OMNIA

ANDREAE ALCIATI V. C. EMBLEMATA:

Cum commentariis, quibus Emblematum omnium aperta origine, mens authoris explicatur, & obscura omnia dubiaque illustrantur.

PER CLAVDIVM MINOEM Diuionensem.

Postrema hac editione in meliorē formam redacta, & multis sublatis mēdis, summa cum diligentia excusa.

PARISIIS,
Apud Hieronymum de Marnef, & Viduam Gulielmi Cauellat sub Pelicano monte D. Hilarij.
1583.

© Centre d'études supérieures de la Renaissance - Tours

C.E.D. RENAISSANCE TOURS

AVGVSTINO THVANO, IOANNI GVESLÆO, ET BARNABÆ BRISSONIO regiæ procurationis in suprema Gallorum curia Trium-uiris, sacríque consilij Senatoribus.

CVM postremam manum imposuissem meis in Alciati emblemata commentariis, meque horum laborum quos vltrò susceperam non tam pœniteret, quam certè puderet adeo inconsultò & precipitanter in lucem missos, nullo alio cõsilio vtendum mihi putaui, quam vt arte aliqua corrigerem si quid casu & temere malè olim cecidisset: quemadmodum sese gerunt qui ludunt tesseris, quibus in manu non est vt semper felicem iactum obtineant. Itaque sumpto ad cogitandum spatio, quantum quidem mihi concessum fuit otij superioribus anteactis annis cùm Lutetiæ Aurelianæ diuertissem ad persequendum iuris studium, cui me addixeram, dedi operam vt commentarius non omninò malus postremò veniret in manus hominum: quem sciebam non tam meæ operæ, cui vix ausim quisquam tribuere: neque studio vel industriæ, cuius ego mediocritatem confiteor, quàm Alciati I. C. clarissimi nomine apud multos imprimis gratiosum. Cùmque sit omni homini ingenuo, quique animum applicat ad scribendum & commentandum aliquid, innatus quidam naturalis amor in libros, quasi parens in liberos susceptos: ego confecto libello cœpi mecum quærere cui meas probatem vigilias: & ne nihil receptæ darem consuetudini, de patrono mihi diligendo tum primùm cogitaui: non quòd existimarem dignum esse opus quod in arce collocaretur tanquam illa Minerua Phidiæ: sed quia optimum & honorificum ducerem laudari à laudato aliquo viro, cuius suffragia apud bonos omnes vterer. Hunc tandem mihi scrupum eximit pro sua facilitate summoque in me amore STEPHANVS PASQVIERIVS, Senatus Parisiensis causidicus, vnus ex his quos disertos nostra vidit ætas, auctor enim mihi fuit vt vos ex omnibus appellarem: multa adiiciens quæ sine assentandi aliqua suspicione non ausim nunc mandare scriptis, quia non minus esse putem verecundum quædam etiam verissima silere oportunè, quam alia cõmodè & sobriè dicere. In quo si quæ

Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sit à me culpa commissa, non possum imprudentia lapsum deprecari: at fidissimi tamen egregiéque cordati monitoris ductum, & eius hominis, cui me charissimum esse sentio, auctoritatem sequi, minimè sum grauatus. Quæ mea quanquam honesta oratio videri debeat, nonnullos tamen suspicor fore, qui vel iudicium meum, vel etiam verecundiã desideraturi sunt, qui sim ausus meas qualescunque nugas, quisquilias, ineptiásque quod ait ille, viris ornatissimis, dignissimis, literatissimis, committere: sed illi non tam molesti erunt, atque vt ita dicam, ἀκριβοδίκαιοι, si ad eam quæ mihi cum Pasquierio intercedit, amicitiam, meúmque propositum aduerterint, qui libelli tenuitatem sub ornatissimorum hominum nominibus apparere voluerim: vt quod meo quam humili studio præstare nondum possum, id splendore hominum in Repub. maximorum coner efficere. Quæ enim inuidia est si arrepta leui aliàs occasione mihi propitios & salutares eos optem qui permagnæ sunt auctoritatis: vel etiam proponam imitandos in eo in quo nũc versor munere, vt aliquam laudis partem consequar, quam vos fide omni ac religione, rerúmque maximarum experientia scimus esse consecutos? Sed multa fateor, eáque præclara sunt ei comparãda doctrinæ præsidia, qui vos non dico æquare, sed imitari se posse speret, cui cogitationi defixus, non sum adeò temore audax, aut parùm de me cogitãs, vt putem vnquam me ad eam gloriæ metam peruenturum: sed si quantum vos in supremo Galliæ senatu potestas, ego in hac in qua versor prouincia consequar aliquando, non videbor malè bonas horas collocasse. Nec verò possunt omnes esse Thuani, Guestæi, Brissonij, vt quascunque litium tricas expediant, vt res iudicatas animo percipiãt, vt legum morúmque rationes tanquam digitos teneant, vt formulas omnes iudiciorum prudenter & prouidè complectantur: non ideò tamen quanquam absimus à perfectione tantorum operum cedendum foro putamus, quin quòd pro isthac ingenij tenuitate possumus, omni animi contentione præstemus. Et hæc vt missa faciam, non parum laboro ne mea plerisque videatur nimis ambitiosè quæsita libri nuncupatio, atque qui meas merces approbari gestiam iis qui hoc licitationis tadio facillimè careant: aut perinde sim affectus, vt qui olim sordidam & detritam togam impensiùs ostentabat, quò honoris fumum captaret. Adhæc non paruum pudoris periculum mihi fortè subeundũ est, quòd non vnum ex vobis aliquem, qui profectò mihi omnium instar esse poterat, sed tres coniunctim sim aggressus. Atqui, ne noceat ἄκαιρος εὔνοια, huius facti mei rationem si probaturus accessero, numquam verba mihi defutura puto, neque enim prodeo tanquam ludibundus ille Lacon, qui cùm vnus ad Demetrium Antigoni filium missus esset, εἰ πρὸς εἰ, nimiùm audacter & improbè respondit: sed ita me comparo,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vt qui multiplici anchora suum nauigium firmat: aut vt dignitatis ampliſſimæ homines, & animorum coniunctione pares mihi conciliem hoc tempore, quò cùm ad vos accesſero percipiam aliquè huius vel gloriæ vel doctrinæ guſtum: aut certè maximas virtutes quibus aliis anteſtatis, ſummas ingenij laudes, aliáque multa & magna rerum pulcerrimarum exempla, quæ in vobis eluceſcunt, mihi proponam ad imitandum. Agedùm, AVGVSTINE THVANE, patrone fiſi ornatiſſime, te cōpellare audeo, quem ad omnem grauitatem probitatemque natura finxit: quem prídè tuo muneri & honori, qui certè magnus eſt, pro dignitate reſpondentè vniuerſa miratur Gallia, vnáque omnes quotquot de ingeniis & virtute aliqua inſigni iudicare poſſunt.

Te GVIDI LE, cognitor Regis ſapientiſſime, alloquor, quem ſuperiorib. anteactis annis ad celum vſque noſtra euexit Diuio, eadémque abſentem obnixè laudat: quem nunc Senatus Pariſienſis ſuſpicit & exoſculatur: quem principis opt. max. aula vnum ex iis colit quos conſultiſſimos prædicat. Teque BARNABA BRISSONI eloquentiſſime, & polyhiſtor ingenioſiſſime, quem ex meritis, acumine iudicij, doctrina, fide, boni omnes certatim laudant, induſtrij admirantur, eruditi complectuntur: quid multa? quos Regis & Reipub. negociis implicatos ad aſtra vſque tollunt ij quibus eſt patriæ commendata ſalus, eos adorſus iam liberè conuenio: et glebulam hanc mei fundi certè inopis, necdum ſatis exculti appendo: cuius quidem apprehenſione poteſtatem vobis facio totum agellum iſtum meum qualis qualis eſſe poteſt vindicandi. Quo ego, vt verè & ingenuè fatear, ſtudij huius mei omnem metam fixi et locaui: quod ſi vobis probari ſenſero, aliorum iudicia nihil moror:

—— & quidquid ſum ego, quamuis
Infra Lucilli cenſum, ingeniumque, tamen me
Cum magnis vixiſſe inuita fatebitur vſque
Inuidia: & fragili quærens illidere dentem,
Offendet ſolido.

Sed quia nihil à vobis agi ſtio non moderatum, nihil non æquabile, nihil quod cum ea quam ſuſtinetis in Repub. dignitate non conſentiat, nolim pro mea vnius libidine vel tenuitate ſplendorem clariſſimorum veſtri nominum obſcurare. Si quid igitur à me peccatum fuerit, culpáne aliqua prætermiſſum, pœnā illam ignoranti debitam, quam de ſe Thraſymacho Socrates æſtimauit, opto mihi irrogari, nimirum qui à peritis, ab amicis admoneri, doceri à ſapientioribus: ſed veſtri maximè ſimilibus, è te mea cupiam. Stampis, Idib. April. 1580.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Odyss. 7. Ἐνθ' αὖ γε μετὰ Μίνω Διὸς ἤν Μίνως βασιλῆος,
Τῷ ῥα ποθ' ὑστάτῳ βασίλευε, ὥστερ Ὅμηρος ἔφη,
Τῷ ἐξοχ' ἠμάτιι δεδαὼς καὶ ὀπιφραίνεσθαι ἐπιπλὴν
Ἀντιπρόμολον δοίης Κρησὶν ἔδωκε νόμους.
Τὸν δ' ἤδη Μίνω μέσσῃ φρεσὶ μαῦτις ἐν αὐτοῖ
Δῶκαν ἐοὶ θνητοῖς ἱερὸν ὄζον ἔδειν,
Ἐκ δὲ πιεῖν κρήνης ἐλιχοροίδος ἐνθεν ὕδωρ,
Τῷ δὲ κορυσσάμενος μύθων ἄεισε θεῶν·
Οὔτε ῥητήρων ἐστ' ἐνθυμήματα φαῦλα,
Ἐκ χρυσέων στομάτων ἁμαρτὰ λαμπρὰ ῥέει·
Εἴτε παλαιοτέρων ἐνθυμήματα φθεγξέται ἀνδρῶν,
Οὐ νέος, ἀλλὰ νόος μεγαλέος φρονέει·
Εἴτε σὺ φαντίζῃ κευφίων αἰνίγματα μύθων,
Μάντις ἀληθείης Ὀιδίποδος κρατέει·
Αἱ δὲ παρεκβολαὶ Αλκιατῷ εἰς δαίδαλα ἔργα,
Ἀτρεκέως τὸν ἐμὸν μαιεύρεται λόγον.

D. GVLONII EPIGRAMMA LATINIS expressum numeris.

Ter ternos Ionis auditor rexit Cnosius annos,
Maonidæ vt cecinit Musa verenda, fuit:
A quo consilium, sacros mentisque recessus
Percipiens, leges Cretibus ille dabat.
At nostrum Musæ Minoëm alueare benigne,
Cuius Apollinea tempora fronde tegunt.
Bibantque Heliconiadum sacros hauriré liquores:
Inde satur retulit munera læta Deûm.
Oratorum igitur siue enthymemata torquet,
Aureus ex sacro defluit ore lepos:
Seu referat nobis veterum monimenta virorum,
Mens vana illius nil puerile sapit.
Siue etiam abstrusas res prorsum anigmata pandat,
Oedipoden vates veridicus superat.
Explanata quidem Alciati hæc Emblemata, passim
Testantur me nunc omnia vera loqui.

Vertebat P. Pinellus Vindocinensis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Stephani Paſquier, in ſupremo Senatus Pariſienſi Patroni.

QVÆSITOR Minos vrnam mouet, hoc tibi, Clandi,
Emblema in prima fronte notato libri.
Atque hic auguſta ſedeat ſub imagine Minos,
Omnia qui iuſte temperet imperio.
Hoc autem cur te ſortiri ſchema velimus,
Si petis, in promptu plurima cauſa ſubeſt.
Nam ſi Lethæo reuocas Emblemata ab Orco,
Alciatum campis reddis & Elyſiis:
Si veterum laudas laudanda, errata repurgas,
Pro merito tribuens præmia cuique ſuo,
An tu non iſto es Minos emblemate dignus,
Qui cum Minoïs nomine, numen habes?

Germani Andeberti, Aurelij Indict. Reg. Præſidis.

An tibi, an Alciato plus, Minos docte, pararis
Nominis & famæ, quis neget ambiguum?
Sic ænigma facis, nodoſa emblemata ſoluens:
Vis ſolum hoc tu te vincis, & Alciatum.

Nicolai Quaterſolidi præfecturæ Columerienſis Vicelegati.

Te ſemel vt vidi, facilem doctumq; repente
Agnoui, verbis melliſluumq; tuis,
Vt vidi, haud deceptus ego, neque me abſtulit error,
Nam bene conueniens tu tibi nomen habes.
Nimirum (ignoſcant Charites, Muſæq; polita,
Et, ſi quid peccem, parcat Apollo mihi.)
Nominis hoc anagramma tui & cognominis è re eſt,
O ANIMVS DVLCIS, quem tua ſcripta probant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

CLAVDIVS MINOS DIVIONENSIS,

Lectori studioso & candido.

PROTOGENEM pictorem sua ætate nobilem, tam improbo fuisse studio, tamque indefessa pingendi cura diligentiaque memoriæ proditum est, vt Apelli parem in omnibus futurum dicerent, si manum de tabula tollere potuisset: adeò vtile in omni vitæ humanæ instituto vulgatum illud, μηδὲν ἄγαν, vt Isocratea in compositione cura diligentior à plerisque reprehẽdatur. Quod ideò à me dictum volo, amice Lector, vt planum tibi faciã, quis meæ commentationis in hæc Emblemata modus à me sit adhibitus: in quo nimirùm è multis quæ facilè cõgerere citra negotium poteram, ea duntaxat in suos locos contuli, quæ ad rem præsentem magis accommodata viderẽtur. In quo malui, breuiùs omnia persequi, & leuiter attingere; quæ nemini esse ignota suspicabar, quam quasi ῥαψῳδεῖν, perq; locos cõmunes identidẽ exspatiari. Sed ne te pluribus morer, non erit alienũ, re ab ouo ducta, quod aiunt, huius meæ lucubrationis consilium explicem, vt eadem via compertum habeas, quid quantumque in literis contenderim, quosque labores hactenus incredibili facultatum pene omniũ inopia laborãs in ipsis pueritiæ meæ rudimentis sum perpessus. Quo tẽpore cùm sperarem me liberatũ iri difficultatibus &, pænè dicã, miseriis, quibus exerceri & interdum obrui pupillus soler omni parentum ope destitutus, manẽdum quasi aliqua in vigilia mihi statuebam, neque animũ ita deiiciebam, vt à liberalium artium studio penitùs auocarer: tametsi neque fortuna, neq; alia melior occasio hũc mihi fructũ, quem Dei beneficio videor consecutus, haud quaquam polliceri videretur. Nam me (anno ætatis duodecimo) per septenniũ fermè ad inferiores relegatũ scholas, & nodis, quibus me expedire nõ nisi serò admodũ potui, detentũ constrinxit inimica & certè molesta sortis conditio,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quæ ſtudia mea neſcio quo veterno quaſi ſopita & fermè ex-
tincta reddidit. Quibus tamẽ in ærumnis ſic animus occaluit,
vt ſeptem anni citiùs elapſi ſint, quàm meum me otium tam
malè collocaſſe ſenſerim. Quæ quanquã vera ſint, tamen cùm
exantlatos à me labores in memoriam reuoco, eſt certè quod
ſumno & præpotẽti Deo immortales habeam gratias, qui me
hoc veluti gyro includi primùm voluerit: atque me, quamquã
ea ætate nimium rudem, nec dum ſatis confirmatum, prouin-
ciam ſuſcipere conceſſit, ad quam partim ætatis imbecillitate,
partim etiam ingenioli modulo aç captu omninò erã ineptus.
Poſtquam enim linguæ Latinæ & Græcæ, Mathematũ & Phi-
loſophiæ peripateticæ rudimẽta delibaſſem, earumq́ue diſci-
plinarum cognitionem aliquam certè mediocrem percepiſſem
in palæſtra viri literatiſſimi L. Baëzæ, Hiſpani hominis (cuius
in Logicis & Arithmeticis commentationes in lucem editæ à
doctis commendantur) opportunitatem aliquam ſum nactus
ea omnia recoquendi ſeduliùs, quæ per triennium & eò plus
in Philoſophico ſtadio primùm hauſeram. In quo quidem
diuturna certè, parumq́ue vtili meditatione retexendo, hæ-
rendum mihi diutius fuit quàm vnquam cogitaſſem, vt quaſi
ſcopulum Siſyphium toto fermè ſeptennio effractis penè vi-
ribus voluerem. Quæ tamen à me dicta, nolim à quoquam ſic
accipi, ac ſi quas in ſtudiis ærumnas pertuli, tam moleſtè
ferre debeam: nihil enim eſt quod tanti faciam labores ne-
ſcio quos, aut ſpontaneas illas moleſtias, quæ ſtudioſos co-
mitari ſolent: quanquam tamen (vt id ingenuè ac liberè)
dubius ſim an ratione aliqua conqueri mihi liceat, quòd for-
tunam nõ tam iniquam habuerim, quàm ingenium inani ad-
modum & ruſticano quodam pudore præpeditum. Dei enim
optimi maximi beneficio (cuius munere ac dono ſum id quod
ſum) recreari paululum occepit ingenij mei languor: & ita
hucuſque peruenì, vt nunquam me pœnituerit tantillis labo-
ribus adeptum ſtudiorum fructus vberiores quàm vnquam
cogitaſſem: non quòd ingenio me valere iactem (quod in me
quàm ſit exiguum, plane ſentio) ſed quòd mihi naſci contige-
rit tempore feliciore, quo inciderim in præceptorem corda-
tiſſimum, multiplici rerum cognitione locupletem, &, quod
in maximis duco, cui meum ſtudium probari haud dubiè per-
ciperem. Ex eo itaque cùm exceſſi, quantum in me fuit, bono-
rum auctorum Græcorum Latinorumq́ue pomœria libero,
& quieto animo peruolutaui, erat enim mihi otij ſatis: biblio-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

thecas virorum aliquot eruditorum adij, quantum mihi conceſſum fuit; & eruditionis alicuius comparandæ inſtrumenta quamplurima perquiſiui, eaque auidè arripui, quaſi diuturnam ſitim explere cupiens, vt ea mihi nota eſſent, quorum poſtea vſum aliquem, quanquam admodum mediocrem, ſum diligentia & ſtudio conſectatus. In his itaque cùm mihi viderer aliquantò implicatus, deque multis multa conſultarem, commodè incidit in manus meas Alciati liber Emblematum, quem recèns nobis Lugduno aduectum, & aliquot annis antè, Patiſiis excuſum, noueram à philologis omnibus nõ minimùm commendari. Quem cùm de manibus fere non deponerem, & multa in eo perobſcura deprehenderem, in quibus hærebam diutiùs, & in multis nitẽdo ſudans, quòd tunc quos vellem imprimis libros non haberem, ſcifcitabar ex Leodegario Agathochthonio, Benedictino Diuionẽſi, homine verè pio, & in Hebræa, Græca, Latinaque lingua non mediocriter verſato, vnde mihi omnes nodi & ſcrupi diſſolui poſſent. Ille quidem de nonnullis me liberè admonuit, ſed hoc maximè, vt fontem ipſum, ſi fieri poſſet, adirẽ, ex quo nimirùm Emblema quodque ſumptum eſſe conſtaret: & Alciatum Alciato interprete, quoad eius maximè fieri poſſet, enarratem, id eſt, Alciati ſcripta alia, quòd id præſtarem commodiùs, ſedulò & accuratè voluerem: vtque ingenij vires periclitari paterer, meque nihilo ſegniùs exercerẽ, cùm ſtudia mihi aliagrauiora nõ ſuppeterẽt, ipſa omnia Emblemata ſcholiis & commẽtariis illuſtrarem. Cuius viri conſilio primùm non leuiter inflammatus, primas lineas (quantum per ætatem certè tenellam & conſilij inopem licebat) ducere incepi: in quo primo impetu ſatis mihi ſum conſcius, me non ſecus atque vrſinum fœtum inconditum planè & informem peperiſſe. Quòd enim mihi hic auctor impenſiſſimè placeret, eum ſumma perlegi auiditate: cuius opes admirabiles vt accuratiùs & meliùs aperirem mihi, alios pleroſque qui ad hoc argumentum tam plauſibile facere videbantur, deuoraui: perque multas Philologiæ areas locupletiſſimas ſumma cum voluptate exſpatiatus, ad extremum id mihi lucrifeci, quod nũquam fuiſſem cõſecutus, niſi animum ad hanc rerum explicandam difficultatem applicuiſſem. Et quidem non potuit hic liber vel obargumenti ſplendorem varietatemque vel auctoris nomen clariſſimum apud omnes qui non ſunt alieni à Muſarum amœnioram choro, non gratiſſimus eſſe: cuius lepores & concinni-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatem eò pluris facio, quò video maiorem cum voluptate vtilitatem in eo coniunctam, quàm aliis penè innumerabilibus qui quotidie manibus teri consueuerunt. Quis igitur mihi iure succenseat, aut paulò etiam iniquiùs frontem corruget, quòd aliquas horas in eo explanando collocarim? Non enim meam qualemcunque industriam & studium ab hoc genere scriptionis putaui vnquam alienum esse debere, quanquam non parum in eo esse difficultatis agnoscerem, quæ nisi ab homine & otio & literis abundante, vix solui posse videretur. Quòd si quis, vt sunt varia & iniqua ferè hominum iudicia, animo reputet commentarium nullo labore à nobis absolutum, censeatque id operis quibuslibet aut etiã Grammaticulis committi non minus quàm mihi potuisse, vehementer errat. Quotus enim quisque est (absit arrogantia dicto) qui vel Ethicæ disciplinæ aut physiologiæ ignarus, ne dicam historiæ aut linguæ Græcæ prorsus insciũ, qui vnum aut alterum Emblema pro dignitate enarrarit? At vt isthæc missa faciam, quis noster in eo explicando & illustrando libello conatus fuerit & industria, vt eruditos non latuerit, ita imperitis non potest non esse perobscurum & valde ignotum, qui non plus ea de re quàm cæci de coloribus iudicent. In quo si non ingenij dexteritas aliqua vel rerum peritia melior elucescat, certè diligentia quædam obseruari non obscurè ab iis potest qui sunt æqui rerum æstimatores. Id verò maximè, nisi fallor, perspicuum erit in obseruando fonte & origine cuiuscunque Emblematis, in comparandis vtriusque linguę auctoribus, qui magnum videbantur adferre adiumentum ad singulas notas & explicationes, vt denique in cumulandis iis locis, qui sparsim apud Alciatum in scriptis aliis prolixissimis habeantur. Quæ cùm dico, scio equidem quid mihi obiici hoc loco possit: quasi qui velim diligentiam ab omnibus approbari meam, vt nihil omuinò concedam iis qui in eo libello primùm enarrando elaborarunt, suamque nobis industriã probauerunt. Certè, vt verum fatear, modestiùs de me sentio, quàm vt velim incidere in minimam arrogantię suspicionem: sed vt aliorum ingeniorum sum candidus æstimator, ita velim hoc mihi tribui cõcediq́ue, vt de me non falsa iactãti mihi credatur. Ne enim dissimulare videar, scio ante annos octodecim, Sebastianum Stokamerum Germanum in aliquot Alciati Emblemata scripsisse commentariola (sic enim appellat) familiariter admodum & studio facili concinnata: sed an fuerit au-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctoris mentem, & argumenti splendorem secutus, aliorum esto iudicium. Loquor de Torneſij Lugdunensis Typographi editione, non de alia quadā quam ante aliquot annos adornauit Plantinus hac nostra ætate diligentissimus Typographus: ea enim aliquot accessionibus lōgè alia est quàm prior: quod non erit obscurum ei qui editionem vtramque conferre volet: at vel posterior, vtut sit, ea est tamen, vt eruditorū oculis non satis digna videatur. Sed esto, scripsit Stokamerus ille in aliquot Emblemata, non tamen attigit omnia: siquidē fortè diuinare non potuit quid in aliis auctor sibi vellet: ita quædā perobscura sunt, vt vel multa rerū cognitione, vel Delio natatore sit opus ei qui ea cōmodè velit explicare. Adhæc, etiamsi Bartholomæus Anulus, vir eruditus, breuibus verbis, omnium ferè Emblematū sententiā complexus sit, eum tamē nō puduit aliquot intacta omninò prærermisisse, quā ob causam nescio, nisi quod verissimum esse video quod vulgo dicitur, Docti est etiam quædam ignorare: vel, vt cum Poëta, Nō omnia possumus omnes. Nihil enim moror Iesuitanæ familiæ sodalē aliquem, quē accipio ante annos sex in hac Academia publicè interpretatū hæc eadem Emblemata: sed tamen quædā, non omnia attigit: quámnā ob causam nescio, nec vt sciā sum admodum sollicitus: me tamen non fugit, si persecuturus esset quod inceperat, aliorū quorundam industria ei fuisse vtendum, aut certè vigilias maximas eum impensurum in explanādis rebus tam variis, tamque ingeniosè ab ingeniosissimo Iureconsulto excogitaris aut efformatis. Quod tamen dictum nolim, vt Iesuitæ illi quicquam detrahi velim (quandoquidē lubens faueā literatis omnibus, cuiuscunque professionis & instituti habeantur) non hoc dico, inquam, vt mihi canere videar, qui nihil aliud possim de me asserere, quàm quod ingenio pænè nullo sim: & si quid sit, illud diligentiæ cuipiam velim tribui potius quàm acumini aut dexteritati. At si ad iustam carminū tam lepidorum explicationem multa deesse obiecerit aliquis, dico, nihil esse quod omnibus numeris absolutum dici & perfectum possit. Sum equidem, vt verè dicam, quod potui, cōsecutus, nullumq; vnquam laborem in bonis auctoribus euoluendis, qui in hoc mihi possent esse commodiores, effugi, vt ipsam auctoris mentem elicerem: quam si nondum assecutus omni parte videar, tamen quantum à me fieri potuit, conatus sum, vt eo nomine nostrā qualēcunque diligentiā doctis non nimiū morosis probatum iri confidā. Quam si gratā studiosis,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vt vtilé spero, & aliqua dignâ approbatione intellexerò, efficient profectò, vt qualiscunque nostra industria excitetur ad eam commentationem non modò illustrandâ, sed etiam locupletandam. Quid enim desperem studium eiusmodi gratum fore cùm res per se iucunda & fructuosa mirabiles amores in animis eorum qui sunt ingenui & liberales, excitet? Laudatur à nobis Orator, Poëta, Historicus, Philosophus; aut aliquis alius scriptor, si γνώμαις insignioribus tanquam stellulis effulgeat & splédescat: quæ cùm alicubi leguntur, digito aut trãsuerso calamo notari solent, vt memoriæ commodius infigantur, & citiùs occurrant, cùm iis opus erit. Atqui has sententias non passim, nec semper, nec vbiuis reperire est facile, cùm nullum sit Emblema, quod præter sententiam non afficiat animum rei nouitate, & egregia quadam antiquitatis cognitione. Adhæc γνῶμαι sunt interdum obscuriores, neque omnibus peruiæ esse possunt: Emblema aut subiectæ picturæ causa, aut carminis ἐφυνείᾳ aut ὑπογραφῇ, aliquam facilitatem habet, in qua possit animus cõquiescere. Proinde non mirum videri debet, si hoc scribendi genus & Alciato, & viris plerisque grauibus admodum placuerit, vt aliquid eiusmodi ludis eruditis consequi possent, quod studia grauiora dulci (vt ita dicam) lenimẽto reficeret. Id enim simile præstitere post Alciatũ Gulielmus Perrerius Tholosas, qui Motosophiam centum Latinis & totidem Gallicis tetrastichis conscripsit. Hinc pegma Costalij habuimus, hinc Bartholomæi Anuli pictam Poësim egregiè & sollerter elaboratam: mitto enim Bocchi laudatum ingenium, qui in hoc genere summum se artificem præstitit: postremoquo omnium optimè post Alciatum, si quid mihi credendum sit, Ioannes Sambucus, & Adrianus Iunius, sua nobis Emblemata cuderũt, quibus nihil ingeniosiùs aut accuratiùs adinuentum, nihil diligentiùs elucubratum aut absolutum esse constat. Sed vt superior ætate Alciatus fuit, ita, ni fallor, seriorem & ingenij solertia, & doctrinæ laude præstitit: quem cùm hoc in genere primas teuere dicam, quas suo iure mihi repetere videatur, nõ est quòd quis suspicetur me nonnihil famę doctissimorũ huius seculi virorũ Iunij, Sambuci, Achillis Bocchij detraxisse. Id verò studij genus nisi fuisset liberale censendũ & docto homine dignũ, noluisset ipsi profectò viri tanti suam industriã cõtulisse, aut bonas interdũ horas collocasse in iis quæ nihili faciẽda esse duxissẽt. Sed de his iã satis.

Superest vt breuiter totam nostræ commentationis rationem explicem, iisque respondeam quos ad obtrectandũ citiùs

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Consilium & methodus horum commentariorum.

quàm imitandum paratos fore præsentio. In hac tota inenda ratione nihil magis obseruandum esse duxi, quàm scrupos omnes & mæandros difficiliores, vt locos etiã obscuros enatrare, & Emblematum pænè omnium originem ex suo fonte ductam repetere, postremóque vsum cuiusque loci & sententiæ facilem pro virili parte adiicere. Quàm verò perspicuè & commodè id à nobis tentatum sit, non dico perfectum, alij viderint: aliquid certè laboris & diligentiæ obseruari non obscurè potest, doctrinæ nullam mihi tribui darique laudem postulo: in quo tamen ab iis qui seriò docti sunt & literis politioribus exculti, faciliùs aliquam gratiam impetrare mihi videbor, quàm imperitis & quibusdam nebulonibus, qui omnia non modò temerè vellicant, sed, quod ait Comicus, nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum putant. Nullum adhuc scriptorẽ legi, qui cuilibet in omnibus satisfecerit. Nam in multis cura aut labor desideratur, in aliis ingenij dexteritas, aut Græcæ linguæ peritia, vel Latinæ proprietas: in aliis denique multorũ auctorũ lectio, aut historiarũ cognitio: quasi verò virtutes hæ omnes singulæ in singulis tam facilè deprehendi possent. Non enim me latet in Virgilij poëmate, Seruij Grammatici diligentis, & accurati operam sæpenumerò desiderari: quemadmodum nec desunt, qui itidem in Porphyrionis & Acronis commentariis in Horatium obseruent: sed certè hi mihi videntur molestissimi censores, qui cùm nihil faciant, nulloque se labore nobis commendent, importunè tamen de aliorum scriptis conqueruntur. Non tamen vt mea qualicunque commentatione præiudicatũ alicui velim, quasi mea tã vnicè probem, vt nolim aliquando vel emendari, vel castigari: à qua suspicione quantum abhorream, qui me propriùs agnouerunt, facilè libera bunt: qui nihil aliud à doctis requiram, quàm vt hasce minutias sua reprehensione in quibus erratum fuerit, aliquando dignentur: vt in iis recognoscendis parem diligentiam atque operam impertiã. Non enim nostros errores emẽdari feremus impatienter, neque nos vllo modo piguerit audire potiora suggerẽtem & meliora: vt nec molestũ erit priorem sententiam commutare, si quid minùs accuratè tractatum aut expensum à nobis quispiam conqueratur. Quod dum facio, videri nolim in publica literarum causa præuaricari, & ea docere quæ aliquando putem dedocenda. Quod tamen nec sine exemplis nec rationibus me præstaturum intelligẽt, si modò adsit aliqua in iudicãdo æquitas, cũ nemini dubiũ sit, po-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

steriores cogitationes meliores esse: & in monumentis veterum legamus, Hippocratem artis medicæ principem quædam à se non satis diligenter tradita, primùm emendasse, ne cæteri etiam in idem impingerent. Idem factum à M. Tullio meminimus, cui cùm Rhetorici libri, quos adolescens scripserat, non satis placerēt, vt minus elucubratos damnare magna parte maluit, quàm corrigere, scripsitque accuratiùs libros alios oratorios, quos tanti fieri à doctis agnoscimus. Sed & Fabius duos libros à se primùm De arte dicendi scriptos, quòd non satis probarentur, expunxit, & duodecim illos vtilissimos nobis magno studiosorum omnium applausu dedit, in quibus videtur & priores emendasse, & perfectius aliquid reliquisse. Quod illis igitur tantis viris laudi datum est in suis retractādis, non debet nobis esse dāno vel fraudi, vt meminerint quorum maximè interest, doctiores permulta scire non tamen omnia. Itaque vt seueriorem omnem obiurgandi ansam præcludam, subinde Horatianum istuc apud eum qui sit reprehensorus, oppono, vt & seipsum norit, & errata mea me non deprecantem sustineat:

Si quid nouisti rectius istis,
Candidus imparti: si non, his vtere mecum.

Lutetiæ c1 ɔ. 1ɔ. lxxx.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

IVLII CÆSARIS SCALIGERI EX LIB. POETICES VI. DE ALciati Emblematis IVDICIVM.

ALCIATI, præter Emblemata, nihil mihi videre contigit: ea verò talia sunt, vt cum quouis ingenio certare possint. Dulcia sunt, pura sunt, elegantia sunt: sed non sine neruis: sententiæ verò tales, vt etiam ad vsum ciuilis vitæ conferant.

LILIVS GYRALDVS LIB. II. DE POETIS NOSTRORUM temporum.

ALCIATVS potest inter poetarum collegium & consortium reponi, eo quòd eius extant carmina plurima diuersis in vrbibus iam impressa, vt sunt epigrammata & emblemata. De hoc enim illud verissimè dici potest quod est apud Ciceronem de Scæuola, Iurisperitorum eloquentissimus, eloquentium iurisperitissimus: addam ego, & polyhistor, bonusque poeta. Sed nostra commendatione non indiget Alciatus, qui suis scriptis iam toti orbi illustris & clarus habetur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

SYNTAGMA DE SYMBOLIS STEMMATVM ET SCHEMMATVM RATIONE, quæ insignia seu arma gentilitia vulgò nominantur: Déque Emblematis.

DE symbolis & rerum notis nonnulla plerique scripserunt: eorum tamen nemo est adhuc, quod sciam, qui eam rationem & argumentum sit accurata disputatione persecutus. Id vt præstare quodammodò possim, quòd videam eas partes hoc loco mihi demandatas, de inuentione symbolorum, eorúmque vsu & fine quædam, si non accuratè, at certè breuiter dicenda mihi videntur, ne subinde cogar anxiè repetere quæ semel dixisse satis erit.

Quæ fuerit inuentio prima Symbolorum.

COMPERTVM quidem nobis est vel sola coniectura, primos illos homines, sed potissimùm Aegyptios & Chaldæos, qui in schola Memphitica philosophati sunt, imò ante expressam notarum aut characterum inuentionem & scripturæ vsum, teperisse symbola quædam rudia, vt animalium, vel siderum, vel rerum aliarum, quæ ἱερογλυφικὰ id est, sculpturas sacras appellarunt, quod primùm ab his factum esse constat, ne ab imperita multitudine mysteria & arcana sapientiæ, quam colebant puris animis ac manibus, facilè profanarentur, sed ab iis duntaxat intelligerentur, qui sacris iisdem initiati essent. Quarum rerum initia prima fuisse admodum rudia & simplicia nemo ambigit, qualia solent esse rerum pænè omnium principia, quæ à rebus minimis orta tandem progressum ampliorem, & certè maiorem consequuntur. Quod nobis planum esse poterit, si eam inuentionem, quam Aegyptiis & Chaldæis acceptam tribuimus, conferamus cum ornatu, & accurata expolitione, quam huic præclaræ iuuentioni Græci adiecerunt, tanta profectò cum venustate & apparatu, vt posteriores Græcorum cogitationes prioribus his, & fermè incultis Aegyptiorum signis præfer-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

re non dubitemus. Eo enim factum esse crediderim, quòd etiam inuêto scripturæ vsu à curiosis quibusque ingeniis, sed maximè philologis, Imperatoribus, ducibus, & aliis etiam quibus politior quædam literarum cognitio, rerúmque meliorum elegans & culta natura placuit, auctus sit & asseruatus non sine literarum politiorum ornatu is ἱερογλυφικὸν vsus. Ad quam philologiæ partem quodam modo hoc Syntagmate declarandam (non enim mei pudoris est magnum quidpiam de me polliceri quicquid sit, velim studiosi æqui consulant: nam aliis fortasse trado lampada, qui perficient quòd hîc à me inchoatum potiùs quàm perfectum) fingamus primum nobis aliquê ordinem familiarem, vt eruditos homines, & maximè rerum antiquarum studiosos hac qualicunque, sed tamen familiari commentione iuuemus.

Quid Symbolum & quotuplex sit huius vocis acceptio.

SYMBOLVM ita Græci definiunt: σύμβολον ἐστὶν ἐξ οὗ ἕκαστος συμβάλλει καὶ γνώσεται; est id quo aliquid coniectamus & cognoscimus. Vocabuli huius multæ significationes occurrunt: ex quibus hæ sunt in primis, Symbolum accipi vulgare est pro signo quod epistolæ, vel vasi, aut dolio, aut ceteris eiusdem generis imprimitur, ne resignentur à quibus minimè oporteat: idque nos vulgari lingua Marquam nominamus. Deinde pro bellico signo, quam Tesseram vocât, Gallis *Mot du guet*. Tertiò idem sonat ac collatio vel pecunia, qua plures in vnum conferunt ad epulas & conuiua celebranda: quo sensu plerique viri eruditi etiam symbolum, & symbolam, vsurpant neutro & feminino generibus, & quibusdam rationibus confirmant, Symbolam dedi, apud Terentium, non Symbolum dedi, esse legendum. Quartò, Symbolum nuptiarum annulum significat. Quintò, coniecturam seu iudicium, quo prænoscimus aliquid, vel coniicimus, vel obseruatione dignum putamus, quo sensu ad res varias transferri testantur auctorum monimenta. Sextò pro Principis numismate sumitur. Septimò, pro argumento, seu etymo, seu denique varicinio aut nota quadam qua quippiam occultatur, sed tamen doctis auribus intelligendũ proponitur, quo sensu postremo nos symbolum ad Emblematis naturã accommodamus, & veluti ad finem nostri huius Syntagmatis explanare conamur.

De Symbolis Aegyptiacis.

OBSERVAMVS itaque à sapientibus Aegyptiis sym-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bola primùm fuisse vsurpata illa, quæ ἱερογλυφικὰ nuncupabant, quibus suam tam raram illam quidem & reconditam sapientiam solis iis agnitam esse volebant, qui ea se dignos præstarent. Ab ea enim consultò & prudenter hisce ingeniosis & eruditis symbolis, vti iam admonui, profanum vulgus arcebant: eoque modo arcana illa doctrinæ reuera primæ & arduæ, castis beneque rotundis auribus & præparatis animis excipi volebant. Insignis est apud Clementem Alexãdrinum locus 5. Strom. quo loco ait, Aegyptios & Hebræos symbolis vsos fuisse reconditis, vt sapientiæ diuinæ eos participes efficerent, qui rebus sacris initiati essent. Addit etiam nefas existimatum Platoni, eum qui minimè purus esset, ad purum quidpiam attrectandum accedere: quam ob caussam sacra vaticinia ænigmatis reddita olim fuisse constat, nec vera mysteria ostendi iis solita, qui temerè & impudenter accederet, sed qui primùm purgati essent, sesque diligenter præparent. Obseruat idem eos, qui ab Aegyptiis docerentur, primùm quidem arripuisse viam & rationem, quæ vocabatur ἐπιστολογραφικὴ, id est ad epistolas scribendas comparata methodus: alteram, qua sacerdotes vtebantur, id est ἱερογραμματικὴν: tertiam & postremam ἱερογλυφικὴν nominabant, id est sacram quandam sculpturam vel cælaturam: ex quibus maximè celebris fuit ea quæ συμβολικὴ dicebatur. Longior essem, si exempla Clementis vsurparem, quæ eadem pænè sunt apud Orum Niliacum. Sed vnum id duntaxat. Omnes quotquot vetustis temporibus de rebus diuinis aliquid scriptis mandarunt, tam Barbari quàm Græci, rerum principia occulta esse voluerũt, & ipsum verum (τ' ἀληθὲς) ænigmatis, siguis, symbolis, & allegoricis quibusdam figuris tradiderunt. Eadem fuere celebrata illa Græcorum oracula: quæ causa est cur Apollo Pythius cognomen λοξίας habuerit, eò quòd obscurè ac obliquè respondetet. Cum Clemente illo polyhistore vnà coniungam Plutarchum, qui disputatione περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος idem omnino docet, interque alia ostendit hoc veterum Aegyptiorum institutum fuisse, vt ab iis legerentur reges, vel ex ordine sacerdotum, aut eorum qui militiæ nomen darent: eò quòd illi ob fortitudinem, hi verò ob sapientiã magni ac celebres haberentur. Si quis è bellicosis rex crearetur, statim se sacerdotibus erudiendum dabat, idemque sapientiæ particeps efficiebatur, eius inquam sapientiæ quę fabulis pleraque occultabat, & obscuro quodam ver-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

borum inuolucro veritatem complectebatur. Hæc eius verba: Εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερέων, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικεκρυμμένης τὰ πολλὰ μύθοις καὶ λόγοις ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας καὶ διαφάσεις ἐχούσης. Quod certè ipsi notāt, cum Sphinges ad templorum limina locant: innuunt enim eam, quam de rebus sacris doctrinam profitentur, ea sapientia constare, quæ obscura sit, & inuolucris quibusdam lateát.

De Pythagoræ symbolis.

CERTE antiqua illa Pythagoræ symbola huius Philosophiæ vsum non minimum præbuere, quæ cùm à Tyrrheniis (apud quos fuit educatus, teste Plutarcho) aut ab Aegyptiis, vt relatum est ab Iamblicho nobili Philosopho, accepisset, ita excoluit, vt magnam suæ doctrinæ partem hisce mysteriis occlusam esse voluerit. Tradit enim idem Iamblichus, eos olim designasse per nauis gubernatorem, supremum Deum, primum motorem, & primam illam causam rerum omnium: vt ostenderent omnia Dei prouidentia curaque administrari: vt per mundi lutum, materiam aptam ad generandum, ipsumque corpus intelligi volebant. Atqui & interdum non alio symbolo Deum designabant, quàm oculo depicto, cui & baculum seu sceptrum substituebant: quandoquidem Deus vnus est, qui omnia videat, & penes quem sit præcellens & regia dignitas. Nonnulli tamen stantem baculum ad aliud referunt, nempè ad naturam diuinam ἄφθαρτον καὶ ἀκίνητον, id est mutationi minimè obnoxiam, & quæ nunquam labefactari aut imminui vllo vnquam pacto possit. Hanc Aegyptiorum Philosophiam Chæremon complexus est, vt & Orus Apollo Niliacus: auxit Pythagoras, illustrarunt excellentes quidam Philosophi & scriptores nobiles Athenæus, Clemens & Cyrillus Alexandrini, Pausanias, Porphyrius, Plinius, Appuleius, Plutarchus: quamque nostra ætate pænè intermortuam magno labore ac industria, imò verò admirabili pæneq; diuino ingenio excitauit, suisq; perfecit numeris Pierius Valerianus, magnis illis Hieroglyphicôn Commentariis. Cuius primæ sapientiæ vsum, ne id dissimulare videar, retinuerunt multò ante Pythagoram Moses, Salomon, aliique Hebræorum sapientes: sunt & qui de Chaldæorum symbolis ex Pselli commentariis, quibus magica oracula seu Chaldaica Zoroastres exequitur, nonnulla posteris reliquerunt. Sic enim ex figura plantarum, florum, animalium, stellarum, rerumque aliarum pleraque inuolue-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sant, vt minimè putem commodiùs sapientiæ veterum quasdam reliquias ad nostra vsque tempora transmitti potuisse. Id verò si quis velit ostensum esse aliqua exemplorum farragine, statim colliget, pro fertilitatis symbolo Papauer vsurpatum, Cupressum pro morte, Oliuam signum pacis, Laurum & Hederam ingenij semper virentis, Malum cotoneum connubij, notam iisdem habitam fuisse; vt Satyrum vel capram libidinis, Leonem terroris, iracundiæ, dominatus: Solem anni, Lunam mensis, & cætera alia longè multa, quæ immenso labore pariqué doctrina idem Pierius executus est.

Vnde profectus Stemmatum vsus.

Ex quo factum esse constat, vt sapientes quique posteri inuentioni huic tam ingeniosæ multum ornamenti adiecerint suis tum libris, tum disputationibus: sic etiam permulti nobiles & generosi, viriqué principes, qui bellicis olim negotiis præfecti sunt, vt etiam hodie, qui eundem dignitatis gradum obtinent, quò sui nominis atque familiæ splendorem quam latissimè propagarent, stemmata quædam & symbola sibi vsurparunt. Et certè omnibus pené gentibus in more positum fuit, vt speciale aliquod signum militare haberent, quo faciliùs cogi possent, & in vnum connocari locum milites, qui vel sparsi vel fusi extra castra essent. Occurrit mihi quod Diodorus Siculus 1. Βιβλιοθ. retulit, quo loco initium eiusmodi schematum videtur repetere à temporibus Osiridis, his planè verbis: τὸ δ' ὠὸ Ὀσίριδι σωεχρατεῦσ δύο λέγουσι ἰῆς Ἀνεβίντε χαὶ Μακεδόνα ἀμφερῆτας ἀνδρεία ἀμφοτέρους χράσασ τῆς ἐπισημοτάτοις ὅπλοις ὑπὸ πτῶι ζώων ἐκ ἀποικείαι τῆ ὡξεῖ αὐτὸς ἐντολμία. Pindarus enim testis est Amphiaraum in expeditione Thebana pictum draconem in clypeo circumtulisse: Statius Capaneum hydræ: Polynicem Sphingis imagine, vsos in scutis fuisse. In bello Troiano Agamemnon pictum habebat in scuto Leonem vnà cum epigrammate, ἦτος μὸὶ φόβος ἐςὶ ἔρετῶι: Vlysses delphinem: Typhonem Hippomedon ore fumos efflantem: Perseus Medusæ vel Gorgonis caput. Neque enim dubium potest esse quin & cæteri Nobiles suæ insignia familiæ, seu symbola quædam propria sibi vêdicarint. Homerus alter 8. Aeneid. id minimè sibi prætermittendum putauit, cùm Turni auxiliares copias memorat, quorum hominum arma signaque diligenter & studiosè persecutus est. Cimbrorum & Teuto-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

num bello illo horribili, quod in Mario Plutarchus describit, id memoria dignum norat, eos populos, quanquam immanitate barbaros, suis in peltis, scutis, aliisque id genus bellicis instrumentis, non modò nitorem armorum fuisse, sed & depictas ferarum imagines. Nonnulli putant Marium primum Aquila pro schemate vsum, vt præter ceteros testis occurrit Val. Maxim. Primis enim imperij Romani temporibus, in expeditionibus bellicis cùm educenda esset acies, aut etiam manus conserendæ, pro signo, fœni manipulis vtebantur: vnde legiones manipulares primò appellatas esse constat. Sed cùm incrementum aliquod cepisset imperium, signa alia sibi finxerunt, qualia fuere Lupi, Equi, Capri, Minotauri, pro vario Principum arbitrio, qui militibus præficiebantur. Sed vt ea demum Aquila vsurpari cœpta est pro publico & perpetuo imperij Romani symbolo: sic vsus inualuit, vt quęcunque legio distinctas insignium notas haberet, quod posteris ita transmissum est, vt eius rei memoria, quanquam longa temporum intercapedine, longoque spatio, & pænè vetustatis obliuione demersa, scriptorum beneficio tamen nondum intermori potuerit. Dio tradit in Pompeij Magni annulo expressa fuisse trophæa tria, vt antè idem Sylla dictator fieri sibi curarat. Plutarch. verò ait in eo summi pretij lapillo, qui Pompeij fuit, quique post mortē eius, Cæsarem coëgit ad lachrymas, Leonis conspicuā fuisse imaginem ensem tenentis. Quod genus doctrinæ reconditioris quanquam plerique iudicium esse censeant, ausim tamen dicere id sapientibus olim hominibus familiare habitum pro certo constare: quod declarant erudita & literata illa sympofia: quo maximè nomine Principibus digna videri debet ea exercitatio, quos si verè Principes agant, literatis colloquiis suas epulas condire par est: non vt inertes quidam aulici, & (quod dicebat ille) arietes in aureo vellere, qui lapillis & tesseris, qui cubis & foliorum lusu non modò totos dies terunt, in quibus luditur quidem, sed interea permultum otij & pecuniarum impenditur, multoque plus temporis insumitur, quàm necesse esset: cùm in ea symbolorum doctrina exercenda, & liberis hominibus digna cognitione, non mediocris vtilitas capiatur, ingenium intendatur, iudicium augeatur, exerceatur memoria, mirifica oblectatio capiatur. Sed hæc missa faciamus. Quàm enim superioribus anteactis seculis hic symbolorum vsus magnis quibusdam viris arrise-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rit, exemplis innumerabilibus testatum habemus: Quin id antiquarij & studiosi longè antè, & hoc nostro seculo diligèter obseruarunt in quibusdam priscorum temporum numismatis æreis & argenteis, tum saxis & ædificiis, longa seculorum caligine, & quasi senio ferè omnino collapsis, ex quibus illorum veterum hominum studium agnoscunt in obseruãdis familiis, vel gentis alicuius stemmatis aut effingendis iis quæ ipsi suo arbitratu conceperant, quæque vel multis, vel certè paucis, & quidem eruditis atque ingeniosis proposita esse cupiebant. Siquidem vt è multis pauca sublegam. Alexander Magnus Serpentis imagine vsus est, quod se à Ioue Ammone patre sub forma serpentis esse natum credi vellet. Augustus Cæsar magnam sui animi moderationem, alienumque ab omni temeritate iudicium, id est maturitatem in rebus gerendis ostensurus, in altera numi aurei parte, quod cudendum ea maximè causa iusserat, Papilionem vnà cum fluuiatili Cancro cælari voluit: altero quidem tarditatem, altero verò celeritatem intelligebat. Eundem & Sphingis imagine in sigillo seu sphragidio sumpsisse memorant: quo plerique coniiciunt eum designasse suam in rebus obscuris illustrandis, & conficiendis negotiis alioqui perplexis admirabilem solertiam, quod tamẽ signum commutauit Republ. primùm composita, & imagine Alexandri Magni postea fertur vsus, fortasse vt Monarchiam, qua se dignum putabat, intelligeret: quam vbi magna, planéque inaudita felicitate consecutus est, nõ alia delectatus est imagine quàm sua. Mæcenas eques Augusto familiarissimus, Ranam vsurpauit, forrasse Seriphiam, vt quibusdã placet ad arcani fidem quam vnicè obseruabat ille, designandam. Titus Vespasianus Augustum æmulatus, proprium sibi ac peculiare schema vel symbolum habuit, quo maturandum esse præcipiebat Delphinum anchoræ alligatum. Narratur historiis Ecclesiasticis, & D. Hieronymi Commentariis, literam Hebraicam T A v, salutis fuisse olim signum etiam Paganis ipsis habitũ quod parietibus templi Serapidis passim visum fuit. Nullus est ex nostris, quin audierit aut legerit memorabilem illam Constantini Magni expeditionem aduersus Maxentium, qua maximè signis militaribus signum Dominicæ Crucis tum primùm cœpit. Et certè Crux meritò pro salutis nota vsurpari cœpta est, quòd T literæ, quod fuit olim absolutionis signum, videatur respondere, si picturam & lineam spectes

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quid enim, vt externa illa quæ innumerabilia sunt, transiliam, vt quæ leguntur de Athenienſium Noctua, Perſarum Aquila aurea, vel Solis effigie, aut igni ſacro, Thebanorum Sphinge, Oſiridis cane, Cyri Gallo aureo, & aliis etiam pluribus, de quibus fidem ſcriptores faciunt? Sed neſcio quo modo nos magis delectant & afficiunt domeſtica, vt eſt Nauis illa, quam pro ſtemmate habuerunt Franci veteres; ſicuti Sidonius Apollinaris & Pancgyriſtes ille Pacatus teſtantur: quod idem ſignum Pariſiorum eſſe adhuc apertè videmus: vt tria illa Repagula rubea ſeu vectes, quibus in publico ſtemmate Burgundiones vſi ſunt; vt Vrſi, quibus Heluetij: vt Leones, quibus Germani quidam duces: vt Ignia rium vnà cum ſilice, quo equites illi torquati, qui à Burgundo duce primum inſtituti ſunt; longum enim eſſet in ſingulis immorari, & ad ea omnia explicationes adiicere. Quid, inquam, nunc memorem veterum illorum Gallorum ſtemmata & inſignia, quæ ſibi vel ingenioſi finxerunt, aut aliqua nacti ſunt occaſione, vel tanquam hæreditario iure poſteri vſurparunt? Quia tamen multus eſſem, imò verò fortaſſe nimius in ea rerum veterum commemoratione, quas ſubinde fateri cogimur longa vetuſtatis obliuione, nobis penè deletas & obliteratas, facilius videtur, meo quidem iudicio, in iis pedem, vt ita loquar, figere quæ non tam priſcorum hominum libris, quàm ipſo noſtrorum patrum, & quidē huius ætatis hominum exemplo, planè attinguntur. Itaque præter publicum & ſolenne imperij Germanici ſtemma, quod Carolus quintus ſuperioribus annis pro imperatorio iure habuit, ſymbolum etiam peculiare ſibi vendicauit, duas Herculis Columnas, vnà cum ſymboli anima VLTERIVS: Lodoïcus XII. antequàm ad regnū euectus eſſet, aliqua ratione Hiſtricem, quem Porcum ſpiceum vulgus appellat; Franciſcus I. felicis memoriæ Princeps, tria lilia, quibus alij Reges regio nomine fuerunt vſi ad hæc noſtra vſque tempora, & Salamandram aliqua cauſa propriam ſibi fecit: Henricus II. eius filius creſcentem Lunam, vnà cum hemiſtichio, DONEC TOTVM IMPLEAT ORBEM; Margaris Nauarræa Regina, magni Franciſci ſoror, heroïna verè illuſtris Heliotropium non ſine cauſa ſibi legit: Carolus IX. duas Columnas in ſe complicatas vnà cum, PIETATE ET IVSTITIA, deſcripto epigrammate: Catharina Medicea, Regum mater, Iridem ſeu cæleſtem arcum, adiecto

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

symboli argumento, φῶς φέρει ἥδε γαλήνην: Annas Mommorancius, militum magister, nudum Ensem, vna cùm verbo Α'ΠΛΑΝΟΣ; Marescallus Santandreus nodum Gordium: Plerique idem tribuunt Regi Catholico, vt Iouius ipse Cardinalis Borbonius, pastoriciæ dignitatis notam, Ensem seu gladium flammeum habuit, quo verbi diuini vim intelligi aiunt: Carolus Lotharenus Cardinalis Hederam altæ pyramidi hærentem, vna cum versiculi parte altera TE STANTE VIREBO: Franciscus Turnonius Cardinalis cœleste Manna: Christophorus Madrucius Cardinalis Tridentinus, Phœnicem se in igne comburentem, vnà cum sententia, PERIT VT VIVAT: Ferrariensis denique Cardinalis Hesperidum mala ab insomni non custodira dracone, quo virtutes significari constat. Alphõsus Aragonum rex libro aperto, ad libertatem designandam, vti maluit. Franciscus Sforcia cùm ducatum Mediolanensem obtineret, Canis sibi symbolum pingi fingíque curauit, vnà cum epigrammate, NEMO QVIETVM IMPVNE LACESSET. Duo inter cętera Principum Italorum symbola, eruditis hominibus placuerunt, nempe vnum Laurentis illius Medicei, & alterum Prosperi Columnæ: Ille quidem tres plumas habuit colore triplici distinctas, albo, viridi, rubeo, vnà cum SEMPER adiecto vocabulo, quod eruditi homines ad virtutem triplicem, Fidem, Spem, Charitatem, retulerunt: Hic verò Columna, quo tempore Rauennati Reipub. præfectus, vrbem obsessam defendebat, duplicem ramum complicatum pro symbolo circumtulit, alterum è Cupresso, è Palma verò alterum; vnà cum sententia adiecta ab eloquenti homine Antonio à Casanoua, ERIT ALTERA MERCES. Illum quidem ramum, mortis, victoriæ hunc esse notam volebat: vt significaret in ea expeditione sibi certissimum esse mori, vel vincere. Quibus profectò notis & signis illustribus magni illi heroes ac principes excellentem aliquam suorum animorum cogitationem non obscurè ostendi voluerunt.

De qua quidem philologiæ parte, ne cogar singula percensere, cùm quosdam viros excellenti doctrina, & antiquitatis vel maximè studiosos aliquando disputare audiebam, memini vltrò citróq; habitos ea de re sermones eruditos, ex quibus tamen ad extremum, vt vno dicam verbo, nihil ferè præter coniectanea mihi comparaui. Nam vt prisca illa & externa præteream, quidam auctores sunt non omninò ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

li, à quibus accepimus priorum Galliæ Regum, qui à Pharamundo profecti sunt, insignia fuisse tres Bufones aut Rubetas: nonnulli tres coronas malunt: alij Leonem qui Aquilam ad caudam habeat in quo illi boni scriptores temerè interdum & sine iudicio caligant: quippè qui quod Regum quorundam peculiare symbolum fuerit, ad alios etiam tanquam commune omnium referant. Videri autem certius potest, tribus Liliis primum Clodoueum fuisse vsum; cùm primùm suadente Clotilde vxore lectissima, religioni Christianæ nomen dedit: quod liliorum trium stemma posteri etiam Reges ad nostra vsque tempora retinuerunt.

Polydorus Virgilius in Anglica historia, quo loco vitam Gulielmi Nothi persequitur, auctor est reges Anglos ad eam vsque regis illius ætatem certas insignium notas minimè habuisse: sed pro regum varia successione, etiam signa illa fuisse varia. In quibus omnibus primò excogitandis, effingendis, exornandis, aliqua ratione pingendis vel sculpendis, non video quid veri certúque, statui certò possit: nisi dicamus pro animorum & opinionum varietate miram semper pæneque incredibilem symbolorum eiusmodi varietatem extitisse. Esset quidem imperiti hominis, parúmque in rerum veterum historia exercitati, qui auderet affirmare nullam subesse sententiam in ea ingeniosa inuentione stemmatum, schematum, insignium & symbolorum: quæ veteres ipsi non tam studiosè affectassent, nisi suæ doctrinæ solertioris, suæ laudis & gloriæ, suarúmque cogitationum aliquam non minimam partem aliis notam esse voluissent.

Symbolorum tria genera.

CETERVM ne hoc quidem prætermissum velim, symbola & Emblemata, de quibus hoc agitur libro, multiplicia esse & varia: quorum tamen rationem multiplicem ad quosdam quasi cancellos reuocare possumus. Quædam enim historica sunt, alia physica, alia ethica, & certè allegorica, quibus aliquid petitum à fabulis aut rerum natura, ingeniosè ad mores vt plurimùm traducitur. Historica sunt ea, quæ dicuntur ex historiis, vt Leænæ statua ærea in acropoli Athenienſi posita, de qua 13. Emblem. Triumphus M. Antonij triumuiri de M. Tullio interfecto, 29. Emblem. Hunni Scythici descriptio, 37. &c. Physica verò, vt Bacchi & Palladis simulachris eadem ara erectis, 23. vt de Ciconiæ ἀντιπελαργίᾳ, 30. quæ tamen ad mores omnia mihi reduci

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

posse facilè videntur, quia ex iis omnibus, quanquam non semper ita perspicuè, moralis sententia eliciatur.

Differre inter se schemata, imagines, seu insignia, symbola.

QVOD cùm fortasse pluribus ostendo, nolo mihi quispiam succenseat, vt qui nullum planè discrimen constituam inter schemata illa seu insignia vel arma, quæ vocantur gentilitia, imagines, & peculiaria hominum vel publica nationum aut ciuitatum symbola. Scio equidem vt primò de schematis, id facilè vel tacente me intelligi ab iis qui omninò non sunt obtusi: nullum stemma esse puto, quod symbolo & nota non constet: sed tamen nõ omnia symbola stemmata esse possunt: Alterum enim, nempè symbolum, latius: strictius verò & specialius alterum accipi compertissimum est.

Alia verò imaginum ratio, quamquam ad eundem fortasse finem olim Romani sumpsisse videantur imagines, vt posteri, & hodie Nobiles sua illa stemmata. Ij certè nobiles erant qui sui generis imagines poterant ostendere, teste M. Tullio: quæ causa fuit, vt sæpè imagines pro nobilitate vsurpari familiare fit auctoribus. Eas Romæ patricij in primis sibi tribuerunt, & qui soli maiores magistratus, nempè Aedilitatem maiorem, Præturam, Censuram, Consulatum obtinebant. Quæ imagines quales fuerint, lib. 6. Polybius me docuit, Plinius 35. vt etiam M. Tullius permultis locis. Erant enim simulachra quædam oris similitudinem artificiosè fictam, coloribus & pigmentis adumbratam referentia, quas in insigniore domus parte posita armaria lignea includebant. Eas autem imagines diebus festis exornabãt apertis armariis: cumque aliquis è propinquis aut affinibus mortuus elatus esset, in funere circum ferebantur, addito, vt magnitudine quam simillimi apparerent, reliquo corporis trunco. Eas demum cereas fuisse me locus admonet Plinianus, quem ciraui proximè: vt inde appareat maiorum imagines posteris etiam remporibus nominatas, sed non ita tamen vsurpatas. Nam insignia Nobilium imagines habent illas quidem, sed non humani vultus, vt fuere olim Romanorum. Pro quibus certè imaginibus posteriora secula cœperunt habere sua illa, quæ vulgò Arma vocitantur, id est insignia gentilitia: quæ vt ad honorẽ & gloriam veteribus vsurpata sunt, sic certè vti credibile est, fuere postea virtutis præmia, & rerum præclarè gestarum aperta testimonia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quæ spectentur in symbolis.

AD extremum itaque quid ad conficienda symbola in primis obseruandum sit, adiiciam, vt tandem (eorum gratia maximè, qui hanc liberalem & ingeniosam cognitionem colunt) formulam quandam apponam symbolorum conficiendorum, expeditam illam quidem & facilem iuxta Iouij doctrinam, qui non modò notas heroicas Principibus multis excogitauit, sed & artem quandam apertam & compendiariam admodum inchoauit potiùs quàm perfecit.

Symbolorum id proprium & peculiare est, vt gyris quibusdam & mæandris, nempè obscuris sententiarum inuolucris obtegantur. Si enim tam aperta & popularis esset inuentio, nihil doctrinæ aut gratiæ in iis esse videretur, quod symbolis Aegyptiorum, Chaldæorum, Pythagoreorum, Græcorum, & aliorum iam antè quadam ex parte demonstratum est.

Deinde, in eo vel maximè sita est Symbolorum ratio, vt cum grauitate breuitateque quadam plurimum sententiæ contineant: quod obseruandum notat auctor grauis & acutus Demetrius Phalereus.

Id præterea obseruatur vt plurimum, vt symbolum habeat aliquam cum adagio seu parœmia similitudinem. Et quidem sæpenumerò fit, vt symbolorum & adagiorum eadem natura esse appareat, quanquam inter se ratione quadam differant. Quod Plutarchus diligenter obseruauit in quibusdam: & præter eum Appuleius, qui etiam exemplum apponit, vt cùm olim diceretur, Ex quocunque ligno Mercurium non fieri, significabant omnia & quæuis ingenia minimè ad doctrinam capescendam idonea: neque cuiusque animum ita esse à natura informatum, vt ingenij cultum tam commodè capere possit.

Quæ tamen fortasse magis attinent ad ea symbola, quæ oratione viuáque voce vsurpantur, non ea quæ παρήσημα & ἄφωνα σύμβολα nominantur. Certè inter vtraque magna potest intercedere similitudo, vt nusquam esse non possit inter res & verba non minima cognatio: aut si magis placeat, vt ænigmata, sic symbola sunt alia in verbis, in sententiis alia: quædam etiam in vtroque, imò interdum literis atque syllabis. Quod pluribus illustrarem, si putarem id studiosos aliquo tandem modo remorari.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ars quædam inueniendorum & excogitandorum symbolorum.

Ei itaque, qui symbolum aliquod vel schema commodè volet effingere, spectanda hæc primùm proponuntur, vt iusta sit animi & corporis analogia (per animum sententiam vno, altero, vel certè paucis comprehensam verbis intelligo: nomine corporis, symbolum ipsum designari placet.) Deinde, ne ita tenebricosum sit & obscurum, vt Delio natatore opus habeat. Tertiò, vt facilè conspici & diiudicari possit, si fortè aliquid interiectum habeat: vt interdum sunt sidera, stellæ, luna, sol, ignis, vnda, nubes, siluæ, rupes, speluncæ, & alia innumerabilia. Quartò, nequa humana forma, nisi admodum rarò, depingatur. Postremò, adhibeatur interdum anima illa symboli lingua quadam nobili minimeque vulgari, vt id παράσημον καὶ ἄγαλμα, ingeniosaque inuentio, quę cogitationem requirat, & eam quidem eruditam, multò plus dignitatis habeat & grauitatis. Id autem fieri ab eruditis, vel iis qui à liberali & polita literarum cognitione auersum animum non habeant. Græcè aut Latinè commodè solet: aut denique, si magis placeat extera quadam lingua, idque sententia breui, arguta, graui, vel adagio, aut etiam hemistichio, integro versu nonnunquam, qui vel recens natus, vel aliunde petitus sit, dummodò argutiarum aliquid & salis contineat. De symbolis, schematis, & stemmatum ratione iam satis: nunc tandem de Emblemate quædam commentemur.

De Emblemate.

PLERIQVE sunt non satis acuti, qui Emblema cum Symbolo cum Aenigmate, cum Sententia, cum Adagio temerè & imperitè confundant. Fatemur Emblematis quidem vim in symbolo sitam esse: sed differunt, inquam, vt Homo & animal: alterum enim hîc maximè generaliùs accipi, specialiùs verò alterum norunt omnes qui aliquid iudicij habeant. Emblema ænigma non est, quanquam interdum cum ænigmate aliquam similitudinem habeat: Ratio enim quædam est apertior in Emblemate, propter notas quæ apertæ & perspicuæ sunt: Aenigma verò in verbis ambiguum est & obscurum, vt etiã viros alioqui solertes & ingeniosos interdum longa mora teneat. At Symbolorum & Emblematum, de quibus maximè hîc agimus, ratio debet esse clarior & apertior: vt quemadmodum ab iis imperiti arcentur, sic do-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ĕti homines aliquid habeant in quo ingenium exerceant. Neque Emblema eſt γνώμη ſeu ſententia, quanquam ſæpè Emblemata ſententias in ſe contineant: niſi fortaſſe qua ratione Emblema ſumitur μετωνυμικῶς pro epigrammate ſeu explicatione Emblematis. γνώμη enim verbis exprimitur: & niſi fallor, aliter γνώμη eſſe minimè poteſt, niſi pro eo vſurpetur, quod ἐνθύμημα diceremus. Emblema enim ſæpenumerò eſt ἄφωνον nec ſemper neceſſe eſt in Emblemate eſſe adiectum epigramma. Denique, vt vno verbo, Sententia & Emblema videntur mihi differre vt verba & res, ſeu ſigna quædam rerum, & res ſignatæ. Denique non eſt adagium vel paroemia: quia Emblema eſt aliquid ingenioſè ab ingenioſis excogitatum, vt ita dicam: adagium verò ſermo ſit in ore omnium verſans. In quo aduertendum an tj acutè viderint, & non potius aberrarint, qui quaſcunque ſententias, adagia, ſimilia, apophthegmata, hiſtorias ad Emblemata poſſe reuocari cenſuerunt, quaſi ex re quauis Emblema cudi & confici deberet.

Superest itaque Emblematis nomen explicemus, ſi priùs Alciati verba ex Commentario in tit. De rer. & verborum ſignific. appoſuerimus. Verba ſignificant, inquit, res ſignificantur: tametſi & res quandoque ſignificent, vt Hieroglyphica apud Orum & Chæremonem, cuius argumenti & nos carmine libellum compoſuimus, cui titulus eſt Emblemata. Hæc ille.

Emblema quid, vnde dicatur, & quomodo id nomen proprie, quomodo figuratè accipiatur.

DICITVR Emblema, quicquid intexitur ornatus cauſa, non modò parietibus & pauimentis, ſed & rebus aliis permultis, vt vaſis, pateris, veſtibus: eiuſmodi ſunt clauiculi, aut imagines aureæ vel argenteæ, vniones & gemmæ, ceteraque generis eiuſdem. ζωάρια vel δαιδάλματα dicitur Euſtatio nempè ornamẽtum exemptile quod innoxiè demi poteſt vaſis aureis vel argenteis, idemque reponi. Id enim nominis deductum eſſe conſtat ἀπὸ τῦ ἐμβάλλειν, aut ἐπιβάλλειν, quod eſt inſerere, interponere, vel iniicere. Antiquitus enim lapillis quibuſdam quadratis & minutè ſectis politiſque, in quibus eicones quædam intertextæ eſſent, ædes magnatum & Principum regiæ vt plurimùm ornabantur, vt colligere eſt ex Pauſania, Plutarcho, Appulcio, Philoſtrato, & aliis pleriſque: cuius etiam rei vſum aliquem videmus in quibuſdam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

templis tum ædibus publicis & priuatis, vt noſtra hæc ætas antiquitatis æmula pridem eſſe cœpit. Itaque μεταφορικῶς hîc Emblemata vocantur carmina, quibus imagines, agalmata, pegmata, & id genus alia ſcitè adinuenta, variè & eruditè explicantur. Sed & oratio variis verborum rerúmque pigmẽtis & lenociniis Rhethoricæ artis elaborata, Emblematis referta dici figuratè poteſt: Notum enim illud M. Tullij ex Lucilio:

Quàm lepidè lexeis compoſtæ vt teſſerulæ omnes
Arte, pauimento atque Emblemate vermiculato.

Verba ſunt Lucilij Poetæ Comici, apud quem Scæuola ex agitabat Albutium, qui nimius eſſet in ornatu & ſtructura verborum: in quo non vitabat affectatum dicendi genus doctis auribus odioſum. Non poſſum ſubtricere à M. Tullio Verrem reprehendi acerrimè, quòd emblematum vim, quæ eſſet in Siculorum vaſis, abſtuliſſet: quodque Suetonius ait Tiberium elegantiæ verborum ſtudioſiorem, emblematis vocem aſpernatum in quodam patrum decreto: commutandum enim verbum cenſuiſſe, & pro peregrino Romanum conquirendum.

Geterùm plerique vel ſuſpicari vel obiicere poterunt hîc ab Alciato Emblemata impropriè dici, cum ea carmina videantur potiùs expoſitiones eſſe & explicationes Emblematum, id eſt eorum ſymbolorum vel ſimulacrorum, quæ ab antiquis petita hîc magna parte repræſentat, & horum rationem tradit. Sed dicimus adiuncta non temerè aliquando ſubiectorum habere rationem metonymicῶς, & ſententiam vel epigramma dici poſſe, quod Emblema in ſe complectatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

CLARISS. VIRI ANDR. ALCIATI IN LIBRVM Emblematum Præfatio ad Chonradum Peutingerum Augustanum.

Dum pueros iuglans, iuuenes dum tessera fallit,
Detinet & segnes chartula picta viros:
Hæc nos festiuis Emblemata cudimus horis,
Artificum illustri signáque facta manu:
Vestibus vt torulos, petasis vt figere parmas,
Et valeat tacitis scribere quisque notis.
At tibi supremus pretiosa nomismata Cæsar,
Et veterum eximias donet habere manus.
Ipse dabo vati chartacea munera vates,
Quæ, Chonrade, mei pignus amoris habe.

Ad Chonradum) De Chonrado illo Peutingero, cui hoc opusculum dicatum constat, tantùm ea dicam & huc referã, quæ scriptorum nostri temporis lectioni consequi potui. Andreas Cratandet in Epistola quadam, quam editioni omnium Ciceronis operum præfixit, hæc habet: Chonradus Peutingerus, eximium illud Augustanorum Vendelicorum decus & specimen, qui cũ incomparabili auctoritate, quam in gnauiter sustinẽdis molibus Reipubl. magna nominis celebritate adeptus est, egregiam humanorum studiorum peritiam coniunxit. Pro quibus quo animo depugnet, vel inde satis apparet, quòd mihi aliquot Ciceroniarum orationum reliquias, & venerandæ vetustatis exemplaria transmisit, tanquam auxiliatrices copias, &c. Hæc quidem ille. Sed expressiùs Henricus Pantaleon Prosopographiæ parte 3. eiusdem Chonradi vitam, laudésque perstrinxit. Sic autem. Chõradus ille Augustæ Vindelicorum ex honesta familia natus, & in omni genere virtutum ibidem educatus est. Is cùm felici ingenio esset præditus, à teneris annis literis incubuit, & in primis legum lectioni diligentem operam impendit. Hinc factum, vt iuris doctor omniũ acclamatione creatus fuerit. Accedebant

Chonradus Peutinger.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

edebant multæ heroicæ virtutes, & rerum agendarum dexteritas. Itaque patriæ vtilis ciuis & singulare ornamentū extitit, atq; à Maximiliano Cæsare inter suos consiliarios cooptatus fuit. quinetiam hunc Erasmus Roterod. plurimùm ob eruditionem dilexit, & inter summos amicos habuit. Scripsit is anno 1506 Sermones conuiuales, in quibus multa de mirādis Germaniæ antiquitatibus referuntur: præterea de gentiū quarundam emigratione Epitomen, quæ Procopio, & aliis historicis in editione adiecta. Erat enim Chonradus rerū antiquarum singularis æstimator, qui eiusmodi indagare, & posteris proponere magna delectatione erat solitus: tandem ætate confectus obiit, & apud suos honorificè sepultus est. Hactenus Pantaleon, quæ omnia pęnè mihi videntur sumpta ex 18. Epist. Erasmi.

Dum pueros.] Dissimilitudine suum negotium cum aliorum otio conferens, tria lusorum genera ponit, ex adiuncto tempore quo hoc opusculum scripserit. Pueri nucibus delectantur: hinc̄que vulgò trita prouerbia, Relinquere nuces; &, Ad nuces redire. Adolescentes & iuniores tessera delectantur, quod est aleatorum. Segnes autem, quique corporis motum refugiunt, chartulis pictis oblectantur.

iuglans.] nux.

tessera.] Dicitur tessera, quicquid ex omni parte quadratum est. Gel. lib. 1. c. 20. & Cæl. Rhodig. lib. 20. cap. 14. & 27. Cubus à Græcis dicitur: estque corpus ex sex lateribus æquali latitudine planitierum per quadratum. Is cùm est iactus, quam in partem incubuit, immotam habet stabilitatem, vt sunt etiam tesseræ quas in alueum ludentes iaciunt. Budæus 5: De asse.

Emblemata cudimus] A fabris aurificibus, vel aliis sculptoribus ἀπὸ τοῦ ἐμβάλλειν.

Festiuis horis.] Diebus genialibus quibus animum remittebā à seuerioribus studiis vel, festiuis horis, id est, subciuo tempore. Sic enim Mar. Tullius cùm dies aliqui dabātur ad rusticandum, vt etiamnum dantur iustitiorum dies nostris Senatorib. ad eorum numerum accommodabat quæ scribebat: vestis est ipse 1. de Legibus.

Artificum illustri.] Hic versiculus descriptionem continet τοῦ ἐμβλήματος, qua de re iam satis. sed hīc aduerte materialē causam:

Vestibus vt torulos] Finalis causa, & vsus Emblematon. Torulos autem apellat eminentias quasdam in vestibus, co-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rollis, & aliis similibus. Cicero in Oratore perfecto, de mediocri genere dicendi loquens, Addit, inquit, aliquos vt in corona toros, omnemque orationem ornamentis modicis verborum sententiarumque distinguit. Sunt itaque toruli, ornamenta ex auro vel argento, quæ petasis, id est pileis, aut penulis vestibúsque adiici solent. Palam est illud ex Amphitruone Plauti: Tum meo patri autem torulus inerit aureus sub petaso.

petasis.] pileis, galeris, &c. Petasum, Arcadicum pileum significatione primaria esse, didici ex Hesychio. πέτασος τὸ τῆς κεφαλῆς φόρημα. sic enim legendum in Hesychio, non φόρημα, vt in vulgatis. Suetonius ait, Augustum non nisi petasatum, hoc est velato capite sub dio spatiari solitũ. Certè & Poëtæ petasatum Mercurium faciunt. Id nominis à πετάννυμι, pandere, vel extendere deflectitur: quod pilei genus galero non absimile volunt. Prudentius 2. in Symmachum:

Nec petaso insignis poterat Lacedæmone capta
Mercurius seruare suas de clade palæstras.

parmàs.] Parma, scutum breue peditum, pelta etiam dicta à Plinio. Nonius in dictionibus Parma, & Veles. Martialis:

Hæc quæ sæpe solet vinci, quæ vincere raro,
Parma tibi scutum pumilionis erat.

Varro de lingua Latina, & Alexander ab Alex. 6. cap. 22.

tacitis notis.] Sic se habẽt Aegyptiorũ Hieroglyfica, vt etiã num hodie symbola ea, quæ armis, scutis, signis militaribus, & ceteris id genus apponi solent. De quibus Iepidum & eruditum scripsit Dialogum Paulus Iouius: nos in nostro syntagmate quædam adduximus.

At tibi suprema.] Optatio ex dissimilibus. Idem ferè dissimilium locus est apud Horat. Ode 8. lib. 4. Carmin.

Donarem pateras, grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus:
Donarem tripodas, præmia fortium
Græcorum: neque tu pessima munerum
Ferres, diuite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas.
Sed non hæc mihi vis: non tibi talium
Res est, aut animus deliciarum egens
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, &c.

Huius autem dissimilitudinis hæc mihi videtur germana

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sententia: Possum ego tibi, Chonrade, Emblematum quorundam siluam & cumulum ex veterum auctorum bibliothecis aggregare: at magnus Imperator (cui sis à cõsiliis) potest tibi commodè & munificè suppeditare veterum artificum manupretia, statuas, imagines ingeniosè pictas, solerter expressas, sculptas, efformatas ipsissimas inquã imagines nõ picturam quandam nudam aut descriptionem, qualis mea hæc est chartacea.

Supremus Cæsar] Maximilianus Imperator, cuius consiliariũ fuisse Peutingerum paulò ante memnimus ex Erasmo.

Ipse dabo.] Τὸ κορύφον in libro Poetico Poëtæ consecrato. Non enim modò videndum quid, sed & cui des. Seneca De beneficiis: Vide ne mittas munera superuacanea, vt feminæ arma, rustico libros, & studioso retia. Id enim est ac si canides paleas & ossa asino. Sic Martialis 14. lib. sed non eodem tamen sensu:

Non sunt munera quæ putas puella,
Cùm donat vacuas poeta chartas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

AD ILLVSTRISS. MAXIMIL. DVCEM MEDIOLAN. SVPER insigni Ducatus Mediolanensis.

EMBLEMA I.

EXILIENS *infans sinuosi è faucibus anguis,*
Est gentilitiis nobile stemma tuis.
Talia Pellæum gessisse nomismata regem
Vidimus, hisque suum concelebrasse genus:
Dum se Ammone satum, matrem anguis imagine lusam,
Diuini & sobolem seminis esse docet:
Ore exit. tradunt sic quosdam enitier angues.
An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

PRoponit schema gentilitiũ siue insigne Ducatus Mediolanensis, in quo serpens cęruleus in aureo æquore infantem, vel anniculum puerum rubore tinctum euomẽs, conspicitur. Cuius quidem schematis rationẽ adferam, si prius huc trãstulero, quod idem noster auctor auctor ea de re scripsit c. 43. De singulari certamine, vt Alciatus ipse Alciatum enarret

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hac in parte. Sic enim ille: Celebre est in Annalibus Othonis Vicecomitis cum quodam Sarraceno in Asia certamen, quem ille manu captum confossumque galeæ ornamento priuauit, idque gentilitiis insignibus suis addidit, hoc est, vipera vix natum, & adhuc manantem sanguine infantem ore euomēs: nimirum ab Alexandro Magno acceptum emblema. Siquidē in eius antiquis nomismatis idem sigillum reperire est, quo Ioue se natum rex ille per ambages ostendebat. Etenim serpentis forma pluribus Græciæ locis Iupitet colebatur. Suntque in Asia genera serpentum, quos ore parere hominū opinione receptum est. Hactenus ille. Celebratur itaque stemma eiusmodi à diuina & antiqua origine, perenníque nobilitate, è sano Sapientię capite, promanante. Sed instituenti mihi cōmentaria integra, quoad eius maximè fieri potest, occurrit prærer alia, quæ de hoc stemmate Ducum Mediolanensium retulit Franciscus Petrarcha, Rerum memorabilium libro 4. ad finē: cuius hæc pænè verba sunt: Azo Vicecomes, qui deinde Mediolani Principatum obtinuit, magni animi iuuenis, patris iussu cum copiis transmisit Apenninum. In ea expeditione cùm fortè descendens equo requiescit, ingens vipera, nullo aduertente comite, in galeam Principis iuxtà positam irrepsit: quam cùm mox capiti reponeret, famoso quidem & horrifico, sed prorsus innocuo lapsu, per genas Ducis interriti fluxit. Eam à nemine lędi passus adolescens ille animosus, ad omen geminæ victoriæ traxit: híneque factum tandem, vt ipse pro signo bellico vipera vteretur. Et hæc quidem Petrarcha, magni nominis raræque eruditionis auctor: quam narrationem, cùm adolescens Bononię studiis operam daret, se sæpè audiuisse scribit. Idem pænè Gabriel Simeon Italus retulit, eo Compendio, quod lingua patria edidit de Ducibus Mediolanensibus: cuius tamen verba huc conferre minimè attinet. Paulus autem Iouius, nostra patrumque memoria historiæ scriptor insignis, cum Alciato conuenit, eo nempè libro, quo Mediolanens. Principum Vicecomitum vitam est complexus. Ait enim Othonem (sacro in bello contra Turcos & Sarracenos, Bulionio Godofredo duce) insigni pietate & magnitudine animi virum, nihil territum Volucis Sarraceni ferocitate, qui medio in campo ad singulare certamen fortissimum quémque ex acie Christiana prouocabat, cum eo fuisse congressum, tandémque eum non minore fortitudine quàm felicitate deuicisse: déque confossi hostis galea opimum ple-

Alciati locus.

Franci. Petrarcha.

Gabriel. Simeon Paul. Iouius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

numque immortali gloria spolium retuliſſe, auritam, ſcilicet, viperam inexplicatis ſpiris minaciter à cono caſſidis erectã, & puerum paſſis manibus deuorantem, quod vnum auſpicatę virtutis argumentum, non modò gentilitiæ laudis geſtamen fuit, ſed & poſteris id inſigne auãcter vſurpantibus, & imperia, & opes, & latè gloriã portendit. Fuere qui exiſtiment Volucem ex ſtirpe Alexandri Magni progenitum, tuliſſe pro inſigni viperã, ex Olympiadis fabula, puerum parturienté, quod ea à draconе ſe compreſſam fuiſſe, Iouis imagine, prædicaret.

Quid per ſerpentem Ægyptij deſignabant.

Sic Iouius. Ceterùm id ſtemma nobile & antiquum video. Si quis enim veterum Aegyptiorum notas, quas Hieroglyphicon nomine appellabãt, obſeruarit ex Oro maximè Niliaco, facilè diſcet eos imagine ſerpentis, Imperatorem regéque deſignaſſe. Quid enim dominium orbis, quid prouinciæ Principem, quid regem optimum & tutelarem ſiue cuſtodem, quid heroem, quid nominis & famæ amplitudinẽ figura ſerpentis exprimebant, niſi quòd ſpectato huius animalis admirabili genio, conditionẽ & dignitatem Principum eo ſchemate ingenioſo, eruditis hominũ oculis proponi volebant? Iactatum enim fuit olim Græca libertate in potentiores, qui populi diſpendio ſuas opes adaugerent Anguem, niſi anguẽ deglutierit, draconem non fieri. Sed & proditum memoriæ eſt, ſerpentes olim adiũctos leonibus, qui Opis Deæ ſimulachris apponi erant ſoliti, quo ſignificabant orbis Principatũ. Anguis enim circularis orbẽ, Leo verò fortitudinẽ virẽſque repræſen-

Quid per ſerpentem qui ſibi caudam mordicùs teneat.

tabat. Quòd autem ſerpens ita ſæpè depictus cõſpiceretur, qui ſibi caudam mordicùs ore retineret, pauci ſunt qui explicuerint. Ea verò mihi perplacet eruditorũ quorundam hominum coniectura, qui aiunt eo intellectũ, & quaſi ob oculos poſitũ fuiſſe Regem eum, qui finem ſibi actionum omnium & cõſiliorum prudenter & accuratè proponerer, cuiq́ue vltima, imò verò minima etiam curæ eſſent. Eo enim nomine Auguſtus, Antoninus Pius, Traianus, Hadrianus, Pertinax, Seuerus, Alexander ad cælum euecti ſunt: contrà malè ceſſit Heliogabalo, Caracallæ, Commodo, Domitiano, & aliis, permultis Reipub. Romanæ peſtibus, quòd ſimul atque ad ſummum illum Principatum conſcenderunt, abiecta cura publica, ſibi tantum ſeruire, ſuaſq́ue perſequi cupiditates, quo iure, qua iniuria, voluerunt. Ceterum Anguis imagine, Rex cuſtos & tutelaris indicabatur: nam in bonorum Principum monumentis, populus ſuum in Regem ſtudium (cuius beneficentiam grato ani-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mo agnoscebat)non alio modo posteris commendabãt,quam serpẽte vigili,surrecto vertice,& elato pectore: quod Homericũ illud declarat, Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. Nõ decet virũ consultorem, qualis Princeps esse debet, tota nocte dormire. Apud Horatium eo quidẽ sensu,serpens Epidaurius appellatur,vt apud Græcos ὄφεως ὄμμα,ad vigilantiã designandã. Denique tam fuit insigne & celebre id Hieroglyphicum serpentis, vt non temerè Imperator clarissimus Epaminondas vsurparit extremo ad Mantineam confecto bello: cuius memores posteri columnam erexerũt, appenso clypeo, in quo sculptus draco esset. Eius monumenti rationem affert Pausanias, quia is Imperator laudatissimus ex Spartiatarum genere,quod Thebis antiquissimum fuit, ortum duxisse putabatur, quorum id gentilitium insigne esset, vt qui ab anguineis illis dẽtibus à Cadmo telluri mandatis essent oriundi. Nondum mihi tempero, quin alia quædam ad huius magnifici stemmatis arcanum illustrandum adiiciam. In ostentis enim & præsagiis,Angue summa nominis dignitas & amplitudo portendebatur, non modò his qui ad regij dominatus, auctẽtiã regni fastigium expectabãtur, sed & iis,qui arte quadam vel ingenio celebritatem quandam sibi compararunt. Vt enim retulit 1.De diuinatione M. Tullius: Cùm Roscius in cunabulis esset,educaretúrque in Selonio, qui est campus agri Lanuuini, noctu lumine appositò experrecta nutrix animaduertit puerum dormientem circumplicatum serpentis amplexu, quo aspectu exterrita clamorem sustulit. Pater autem Roscij ad aruspices retulit: qui responderunt, nihil illo puero clarius, nihil nobilius fore. Atque hanc speciem Praxiteles cælauit argento, & Archias expressit versibus: hæc Cicero. Spartianus auctor est, Severo imperium prædonstratum: ei enim in stabulo dormienti serpens caput cinxit, & sine noxa expergefactis atque acclamantibus familiaribus, abiit. Ferunt & Anguem portendisse imperium Aureliano, quanquam illo mediocrium fortunarum & parentũ esset. Nam cùm eius pueri pelvim serpens cinxisset,neque vnquam potuisset interfici, postremò mater eius angue occidi noluit. Mulier hæc tépli Solis sacerdos erat, diuinationum minimè ignara, quippè quæ familiaré hunc serpentem,tanquã genium agnosceret. Tiberius Cæsar serpentem draconem in deliciis habuit, eique sua manu cibũ ministrauit: quem cùm is corrosum à formicis ob-

Serpens Epidaurius.

Anguis quid significabat.

Roscius.

Seuerus Imp.

Aurelius Imp.

Tiberius Cæsar.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Maximinus Iunior. seruasset, monitus est cauendam esse sibi vim multitudinis: formicis enim populum significari. Maximini Iunioris, qui à patre regni particeps factus est, dormientis caput serpens circundedit, futuræ dignitatis præsagium. Idem pænè, quod de Alexandro Magno, refertur, de Pomponia Africani Scipionis matre, & Actia matre Augusti Octauij, quæ in templo Apollinis somniauit se cum Dracone congressam, indéque factum, vt macula picti Draconis in corpore constanter hæreret, quæ nunquam postea eximi potuit. Sed hæc satis.

Augusti mater.

Fauces. Sinuosus anguis. *sinuosi è faucibus anguis.*] Fauces sunt gulæ partes interiores. Plinius: Summum gulę fauces vocātur, postremū stomachus. Sinuosus autem epitheton serpenti conueniens: sinuosum enim dicimus à longo sinu, & μεταφορικῶς apud eundem nostrum auctorem postea, sinuosi in faucibus antri.

Stemma. *stemma*] Nobiliores erant, qui sui generis imagines & stemmata proferre poterant. Budæus Annotat. in Pandectas. Vsurpatur plerunque pro corona: deductum enim est id nominis à στέφεσθαι. vt illud Homericum,

Στέμματ' ἔχων ἐν χερσὶν ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος.

Alciat. refert 2. Parerg. c. 30. Lege 6. Miscellan. P. Nannij.

Gentilitia stemmata. *gentilitiis.*] Pro imaginibus posteriora tempora insignia gētilitia habuerunt, quæ arma vel armaria vulgò dicuntur: quæ ipsa quoque primùm, vt simile est veri, virtutis fuere pręmia, ac rerum præclarè gestarum decora. Budæus.

Pellæus Alexander. *Pellæum regem*] περιφραστικῶς pro Alexandro, vt apud Iuuenal. 10. Sat.

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis. Ausonius Paulino:

Ocyus illa iugi fatalis soluere lora
Pellæum potuisse deum reor.

Sic autem dictus à Pella vrbe Macedoniæ. Pompon. Mela lib. 2. quam etiam Plin. Alexandri patriam appellat, 35. lib.

Præclarus Alexandri ortus. *suum genus.*] Iustinus lib. 12. ait Alexandrum, virum supra humanam potentiam magnitudine animi fuisse pręditū. Qua nocte cum mater Olympias concepit, visa per quietē est cum ingenti serpente volutari: nec Dei decepta somnio. Nam profectò maius humana mortalitate opus vtero tulit, quam cùm Aeacidarum gens ab vltima sæculorū memoria, & regnū patris, fratris, mariti, & deinceps maiorum omnium illustrauerit: nullius tamen nomine quam filij clarior fuit. Plutarchus auctor est, quòd cùm Ammonis sacerdos Alexandrum salutarutus, linguæ vitio prępeditus, pro παιδίον, filiole, dixisset

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

παῖδιὸς, id est, Iouis fili, hinc cælestis originis gratiam captatam, cui initia dedisset error. Apud Lucianum in Mortuorum dialogis, Alexander fatetur vtile sibi fuisse ad res gerendas, quòd Iouis Ammonis filius crederetur. Formidandum enim erat, ne aliquis sibi repugnaret. Id cur factum sit, lege Augustin. De ciuit. lib. 3. cap. 4. Præclara extat Alexandri laudatio apud Appuleium primo Floridorum.

Dum se Ammone satum.] Iupiter Ammon ab arena dictus, quòd sub arietis forma coleretur in templo à Libero patre in arena condito: qua de re multa Lilius Gyrald. Syntagmate 2. hist. Deor. Politian. cap. 52. Miscellan. Lege & Hygin. lib. 2. De signorum cæleſt. historiis. *Iupiter Ammon.*

tradunt sic quosdam existier angues.] Plinius lib. 8. cap. 13. & Solinus ca. 30. Polyhist. Amphisbænas ore parere tradunt: his enim caput est geminum, hoc est, & ad caput & ad caudã. Neminem quidem studiosorum latere velim, id commodè atque perspicuè relatũ scriptis à Pierio 15. Hieroglyph. ne quis me ingrati animi arguat, qui ex ram fœcundo ac copioso rerum selectissimarum pomœrio tot flores & fructus collegerim. *Amphisbæna.*

existér.] pro eniti, παρεγωγὴ. Enixæ dicuntur feminæ, nitendi, hoc est, conandi & dolendi labore perfunctæ, Nexum enim dicimus arctum & colligatum. Nonius. Id quidem ad zonę solutionem referri non ineõcinnè potest, qua partus describitur à poëtis, nẽpe quòd omni nexu oportet mulier soluatur, vt commodiùs enitatur & pariat. Callimachus Hymno in Iouem: *Eniti.*

Ἐπὶ τῖμος δὲ ῥέεσ᾽ ἐλύσατο μίτρην, id est, quando peperit quod & admonet Græcus scholiastes. Alcimede apud Apollonium Argonaut. 1. filij discessum lugens, † ῥέῃ.

ὦ ὅτε μήτηρ.

Μίτρην καρῶνον ἔλυσεν καὶ ὄφρανον. quo loco scholiastes ab altero non dissidet, quin & adiicit, ὅθεν καὶ λυσιζώνης ἀρτέμιδος ἱερὸν ἐν ἀθήναις. Quorum locorum mihi copiã pro sua humanitate fecit Ioannes Frater, Baiocensium gymnasij hac in Parisiorũ Academia primarius, vir vtriusque linguæ peritissimus, & cum quo, literarum nomine, mihi nupęr amicitia intercessit.

An quia sic Pallas &c.] Testis est Pindarus Olymp. ode 7. cuius rei rationem (sed aliam atque aliam) reddunt Fulgentius Mythologic. 2. Phornutus De natura deorum, Gyraldus Syntagm. 11. Ouid. Fastor. 3. epimythia etiam sua tradit, sed longè aliis diuersa. Ex his enim alij speculationem physicã, *Cur Pallas Iouis nata cerebro.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

alij ethicen, alij alia considerant, Themistius oratione to. σὺ δὲ σεσιγηλῆς τὸς φιλοσόφυς (alloquitur Imperatorem Valentem) καὶ ἀποκτῶσι. καὶ ὅσους σὺ χρόνου τῷ ἔτυς ὅπ χρέως λόγους, ἀκάγκυς χειμερίζεις τοῖς λόγοις. τοῖς σεσιγηκόσι δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες ἐν ἴσῃ σεσεδρέια, γκώμης ἕμα καὶ δυνάμεως σε θεραπεύοντι. ἀθηνᾶ γὰρ τῷ καὶ τλὺ Δ'ιὸς ἐκ τῆς κεφαλῆς γενῆσαι οἱ ποιηταὶ φ Διὸς, σεδ ἀκούομοι καλῶς ὅτι σεσιγηκεν ἡ βασιλέως μήτε λόγου ἀφαιρῆσι, μήτε σεάξεως ἄλογον ἀκφοιτῆσι, ἀλλὰ καὶ ἡ νοῦ ἐνεργὸν ἔτι), καὶ γέμειν τὸ δεσπότου. Existimo autem cum Pindari scholiaste ad 7. Olympior. figmentum id esse referendum eò, vt dicamus artes & disciplinas, è Iouis cerebro, id est, summi & præpotentis Dei mente & sapientia prodiisse. Perspicuum enim nobis esse debet, vt alia omnia bona, sic ipsas quoque ingenuas artes à Deo nobis esse communicatas. Et quanquã Dei beneficio nobis hæc Minerua generetur, ductore tamẽ & magistro primùm opus est. Nemo enim est, qui doctrinæ laudatissimam ἕξιν comparare sibi queat, qui non bonis præceptoribus sese tradiderit instituendum. Hinc enim à minuendo, quòd neruos minuat, Mineruam dictam putant. Pallas autem vel ἀπὸ τῦ πάλλειν τὸ δόρυ, ab hasta vibranda, vel à Fallante occiso: qua de re postea fusiùs.

de capite orta Iouis.] Imitatus videtur illud Propertij lib. 3.

Semina curarum de capite orta tuo.

Martianus Capella initio libri VI. de Pallade,

Hinc de patre ferunt sine matris fœdere natam,
Prouida consilia quòd nescit curia matrum.

Postremum hunc versum (quod obiter moneam) vna voce corruptum, Beroaldus emendat admonat. in Caligulam Suetonij, ac pro, consilia, legi mauult, consilium. Ego cum meo Iureto ita meliùs & commodiùs, nisi me coniectura fallit:

Prouida consilij quòd non sit curia matrum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

MEDIOLANVM.

EMBLEMA II.

BITVRICIS *veruex, Heduis dat fucula signum:*
His populis patriæ debita origo meæ est,
Quam Mediolanum sacram dixere puellæ
Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.
Culta Minerua fuit, nunc est vbi numine Tecla
Mutato, Matris virginis ante domum.
Laniger huic signum fus est, animálque biforme,
Acribus hinc setis, lanitio inde leui.

NIhil mihi videtur hîc affingere, quàm quòd Mediolani, vrbis Insubrum notissimæ, notatione eliciat ex duarum Galliæ ciuitatũ schematibus publicis. Ait enim Heduos porci, Bituriges arietis habuisse signum. Memineram quidem Alciatum Pareg. iuris 5. c. 13. alterius meminisse. Huius hæc verba: Habebant & ciuitates sua signa, quibus originem aut cultum testarentur. Hinc in nomismatis Athenienſium plerunque vidimus noctuas. Sic Claudian. *Heduorum & Biturigum schemata.*

- ad mœnia Gallis
Condita lanigeræ suis ostendentia pellem.

Quò fortasse pertinet quæ de Mediolani iactis fundamen-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis refert Liuius 5. ab vrb.cond. Ex Heduorum itaque & Biturigum schematibus publicis hic constituit Mediolani ἔτυμον. Mediolanum autem à sue mediatim lanato de nominationem sumpsit. Dum enim prima vrbis huius fundamenta iacerentur (vt præter alios retulit D. Ambrosius) aper est repertus media parte lanatus: Alij à Medo Insubrum duce nominatum Mediolanum malunt. Vrbs est metropolis Galliæ Cisalpinæ, à Gallis insubribus condita 359. annis ante Christum natum: quanquam Olanum ducem Tusciæ primū eandem excitasse testetur Cato fragmento 7. Origin. Hinc docti plerique prodiere, inter quos non infimum, sed merita gloria certè insignem Alciatum iure adscripserim, qui hoc emblemate Mediolanum natale solum non illepidè celebrat. Hoc obiter aduertendum, Imperio in Orientem translato, veteri quasi senescente Roma, Imperatores, Mediolano capi & delectari cœperunt, vnde in tantum excreuit ea vrbs, vt à Procopio 2. Gotthici belli prima inter Occidentis vrbes post Romam dicatur, & facilè ceteris anteire, vt magnitudine, ita & hominum frequentia, reliquisque fortunæ bonis. Ausonius Catalogo illustrium vrbium:

Mediolanum, vnde nominatum.

Et Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores: tum duplice muro
Amplificata loci species. populique voluptas
Circus, & inclusi moles cuneata theatri:
Templa, palatinæque arces, opulensque moneta,
Et regio Hercules celebris sub honore lauacri,
Cunctáque marmoreis ornata peristyla signis,
Mœniáque in valli formam circundata limbo.
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicinia Romæ.

Ad id illustrandū multa suppeditabunt Geografica Volaterrani & Munsteri: ille quidē lib. 4. hic verò 2. lōge plura retulit. Quædā etiā petēda ex historia Liuiana lib. 5. ab v. c. vt tā monui:

Bituriges.

Bituricis veruex.] Veruecem hic pro ariete fortasse posuit ἀκροστιχῖδος, sed parum refert. Bituriges autem (quorum ciuitas metropolis est Biturix) Aquitaniæ populi sunt, quorum fines ab Heduis Ligeris diuidit fluuius, de qua lib. 8. belli Gallici Cæsar. Vrbs est Academiā florentissimā celebris, in qua per quinquennium magna cum laude ius ciuile docuit

In Academia Biturigum professus est Alciatus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Alciatus: quod ex aliquot suorum operum locis colligere est facilè, tum vel maximè his versibus (quorum mihi copiam fecit ante aliquot annos, vir eruditus, qui Alciatum doctorem illic audiuit) quibus Biturigem donauit, cũ Italiã repeteret:

Vrbs Bituriæ inuitus, amans te desero amantem,
Quinque per æstates terra habitata mihi.
Nunc opus ad vitulos est à veruecibus ire.
Ergo vale & felix sit tibi lanicium.

His autem alludit ad Biturigum stemma, quod nonnihil adiuuat huius loci enarrationem. Quibus Alciati versibus contumelioſè respondit nescio quis: quo iure, qua iniuria, non est meum disquirere, nisi quòd existimem nihil tam bellè fieri dicíue posse, quin malè interpretando possit deprauarier. Huius ànonymi hoc est maledicum tetrastichon,

Non nos, sed nostros nummos Alcatus amabat,
Qui tacitus spretis vanuit hospitibus.
Ille ergo valeat vitulos pasturus: at illum
Nostra vel horrentem frigore lana tegent.

Cæterùm cùm ait vitulos, porrò Italos intelligit: cuius rei causam ex Gellio petas licet, lib. nempè 11. cap. 1. quæ tamen à me obiter dicta sint.

Heduis dat sucula signum.] Hedui, qui & Augustodunenses, Galliæ populi, in Ducatu Burgundiæ & Francorum regno siti olim fratres & consanguinei à Romanis appellati. Cæsar Comment. belli Gall. lib. 1. *Hedui.*

sucula.] prosue, diminutiuum.

vetus hoc Gallica lingua sonat.] Nimirũ Gallicè, Milan, dicimus, à mediatim lanato sue. Sidonius Apollinaris lib. 7. epi. 1. *Vetus lingua Gallica.*

Et quæ lanigero de sue nomen habet.] Veterẽ linguã Gallicam ait, vel propter Gallos Insubres à quibus Mediolanum excitatum iam docuimus: vel proprer veterem linguam, quàm lõgè aliam fuisse quàm quæ nunc nobis est vulgaris, & verisimile est, & docti plerique autumant.

Culta Minerua &c.] Ait olim cultam illic Mineruam fuisse, nunc autem D. Teclam à populo Christiano coli. Hæc virgo & martyr sub Nerone apud Iconium, Pauli discipula. *D. Tecla Martyr.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nunquam procraſtinandum.

EMBLEMA III.

ALCIATÆ gentis inſignia ſuſtinet Alce,
Vnguibus & μηδὲν fert ἀναβαλλόμενος.
Conſtat Alexandrum ſic reſpondiſſe roganti,
Quî tot obiuiſſet tempore geſta breui?
Nunquam, inquit, differre volens. quod & indicat Alce:
Fortior hac, dubites, ocyor ânne fiet.

Alciatorum ſubemma.

PRincipis & patriæ hactenus inſignia quaſi depinxit; nunc ſuæ familiæ gentilitium ſtemma proponit & explicat. Alciatos enim ab Alce fera nuncupatos, à fortitudine nimirum & diligentia commendabiles tacitè indicat, ſumpto argumẽto ab Alces feræ natura, quæ equi robore, cerui celeritate, & ni proceritas aurium & ceruicis diſtingueret, iumẽto ſimilis habetur, auctore Plinio lib. 8. cap. 15. Quod quidem appoſitè illuſtrat eleganti Alexãdri apophthegmate, qui quærenti qua tandẽ via tanta ſibi adeò celeriter comparaſſet, reſpõdit (quod vnguibus Alces inſertũ legitur) μηδὲν ἀναβαλλόμενος, nihil differendo aut procraſtinando. Siquidem optima & accommoda belli comes eſt feſtinatio: quo fit, vt qui imperant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quò rerum difficultates, quæ nõnihil remorando vltrò sese offerunt arcere faciliùs possint, eo pede citissimo necesse sit properare. Eam enim ob rem Alexander ab omnibus fermè laudatur, quòd sua præcipiti in rebus agendis cura & industria, Principum omnium celeritatẽ multis quasi stadiis anteuerterit. Narrant enim eum pedites sic instituisse, vt sua celeritate equorum cursum adæquarent: ipse nequidem sibi parceret noctes vt plurimum insomnes traduceret, séque crepitaculo excitaret, si quando somno corripi se sentiret, quo maximè tempore vigilandum esse intelligeret. Itaque cùm ab eo Darius impeteretur, maximè conquerebatur nullum sibi satis longum relinqui spatium, quo Alexandrum pro viribus & ea qua præstabat animi contentione atque copiis, retunderet. Hoc enim præcipuè curabat Alexander, vt diu noctúque, magnis itineribus confectis, improuisum hostem offenderet, quem animum etiam adolescens habuisse memoratur. Huic enim cùm Aristoteles diceret expectandã esse robustiorem ætatem, qua longè melius & opportunius ad res bellicas animum applicaret: At metuendum mihi est, inquit, ne dum annos expecto firmiores, audacem iuuentutem interea mihi præripi per incuriam patiar. Hũc Cæsar imitatus, ardua quæque quasi temerè & sine consilio aggrediebatur, immò verò dicebat de iis consultandum non esse, quòd ad ea perficienda maximam vim celeritas haberet. Non prætermittam Aeliani locum de celeritate Alexandri in rebus conficiendis, variæ hist. lib. 10. Alexander Philippi filius ter decem stadiis continuo itinere confectis, antequàm quietẽ caperet, exercitus cum hostibus conflixit, & eos vicit. Αλέξανδρος τρὶς τεσσαρακόσια στάδια ἐφεξῆς μεθ' ὅπλων ὁδοιπορήσας, συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, πρὶν ἀναπαῦσαι τὸ στρατόπεδον, ἐκράτησε τῶν ἐχθρῶν. Rectè Flau. Vegetius l. 4. c. 31. in rebus bellicis celeritatem amplius solere prodesse quàm virtutẽ. Huc facit M. Tullius 6. Philipp. Nam cùm plerisque in rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est, tum hoc bellum indiget celeritatis. Videram etiam quod idem habet oratione de Pompeij laudibus, seu, vt inscribitur, Pro lege Manilia: Non enim illæ sũt solę virtutes imperatorię, quę vulgò existimãtur, labor in negotiis, fortitudo in periculis, industria in agẽdo, celeritas in cõficiẽdo, cõsiliũ in prouidẽdo, &c. & deinceps: vnde illã tãtã celeritatem, & tam incredibilẽ cursũ initũ putatis. nõ enim illum eximia vis remigũ, aut ars inaudita quædã gubernãdi,

Alexandri festinatio.

Iulij Cæsaris celeritas.

Virtutes Imperatoriæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aut venti aliqui noui, tam celeriter in vltimas terras pertulerunt, sed hæ res, quæ ceteros remorari solent, non retardarũt. Prætermitto quæ de celeritate Alexandri retulit Q. Curtius libris maximè 5. & 7. Hæc enim prolixiora fortasse. Monemur itaque hoc lepido carmine maxima quæque perfici diligentia, & virium firmitate (quę duo apertè repræsentat Alce) & assidua tam animi quàm corporis cura & contentione feliciter absolui. Nullus enim est repertus hactenus (nisi sit à fortuna quadam benigniore lactatus) qui absque aliquo labore improbo, constantiaque animi sit aliquam summam laudem consecutus. Citatur ex aliquo veterum: Ἀλέξανδρος μὲν τολμῶν, πονῶν, καὶ ἐργαζόμενος, μήτε καθήμενος εὐτυχεῖ: 1. Alexander audendo, laborando, agendo, non desidendo, summam celebritatem consecutus est. Huic conuenit illud Hesiodi:

Celeritatis & diligentia laus.

Μὴ δ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὔριον, ἐς τ' ἔννηφιν.

& Lucan. 1. bell. ciuil.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

cui affine Ouidianum illud:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Martial. *Non bene distuleris, videas quod posse negari.* Id vnum, ex præceptis Socratis refertur à Xenoph. 2. ἀπομνημονευμάτων. Quicquid agas, promptissimè, atque optimè & diligenter agere.

Fortior hæc, dubites, &c.] Id est, an fortior, velocior ne sit Alce, dubium est. quo subindicat vires celeritate pares, & contrà celeritatem viribus æqualem esse debere: alterũ enim sine altero non multum potest adferre commodi, imò damna plerumque maxima, funestumque exitium hinc consequitur. Alcen descripsit Cæsar 6. Comment. quæ si quis conferat cum Plinianis, facilè aduertet id tam facilè non posse conciliari. Didici ex quibusdam Germanis eruditis hominibus, quæ traduntur à Plinio de Alce, veriora esse quàm quæ à Cæsare. Is enim retulit aliorum quorundam, qui eam fortasse feram nũquam viderant, opinionem: at eam esse, qualem Plinius describit, experientia constare.

In

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In Deo lætandum. EMBLEMA IIII.

ASPICE vt egregius puerum Iouis alite pictor
Fecerit Iliacum summa per astra vehi.
Quisne Iouem tactum puerili credat amore?
Dic, hæc Mæonius finxerit vnde senex.
Consilium, mens atque Dei cui gaudia præstant,
Creditur is summo raptus adesse Ioui.

CONsilium nostrum fuit hac nostra qualicũque commentatione, primùm quidem fontem Emblematis ex insigniore quodam scriptore petere, vsúmque indicare sententiæ, quam peritus noster artifex non modò animo committit, sed etiã ob oculos ponit. Ne tamen videar, quod faciunt alij nonnulli, nimiam lectionis diligentiam ostentare, non semper initio tam ambitiosè, vel superstitiosè potiùs, vt ita loquar, originem indicabo, sed postquàm quædam præfatus ero, de iis quæ ad subiectum argumẽtum necessaria videbuntur. Statim enim me recipio ad huius carminis ingeniosi sententiam, si quædam prius vice præludij & quasi disputationis anticiparo. Vniuersam poëtim ænigmatum esse plenam docet Plato in Alcibiade 2. quippè quæ non sit cuiuis intellectu facilis, quòd rerum veritas quibusdam verborum inuolucris obtegatur. Huiusmodi autem figmenta tribus modis explicari pos-

Poesis pene tota ænigmatis plena.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sunt, vt plerumque veterum monimẽtis deprehendimus: quidam enim physicen, alij ethicen inspiciunt: nonnulli etiam rei Theologicæ rationem habent, vtri ex doctrina Platonicorum plerique docti viri. Sic enim Homerus ingeniorum vertex quatuor illa prima στοιχεῖα inter se pugnantia, & sese mutuò producentia effinxit sub nominibus Iouis, Iunonis, Neptuni & Plutonis. Ad mores traducitur allegoria, vt cùm Palladem cum Marte dissidia & pugnas ciere aiunt, eam nempè animi partem, quæ sit rationis expers, in superiorem sese attolere intelligimus, virtutique vitium aduersari. quo de genere est ea, quam nunc sumus explicaturi, fabula. Ad Theologicam verò rationem nonnulla referuntur, vt cùm cælum suo motu tempus producat, quæque gignat perpetuo absumens, imaginem quandam intelligimus esse Dei, Cælum, Rheam atque Saturnum filios deuorantem: in quibus Cælus (vel Cælius) essentiam diuinam præfert, Rhea vitam, Saturnus autem eiusdem mentem. Quæ antè visum est operæpretium admonere, vt maturiùs ad nostri Emblematis τὸ πρᾶγμα deueniamus, Poëtasque veteres, quantum fieri poterit, ab ineptis quorundam sciolorum contumelia vindicemus. Eos enim tale quippiam in fabulosis narrationibus obseruare voluisse crediderim, quale priores illi Iurisperiti (vt M. Tullius in libris de Oratore memorat) obseruarunt, qui vt auctoritatẽ aliquam obtinerent, eamque augerẽt, aftem suam vulgarem esse noluere, nisi cùm Gn. Flauius primus eam propalauit, qui eam ob rem dictus est cornicum oculos confixisse. Eodem planè modo vetereς illi poëtæ sub aliquo quasi velo certè obscuro, fabulosisq; ornamentis res suas occultarunt, vt imperitâ plebeculam à mysteriis sapientiæ tecõditioris arcerent. Quod & Lactantius indicat, lib. 1. c. 11. & 19. cùm Poëtas ait, quæ verè gesta sunt, in aliquas species obliquis figurationib. cum decore aliquo conuersa traduxisse, & mendacium nõ in factis, sed in nominibus admisisse. Quamobrem inepti & planè ἄμουσοι sunt, qui in poëticis narrationibus, & figmentis explicandis, ipsas tantùm voces, nudaque vocabula, aut etiam simplices φάσματα considerant, nec ea potiùs eliciunt, quæ sensum aliquẽ abstrusiorẽ contineant: vt qui in picturis diiudicandis colores aliquos, aut operum lineas quasdã conspiciunt, aut vt qui mercibus inuolutis appositas imaginum tesserulas admirantur, nec quid intus lateat, aut incluſum esse possit, animaduertunt. Habet enim diuinum hoc studium nescio quid latens &

Quatuor elementa totidem deorum nominibus intellecta.

Cur Pallas cum Marte dissideat.

Saturnus Rhea. Macrob. 1. Saturn.

Quem ad finem poetæ figmentis vsi sint.

Allegoria poeticæ ratio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

reconditum, quod æquè omnibus peruium & apertum non sit; sed ei dũtaxat homini, *Ingenium cui sit, cui mens diuinior*, vt Flaccus loquitur, sicuti non obscurè aliquot disputationibus est à diuino Platone traditum. Sed & vt hoc adiiciam, Poëtas ipsos Philosophis sapientia neutiquam posteriores, aut inferiores fuisse, præter alios quosdam Platonicos contendit Maximus Tyrius. Hi enim sese videntur populari auræ, & infimæ plebeculæ accommodasse, dum fabulosa eiusmodi prodiderunt, quæ diuinis rationibus accommodarunt, rem quidem aperta ratione abstrusiorem, ænigmatis autẽ clariorem, æqualiter à scientia atque inscitia distantem, fidem sibi facientem propter id quod iucundum est, & admirationem, aliaque non satis vulgo persuasa: ad hæc quæ animum ad rerum existentium peruestigationẽ, & eorum quæ remota sunt, inquisitionem diligentem conciter. Qua in re præstanda hi sanè homines magnum quiddam effecere: quandoquidẽ auribus humanis insidias quasdam sunt commenti, ij quidem re ipsa Philosophi, nomine autem Poëtæ, rem inuidiosam ad eam artẽ reuocarunt, quæ populũ admodum demulceat. Sese enim perinde habet erga multitudinẽ popularem Philosophus, atque diues aliquis in eos qui premuntur inopia. Sic autem videmus natura comparatum, vt qui vitio sunt alicui addicti, virtutem contrariam non sustineant, nisi eam superinductus aliquis fucus adũbrarit. Habetur autem Poëta mollis & facilis, propterque delectationem diligitur, & propter virtutẽ nequaquam, aut saltẽ ratò cognoscitur. Ita enim medici salubre quoddam alexipharmacum dulci aliquo liquore aspergunt, ne deterreatur æger saporis aut succi acrioris amaritie. Eodem planè modo de Philosophia illa veteri sentiendum, quæ sententiis suis figmentorum ac carminum, tanquam veste cultuque magnifico tectis, priscorum hominũ animos primùm cepit atque deliniuit: neque secus id quidẽ, quàm dissimulata disciplinæ molestia ad institutionẽ & motum feritatem cicurandam illexit. Nec est autem quod in dubiũ reuoces, vtri melius de diuinis tractarint, Philosophine an Poëtæ: quin potius studium vtrumque tanquam initò fœdere, mutuò sese cõplecti deprehẽdas, vt eadem nõ diuersa putes. Cùm enim Philosophũ ais, Poëtam etiã intelligis: & cùm Poëtam, Philosophũ quoque innuis Hæc & multa alia Tyrius, quę huc cõferre placuit, ne insequẽtibus repetere subinde cogar, quod semel admonuisse satis erit, vt quãtũ Poëtis debeam⁹, philologus intelligat, no-

Laus poetica.

An poeta philosophis posteriores.

Poeta nomine, re philosophi.

Poeta se vulgo facilius accõmodanti.

Poetica eadem ac philosophia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

strúmque consilium in narrationibus mythologicis, & Poëticis allegoriis planum aliquando faciamus. Si enim fabulam nudam aut historiam attexere satis esse ad commentationes has, quãquam tenues, existimassemus, ansam ridendi, carpendique hæc, tanquam Poëtarum deliria & nugamenta præberemus: (nonnulli enim sunt, & fuere iam olim, qui poëticum hoc studium vt planè nugatorium aspernentur) & maximè hoc de Ganymede figmentum, quod reprehendit Lactant. D. Augustin. De ciuit. 18. cap. 13. & ipse Plato 1. De legib. sub persona Atheniensis hospitis, nimirùm ob insanum pæderastiæ flagitium. Sed quia non video quàm sit necesse singula tam anxiè persequi, quin potius ad propositum finem me continuò recipere iam tandem par sit: age verò, per Ganymedem ab aquila raptum, animam humanam intelligimus, quę, vt ait Plotinus; tum condere caput intra cælum dicitur, cùm relicta quasi corporis secretione, cælestia mentis oculo contemplatur: quod sanè absque raptu quodam fieri minimè potest. Plato etiam in Phædone & Theæteto, cùm iubet animam à corpore seiungere, non loco segregandam esse intelligit, sed monet ne corpori animus adhærescat, neque ob corporis commercium à mẽte superiore fiat alienus, coneturque, quantum fieri poterit, subditam sibi animæ speciem ad superiora perducere. Constat autem sumptum Emblema ex Xenophontis Symposio, quo loci concinnè & appositè Ganymedis ἔτυμον explanat. Ait enim Deos & Heroas animæ amicitiam multò pluris facere, quàm vsum qui ex corpore percipitur. Iupiter enim quorum formam (cùm essent mortales) amauit, has ipsas mortales esse siuit: quorum verò animas est amore prosecutus, hos immortalitate donauit; de quorũ numero Hercules, Castor ac Pollux esse dicuntur, cum aliquod aliis, quos Heroas appellabant. Sic etiam asseuerat Ganymedem non corporis, sed animi gratia à Ioue in Olympum fuisse raptum. Cuius quidem rei & testimonium ex ipso nomine colligamus licet. Habetur enim alicubi apud Homerum, γάννυται δέ τ' ἀκούων, Iætatur audiendo: & alibi, etiam πυκινὰ φρεσὶ μήδεα εἰδὼς, id est sapientia plena mente consilia sciens. Ex ambabus igitur his vocibus, non corporis, sed mentis deliciarum nomen Ganymedes referens inter Deos est relatus. Sed dum vacat, huc ascribam verba Philosophi, vt aliquo tandem onere candidatos linguæ Græcæ leuare possim; Ἐπιθυμῶ δέ σοι, ὦ Καλλία, καὶ μυθολογῆσαι, ὡς οὐ μόνον ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ θεοὶ καὶ ἥρωες τὴν τῆς ψυ-

Ganymedis fabula varie accepta.

Quid per Ganymedem intelligimus.

Vnde Emblema dictum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

χῆς φιλίας ἕνεκα πλούτου ἢ τιμῆς ἢ σώματος χρῆσιν ποιοῦνται. Ζεὺς γὰρ ὅσων μὴ ὑπηκόους ὁρᾷ, μορφῆς ἕνεκα ἐρᾷ συλήσας, εἶτα αὐτὰς θνητὰς ἐᾷ. ὅσων δὲ ψυχὰς ἀγαθὰς ὁρᾷ, ἀθανάτους τούτους ἐποίησεν, ὧν ἕνεκα καὶ μᾶλλον καὶ ἡδέως ἐστὶν ἐν οὐρανῷ. λέγεται δὲ καὶ ἄλλοι καὶ ἐγὼ δὲ φημὶ καὶ γανυμήδη ὁ σώματος, ἀλλὰ ψυχῆς ἕνεκα τοῦ θεοῦ εἰς ὄχυμπον ἀνενεχθῆναι. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸνομα αὐτῷ. ἔστι μὲν γὰρ δύπου καὶ ὁμήρῳ.

--γανύσθαι δὲ τ' ἀκύων.

ἔστι δὲ φερέζευα ὅτι, ἥδεται δὲ τ' ἀκύων. ἔστι δὲ καὶ ἀλλοῖόπου,

--πτυκτὰ φρεσὶ μήδεα εἰδώς.

ἐξ ὧν σωματοφυτέρων τόπων ὑπ' ἡδυσώματος ὀνομασθεὶς ὁ γανυμήδης, ἀλλ' ἡδυψυχίαν ὁ θεὸς τετίμηκεν. Hæc fermè Xenophon. Facillimum mihi esset repetere agalmaris historiam, nisi fallor à Plinio, qui sic habet lib. 34. 8. Leocras aquilam sentienté quid recipiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem vnguibus etiam per vestem, &c. perindeque facilè ex Homeri scholiaste ad 4. Iliados Homericæ. Sed quid opus in tantillo libro tam multis? Ceterùm raptum eiusmodi Alciatus traducit ad eos, qui pia cogitatione, & ardenti affectu animi, Dei quasi domicilium penetrãt, tamque sibi placent in iis quæ Deo grata sunt, vt in hac etiam vita nonnihil æternæ beatitudinis deliciarum experiantur. Ab hoc non dissentit Homeri scholiastes ad 4. Iliad. qui Iouis nomine primam intelligentiam πρῶτον νοῦν: Ganymedis verò, eum qui consiliis diuinis gaudeat, τὸν γὰρ ὁ Γανυμήδης, ὡς ὁ τῶς ἔχει οἰκεῖον τὸ τῶς μήδεσι χαίρειν. Hoc penè sensu dixit Naumachius, vetus poëtà, pulcrum esse virginem puris semper cogitationibus delectari, id est (nam Græca perbellè conueniunt huic Ganymedis etymo) -- καλὸν παρθενικὴν καθαρῆσιν ἀεὶ μελεδήμασι χαίρειν. Sed & Grammatici non modò, quin etiam Philosophi non postremi nominis beatos seu felices, quos εὐδαιμονίας καὶ μακαρίους appellant, non alio sensu iis id impositum nomen putant, quòd habeant aliquem cum diis consensum. Nam & εὐδαιμονεῖν Aristotelis interpretantur εὖ ζῆν: nonnulli etiam θεωρεῖν. μακαρίους autem à μακὴν τῷ χαίρω. Locus Aristot. est Moral. ad Nicomach. 7.

Locus è Plinio.

Iupiter quid.

Felices qui

Iouis alite.] Aquilæ πτερόφορος. Hanc auium reginam appellant, creditúque antiquitas eam Ioui tela ministrare & fulmen. Horatius 4. Carm.

Auium regina aquila, & Iouis ales.

Qualem ministrum fulminis alitem
Cui rex Deorum regnum in aues vagas
Permisit expertus fidelem
Iupiter in Ganymede flauo.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Phornutus eam Ioui esse sacram vult, quòd volandi pernicitate aliis auibus excellat. ἱερὸς δ' ὄρνις, inquit, αὐτοῦ ὁ ἀετὸς λέγεται ἔτι, διὰ τὸ ἐξύτατον τοῦτον ἔτι τῶν ἄλλων πτηνῶν. Lege Plinium lib. 10. cap. 4. & 5. Pierium Valerian. lib. 19. Hyeroglyphicôn. Sunt qui aliò conuertunt aquilam: nauem enim intelligunt, cuius insigne aquila esset, aut legionē militum, qua legione raptus esse putatur. Lactant. libro 1. cap. 10. Fulgētius Mythologic. 1.

Hom. Iliad. 5.

Puerum Iliacum.] Ganymedem, ab Ilio Troiæ ciuitate, qui Troëm partem habuit Troiæ regem: & à Poëtis dicitur ab aquila raptus, & in cælum sublatus, vt deorum præficeretur aqualiculis. Martialis lib. 1.

Aethereas aquila puerum portante per auras
Illæsum tumidis vnguibus hæsit onus.

Puerilis simplicitas Deo grata.

Quisne Iouem tactum, puerili, &c.] Puerilem simplicitatem, id est, innocentiam & mentis puritatem Deo gratissimam esse passim testantur sacræ literæ. Quò illud sacri oraculi referendum: Sinite paruuli ad me veniant. &, Nisi efficiamini sicut paruuli, &c.

Homerus cur Mæonius dictus.

Mæonius finxerit vnde senex.] Homerus, qui Mæonius cæcutiens appellatur à Martiano Capella lib. 1. de nuptus Philologiæ, à Mæone rege à quo educatus fertur, ita cognominatus. Thersagoras apud Lucianum in Demosth. encomio, ita de Homero verba facit: πατέρα δὲ μαίονα τὸν λυδὸν, ἢ ποταμὸν καὶ μητέρα * μεναλίππην φασὶν ἢ νύμφην τῶν δρυάδων.

** μεναλίππην.*

Ganymedis nomen vnde.

Consilium, mens atque Dei, &c.] μυθολογία est, in qua aduertendum, quàm graphicè & commodè Ganymedei nominis vim exprimat. γάνυμι enim, vel γάννυμαι. lætor est: respondetque his quę dixit, Gaudia præstant: & μήδεα cōsilia. vnde γάννυσθαι μήδεσι τοῦ διὸς, Emblematis & figmenti sensum explanat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sapientia humana stultitia est apud Deum.

EMBLEMA V.

QVID dicam? quonam hoc compellem nomine monstrum
Biforme, quod non est homo, nec est draco?
Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis
Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest.
Anguem pedit homo, hominem eructauit & anguis:
Nec finis hominis est, initium nec est feræ.
Sic olim Cecrops doctis regnauit Athenis:
Sic & gigantes terra mater protulit.
Hæc vafrum species, sed relligione carentem,
Terrena tantùm quique curet, indicat.

HOc in mõstro designãdo verbis vsus est obscuris, & sententiis planè ænigmaticis. Id tamẽ quicquid sit, aperto primũm fonte: deinde auctoris cõsilio, si tamen possim commodè, illustrare conabor. Totum hoc fermè videtur imitatus ex gryphis monostichis, & disticho quodam, quę in collectaneis epigramm. Gręcorũ legimus, quęq; huc ascribemus. Sũt autem εἰς χείρονα ἱπποκένταυρον, lib 4. Anthologię, his verbis: *Fons Emblematis.*

Ἀνδρόθεν ἐκκέχυθ' ἵππος, ἀνέδραμε δ' ἱππόθεν ἀνήρ·
Ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄπερ, αἴολος ἵππος.
Ἵππος ἐρεύγεται ἄνδρα, ἀνὴρ δ' ἀποπέρδεται ἵππον·

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἵππος ἔην ἀκάρηνος, ἀνὴρ δ' ἀτέλεστος ἔκειτο,
Ὄγγε φύσις παίζουσα θοῷ ἐνεκέντρισεν ἵππῳ.

ad verbum sic effertur:

Ex viro descendit equus: ascendit autem de equo vir.
Vir sine pedibus, sine capite autem celer equus.
Equus ructat virum, vir autem pedit equum.
Equus non habebat principium, vir autem carebat fine:
*Sed hunc natura ludens acri equo * miscuit.*

** infixit.*

Quid hoc monstro intelligatur.

Hoc informi monstro, quod nec omnino formam humanam, nec omninò serpentinam figuram habeat, natura quidem duplici, quodque necdum certam appellationem sortiri possit, ij notātur, qui anima rationis participe à Deo informati, terrena tantùm sapiunt: & neglecta conditione sui meliore, humi repunt, in naturamque belluinam degenerant. Monstrum enim, vt hîc exprimitur, in hominem non desinit, nec est feræ principium: non enim finem spectant Epicurei homines, propter quem homini sit concessa ratio, qua miserè abutuntur, eamque spontanea quadam & exitiosa ignoratione inficiūt. Tales fuerunt rigidi illi Philosophiæ satellites, qui cùm perpetuò dogmatis sapientiæ veteris, & sibi parùm constantis adhæserint, nihil aliud spirarunt quàm quę terrę sunt, tametsi vnum illis videretur esse studium cælestia diuinaque contemplandi: quos ideò exagitat vir sanctissimus August. libris De ciuit. Dei, Lactantius, Eusebius, & alij multi. Opinor autē hîc Alciatum exempli causa Cecropem apposuisse, nec quidem abs te. Ille enim primus idolorum cultu totam Græciam imbuit, primus Iouem inuocauit, simulachrorum vsum induxit, aras construxit, & sacra diis fecit (teste Eusebio, Herodoto, & pluribus aliis) quæ omnia ante ea tempora omninò fuerant inaudita. Quòd verò primus inter marem & feminā certa connubia dicatur instituisse, quæ antè vaga essent & incerta, διφυὴς, id est biformis, est nominatus. Hincque colligere licet mundi sapientiam, quam technis & præstigiis satanicis inuexere priores illi Principes, merā fuisse stultitiā: cùm perspicuum sit eam longè desciuisse ab institutis illis priscorum patrum, qui leges diuinas à Noëo, & eius meliori posteritate hauserant. Hos itaque vafros, & religionis expertes, quibus tantùm curæ terrena sunt, & quorum Deus venter est, ex hominū albo reiicimus. Neque enim hominū appellatione digni sunt, quanquā planum sit eos rationis, doctrinæ cuiusdā, & humanitatis haud expertes fuisse, nam ea re caruerunt, qua

Epicurei.

Philosophi.

Cecrops biformis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sola differt homo à reliquis animantibus, id est religione, in qua certè nos hominis summũ bonum constituimus. Quanquam enim homo sit vera & expressa Dei imago, si tamen sic se abiiciat atque prosternat, vt opificẽ Deum ignoret, in belluarum numerum meritò est aggregandus. Id porrò totũ potest conuerti in profligatos, & perditos huius seculi ἀθεοὺς, & voluptuarios Epicuri assectatores, qui neglecta futuri boni spe, suas omnes cogitationes abiecerunt in id modò quod adest, quodque præsens est. Id quidem ego argumentum non inuitus explicarem copiosè sed satius est vt breuius contraham, si studiosum quemque admonuero, id cõmodiùs repeti posse à Lactantianis Institutionibus, maximeque lib. 2. ca. 3. & sequent. item lib. 3. cap. 10. lib. 5. ca. 15. & iis quæ sequuntur, vt denique lib. 6. capitib. 1. 7. 9.

Qua maximè re homo à mutis animalibus differt.

Athei.

Quid dicam? quonam etc.] Quæ noua sunt stupenda, aut admirationis aliquid præ se ferunt, vt quæ à communi rerum natura sunt aliena, describi ferè solent quibusdam verborũ subobscuris ambagibus & rerum inuolucris, vt hîc fit ab Alciato in monstri huius periphrasi. Totum certè δεκαστιχὸν, vti periculosæ plenum aleæ doctis visum, mihi quidem non potuit non videri perobscurum. Quòd si rem acu, quod aiunt, non tetigerim, tentaui tamen quid hac in parte vires alioqui imbecilles possent, & aliis tradidi lampada, vt maiore tandem industria diligentiam aliquam nostram obscurent.

Obscura obscuris descripta.

Quæ dum interea meditor, fortassè non malè vno claudam prouerbio, quod hîc obscurè proponitur: Id igitur prouerbiũ vsurparunt duo ecclesiæ Christianæ lumina, Nazanzenus Gregorius, & Chrysostomus: Ille quidem in epistolis sic, τὴν πέζην στέργειν φιλοσοφίαν, καὶ κάτω μένουσαν, pedestrem amplexari, humique manentem philosophiam. Idem monodia in Basilium: ὦν ἀνδραποδώδης καὶ κάτω νενευκὼς ὁ βίος: quorũ vita seruilis est, qualis mancipiorũ & humum spectans. Sic Chrysost. adhortatur humi repentes cogitationes erigamus, ἵνα τοὺς χάμαι συρομένους λογισμοὺς ἀνορθώσωμεν. Mitto enim quod de paganorũ studio multi è nostris tradiderũt, quos alicubi Theodoretus χαμαιζήλους καὶ ἐπιγείους appellat: id est, rerum caducarũ & humi repentiũ studiis addictos. Sed Lactãtiana quædã lucem huic loco afferẽt, meo quidẽ iudicio, ex ca. 3. lib. 2. Quos homines (de philosophis loquitur) philosophus ac poëta Lucretius grauiter accusat tãquã humiles & abiectos, qui cõtra naturę suę rationẽ ad venerãda terrena se prosternant. ait. n.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et faciunt animos humiles formidine Diuûm,
Depressosque premunt ad terram. alio loco sic idem:
Nec pietas vlla est, velatum sæpe videri
Vertier ad lapidem atque omnes accedere ad aras,
Nec procumbere humi prostratum etc.

Paulo pòst, nõ oportet sublimes & excelsos animos aduocari, atque in terrã præmi, sed nihil aliud, quàm cælestia cogitare.

Biforme, quod non est homo, &c.] Secundi hi quoque versiculi senatij sunt trimetri Iambici. Obiter admoneo hîc confundi virum & hominem, draconem cum angue siue serpente, &c. quæ ænigmatum lex est. Adhæc obscuris verbis de industria videtur vsus, vt rem abstrusam, & quasi reconditam insculpere potius quàm delineare videatur.

Anguem pedit homo, &c.] Hic Græcorum more non absumit vocalẽ, quæ in cæsura hac remanet integra, idque ferè fit rei difficultatis aut grauitatis ostendendæ ergô. Ceterum nouè videtur vsus his verbis, pedit, &, eructauit, quæ vim magnam habent ad demõstrandam monstri huius obscœnitatem. Rem enim turpem turpia verba decent.

Pedere & eructare obscœna verba.

Nec finis hominis est, &c.] Non desinit in hominem, quòd finem non spectet, cuius maximè causa conditus homo sit: nec habet feræ principium, quòd primò anima rationis participe donatum à Deo sit, vt omnibus aliis animantibus excelleret, sicuti copiosa disputatione Cicero 1. De legib.

Plin. 7. cap. 56.

Cecrops rex Atheniensium.

Sic olim Cecrops, &c.] Cecrops regionis Atticæ rex primus, qui Athenarum arcem extruxit: hinc Cecropidæ Atheniẽses. Pausanias ait eũ διφυῆ, hoc est, naturæ duplicis, superiori parte viri, inferiori feræ, quòd coniugia primùm instituerit in Attica regione. Malim tamen referre ad id quod superius attigi, de superstitione nimirùm, & idolomania, quam primus illic dicitur induxisse. Lege D. August. De ciuit. cap. 8. lib. 18. Iustin. lib. 2.

Doctis Athenis.] dictis, μεταφορὰ epitheti. Doctas posuit, propter celebratissimã toto orbe scholam. Hinc enim magni Oratores, hinc Rhetores, hinc Sophistæ, hinc clari denique legum latores. Plutarchus huius epitheti vim expressit commentario, πότερον ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Reuera hæc vrbs, inquit, multarum etiam aliarum mater, artiumque benigna parens, quarum alias prima reperit, inque lucem misit, aliis honorem, vim, incrementa, contulit. Græcè verò sic: πολλῶν μὲν δὴ καὶ ἄλλων ἡ πόλις ἥδε μήτηρ καὶ τροφὸς εὐμενὴς

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

πχιῶν γέγονε, πᾶς μὲν εὖ ἐφεμβῶν ἢ ἀναφήνασα ὁρᾶν πᾶς δὲ δύναμιν ἐσθέσθαι ἢ πίνειν ἢ αὖξησιν. Cicero 1. de Oratore, omniū doctrinarū inuentrices Athenas appellat. Sic idē pro Flacco: Adsunt Athenienses, vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras distributæ putantur. Hæc sunt præclara certè & antiqua vrbis Athenarum eulogia. Sed occurrūt etiam aliorū quorundā nō pœnitēda testimonia: sic enim Velleius Paterculus ad finē 1. hist. Rom. Vna vrbs Attica pluribus annis eloquētiæ, quā vniuersa Græcia, operibúsque floruit, adeò vt corpora gentis illius separata sint in alias ciuitates, Ingenium verò solis Athenienſium muris clausa existimes. Apuleius enim 10. Asini aurei: Quale autem & illud iudicium apud legiferos Athenienses & catosillos, & omnis scientiæ magistros. Idem Apolog. 1. Apud Athenienses cattos Melecides fatuus. Et Iustin. lib. 5. Athenas vocat patriam cōmunem eloquentię. Lib. 2. idem scripserat, literas certas ac facundiam, & ordinem ciuilem, disciplinæ veluti templum Athenis. Mamertin. oratione panegyric. quam Iuliano dictam volunt: Ipsę illæ bonarum artium magistræ & inuentrices Athenæ. Quid enim transiliam cum aliis quamplurimis Cassiodorum, qui lib. 12. Variarum, epist. 15. Athenas sedem esse sapientium dictas ab antiquis ait. *Laud. Athenarum.*

Sic & gigantes, &c.] Gigantes terrigenæ dicuntur à Poëtis, id est, terræ filij, vt vi nominis intelligitur: γῆ, terra: γίνομαι, fio, nascor. vel, ἀπὸ τὸ ἐκ γῆς εἶναι, quasi ἐκ γῆς γεγενημένοι. fuerunt autem staturę admirabilis quorum pedes in serpentum volumina desinebant, ísque in Deorum pernicię nati putabantur: cum quibus pugnare ausi, fulmine concussi sunt. Pugnam hāc attigit Pindarus in Nemeis. Huius figmenti ratione Mythologi adferunt, eamque traducunt ad homines quosdā impios, qui Deos negligerent, aut etiam negarent: quorum pedes in Dracónum volumina desiisse aiunt, quòd nihil superum, nihil rectum cogitarent, totius eorum vitæ gressu ad inferna mergente. Macrob. Saturnal. 1. Quod epimythion hexasticho complexus est Bartholom. Anulus in picta Poësi: hunc enim scriptorem, alioqui recentem, eruditum tamen & acutum, citare nihil verebor:

Tale gigantæum legitur genus, vt nihil altum
Cogitet, at spernat, vel neget esse Deum:
Et tantum quantum sensu exteriore mouetur,
Commodat ad præsens se, vel ad id quod adest.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hoc genus anguipedum mythici finxere Poetæ,
Quorum affectus humi (segnis ad alta) repat.

Si vacat, lege Pierii Valerianum lib. 16. & 25. Hieroglyphic. Missos facio, qui multi multa de Gigãtibus, quorum ãbij fuisse negant, quidã contra & certè plures: non enim vacat sublegere quæ de Gigãtibus tradunt Herod. in Clio. Plin. 7. ca. 16. Solin. cap. 5. tantùm admonuisse sat est. Ego quidem facilè mihi persuaserim hoc gigantum nomine intelligi veteribus barbaram & impiam gentem, quæ sub hominis figura feritatem exerceret, à quibus honestarum rerum inducta fuerit ἀπειρία, quales describũtur à poëtis Cyclopes, Lestrigones, alijque qui ferinis moribus vagabantur, insontes & probos quosque impunè lædebant, nullam diuini humaniq; iuris rationem habebant.

Vafer. *Hac vafrum species, &c.*] Δόλιον seu figmenti sententia. *Vafrum.*] Vafrum, callidum, & quasi valdè Afrum. Nonius. Cicero De repub. 3. Non sunt in disputando vafri, non veteratores, non malitiosi.

Religio hominis propria. *religione carentem.*] in qua tamen summum hominis bonum esse liquidò constat, cetera enim quæ putantur esse homini propria, in ceteris quoque animalibus deprehenduntur. Religio sola differentes homines à belluis facit: quam qui non admittit alienus à natura hominis, vitam pecudum sub humana specie viuit. Lactant lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 10. & de ira Dei. cap 7. & 8. Notabo ad extremum humanam sapientiam (quæ apud Deum stultitia dicitur D. Paulo) hîc potissimùm reprehendi, quippè quæ religione caruerit. Vult autè Lactãtius vnam cũ altera ideſt religionem cum sapientia inseparabili nexu colligari, in quibus hominis officium, & veritatem omnem inclusam esse colligit. Religio enim, quæ sine sapientia sit, non religio, sed superstitio putanda est: sapientia verò sine religione, mera est stultitia, de qua est illud Prophetæ: Perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo, & D. Pauli, 1. Cor. 1. & 3. cap.

Humana sapientia cur stultitia dicatur. Lib. 3. c. 11.

Esa. 29. Act. 1.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ficta religio. EMBLEMA VI.

REGALI residens meretrix pulcherrima sella,
Purpureo insignem gestat honore peplum.
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba iacet.
Sic Babylona notant: quæ gentes illice forma,
Et ficta stolidas relligione capit.

QVàm variè hoc agalma nonnulli hoc tempore accipiant, quamque obliquis interpretationibus contorqueant, & ad suos affectus accommodent, vt potè odio partium laborãtes, certè recensere pudet. Quanquam enim salua fide & pudore aliorum sententias in medium afferre possem, ne cui tamen stomachum moueam, tutius esse iudico veterum hominum doctrinam potius, quam nouorum placita consectari. Id ex D. Ioannis ἀποκαλύψεως 17. sumptum esse clarum est: quod quidem de ementita religionis obseruatione, & veræ pietati oppositа intelligitur. Ea est collectio reproborum, quæ meretrix dicitur, quod Deo rerum omnium auctore neglecto, & vero sponso Iesu seruatore impuro, illicito & nouo quodam cultu, id est, fucatæ religionis ritu, impuræ ac formidabili beluæ dicitur insidere. *Falsa religio quæ.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aureum poculum manu tenet, id est, hypocrisim persequi-
Aureum poculum. tur, qua dissimulatis vitiis, & sapientiæ fucatæ auro, pietatis
veræ prætextu, quâ plurimis imponit, qui ebrietate plus quâ
fanatica correpti, miserè præcipites in ima ruunt. D. Augusti-
nus lib. 20. De ciuitate Dei, idem planè hunc locum inter-
pretatur: Quæ sit ista bestia, inquit; quâuis sit diligenter inquirendum, non tamen adhorret à fide recta, vt ipsa impia ciuitas intelligatur, & populus infidelium contrarius populo fideli & ciuitati Dei. Imago verò eius, simulatio eius mihi videtur: in eis videlicet hominibus qui velut fidem profitentur & infideliter viuunt. Fingunt enim se esse quod non sunt, vocanturque non veraci effigie, sed fallaci imagine Christiani. Hactenus ille. Calix aureus Adagij vice vsurpatur à D. Hieronymo: Multa de perfectione dicuntur, ait, vt qui volumen Philosophi nesciunt, sub martyris nomine bibant de aureo calice Babylonis. Origen. de vana & fucata eloquentia totum hoc intelligi voluit. Eos enim, qui apud gentiles, inquit, eloquentiæ laude floruerunt, pessimorum dogmatum sermones mortiferos, id est, venenum in calice aureum infuderunt. Lubens equidem huc referrem, quæ in eam ipsam rem commentati sunt nonnulli è neotericis viri certè eruditi doctrinæque veteris amantes. Sed ex auctorum recentiũ fluuiis meos agellos tã sæpe irrigare iam non est animus, ne quis philologus mihi pro suo iure diem dicat: quòd longè pulchrius sit (vt Varro dicit apud M. Tullium) adire fontes, quã riuulos consectari. Atvt ad rem propiùs: Promptum quidem id nobis, verúmque esse constat: decipimur specie recti.
Virtutem vitia imitantur. Nam vt prudentiam malitia, & temperantiam immanitas in voluptatibus aspernandis, & magnitudinem animi superbia
Pseudosophi. in animis extollendis, & despicientia in contemnendis honoribus, & liberalitatem effusio, & fortitudinem audacia: sic superstitionem religio imitatur. Vt enim olim apud Græcos nonnulli Philosophi pallio barbaque promissa rarám quandam sapientiam pollicebantur, semperque habebant in ore libertatem & honesti studium, cùm ex iis longè multi vitiis plusquam vulgaribus, planèque seruilibus laborarent: Vtque apud Iudæos Pharisæi & Essæi tristi vultu, latis phylacteriis
Pharisæi. & cultu quodam fucato, apud imperitum & rude vulgus venabantur sanctitatis opinionem ita etiam, quod dicere nos admodum pudet & tædet, sed dicendum tamen, inter Christianos homines fuere iam olim, & adhuc hodie sunt reuera

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nimis multi, qui suis præstigiis fictáque doctrina imperitos homines inescant, quibus errorum quasi poculo miserrimè & fallacissimè imponunt: ijque tandem facti ebrij, erronea persuasione tanquam mente capti, purissimos veræ & simplicis doctrinæ fontes aspernantur, & ita insanientes ad belluæ nutum sese totos componunt, vt nunquam postea de commutando vitæ misero statu cogitent. *Pseudo-christiani.*

Regali residens, &c.] Adiuncta sunt maiestatis & regiæ cuiusdam magnificentiæ. Turpitudo & impuritas regio in solio locum habet, qui soli virtuti debebatur. At nulla vitia præsentiorem inuehunt perniciē quam quæ splendoris & honesti veste teguntur. Sedere enim in Hieroglyph. maiestatem & augustum honorem exprimit, vt est à Pierio relatum lib. 43. Vestis purpurea, pudoris & verecundiæ notam, idem lib. 40. Hieroglyphic. *Quæ vitia maximo perniciosa.* *purpura.*

Peplum.] Sacrum & solemne vestimentum. Prouerbium hinc fluxit, Peplo dignus, ab Aristoph. deductum, de strenuo & insigni quodam viro. Suidas tamen peplum ait esse ἱμάτιον γυναικεῖον ποικίλον, οἷον σκέπασμά τις ὤν. *Peplum.*

Latices,] Latex, quòd intra aliquid lateat, dictus humor quiuis. Hîc vinum sacrum, vt apud Virgil. in 4.

--latices nigrescere sacros.

illice forma.] illicienti & seducenti. Illicere est illaqueare. Nonius vel illice, ab illex, id est, sine lege. Plaut. Lectus illex est, esca meretrix.

capit.] decipit & allicit. Virgil. 1. Georg.

--neque insidiis noctis capiere serena.

Cicero 3. Offic. ex veterum legum formula. Nam quanti verba illa, vti ne propter te fidēue tuā captus, fraudatusue sim. Et in iure sæpe, capere pro decipere: vt, Non capitur qui ius publicum sequitur, l. 116. de reg. iur. D. Sæpe etiam titulo de Minorib. vt l. 3. l. 11. & l. 12. hanc captionem accipi pro fraudatione, fallacia, damno non rarò reperimus, l. 1. de in integrum restitut. l. 1. in fin. de vacat. mun. l. 3. de coll. bon. D. Et captiosum pro fallaci atque damnoso. l. 41. de vsu, cap. vt & aliquot locis aliis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Non tibi, sed religioni.

EMBLEMA. VII.

ISIDIS effigiem tardus gestabat asellus,
Pando verenda dorso habens mysteria.
Obuius ergo Deam quisquis reuerenter adorat,
Pi asque genibus concipit flexis preces.
At asinus tantum præstari credit honorem
Sibi, & intumescit, admodum superbiens:
Donec eum flagris compescens, dixit agaso,
Non es Deus tu, asselle, sed Deum vehis.

Sacerdotes honore affeciendi,

SAcerdotes, Episcopi, & qui rebus sacris præsunt, in honore sunt habendi, ob id maximè, quòd sacris præsint, quorum sunt administri, licet interdum aut vitiis plusquàm vulgaribus implicati, aut ignari & stupidi habeantur. Hi verò vt suum munus & officium curare vel maximè debent, sic quantam dignitatem sustineant, ipsos subindè animo secum reputare par est. Meminerint tamē se homines esse, nec sibi arrogēt impensiùs quòd tantum ministerium gerant, & rerum diuinarum curam, quasi humeris impositam habeant, ne vt asinus audiuit, Non es Deus, sed Deum fers, illi audiant: Nō vobis hæc, sed Deo soli omnis est tribuenda gloria. Itidem

dici

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dici potest de præfectis Imperatorum aliorúmque principũ cùm popularem applausum excipiunt audacius quàm par est in prouinciis, in quibus vicem regiam obtinent. Sic enim adeò modestè, tamque circumspectè sese gerere debent, vt priuati honoris nomine nihil, ipsius Principis laudi vel minimum detrahant, & se interea norint quales sunt. Est enim operepretium τὸν ἐν ἀξιώμασι πμφορὸν γινώσκειν, ὅτι ἄνθρωπος εἰμὶ. Succurrit mihi exemplum nobile Cornelij Galli Aegyptĩ prouinciæ præfecti, is quia sese gessisset insolentiùs, multaque flagitiosè fecisset, statuas etiam sibi locari passus & Pyramides in altum tolli, quibus à se gesta continerentur; accusatus est à Valerio Largo: cognitioni præfuit Augustus: ignominia notatus est Gallus: vetuitque Cæsar, ne reus prouinciam postea obtineret. Retulit Dion. lib. 53. Huic penè simile quod narrat Corn. Tacitus lib. 4. de Lucilio Capitone; qui procurator Asiæ sub Tiberio accusatus est in senatu à prouincialibus, quòd vim prætoris vsurpasset, militumque manu ad comitatum vsus esset: itaque conuictus, in exilium pulsus est. Laudatur à Plutarcho Vticensis Cato, quòd quæstor factus scribarum, officiorum, aliorúmque generis eiusdem minuerit eam prærogatiuam, quam longo tempore vsurpauerant: iussit enim, ministros non magistros se esse meminissent. Sumptum est Emblema ex Gabriæ apologis: Sic enim ille:

Præfecti ad ministri Principum.

Fons Emblematis.

Ω᾽μγις ὄνος παρῆγεν ἀργυρᾶν ἕρκτιν,
Ὡς δ᾽ σωανεῖδ᾽ πᾶς τις αὖ ἐσεσκύνει,
Τύφῳ δ᾽ ἐπαρθεὶς, μηθέλων μᾶλλον ὄνος,
Ἤχυσεν, ϗ θεὸς σὺ, ϗ θεὸν δ᾽ ἄγες.

Qui versiculi quoniam commodè (sed ἀδεφεγτιχῶς) redditi sunt à Gabriele Faërno Cremonensi, conferam huc perlibenter.

Simulacrum asellus baiulans argenteum,
Cùm id transeuntes flexo adorarent genu,
Sui hoc honoris gratia est fieri ratus:
Iamque insolenti elatus arrogantia
Nolebat ambulare, donec aspero
Probè dolatus fuste clunes, audiit:
O stulte, non es tu Deus, sed fers Deum.

SE NORIT HOMINEM, QVI MAGISTRATVM GERIT.

Fabulæ huius ratio nem vno distichо complexus est Ioan.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mercenus, Hebrææ linguæ Doctor regius: quod memini ab eodem non semel in suggestu obiter dictum:

Quid sibi vult asinus tergo mysteria portans?
Indoctos videas sæpe præesse sacris.

Quid per asini symbolum veteres intellexerint.

Non erit à re alienum, si adiecero, asinum à veteribus Aegyptiis sapientiæ, fortitudinis, laboris indefessi, & frugalitatis esse symbolum. Qui enim sapientiæ sit operam daturus, eum oportet victu esse tenui, omnia quæ in vitam humanam cadere possunt, æquo ferre animo, neque ad vllam excandescentiam aut contumeliam sese conuertere; animo esse paruũ, simplicem & inopem, vt asinus est, qui nullum inter carduos & lactucam discrimen faciat: nullum denique sit onus quòd detrectet: & vbi opus fuerit, pro boue terram proscindat, sitque totius humanæ commoditatis assiduus minister, vt etiam quod adagio dicitur, portare mysteria compellatur. Lege Pierii Hieroglyph. lib. 12. Et hęc quidem mihi meditanti, succurrit illa mordax & acuta Cornelij Agrippæ declamatio, quam

Asini encomiũ per Cornelium Agrippam.

De scientiarum vanitate inscripsit, ad cuius finem adiunxit Asini encomiũ, de quo homine quid omninò sentiam, nihil habeo necesse dicere: nisi quòd cũ in literas declamitauit, videri voluit egregiè literatus: quanquã tamen non minus apud sanos videatur aucupio vanitatis delectatus, quàm otiosè solers in vanitate artium insectanda.

Isidis effigiem &c.] Isis, vxor Osiridis, Aegyptia dea inuenit hordei segetem, vnde & Ceres appellatur. Eadem autem quæ Io, de qua Ouid. 1. Metamorph. Diodor. lib. 1. cap. 2. Cuius & meminit D. Augustin. lib. 8. cap. vlt. aliisque locis. Lactant. 1. cap. 11. & 15. quidque ea significetur, enarrat Macrob. cap. 20. prim. Satur. & postremo Lilius Gyrald. Syntagmate 12.

Panso dorso.] reflexo, curuo propter impositũ onus. Ouid. 4. Metamor. *Sustinet, et pãdo non fortiter hæret asello:* Idé 1. Fastor.

Venerat et senior pando Silenus asello. &c. 3.
Vtque piger pandi tergo residebat asselli.

Item 2. Amor. *Currit in immensum panda carina solum.*

Mysteria.

Habens mysteria.] Alludit ad parœmiam, ὄνος ἄγων μυστήρια. Sunt autem mysteria, arcana quædam vulgo minimè committenda, & iis tantùm cognita, qui iisdem sacris initiantur ἀπὸ τοῦ μυεῖν τὸ στόμα, ab ore obsignando. omnibus enim mysteriis silentij fides debetur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quà Dij vocant, eundum. EMBLEMA VIII.

In triuio mons est lapidum: supereminet illi
Trunca Dei effigies, pectore facta tenus.
Mercurij est igitur tumulus, suspende viator
Serta Deo, rectum qui tibi monstret iter.
Omnes in triuio sumus, atque hoc tramite vitæ
Fallimur, ostendat ni Deus ipse viam.

DIdicimus ex Stephano & Hesych. Græcis auctoribus, Mercurium Hodium & Hegemonium fuisse priscis appellatum (Ὁδίος καὶ ἡγεμόνιος ἑρμῆς) tum à viis & semitis, in quibus statuebatur ad viam monstrandam peregrè proficiscentibus. Proinde Hermæ, id est, statuæ Mercurij, & lapidei ligneive cippi solebant in triuiis erigi ad indicanda viarum discrimina, quia · αὐτῷ δέον εἰς πᾶσαν ὁρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, ait Phurnut[9]. Viatores itaque statuis solebant lapidum aceruos cumulare, sic enim Deum putabant honorari, ea scilicet re quæ in promptu esset & obuia: vel quòd ita viam repurgare viderentur; vel quòd eo lapidum cumulo Dei effigies prætereuntibus esset notior. Vlpianus, auctor Græcus, annotat ad oration. Demosth. aduersus Leptinem, Hermas, id est, Mercurios eiusmodi fuisse quadrangulo, superiore

Mercurius cur Hodius & Hegemonius dictus.

Mercurij officium.

Hermæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

patte Mercurij figuram referentes, inferiùs inſcriptiones viarum oſtendentes. Qua de re Gyraldus. Syntagmate 9. Iuuenalis huc reſpexit, cum ait, *truncóque ſimillimus Hermæ*: & Prouerb. Mercurio dextro, & Mercuriale, & Bifrons Mercurius. Hoc autem quaſi ænigmatio monemur, ea tantùm ſequenda eſſe ad quæ Deus & natura nos idoneos eſſe voluit, cùm ſumme fatuitatis & dementiæ ſit, aliquid inuita, quod aiunt, Minerua ſuſcipere & perſequi. Rectè dicebat Cato apud Ciceronem, naturam optimâ ducem ſequendam, nihilque aliud fuiſſe olim gigantum more bellare cum Diis, niſi naturæ repugnare. Sed & D. Paulus adhortatur, eam vt ſorteni vitæque rationem teneamus, cui nos Deus addixit. Sed quoniam menti humanæ ea eſt innata cæcitas & ignoratio, vt qua via ſit eũdũ planè ignoret, omni piæ vitæ cultu, & ſummiſſa mente ad eum perfugiendum eſt qui ſe viã, qui veritatem, qui vitam eſſe faſſus eſt; quem qui ſequitur, in tenebris non ambulat: continuóque illud Dauidicum nobis ardenti animo repetendum, *γνώρισόν μοι κύριε ὁδὸν ἣν πορεύσομαι*: Oſtẽde mihi, Domine, viam in qua ambulẽ. Certè & Socrates apud Platonem in Critone, pergendum ea ſolùm eſſe via, qua Deus nos ducit, aſſeuerat. Quò pertinet illud Perſij è 3. Satyra:

--diſce quem te Deus eſſe
Iuſſit, & humana qua parte locatus es in re.

Ceterùm ne tranſiliam quod ad rem pertinere videatur, hîc Mercurij nomine olim Deorum nuncij, vel ſacras literas (quæ nobis diuinam voluntatem aperiunt) intelligimus: vel Prophetas & Doctores, ſacri & cæleſtis oraculi nuntios, ex quibus ortodoxam ſalutis æternæ viam & rationem excipere eſt neceſſe. Serta autem ſuſpenſa, honorem cultumque aliquem obſeruantiæ exibendum eſſe ſignificant. Hoc addã poſtremò: videri hoc Emblema non malè referri poſſe ad cuiuſque vitæ genus & inſtitutum, ad quod ingrediundum cùm difficile ſit, opus eſt aliquo Mercurio, id eſt præceptore ſeu doctore, qui viam doceat.

Sequenda natura.

1. Cor. 7. Epheſ. 4.

Pſal. 142.

Quid nomine Mercurij.

Serta.

Tumulus.

Mercurij eſt igitur tumulus.] In aliis quibuſdam exemplaribus, legitur Cumulus: ſed vtraque lectio tolerabilis. Tumulus, quaſi tumens tellus, pro ſepulcro frequentiùs vſurpari ſolet, qui verò loco vocabuli tumulus, aut cumulus, legi malunt, facies, non mihi probantur: quia vocabulum, facies, pro effigie aut ſtatua hîc veram Latinitatem non ſapit. Non deſinam priùs, quàm quod improba lectione obſeruaui, ſtu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diosis rerum antiquarum communicem. Olim consuetudine receptum fuit, vt superstitiosi temerè oblatos in via lapides stipitesque, tanquam numina colerent. Appuleius de Asino. Neque iustiùs religiosam moram viatori obiecerit, aut ara floribus redimita, aut spelunca frondibus inumbrata, aut quercus cornibus onerata, aut fagus pellibus coronata: vel enim colliculus sepimine consecratus, vel truncus dolamine effigiatus, vel cespes libamine humigatus, vel lapis vnguine delibutus. Propertius:

Et quicunque sacer: qualis vbique lapis.

Xenophon: καὶ τοὺς μὲν οὐθ' ἱερῶν, οὔτε βωμῶν, οὔτ' ἄλλων τῶν θείων οὐδὲν τιμᾶν, τοὺς δὲ καὶ λίθους καὶ ξυλὰ τὰ τυχόντα, καὶ θηρία σέβεσθαι.

Suspende viator Serta Deo.] Plinius historiæ mundi 21. cap. 2. Inter sacra tantùm & bellicos honores, coronis nomen suum vindicantibus. Idem 3. cap. Et iam tunc coronæ Deorum honos erat. Quibus ex locis intelligimus, coronas statuis rebúsque sacris olim solitas appendi. Quòd si quis auctoritatem etiam aliorum sibi dari postulet, adferre possũ Appuleium, qui sic 3. De asino aureo: In ipso vetè meditullio, inquit, Hipponæ Deæ simulacrum residens ædiculæ, quod accuratè corollis roseis, & quidem recentibus fuerat ornatum. Et 4. lib. Iamque per plateas commeantem, populi frequentet floribus, sertis, & solutis adprecantur. Idemque libro vndecimo, simulacrum Lunæ describens: Corona, ait multiformis variis floribus sublimem distinxerat verticem. Et paulò post. Dextra proferens sinistram deæ coronam, mihi etiam Hercules coronam consequenter. Irémq;, Nam sibi visus est quiete proxima, dum magno Deo coronas exaptat. At hunc veterum ritum respexit Ouid. Fastorum 2. de Arione loquens, qui citharœdus à piratis captus, iamque de vita desperans,

De coronis quæ statuis Deorum appendebantur.

-- capit ille coronam
Quæ posset crines, Phæbe, decere tuos.

Apponam & Tertulliani locum è libro De corona militis, vbi ait Pandoram primùm à Charitibus coronatam, honoris causa scilicet, cùm à Diis omnibus muneraretur.

Viator.] quicunque sis hac in vita hospes, vt omnes reuera sunt. Plato vitam nostram modò viæ, modò peregrinationi similem facit. παρεπιδημία γὰρ ὁ βίος.

Viatores homines.

Omnes in triuio sumus, &c.] Iuxta Ouidianũ illud, Fastor. 5.

Vt stat, et incertis, qua sit sibi, nescit eundum,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cùm videt ex omni parte viator iter.

Theognis: ἐν τριόδῳ ἕστηκα: In triuio consisto: vt enim viam sæpe pro consilij ratione poni solēne est Græcis: sic τριοδὸν pro incertitudine consilij. Itaque Plato 7. Legum. καθάπερ ἐν τριόδῳ γενόμενος &c. Monet ne ad rem nouā & inusitatam amplectendam accurramus, sed consistamus, quasi ad triuium aliquod venerimus, & Minutius Felix in Octa. vt qui rectam viam nescit, vbi, vt fit, in plures vna diffinditur, hæret anxius, nec singulas audet eligere, nec vniuersas probare: Sic cui non est veri stabile iudicium, &c. Sic hac in vita tot tantæque sese offerunt difficultates & salebræ. Adde quòd tam crassa, tamque supina hominum mentibus insita sit ignoratio, vt quid potissimum sequi debeat, quiuis ignoret, & nisi adiutus ope cælesti, in certam aliquam viam se recipere non potest. Dicebat enim ipse salutis instaurator: Sine me nihil quicquam efficere potestis. Nec verò sumus idonei ad aliquid vel cogitandum tanquam ex nobis; sed si ad aliquid idonei videamur, id certè ex Deo est, ait D. Paulus, 2. Cor. 3.

Trames

tramite vitæ] curriculo vitæ & decursu. Toto disticho eandem continuat ἀλληγορίαν à viatoribus. Trames transuersa & obliqua semita.

ostendat ni Deus ipse viam.] Allusio ad illud Pindari: Διὸς ἐκ προοιμίου, ab Iouis proœmio quo significatur conatus omnis nostri principium à Deo sumendum esse. Aristides oratione panegyrica: ἀλλ' ὥσπερ ἔφη πίνδαρος, θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν, οὐδὲν δὴ τὸ κωλύον.. Sed, vt ait Pindarus, Deo initium ostendente, nihil erit impedimenti. Item auctor alio loco eandem sententiam vsurpauit: θεοῦ δέ, φησι πίνδαρος, δείξαντος ἀρχὴν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος εὑρεῖν τὸ προκείμενον. Deo initium monstrante, ait Pindarus, facilis est semita ad inueniēdum quod propositum est.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Fidei ſymbolum. EMBLEMA IX.

STET depictus HONOS *tyrio velatus amictu,*
Eiúſque iungat nuda dextram Veritas.
Sitque AMOR *in medio caſtus, cui tempora circum*
Roſa it, Dionés pulchrior Cupidine.
Conſtituunt hæc ſigna Fidem, Reuerentia Honoris
Quam fouet, alit Amor, *parturitq́ Veritas.*

Vnde tractum Emblema.

EX antiquiſſimo marmore, quod etiã viſitur hodie Romæ, ſumptum Emblema. Eſt autem Fidij ſimulacrum, quod imagine imberbi, ſed ætate matura, cui adiectum nomen HONOR. Hic VERITATI, quæ virginea eſt facie, manum porrigit: in medio AMOR puer. His tribus ſimulacris FIDES deſcribitur; quippè quæ veritate, fide & amore nitatur. Veritatem matrem habet, illam quidem nudam & ſimplicem, non comptam fuco aliquo, non velo tectam. Et quidem fides definitur, dictorum conuentorumq́ue conſtantia & veritas, quæ ideò parentem habere Veritatem dicitur, & eam nudã, quòd in pactis, conuentionibuſque nihil fucatum eſſe, aut à vero alienum debeat: cui adhæret Honos porrecta dextera, tanquam ſtabilis cuiuſdam, firmiq́ue pacti pignus. Is Honos purpurea indutus veſte, quòd veritas facillimè poſſit im-

Fides adiuncta cauſis deſcripta.

Fides quid. Veritas nuda, Honos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

minui & labefactari, nisi adsit honoris & reuerẽtiæ quædam ratio, qua eadem fulciri opportunè & cum dignitate possit. Hoc etiam virtutis præmium, & honestatis omnis tanquam patrem nutricium, pictores & plastæ nobis adumbrarunt: At locum medium occupat honestus Amor, qui veritatem & honorem nexu firmo colligat & deuincit. Nisi enim tanquam condimento aliquo amicitiæ & benenolentiæ mutuæ consocientur hæc inter se alioqui diuersa, vinculum nullo pene negotio dissolui poterit. Id etiam totum referre par est ad antiquam illam veterum Sabinorum præfigurationem sacrosanctæ πειθοῦς, apud quos, diu ante CHRISTI seruatoris aduentum, erat simulacrum quoddam triplici facie, cuius etiam nomen triplex, nempè Sanctus, Fidius, & Semipater, haud dubiè præcipuum religionis Christianæ mysterium repræsentans. Quod ab Ouidio describitur 6. Fastor. Sanè Dionys. Halicarn. lib. 4. ait Iouem, Pistium esse dictum, quem Romani Sanctum appellabant, qui & Sagus, Pistius, Sancus, & fidei sponsor aliis nominibus efferebatur. Conijcere est Pistium eũdem fuisse cum Fidio. Nam vt πίστις Græcè fides, ita πίστιος ὁ πίστος, Fidius nominari commodè potest. Sed & hodie in Romanis antiquitatibus Fidij simulacrum ita effictum conspicitur. Marmor est in fenestræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ statuuntur. Dextra quidem virilis habitu pacifico, sinistra verò vt muliebris, eodem habitu, coronam in capite lauream gestans, quæ dextram dextræ iungat cum priore imagine. In harum duarum medio ingenui pueruli effigies cernitur, cuius supra caput hoc legitur, FIDII SIMVLACRVM: apud imaginem dextram virilem HONOR: in sinistra imagine muliebri, VERITAS. Gregor. Gyrald. Syntag. 1. 2. & 10. Historiæ Deorum.

Pudicus amor.

Sancta πειθὼς Sabinis prafigurata.

Iupiter Pistius, Sanctus, Sagus.

Fidij simulacrum.

Honor Deus.

Stet depictus Honos, &c.] Honorem pro deo coluerunt veteres, vt etiam Fidem & Virtutem. & Ouid. Fast. 5. ex Honoris, & Reuerentiæ coniugio ortam esse Maiestatem voluit. Plin. 35. cap. 10. August. De ciuit. 4. cap. 21. & 24. Adiiciam obiter: Amor honori adiunctus verecundiam creat, imò verò ipsamet verecundia dici non ineptè potest, quò spectat illud M. Ciceronis ex Lælio: Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. itaque in iis perniciosus est error qui existimant libidinum, peccatorumque omnium patere in amicitia licentiam.

Tyrio amictu.] purpurea veste. Ex Tyro vrbe Pœniciæ con-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

chylia,& murices aduehuntur, quorum sanguine fit purpura. Plinius lib.5.cap.19.Nũc omnis eius nobilitas in cõchylio atque purpura constat.Et lib.35.c.6. Quare Pureolanum potius laudatur,quàm Tyrium aut Gætulicum, vel Laconicum, vnde pretiosissimæ purpuræ. De purpuræ autem inuentione,si vacat,lege Cassiodorum initio lib.1. Variarum formularum.

Veritas Deo quomodo gratula.

sungat nuda dextram VERITAS.] Fingebatur ἀλήθεια, vt scribit in Amphiarao Philostratus,virgo niueis induta vestibus. Hippocratus in quadam ad Philopæmenem Epistola, eam depingit mulierem pulchram, magnam, simpliciter ornatam,illustrem ac splendidam,cuius oculorum orbes pro lumine nitebant,vt astrorum & stellarum fulgorem viderentur imitari.Nuda hîc dicitur,quòd qui eam colunt, aperti sunt ac simplices,nullo modo fraudulenti,aut insidiosi,aut quòd veritatis oratio simplex esse debeat, aut quòd in luce & oculis omnium agnosci velit.Hinc Horat.1.Carm.

Nuda Veritas cur.

-- *& Iustitiæ soror*

Incorrupta Fides,nudáque Veritas.

Dextra symbolum Fidei.

Ceterùm Fidei symbolum in dextris iunctis conspiciebatur, idque Numæ Pompilij instituto. Moris etiam fuit, vt fidei faciendæ & comparandæ gratia dextras coniungerent. Quod multis auctorum meliorum locis facile est obseruare.Veritatis nudæ rationem docuit libro 44. Hieroglyphicôn Pierius: symbolũ verò dextrarum cõiunctionis Gyrald.1. Syntagmate Historię Deorum:post ceteros omnes vir eruditus Cœlius Curio appendice Hieroglyph. Pierij quædam non pœnitenda retulit.

Diones pulchrior Cupidine.] De duplici Cupidine, & Venere duplici,maturiùs postea.Dione Veneris mater ex Ioue,vnde Venus Dionæa.Virgil.3.Aeneid.

Sacra Dionææ matri,diuisque ferebam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Fœdera.

Ad Maximilian. Mediolan. Ducem.

EMBLEMA X.

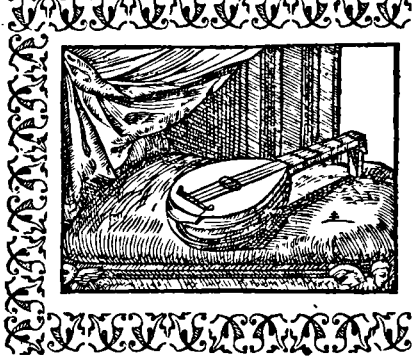

HANC citharam, & lembi quæ forma halieutica fertur,
Vendicat & propriam Musa Latina sibi,
Accipe Dux: placeat nostrum hoc tibi tempore munus,
Quo noua cum socios fœdera inire paras.
Difficile est, nisi docto homini, tot tendere chordas:
Vnaq; si fuerit non bene tenta fides,
Rupta ve (quod facile est) perit omnis gratia conchæ,
Illeq; præcellens cantus, ineptus erit.
Sic Itali coëunt proceres in fœdera: concors
Nil est quod timeas, si tibi constet amor.
At si aliquis desciscat (vti plerumque videmus)
In nihilum illa omnis soluitur harmonia.

PRincipi suo indicat, quanta vis concordiæ sit, sumpta comparatione à lyræ temperato, aut confuso concentu: ea enim constans ex summis, mediis, & infimis chordis concinnam reddit harmoniam, si tamen eam vir artis peritus aptauerit. Eodem quoque pacto Respublica omnis variæ ac diuersæ conditionis hominibus composita, firma & concordi pace ligatur, si modò Principem habuerit idoneũ, qui & con-

Reipubl. cum lyra comparatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

filio & vsu rerum valeat, quique beneuolentiam, assensum, & commune pacis vinculum inter ciues fouere norit. Ea ratione præ aliis quotquot vsquam fuere ab omni seculorũ memoria terrarum Dea gentiúmque Roma perstitit, quandiu Principes habuit pacis & tranquillitatis studiosos, iidemque auctoritate dignitateque cõmendabiles. Cicero de Republica disputans inducit Scipionem eum, qui Carthaginem deleuit, de Republ. verba faciẽtem, quando iam iamque peritura præsentiebatur. Cùm enim Scipio in 2. lib. fine dixisset, vt in fidibus ac tibiis, atque cantu ipso ac vocibus, concentum esse quendam tenendum ex distinctis sonis, quem immutatum ac discrepantem aures eruditę ferre non possunt, eũque concentum ex dissimillimarum vocũ moderatione concordẽ tamen effici & congruẽtem: sic ex summis & mediis, & infimis interiectis ordinibus, vt sonis, moderata ratione ciuitatẽ consensu dissimillimorum concinere: & quæ harmonia à musicis dicitur in cantu, eam esse in ciuitate concordiam, arctissimum atque optimum omni in Republ. vinculum incolumitatis, quæ sine iustitia esse non potest: quod à Cicerone petitum constat è 4. De republ. Platonis, cuius hæc verba: ὁρᾷς οὖν, ἦν δ' ἐγὼ, ὅτι ἐπιεικῶς ἐμαντευόμεθα ἄρτι, ὡς ἁρμονίᾳ τινὶ ἡ σωφροσύνη ὁμοίωται; τί δὴ ὅτι οὐχ ὥσπερ ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ σοφία ἐν μέρει τινὶ ἑκατέρα ἐνοῦσα ἡ μὲν σοφὴν, ἡ δ' ἀνδρείαν τὴν πόλιν παρείχετο, οὐχ οὕτω τὴν πόλιν ποιεῖ αὕτη, ἀλλὰ δι' ὅλης ἀτεχνῶς τέτατται διὰ πασῶν παρεζομένη ξυνάδοντας τοὺς τε ἀσθενεστάτους τοῦτον, καὶ τοὺς ἰσχυροτάτους, καὶ τοὺς μέσους, εἰ μὲν βούλει, φρονήσει, εἰ δὲ βούλει, ἰσχύει· εἰ δὲ πλήθει ἢ χρήμασιν ἢ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν τοιούτων. ὥστε ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν τούτην τὴν ὁμόνοιαν σωφροσύνην ἐπιχείρονός τε καὶ ἀμείνονος κατὰ φύσιν ξυμφωνίαν, ὁπότερον δεῖ ἄρχειν καὶ ἐν πόλει καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ. Hæc ex Cicerone lib. de Republica retulit D. August. lib. 2. cap. 21. De ciuit. Dei. Sed hoc loco non erit alienum, si admoneam Romanos veteres per Lyræ Hieroglyphicum concordiam designasse, vt & veteres alij iudicium compositum, concordiam inæqualium, rectam bonamque institutionem, rationem, amorem, sedatum animum, & alia plura: vt commodius ad concordiam suadendam symbolum ab Alciato minimè videatur excogitari potuisse In lyra enim diuersæ chordæ simul componuntur, & ad eundem tonũ temperantur, quod prudens & sedatus homo præstat vel in suis affectibus rationi subiiciendis, vel in œconomia moderãda, vel denique gubernatione Reipubl. in quibus homines varij ac diuersi:

Locus insignis è 2. de Repub. Ciceronis.

Quid per lyram veteres intellexerint.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cùm singuli sint, non possunt non habere singulas de rebus opiniones: sed sapientis tamen Principis moderatione in vnum quasi harmoniæ concentum conueniunt. Isidorus quidem Cynicus meritò Neronem increpabat, quòd cùm Musicę arti operam daret, Nauplij mala bene caneret, sua verò bona malè disponeret, neque sibi vllum in vita concentum proponeret. Et Diogenes Musicos stultitiæ arguebat, qui lyrę chordas optimè iuxta suæ artis leges compararent, animum verò minimè componerent. Ea quidem ratio fuit, cur Plato animũ harmoniæ & concentus nomine appellarit: & Aristophanes sapientem hominem & Gratiis ornatum, optimum Musicum & citharœdum esse. Nam idem Plato putauit Musarum nomen à μώσθαι quod sonat idem ac honestè instituere. Sed inter ceteras symboli huius significationes, mihi placet admodum ea, qua ratio, qua mens, qua iudicium, & recti perspicientia intelligitur. Sic enim plerique optimi scriptores (inter quos principatum quendam sibi suo iure Ciceto vendicat) concordiam à corde deflectunt: cor enim animus videtur, eò quòd in corde sit animi principatus: vnde concordes, vecordes, & excordes denominantur. Alij concordiam à chorda detruari malunt, quòd variæ chordæ cantum vnum faciant. Iam verò quia studiorum consensus atque similitudo amorem patiat, Platoni lyra consecratur, & annumeratur inter ea quæ sunt amoris monimenta. Cùm enim in se lyra suauitatem Musicam contineat, non malè videtur habere quandam cum Venere, Amore, Gratiis similitudinem: quippè quæ blando ad se homines illicio pertrahat. Ceterùm ea sedati animi iucunda grataque imago, imò verò laborum, studiorum & perturbationum dulce lenimen, bellè fuit institutis Lacedęmoniorum expressa, apud quos erat sollenne, vt ad lyræ aut tibiæ, vt alij volunt sonum aciem instruerent: & Achilles non alia ratione furibundum animum sedabat, quàm lyræ modulis: vt planè mihi Hieroglyphicum istuc mirabile esse videatur. Sed de lyra plus satis, & fortasse περιεργως: nisi quòd huc referrem lubens quæ de lyra retulit Stobæus ex Euryphamo Pythagoreo, cap. περὶ εὐδαιμονίας, quo loco humanam viram cum lyra non inconcinnè confert. Non possum etiam, quin hoc loco memorem, quæ Diogenes Pythagoreus disputat apud eundẽ Stobæum, cap. περὶ βασιλείας, Regis esse munus vt Rempubl. lyræ instar moderetur: nempe, vbi priùs sibi ipsi imperarit ex præscripto legis: quippè qui nosse debeat populi, quem sibi

Concordia vnde dicta.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

commissum habeat, harmoniam & concentum ad eam legem sibi accommodandam esse.

Hanc citharam. &c.] Hîc lyram pro testudine, quæ vulgò est Lutina, accipit: cuius inuentionem Mercurio referunt. Polydor. lib. 1. cap. 15. *Lyra seu testudo.*

à lembi quæ forma halieutica.] quæ formam habet lembi nauiculæ breuis & celerrimæ. Lazar. Baifius lib. De re nauali. Halieutica autem per similitudinẽ scaphæ piscatoriæ: hinc Halieuticum opus, in quo de piscibus tractatur. ἁλιεὺς enim piscator, vt Ouidius Halieuticon opusculum scripsit: quod tamen plerique viri docti Lucano tribuunt. De Halieuticis quædam Plinius lib. 32. cap. 2. *Lembus Halieuticus.*

Vendicat & propriam &c.] Vendicet sibi propriam quantumuis, inuentionem ramen Græcis debet. Sed tamen Italos id sibi vendicare suspicor, quòd apud eos lyræ vsus sit frequens habitus. Non erit incommodum repetere, quæ de Musicę prima inuentione collegit Polydorus Virgil. lib. 1. ca. 15. *Lyræ inuentio.*

Quo noua cum socia, &c.] Historias Italicorum bellorũ tibi cõpares ex P. Iouio, Guicciardino, & aliis permultis, si vacat.

gratia.] concentus, decorum, suauitas.

conchæ] lyræ, testudines.

Nil est quod timeas, si tibi constet amor.] θάρσος admodum efficax, planeque iis necessaria, qui suum imperium volunt esse stabile & permanens. Sit Isocrat. ad Nicoclem: φιλαχλῶ ἀσφαλέστατόν ἐστι σώματος εἶναι πλήν τε τῆς φιλῶν ἀρετήν; ἢ τὴν τῆς πολιτείας εὔνοιαν, καὶ πλὴν σαυτῷ φρόνησιν. δεῖ γὰρ τοῦτον ἢ κτᾶσθαι καὶ δίκαιον εἶναι τοῖς περιοῦσιν ἢ μὴ ζῆν. Et Claudian. *Optimus præsidia quæ.*

Non sic excubiæ, non circumstantia pila,
Vt tutatur amor.

Præclarè Agesilaus, cùm rogaretur cur Sparta non cingeretur mœnibus, ciues armatos, & inter se consentiẽtes, satis esse ad vrbis præsidium respondit. Dicebat etiam ciuitatem non saxis, aut vallis, sed incolarum virtute muniri, quos nimirum si iungat cõcordia, nullus poterit firmior esse murus. Ad id respexit Cicero 2. Philip. Nónne igitur millies perire est melius, quàm in sua ciuitate sine armorum præsidio non posse viuere? Sed nullũ est istuc, mihi crede, præsidium: charitate & beneuolentia septum oportet esse, non armis. Plutarch. ὁ πολιτικοῖς παραγγέλμασι, nihil commendatius esse viro ciuili ait, quàm vt suos ciues amicitia mutua, concordiaque deuinciat, litium & discordiarum occasionem omnem tollat. λέπεται δὲ

τῶ πολιτικῶ μόνον ὀκ ἦν ἐπιτειμῶσιν ἔργων, ὃ μηδενὸς ἔλαττόν ἐστι τῆ ἀγαθῶν, ὁμόνοιαν ἐμποιῆν καὶ φιλίαν ποιεῖς ἀλλήλους ἀεὶ τοῖς σώμασι κύσιν ἕρωτας δὲ καὶ διαφορὰς καὶ δυσμένειαν ἔξαίρειν ἅπασαν, &c. Nec verò aſpernanda vox eſt Agaſiclis, qui rogatus, qua ratione Princeps tutus haberi abſque ſtipatoribus & ſatellitio poſſet: Si ſubditis ita imperaret, vt pater liberis. Quid enim Periandri vel Antigoni præclara huc reſponſa conferã? Horum enim alter dictitabat, ſumma ope nitendum eſſe iis, qui tutò regnare vellent, vt benenolentia potius quàm armis ſtiparentur: alter, amicis ſuadentibus, vt ſi Athenas caperet, firmis & validis eam præſidiis muniret, rectiſſimè dixit, nullum imperij firmius & ſtabilius eſſe præſidium, quàm ciuium beneuolentiam. Idemque penè Syneſius: εὔνοια μὲν καὶ μάλιστα βασιλέως ἐστὶν ἰσχυρὸν φυλακτήριον. Nec verò mihi temperare poſſum, quin adiiciam iſtuc ex Arato Plutarch. Verã ac ſtabilem ciuium beneuolentiam, optimam eſſe Principis cuſtodiam: ὑδὲ τοῦτον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὔνοια φυλακτήριον ἀνδρὸς ἄρχοντος. Graſſatores enim & latrones ſeſe tutantur præcipitiis & rupibus, quantum poſſunt: Regi autem nihil fide & beneuolentia ſuorum firmius aut munitius eſſe vnquam poteſt.

deſciſcat.]diſcordet, aut factiones concitet.

ſoluitur.]diſſoluitur.

Harmonia vnde dicta.

harmonia.] fidium concordia & concentus, ab ἁρμόζειν, coaptare Fab.ca.10.lib.1.Inſtit.Orator.& Macrob.1.Saturn.ca.6. Laudatur Iuſtiniano, Nouella conſtitutione 8. κελεύετε καὶ σύμφωνος ἡ τε ἀρχόντων καὶ ἡ ἀρχομένων ἁρμονία: qua ſoluta ſequitur ἀταξία & perturbatio omnium Reipubl. ordinum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Silentium. EMBLEMA XI.

CVM tacet, haud quicquam differt sapientibus amens:
Stultitiæ est index linguaque voxque suæ.
Ergo premat labia, digitóque silentia signet,
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.

ID expressum est ἐκ τοῦ Παλλαδᾶ, 1. Anthologiæ Græcorum epigrammatum:

Πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατος ἐστὶ σιωπῶν,
Τὸν λόγον ἐγκρύπτων ὡς πάθος αἰσχρότατον.

Dum tacet indoctus, poterit cordatus haberi:
Is morbos animi namique tacendo tegit.

Sic enim ferè non distinguitur imperitus à docto, à circũspecto prudentiq́ue homine imprudens, si linguam cohibuerit. Eam ob rem facile est cõiicere, cur quos Homerus, ingeniorũ vertex, sapiẽtissimos effinxerit, eosdẽ & silentes ferè, aut certè pauciloquos esse voluerit. Nouerat enim silentium, & parcum sobriumq́ue orationis vsum, specimẽ habere grauitatis: contráque apud sapientes maximè, loquacitatem indicem esse stultitiæ. Neque enim alio nomine Thersitem morionem vituperatione dignum arguit, quàm quòd loquax esset, quàm quòd obstreperus, importunè garrulus & seditiosus. Is enim non propriè loquitur, nõ verba facit, vt alij, sed tumultuatur

Prudentes pauciloqui.

Thersites Homericus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nestor eloquens. θερσίτης μῦθος ἀμετροεπὴς ἐκολόα. Nestori consultissimo seni tribuit orationem melle dulcius ab ore fluentem: τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. Menelao argutam illam quidem, & nunquam à re discedentem breuiloquentiam: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολυμυθής. Vlyssi grandem & vehementem, sed diu tamen cogitabundum facit antequàm loqui incipiat. Rectissimè dictum est à quodam ex veteribus, loquendi magistros nos habere homines, racendi verò Deos. Proinde vt laudatur ἐχεμυθία Pythagorica & Spartanus ille Lycurgus, qui suos à pueris silentio initiari voluit. Notum est adagium Græcorum, Tutum silentij præmium: & illud Simonidis, Locutum fuisse pœnituit, tacuisse vero nunquam. Succurrit Zeuxidis pictoris ad Principē Megabizum sermo. Is enim Princeps cùm, animi causa, in pictoris officinam descendisset, & vnà cum suis de arte pingendi disputare ad ostentationē auderet: Cùm primùm huc venisti (inquit Zeuxis) & linguam continuisti, pueri mei nescio quid de te magni sibi pollicebantur, quippè qui tuum cultū tuamque purpuram obseruarent: sed vbi de arte, quam nō tenes, loqui cœpisti, te continuò vt ridiculum hominem esse putarunt. Quidam captiuus cùm duceretur ad Antiochum regem, qui hominem comitabantur, iubebant esse præsenti animo, experturum fortasse regis clementiam, vbi ad eius oculos peruenisset: Nulla ergo mihi spes, inquit: alludēs ad luscū regem, qui iocus intempestiuè iactus homini fuit exitiosus. Meritò apud Pindarum celebratur Thebanus Epaminondas, qui quāquam multa sciret, pauca tamen loquebatur. Et certè frequenter vsu venit, vt qui plus habeāt pectoris, vt ita dicam, id est, in quibus & eruditio & prudentia maior, ij minus habeant linguæ. Demaratus cùm in consessu quodam sileret, rogatus an id faceret stultitia, an sermonis inopia, Atqui, inquit, stultus nunquam tacere potest. Non possum transilire absque piaculo auream Zenonis vocem, qui Athenis exceptus à quodam Principe vnà cum regiis oratoribus (quòd ille sciret eos eruditis sermonibus oblectari, curauit & quosdam Philosophos arcessere) solus nihil dicebat. Itaque comiter à legatis appellatus: De te verò, Zeno (inquiunt illi) quid nam sumus nostro Principi renunciaturi? Nihil, inquit, aliud, quàm Athenis esse senem, qui tacere sciat inter pocula. Quod non simpliciter dignum laude habitum est: magnum enim est senem taciturnum esse, cùm ea ætas sit admodum garrula: fortasse

Menelai oratio cordata.

Vlyssis oratio vehemēs.

Pythagoreorum silentiū.

Megabizus reprehensus à Zeuxide.

Iocus intempestiuus.

Laus Epaminondæ.

Demaratus.

Zeno senex, inter pocula taciturnus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tasse maius, quòd inter pocula, vbi non non vno nomine ad loquendum homines prouocantur: denique quòd Athenis, vrbe omnium loquacissima. Itaque olim dictum est in nescio quem, qui quamdiu siluit, ramdiu magnus & grauis habitus est: Philosophus hic videri poterat, si tacuisset. Pindarus Isthmiorum 1. Herodoti Thebani encomio, Sæpenumerò tacuisse, gloriam maiorem afferre dicit: ἢ μὰν πολλάκις γε τὸ σεσωπαμένον, εὐθυμίαν μείζω φέρει. Ad eundem omninò sensum occurrit ex Plutarcho id, in quo gloriatur vel in primis Ino Euripidea, nimirùm se scire σιγᾶν τε ὅπου δεῖ, γ λέγειν ἴν' ἀσφαλές. Non desinam priùs, quàm huc retulero pulchrum certè Pythagoræ Sámij elogium quod scriptum reliquit Apuleius 2. Floridorũ: quandoquidem de silentij laude mihi verba facienti occurrat, quod aliquis ex veteribus longè antè dixerat, nullos certè fore sapientiæ fructus, nisi qui à radicibus silentij profiscantur. Sic igitur hic noster Apul. Tot ille doctoribus eruditis (Pythagorã intellige ab Aegyptiis, Chaldæis, Phereciade Syro, Anaximandro Milesio, Epimenide Cretensi, aliisque multis edoctus) tot tamq; multi iugis comitibus disciplinarum toto orbe haustis, vir præsertim ingenio ingenti, ac profectò supra caput hominis animi augustior, primus philosophiæ nũcupator & creditor, nihil prius discipulos suos docuit quàm tacere: primáque apud eum meditatio, sapienti futuro linguam omnem coërcere: verbaque quæ volantia poëtæ appellãt, ea verba detractis pinnis, intra murum candentiũ dentium premere. Prorsus inquam hoc erat primum sapientiæ rudimentum, meditari, cõdiscere: loquitari, dediscere: &c. Idem fuit Iamblichi Pythagorei præceptum, γλώσσης πρὸ πάντων κράτει, θεοῖς ἱπόμενος, linguã cohibe præ aliis omnibus ad Deorum exemplum. Sed ad id argumentum copiosè locupletandum, consultò repete quę habet doctissimè cõgesta Plutarch. commentario De garrulitate, & tractatu De Isíde & Osiride: quo loco docet quid olim Harpocrates apud Aegyptios mysterij habuerit. De silentij vtilitate Gellius lib. 11. ca. 10. Plin. 3. ca. 5. & 28. ca. 6. Prouerb. Tutum silentij præmium.

amens.] qui mente est minuta, vel qui à mente descendit, Varro. hìc, pro stulto, vel eo qui non malè Abderologus dici potest, id est stulta loquens, quique nihil nisi nenias, nugasque meras effutiat. *Amens.*

Stultitiæ est index, &c.] Stultitiæ argumentum manifestissimũ est lingua effrenata: interpres est enim mentis & consilij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ergo premat labia.] Ad id Iuuenal. Satyr. 10. apparet allusisse digito compescere labellum.

Labra vnde dicta.

Labia.] Plutarchus 8. Sympos. iacõn, problem. 6. Labra, quòd iis cibus capiatur, appellationẽ sortita esse vult, id est λαμβάνειν τὰ βρωτά. Sed id fortè nihil ad rem, vt pluribus disputare, an labia, vel labias sit legendum: neque enim me mouet Gellius & Apuleius, qui labias vsurpãt in voce feminina. Gellius quidem lib. 10. Noctium, ca. 4. bis vsurpauit labias in feminino. Et Macrob. 2. Saturn. ca. 2. citat quosdã versiculos, in quibus est, Cucurrit ad labias mihi. Sanè Apuleius lib. 3. Asini aurei, dixit labias pendulas: lib. 10. cõtorta in modum linguæ extremâ labiâ grandissimum calicem vno hausturu perhausit: hîc enim labia extrema, est septimus casus. Eodẽ: labias modicas ambrosio rore purpurantes suauiari. At, quid opus pluribus? certè labias & labia citra differentiam veteres dicebãt: quanquam Donatus ad Eunuchum distinxerit non aptè profectò, vt labra, superiora, labia inferiora sint: & virorum labra, mulierum labia: & labias asinorum: quod an verum vnquam fuerit, ceteris relinquo diuinandum.

digitóq; silentia signet.] Alludit ad illud Ouid. ex Metamor. 11.

Quique premit vocem, digitoque silentia suadet.

Serapidi præpositus Harpocrates.

Martianus Capella lib. 1. Verùm quidã redimitus puer ad os compresso digito salutari, silentium cõmonebat. Et Apuleius lib. 1. De asin. aur. At ille digitum à pollice proximum ori suo admouẽs, & in stuporem attonitus: Tace, tace, inquit, &c. Respexit autẽ ad id quod de simulachro Serapidis auctores referunt, cui præpositus erat silentij Deus Harpocrates, digito labia comprimens, aut Angerona ore sera obsignato. D. Augustin. De ciuit. 18. cap. 5. Gyrald. Syntag. 1.

Reddere, & facere Harpocratem, quid.

Pharium vertat in Harpocratem.] Apud Catullum reperitur formula hæc loquẽdi prouerbialis, Patruum reddidit Harpocratem: pro eo quòd est, imponere silentium. Idemque dixit, Et factum me esse puta Harpocratem: id est omninò taciturnum & silentem. Politian. Miscel. cap. 83. Prouerb. Reddidit Harpocratem.

vertat in Harpocratem.] Verba Plutarchi sunt ex disputatione de Isíde & Osiride: τὸν ἁρποκράτην ὅτε θεῶν ἀτελῆ καὶ νήπιον, ὅτε χθονίων πρὸ γομέων, ἀλλὰ τῶ ὄντως θεῶν ὁ ἀνθρώποις λόγω παρὼν καὶ ἀτελὴς καὶ ἀδιαφθόρω τῶ φρονιμωτάτω καὶ σωφρονιστικῶ. διὰ τῆς τόμωπτὸν δάκτυλον ἐχὶ προσκείμενον, ἐχεμυθίας καὶ σιωπῆς σύμβολον· ὁ τῶ μεσοφὴ μιμεῖ τῶν χθονίων ὑπηφέρητες λέγουσιν, γλῶσσα πύλη-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

γλῶσσα δὲ μῦθος. id est, Harpocrates non est habendus Deus imperfectus, aut etiam infans, vel certè qui leguminibus præficiatur, sed præses atque censor aliquis nouæ, imperfectæ & incompositæ hominum de Diis sententiæ. Itaque & digitum ori admotum habet, quod signū præ se fert taciturnitatis & silentij: proinde qui mense Mesore offerunt ei legumina, dicere solent; Lingua fortuna, lingua genius.

Non vulganda consilia.

EMBLEMA XII.

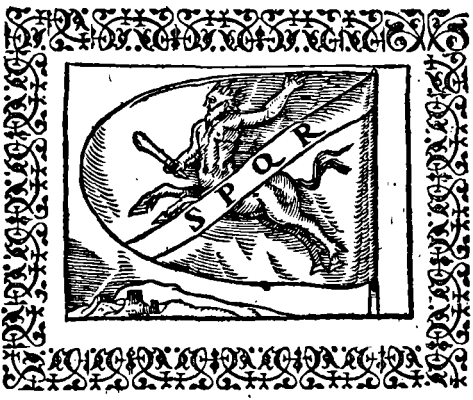

LIMINE quod cæco obscura & caligine monstrum,
Gnosiacis clausit Dædalus in latebris?
Depictum Romana phalanx in prœlia gestat,
Semitauroque nitent signa superba boue:
Nosque monent, debere Ducum secreta latere
Consilia: auctori cognita techna nocent.

Minotauri effigies in signis militaribus.

MInotauri effigiem inter signa militaria Romanis ideò fuisse scribit Festus, quod non minus occulta esse deberent consilia Ducum & Principum, quàm fuerit olim domi cilium Minotauri labyrinthus: idque vel maximè in bellicis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

expeditionibus obseruari debet. Vt enim momenti plurimum ad victoriam habet raciturnitas, ita sæpenumerò ingentes adfert calamitates linguæ intemperantia. Dion auctor est, Tiberium Cæsarem, cùm aliquādo apud eum quispiam percōtareturTiberius. quid causæ esset cur sua consilia minimè cōmitteretur iis quibus tutò fidere poterat, respondisse, Aut nulli, aut paucis cognitum esse oportere Principis consilium. Id quod nouerat exactè & Metellus Macedonicus, qui sciscitāti cuidā ex amicis, qua ratione tam subito consilio vteretur: Si ipsam, ait, vestem scirem consiliorū meorū esse conscia, eam confestim abiicerem. Etenim συμβούλος ἱερὸν ὃστ χρῆμα, Cōsultor res est sacra: proinde non cuiuis communicanda. Plutarch. Ὁ δὲ πλουσιώτατος, οἱ πᾶσι μείζονα καὶ ζητοῦντες, ἀπορίαν τῆς οὐσίας ἑαυτῶν, Qui potentiorum mala inquirunt, sæpè antè seipsos pessundant, quam cognouerint quod quærebant. Et enim qui solis radios, & splendorem omnibus apertum diffusumque nolunt intueri, sed ad ipsum solem conuertunt oculorum aciem, excæcantur. Itaque Philippides Comicus, cùm Lysimachus ipsi dixisset, se velle de suis aliquid rebus impartiri: Quidnam (inquit) ô Rex, modò ne quidpiam arcani. Quæ enim suauissima & visu pulcherrima Reges habent, ea liberè ostentari volunt, vt splendida conuiuia, opes, munificentiam: si quid autem sit arcani, id quidem non est mouendum, neque vel minimè attingēdum, &c. Nota est historia de Fuluio, cui pessimè cessit, quòd arcanū Principis Augusti Octauij credere vxori non dubitasset. Scribit Q. Curtius lib. 4. de Alexādri rebus gestis, Persarū morem esse vt arcana regū mira fide celent: vt non metus neque spes vocē eliciat qua prodantur occulta: vetus enim disciplina Regum silentium vitæ periculo sanxerat. Linguā grauius castigari, quàm vltum probrū: nec magnam rem sustineri posse putāt ab eo, qui racere graue sit, quod homini facillimum natura esse voluerit: hæc ille. Huc reponenda verba Cassiodori ex formula Notariorum, libro sexto Variarū: Non dubiū est, ait, ornare subiectos Principis secretū, dum nullis æstimantur necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati. Publicū est quidē omne quod agimus: sed multa nō sunt antè scienda, nisi cùm fuerint Deo auxiliante perfecta: quæ tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnosci. Regis consilium solos decet scire grauissimos. Imitari debent armaria, quæ continent monumenta chartarum, vt quando ab ipsis aliqua instructio quæ

Tiberius.

Metellus Macedonicus.

Philippides Comicus apud Lysimachum.

Fuluio male cessit ob detectum principis arcanū.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ritur, cunc loquantur. Totum autem dissimulare debent, quasi scientes nesciant. Nam solicitis inquisitoribus sæpè & vultu proditur quod tacetur, &c. Leo imperator, lib. De bellico apparatu. Iti rebus (ait) occultis & abditis fideles adhibe tibi & temperantes viros & taciturnos, & qui in sua & non aliorum potestate sunt, cùm secretæ res istæ, vt secretiores fiant, minimè ad cognoscendum multitudine indigent. Onosander lib. De optimo imperatore, ca. De consiliis non euulgandis, scribit, Stulti inconsideratique esse temerè in vulgus consilium promere, & multitudini arcanū intempestiuè cōmittere. Improbi enim, & qui de Republ. malè sentiunt, eiusmodi obseruant occasiones: quas nacti in hostes confestim trasfugiunt, cum nuncium allaturi, vnde sibi honores & præmia consequi posse rentur. Nec fuit vnquam vllus exercitus, de quo plerique ob causas tum liberi, tum serui in hostes haud commigrent: ubi præsertim arcanum aliquod atque seriùm tractari sentiunt, vel conserendi manum, & præliandi tempus aduentare animaduertunt. Hæc ferè illen. Ceterū acerba certè lex fuit olim apud Aegyptios, qua iubebatur iis abscindi linguam qui Reipubl. arcana, quæ tecta esse oporteret, alicui deexissent, vt retulit Diodor. Siculus. Laudabile fuit institutum maiorū quo obseruabatur vt si quis de Repub. quidpiā rumore aliove modo, id ad magistratum deferret antea, neue cum alio quoquam communicaret, ne inde publicis rebus detrimenti aliquid importaretur. Magistratus quę accepisset, vel occulteret, si ita videretur, vel multitudini proderet. Eam ob rem Athenis, cùm hospes venisset in officinam tonsoris, narrare cœpit victos esse Athenienses in Sicilia: tonsor statim ad magistratum renunciauit: hospes, quia non satis constanter affirmaret, vel quia vrbem totam eo rumore perturbasset, vinctus, tortusque est, donec certiore nuncio de vero constitisset. Reuera multùm refert in rebus tam magni momēti non temerè spargi rumores falsos, vel parū veri similes: vnde ex summa profusaque lætitia mœror acerbissimus, summaque consternatio: aut contrà, ex mœrore, lætitia nimia & immoderata: quo nihil vel corporum valetudini, vel publicæ securitati perniciosius. Referrem exemplum Val. Maximi de Publio Vatieno, sed obuiū est cuique, lib. 1. c. 8. cui etiā argumento bellè cōuenit, quod idem scribit initio lib. 2. Valerius: singula enim exscribere non vacat. Interea tamen non prætermittam quod Ammian. Marcellin. 21. apud Persas neminem consiliorum fuisse

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

consciũm, præter optimates taciturnos & fidos, apud quos silentij quoque numen coleretur. Vide Vegetium De re militari cap. 6. lib. 3. Frontin. Srratagem. lib. 1. cap. 1.

Minotaurus. *Limine quod cæco, &c.*] Descriptio periphrastica labyrinthi, in quo reclusus fuit Minotaurus. Plin. 36. cap. 13. Monstrum hoc ex Pasiphaë & tauro procreatum Poëtæ tradunt, idque arte Dædalea, quod superiore parte hominem, inferiore taurum referebat. Ouid. 2. De arte.

Dædalus occlusit conceptum semine matris
Semibouemque virum, semiuirumque bouem.

Historiam referunt Hygin. Palæphat. lib. 1. Fabulos. narration. Virgil. in 6. Ouid. 8. Metamorph.

Dædalus. *Dædalus.*] Dædalus ingeniosissimus faber, cuius inuenta plurima narrat Plin. lib. 7. cap. 56.

Gnosius. *In latebris Gnosiacis.*] In tenebris labyrinthi Cretensis. Gnosos vrbs Cretæ clarissima fuit Minois regia. Hinc Gnosiacus, & Gnosius adiect.

Phalanx. *Romana phalanx.*] Exercitus Romanus. Phalanx vocabulum Macedonicum, pro cuneo & acie militari, connexione atque testudine quadrata militum.

Signa superba.] Vexilla militaria.

Techna. *Techna.*] τέχνη, pro fraude, cauillatione: aliàs artem significat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nec quæstioni quidem cedendum.

EMBLEMA XIIII.

CECROPIA *effictam quam cernis in arce Leænam,*
Harmonij (an nescis hospes?) amica fuit.
Sic animum placuit monstrare viraginis acrem
More feræ, nomen vel quia tale tulit.
Quod fidibus contorta, suo non prodidit vllum
Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

Leæna meretricis patientia in tormētis

PAtientia & fortitudo pluſquàm virilis in mulierculâ extremis etiam cruciatibus affecta, tenacem fidem & illibatam, & admiraculum conſtantem arguit. Fuit Leæna ſcortum Harmodij & Ariſtogitonis, adoleſcentum in Athenienſi ciuitate nobilium, qui cùm inter ſe conſilium iniſſent de tollenda Piſiſtratidarum tyrannide, & Hipparchum duntaxat, è tyrannis alterum, de medio ſuſtuliſſent: (Hippiam enim fuerant adorſi) ſucceſſu conatus caruit: Hæc capta fuit, & torta fidiculis, vt conſilia iuuenum proderet: ſed cruciatibus, quãquam grauiſſimis, non ceſſit: quin in his poſt multos cruciatus, animam exhalauit. Eam ob rem Athenis, vt honor ei haberetur (non tamen tanquam ſcorto) animal nominis eius erectum fuit, & vetitum in opere linguam addi ab artifice vt honoris cauſa intelligeretur. Exemplum hoc

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

constantissimæ mulieris adfert Tertullian. & in Apologetico, & ad Martyres: quò nostri fierent animosiores, & constantiores in tormentis quibuscumque perferendis Christianæ persuasionis nomine: quandoquidem leui adeò de causa repertæ mulieres essent, quæ tam forti animo pro amicorum salute ac fama non modò cruciatus intolerabiles parui fecissent, sed & spontaneæ morti sese dedissent. Hæc enim ipsa, carnifice iam defesso, postremò linguam suam comestam in faciem tyranni sæuientis expuit, vt expueret &. vocem, ne coniuratos proderet, si etiam victa voluisset, ait idem Tertullian. Exempla permulta eadẽ penè sunt apud Valer. Max, lib. 3. cap, 3. idemque omninò Plutarch. in vita. Hyperidis Rhetoris: & hoc memorabile Leænæ facinus celebrat, commentario περὶ ἀδολεσχίας. Eadem in tormentis patientia, vel pertinacia potiùs prodita memoriæ fuit de quodam, qui Principem Gonzagam proditurus erat, & in hostium manus traditurus. quàm historiam petas licet ex Cardani 8. cap. 40. De rerum varietate. Historiam hanc de Leęna plurimi retulerunt, vt Pausanias in Atticis, Athæneus Dipnosoph. 13. cap. 24. Plin. lib. 7. cap. 23. idemque lib. 34. cap. 8. Gellius 9. cap. 2. & 17. cap. 21. & Lactantius lib. 1. cap. 20.

Cecropia in arce.] id est, Atheniensi, à Cecrope sic dicta, vti sup. memorauimus ex Plinio.

Virago. *viraginis.*] Virago ἀντιάνειρα, vel ἀνδρὶς. Symmachus: αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς ἐλήφθη αὕτη. hoc est, vocabitur hæc virago, quia ex viro sumpta est, Ouid. Metamorph. 2.

-- Bello metuenda virago,

de Pallade loquens, quæ virili sit animo & virtute. Et Martian. Capel. lib. 6. de eadem: Consultisque virûm præsis, hinc dicta virago. Auson. epi. 1. Tressæque viraginis arma retractat, sic appellatur Iuturna 12. Aeneid.

Fidiculæ vel fides. *Fidibus.*] Fidiculæ dicuntur chordulæ, non etiam vngulæ, vt putat Isidorus 5. Etym. c. 27. quo loco scribit, Vngulas dictas, quòd effodiant: hæ & fidiculæ, quia his rei in eculeo torquentur, vt fides inueniatur. At Val. Maxim. lib. 3. cap. De patientia, apertè ostendit, fidiculas esse funiculos, seu chordulas: Rupit verbera, ait, fidiculas laxauit, soluit eculeum. Sueton. in Caligula cap. 33. Quin & subinde iactabat exquisiturum semel fidiculis de Cæsonia sua, cur eam tantoperè amaret. Idem in Tiberio refert, eum Imperatorẽ excogitasse genus tormenti, vt repente veretris deligatis fidicu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

larum simul, vrinæque tormento homines distenderet. De his Seneca lib. 3. De ira, cap. 3. Apparatusque illi reddendus est suus eculei, & fidiculæ & ergastula. Ammian. Marcell. lib. 29. Intenduntur eculei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus &c. l. 1. C. Theodos. De quæstionibus. Nullas omninò ob fidiculas perferendas inconsultis ac nescientibus nobis, &c. & l. 2. eod. Decuriones sive ob alienum, sive ob suum debitum æ sortes omninò earum volumus esse pœnarum, quas fidiculæ & tormenta constituunt. Extat in iure mentio eculei, vngularum, seu fidicularum l. 4. Cod. ad leg. Iul. mai. l. 16. C. de quæstionib. l. 8. Cod. de malef. & Mathem. Curtius in 6. de Alexandri gestis, Philotam ait post fidiculas lampadibus ardentibus tortum fuisse. Sed de fidibus aut fidiculis plus satis.

Iphicrates. Huius meminit Plinius 34. cap. 8. *Iphicrates*

Consilio & virtute Chimæram superari, id est, fortiores & deceptores. EMBLEMA. XIIII.

BELLEROPHON vt fortis eques superare Chimæram,
Et Lycij potuit sternere monstra soli:
Sic tu Pegaseis vectus petis æthera pennis,
Conciliòque animi monstra superba domas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Consilij & fortitudinis vis.

NVlla est tanta difficultas, aut etiam vis, quæ consilio & magnitudine animi sopiri, & tolli tandem non possit. Quanquam enim nobis interdum sit concertandum cum fortioribus, & fraudum omni genere instructioribus, pugnæ tamen minimè est cedendum, si modò panoplia firmissima prudentiæ constátiæque muniti & instructi simus. Nosius enim est quàm vt confirmare necesse habeam, nihil tam arduum tamque inaccessum esse, quod dexteritate ingenij attingere & assequi non possimus: nullas denique tantas vires aut molimina impetere posse, quæ tolerantia & mentis dexteritate non retundantur, quod hoc epimythio bellè proponit. Bellerophon eques præstantissimus, & adolescens formæ dignitate insignis, ab Antia Prœti Regis Argiuorum vxore solicitatus ad amorem, idque cùm constanter esset auersatus mulier doloris & odij impatiens, ad maritum detulit, seque ab adolescente fuisse appellatam mentita est. Itaque exul, factus, & vt quoquo modo de medio tolleretur, expeditionibus aleisque valde periculosis expositus, non tamen animum abiecit, sed permultis laboribus exantlatis victor euasit: & denique ad Chimæram delendam non tam vocatus, quàm coactus, Pegaso equo alato vectus, monstrum, virtute incredibili confecit. Fabulam hanc copiosè & eruditè non modò retulit, sed & ad historicam fidem reuocauit Sabellic. 5. Enn. 1. Non grauabor autem huc attexere mythologiam Plutarchi de Bellerophonte, déque Chimærâ, ex lib. De virtutib. mulierum. Huius hęc est sententia: Fabulosum est quod in Lycia dicitur euenisse, tametsi hoc publica fama receptum sit. Narraturi taque ad eum modum: Amisodarus, seu Isaras vti nominatur à Lyciis, ex Lyciorum colonià, quæ iuxta Zeliam erat, venit vnà cum nauibus piraticis, Chimaro duce, homine bellicoso, sed crudeli admodum & efferato. Huius nauis in prora leonis, in puppi Draconis habebat insigne. Cumque noxæ multum Lyciis intulisset, mareque infestum habuisset, vt ne quidem tuti tuto posset, neque vrbes maritimæ proinde habitabiles essent, in eum, quidem expeditionem suscepit Bellerophontes, & ad extremum interfecit, fugientemque Pegaso insecutus: atque Amasones expulit, & bellica virtute domuit, &c. Deinde sequitur: Sunt qui affirment Chimæram illam Poëtarum figmentis decantatam montem fuisse Soli oppositum, in quem Solis radij cùm retroflecterentur, & vehementem æstum in planiciem re-

Bellerophontis historia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

torquerent, factum esse vt inde fruges marcescerent. Quæ mali causa cùm nota esset Bellerophonti, excidi iussit ipse præcipitij partem eam, quæ leuissima putabatur, & plurimum solarem æstum reflectebat, sed quod non ei essent habitæ gratiæ, iratus ad vlciscendum Lycios se contulit: tandem tamen à mulieribus placatus est: Eandem historiam complexus est integram enarrator Homeri ad Iliad. ζ. vt & lib. 1. Palæphatus: ἀλληγορικῶς autem Fulgentius 1. Mythologicôn Vide Prouerb. Bellerophontis literas.

Bellerophon.] à Bellero Corinthiorum Principe à se interempto sic denominatus, quasi malorum occisor. τὰ βέλλερα enim mala dicuntur: vel quasi βουληφόροντα, sapientem cõsultorẽ dixeris, vt apud Homer. βουλήφορον, ἄνδρα, vt vult Fulgentius. *Bellerophon vnde dictus.*

Chimæram.] Chimæra monstrum triforme, priore parte Leonem, Draconem posteriore, media capram referebat, flãma ore euomebat. Homerus πρόσθε λέων, ὄπισθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα, δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος. Proinde Virgil. in 6. flammis armatam ait. quo loco Seruius asserit reuera montem esse in Lycia, cuius tum cacumen arderet, iuxta quod Leones essent: media vero pascua & ima serpentibus plena, quem habitabilem fecisse postmodum Bellerophontem. A qua sententia parum discedit Palæphatus, cùm ait, ante planitiem montis Chimæræ Leonem fuisse quendam, Draconem autem retrò, ex quibus pastores læderentur. Ad quæ loca Bellerophon vbi accessisset, montem occupauit, posteáque iniecto igni feræ perierunt. Triformis est autem Chimæra (qua notatur amoris petulentia, id est, κῦμ' ἔρωτος) quia voluptas corporis insultu leoninoprimùm inuadat, deinde procacitatem & lasciuiam inducat, postea verò pœnitentiam & venenum. Fulgentius 3. Pierius 1. & 14. Hieroglyphic. *Chimæra qualis & quid fuerit.* *Chimæra cur triformis.*

Pegaseis pennis.] Pegasum nauim fuisse, qua vectus est Bellerophon tradit Palæphat. Nauigia enim cùm ex alto cernuntur, si fortè remis agi contingat, ob celeritatem, mobilésque vtrinque remorum ordines procul spectantibus, alatorũ præbent animalium speciem. Ad allegoriam verò si referamus, per Pagasum (ex Medusæ cæde prognatum) famam & immortalitatem nominis intelligimus. Virtus enim cùm terrorem (quæ Gorgone figuratur) amputauerit, famam procreat. Fulgent. & Pierius lib. 4. *Pegasus quid*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

petis æthera.] Prouerbialis formula, pro, laudem consequeris immortalem.

Consilióque animi.] Plus consilio & animi dexteritate effici, quàm viribus corporis, exemplis infinitis perspicuum est.

Monstra hominum sycophanta.

monstra superba.] ἀλληγορικῶς, pro dolosis sycophantis, obtrectatoribus, & aliis generis eiusdem.

Vigilantia & Custodia. EMBLEMA XV.

INSTANTIS quòd signa canens det gallus eoi,
Et reuocet famulas ad noua pensa manus:
Turribus in sacris effingitur ærea peluis,
Ad superos mentem quòd reuocet vigilem.
Est leo, sed custos oculis quia dormit apertis,
Templorum idcircò ponitur ante fores.

Duo pastoris ecclesiastici munera.

DVo sunt Episcopi necessariæ dotes, vt eius cui animarum cura demandata sit: nimirùm vt iis quibus præsit, continuo studeat, vt nihil eorum eis desit, quod spectet ad fidei veræ profectum & augmentum: néve quis à recta via desciscat, aut sacræ doctrinæ terminos transiliat. Nec verò est satis, vigilantem eum esse, nisi etiam custodẽ sese fortissimum præbeat, id est, cum cura & vigilantia, quæ perpetua sit oportet. est etiam necesse habeat coniunctam cum moribus doctri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nam, qua & suos instituat, & alienos etiam hostes, atque erroneos homines forti animo retundat, veræque & sanæ institutionis quasi hasta percellat. Quod duplici symbolo hîc ostenditur, sumpto argumento ab iis animalibus, quæ & sacris in turribus, & pro foribus templorum apponi solent, gallo nimirùm, & leone: quorum alter vigilantiam, custodiam alter designat. Sanè nõ citra mysterium veteres gallum editiori sacrorum templorum loco constitui voluerunt, quo pastoris potissimùm vigilantia repræsentaretur. Quò spectat illud D. Gregorij ex homilia quadam: Quisquis populi speculator ponitur, inquit, debet in alto stare per vitam, vt prodesse possit per prouidentiam. Sunt præterea qui Doctores sacros hieroglyphicè galli nomine, velint intelligi; propterea quod illi inter præsentis vitæ tenebras venturam lucem, quasi cantando prænuncient. Vt verò gallus interuallis aliquot noctis, modò hos, modò illos excitat, & tempus antelucanum discrimine aliquo partitur: ita pro ratione personarum, aliarũque circumstantiarum, doctrinam salutarem animis inserere debet. Quantum verò ad leonem pertinet, Aegyptij vigilantem innuere cùm vellent, aut etiam custodem, leoninum caput appingebant: leo enim clausis oculis vigilat, dormit apertis, quocirca non ab re ad sacra claustra & fana leones eriguntur, tanquam custodes, ait Orus, & Pierius lib. 1. Hieroglyph. ex quo cetera petas licet, si quid præterea desideres. Non possum illud Plutarchi transilire, lib. De Pythiæ oraculis: ὁ δὲ ἀλεκτρυόνα ποιήσας ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἀπόλλωνος, ἑωθινὴν ὑπεδήλωσεν ὥραν, καὶ καιρὸν ἐπιούσης ἀνατολῆς: i. qui gallum in manu pinxit Apollinis, matutinum tempus, & solis ortum instantem significare voluit. Apuleius lib. 2. Commodum noctis indutias cantus perstrepebat cristatæ cohortis. Ouidius in Fastis gallum Nocti cædi scribit à Romanis:

Gallus cur sacris turribus statuatur.

Quid per Leonem.

Nocte deæ Noctis cristatus cæditur ales,
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.

Et elegantissimè Plinius lib. 10. cap. 21. Proximè, ait, gloriam sentiunt & hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno natura genuit. Norunt sidera, & ternas distingunt horas interdiu cantu. Cum Sole eunt cubitum, quartaque castrensi vigilia ad curas laboremque reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere, diemque venientem nunciant cantu, ipsum verò cantũ plausu laterum, &c. Aelianus 4. animal. historiæ, cap. 29. ὁ ἀλεκ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

τρυὼν τῆς σελήνης ἀνιχνύσης ἐνθουσιᾷ φάσι, καὶ σκιρτᾷ. ἥλιος δὲ ἀνίσχων ἡνίκα μήπω αὐτὸν ὁρᾷ λαλοῦσι, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν μᾶλλον ὑπερφθέγγεται. i. Gallum gallinaceum exoriente Luna, vt afflatum diuino quodam spiritu bacchari atque exultare ferunt. Oriens autem Sol nunquam ipsum fallit, tum vehementissimè vocem contendens. Lucretius 4. sic:

Quinetiam gallum, noctem explaudentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.

Poëticam rationem huius antelucani gallorum cantus tradit Lucian. in Somn. siue Gallo: philosophicâ Heliodor. Aethiopic. 1. his verbis: κεφ. ὅτι δὲ καὶ ἀλεκτρυόνες ἐνθουσιῶσι, εἴπερ, ὡς λόγος, αἰθέριός φυσικῆς τῆς τοῦ ἡλίου κεφαλῆς ἀπαστράψεως ἅπτεται τὴν τοῦ θεοῦ ἐπόρασιν κινήμασι, εἴτε ὑπὸ θερμότητος, ἅμα καὶ τῆς περὶ τὸ κινεῖσθαι καὶ σπουδῆς θάττονος ἐπιθυμίας τὸ συμοικεῖσθαι ἰδίᾳ μαντεύονται ἅπτεσθαι τὸ ἔργου ἐγειρόντες. At verò pulcherrimum D. Ambrosij locum ex lib. 5. cap. 24. libri, quem Hexaëmeron inscripsit, apponere non grauabor, quòd sit huic Emblemati valde accommodus: Galli cantus suauis est in noctibus, nec solùm suauis, sed etiam vtilis, qui quasi bonus cohabitator & dormientem excitat, & sollicitum admonet, & iter facientem solatur, pressum noctis canora significatione protestans. Hoc canente, latro suas relinquit insidias: hoc ipse Lucifer excitatus oritur, cælumque illuminat, hoc canente, mæstitiam trepidus nauta deponit, omnisque crebrò vespertinis flatibus excitata tempestas & procella mitescit. hoc canente, deuotus affectus exilit ad precandum: legendi quoque munus instaurat. hoc postremò canente, ipsa Ecclesiæ petra culpam suam diluit, quam, priusquàm gallus cantaret, negando contraxerat. Istius cantus pes omnibus redit, ægris leuatur incommodum, minuitur dolor vulnerum, febrium flagrantia mitigatur, reuertitur fides lapsis, Iesus titubantes respicit, errantes corrigit. Hæc ille. quo ex loco facilè videmus, quid nobis statuëdum sit in vitæ & studiorum ratione, cùm vir ille sanctissimus tantum elaboret in eo explanando mysterio.

instantes eoi.] Lucis aduentantis. ἠὼς, aurora Græcis. Auson. in Eidyllis:

-ter clara instantis eoi
Signa canit, furus deprenso marte satelles,
Et reuocet famulas.] Ouid. 1. Amorum, eleg. ad Auroram.
Tu, ne seminei possint cessare labores,
Lanificam reuocas ad sua pensa manum.

Idem de Lucretia 2. Fastorum:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lumen ad exiguum famulæ data pensa trahebant.

Et in Epistolis:

Néve traham serua grandia pensa manu.

Nola seu tintinnabulum.

area peluis.] περίφρασις nolæ siue tintinnabuli, cuius inuentionem repete ex 6. Polydori cap. 13. De pelui ærea ipse Alciat. 8. Parerg. cap. 11.

Quid per leonem Aegyptij designabant.

custos oculis quia dormit, &c.] Sic Orus habet lib. 1. ἐγρηγορότα γράφοντες, ἢ καὶ φύλακα, λέοντος γράφουσι κεφαλὴν, ἐπειδὴ ὁ λέων ἐν τῷ ἐγρηγορέναι, μέμυκε τοὺς ὀφθαλμοὺς, κοιμώμενος δὲ ἀνεῳγότας τούτους ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τοῦ φυλάσσειν σημεῖον. διόπερ καὶ συμβολικῶς, τοῖς κλείτροις τῶν ἱερῶν λέοντας ὡς φύλακας παρελήφασι: Vigilantem & sedulum hominem & custodem cùm Aegyptij volunt ostendere, leonis caput pingunt, quoniam leo vigilãs oculos claudit; eosdem cùm dormit, apertos habet: quod quidem custodiæ atque excubiarum signum est. Vnde & non absque significatione, templorum claustris leones, qui sint custodum loco appinxerunt. Leonem quidam παρὰ τοῦ λάειν, λῷον, à videndo deductum volunt. Et Fulgentius gallum Mercurio attribuit ob mercatorum vigilantiam.

νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν.

EMBLEMA. XVI.

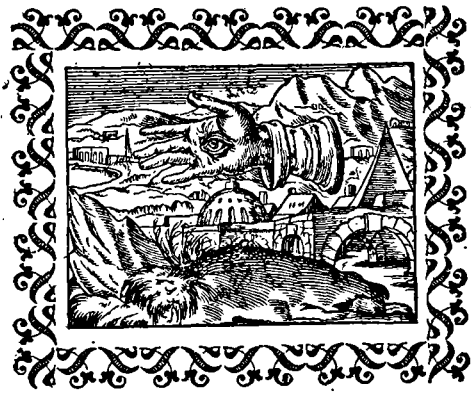

Ne credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto:
Hi nerui humanæ membraq́ mentis erunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ecce oculata manus credens id quod videt: ecce
Pulegium antiquæ sobrietatis olus:
Quo turbam ostenso sedauerit Heraclitus,
Mulxerit & tumida seditione grauem.

DVo hîc præcepta cuique honesti studioso traduntur, nimirùm vt sobrietatem amet, & credulitatem leuem & temerariam vitet: quam ad rem duabus (suo more) notis vtitur, nempè pulegio, & oculata manu: illo quidem, vt sobrietas paruo contenta significetur: hac verò, qua rerum certarum fides intelligatur. Cicero 1. Epistolar. ad Atticum, carmen hoc Græcum citat: Priuatis rebus meis, inquit, propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum, adhibeam quandam cautionem & diligentiam, atque ita Siculus insusurret Epicharmus cantilenam illam suam:

M. Tullij locus, vnde petita est Emblematis epigraphe.

νῆφε, καὶ μέμνασο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν:

ac nostræ quidem rationis ac vitæ quandam formam, vt opinor, vides. Alteram autem partem idem vsurpauit lib. De petitione Consularus. Quamobrem, ait, Epicharmion illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ non temerè credere, hæc Cicero. Relatum est etiam ab Alciato nostro lib. Parergon 4. c. 8. Sobrietas virtutum penè omnium seminarium est: quam vnam qui habeat, & cæteras etiam facillimè habuerit. Plato in Charmide temperantiam, vitæ hominum custodem appellat. in Gorgia præcipit, vt qui sanus ac beatus esse velit, hanc virtutem exerceat. Et Xenophanes nihil in homine nasci mali posse, qui temperantiam fuerit amplexatus. Itaque quotquot sapientes olim habiti sunt, temperatissimi prædicantur: vt Socrates, qui quòd tenui victu esset, ea peste sæuissima tactus non est, quæ Atticam inuasit. Et Plato, apud quem cùm nobilis imperator Timotheus cœnasset moderatis cibis exceptus, postridie illi factus obuius, dixit, Qui apud te, Plato, cænant, sequenti die bene se habent. Nominatur & Pythagoras inter sobrios, qui etiam dicebat, Venter pinguis non gignit sensum tenuem, idem cùm offendisset aliquem insigniter obesum; Non desines, inquit, tibi molestiorem carcerem struere? Prætermitto Græcorum veterum frugalitatem laudatam sapientibus, qui semel tantùm interdiu epularentur. Ergo Plato delatus in Siciliam, cùm nullum isthic patriæ frugalitatis vestigium obseruaret, admiratus est insulæ corruptissimæ deprauatum morem, quemadmodum refert ipsemet

Sobrietatis laus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

met in epistola quadam ad Dionis propinquos. Apud veteres Romanos, frequentior pultis vsus, quàm panis fuit: & eorum bonæ valetudinis quasi quædam mater erat frugalitas, inimica luxuriosis epulis, & aliena nimiæ vini abundantiæ, & ab immoderato Veneris vsu auersa. Val. Max. lib. 2. cap. 5. Hæc etiam virtus, nō modò philosophos, sed & Imperatores commendauit, vt Fabricium, Curium, Coruncanum, Catonem, Cæsarem Iulium, aliosque multos. Credulitas verò aut maturè admittenda, aut statim repellenda; cùm nemo citiùs fallatur, quàm qui temerè credit: nemoque rectiùs iudicat & certiùs, quàm qui rem exploratam habet. Theocriti proinde laudatur illud: *Credulitas.*

μὴ πίστευε τάχιστα πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει.

Ne crede citissimè, ni priùs finem videas.

Retulit etiam id Epicharmium Clemens 4. Stromatum, & ad institutum Christianum accommodat. De credulitate, quædam mox adiiciam.

Epicharmus.] Siculus, Philosophus & Poëta, Comœdiæ inuentor, Suida teste. *Epicharmus.*

ne non sobrius esto] Duo negata vni affirmationi æquiualēt.

nerui, membráque.] *μεταφοραὶ*, quibus vim vtilissimi præcepti illustrat.

Hi nerui humanæ, &c.] *ῥώμη ψυχῆς σωφροσύνη*, vt refert alicubi Stob. quo sensu dixit Iustin. genitricem virtutum frugalitatem. Hic neruos & membra sumit *μεταφορικῶς*: vt apud Demost. *νεῦρα πολέμου τὰ χρήματα*: vt M. Tullius, vectigalia, neruos Reipub. dicit. sic Fabius lib. 1. mollem educationem neruos omnes animi & corporis frangere. & Dion. in Vespasiano, pecunias neruos esse imperij semper dixerunt, id est, *νεῦρα γὰρ τῆς ἡγεμονείας τὰ χρήματα ἀεὶ ποτε εἶναι ἔλεγον.* *Sobrietas animi robur.*

oculata manus.] Adagium, quo rerum certitudo significatur, vsurpatum à Plauto: *Oculata manus.*

Cum à pistore panem petimus, vinum ex œnopolio;

Si eas habent, dant mercem: eadem nos disciplina vtimur.

Semper oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident.

Vim Prouerbij videtur expressisse Terētianus ille leno, cùm ait Adelphis; Nunquam ego adeò astutus fui, quin quicquid possem, mallem in præsentia auferre potius. Et sacræ literæ admonent omni spiritui credendum non esse.

Credens id quod videt.] Herodotus: *ὦτα τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν*: Aures sunt hominibus magis in- *Non statim fidendum.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

credolæ quàm oculi. Hesiod. autem ait, ὄμνυε σὺν εἰκοσπ-
πεντε δὲ μάρτυρε θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἐπὶ ἔργοις. Ne cui
cuiusq; sententiæ vim teneré debent qui versantur in Rebus-
pub. & negotiis grauioribus implicantur, sed maximè tem-
poribus periculosis. Si enim propter amicitiam multorum fu-
cataru vir fratri fides interdùm sit habenda, perpetuò memi-
nisse debemus Pythagoricæ παρῥησίας, Ne cuiuis dextram in-
iecerisꝫ quandoquidem hominum ea sit improbitas & versu-
tia; vt nō modò sermo, sed & frōs, vultus & oculi ipsi persæpè
mentiantur. Apollonius rogatus à rege Babyloniæ, qua ratio-
ne quietus in suo principatu perduraret: Si, inquit, paucis fi-
dem habueris. Nulla enim regibus maior pernicies imponitur,
quàm cùm delatoribus facilem ad se aditum præbent. Plato
de Repub. magistratū optat, qui sit ἀπὸ ὄμματος ῥωπικός, id
est, qui aures obtusas habeat ad rumores & fabulas popula-
res. Addam & id Plautinum ὁ Truculento:

Non laudandus est is, qui plus credit quæ audit quàm
Quæ videt, non placet, eas illi plùs laudant quæ audiunt.

Quàm quæ videntꝫ pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti
Etenim, qui audiunt, audita dicunt: qui videm, planè sciunt.

Quod tamen non probatur Apuleio, in initio Floridorum, qui vt inseruiat argumento quod tractat, plus fidei auribus quàm oculorum esse adhibendum vult. Huius hæc verba: Non iti-
dem maior mens Socrates, qui cùm decorum adolescentem, idiúque tacentem conspicatus esset: Vt te videam, inquit, ali-
quid eloquere. Scilicet Socrates tacentem hominem non fi-
debat: etenim rarbitrabatur homines non oculorum, sed men-
tis aciē & animi obtutu considerandos. Nec ista rerum Plau-
tino mitior sententia gruebat, qui ita ait: Pluris est oculatus testis
vnus, quàm auriti decem. Imò hūc versum ille ad examinan-
dos homines conuerterat: Pluris est auritus testis vnus, quàm
oculati decē. Atqui si magis polleret oculorum quàm animi
iudicia, profectò de sapientia ferro aquilę concedendum. Ho-
mines enim neque longè dissita, neque proximè adsita possu-
mus cernere, & cæt. Apuleius tamen alio sententiam torquet,
vt dixi, nec quidquam propriè contrarium quid à Plauto statuit; sed
certè dissimile. Ad rem redeo. M. Tullius in Lælio: Hæc insti-
tuit Attilius sapientissima persona improuidorum & credulorum sen-
sus. Non minimùm commendauit ἀπιστίαν quidam ex veteri-
bus, non quidem vt omnino fidem omnibus abrogemus,
sed, vt, nullo non loco circumspecti simus, videamusque

quatenus dextra sit huic vel illi admouenda. Demosthenes hanc ἀπιστίαν vnam ait omnibus qui sapiunt concessam à natura custodiam salutis & fortunarum. Homerus Vlyssem quem sapientissimum facit, non alio vsum præsidio dicit, neque alia ratione terræ marisque periculis euasisse, quam quòd nemini se crediderit, & callidè consilia sua texerit. Hesiodus nõ ab re monet, vt neque fratri quisquam adeò fidem habeat, aut etiam negotium aliquod vel ioco transigat nisi teste adhibito. Nullus est qui nesciat ab inimicis nobis importari grauissima incõmoda: sed longè perniciosius damnum ab amico creatur sæpenumero; quia sit alioqui facile inimici effugere insidias: ab amico verò, aut eo qui amici nomen mentiatur, quis ita prouidè cauteque sibi cauerit quin interdum opprimatur? Nisi molestum esset, ostenderem multo plures ab amicis quàm inimicis oppressos esse: plures vrbes proditione captas, quam vi expugnatas: plures in veterum libris, ipsáque vita quotidiana reperiri amicorum questus, quàm inimicorũ accusationes. Verum longior esset orario ex multis exemplis, quædam satis erunt. Dion periit, quanquam suspicaretur insidias sibi strui à Calippo; sed veritus est obseruare amicum & hospitem. Antipater Cassandri filius, vocato ad cænam Demetrio, illoque vicissim sequenti die vocato, veritus ei diffidere, à cæna oppressus est. Sed ne longior sim, lege orationem Dionis Chrysost. περὶ ἀπιστίας.

Pulegium.] siti & vinolentiæ contrarium, cuius vires permultas habet Plin. lib. 20. cap. 14. & Apul. De herbar. virtutib. cap. 92. multa. *Pulegium.*

Heraclitus,] Heraclitus in seditione quadam rogatus à ciuibus, vt concordiã suaderet, suggestum ascendit, calicẽ frigida compleuit, infusam digito farinam miscuit vnà cum pulegio, idque bibit, & hinc discessit: nimirùm reipsa loquens, plerumque seditiones ex luxu rerumque superfluarum vsu oriri: inter eos autem facilè constare concordiam, qui modicis ac tantùm necessariis essent contenti. Plutarchus de garrulitate. *Heraclitus vt concordiam suaserit.*

Quo turbam ostenso, &c.] In eo nõnullis fortasse σκοτεινὸς habẽdus est Heraclitus, sed certè hac ambage, & symbolis aphonis plus fortè persuasit, quàm alius quispiam oratione prolixissima, siquidẽ πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἐν ῥῆμα καὶ νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγεῖται: Plerũque vir cuius perspecta fides est, vno verbo vel nutu longas aliorum orationes superat. Sic enim fidẽ fecit Amasidi Pittachus cùm *Magna vis est orationis non modò, sed & gestus viri boni.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

linguam immolatitiæ victimæ remisit, tanquam membrum omnium vel optimum, vel pessimũ. Sic Anacharsis, cùm apud Solonem repertus est eo gestu dormiens, vt dextram haberet admotam ori, sinistram pudendis: vt significaret maiore studio & cura linguam esse cohibendam, vt pars omnium maximè rebellis. Quid enim vel Sciluri facinus ad concordiã suos liberos adhortantis, vel Tarquinij superbi summa papauerum capita baculo decutientis huc commemorem, cùm hęciã vulgò trita sint? Olim enim cùm nondum Platonis opera, vel Carneadis, aut Chrysippi sapientia loquax esse didicisset, omnia breuibus oraculis, aut symbolis, interdũque ἀφώνοις, non minus commodè tradebantur, quæ pertinerent ad vitæ humanæ cultũ & informationem. Sed audiamus Plutarchum ea de re studiosè commentario περὶ ἀδολεσχίας disserentem: οἱδὲ, inquit, συμβολικῶς ἄνευ φωνῆς ἃ δεῖ φράζοντες οὐκ ἐπαινοῦνται, ἢ θαυμάζονται δι' ἀφέρότητος. ὡς Πραξιλλίνῳ, ἀξιοῦντι αὐτὸν τῆς πολιτείας ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι περὶ ὁμιλιῶν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ λαβὼν ψυχρὸν ὕδωρ, καὶ τῆς ἀλφίτου ὑπαίσας, καὶ τῷ γλήχωνι κινήσας, ἐκπιὼν ἀπῆλθεν. ὁ δὲ Διξάμενος αὐτοῖς ἐπὶ τὸ τοῖς τυχοῦσι ἀρκεῖσθαι, καὶ μὴ δεῖσθαι τῆς πολυτελῶν, οὐ μόνον καὶ ὁμιλίαν διατηρῶ τὰς πόλεις.

Πῦ παρέβην τί δ' ἔρεξα τί μοι δόον οὐκ ἐτελέσθη

EMBLEMA XVII.

ITALICÆ Samius secta celeberrimus auctor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ipse suum clausit carmine dogma breui:
Quò prætergressus? quid agis? quid omittis agendum?
Hanc rationem vrgens reddere quenque sibi.
Quod didicisse Gruum volitantum ex agmine fertur,
Arreptum gestant quæ pedibus lapidem:
Ne cessent, neu transuersas mala flamina raptent.
Qua ratione, hominum vita regenda sit.

HVnc Pythagoræ versiculũ in primis obseruari diligẽter, & addisci cuperẽ, ab iis maximè qui studia liberalia sectantur, & ex iis fructum aliquẽ sperant vberrimum. Permulti enim ex iis peccant, quòd nõ satis attenti sepra, vt ita dicã, lectionis transiliunt; & aliis rebus animũ applicantes, non vidẽt se absedere ab eo laudabili & ingenuo instituto, cui nomen dederunt. Alij sunt, qui quanquã laborioſi, non sunt attẽti satis, aut adiiciunt animũ ad ea quæ agunt: Alij denique, quanquam multa, & quidẽ sæpè diuque agant, tamẽ innumerabilia, aut certè multa prætermittunt in transcursu, quæ ad instituti laboris perfectionem valde conducerent. Sed præstat Alciatũ magistrũ audire citiùs, qui ita suos auditores adhortatus est quadã prælectione, ab iisdem primùm rogatus, qua præcipuè methodo in studiorum cursu esset vtendum: Præeat nobis (inquit ille) vetustissimus Italicæ Philosophiæ auctor Pythagoras, qui discipulos suos carmine Græco, quod maximè necessariũ adipiscẽdæ disciplinæ esset, admonuit, quódque quotidie eos in ore habere iussit. Id est eiusmodi: πρὶν μὲν ὕπνον πυκινοῖσι βλεφάροισι καταδέξῃ, πρὶν ἂν ἑκάστην τρὶς ἐπελθὼν ἡμέρην πράξεις ἃς ἔπραξας ἐν νυκτὶ διαριθμήσῃς. Etenim hæc tria, non tã præcepta, quàm oracula vnicuique nostrũm semper ante oculos esse debẽt: In primis scilicet, ne qua in re aut excidas, aut transuersus ab instituto tramite feraris, quod iis cõtingit, qui aliis in rebus, animi intentione occupata, ad scholas tamẽ accedũt: vt qui vel amore capti, vel armis rixísque dediti, vel aleæ lusuique mãcipati, vel artibus illicitis addicti, scholastici tamẽ nomen seruant. In hos Annæus Seneca veteris Iureconsulti verbis iuuehitur: Etiã magna, inquit, pars vitæ elabitur malè agẽtibus, maxima nihil agẽtibus. Qui enim autibus solis præsentes, mentẽ aliò intendunt, ij aliud agere Latinis dicuntur. Alterũ est, vt attendamus ad id quod agimus: vt cùm quid boni à nobis factum fuerit, magna voluptate afficiamur: si verò quid malè vertisse viderimus, in futurũ abstineamus. Etenim

Errores eorum qui literas addiscunt.

Locus Alciati ex prælectione quadam.

1. Quò transgressus?

2. Quid agis?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

præmium virtutis maximũ ipsa est animi voluptas. Iisce enim iuuenibus, qui in sophisticis cauillationibus, vel legum optimarũ ambagibus diutiùs immorantur, rectè quis dixerit: Vide quid agas, Cuius rei exẽplum in huius anni lectionibus accipi potest. Fuerunt florente Romano imperio varij in eorum Republ. magistratus: vt Præfecti prætorio, vt Proconsules, vt Præsides prouinciarũ, vt clarissimi, vt spectabiles, vt illustres: & si qua alia sunt huiusmodi nomina. Hęc hodie mutata Reipub. forma exoleuerunt, nec vllo in vsu permanserunt, sed vnusquisque iudex eam habet cognominationem, quæ sibi vel lege municipij, vel Principis sui diplomate concessa est. Ideoque parum refert diutiùs in veterũ magistratuum muneribus dignoscendis versari. Bartolus certè & veteres non vltra tres, aut quatuor lectiones hac in re videntur consumpsisse. Quòd si quis maiorem anni partẽ hoc in argumento transigere velit, huic rectè præceptum Pythagoricum insusurrabitur, Vide quid agas. Superest tertium, ne quid agendũ omittamus. In quo sanè adeò peccant vniuersi studiosi, vt vix vllum supersit remedium. Et hæc quidem Alciatus: cuius disputationem, & apertam dilucidamque huius carminis explicationem huc attexere malui, quàm quidpiã aliud comminisci, aut aliundè minus opportunè inculcare. Constet ergo inter nos omnem humanæ vitæ lapsum in tribus esse potissimùm; aut cùm secus quàm oporteat, facimus, quod est pl⁹ quàm deceat; aut quod omissum oportuit: aut omittimus quod erat faciendum. Priori respondet illud, πῇ παρέβην; quò transgressus? alteri verò, τί δ' ἔρεξα; quid feci? tertio, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; quid feci non conueniens? Solebat itaque suos hortari Pythagoras, vt perpetuò id carminis in animo versarent. Sic autem ille in Aureis carminibus:

3. Quid omittis agendum?

Triplex hominum lapsus.

Aurea Pythagora carmina.

μὴ δ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδέξασθαι,
πρὶν τῶν ἡμερινῶν ἔργων τρὶς ἕκαστον ἐπελθεῖν,
πῇ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη.

Quæ interpretatus est auctor epigrammatis de viro bono, his quidem verbis:

Non prius in dulcem declinet lumina somnum,
Omnia quàm longi reputauerit acta diei:
Quæ prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?

Præclarus Senecæ locus.

Lepidissimum hoc Pythagoræ carmen vidit Seneca lib. 3. De ira, c. 36. cuius verba nõ piget huc adiicere: Omnes sensus per-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt cum summa quotidie cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es? Desinet ira, & erit moderatior, quæ sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quam tranquillus, altus ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censorq; secretus cognoscet de moribus suis? Vtor hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum e conspectu lumen est, & conticuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea remetior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo, quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum possum dicere, Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco, &c. Neque est alienum etiam quod relatum est apud Apuleium 1. Florid. de Gymnosophistis loquens: Vbi ait, mensa posita, priusquam edulia apponantur, omnes adolescentes ex diuersis locis & officiis ad dapem conueniunt. Magistri perrogant, quod factum à lucis ortu ad illud diei bonum fecerint. Hic alius se commemorat inter duos, arbitrum delectum sanata simultate, reconciliata gratia, purgata suspicione, amicos ex infensis reddidisse. Itidem alius, sese parentibus quidpiam imperantibus obedisse, & alius aliquid meditatione sua reperisse, vel alterius demonstratione didicisse: denique ceteri commemorant. Qui nihil habet ad offerre, cur prandeat, imprasus ad opus foras extruditur. Hæc Apul. Confer Hieroclis commentarium ad carmina Pythag. & Arriani dissertationum Epicteti lib. 4. c. 6. huc enim transferre singula, nihil attinet. Cæterum Gruem cum lapillo depictam, prudentiæ symbolum fuisse notum est. Docet enim probatissimi auctores, lapillum Grues ideo ferre, dum in sublime volant, vt illius lapsu explorent, supra terramne an mare volitent: quod ex sono intelligunt, ac proinde considerum, an vlterius progrediendum sit. Maximus Tyrius disputatione 40. lapilli arrepti alia ratione adfert, nimirum quod propter imbecillitatem corporis, alasque parum fultas, instar nauis fluitent à ventis impulsæ: quod cum intelligunt, non amplius se volatui credunt, quam lapidem apprehenderint, firmamentum videlicet, vacillaturi volatus, salutisque custodiam. Harum prudentiam cum non ignoraret cordatus homo Deucalion,

Apuleius de Gymnosophistis.

Gruis symbolum. Gruum volatus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

à diluuij fluctibus seruatum aiunt gruum beneficio: quarum quidem supervolitantium clangore admonitus enatauit, teste Pausania. Non erit huc conferre alienum, quod scitè & ad hunc locum accommodatè Plutarchus retulit lib. πόθεν τὸ ζῶον φρόνιμον ἐστὶ, καὶ χρηστικὸν ἀνθρώπου: sic enim habet: ἡ δὲ γερανῶν μεταβολὴ τῆς κτίσεως θεῖόν τι σημεῖον. οὐ γὰρ ἐνὸς γένους ἐστὶν, ἀλλὰ πολλὰ τοιαῦτα πάντες ἴσμεν πτηνὰ, ἀεὶ πρὸς νότον ἢ μεσημβρίαν τρεπόμενα, ἢ παρεφυλάττουσι θέρος μὲν καὶ ὥρᾳ τοῦ σπόρου, ἢ λευκὰ ἀκαθυστερήτως λυπεῖ τὸ σῶμα χειμῶνος καὶ ῥιγοῦντα χιόνος· ὅθεν ἀεὶ συνέχουσι ἑαυτὰς ἀπταισφώτους. οἷς οὖν τὸ ὕδωρ καὶ πορφυροῦν ἢ θάλασσα, πάντα θεραγχία καταστέλλει, ἢ καὶ ἀνεπαφὰς ῥέουσα λείως πιέζει, ἢ οὐκ ἀίσσουσι τὸ φεικῶδες. id est, Illa verò gruum ad ventum aciei commutatio, non vnius, sed & vniuersi maritimi generis est: siquidem & æstum fluctusque contrà natãdo viri, & eadem de causa aquaticis omnibus mos est cauent quippè ne ventus à tergo incumbens, squamas subrigat cieátque, atque ita nudatum & exasperatum corpus vulneret: vnde in ventum, obnixíque fluctibus cursum dirigunt; sic enim à vertice scissi fluctus & branchias cohibent, & per summa delati minus infestant, & horrorẽ non incutiunt. Hæc ille. Ascriberẽ alium locum nõ minùs commodũ ex eo quem scripsit ipsemet De animal. solertia libro: sed indicare duntaxat hìc mihi satis esto. Ammian. Marcellin. lib. 18. de Barbatione garrulo quodam nebulone, eodémque proditore: Ignorabat, inquit, notum Aristorelis sapiẽs dictum, qui Callisthenem, sectatorem & propinquum suum, ad regem Alexãdrum mittens, ei sæpe mandabat, vt quàm rarissimè & iucũdè apud hominem loqueretur, vitæ potestatem & necis in acie linguæ portantem. Ne sit hoc mirum homines profutura discernere non nunquam & decentia, quorum mentes cognatas cælestibus arbitramur: animalia ratione carentia salutẽ suam interdum alto tueri silentio solent, vt exemplum est perquam notum: Linquentes orientem grues ob calorem, plagamque petentes occiduam, cùm montem penetrare cœperint Taurum aquilis abundantem, timentes fortissimas volucres, rostra lapillis occludunt, ne eis eliciat vel necessitas extrema clangorem: iisdemque collibus agiliore volatu transcursis proiiciũt calculos, atque ita securius pergunt, &c. Nescio an huc conferre ausim Virgilij illud ex 10. Aeneid.

-- quales sub nubibus atris
Strymonie dant signa grues, atque æthera tranant

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cum sonitu, fugiuntque notos clamore secundo.
Vide Plin.lib.10.cap.23. Pierium Hieroglyph.lib.17. & Prouerb. Grues lapidem deglutientes.

Italicæ Samius sectæ, &c.] Pythagoram Italicorum Philosophorũ sectæ auctorem fuisse testatur Cic.1. Tuscul.& D. August.in lib. De ciuit.8.ca.2. Venit autem in Italiã Tarquinio Superbo regnante, tenuítque magnam illam Græciam cùm honore & disciplina, tum etiam auctoritate. Multáque post sæcula sic viguit Pythagoreorum nomen, vt nulli docti alij viderentur. Samius autem ab insula Samo denominatus est. Huius vitam pete ex Laërtio, Plutarch. Plin.lib.2. Gellio lib. 1.& 4. De huius doctrina Ouid. Metam.15. Pythagoras.

Quò prætergressus?] Lege Prouerb. Quò transgressus?

Quod didicisse gruum.] Ex volatu gruum prudentiam hanc in rebus agendis nobis proposuit, nimirùm ὡς αἰσχύνεσθαι τοὺς λογισμοὺς ποιεῖν ἢ φρονεῖν ἃ μήτ' ὄρνιθες: vt vereri addiscant homines rationis participes, si deteriores se præstiterint auibus in vitæ actionibus.

mala flamina.] aduersi & impetuosi venti.

Prudentes. EMBLEMA. XVIII.

IANE *bifrons, qui iam transacta futuraque calles,*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quique retro famas, sicut & antè, vides:
Te tot cur oculis, cur fingunt vultibus? an quod
Circumspectum hominem forma fuisse docet?

Ianus biceps cur.

IAnum biformẽ seu bicipitem veteres quidam plastæ & pictores effinxerũt, vel quòd ferinũ & siluestrem cultũ suorum hominũ in ciuilẽ mutarit: vel quòd pater Græcę & Latinæ gentis credereturaut quia Solẽ, quem eundem cum Iano volebant esse, cælestis aulæ ianitorem putarent, quippè qui eam oriens aperire, occidens verò claudere videretur. Sed tamen id tam celebre, variisque nominibus decantatũ Iani bicipitiũ quam plurimi ad solertiam prudentiamq; regis retulerunt: si quidem prudentis est præterita noscere, futuris verò multo antè prouidere: quod significauit Persius, inquiens:

Prudentis officium.

O Iani à tergo quem nulla iconia pinsit. Terent. in Adelph.
Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est,
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt, Prospicere.

Typus optimi regis.

Et certè hic regis optimi typus est, qui cùm cæteris præsit, debet etiam prudentia, aliisque virtutibus antecedere. Neque enim alia ratione puto Aegyptios oculum in sceptro regio suis hieroglyphicis designasse, quàm vt in Principibús, summísque Regibus maximè, prudentiam, tanquam Reipubl. vigilantem ac prospicientem oculum esse debere significarent. Hoc de figmento multi Poëtæ luserunt, quorum alij ad alia ingeniosè traxerunt. Ouid. 6. Fastor.

Videt Ianus quæ post sua terga geruntur.

Macrobij locus.

Sed maximè in primo, vbi factei duplicis rationes alias adfert. Macrob. 1. Saturn. Creditur, inquit, geminam faciem prætulisse, vt quæ antè, quæque post tergum essent, intueretur. Quod procul dubiò ad prudentiam regis, solertiamque referendum est, qui & præterita nosset, & futura prospiceret, sicut Anteuorta & Postuorta, diuinitatis scilicet aptissimæ comites apud Romanos coluntur. Quò spectat adagium, σοφὸν τὸ πρόσω καὶ ὀπίσω. A fronte & à tergo: quod est diligẽter inspicere, & præterita cum præsentibus & futuris conferre. Eundẽ fuisse Ianum cum Noëo (qui post diluuium vitem vinumque adinuenit) auctor est Berosus, (nisi tamen nos fallit Berosi nomen) quanquam dissentiat Lilius Gregorius sub finem Syntag. 4. Sed bicipitij huius causam aliam, & eandem penè attulit Plutarchus in quæstionibus Romanis: Nempè quòd genere Græcus ex Perrhoebia fuerit, atque in Italiam

Ianus idem qui Neeus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

profectus, sedibus apud barbaros positis, linguam vitęque rationem mutauerit: sic enim fama receptum est, vel quod Italos, qui ferinis essent adhuc moribus, quique iniustè viuerēt, ad aliud vitæ traduxerit & reuocarit institutum, ita vt agriculturam & ciuilem cultum eos docuerit. Sic verò ille: διὰ τὸν Ἰάνον δυσπρόσωπον οἴονται γεγονέναι, καὶ γράφουσιν οὕτως καὶ πλάττουσιν, πότερον ὅτι τῷ μὲν γενεὶ ἕλλην ἐκ πεῤῥαιβίας ἦν (ὡς ἱστοροῦσι) διαβὰς δὲ εἰς ἰταλίαν καὶ συνοικήσας τοῖς αὐτόθι βαρβάροις, μετέβαλε καὶ γλῶτταν καὶ δίαιταν, ἢ μᾶλλον ὅτι τοὺς περὶ τὴν ἰταλίαν αὐτὸς ἀγρίοις καὶ ἀνόμοις χρωμένους ἔθεσιν εἰς ἕτερον βίου σχῆμα, πείσας καὶ γεωργεῖν καὶ πολιτεύεσθαι, μετέβαλε καὶ μετεκόσμησε.

Imago Iani bifrontis: sed corona spicea in nummis etiam nunc conspicitur, tributa Pompeio ob curam annonæ, de qua Erisius in Nomismatis: qua similitudine deceptus Theodor. Canterus eandem effigiē Iano tribuit lib. vlt. Variar. lection.

sannas.]irrisiones ab occipitio distorto, & labris contortis. Pers. 1. Satyr. *Occipiti cæco, postitæ occurrite sannæ.* *Sanna.*

Prudens magis quàm loquax.

EMBLEMA XIX.

NOCTVA *Cecropiis insignia præstat Athenis,*
Inter aues sani noctua consilij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Armiferæ merito obsequiis sacrata Mineruæ,
Garrula quo cornix cesserat ante loco.

Pauciloqui sapientes.

VErborum parsimonia sapientes maximè decet, eorũque perspicacitas in rebus obscuris & difficilibus agnosci versariq́ue debet. Eo enim præcipuè differt ab imperito & stulto prudens, rerumque sciens, quòd pauciloquus, quodq́ue oculatus in iis sit, ad quæ alij conniuent, vel oculorum mentis obscura caligine cæcutiunt. Eius quidem rei symbolum est Noctua, olim Atheniensium insigne; ac Mineruæ sacra, nimirùm propter oculos cæsios: quod indicat parœmia γλαὺξ ἵπτατο: priscis enim Atheniensibus Noctuæ volatus, victoriæ signum censebatur. Iustin. lib. 23. rei huiusce causam Hieroni duci ascribit, cui adolescenti prima bella ineunti, Aquilam in clypeo, Noctuam in hasta consedisse refert. Quod ostentum, & in consilio cautum, & manu promptum, Regémque futurum significabat. Alij malunt referre ad nũmum aureum & argenteum in quo insculpta erat Noctua, Vnde fluxit prouerb. Noctuas Athenas. Pierius 20. Hieroglyph. Gyrald. Syntagm. 11.

Cur noctua Minerua sacra & Athenarum symbolum.

Sed quorsum hoc Emblema, dixerit aliquis, aut quodnam argumentum habet? Nimirum ciuitatem optimis moribus ac legibus institutam sapientia, consilio maturo, recta prudẽtia firmari spreta inani hominum loquacitate. Itidem de singulis magistratibus, quíque Remp. administrent, est statuendum, qua ratione Demosthenes, aliíque boni oratores auersos habebant demagogos, blandósque concionatores qui vulgi cupiditatibus inseruiebant: nec minus eos insectabantur quàm sophistas obstreperos optimi quique Philosophi. Certè epigraphes argumentum, quod habet instar oraculi *Prudens magis quàm loquax*, possem non incommodè illustrare Fabij Maximi exemplo, qui quo tempore Annibalem iuueniliter exsultantem sua patientia fregit, multis conuiciis militari lasciuia impetitus, non ponebat rumores ante salutem: nisi occurreret laudatum Eteonici facinus. Is Lacedemoniis præfectus, cùm accepisset suos milites in insula Chio annona laborantes tacitè coniurasse in insulares Chios: vtque sese discernerent, arundinem manu pileóue circuntulisse: censuit ille non aperta vi (quòd fieri commodè non poterat) agendum: sed quindecim delectis comitibus per vrbem incedendo, qui primus ei obuiam veniebat arundinem ha

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bens, obtruncari iussit. Causam sciscitantibus nihil aliud respondebat, quàm id à se factum, quòd gestasset arundinē. Itaque cæteri cōiurati arundines statim deposuerūt. Imò Eteonicus Chius cōuocatus ne vllū quidem de cōiuratione verbū fecit, ne metū aut suspicionem iniiceret, sed pecunias imperauit, quas iussit militibus distribui, ne quid noui molirentur. Ii statim paruere. Sic paucorū pœna periclitātibus multis occursum est. Retulit Xenoph. 2. rerum Græcar.

Cecropius Athenis.] Athenas Cecropias à Rege, & Athenienses Cecropidas appellari, iam in superiorib. attigimus. Athenæ autem ἀπὸ τῆς ἀθηνᾶς (ne iterū adhuc repetere cogamur) hoc est, Minerua, quæ nomen huic ciuitati imposuit. D. August. 18. De ciuit. cap. 9. ex Varrone diuersum ab aliis sentit. Vide Platon. in Cratylo. *Athenæ vnde nominatæ.*

Armifera Mineruæ.] Minerua ex cerebro Iouis armata prosiliit. Mihi succurrit illud Anacreontis de rosa: *Minerua cur armata è Iouis cerebro prosiliit*

Πολεμοκλόνον τ' ἀθήνην.

κορυφῆς ἰδείκνυι Ζεὺς; id est, vt cùm è vertice Iouis exiliit armata scuto & hasta Minerua. & Ouid. 6. Fastor.

Creditur armiferæ signum cæleste Mineruæ. Idē 2. Amorum, eleg. 6

Viuit & armiferæ cornix inuisa Mineruæ. Martial. initio epigram.

Accipe belligeræ crudum thoraca Mineruæ.

Meminit & in Olympiis Pindar. Ode 7. Armata autem fingitur (ait Phornutus) in ipso ortu, quòd sapientia suis ipsius præsidiis satis instructa sit ad maximas & difficillimas res obeundas. Deinde artium omnium & belli Dea, quòd & disciplinarum liberalium vsum, & bellorum administrationem sine sapientia mancam, & inanem esse intelligimus. Pindar. Scholiast. *Armata cur Pallas.*

Armiferæ merito, &c.] Noctuam dicatam fuisse Palladi, tepudiata cornice, copiosè tradit Ouid. 2. Metamorph. Minerua Erichthonium Cecropis filiabus cistella viminea inclusum seruandum tradiderat, & ne aperirēt interdixerat. Quod cum neglexissent, Coronis factum Mineruæ indicauit, vnde ab eiusdem comitatu repulsa est, & in cornicem mutata. Sic enim conqueritur: *Noctua cur Palladi sacra, reiecta cornice.*

mihi gratia talis
Redditur, vt dicar tutela pulsa Mineruæ,
Et ponar post noctis auem, mea pœna volucres
Admonuisse potest, ne voce pericula quærant.

Cuius postrema verba mythologiam habent. Garruli enim, quique nimio linguæ vitio laborant, haud vnquam possunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum sapientibus & cordatis viris habere commercium: quin vbi apud eos aliquid effutierint, tãdem odiosa infamiæ labe asperguntur, & à conuictu laudato virorum honestorum, & virtute insignium abesse coguntur. De noctuæ prudentia Dion. Chrysostomus doctè ac lepidè oratione Olympica, quæ est 12. Hoc etiam addere non grauabor, quod Alciatus scribat, Mineruæ noctuam meritò consecratam, nempe ab Eustathio ingeniosè ad 1. Iliad. rationem redditã: γλαῦκα sacram esse τῇ ἀθρητικῇ ἀθηνᾷ, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἀθρεῖν τοῦ γλαύσσειν ταυτότητα: quia nimirum ἀθρεῖν & γλαύσσειν idem significent.

Cornicum & vlularum dissidium.

Garrula quo cornix.] Memini legere me apud Plutarch. De odio & inuidia, inter cornices & vlulas perpetuum esse dissidium, quarum vel occisarum sanguinem permisceri quidam negant: vt etiam si quis confundat, vtrumque seorsum diffluere narrent. Aelian. lib. 3. cap. 9. de animalib. perspicuè idem tradit. ἐπεὶ δὲ ἡ γλαὺξ ἐστὶν αὐτῇ (supple κορώνῃ) πολέμιον, καὶ νύκτωρ ἐπιβουλεύει τοῖς ὠοῖς τῆς κορώνης, ἥδε μεθ' ἡμέραν ἐκείνην ταῦτο δρᾷ τοῦτο εἰδυῖα ἔχειν τὴν ὄψιν τὴν γλαῦκα τηνικαῦτα ἀσθενῆ

Maturandum. EMBLEMA. XX.

MATVRARE iubent properè, & cunctarier omnes,
Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
Hoc tibi declaret connexum echeneide telum:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hæc tarda est, volitant spicula missa manu:

Vitanda nimia celeritas & nimia tarditas.

INrebus arduis, & quibus neglectis aliquid periculi esse potest, cauendum à nimia celeritate, atque etiam mora: sed videndum maximè, vt maturè non modo suscipiamus, sed & consectemur quod nobis propositum est, ne hac vel illac aberrando parte nos quodammodo pœniteat. Plutarch. oratione ad Apolloniũ: σοφοὶ δὲ, τὸ μηδὲν ἄγαν, ἔπος ᾔνεσαν περισσῶς: Sapientes istud quidem, Ne quid nimis, præter modum celebrarunt. Laudatur & illud Phocylidis:

Πάντων μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίαι δ' ἀλεειναί:

eo enim vel maximè nomine Aristidem vrbe pepulerunt Athenienses, quòd nimis iustus esse videretur. Eodem penè modo Ephesij Hermodorum. At vt modum aliquem exemplis etiam imponamus, hoc vnum addamus ex Liuio: In bello Punico secundo, Terentio Varroni, homini iuueniliter exultanti & temerario, datus est collega Paulus Aemilius, maturus ætate & consilio, vt sua prudentia seruorem alterius temperaret. Sic Fabium Max. creatum aliquando belli ducem memini, eum quidem cunctatorem & maturum, vt Marcelli celeritatem reprimeret. Id si placet ad nimiam quorundam studiosorum industriam referre, sic statuo. Præceptum hic est rebus in omnibus agendis validissimum, quo aurea mediocritatis regula commendatur. Sicuti nihil magis expedit quàm agrum optimè colere: ita sæpe putatur inutilissimum nimio se labore conficere. Plantæ aqua mediocri aluntur, immodica suffocantur: sic iuuatur ingenium laboribus ac studiis moderatis, contrà obruitur si immoderatè exerceas. Nam vt plerunque lusciniis euenit ob nimium canendi studium, quo mirificè delectantur, vt in eo exspirent, nempe quas vt ait Plinius, spiritus deficiat citiùs, quàm cantus: Ita nonnulli studiis intenti plus quàm par sit, in ipso conatu interdum emoriuntur. Cæterùm nulla opera, quanquam ab illustri artifice profecta commendatur, quæ immoderata sit, vt Apelles Protogenis tabulas admirabatur quidem, vt immensi laboris: in hoc tamen non laudabat, quòd manum ponere de tabula vix vnquam posset, significabat ei nocere nimiam diligentiam; quam etiam in compositione Isocratea reprehendit Fabius: adeò modus in rebus, & certi denique fines spectandi sunt in omni capiendo consilio, labore sustinendo, aggrediendo, perficiendoque negotio, vt quod ait Flaccus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltrà quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Quibusdam certè in negotiis celeritate opus est: mora obest, hoc enī citat ex nescio quo Plut. πθεμιῶν ἀγαίων σφάλεις ἀρέ πει. is αἰπὺν ἵξαλε σκόπον: Certaminibus iā propositis, cunctatio virtutē profundas in tenebras deiicit. Itaque M. Curius Dentatus Consul, cùm delectum subitum coactus esset educere, nemóque iuniorū respōdisset, cōiectis in sortē tribubus omnibus, Polliæ, quæ proxima exierat, primum nomen extractum vrna citari iussit, eo non respondente, bona hastæ subiecit. Quòd cùm illi nunciatum esset, accurrit ad tribunal Consulum, collegiumque tribunorum appellauit. At Consul Dentatus appellationem non recepit, bona eius & ipsum vendidit, non tam festinatione pœnæ, quàm præueniendi periculi causa, quando res tumultúsque belli moram dilationemque non recepiret, dum interim cognosceretur de excusatione aut immunitate. Retulit Val. Max. lib. 6. Aliis in rebus probatur tardum consilium, vt multo præstantius contrà nimium præceps damnatur, vt quod adiunctam pœnitentiam habeat. Sic Lucian. epigramm.

Οὐ βραδύπους βυλὴ μεγ' ἀμείνων. ἡ δὲ παχεῖα
Αἰὲν ὀφελλοδέ ην τὴν μετάνοιαν ἔχει.

Maturitas. Sed de his iam satis. Virtus ea maturitas appellatur, illa quidem media inter celeritatem nimiam & tarditatem. Nigidius apud Gellium libr. 18. cap. 11. Maturè, inquit, est quod neque citius est, neque serius, sed medium quiddam & temperatum est. Bene atque propriè Nigidius. Nam & in frugibus & in pomis matura dicuntur, quæ neque cruda & immitia, neque caduca & nimium cocta, sed tempore suo temperatè adulta. Interpretationem hanc Nigidianam duobus verbis eleganter expressit Augustus Cæsar: nam & dicere in sermonibus, & scribere in epistolis solitum ferunt σπεῦδε βραδέως per quod monebat, vt ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & tarditas diligentiæ: ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Sic Poëta Neptunū inducit discessum ventis imperantem, vt & citò discedant, tanquam fugiant, & tamen stando mediocritatem in regressu teneant, tanquam maturè, id est, temperatè abeuntes Veretur enim, ne in ipso discessu classi noceāt, dum rapeu nimio tanquam pet fugam redeunt, Cæterūm id duabus notis Hieroglyphis ob oculos ponitur. Telum enim vel ocitatis agili tatisque

Augusti dictum.

Telum ghid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ratisque indicium est, vt explicat lib. Hieroglyph. 42. Pierius. Remora autem impedimentum & tarditatem designat, idem libro 30. Alij rem plane eandem significantes, Delphinū Remoræ adiunxerūt, vt Paul. 3. Pontif. Max. Alij anchorā Delphino copularūt, vt Ald. Manuti⁹ nobilis typographus. Erasmus Prouer. Festina lentè, id plurib⁹ explanauit: in quod vberrimum copiosæ orationis quasi fluuium congessit. *echeneide*.] Remora, vel echeneis, à sistendis nauibus sic appellata, ἀπὸ τοῦ ἔχειν τὰς ναὰς, ναῦς, de qua in sequentibus opportuniùs. *volitant spicula missa manu.*] Ouid. ferè sic 1. de Ponto, eleg. 4. --- *Sarmatica spicula missa manu.* Nescio an huc etiam rectè contulero quod de Cymodocæa nympha Virgilius in decimo: *fugit illa per vndas*

Ocyor & iaculo, & ventos æquante sagitta.

Remora quid.

In deprehensum. EMBLEMA XXI.

IAMDVDVM *quacunque fugis, te persequor: at nunc*
Cassibus in nostris denique captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere nostras:
Ficulno anguillā strinximus in folio;

ALlegorica prosopopœia in quēuis deprehensum, & fugacē, qui ob scelera notatus semel atque iterum è manibus iudicū sublatus, & pro temporis occasione subterfu-

Fugax tandē deprehēsus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

giis vsus, non tamen possit effugere & expedire sese, si tandem correptus arctiori nodo illigetur. Id facilè & commodè potest illustrari nobilibus historiis, de Perse, Pseudophilippo, Iugurtha, qui Romanorum infestissimi hostes dolis, fraudibus, subterfugiis vsi, vt vix capi posse viderentur, tandem tamen succubuerunt: sed libri sunt in omnium manibus. E multis quæ occurrunt, vnum sublegere placet ex Iustino. Hanno Carthaginiensis adeò diues erat, vt cæteros ciues opibus anteiret, is de occupando regno cogitauit, sed interfecto primùm senatu: quod machinatus simulatis filiæ nuptiis, plebi in porticibus publicis, Senatui suas in domo epulas parari mandauit, vt poculis veneno infectis senatores tectiùs enecaret, & ita Remp. inuaderet. Quo ramen consilio nefario per ministros detecto, magistratibus placuit scelus declinari, non vindicari; periculum enim erat ne plus negotij exhiberet res cognita, quàm cogitata. Itaque decreto cohibuerunt, vt modus nuptiarum sumptibus statueretur. Quo consilio præuentus Hanno, seruitia concitat, rursusque constituta cædibus die, cũ iterũ se proditum vidisset, munitum castellum cum viginti seruorum millibus occupauit, sed comprehensus est ad extremum, dum sibi conatur Afros & Mauritanos conciliare. Virgis cæsus effossis oculis & manibus cruribusque fractis, necatus est: corpus verberibus lacerum cruci affigitur. Filij quoque cognatique, quanquam innocij vltimo supplicio affecti. Sed ne sim longior, id & opportunè torqueri potest in eos qui fallacis sunt fidei, quique crebrò furtim se subducunt ab iis, apud quos verum dicere necesse habeant: vti plerosque (heu nimium multos) nostra hac tẽpestate vidimus, qui aliud in ore promptũ habent, aliud in pectore clausũ tenẽt, quod de Catilina Salustius ait; sicque imponere aliis assueuere, vt non vereantur perfricta fronte pertinacius obsistereiis quos sibi iustè interdum aduersari norũt. Quod & accõmodari potest in pertinaces quosdã & refractarios qui diuinis oracul is demũ in nostrã sententiã pertrahuntur, cũ nihil morentur humana. Ducta est similitudo à natura anguillæ; quæ quia sit lubrica, facilè contineri nequit, nisi folio fici scabro & aspero. Lege prouerb. Cauda tenes anguillam: & Anguilla in strigmento, in Erasmicis & Iunij adagiis.

Anguilla lubrica.

Ficulno anguillã: &c.] Allusio ad Prouer. Folio ficulno anguillam, cui potest videri aliud finitimum quod refertur ab aliis Inter Orci cancros adhærere: pro arctè irretiri, vt nu

la pateat effugij ratio

Custodiendas virgines. EMBLEMA XXII.

VERA hæc effigies: innuptæ est Palladis: eius:
Hic Draco, qui dominæ constitit ante pedes.
Cur Diuæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data: sic lucos, sacráque templa colit.
Innuptas opus est cura asseruare puellas
Peruigili laqueos undique tendit amor.

Cur Palladis simulachrum Draconem premerit.

PHIDIAS clarissimi nominis statuarius, Palladis simulachro Draconem apposuit, quẽ pedibus Dea comprimeret: quæ significabat virgines & puellas (fuit enĩ Pallas virginitatis numẽ) peruigili cura continendas esse, vt ea ratione sit optimè muliebri pudicitiæ consultum. Nunquam est enim cõmittẽdum vt otio sese dedant, aut plus quàm satis est, vagẽtur, quâdoquidẽ eo sexu nihil fragili' sit aut imbecillius. Val. Maximus lib. 6. refert exemplũ lõgè præclarum de Publio quodã Mænio, qui se pudicitiæ acerrimũ vindicem præstitit. Nã in libertũ suum, quãquam admodum gratum sibi animaduertit, quòd filiæ suæ iã nubili oscŭlum dedisset: cũ præsertim non libidine, sed errore lapsus videri posset. Et quidẽ pœnæ grauitate, teneris adhuc puellæ sẽsib' castitatis disciplinã in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

generari magni æstimauit, eique tam tristi exemplo præcepit: vt non modò virginitatem illæsam, sed etiam oscula ad virum sincera perferret. Sanè Draco à visu, quem acutissimũ habebat, nomen apud Græcos habuit, id est δρακων nam δερκομαι est acutissime video. Ab & ὄφις, serpens, ab ὀπὶ, ideoque Palladi sacer est, quia vocabulum id ὀφθαλμὸν καὶ βλέπειν, & οἶδε πάντα νοεῖν, factum plerique tradunt, prudentiamque hinc interpretantur, quæ omnia perspiciat, & ante omnes intelligat. Porrò quòd hîc scribaveram esse Minervæ virginis effigiẽ, neotamẽ explicet p partes, sed Draconẽ tantũ adiungat, vigilantiæ veluti ministrum, non videtur alienum, si Deæ panoplian subiecero. Puella igitur armata virum sapientem aduersus omnes animi perturbationes se armantem, & vitiis animo forti resistentem significat. vel quòd virtutem suis ipsius præsidiis instructam satis esse intelligimus, vti iam dictum est. Galeam habet cristatam in capite, quod referendum est ad iudicium; & constantiam, qua vel maximè sapientis cerebrum, arx & propugnaculum animi, potissimum valeat: hastam verò longam quòd oratione percutiat eminus. Scutum chrystallinum viri sapientis magnam solertiam repræsentat, qua seipsum haud aliter intus diiudicat, quàm si in speculo chrystallino ea quæ externa sunt, contempletur. Sed illud Gogoneo capite terribile apparet, quòd formidinis & terroris imaginem esse volunt: quam alij pectori Palladis appingunt, quia sapientia in pectore terrorem habet, quo aduersarios afficiat. Inde enim Tritogeniam dictam esse vult Phornutus, quod malis terrorem & metum ingeneret. Pallium triplici colore tinctum, quòd sapientia sit multiplex, seu quòd tecta & operta sit, neque euilibet seipsam conspiciendam præbeat. Candidus in eo color simplicitatem respicit: aureus internitens, vim sapientiæ fulgurantem: purpureus fulgorem penetrantem, γλαυκῶπις ideo est, ὁ φοβερὸς, καὶ χαροποὶ καὶ δεινὸς ἀδεικὴς, quòd vt illustris est & conspicua, vt quidam volunt; sic & formidabilis. Non enim tam ex oculos habet oculos, vt acutè nõ videat: ὀξὺ γὰρ δέρκεται. vnde & ὀφθαλμὸς καὶ ὄπωπε dicta, tẽpluinque habuit à Diomede positum, nomine ἐξοχὴν ἀπὸ τῶν ὄψεων. Cæterùm alij, & Homerus maximè, tradunt eam glaucis esse oculis & cæsiis: qua ratione huic consecrentur Dracones, & Vlulæ, nimirùm ob similitudinem oculorũ acutissimo enim visu est Draco, & quendam excubandi vigilan-

Draco vnde nomen habet

Cur armata Pallas.

Galea.

Scutum.

Caput Gorgonis in clypeo

Pallium triplici colore tinctum.

Dracones & Vlula Palladi consecrantur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

BIBLIOTHÈQUE RENAISSANCE

dique vim habet, nec vetationem capi posse videtur. Praeconi autem similem esse virtutem indagatricem animi quæ diligentissimè omnia perscrutetur, timeturque fodio inde fessa: ideóque ab acuto visu illi nomen factum, ut iam diximus. Sed placet huc, non præter rem tamen, attexere quod perspicue docuit Ponticus Heraclides in allegoriis Homericis: ἡ δὲ σὺν φρονήσει μανθάνουσα, δίκαιός ἐστι καὶ ὁσία, καὶ μάλιστα ἀγαθὴ γυνὴ ἡ θεὸς, ἣν καλοῦσι πάντες, ἡ σωφροσύνη ἐστὶν ἀρετὴ πᾶσιν ἐμφανὴς καὶ πάντων ἐπαινουμένη· διὸ καὶ παρθένος καλεῖται, ὅτι ἀκήρατός ἐστι φθορᾶς· ἀνδρὸς γὰρ παρθένος οὐδεὶς ἂν γένοιτο· ἡ δὲ φθορὰ γάμος ἐστί· διὸ καὶ ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς γεγονέναι λέγεται· τοῦτο δὲ ἐστὶ μεμαθηκέναι καὶ φρονήσεως τοῦ λογισμοῦ ἐστὶ μυστήριον. Quæ; coniuncta est cum prudentia pernitudo, iure apud Poëtas Athena, id est Minerua nuncupatur. Etenim eius nomen non aliunde ducitur, quàm ab ingeniculatu, vt Athena tanquam ἀθρηνᾶ vocetur, hoc est contemplatrix, & nihil non inspiciens acutissimis mentis oculis. Itaque virginem eam manere dicunt: quia prudentiæ vis non perit, neque vlla fœdari macula potest. Adhæc putarunt Iouis orta capite quem locum præsertim rationem esse matrem ostendimus. Sed hactenus satis. Lege Phornutum libr. De natura Deorum, Fulgent. Mythologi. 2. Gyrald. & Syntag. & Pierium Valerian. 14. Hieroglyphic.

innuptæ Pallados.] Hinc παρθένος dicta eo enim nomine culta est in Acropoli Athenis vnde & templum Parthenon. eius autem virginitas pari & incorrupti esse symbolum, Phornutus ait. *Pallas virgo.*

Cur Diua comes hæc anguipes.] Huius quidem rei meminit obiter Plutarchus commentario De Iside & Osiride.

Lucos, sacrásque templa colit.] minimum vt custodiæ symbolum: eadem enim ratione hortis Hesperidum seruandis præfectus est Draco peruigil.

Innuptas opus est, &c.] Phocylidis eadem est sententia: *Virginum custodia.*

Παρθενικὴν δὲ φύλακας πολυκλαύτοις θαλάμοισιν
Μᾶλλον ἢ ἄχει γάμου σὸν δόμον ὀφλῶμεν ἑάσας.
Κάλλος δυσάρεστον ἔφυ παίδων ἐνείσας.

Clausa tibi virgo thalamis seruetur honestis,
Nec sinito hanc ad communem foris vsque videri,
Forma puellarum seruata parentibus ægrè est.

Vnde dicatur.

Quò spectat etymon nominis παρθένος, quod Grammatici deflectunt ἀπὸ τοῦ θέειν τὴν μήτηρ, quòd virgo apud matrem ma-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nere debeat, quem morem veterũ Hesiodus attigit ἔργων.

Οὔτε δόμον ἔντοθε φίλῃ παρὰ μητέρα μίμνει.

Sed & Homerus in persona Penelopes, vult pudicam muliérem vix solam in medium procedere, sed ancillis comitibus stipatam, sic enim ille:

Οὐκ οἴη, ἅμα τῆγε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id est,

Haud sola est illam duæ famulæ comitabantur.

Val. Maximus exemplũ seueritatis memorat in Q. Antistio qui vxorem repudiauit, quòd illã in publico cum quadã libertina vulgari secretò loquentem vidisset. Is enim maluit occurrere incunabulis & initiis culpæ, quàm perfectũ scelus vindicare. itidem fecit Sempronius Sophus, nõ alia de causa, quàm quòd vxor, ignorante se, ludos spectare ausa esset.

laqueos vndique tendit amor. ἐγνώμη.

Vino prudentiam augeri. EMBLEMA XXIII.

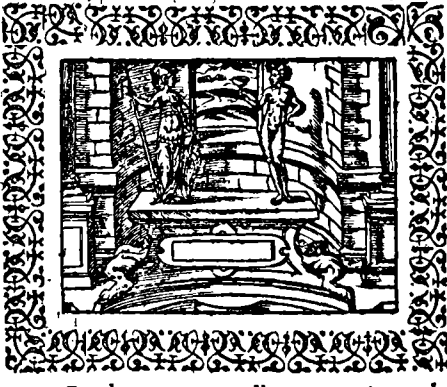

HAEC *Bacchus pater, & Pallas communiter ambo*
Templa tenent, soboles vtraque vera Iouis.
Hæc caput, ille femur soluit: huis vsus oliui
Debitus, inuenit primus at ille merum.
Iunguntur meritò: quod si qui abstemius odit
Vina, Deæ nullum sentiet auxilium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

PRo Diis fuisse veteribus habitos, qui sibi beneficiis humanum genus deuinxissent, notius est ex M. Tullij libris De nat. Deor. Lactantio & Euseb. quàm vt confirmare sit necesse. Tantùm obiter admonebo, quosdam Deos iisdem olim templis & aris fuisse cultos, vt Cererem & Neptunum, quòd absque sale cibi penè omnes insipidi sint, refert Plutarch. Sympos. 4. Vt Herculem & Musas, quia Euandrum literas docuit Hercules, idem testis est in quæstion Rom. Sic denique Mercurium iuxta Venerem statuere, vt ostenderent matrimonij voluptatem maximè orationis indigere: itemque Suadam & Gratias, vt innuerent coniuges inuicem quæ vellent, persuadendo impetrare debere. Certè reperio apud auctores quosdam Græcos, nomine peculiari Deos nuncupatos esse συναοὺς, quibus delubrum commune fuit. ij etiam dicti ὁμοχεταὶ vt apud Thucydidem. Vt & metaphoricôs Synesio epist. 11. συναὸς ἡ ποιητικὴ τῇ φιλοσοφίᾳ. Romæ etiam in inscriptione priuatæ cuiusdam domus, teste Fabricio, δὴ ἡλίῳ μεγάλῳ σαραπίδι, καὶ τοῖς συναοῖς θεοῖς. De his verò satis. Plinius autem libro 23. ait, Vino ali vires, sanguinem coloremque hominum, & mentem augeri cum nobilioribus partibus. Gellius libro 15. cap. 2. ex Platonis sententia, vinum ingenij fomitem esse refert, virtutisque incitamentum, si mens & corpus hominis eo flagret. Quod quidem malè à nugatore quodam citatum sic emendat Gellius: Sed enim, inquit in primo & secundo De legibus, non vt ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes solet, laudauit: sed hanc largiorem paulò, iucundioremque vini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, & magistris conuiuiorum: sobriis, non improbauit. Nam & modicis honestisque inter bibendum remissionibus refici integrarique animos ad instauranda sobrietatis officia existimauit: redditque eos sensim lætiores, atque ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores, hæc Gellius. Hinc illud vulgò tritum emanasse suspicor, Vinum acuit ingenium. Commodè itaque ἄγαλμα proponit Bacchi, & Palladis, eodem altari erectis, vt nimirùm significetur prudentiæ incrementum esse aliquod, si Bacchi, id est, vini generosi, sed moderati, vsus accesserit. Etenim vinum promptissimum habetur liberè loquēdi tanquam calcar: itaque & vino facundiam & inuentionem tribuit Plutarchus. Ad hæc

Qui Dij veterib⁹ habiti.

Dij multi iisdem aris positi.

Vini vis.

Plato quatenus vinum laudet.

Cur Bacchus & Pallas eadem ara locarentur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicehat.

Et Aeschylus, poëta clarissimus, non nisi inter pocula tragœdias scripsisse fertur. Quid plura? Narratur & priscî Catonis, Sæpèmero calluisse virtus. Præteriré non possum quod scribit Athenæus Dipnosoph. 10. cap. 13. ex Polybio, vinum mulieribus olim interdictum: causam verò adiicit; ὡς λήθην ἐργάζεται τῶν γυναικείων πάντων οἶνος. fieri non posse, vt quæ mulier vinum biberit, lateat. Ea causa maximè puto ab eodem Gellio scriptum lib. 19. cap. 11. Conuiuarum numerum à Gratiis ad Musas desinere. Sic veteres Bacchum Musis adiunxerûnt, quia vino non minimùm vires ingenij excitentur: quam ob causam laudata sunt hominum veterum συμπόσια: eoq; de nomine Homerum puto suos Heroas, ipsumq; Vlyssem inter pocula de rebus longè seriis facere disserentem, quod Virgil. egregiè imitatus est. Scio quid Plutarchus sentiat quo loco disputat, An sit inter pocula de rebus grauibus disserendum: sed locum indicare mihi satis est ad alia properanti. Videtur porrò Alciati carmẽ confictum ex agalmate illo διονύσου καὶ ἀριάδνης lib. 4. Epigram. Græcorum, quod tale est

A. VI. 193 (V. 195)

Εἰπέ μοι, ξυνὸν καὶ παλαιὸν ἦν ἄκοιτις
Καὶ πάλαιν, πάρος σοὶ δ' εὐόδου ἀλαπίνης.
Μὴ σεσιτισμένῳ, ὦ ξεῖνε, θέσθαι πέρι πώματα,
Καὶ δὲ ἴσοις ἑλκέος δάμνη τῷδε πόνος.
Καὶ δὲ ἐμοὶ πολέμιον φίλιον κύπελλον, οἷ δὲ ἅπαντ' ἐμοὶ
Ἤρως δ' μυθήσεις ἐνδὸς ἀνὴρ ἐνοῦ.
Καὶ μοι φάσθαι δὲ φίλιν ἐγγύθεν ἐμοὶ ἠδὲ ἑλαίᾳ.
Καὶ μὲν ἐγὼ δ' ἔσ' ἐμοὶ μίτης ὀδύνας ὑπόνοια,
Αὖσον δ' ἐγὼ μοῦσ' πάσιον, ἢ δὲ χέρα.

Quem dialogismum sic Latio donatum reperi:

Dicite quid commune tibi est tum Palladi? namque
Spicula sunt illi, sed tibi vina sacra.
Tabu me tenere Deos spectantia queras,
Aduena, dicturi quin capis verba prius.
Bellamihi curæ, tum belli gloria, & istud
Indocta vastat robora secta manu.
Prodest illa viris succo frondentis olivæ,
Pocula sed nostro munera Lenæ tibi.
Parme nec genitrix illos est passa dolores:
Femur ego solui, sed caput illa patris.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bacchus pater.] Bacchus, Liber pater, vt Neptunus pater, Apollo pater. Liberum autem patrem nominatum aiunt, quòd cùm in India bellasset, multas secum feminas abduxisset, quæ Bacchæ dicebantur. *Bacchus cur Pater.*

soboles vtroque vera Iouis.] Bacchus Iouis ex Semele filius, de quo postea, Pallas ex Iouis capite nata, vt superiùs ex posterum est. Suspicor hoc in loco non temerè Bacchum, vnà cum Minerua coniungi, & vtrumque sobolem Iouis dici: vt noter duo præstantissima munera hominî à Deo concessa, quorum alterum ad animum, rerum prudentia; alterum ad corporis vires instaurandas, nempè vinum, pertineat. *Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati.*

ille semur solum.] Hoc vberius in sequentibus.

huic vsus olivi.] Oleæ Mineruæ tribuitur, quòd semper vireat, & aliquid semper habeat glaucedinis, & quòd oleum nihil contineat humidi admixtum, sed semper sincerum & *ἀκήρατον* perseueret: ita & virginitas, ait Phornutus. Sunt qui serum oleæ assignêt, quòd arbor hæc pacis sit symbolum; ideoque arma ferri dicuntur, bellaque suscipi, quò tandem commodiùs in pace viuatur. Gyrald. Syntag. 11. aliam habêt rationem. *Olea quid Mineruæ sacra.*

inuenit primus at ille merum.] Præter alios quam plurimos, testis est Plin. 7. cap. 56.

Iunguntur meritò.] Antiphanes proinde τὸ ζῆν idem ac τὸ πίνειν, aut πῦρ significare dicit, id est, viuere esse bibere.

abstemius.] a vino abstinens, temetum, vinum antiquis fuit. Gellius lib. 10. Ouid. Metamorphos. 15. *Abstemius.*

gaudétque meris abstemius vndis. Varro:

Quantoperè abstemias mulieres voluerint esse, &c. Nonius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Prudentes vino abstinent. EMBLEMA XXIIII.

QVID me uuxatis ramis sum Palladis arbor.
Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

VIdetur hîc πολυμαθὲς: Superiori enim dixit epigrammate, eum qui à vino abhorreat, haud quaquam prudenté euadere: quod rationibus aliquot, si non omninò necessariis, saltem tamen probabilibus confirmari potest. Nunc autem prudentes à vino abstinere debere ponit. At hæc inter se sic conciliare est facile, si dicamus prudentis esse vino moderatè vti: secus enim sumptum, rationem obturbat, curas, vigoremque animi impedit, vt meritò cesserit in Prouerbium, Sapientiam vino obumbrari, ait Plinius. Cuius quidem rei nõ inscius Romulus, vino semper est vsus parcissimo. Capitale fuit Romanis matronis vinum attingere, vnde institutum, vt cognatis osculum ferrent, reprehendendi causa, quò indicium odor faceret si bibissent. Sed & M. Cato refert non solùm probro affectas, sed mulctatas quoque à iudice mulieres non minùs si vino vsæ essent, quàm si adulterium admisissent. Egnatius Metellus vxorem, quòd vinum bibisset, interemit: cuius facti nec accusatorem, nec reprehensorem habuit, vnoquoque existimante optimo exemplo illam violatæ sobrietatis pœnas pependisse, ait Val. Max. libro 2. cap. 1. Et sanè, inquit, quæ-

Romulus sobrius. Matrona Rom. vinum non attingebant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cunque femina vini vsum immoderatè aperit, & virtutibus omnibus ianuam claudit, & delictis aperit. Polybius etiam testis est, matronas liberas vino abstinuisse, vt etiam seruos, item & ephebos omnes ad annum vitæ tricesimum, quod & apud Massilienses in vsu fuisse nonnulli tradunt. Proditum est ab Aeliano, lib. 2. cap. 37. De var. hist. Zaleuci legem apud Locrenses fuisse, qua si quis merũ bibisset, nisi valetudinis causa medico id iubente, morte mulctabatur. Ex quibus perspicuum est, quàm olim odio habiti sint ebriosi, vinoque dediti. Porrò hîc oliua, Minetuæ arbor, vitem increpat, quæ suos ramos implicet, & admoueat oliuis. Sumptum est autem distichon ex eo Græco incerti:

Quibus vinum interdiceretur.

Fons Emblematis. A.P. IX, 130

Παλλάδος εἰμὶ φυτὸν, βρομίου τί με θλίβετε κλῶνες;
Αἴρετε τοὺς βότρυας παρθένος οὐ μεθύω.

Quod Iambicis dimetris sic reddidit Politianus:

Quid me implicatis palmites,
Plantam Mineruæ, non Bromij?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.

Retuli paulò antè monitum Polybij certè graue, λαθεῖν ἐστὶν ἀδύνατον τὴν γυναῖκα πιοῦσαν οἶνον, fieri non posse, vt quæ vinum biberit mulier, lateat. Bellè consentit illud Varronis ex Agathone: Virgo de conuiuio abducatur ideò, quòd maiores nostri virginis acerbæ aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. Ouid. 3. artis:

Turpe iacens mulier multo madefacta Lyæo,
Digna est concubitus quoslibet illa pati.

An verò etiam conciliabimus ad epigrapham huius distichi Plautinum istuc? Non vinum moderari, sed vino solent, qui quidem probi sunt.

sum Palladis arbor.] Plin. lib. 12. cap. 1. & lib. 17. cap. 44. testis est. Phornutus & Martianus Capella lib. 6.

Mineruæ oliua sacra, Pacifera dicta: humanis vsibus non polluebatur, nec temerè Deorum aris accendebatur. Græci quidam negabant ab impudicis plantatam crescere, fructúmue ferre, itaque à virginibus, & castis duntaxat inseri volebant.

botros.] βοτρὺς, gemma, pro racemo accipitur συνεκδοχικῶς.

virgo fugit Bromium.] abborret à vino.

Bromius autem Bacchus dicitur: παρὰ τὴν βρόντην refertur, id est, tonitru, qui dum nasceretur, est auditus, vt fabulantur: vel à βρέμω, fremo. Ouid. Metamorph. 4.

Bacchus Bromius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bacchúmque vocant, Bromiúmque Lyæum.

Iuuenal. 6. Satyr.

— Bromium committere noli.

& ad rem appositè Theogoniæ scriptor non inuenustus, Pylades:

A strepitu Bromium, quòd vociferetur Iacchus;
Quòd curis soluat corda, Lyæus erit.

Reperi etiatum ex Ennio Athamante;

Hic erat in ore Bromius, his Bacchus pater,
Illis Lyæus vitis inuentor sacræ.

In statuam Bacchi. DIALOGISMVS XXV.

BACCHE pater, quis te mortali lumine nouit,
Et docta effinxit quis tua membra manu?
Praxiteles, qui me rapientem Gnosida vidit.
Atque illo pinxit tempore, qualis eram.
Cur iuuenis, teneraq; etiam lanugine vernat
Barba, queas Pylium cum superare senem?
Numeribus quandoque meis si parcere discas,
Iunior, & forti pectore semper eris.
Tympana non manibus, capiti non cornua desunt:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quos nisi dementeis talia signa decent?
Hoc doceo, nostro quòd abusus munere sumit
Cornua, & insanus mollia sistra quatit.
Quid vult ille color membris penè igneus? omen
Absit, an humanis vreris ipse focis?
Cùm Semeles de ventre parens me fulmine traxit
Igniuomo, infectum puluere mersit aquis.
Hinc sapit hic, liquidis qui nos bene diluit vndis:
Qui non, ardenti torret ab igne iecur.
Sed nunc me doceas, qui vis miscerier? & qua
Te sanus tutum prendere lege queat?
Quadrantem addat aquæ, calicem sumpsisse falerni
Qui cupit, hoc sumi pocula more iuuat.
Stes intra heminas: nam qui procedere tendit
Vltrà, alacer, sed mox ebrius, inde furit.
Res dura hæc nimium, sunt pendula guttura, dulce
Tu fluis, heu facilè commoda nulla cadunt!

BAcchicæ statuæ profert ἐπιμύθιον ἠθικὸν per Dialogismũ, quo demonstrat incommoditates & damna quæ temulẽtiam consequantur: nã ex immodica vini potione ebrietas, ex ebrietate furor, quo nihil vel miserius, vel exitialius videri, nedũ cogitari potest. Deinde sumẽdi vini legem quandã prescribit omnibus vtilem, & planè necessariam. Omnia sigillatim diligentiùs aperiam, ne quid interturbem. De fugienda ebrietate Plinius fusum orationis riuulum exprompsit lib. 14. toto 22. ca. Prouerbium, Vinum caret clauo: &, Vinum senem, etiam nolentem, saltare impellit. Plato 3. De Repub. & 6. De legib. *Vini incommoda.*

Bacche pater.] Cur Baccho Liberi patris impositũ nomen sit, Plutarch. explicat κεφαλ. ῥωμαϊκῶν libro: quòd nimirùm bibentibus libertatem ingeneret. Nonnulli enim per vinolentiam liberi & feroces efficiũtur: aut quia liba exhibuerit, aut quòd ille apud Eleutheras vrbem Bœotiæ, Eleutherius, i. Liber appellaretur. *Bacchus Liber pater.*

mortali lumine.] humanis oculis, hæc ad figmentum. Nam nefas olim fuit Deos fuisse homines putare.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Praxiteles. *Praxiteles qui me, &c.*] Id Plinius attigit inter plurima Praxitelis opera laudatissima lib. 34. ca. 8. Oriundus hic celebris artifex ex ea Italiæ parte, quæ quondam magna Græcia dicebatur, & ob artis excellentiam ciuitate Romana donatus.

Ariadne à Baccho rapta. *rapientem Gnossida*] Ariadnen intelligit, Minois Cretensium regis filiam, quæ Thesei amore capta, Minotauri necandi occasionem ei præbuit, ea lege vt se vxorem duceret. Sed eam Theseus in insula Naxo somno sepultam reliquit, cuius misertus Bacchus eam sibi connubio iunxit, quam in cælo raptam, Coronam Gnossiam appellant.

Cur iuuenis Bacchus. *Cur iuuenis, &c.*] Ouid. 3. Fastorum sic:

Siue quòd ipse puer semper inuenisque videris,
Et media est ætas inter vtrumque tibi.

& in Metamorph.

tibi enim inconsumpta iuuenta,
Tu puer æternus, tu formosissimus.

Iuuenis ideò effingitur, quòd ad iuueniles annos molliter transigendos maximè conferat, si parciùs, &, vt decet, sumatur: vel quòd hilares & lætos faciat. Gyrald. Syntag. 7.

Lanugo. *Lanugine.*] Barba molli, à lanæ similitudine, vt est in cotoneis malis.

queas Pylium cùm superare senem.] Allusio est ad Prouerb. proximè citatum, Senem vel nolentem vinum saltare compellit: cui conuenit illud ex Athenæo:

Vinum insanire facit. Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. hoc est,

Insanire facit sanos quoque copia vini.

Huc spectat quod Plato De legib. 1. ait: nõ solùm senem fieri bis puerum, verùm etiam temulentum. Per senem Pylium αὐνεκδοχικῶς senem quemuis sapientem hominem intelligit, qualem Nestorem Homerus celebrat in Iliade. Quem tamen locum de Bacchi iuuenta non de vi, sed de ætate & tẽpore intelligendum esse mihi facilè persuadeo cum Ioan. Fratre, viro sanè docto, mirari enim possit aliquis Bacchũ iuuenem semper videri, cùm sit ille Nestore annosior. Nã & apud Lucianũ Iupiter ridet Cupidinem, qui se puerum esse iactet, cùm sit ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ ἰαπέτου. Quam amici hominis explicationem lubens admitto, vt eruditam dignamque quæ probetur omnium calculis.

Tympanum cur adiunctũ Baccho. *Tympana non manibus, &c.*] Tympanum luxuriæ instrumentum dicitur à Iustino, lib 30. Suspicor Baccho tribui tympanum, tanquam hilaritatis signum notissimum, vel propter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

strepitum inconditum, quem edere interdum solent qui vino sunt onusti.

Plutarchus de Ptolemæo Iuniore, qui temulentus in palatio, tympano composito obambulabat, Graue, inquit, & calamitosum ſi Cleomenes opperiretur otium dissolutum Regis Cybelij præstigiatoris, vbi primùm ille tympanũ posuerit, & tripudiantiũ cœtus dimiserit Græcè ita: Νῦν γὰρ ὁ Κλεομένης ἐκδέχεται μητραγύρτου Βασιλέως σχολὴν ἀπαμβῶντος, ὅταν παρῶσιν ἀποθέσθαι τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον.

capiti non cornua desunt.] Ouid. in Estist. Sapphus: *Cornua Bacchus.*

Accedant capiti cornua, Bacchus eris.

Nam priùs ab Orpheo in Hymnis βυκέρως, καὶ διφόρως est appellatus. Diodorus in 5. ratione reddit, quòd priùs boues iugo iunxerit, vel quòd Ammonis filius fuerit, qui capite arietino pingebatur. Cornua pro audacia Phornutus accipit, quòd audaces vinum reddat. Veteres cornibus pro poculis vsos, & eam ob causam Bacchum dici cornutum & temulentum scholiastæ quidam trãdunt.

Hoc doceo, nostro, &c.] Sic Plin. ca. 1. lib. 23. Vino modico *Vini vsus.* nerui iuuantur, copiosiore lędũtur, sic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, tristitiæ cura hebetatur, vrina & algor expellitur, somnus conciliatur: Contrà, si nimius adhibeatur vini vsus, belluina cornua capessimus, & in furorem intolerabilem nonnunquam ruimus.

Hoc doceo, nostro quòd abusus, &c.] Non me fugiebat, vnde vini, τῦ οἴνου, appellationem Plato in Cratylo deduceret, nempè *οἶνος vnde dicatur.* ἀπὸ τοῦ οἰήσεως τὸν νῦν ἐμπιπλᾶν, quòd opinione mentem oppleat: vel, vt etymolog. ἀπὸ τῆς ὀνήσεως, eo quòd iuuet & recreet. Sed ad hũc locum mihi satisfecerit Plutarchi monitum ex 7. Sympos. Probl. 10. cuius hæc est sententia: Quod verò summum est, vt in consultatione de rebus arduis imprudens atque imperitus rerum sequatur prudentiores, hoc vinum ebriis adimit. Ideò enim Plato vino nomen ait impositum esse οἶνος, quòd efficiat, vt qui biberint, sapere se putent, οἴεσθαι νοεῖν ἔχειν.

quòd abusus munere sumit cornua.] Athenæus lib. 13. οἶνῳ γὰρ ὥσπερ ὅπλῳ τὸ σῶμα, ἐπιπαρελθὼν ἔκαστα καὶ τὰ μανιώδη φησί: Vino in corpus descendente, ascendunt verba improba & furiosa.

sumit cornua.] in effusam prolabitur audaciam. Ouid. 1. Artis: *Cornua quid.*

nunc pauper cornua sumit. & 4. Trist.

Iam ferat in pugnas, & nondum cornua sumpsit,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nec mihi sumendi causa sit vlla velim.

Idem 3. Amor. eleg. 10. quo loco significat se resipuisse, & ab amoris laqueis extricasse se, ait,

Venerunt capiti cornua sera meo.

Plato Dialogo De impositione nominũ, οἶνον dictũ vult, quasi οἰόνουν, nempè διὰ τὸ οἰήσεως ἡμᾶς ἐμπιμπλᾶν. quod Horatius 1. Carm. videtur circumloquutione expressisse:

Te sæua tene cum Berecyntia
Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus amor sui,
Attollens vacuum plus nimio gloria verticem,
Addis cornua pauperi.

Ouid. 4. Fastorum:

Mitte pater caput huc, placataque cornua vertas.

Bacchum cornutum quid finxerint. Quo loco admonẽdi mihi sunt Philologi, Bacchũ veteribus κερασφόρον depictum, id est cornutũ, aut cornigerũ: vel quòd primus rationem boum copulandorum ad agriculturam inuenisse credatur: vel quòd eius pater Ammon cornutus colebatur. Plato aliam causam historicam retulit 2. Legum, & post eum Athenæus Dipnosoph. 2. Olim soliti erant in capiendo potu cornibus vti pro poculis, hinc verbum κεράσαι, pro, vinũ fundere: & κρατὴρ, quasi κεράτηρ, quod à nomine κέρας deflexum est. Pompeius Festus ad moralem sententiam accedit, quòd qui temulenti sunt, adeò interdum truces apparent, vt cornua habere videantur: & Scholiastes Horatij ad Odam 19. secundi Carm. ibi,

Te vidit insons Cerberus aureo cornu decorum.

ait cornua Baccho tribui solita, quia ebrietas arrogantiam & audaciam gignat.

Sistrum. *mollia sistra.*] Ebrius ad musicam, vt asinus ad lyram. Sistro dulci & sonoro instrumento in sacris Isidis vtebãtur veteres. Martial. *Hæc quatiet tenera garrula sistra manu.*

Ouid. de morte Tibulli. *Quid nos sacra iuuant, quid nunc Aegyptia prosunt sistra?* De sistro, Pierium Hieroglyph. 48. diligenter euolue. Instrumentum hoc æneum fuit, curuum ad lebetis formam, vt Plutarch. commentario de Iside retulit; circum erant parua quædam cymbala seu tintinnabula, & in eius parte superiore sculpta erat felis humana facie: in ima verò, figura Isidis & Nephthys.

Nudus Bacchus. *Quid vult ille color membris, &c.* Nuda fiebant Bacchi simulacra, inquit Phornutus, vt naturam vini ostenderent, quòd arcana detegat. Horat. 1. epist. *Quid non ebrietas designat? operta recludit.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

recludit. Rubedo autem colorem satis indicat, hinc que cognomen Ignigenæ habuit. Strabo lib. 13. *Igneus Bacchus.*

Cùm Semeles de ventre parens, &c.] Notissima est fabula, quâ fusè tractat Ouid. 3. Metamorph. dicitur opera matris Bacchus vtero prodiisse, fabula nimirùm calorem eius & feruorem innuere, ait Phornutus: tali enim natura est vinum, vim obtinés igniparem. Sed apud Poëtas est: Femori Iouis insutũ ad perfectionem veniſſe, quòd secundò femoribus vinum maturescat ac perficiatur, cùm primùm enim maturum est, vsui prorsus est imperfectum: sed pedibus calcatũ, fit perfectius. Nam prima illa generatio fit in autumni maturitate, quæ est etiam tum æstu vigente. At cùm calcatur, & pedibus exteritur, id femoribus confici videtur. Et hæc quidem φυσικῶς. Alij modo alio enarrant. Prouerb. Perdidisti vinum infusa aquâ, fabulæ huius origo affertur. Veteres enim merum bibebant, non sine noxa, donec Staphylus Sithonis filius docuisset vinũ diluendi rationem. Plato etiam admonebat, Bacchum temulentum Deum sobrijs Nymphis temperandum esse, id est, vinum aqua miscendum: quod hoc Epigrammate Meleagri comperti us est *Fabula de ortu Bacchi ad quid.*

Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον ἐπ' ὀκτωγόνῳ ἤλασ' ἀμάξῃ
Νῆφαι, ἐπεὶ μέθυσος ἀμφὶ κυλινδόμενον.
Τίνες σὺν νύμφαις βρέμεται Φίλος ἢ δέον ἄγχι;
Μίσγεσθ', ἐξ ἀτέρ ἐστι πυρὸς ἐπιμόλιον.

Id ego ita olim conabar reddere

Præsiliit rapido cùm Bacchus ab igne puellus,
Est Nymphis lotus pulueulentus adhuc.
Cum Nymphis ideò gratus sit Bacchus: at illum
Ni's miscere sinas, igneus ardor erit. *Bacchus Nymphis temperandus.*

Ponticus Heraclides lib. De allegoriis Homericis, id perspicuè docuit, citans illud ex Iliad. ζ. ὡς ποτε μαινομένου θοὸν οἶνον πίνας, &c. ait enim Bacchum seu Dionysium μαινόμενον appellatum à Poëta, id est, insanum & furentem, quòd nimio vino insani homines fiant. Bacchi nutricibus, vites intelliguntur, quas Lycurgus pepulit per montem Nyseron: quia consuetudo fuit asseruandi vini causa admiscere marinã aquam. Idem videtur sentire Athenæus Dipnosophist. 11. cap. 3. quo loco rationem reddit, cur Nymphæ dicantur Bacchi nutrices, nempe quòd aqua immista vinum augeat, & temperet. Prisci autem illi Ioui duas nutrices, Iunoni vnam, Apollini duas, Baccho plures attribuerunt, quòd oporteat hunc Deum plu- *Nymphæ Bacchi nutrices.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ribus nutricum Nympharum mensuris manſuefactum eſſe ac domitum. Huc adſcribere non piget lepidum Cœlij Rhodigini Epigramma, quod, ni fallor, è Græco confinxit:

Ardentis Semeles audens puer excidit aluo,
Ardebatque uno mater & ille rogo.
Et ſpes nulla ſuper miſeræ ſuccurrere matri,
At puer in flammis non tamen uſtus erat.
Oggygis occuerit, ſed non prius attigit illum,
Succubuit multæ quam Iouis ignis aquæ.
Ignis abit, ſed non abiit uis ignea prorſus,
Quique cuti ſummæ parcit, in ima furit.
Nympha igitur procul: O puerum ne tangito, clamat,
Quiſquis es; ignis enim eſt, ni prius imbre lauer.

Huc facit illud Plutarch. diſputatione, An ſeni reſpenda Reſpub. Aquam mero miſcemus, quo Deum furentem (vt cũ Platone iſtuc) ſobrio altero caſtigatũ temperemus, ὡς φησι πλάτων ὅτι τῷ μαινομένῳ θεῷ ὕδωρ ἀκρατὸν, μανιώμενον θεὸν ἑτέρῳ θεῷ ἡφαιστῳ σωφρονιζόμενον κολαζόμενον. Idem de philoſophis, qui non minus literatis ſermonibus condiunt apparatum conuiuij, quàm vinum aqua diffuſa diluit, ὑχ ἧττον τοῖς Μούσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κερανύντες: non minus Bacchum Muſis, quàm Nymphis permiſcentes. Huc pertinent Cnemonis verba ad Nauiſiclem, lib. 5. Aethiop. hiſt. apud Heliodor. καὶ μὴ δοκεῖς ἢ τοῦ διονύσου μεῖλιξα τιθυίαν, τὸν ἑρμῆν τῷ διονύσῳ συγκιδήρων, ἢ λόγων ἥδυσμα τῷ ποτῷ συμπαναχῶν. Videris mihi ſacrę rei tenere optimè rationẽ, qui cõiungis BacchoMercuriũ, & orationis condimentum poculis admiſces. Eiuſdem lege quæſtionem primam Sympoſ. 3.

Hinc ſapit hic liquidis, &c.] Idem eſt illud Antinoi, ni fallor, apud Homerum Odyſſ. φ.

Οἶνος σε πρῶϊ μελιηδὴς, ὃς τε καὶ ἄλλους
Βλάπτ' ὃς ἂν μὴ χανδὸν ἕλῃ, μὴδ' αἴσιμα πίῃ.

Vinum lædit dulce quod & alios
Lædit, quicunque ipſum abundanter capit, neque decenter bibit.

At quę cauſa incuſandi vini, ſi quis damnũ inde conſequatur? ὑ γλῆυκος τοῦτο ἐρῶ ὁ διόνυσος ποιεῖ, τὸ δ' ἄμετρον τῆς πόσεως ἢ τὸ πρὸς τὴν χρῆσιν ἔχοντες ἐμφορᾶσθαι τὴν ἀκρατον. ὃς δ' ἐμμετρα πίνῃ ἱλαρώτερος μᾶλλον ἢ ἡδίων γένοιτ' ἄν. Theocritus Eidyllio 13. à Baccho dari hominibus lætitiam & dolorem ait:

Οἷα διωνύσοιο δόκ' ἀνδράσι χάρματα καὶ ἄχθος.

Fabulam hanc ſcio à variis accõmodari variè. Referã, ſi com-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

modè possim, quæ Philo Iudæus habet lib. Quòd omnis probus liber, de Theodoro & Lysimacho loquens: Cùm, ait, Lysimachus præterea rogasset, num & è patria fugatus esset propter suorum inuidiam ciuium: respondisse, Nequaquam, sed propter excellentiam ingenij, quod patria minimè capiebat. Sicut enim Semele Baccho grauida cùm non potuisset perferre vterũ, Iupiter eam miseratus, abortiuũ ambussit, & inter Deos retulit: sic cùm patria mea minor esset, quàm vt caperet Philosophũ, bonus quispiam, siue Deus, siue Genius, Athenas in locum fortunatiorẽ commodioremque me transtulit, &c.

torret ab igne iecur.] Horat. 4. Carmin.

Commessabere maximi,
Si torrere iecur quæris idoneum. Idemque.
-- meum
Feruens difficili bile tumet iecur.

Vide Athenæum 10. Dipnosoph. cap. 9. Plin. lib. 14. cap. 15. De Alexandri vinolentia.

Sed nunc me doceas, &c.] Non fuit ostendisse incommoda, & ægritudines, nisi remedia quædã adhibeantur. Præceptum itaque est de vino temperatè sumendo, nimirùm vt quarta pars aquæ semper immisceatur: quod tamẽ præceptum pro ratione locorum, temporũ & personarum ad ἐπιείκειαν reuocandũ est. Prouerb. Epicythisare. Athenæum 10. ca. 8. & lib. 15. cap. 15. Quò etiam pertinet illud ex Græcis epigrammatis:

Vino quomodo vtendum.

Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ μηδ' ἐλάχιστον·
Ἐστὶ γὰρ ἡ λύπης αἴτιος, ἢ μανίης.
Χαίρῃ κεντάυρος τοσὶ νύμφαις ἁπταρθεὶς αὐτὸς,
Τῆμος καὶ θαλαμεῦσι θοὸς εἰσιμάτιος.
Εἰδὲ πολὺς πεύσῃ, ἀπέρεα πίαμεν ἠδὲ ἔρωτες,
Βαπτίσεται δ' ὑπνῳ γείτονι τὸ θανάτου. id est,

Nec minor esto modus Bacchi, nec largior æquo,
Hinc mœror mentes occupat, inde furor.
Quartus tres secum Nymphas admittere gaudet:
Sic thalamis aptus, coniugioque venit.
Namque solet teneros contemnere multus amores,
Et somnum morti conciliare parem.

intra heminas] Significat vltra mediocres mensuras nihil adiiciendum, vel sobriis mensuris vtendum. Neque enim Græcorum veterum bibacitate insignium, aut Germanorum nostri huius temporis consuetudo probanda, qui inter conuiuandum potando certent.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mox ebrius, inde furit.] Gallis veteribus non ebrietas modò, sed ebrietatis comes rixa & cõcertatio à Platone, aliisq; quibusdam notatur. In cuius culpæ societatem Germani à Cornelio Tacito vocantur, pariq́ue & vinolentiæ & contentionis appellantur nomine: sic enim ille: Aduersus sitim non eadem temperantia: diem noctemq́ue continuare potando nulli probrum: si indulseris ebrietati suggerendo quantum concupiscũt, haud minùs facilè vitiis, quàm armis vincentur. Crebrę, vt inter vinolentos rixæ, rarò conuiciis, sæpius cæde & vulneribus transiguntur. Hæc Tacit. Obiter adiiciam quod memini legere me apud Firmicum Maternum, auctorem nõ postremi nominis, libello quo Paganorum errores conuellit: Lycurgum Thracium idò vites excidi iussisse, quia vinum in Thracia insaniam furoremq́ue pareret: quo pertinere puto initium Odes lib. 1. Carm. Horat.

Natis in vsum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Qua ratione etiam Astyages apud Xenophontem, cùm Cyrum rogasset, quam ob causam à vino abstinuisset inter conuiuandum: quia metuerem, inquit, ne in cratere mixta venena essent: cùm enim tu ad natalititia amicos adsciuisti, facilè obseruaui venena mero mixta. Sed quo tandem modo, inquit ille? videbam enim vos, ait, neque mentis, neque corporis esse compotes.

Res dura hæc nimium, &c.] Dura quidem, iis potissimùm, qui sibi omnia effusè licere volunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gramen. EMBLEMA XXVI.

GRAMINEAM *Fabio patres tribuere corollam,*
Fregerat vt Pœnos, Hannibalemque mora.
Occulit inflexo nidum sibi gramine alauda,
Vulgò aiunt, pullos sic fouet illa suos.
Saturno Martique sacrum, quo Glaucus adesso
Polybides, factus creditur esse Deus.
His merito arguitur nodis tutela salusque:
Herbaque tot vires hæc digitalis habet.

GRamen herbam, quæ aliis est sanguinaria, celebrat, vt tutelæ, præsidij salutisque symbolum. Ex ea enim corona graminea fiebat apud Romanos maximo in pretio habita. Sed & proprias quasdam in ea vires esse exemplo est Alauda, Martis auis, quæ nidum gramineis ramulis vallare soleat. Ad hæc Saturno & Marti gramen est consecratum, ne quis eã in minimis habẽdam putet. Postremò comesso gramine Glaucus, Deus marinus est habitus. His omnibus tanquam notis arcanis defensionem, salutemque intelligimus: quibus vti licebit, quoties effugij, aut præsidij spem voluerimus ostendere: vt si potentior aliquis nos opprimere conetur, aut quispiam in nos malè affectus noxam inferre, nos in legũ tutela,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

& iuris noſtri innocentia fiduciam collocando, prouerbiali hoc ſchemate vtemur, dicemúſq; nos gramineas habere frõdes. Vt autẽ vari*j* ſeſe caſus offerunt, ita diuerſis modis iſtuc vſurpari poteſt. Graminis ſymbolum ſignificare mihi videtur certiſſimum rumnarum omnium, & infortuniorũ quaſi preſens alexipharmacum: quod & de diſciplinis humanioribus, integritate animi, aliiſq; eiuſdem, quorum portus tutiſſimus eſt, intelligi facilè poteſt. De gramine Plin. ca. vlt. 24. lib. Athenæus 7. Et hæc prima mea contectura fuit, inops quidem conſili*j*, quod verum fateri cogor, vt ætas in qua minutias haſce commentabar: nunc verò Emblematis huius veram ſententiam repeto ex Feſto Pompeio, cuius hæc verba: Herbam do, cùm ait Plautus, victũ me fateor ſignificat: quod eſt antiquæ & paſtoralis vitæ indiciũ: nam qui in prato curſu aut viribus contendebant, cùm ſuperati erant, ex eo ſolo in quo certamen erat, decerptam herbam aduerſario tradebant. Citatur ex Attio,

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt.

Plinius de obſidionali corona, dari ſolitam è gramine teſtatur, quod gramẽ decerptũ erat quo loco obſeſſos ſeruaſſet aliquis. Summũ enim apud veteres victoriæ ſignũ fuit herbam porrigere victos, hoc eſt terra & altrice humo & humatione etiã cedere. Idem Plin. de elephante lib. 8. Mirus pudor eſt, victuſq́ue vocẽ fugit victoris, terrã ac verbenas porrigit. Itaque herbã dare ſiue porrigere gramen, eſt ſeſe fateri victum, agnoſcere victorem, præſidi*j* & ſalutis auctorem reuereri.

Corona gramineæ.

Gramineam Fabio, &c.] Corona graminea (quę & obſidionalis) duci dabatur ab iis quos quos obſidione liberarat, ait Gellius: eaq́ue fiebat è gramine quod eo loco natum eſſet, intra quem clauſi erant qui obſidebantur. Hanc coronam S. P. Q. R. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum ſecundo, quòd vrbem Romam obſidione hoſtium liberaſſet. Hac nullam aliã fuiſſe nobiliorem, quæ nunquam niſi ſumma deſperatione daretur, Plinius 22. lib. ca. 3. 4. & 5. memorat.

Patres, Senatores.

patres.] Romani Senatores, quòd erga Rempubl. paterno eſſe animo deberent, ſic nominati. Salluſt. in Catil. hi vel ætate, vel curæ ſimilitudine, patres appellabantur.

Pœni.

Pœnos Hannibalemque.] id eſt, Hannibalem Carthaginenſiũ Ducem. Pœni, quaſi Phœni, quia duxerunt originem à Phœnicibus, quam tamen deriuationem ab aliis vſurpatam reſellit Pompon. Sabinus ad principium Aeneid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mora.] cunctatione. Hinc Fabius cunctator appellatus, de Poëta 6. Aeneid. Ennium imitatus, sic *Fab. Maximus.*

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Occulit inflexo nidum, &c.] Quibusdam auibus & belluis herbarum quarundam cognitio est à natura insita, vt quod arte maxima & diligenti obseruatione homines ipsi sciunt, hæ naturæ beneficio sentiant. Quòd autem alauda siue galerita nidum sibi ex gramine conficiat, ex veteri Prouerbio sic expressum est à Cassiano Basso scholastico, lib. De agricultura. Galeritæ, inquit, in gramine nidificant, vnde etiã prouerb. *Animalium quorundam solertia. Alauda in gramine nidificat.*

Ἐν κορυδῷ ποίᾳ σκολιὴ κέκρυπται ἄγρωστις

Ramosum gramen nido occultatur alaudæ.

Solet enim alauda peculiari quodam amuleto suum lustrare nidum, impositis quibusdam ramulis graminis, sicuti aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrtho, palumbes lauro, vt ex Zoroastre magi. 15. χειρικῶν retulit literatissimus vir Belgij decus Iunius, adagio,

Alaudæ in nido latet gramen.

quo Glaucus adeso, &c.] Id variis modis ab Athenæo libro 7. cap. 16. & aliis narratur. Hic piscator fuit Anthenodius, natandi peritissimus, qui vel cunctos sui temporis natatores in vndis exuperabat, ait Palæphatus: nam solebat è portu spectantibus, donec iam extra eorum esset prospectum, enatare. Cùm autem rediret, persuadebat sese in marinis fluctibus vixisse; hinćque marinus Deus primùm est nominatus. Tradũt alij eum aliquando ob nimiam piscium, quos ceperat, multitudinem fuisse defessum, onusque in media via, abieciisse vnũ ex piscibus moribundum herba gustata reuixisse, & in fluuiũ profiliisse, quod cùm Glaucus obseruasset, eadem herba comesa, immortalitatem adeptus putatur. Prouerb. Glaucus comesa herba habitat in mari. Plinius lib. 9. cap. 16. & lib. 32. cap. 11. Ausonius: *Glaucus.*

Sic Anthenodius Bœotia per freta Glaucus,
Gramina gustatæ postquam exitialia Circes
Expertus carptas moribundis piscibus herbas
Sumpsit, Carpathium subiit nouus accola pontum.
Ille hamis & rete potens scrutator operti
Nereos, æquoream solitus conuertere Tethyn
Inter captiuas fluitauit prædo cateruas.

Ad id respexit Franc. Picus Mirandulan. in Voto pro salute coniugis (mihi enim aliud agenti pridem locus ille occurrit.)

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Num mihi firmari possent mea vota, maligno
Impete depulso morbi? num pallida tabes?
Num tetris pelli poterit mors improba succis?
Gramine vel Glauci vel prisca Paeonis arte?

Quòd dixit gramen Saturno & Marti sacrum, Aischyrion Samius in quodam Iambo ait: Saturnum seminasse gramen, quod vocat gramen Deorum: Marti autem, quòd in campo Martio Romæ cresceret, & Martiali donaretur præmio. Horat. principio 4. Carminum:

Gramen cur Saturno & Marti sacrũ.

Te per gramina martij
Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Horatius 3. Carm. Od. 7.

Quamuis non alius flectere equum sciens
Aequè conspicitur gramine Martio:

Seruius nititur causam reddere, cur gramen Marti sacrum sit: & Ouid. etiam in Fastis. Reuera gramen & in nominis ratione, & re ipsa, cum Marte aliquam habere similitudinẽ videtur: nam Gramen & Gradiuus (quod Martis cognomen) à gradiendo & serpendo duci videntur: & cùm fit castrametatio, locus commodus, id est planities campi deligitur ab Imperatorum ministris, quo loci solet esse gramen, cuius omnino tollendi vel auellendi nulla ratio esse potest; ideóque puto ab Ouidio, epitheto ad rem accommodato, inexpugnabile gramen appellatum esse. 5. Transformat.

Polybides.

Polybides.] Polybi filius. In eo patronymico fateor me hęsisse: sed hunc, quanquam leuem, scrupulum exemerunt prosopographi ex Argonautic. Apollonij scholiaste. Plerique nostræ Academiæ Parisiensis viri eruditi mihi pridem significarant, Polybidem Glaucum διὰ τὸν πολὺν βίον καὶ ἰδεῖν, esse fortè denominatum, quod ipsum non videretur abhorrere à Glauci viuacis fabula. Sed huic tamen coniectaneo vt non planè sum assensus, sic neque omninò repugnaui.

nodis] notis symbolis.

Digitalis] δακτύλιος, vt Aristolochia μάκρα ἡ δακτυλῖτις dicta à digitorum forma qui intersecti sunt. q. d. herba hæc vires tantas habet, etsi digitum non excedat. Plin. 24. cap. 19 Sunt & qui aculeatum gramen vocant trium generum, cùm in cacumine aculei sint, plurimum quini, dactylon vocant, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nec verbo, nec facto quenquam lædendum.

EMBLEMA XXVII.

ASSEQVITVR, *Nemesisque virum vestigia seruat,*
Continet & cubitum, duráque frena manu.
Ne malè quid facias, néve improba verba loquaris:
Et iubet in cunctis rebus adesse modum.

NEmeseos nomen, vt hinc ducam initium, ἀπὸ τοῦ νεμεσᾶν, indignari, succensere, iustè accusare. νέμεσις verò apud Latinos nomen non habet, Plinius testatur lib 28. cap. 2. & Ausonius eidyllio de Mosella:

--Latiæ Nemesis non cognita linguæ.

Adrastia etiam dicta vltrix superborum & arrogantium verborum, τιμωρὸς ὕπερ ὄγκων καὶ ἀχαλίνων λόγων ait Suidas. Pausanias Adrastiam ἀπὸ τοῦ μηδὲν αὐτὴν ἀποδιδράσκειν· ἐστὶ γὰρ ἡ παρὰ τοῦ θείου δίκη ἀνέκφευκτόν τι καὶ ἀναπόδραστον: quod nimirum ipsam nihil effugiat: nam diuina vltio est ineuitabilis, quæque non potest effugi. Quo sensu puto dictum à Catullo,

--precésque nostras
Oramus caue despuas ocello,
Ne pœnas Nemesis reposcat à te,
Est vehemens dea, lædere hanc caueto.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Idem Pausanias in Atticis, auctor est, Nemesim, siue Rhamnusiam scelerum vindicem habitam, potissimúmque contumeliosis & claræ mentis hominibus succensere, illosque iustè persequi & punire. Macrobius 1. Saturn. 17. eam contra superbiam coli fuisse solitam scribit: nec defuere qui apud Hesiodum Nemesim iustitiam interpretentur, cùm cecinit, αἰδὼς καὶ νέμεσις, Pudor & Nemesis homines reliquere, & ad immortalium cœtus, euolarunt. Sæpenumerò pingebatur cubitum sistens, & frenum manu tenens. De qua illud est in Græcorum collectaneis lib. 4.

Nemesis vindex.

16. 223 Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν.
Vna manus cubitum ostentat, gerit altera frenum:
Illa modum serua: hæc admonet, os cohibe.

Et aliud eiusdem fermè argumenti:

Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος οὕνεκα; λέξεις,
Πᾶσιν ἀπαγγέλλω μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον.
Contineo Nemesis cubitum. quæ causa, requiris?
Præcipio cunctis rebus adesse modum.

Deus omnia videt.

Plato Dialog 4. De legibus Nemesim iudicij angelum appellat. cuius sententia proximè accedit ad nostram religionē. Nobis enim ex diuinis oraculis verè persuademus supremum rerum omnium opificem nihil latere, nihilque omnino impunè relinquere, quippè qui, vt cecinit Orpheus,

Πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἀκούει, καὶ πάντα βραβεύει.

Idem Tragic. Seneca:

Dominare tumidus, spiritus altos gere,
Sequitur superbos vltor à tergo Deus.

Prouida itaque fuit admodum veterum in moribus componendis cura, diligentiáque, vt ostenderent superbiam Deo præ aliis vitiis inuisam esse, dixerunt eos qui hac correpti essent non modò censura diuina, sed etiam indignatione puniri: ideóque proprium ad hanc vltionem numen adhibuere; Nemeseos nomine nuncupatum. Colligere est enim è multis, quatuor potissimum (ait Ficinus) nempè legem, iudicium, iustitiam, Nemesim. Horum exemplum quisque nostrum in se habet in mente legem quid agendum sit, quid non, communi norma dictitantem, & honestum quidem sequendum, eius verò contrarium fugiendum. Habet in ratione iudicium distinctiori quadam argumentationum discursione discernens, quod in hac vel illa actione positum est honestum esse vel

In mente lex.

In ratione iudicium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

turpe. In voluntate est iustitia, quæ eligat aut prosequatur, quod ratio per mentis leges sequendũ vel fugiendum dictauerit. Est & in imaginatione Nemesis, quæ turpibus actionibus verbisque succenseat ac legitimæ indignetur. Aristot. 2. de arte dicendi, νέμεσιν pro animi commotione accipit, & pro virtute, 2. Moralium ad Nicomach. mediam illã quidem inter φθόνον καὶ ἐπιχαιρεκακίαν, id est inuidiã & peruersam lætitiã: definitur itaq; in Rhetoricis, λύπη ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίας εὐπραγεῖν, dolor ob eius felicitatem, qui ea sit indignus, quod ita velim apertius explicari. Opponitur misericordiæ Nemesis, id est indignatio; sunt itaque quodammodo inter se contrariæ: sed nõ tamẽ propter se, at propter res subiectas: bonũ enim bono nunquã contrarium est. Misericordia, est ægritudo ex alterius miseria, iniuria laborantis, & is quidẽ affectus nascitur ex opinione mali, non cuiusuis, sed eius tantũ quod vel dolorem, vel interitũ afferat, dolorem quidẽ, vt si quis vir minimè malus pellatur in exilium, & ab amicis destituatur, aut aduersæ fortunæ casu aliquo concutiatur: interitum, vt si quem innocentem torqueri, vexáriue videamus. At Nemesis prospera fortuna improborũ excitatur. In vtraque dolor quidã est: nã misericordia dolemus innocẽtis afflicti infortunio: Nemesi dolemus felicitate hominis improbi. Qua in re plerique fallũtur qui eandẽ esse Nemesim atque inuidiã putant, propter aliquã motuũ similitudinem. Nam inuidia nullum inter bonos & malos discrimẽ ponit, sed bonis alienis cruciatur, seu illa dignè, seu indignè accidãt: & inter æquales ac similes præcipuè regnat. At Nemesis ægre fert tantũ indignos & improbos opibus & honoribus florere: qua ratione laudabilis animi cõmotio est, vt virtus existimetur, & in probis tantũ viris est. Cùm enĩ æquitas postulet, vt malis malè, bonis eueniat bene, certè vir probus & iustus maximè gaudet, cũ iustitia seruatur: vt cũ sceleratos homines, sicarios, grassatores, prædatores aliosq́; id genus de medio tolli videt: sic neque minus gaudet quãdo viris bene meritis aliquid optimè succedit. Quę omnia paulo pòst exẽplis illustrabim⁹. De Nemesi sic Ammiã. Marcellin. li. 14. ad finẽ: Hæc & huiusmodi innumerabilia vltrix facinorũ impiorũ bonorũq; præmiatrix aliquoties operatur Adrastia atq; vt inam sẽper, quã vocabulo duplici etiã Nemesim appellamus. Ius quoddã, sublime numinis efficacis, humanarũ mẽtium opinione lunari circulo superpositum, vel (vt definiũt alij) substantialis tutela generali potẽtia partilibus præsidẽs fa-

Involuntate iustitia.

In imaginatione Nemesis.

Locus ex Amm. in.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tis: quam Theologi veteres fingentes Iustitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradunt omnia despectare terrena. Hæc vt regina causarum, & arbitra rerum, hæc disceptatrix, vnam sortium temperat, accidentium vices alternans, voluntatumque nostrarum exorsa interdum aliò quàm quò cõtendebant exitu terminans, multiplices actus permutando conuoluit. Eademque necessitatis insolubili retinaculo mortalitatis vincions, fastus tumentes incassum, & incrementorũ detrimentorumque momenta versans, vt nouit, nunc erectas mentiũ ceruices opprimit & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Pinnas autẽ ideò illi fabulosas aptauit, vt adesse velocitate volucri cunctis existimetur: & prætendere gubernaculum dedit eique subdidit rotam, vt vniuersitatẽ regere per elemẽta discurrẽs omnia nõ ignoretur. Sic ille: qui etiam lib. 22. Quẽ ab ima sorte adusque iubendum Imperatori penè elatum, ideoque intolerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurẽ (quod dicitur) vellẽs, monénsque vt castigatiùs viueret, reluctantem præcipitem tanquam è rupe quadã egit excelsa. Audiamus etiam Artemidorum, qui lib. 2. Nemesis, ait, semper bona est viuẽtibus secundum legem, & moderatis hominibus, & philologis: at verò cõtra leges delinquẽtibus, & his qui aliquib⁹ insidias struũt, & magnas res auspicantur. Nam impedimento esse, & obstare his quæ inconsultè & præter animi nostri sententiam fiunt, Nemesim vocamus. Quidam produnt, quod Dea hæc bona quidem in peius vertat, mala autem in melius. De eadem Nemesi Plutarch. disputatione De iis qui serò corripiuntur à numine, multa eruditè collegit, vt & Gyrald. Syntag. 15. & Erasm. in Prouerb. Adrastia Nemesis.

Artemidori locus.

vestigia seruat.] Epigramma Græcorum 1. ἴχναι eam ob rem dicta, id est, vestigiaria, quæ vestigia hominũ insequatur: est & quædam ad prouerbium allusio, ἴχνος μετελθεῖν, & ἴχνη διώκειν: id est vestigiis insistere, & vestigia persequi: quod Platoni familiare est.

Continet & cubitum, duráque frena.] Hæc temperantiæ symbola diligenter annotat Pierius Hieroglyphicõn 36. & 48.

Ne malè quid faciat.] Sic tandem Nero post multa impia & scelerata facinorosa perpessus est suã Nemesim. Is enim matre interfecta, iudicium non effugit eorum qui prehendi non potuerunt: cui enim senatus coactus fuerat assentiri, huius statuæ populus noctu culeum suspendit, palam etiam voces

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

audiebantur, his conceptæ verbis: Nero matrem interfecit quas multi ad Neronem deferebant, non tam vt afferrent interitum de latis, quàm vt Neronem apud Neronem accusarent. Tandem post miseram, impiam, & indignam omninò vitam, à senatu iudicatus est, vt nudus per publicum duceretur, furca eius inserta capiti, virgis ad mortem vsque cæsus, atque ita præceps de saxo daretur, vt retulit Xiphilinus, & Eutropius: Passus est etiam suam, certè vt atrociſſimam sic iuſtiſſimam Nemesim Seianus, magno quidem sed fallaci honore sub Tiberio lactatus, adeò vt imperatori pro collega haberetur, sed & Liuia Drusi, filij Tiberij ab eode stuprata, & Druso veneni potione per Eudemum medicum extincto, quòd denique Prætorianos militesque alios multis ac magnis largitionibus sibi deuinxisset, eoque in principem coniurasset, Tiberius hominem non aperta vi, sed paulatim depressum irretiuit, eumque in senatu accusauit. Crimine patefacto Patres ita censuerunt, vt Seianus capite mulctaretur, eius corpus in Gemonias proiiceretur, in liberos etiam animaduerteretur: qua de re multa Dio lib. 58. Corn. Tacit. in 5. Val. Max. 9. cap. De improbè dictis & scelerate factis, aliique multi.

neve improba verba loquaris.] Demadi pessimè cessit, qui dum funeribus necessaria venderet, optasse dicebatur vt in hac arte sua grande maiusque solito lucrum obueniret, itaque damnatus est, quia id votum nisi ex mala mente, pessimoque in Rempub. animo proficisci iudicatum est: adeò ad lucrum non posse sine multorum morte contingere. Retulit Seneca de benefic. 6. Sic Theodoro præceptori Ptolomæi Aegyptiorum regis sua lingua fuit exitio: nam cùm Pompeiũ interfici persuasisset, quia mortuos non mordere dixisset, imò verò sese iactasset Cæsare Iulio fortiorem in Asia tandem à M. Bruto deprehenſus, meritas pœnas luit, vt est apud Plutarch.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tandem tandem iustitia obtinet.

EMBLEMA XXVIII.

ÆACIDÆ Hectoreo perfusum sanguine scutum,
Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit:
Iustior arripuit Neptunus in æquora tactum
Naufragio, vt dominum posset adire suum:
Littoreo Aiacis tumulo namque intulit vnda,
Quæ boat, & tali voce sepulchra ferit:
Vicisti Telamoniade tu dignior armis.
Affectus fas est cædere iustitiæ.

APparet id sumptum esse ex duobus Epigrammatib. Græcis lib. 1. titulo εἰς δίκην: primumque sic habet:

Ἀσπίδ' ἀχιλλῆος τὴν ἔκτορος αἷμα πιοῦσαν,
Λαρτιάδης δυναῶν εἷλε κακοκρισίῃ.
Ναυηγοῦ δὲ θάλασσα κατέσασε καὶ παρὰ τύμβον
Αἴαντος νηκτὴν ὥρμισεν, οὐκ ἰθάκη.
Pelidæ clypeum non æquo cessit Vlysses
Iudicio, plenum sanguinis Hectorei.
Sed mare naufragio detraxit, namque natando
Is tumulum Aiacis, non Ithacam petiit.

Quod autem sequitur, Alciatus ipse expressit, sed Musa pau-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lum fusiore, addiditque postremo ἐπιφώνημα:

Καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον Ἀθήνης,
Καὶ κεῖσιν ἐλλήνων τυγερὴν ἀπέδειξε θάλασσα.
Ἀλλὰ σὲ δ' αἰγιαλοῖσι βοᾷ, καὶ σῆμα πιάσασα,
Αὐτόν σ' ὀνομακλύσασα τὸν ἄξιον ἀσπιδιώτιλον,
Ἔρχεο νῦν πλαμόφρονος ἔγχεος εἵνεκα δίκης.

Cæterùm de Achillis armis inter Aiacem & Vlyssem coorta est nobilis illa, Poëtisque decantata controuersia, quæ sanè Aiaci cedere coactus esset asturus & vafer Vlysses, nisi sua eloquentia tanquam fascino aliquo iudices Græcos in suam sententiam pertraxisset. His tamen armis iniuria & dolo partis non diu potitus est malæ fidei possessor. Retulit enim Pausanias non postremi nominis scriptor, se audisse ab Aeolensibus, qui Ilium post eius euersionem tenuerunt, de armorum eiusmodi prodidisse iudicio, illudque in primis: Post Vlyssis naufragia, arma de quibus certamen fuerat, ad Aiacis tumulum tempestate delata. Id Deo volente factum colligit hîc Emblematographus, vt alludat ad vulgatum miserorum & afflictorum conquestum, Iustitia verumque laborat, sed tandem eluctatur: & quanquam prematur, non opprimitur tamen. Cicero pro Cluentio: Multorum improbitate depressa veritas emergit, & innocentiæ defensio intercluſa respirat. Et pro Cœlio, exclamat magnam esse vim veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiamque, contraque fictas omnium insidias facilè se per seipsam defendat. Idem in Sextiana defensione: Alia quædam ciuem egregium iniqui iudicij procella peruertit, cæteri aut tepentiona vi perculsi, ac tempestate populari, per populum tamen ipsum recreati sunt atque reuocati, aut omninò innullerati, inuiolatique vixerunt. At verò qui senatus consilium, qui auctoritatem bonorum, qui instituta maiorum neglexerunt, & imperitæ aut concitatæ multitudini iucundi esse voluerunt, omnes ferè Reip. pœnas aut præsenti morte, aut turpi exilio pependerunt. Permultis sanè exemplis confirmari potest, pleroſque iudicum iniquitate, aut etiam populari rumore, vel alio modo damnatos, deque honoris gradu decessisse, qui tandem vita functi, certissimis coniecturis insontes, & ab omni obiecto crimine immunes deprehensi, concitatam de se opinionem non modò abstersérunt, sed immortali gloria tandem donati sunt. Opportunè ergo dictum est à Liuio: Veritatem laborare sæpè, extingui nunquam. Vt

De armis Achillis contentio.

Pausanias Aeolensibus proclamat.

Veritas premitur, non opprimitur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

enim quæ falsa sunt, vel nullo certè laborante delentur temporis aliquo tractu: vera autem & iusta violentis hominum iniuriis interdum cedunt, sed tandem emergunt. Rectè Menander:

Ἐν παντὶ δεῖ χωρεῖν τὸ δίκαιον ἐπιεικεῖ,
Εἰς τοι δίκαιος μεῖόν ἐστ' ἄν ἔνδικον
Κερδαίνειν, τὸ θεῖον νικᾷ δίκην τε συλλαβόν.

Tempore omni quod iustum est vincere par est:
Vanus vir iustus iniuriis non iustis.

Præstat, Deo & iustitiæ adiumentibus.

Quamuis monumenta præclarorum hominum situ squalleãt, eorum tamen virtus nullis vnquam seculis obscurari omninò poteſt. Huc fortè non incommodè illud Pindari ex Od. 8. Olymp. *κατακρύπτει δ' ἐπόντως οὐδὲν χρόνος*, id est, Nec pulueris situm occulit congenitorum inclytam gratiam.

Æacidæ.] Achillis: ab Aeaco Telamonis & Pelei patre.

Perfusum sanguine Hectoreo scutum.] Id dicit, propterea quòd Achilles Hectorem interfecit.

Concio iniqua.] iniustum iudicium Græcorum procerum: vel iniqua concio Vlyſſis: quam repete ex Ouidij Metamorphoſ. 13. Concio: tria significare Gellius lib. 18. cap. 7. notat ex Varrio Flacco: locum, suggeſtumque vnde verba fierent: item cœtum populi: & orationem ipſam quæ diceretur ad populum.

Ithaco.] Vlyſſi, ab Ithaca patria.

Iustior arripuit Neptunius.] aqua marina fuit æquior Aiaci, quæ ſcutum & arma illi arrepta reddiderit. Tacitè videtur alludere ad id quod poſtea dicet, plus ineſſe piſcibus marinis humanitatis & fidei, quàm hominibus. Seneca Declamat. 1. Controuerſiarum, 7. O maria iuſtiora iudiciis, ô mitiores procellæ patre! Sic Ouid. 1. Triſtium eleg. 4. vbi poëta ſuos labores cum Vlyſſis laboribus comparat:

Cùmque minor Ioue ſit tumidis qui regnat in vndis:
Illum Neptuni, me Ioues ira premit.

Idem 3. eiuſdem operis elegia vndecima:

Neptunique minor quam Ioues ira fuit.

Apud eundem, Dido Aeneæ,

Iuſtior eſt animo ventus, & vnda tuo.

In quibus ego comparationibus video Hyperbolem: & quidem mari nihil eſt implacabilius.

dominum ſuum.] Aiacem, qui dominum quidem iure, poſt Achil-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Achillem mortuum, animo retinuerat: possessionem verò minimè, quam Vlysses eloquentiæ viribus obtinuerat.

boat.] clamat. translatè à bobus.

voce.] catachresis, pro sono.

Vicisti, &c.] προσωποποιΐα.

Telamoniade.] Aiax Telamonis fili.

Affectus fas est, &c.] ἐξήγησις & ἐπιμύθιον, ad quod illustrandum succurrit Aeliani exemplum nobile ex lib. 13. var. hist. de Macareo quodam sacerdote Mitylenensi, sed quia liber est in omnium manibus, non ascribam.

Etiam ferocissimos domari. EMBLEMA XXIX.

ROMANVM *postquàm eloquium, Cicerone perempto,*
Perdiderat patriæ pestis acerba suæ:
Inscendit currus victor, iunxitq́; leones,
Compulit & durum colla subire iugum:
Magnanimos cessisse suis Antonius armis,
Ambage hac cupiens significare duces.

Testis huius historiæ potest videri Plinius, qui sic lib. 8. cap. 16. Primus Romæ leones ad currum iunxit M. Antonius, & quidem ciuili bello cùm dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine quodam ostento temporum, generosos

Emblema tractum ex Plinio & Cicerone 2. Antoniana.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

spiritus iugum subire illo prodigio significante. Plutarchus autem in Ciceronis vita copiosa oratione recenset interitus eiusdem causas, quibus M. Antonius eum ad necem postulauit. Nulla tamen potior fuit, quàm quòd Cicero, cũ sibi (è re sua) maximè esset opus seruire tempori non potuerit. Actionibus enim Philippicis in Senatu habitis sic excanduit Antonius, vt inde omnem, quod aiunt, lapidem mouerit, quo Cicero de medio tolleretur. Cùm itaque ex vrbe discedens primò in Tusculanum venisset, indéque transuersis itineribus in Formianum, vt nauim conscenderet, in altum prouectus esset, ventisque aduersis agitatus, & vitæ & fugæ eum cepit tædium. Itaque reuersus in Formianum ab Antonij militibus petitus est, & Popilius Lænas (quem aliquãdo Cicero in Senatu defenderat patronus) prominenti ex lectica, præbentique immotam ceruicem caput amputauit, & ab Antonio inter duas manus in rostris positum fuit: quo loco orationes in Antonium Cicero habuerat. Valet. Max. 5. cap. 3. multa Seneca 7. Controuers. 2. & Suasoriarum 6. capite. Seuerus Cornelius fatum hoc planè funestum ita deflet:

Abstulit vna dies eui decus, ictáque luctu
Conticuit Latiæ tristis facundia linguæ.
Vnica sollicitis quondam tutela salúsque
Egregium semper patriæ caput: ille Senatus
Vindex, ille fori legum, ritúsque: togæquo:
Publica vox, seuus æternùm obmutuit armis:
Informes vultus, sparsámque truore nefando
Canitiem, sacráque manus, operúmque ministras
Tantorum, pedibus cuius proiecta superbis
Proculcauit ouans: nec lubricæ fata, deóque
Respexit, nullo luet hæc Antonius æuo, &c.

Meminere alij quidam facinoris huiusce Antoniani, vel potius insolentiæ plusquàm nefariæ insani huius hominis ingatos leones ad currum iungentis. Et hoc quidem certè sat nobis intelligi datur, nullam esse tantam vim, aut firmum animi propositum, nullius tam præfractam vocem & sententiam, quæ non coërceri aut edomari queat. Quoties enim vel libertas vel virtus oppressa, & quasi sopita est tyrannorum violentia? Vltrò sese mihi offerunt exempla longè multa de his qui indigna & immerita extincti nece à multis iam ante actis annis, desiderium sui nobis reliquerunt, vt eorum non possimus vel sine lacrymis, vel iusto dolore meminisse.

Nihil tam dirum quod frangi non possit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed vt ad Ciceronem reuertamur. Cæsarem in senatu confossum accipimus à ciuitatis Romanæ principibus, qui tyrannidem perferre non poterant; qui tamen cùm aleam periculosissimi & funestissimi consilij subiissent, longè aliud cecidit quàm putassent; tyrannum enim de medio sustulerunt, atipsam tyrannidem tollere non potuerunt. Statim enim perturbatis rebus, & omnium consternatis animis eandem potentiam nescio quo fato M. Antonius occupauit, quanquam moribus & vitæ instituto dissimilis aliisque partibus Cæsare inferior; cui apertè omni contentione animi restitit M. Tullius, & plerique alij nobiles Romani: quos (inito fœdere cruentissimo Triumuiratus) proscripsit Antonius, ex iisque multos interfecit. Eam quidem quam non modò antè præsentiebat, sed planè experiebatur insanam M. Antonij rabiem nō dissimulat ipse Cicero 2. Philip. cùm ait: Doleris tres exercitus populi Romani interfectos? interfecit Antonius: auctoritas huius ordinis afflicta est? afflixit Antonius: desideratis clarissimos ciues? eos quoque eripuit vobis Antonius? omnia denique quæ postea vidimus (quid autem mali nō vidimus?) si rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Antonio. Et deinde subiecit: Versatus in bello est, saturauit se sanguine dissimillimorum sui ciuium. Itemque 3. Philip. ait, eū in hospitis tectis Brundusij fortissimos viros, ciues optimos, iugulari iussisse, quorum ante pedes eius moriētium sanguine os vxoris respersum fuisse constabat. Certè Plinius lib. 14. cap. 22. Antonium sanguine ciuium ebrium, & eum sitientem nominauit. Et hæc quidem forte satis. Quanquam enim ad Emblematis explanationem videamur adduxisse quæ studioso cuique satisfaciant: tamen adiiciemus, quod nō parùm fortasse conducat ad materiam seu fontē carminis huius explanandum. Si enim locus est coniecturæ nostræ dandus (in quo tamen nihil cuiquam velim præiudicatum) videtur id Alciatus duxisse potius ex Antonianæ 2. M. Tullij loco, sed (vt plerisque doctis videtur) corrupto, qui sic habet: Vehebatur in essedo Tribunus, &c. sequebatur eum rheda cum leonibus, comites nequissimi. Nonnulli hìc legunt, leonibus, quod non probatur criticis, & iis qui maiorem probabilitatē sectantur, quique censoriam virgulam in scripris authorū meliorum subinde adferunt. Quo ex loco suum videtur Emblema confinxisse Alciat. &, leonibus, legisse pro, lenonibus: adhæc non rectè temporum rationem habuisse. Si quos mouerat Plinianus

M. Antonius tyrannus.

Fons Emblematis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

locus quem attuli, nihil certè moror, cùm nihil præfractè hac in parte ausim affirmare.

Tullij laus. *Romanum eloquium.*] κατ' ἐξοχὴν Romanæ princeps eloquentiæ vocatur Cicero, vt etiam disertus artifex Reipubl. administrandæ à D. Augustin. Plinius senior eum sic lib. 7. c. 30. salutat: Salue, inquit, primus in toga triumphum, linguæque lauream merite, &c.

Pestis patriæ. *patriæ pestis acerba suæ.*] Allegorica nefarij hominis, Reique pub. pernicios hostis, descriptio, quâ sæpè orationibus vsurpat, vt Catilinariis, Post reditum, pro Sextio idem orator: vt cùm Clodium aliquando terram & inmanem belluam, sæpè furiam, sæpius pestem appellat. Sed & Gabinium atque Pisonem, duas imperij Romani pestes memini nominatos eadem oratione Sextiana. Sic in Politic. Plutarchus Reipub. hostes Aristionia, Nabim, Catilinam, pestes, morbum & vomicam patriæ appellat; id est, νόσημα καὶ ἕλκωσιν πόλεως. sic Virgil. Aen. 3. Harpyas pestem & iram Deorum: & 12.

Turni sepestis adora
Fertque, refertque sonans.

Non mihi tempero, quin & hæc adiiciam, in eorum maximè gratiam, quos in politioribus literis instituimus: quicquid lethale, noxium & damnosum est, id pestis nomine solere appellari. verbum enim pestis, παρὰ τὸ πέσειν: vnde ducta vox antiquia, pessum-pernicies etiam à pernecando dicta. Sallustius: Et si certa pestis adesset, mansurum potius, &c. Catullus seipsum alloquens ita de amore suo,

Me miserum aspicite: & si vitam puriter egi,
Eripite hanc pestem, perniciemque mihi.

Idem ad Rufum:

Eripuisti heu heu nostræ crudele venenum
Vitæ, heu heu nostræ pestis amicitiæ.

M. Tullius 1. in Catilin. Hoc autem vno interfecto, intelligo hanc Reip. pestem paulisper reprimi, & ibidem: Atque delebitur non modò hæc tam adulta Reipubl. pestis, verùm etiam stirps ac semen malorum. Idem 2. in Anton. vt Helena Troianis, sic iste Reipubl. causa belli, causa pestis atque exitij fuit, & Philip. 7. Tetrã & pestiferam belluam ne inclusam & constrictam dimittatis, cauete. Apuleius 5. Asini aurei, De sororibus Psychæ: Sed iam, ait, pestes illæ, teterrimæque furiæ anhelantes viperæum virus nauigabant. Idem lib. 9. Verùm fortuna meis crudelitatibus insatiabilis aliam denuò mihi pestem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

instruxit. Eodem schemate dixit idem Apuleius 9. Asini, De muliere quadam: Sed omnia prorsus vt in quandam cœnosam latrinam ex eius animum confluxerant flagitia. Et Arnobius lib. 5. contra gentes, de Ioue loquens: Vt esset, ait, criminum sedes, maledictorum materia, locus quidã expositus, in quem spurciriæ se omnes scenarum colluuionibus deriuarent, &c.

iugum.] Nolim prætermissum quod notat Pierius 48. Hieroglyph. iugo seruitutem significari, & fatigationem, vnde vulgarum illud, Subdere colla iugo, pro eo quod dicimus, in seruitutem trahere, à bobus sumpta metaphora. *Iugum quid.*

Ambages hic.] signis & mutis demonstrationibus eiusmodi. Leones enim iunxit, vt significaret se fortissimos quosque sub iugum misisse. Leo in Hieroglyph. fortitudinem, robur, & alia multa signat: qua de re Pier. Valerianus lib. 1. Ambages autem primaria significatione pro verborum circuitu, & sententiarum aliorsum tortarum ductu accipi solet: at hîc, quantum coniicio, schema vel pompam, aut fastum insolentẽ arguit, quo tacitè quid sibi velle, innueret Antonius. Scio quidem apud auctores frequenter sumi μεταφορικῶς pro verborum circuitu, qualis in criminibus excusandis aut velandis adhiberi nonnunquam solet, Liuius 2. Per ambages tegés ingenij sui effigiem, & 9. Vix pueris dignas ambages, senes & consulares fallendæ fidei exquirere, & id quidem trãslatitiè, propriè verò ambages sunt flexus & mæandri fluminum, Claudianus itaque Aequoris ambages dixit, sicsæpe apud Cornel. Tacitum Annalib. *Leo quid.* *Ambages.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gratiam referendam. EMBLEMA XXX.

ARBORI insignis pietate Ciconia nido,
Innuptes pullos pignora grata fouet.
Talia ex spectat sibi munera mutua reddi,
Auxilio hoc quoties mater egebit anus:
Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum
Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

Parentibus quantum debeamus.

OMnibus iis qui humanitatis iura colunt, ab ipsa omniũ magistra natura perspasum debet esse quantum parentibus debeant, nisi tamen omnem humanitatem sibi detrahi patiantur. Siquidem non homines modò arcano aliquo sensu pietatis in parentes, sed & animantium quædam, à quibus abest ratio, admonentur. Ciconiæ enim, vt est apud Solin. c. 43. Polyhist. quantum temporis impenderint fœtibus educandis, tantum & ipsæ à pullis suis inuicem aluntur. Quamobrem Aegyptij cùm significarent hominem, qui patris curam gereret, Ciconiam & Cucupham depingebant, quòd hæ soleant genitoribus senio confectis eodem modo gratiam rependere, quo ipsæ fuerint educaræ. Iis enim nidum parant, pennas vellicant inutiles, & pabulũ suppeditant: idque quoad resumptis pennis sibi ipsis queant sufficere. Itaque hæ & pie-

Ciconiæ pietas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatis, & grati animi symbola gerunt, vt videre est apud Pierium lib. 17 Hieroglyph. Pudeat nos hac in re inferiores, aut etiam deteriores auibus esse. Atqui par est eo lubentiùs & alacriùs naturæ nos reddere quod accepimus, nimirum vitam eorum conseruare tutariq́ue, qui nobis auctores vitę fuerunt: & quo nobilior est nostra conditio, eo affectus debet esse paratior ad humanæ vitæ officia obeunda, & pietatem omnem exercendam. Nobis enim ætate iam affectis, & imbecillioribus factis, itidem liberi restituent. Nec verò est quòd pluribus has naturæ leges commonstremus, quãdoquidem omnes norint post tria illa, quæ ad diuinum cultum spectant præcepta primum rerum humanarum decretum esse, vt parentes ipsos in honore habeamus: cui & spem certumq́ue præmium vitæ longioris adiecit supremus ille legis auctor Deus, ad excitandum hominum tarditatem. Hesiodus huc alludens, 1. ἔργων, seculum impium describit ab effectis hominum sceleratorum, qui probro contumeliaq́ue afficient, eosq́ue senio affectos non sustentabũt. Iupiter, inquit, perdet hoc genus hominum, Ζεὺς ὀλέσει καὶ τοῦτο γένος ἀνθρώπων οἳ γηρασκόντας ἀτιμήσουσι τοκῆας.

Μέμψονται δ' ἄρα τοὺς χαλεποῖς βάζοντ' ἐπέεσσι
Σχέτλιοι, οὐδὲ θεῶν ὄπιν εἰδότες, οὐδὲ μὲν οἵγε
Γηράντεσσι τοκεῦσιν ἀπὸ θρεπτήρια δοῖεν
Χειροδίκαι.

Sed vbi est illa naturæ vis (ait Cassiodor. variar. epist. 14. lib. 2.) quæ amplexu copulæ destinatur ad posteros? ferarum catuli sequuntur parentes: à cespite suo virgulta non discrepant: propago vitis propriæ seruit origini; & discrepat homo à suo fusus initio! Quid dicamus illa beneficia, quæ vel extraneam personam possunt obligare? Nutriuntur à paruulis: ipsis laboratur: ipsis diuitiæ conquiruntur: & cùm sibi vnusquisque credat abundare quod possidet cùm à patribus adhuc quæritur pro altera potiùs ætate peccatur. Proh dolor! non mærebimus eorum affectum, pro quibus subire non recusamus exitium? Maria ipsa sæuis tempestatibus excitata genitoris cura non refugit, vt peregrinis mercibus acquirat quod propriæ soboli relinquat. Aues ipsę, quarum vita semper in escis est, naturam suam extranea sorde non maculant. Ciconia, redeuntis anni iugiter nunciatrix, eiiciens tristitiam hyemis, lætitiam verni temporis introducens, magnum tradit exemplum pietatis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nam cùm parentes eorum pennas senio coquente laxauerint, nec ad proprios cibos quærendos idonei potuerint inueniri, plumis suis genitorum membra frigida refouentes, escis corpora lassa reficiunt: & donec in pristinum vigorem alis grandæua redierit: pia vicissitudine iuuenes reddunt quod à parentibus paruuli acceperunt. Ideoque non immeritò vita longa seruatur, qui pietatis officia non relinquunt. Hacten. Cassiod. Et hanc quidem naturæ legem, quòd plerumque à sceleratis quibusdam naturæ monstris violaretur, iura ciuilia confirmarunt, vt l. 5. Si quis à liberis. D. de liberis agnoscendis: & de alendis liberis ac parentib. Cod. vbi responsum hoc legitur Antonini Pij: PARENTVM NECESSITATIBVS LIBEROS SVCCVRRERE IVSTVM EST. ea tamē alimenta præstari debēt pro modo facultatum: & si non præsentur, captis pignoribus & distractis cogetur quis satisdare sententiæ. Tractauit hoc argumētum Basilius Magnus orationibus εἰς ἐξαήμερον. Nonnulla ex Platone 1. Alcibiad. petas licet, Aristotel. 1. De animal. historia, Plin. 10 cap. 23. & Val. Max. lib. 5. ca. 4 Prouerb. ἀντιπελαργεῖν.

Aerio nido.] alto, ex subiecto adiunctum μετωνυμικῶς: vt apud Virg. 1. ecloga:

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

& 3. Palumbes eadem ratione dicuntur aëriæ.

insignis pietate.] Petronius Arbiter Ciconiam pietaticultricem appellauit, hinc in numis Adriani sculpta est, cum inscriptione PIETAS AVGVSTA. Reges enim antiquitùs summo in sceptro Ciconiæ gestabant effigiem, imo Hippopotami, ait Suidas: vt admonerentur, pietatem plurimi esse faciendam: iniquitatem & crudelitatem cohibendam atque comprimendam.

Effigies Ciconiæ in sceptro.

Inuestis.] impuberes, & quibus propter teneram ætatem nulla pars corporis pilat, ait Nonius: de hoc verbo multa docte Fornerius noster Selection. 1. cap. 19.

pullos pignora.] Appositio. Liberi inter virum & vxorem tanquam vinculi & charitatis mutuæ habentur pignora. Ouid. 3. Fastorum:

Inque suis natos pignora cara tenent.

Liberi pignora.

Sic Nouella Valētiniani de libertis: Itaque libertus, qui ciuis Romani priuilegium fuerit cōsequutus, siue vnicum pignus, siue plures cuiuslibet sexus habeat filios, cùm mori cœperit, soboli suæ omnes proprias si maluerit facultates supremo se-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

curus dimittat arbitrio. Claudian. 1. De raptu Proserpin. vbi Pluto queritur se priuari spe sobolis:

Ast ego deserta mœrens inglorius aula
Implacidas nullo solabor pignore curas?

Et paulopòst de Cerere:

Commendat Siculis furtim sua pignora terris.

Idem 3. eiusd. operis,

— reuocat tandem custodia chari
Pignoris. —

Abstinentia. EMBLEMA XXXI.

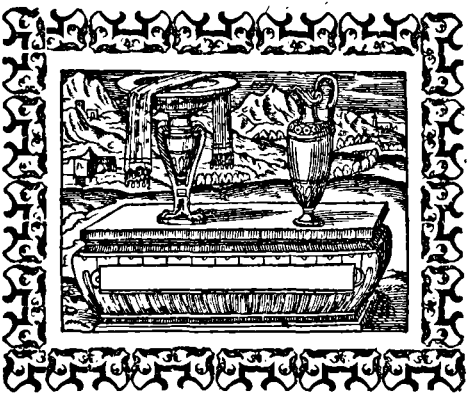

MARMOREÆ in tumulis vna stat parte columna
Vrceus, ex alia cernere malluuium est.
Ius hæc forma monet dictum sine sordibus esse,
Defunctum puras atque habuisse manus.

HÆc Epigraphe non plena satis esse, & argumẽto carminis accommodata mihi videtur. Velim itaque reponi sic, *Abstinentia à muneribus capiundis.* Ceterùm cùm nuper forte fortuna incidissem in Aristeæ Græci scriptoris librum, qui est De lege diuina, commodè sese locus obtulit huic Emblemati non parum accommodus. Ille sic: ἐπηρώτησεν δὲ καὶ τοῦτο τίνος χάριν ἀπονιζόμενος τὰς χεῖρας, τὸ τηλικαῦτα εὐχονται· διεσάφουν δὲ, ὅτι μαρτύριον ἐστὶ τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν. πᾶσα γὰρ ἐνέργεια.

Aristeæ locus de Iudaorum ritu in manibus abluendi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissancé - Tours

ἐξ ἀρᾶς χρῶν γίνεται, καλῶς ἢ ὁσίως μεταφέρονται ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην ἢ τὴν ἀλήθειαν πάντα: id est, Interrogarunt(Iudæos intelligit)cuius rei causa manus abluerẽt vota facturi: significarũt illi id fieri in testimonium & argumentũ nullius scelleris perpetrati. Nam quòd per manus omnes conatus soleãt expediri ita pulchrè & sanctè ad iustitiam omnia referebant. Nõnulla sunt apud Cassiodorum præclara monita, quæ ad id maximè faciant: ex eo petæ qui volet lib. 9. epist. 19. & lib. 11: epist. 8.

Æqualis & malluuium. *Marmoreæ in tumulis.*] Hæ sunt iudicis æquissimi notæ, quibus post mortem vel maximè celebretur. Siquidem vrceolus vel aqualis vna tumuli parte: malluuium cum mantili in altera depictum, arguit sepulti hominis in administranda iustitia æquitatem & innocentiam. Quæ virtutes vt iudicem quẽque maximè commendant: sic ab eo is abscedãt, non iudex, sed impius & inhumanus carnifex habendus est. Reclamãt enim aduersus iniquos iudices, & diuinæ & humanæ constitutiones, quòd in Republ. bene liberaliterque instituta nihil debeat incorruptius obseruari quàm iudicium, quod lingua sæpiùs quàm nummis peruerti solet. Quamobrem non iniuriã Cicero dicebat se non intelligere, cur qui sententiam pecunia corrumpit, pœna dignus sit: qui autem oratione, laudem ferat. At præcipuè iudicis est nec muneribus, nec affectibus priuatis ab æquitate dimoueri: debet enim ipse perpetuò meminisse Deũ habere se iudicem, cuius oculum nihil effugere aut præterire possit. Adhæc, quantum ad symbola proposita spectat, malluuium & vrceus integritatem iudicis, & à muneribus capiũdis abstinentiam repræsentant. Manuum siquidem abluendarum gestus olim fuit innocentiæ quædã aperta demõstratio. Cùm enim quis se insontẽ & immunem à crimine aliquo vellet indicare, sed nec vllum in eo admittendo assensum præbuisse, præsentibus quibusdã manus abluebat, vt ex ea manuũ mundities puritatẽ animi declararet. Huc quidẽ spectat illud regij Psaltis, Lauabo inter innocẽtes manus meas: idémque est intellectum à peruerso nostri Redemptoris iudice Pilato, cùm accepta aqua manus abluit, innocentiã professus, crimenque in Iudæos reiiciens. Quod annotauit Pierius Hieroglyph. 35.

Virtutes iudicis.

Manus abluere quid olim.

Vrceus. *Vrceus*] Vas terreum aut æneum ad aquam excipiendam aut hauriendam Malluuium, siue pollubrum, vas est siue lebes ad manus abluendas, quasi manuluuium.

Ius dicere. *Ius dictum.*] Iudex, vt vult Varro, iuncto verbo dicitur, quijus dicit. Ius dicere ipsorum est magistratuũ. Cicero pro Flac-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

co: Qui anno antè ius dixerat. Idem ad Atticum: Quippè ius Laodiceæ me dicere cùm Romæ Plotius dicat: & 10. Antoniana: Qui cùm Prætor vrbanus esset, vrbe caruit ius non dixit.

Sed id paulò distinctius est explicandum, ne mihi diem dicant iuris studiosi. Didicimus itaque ex Vlpiano, l. Ius dicẽtis D. de iurisdic. omn. iudic. Ius dicẽtis, hoc est Prætoris, officiũ esse latissimum. At non modo prętorem intelligimus iuris dicentis nomine, sed & pręfectum vrbi, vt D. de off. pręf. vrb. l. 1. &, De in ius voc. l. 2. præsidem prouinciæ, l. cùm hi. §. sed nec mandare, D. de transact. & ædilem curulem, qui certis de causis ius dicebat, l. 1. de ædilit. edict. fuit tamen magis vsitatum, vt ius dicentis verbo Prætor appellaretur, velut iuri dicundo præ aliis constitutus, l. 2. §. populo, D. de orig. iur. At de vrbis prætore id modò intelligimus: alij enim qui creati sunt Repub. augescente, ius non dicebant, sed tantùm de capitalibus quæstionib. cognoscebant, quæ ipsis obuenerãt sorte, vnde Quæsitores appellati. Ne longior sim, ità statuo, aliũ fuisse à Prætore iudicem, & à ius dicẽte: quod planum est ex M. Tullio, 2. in Verr. & pro Rabir. Post. Itaque distinguimus officium Prætoris, & ius dicentis: vt stipulationem etiam prætoriam à iudiciali: tametsi aliquando iudicis & prætoris nomina confundantur. Etenim temporibus Imperatorum (quo antiqua penè omnia obsoleuerunt vnà cum linguæ Romanæ puritate) iudicum nomine quicunque magistratus etiam maiores appellari cœperunt.

puras habuisse manus.] Hi puris manibus viuere dicuntur, qui purè atque integrè vitam transigunt: qui neque dolo neque astu aliis negotium facessunt: qui denique sunt (vt hîc Alciatus intelligit) ἀδωροδόκητοι, id est, à muneribus accipiendis alieni. Horatius paulò deflexit: *Puræ manus.*

— *bene si quis*, inquit,

Et viuat puris manibus. Sic dicuntur in Nouell. 8. καθαραὶ χεῖρες.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bonis à diuitibus nihil timendum.

EMBLEMA XXXII.

IVNCTVS contiguo Marius mihi pariete, nec non
Subbardus, nostri nomina nota fori,
Aedificant bene nummati, sataguntque vel vltrò
Obstruere heu nostris vndique luminibus.
Me miserum! geminæ quem tanquam Phinea raptant
Harpyiæ, vt propriis sedibus eiiciant.
Integritas nostra, atque animus quæsitor honesti,
His nisi sint Zetes, his nisi sint Calais.

QVerela est de duobus suis vicinis, qui ædificando luminibus suis, officerent, sicque ab eis importunæ fatigaretur, vt olim Phineus ab Harpyiis, vt parum abesset quin propriis ædibus expelleretur, nisi succurrisset animi probitas & integritas. Sic enim viri boni sæpenumero ab importunis dominis deturbantur sine vlla legum & honesti ratione, nisi æquanimitate, vel potius numinis aliquo præsidio, & quasi ariete vindicentur. Demosthenes in Calliclem: τὸ χαλεπώτερον οὐδὲν ἦν γείτονος πονηροῦ καὶ σπλεονόκτου τυχεῖν: id est, Nihil molestius esse potest, quàm in vicinum malum & auarum incidere. Quò etiam illud Pindari nō malè quadrabit ex Nemeor. 10. Χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποισιν ὁμιλεῖν κρεοσόνων: Periculosum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est contendere cum potentioribus.

pariete.] Proceleusmaticus, dactyli vice.

fataguntque vel vltro, &c.] Arguitur iniustus & violentus diuitum animus, à quibus in primis est timendum, quippe qui neque ius neque bonum, sed nec æquũ colunt. Qua ratione puto dictum à Platone 5. legum valdè diuites homines non esse bonos. Refert Plutarch. ita quendam dixisse Syllæ glorianti: Quomodo vir bonus esse potes qui tam magnas opes possideas, cùm nihil à patre acceperis?

Obstruere nostris luminibus.] Obstruere luminibus vicini ἐπιφράζειν τῇ ἀπόψει, est structuram aliquam iuxta eius ædificium facere, quæ lumen eidem eripiat. Obstruere enim luminibus verbum antiquum iuris. Vnde Cicero pro domo sua: Cùm ille negaret, inquit, primò se luminibus eius obstructurum minabatur: Idem in Bruto: Vt horum concisis sententiis (de Philisto & Thucydide loquitur) interdum etiam non satis apertis cum breuitate, tum nimio acumine officit Theopompus elatione atque altitudine orationis suæ, quod idem Lysiæ Demosthenes: sic Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorũ quasi exaggerata altius oratio. Quod dictum à Cicerone per metaphoram nemo non videt, pro eo quod dixisset sine tropo, impedimento fuit ne orationis Catonianæ lumina viderentur. Rectè Thucydides: ὥσπερ τὰς ἀστυγείτονας πᾶσι τὸ ἀνήκεστον καὶ ἐλευθερωτικὸς εἶναι. Ex vicinis malã bonũ que proficiscitur. Harpyiarũ verò fabulã Plut. lib. De vsura vitãda, torquet in debitores, qui grauẽtur ære alieno: tolerant enim ac sustinent tanquam Phineæus Harpyias illas pẽnatas pascentes, &c. ὡς ὁ φινεὺς ἁρπυίας πτανὰς ἀποπρὸ τοῦ βίου τρέφων. Referã Alciati verba ex Commentario ad tit. De verb. signific. l. 139. Finge, inquit: Concedit lex volenti lautè ædificare, vt vicinum ad proximæ rei venditionem cogere possit, an eum quoque adiuuabit, qui lautum, ædificium perfecit sed addere illi aliquid desiderat, puta hortum ampliare, vel impluuium? qua in re cùm ego impeterer, negabam adiuuari. Cùm enim ornatus vrbis ratione ita constitutum esset, & qui ciues ad expoliendã ædificia incitarentur, in eo qui iam perfecisset, hæc ratio locum non habebat. Paulò post ita: Verũ cum non tam iuri meo quàm iudicibus diffiderem, transegi, vt verissimũ sit illud Hesiodi, μὴ δ' οἶκος θέσθαι ἀνὰ μεγάλῳ γυναῖκα. quod vtait Columella, non solùm de boue dicitur, sed etiã de omnibus partibus rei familiaris; adeò refert non habere

Obstruere luminibus quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

malum vicinum: hæc Alciat.

Harpyia quæ, & vnde dicta.

gemineæ quem tanquam Phineæ raptant Harpyiæ.] Hesiodum secutus, duas tantùm Harpyias statuit. Virgil. trium meminit, quarum nomina Aëllo, Ocypete, & Celæno. Finguntur volucres monstrosæ, facie virgineæ, vnguibus vultures referentes, ἀπὸ τῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dictæ, vnde Suidas ait, ἁρπακτικὲς δαίμονας εἶναι. Sic autem habet fabula.

Phineus.

Phineus vxorem duxisse Cleopatram, Boreæ & Orythyiæ filiam tradunt; cumque alteram nomine Idæam Dardani filiam superinduxisset, eius nefario suasu filios ex Cleopatra susceptos excæcauit: qua de causa dicitur & ipse à Diis excæcatus, in eumque missæ Harpyiæ, quæ cibos & mensam eius diriperent, & turpissimè fœdarent. Quòd verò Zetes & Calais cum Argonautis Colchos proficiscentes à rege Phineo susceptæ fuissent honorificè; vt

Zetes & Calais.

eum hac intolerabili molestia liberarent, Harpyias magna dexteritate pepulerunt, & in Plotas vsque insulas persecuti sunt. Cætera ex 3. Aeneid. Virgilianæ, 6. & 7. Metamorph. Ouid. petes. Vide etiam Valer. Flaccum 4. Argonautic. Sed quoniam nobis propositum fabulis ipsis allegoricas enarrationes adiicere, non videbitur à re alienum, si explanemus

Harpyia quid.

quid Harpyiarum nomine intelligatur. Sanè vt vis nominis indicat, Harpyia rapacitatem notat: vnde Harpax, & harpagare verbum apud Plautum. Fulgentius ait, ideò virgines fingi, quòd rapina omnis sterilescat, nulliúsque sit frugis: Volucres propter celeritatem qua feruntur qui rapiunt: plumis o-

Cur volucres Harpyiæ. Cur plumis pictæ.

pertæ, quòd latitet quicquid ab iis eruscatum est. Tres vero, quoniam primò aliena experuntur, cui succedit inuasio, & postremò absconditur. Hinc enim nomina è re facta, Aello, tanquam ἐλὼν ἄλλο, tollens alienum: Ocypete, citius auferens, Celænum verò nigrum, Sunt qui per tres Harpyias, auaritiam, inuidiam & superbiam intelligi velint. Opinor autem hîc Alciatum de industria duarum tantùm meminisse, vt ad rem suam, id est, duos vicinos accommodaret. Ille quidem 2. Prætermissorum ait, Harpyias ira tonantis aduersus Phineum impulsas à Poëta fingi, quòd quecunque maxima oriantur mala iræ diuinæ soleant ascribi: & Theophrastrus hasce tempestates, sterilitates, & alia generis eiusdem, quæ non vitio terræ, sed cælitùs proueniunt, ἀπὸ τῦ δαίμονος αἰτίαν appellat, id est, causam Deorum numine vrgentem. Si plura de Harpyiis requiras, consule Syntagma 6. Historiæ Deorum Gyraldi.

Cur Aello. Ocypete. Celæno.

Integritas nostra, &c.] Accommodat fabulam. propriis ædi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bus cedere cogar, & his expellar, nisi mentis integritate & honestate vindicer, meque tuter, vt olim Phineus, Zete & Calai adolescentibus fortissimis. Vitæ innocentis conscientia (vt hoc vel obiter adijciam) est instar muri ahenei, qua nimirum quis sustentatus non eget Mauri iaculis, nec arcu ad retundendas insidias iniquorum & violentorum hominum. Itaque rogatus Bias quæ vita metu careret? innocens, inquit, & eius qui sit sibi bene conscius: nam omnes animum innocentem amant & charũ habent, vt est apud Pindar. adeò vt innocentem damnare pro grauissimo crimine sit iam olim habitum: ergò, malè cessit Archiæ quod Archilochum interfecisset: Cæcilio Metello de Dalmatis citra causam triumphanti: Attalo regi Asiæ, quòd insontes amicos occidisset. Sed hæc satis: longius enim oratio euagatur.

His nisi sint Zetes, &c.] Pindarus Pythior. 4.

Θυμῷ γελανεῖ θᾶσσον ἔν—
Τυεν βασιλεὺς ἀνέμων
Ζῆταν κάλαΐν τε πατὴρ βορέας,
Ἄνδρας πτεροῖσι νῶτα πε-
φρίκοντας ἄμφω πορφυρέοις. id est,

Ridenti animo velociter ornabat rex ventorũ Zeten Calaimque pater Boreas viros, qui alis in tergo mouebantur ambo purpureis. Boream autem ventum esse Septentrionalem nemo nescit, cuius filij dicuntur Zetes & Calais, fictis ingeniosè vocabulis. Ex nominum etymo non est dubium quin longè multa peti possint, quæ quasi nos manu ducant ad cognitionẽ retũ vberiorẽ, & quidem magis apertam. Certè mihi placet scholiastis Pindari acumen, qui eo loco ζήτην ὡς ζαήτην, nempè ἄγαν ἄων, quòd nimium flet, interpretatur: κάλαΐν verò, vt qui καλῶς ἄων, quia leniter flet. At ad rationem physicam non vsurpat Alciatus, sed ad mores conuertit, quò faciliùs ingeniosis hominibus suum id carmen ostentet.

Zetes & Calais, ad quid relata nomina.

Integritas nostra, atque animus quæsitor honesti.

Nam κάλαΐς fortasse ἀπὸ τοῦ καλοῦ, quo animi designatur integritas: animus autem quæsitor honesti, est ille ζήτης à ζητεῖν nomen habens, quod quærere significat. Idem video posse obseruari facile in Homericis nominibus per multis, & iis personis quæ à Platone inducuntur: quæ nomina interdum totius disputationis argumentum implicant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Signa fortium. DIALOGISMVS. XXIII.

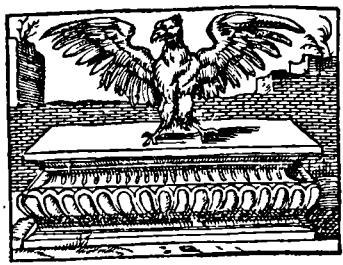

QVAE te causa mouet volucris Saturnia, magni
Vt tumulo insideas ardua Aristomenis?
Hoc moneo, quantum inter aues ego robore præsto,
Tantùm semideos inter Aristomenes.
Insideant timidæ timidorum busta columbæ:
Nos aquilæ intrepidis signa benigna damus.

Aquilæ pro stemmate imperatoris.

HOc ex Epigrammatôn Græcorum libro 3. sumptum, pulchrè est æmulatus: quo sub nomine Aristomenis Imperatorem Carollum V. celebrat, alluditque apertè ad aquilam, quàm in scuto habuit & imperiali stemmate, quæ fortitudinis notã præ se ferat. Ea enim vt dignitate cæteris auibus antecellit: ita ille Princeps alios & fortitudine & splendore nominis longè antecedit. Epigramma est Antipatri, quod huc adscribere non piget:

Ὄρνι διὸς κρονίδιο διάκτορε, τεῦ χάριν ἕστας
Γοργὸς ὑπὲρ μεγάλου τύμβον ἀριστομένους,
Ἀγγέλλω μερόπεσσιν, ὅθ' οὕνεκεν ὅσσον ἄριστος
Οἰωνῶν γενόμαν, τόσσον ὁ δ' ἡμιθέων.
Δειλαί τοις δειλοῖσιν ἐφεδρήσουσι πέλειαι.
Ἄμμες δ', ἀτρέστοις ἀνδράσι τερπόμεθα. hoc est:
Nuncia fare Iouis præpesque volatibus ales,

Cur

Cur magni ad tumulum sidis Aristomenis?
Hæc homines moneo, volucrum quantum optima vitus,
Tantum hic heroas optimus inter erat.
Stiparint pauidæ timidorum busta columbæ,
Aſt ego delector fortibus vſque viris.

volucris Saturnia.]quaſi dixeris Iouiana: nam & Iupiter dicitur Saturnius. Virg. in 4. *Iupiter Saturnius*

Nec Saturnius hæc oculis pater accipit æquis.

Sic apud Homerum multis in locis κρείσσων magni *Aristomenis.*] ἀριστομένης. optimè mentis hominem ſonat, ait Pindari Scholiaſtes, & Pauſan. in Meſſenic. eum Græcorum omnium optimum Apollinis oraculo iudicatum refert: quod & alicubi confirmat D. Hieronymus. Vir fuit admirandæ planéque ſtupendæ dexteritatis, qui de Lacedæmoniis victorias nobiles retuletit, à quibus bis atque iterum captus, mirabiliter euaſerit. ſed tandem ab eiſdem occiſus, exacto eius corpore (videndi cauſa) cor hirſutum eſt repertum. Plin. lib. 11. cap. 37. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. meminit Dion Chryſoſtom. oratione 35. initio ferè. *Aristomenes.*

quantum inter aues.]Collatio parium.

Semideos inter.]Semidei ſunt Heroës illuſtres, & nobiles viri, qui quoniam ad Deorum immortalium naturam quam proximè acceſſerunt, ab imperita plebecula, & Poëtis ipſis (qui vulgarem opinionem velis remiſque conſectati ſunt) in numerum Deorum relati creduntur. Heſiodus: *Semidei.*

Ζεὺς κρείσσων πολὺ ἀνδρῶν ἠδὲ θεῶν γένος, οἷ χαλεπὸν δὴ
Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται
Ἡμίθεοι. Ouid. 1. Metamorph.

Sunt mihi ſemidei ſylueſtria numina Fauni,

& Statius in 2. Reges ſemideos appellat. Lucianus in mortuorum dialogis ſub Trophonij perſona, ἥρως, inquit, δεῖ δ' οὔτε ἄνθρωπος δεῖ, μήτε θεός, ἀλλὰ ἀμφοτέρων δεῖ. Mitto quæ Plutarc. de oraculorũ defectu diſputat, quæq; D. Auguſt. 10. de ciuit. Dei cap. 21. aliſque certè multi retulerunt de heroibus.

Inſideant timide, &c.]Columbã pro trepidatione & timiditatis ſymbolo ponere vulgatiſſimum fuit antiquis, nam & nomen Illi apud Græcos τρήρων hoc idem ſignificat: deducitur enim à τρέω, quod eſt trepidare. Homerus enim ſic: *Columba pro trepidatione.*

Αἱ δὲ τρήρωσι πεπαλάσθην ὀμάδησε, hoc eſt,
Hæ pauidæ greſſu ſimiles abiere columbæ. Ouid. 1. artis,
Vt fugiunt aquilas timidiſſima turba columbæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pierius Hieroglyph. lib. 22. id scite perspicueque declarat,

Bustum. *busta,*] sepulchra. Iuuenal. Satyr.

---portandum ad busta cadauer

Ouidius Fastorum 5.

Compositique nepos busta piabat auis. Et Virgilius.

---semiustaque seruant Busta.

Cicero in Pisonem: Quorum ergo furori nisi cessissem, in Catilinæ busto, vobis ducibus, mactatus essem. Mortuorum cadauera olim cremabãt, & cineres, quæ religiosè asseruabãtur, busta dicebantur, quasi combusta. Cicero tamen 3. de legib. bustum pro mõnumento accipit, vt & Suetonius pro sepulchro.

Aquila insigne Romanorum. *Nos aquilæ.*] Aquilam Romanorum (rerum dominorum) insigne fuisse quam plurimi auctores referunt. Neque verò id sine causa factum coniicio, nam veteres quique aquilam auium principem vocitabant; vt Horatius proinde dixeris Iouem permisisse regnum in aues vagas. Obseruabãt enim eius auis præstantiam virium, eam politam, concinnã, intrepidam, strenuam, liberalem: quæ adiecta perpetuò fortem debent Principem comitari. Sed & aquilino naso homines regios appellarunt, testibus Platone & Plutarcho: ita vt Persæ ad regnum nemini aditum liberum concederent, nisi qui ea nota insignis esset atque Cyrus ille, quem aquilino naso fuisse memorabant. Pyrrhus etiam Epirotarum Imperator, Aquilæ cognomen sibi datum à suis iubens admitti. Cùm enim milites eum Aquilam appellassent, ait, inquit, ὑμεῖς μὲν ἀετὸν ἐμὲ, ὅστε ὠκυπέτεις, αἰχμάζετε; Quid verò non debeo vestris armis tanquam alis pernicibus in alium tolli? Imò verò apud Thebanos Aquilæ vt sacræ aues colebantur, vt apud Aegyptios Crocodili, Ibes, Cynocephali. Imò non aduim equidem transilire, Aquilã olim, rerũ successus prosperarum portendisse. sic enim Iupiter omen optimum cepit, cùm sibi aduersus Titanas proficiscenti apparuit Aquila. Præterimitto lubens quæ prolixa sunt in Xenophontis commentariis. Certè Aquilam alij referunt Gordij, pauperis aliquã viri, in curru per totum diem sessitasse: vnde regnũ Phrygiæ filio Midæ præmonstratum volunt. Cùm Hiero admodum adolescens esset, & mediocrium homo fortunarum, primo bello quod vnquam iniisset, Aquila sedit eius clypeo, quod præsagium regni fuisse creditur. Tarquinio Romam migrãti Aquila pileum è capite abstulit: vnde Tanaquil vxor

Pyrrhus, Aquila dictus.

Aquilæ sacræ aues quibus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vaticiniorum perita regnum illi portendi coniecit. C. Marius puer Aquilæ nidum cum septem pullis in agro reperit: cuius ominis ratio fuit septem Consulatibus ostensa. celebratur & Octauij Cæsaris Principatus primùm Aquilæ ostento notatus. Cùm enim aliquando in via Campana prandaret, Aquila ex improuiso panem ei de manibus eripuit, & leniter deinde reddidit. Nec prætermittendum quod legitur de Alexandro Macedone, quo recens nato, Aquilæ duæ in culmine domus per totum diem sedisse dicuntur: quod omen tum primùm captum fuit duplicis Imperij, nempè Asiatici & Europæi. Sed hæc dum colligo, ferè non sentio mihi ad reliqua pergendum. *Aquilæ omē*

Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. EMBLEMA XXXIIII.

Et toleranda homini tristis fortuna ferendo est.
Et nimium felix sæpè timenda fuit.
Sustine (Epictetus dicebat) & abstine oportet.
Multa pati, illicitis absque tenere manus.
Sic ducis imperium vinctus fert poplite taurus
In dextro: sic se continet à grauidis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Philosophia Epicteti duobus comprehensa verbis.

DVobus his verbis, ἀνέχου καὶ ἀπέχου, Philosopho Epicteto familiaribus, tota bene viuendi ratio comprehendi potest. Primò siquidem ad patientiam adhortabatur, qua quisque disceret tum aduersos fortunæ casus, tum etiam laborem æquo animo perferendum: alterò, esse ab omni luxu, potissimumque venereo præcipiebat abstinendum. Quæ duo præcepta duobus hisce verbis comprehensa, sic Horatius illustrauit:

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer, sudauit & alsit,
Abstinuit Venere & Baccho.

Patientia.

In tolerantia constans hominis animus agnoscitur, quando scilicet malis non cedit, sed contrà audentior exsurgit. Vnica siquidem constantia hominem ab hominum communi fece differentem maximè, & longè nobiliorem facit: quandoquidem, vt doctè cecinit Prudentius, omnibus aliis virtutibus & societatem & auxilium suum fortis patientia miscet: virtusque omnis vidua sit, quam non patientia firmet. At quantum conducat abstinentia quantásque habeat vires, plenissunt auctorum libri, plena antiquorum monumẽta, tam enim latè patet, vt per omnia omnium virtutum domicilia ferè locum sibi suo iure vendicet. Hinc apud Lactantiũ triplex statuitur virtutis gradus: primus est à malis operibus abstinere; alter, à verbis malis: tertius, à rerum malarum cogitatione. Sed vt paucis, quemadmodum Patientia & Abstinentia duæ virtutes sunt præ ceteris vtiles, sic iis opposita duo vitia, Intolerantia nempè & Incontinentia, multò omnium grauissimæ & exitiosæ maximè dicebantur Epicteto, teste Gellio lib. 17. cap. 19. nempè cùm aut iniurias, quæ sunt ferendæ, nõ toleramus, neque ferimus: aut à quibus rebus voluptatibusque nos tenere debemus, non tenemus. Itaque, inquit, si quis hæc duo verba cordi habeat, eáque sibi imperando atque obseruando curet, is erit plerunque impeccabilis vitámque viuet tranquillissimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Hactenus Gellius. Alciatus, vti hoc ob oculos ponatur συμβολικὸν adiecit, nempè taurum roboris excelsi patientissimum & abstinentissimum animal. Aegyptij enim sacerdotes cùm fortem & temperantem significare vellent, taurum valetudinis integræ pingebant, ait Orus. Onerum enim & laborum omnium patientissimus est, ærumnas nullas detrectat, instatque operi herili quãtùlibet sed & abstinens est;

Abstinentia

Tauri symbolum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quippè qui post vaccæ cõceptum, cũ illa non coëat, vt idem Orus libro 2. literarum Hieroglyph. & Plin. lib 8. cap. 45. Vide Pierium Valerian. lib. 3. Hieroglyphicôn. De aduersis æquo perferendis animo, quædam Lactantius 6. cap. 18. & Plutarchus Consolatione ad Apollonium. de abstinentia verò exempla longè multa sunt apud Val. Max. lib. 4. cap. 3.

Et toleranda homini, &c.] Huic respondet verbũ ἀνέχου. Adhortatio est ad patientiam: cui simile Virgil. illud:

Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.

Et nimium felix, &c.] Publij mimus est is:

Fortuna cùm blanditur, captatum venit.

tum enim maximè timenda est, cùm valde prospera putatur. ergò idem Publius verè:

Fortuna vitrea est, quæ cùm splendet, frangitur.

Horatianum hoc etiam vulgò tritum: *Sæpius ventis agitatur ingens Pinus.* quò videtur respexisse ad illa Herodoti, in Polymnia: ὁρᾷς ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶα κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι. τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέ μιν κνίζει. ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα ἀεὶ καὶ δένδρεα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκήπτει βέλεα, φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολούειν.

Epictetus.] Stoicus fuit natus Hierapoli Phrygiæ, cuius quidem morum & vitæ tanta fuit admiratio, vt lucerna eius fictilis tribus drachmarum milibus penderetur. Circunfertur eius nomine Enchiridion multis paradoxis refertissimum, quod eius auditori Ariano tribuitur: continet libellus ille quasdam disputationes admodum vtiles & succinctas ad perturbationes animi cohibendas. *Epictetus.*

illicitis absque tenere manus.] id est tenere manus abs illicitis, nam absque, hic non est vna dictio, sed duæ, conflatæ ex præpositione abs, & copulatiua, que, ne quis fallatur. Suadet itaque continendas esse manus ab illicitis. notum hoc,

Est virtus, placitis abstinuisse bonis,

cui non malè conuenit Ciceronis illud Offic. 1. Bene Pericles, cùm haberet, collegam in prętura Sophoclem poëtam, hique de communi officio conuenissent, & casu formosus puer præteriret, dixissétque Sophocles: O puerum pulcrum, Pericles: at enim Prætorem, Sophocles, decet non solũ manus, sed etiam oculos abstinentes habere.

Sic ducis imperium, &c.] Aegyptij, cùm iudicarent hominem modestum, & qui facilè posset à malè factis auerti, taurum genu dextro ligatum pingebant. Si enim dextro genu con- *Tauri symbolo quid significetur.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

stringatur, mansuetum se præbet, & vincula consequentem. Pierius eodem lib. 3.

poplite.] poples, genu est curuatura, pars genu opposita. Lucanus: *nisi poplite lapso.*

Vltima curuati procederet vngula tauri.

In adulari nescientem. EMBLEMA XXXV.

SCIRE cupis dominos toties cur Thessalis ora
Mutet, & vt varios quærat habere duces?
Nescit adulari, cuiquámve obtrudere palpum:
Regia quem morem Principis omnis habet.
Sed veluti ingenuus sonipes, dorso excutit omnem,
Qui moderari ipsum nesciat, Hippocomon.
Nec sæuire tamen domino fas: vltio sola est,
Dura ferum vt iubeat ferre lupata magis.

Locus è Demosthenis interprete.

Ex Vlpiano Demosthenis interprete, historiam primi huius distichi petitam suspicor. Verba eius non piget adscribere; ἀλευὰς ἀπόγονός τις τοῦ ἡρακλέους θεσσαλὸς, ἐτυραννοῦσε θεσσαλῶν. εἶτα καὶ οἱ τούτου παῖδες. μὴ φέροντες οὖν τὴν τυραννίδα οἱ θεσσαλοὶ, καὶ ἀποροῦντες τί δεῖ ποιεῖν, μετέπεμψαντες εἰς συμμαχίαν τὸν φίλιππον. εἶτα ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐξέβαλε τοὺς ἀλευάδας ἐκ τῆς τυραννίδος, καὶ ὑπὲρ τούτου χάριν αὐτῷ ὁμολογοῦντες οἱ θεσσαλοὶ, δεδώκασιν αὐτῷ τὴν μεσθὴν παγασὰς καὶ τὰ χρήματα τὰ ἐκ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἀγορᾶς.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ἄπιστοι θετταλοὶ ἐνομίσθησαν, ἢ διὰ τὸ τὸν ἰάσονα θετταλὸν ὄντα, ἄπιστον ὀφθῆναι περὶ τὴν μήδειαν. ἢ ὅτι ἐν τῷ πελοποννησιακῷ πολέμῳ, ἐν αὐτῇ τῇ παρατάξει ἀπὸ ἀθηναίων πρὸς λακεδαιμονίους μετετάξαντο, ὥς φησιν ὁ θουκυδίδης, id est, Aleuas quidam ex Herculis familia Thessalus, tyrannide in Thessalia potitus est: deinde huius etiam liberi. Quam cùm Thessali nec ferre possent, & quò se verterent, non haberent, Philippi opem petierunt. Is eùm venisset, Aleuadas tyrannos expulit. Cuius beneficij nomine gratum suum animum declaraturi, vsumfructum Pagasarum, portoriorum item ac mercatuum vectigalia illi concesserunt. Perfidi autem existimati sunt, vel propter Thessalum Iasonem, quem Medeæ fregisse fidem constat; vel quia bello Peloponnesiaco, cùm vtraque acies iam staret in procinctu, ab Atheniensibus ad Lacedæmonios defecerunt, vt ait Thucydides. Hactenus Vlpian. Innascitur autem plerunque popularis rebellio, vel ob iniquam magistratus administrationem, vel intolerabilē Principum tyrannidem. Accidit enim plerunque principi rerum gerendarum imperito, quod equisoni, qui dum equum alioqui violētum moderari nesciat, nec cùm sit opus aut freno, vt sistat, aut calcaribus, vt incitet ad cursum, aut modum teneat, excutitur facillimè, seque ex eius manu equus eximit: Eodem modo Princeps importunus, & in suos plus æquo sæuiens, vel etiā omninò regni administrandi prorsus ignarus, vulgi animos in se cōmouet. Eam ob causam dicebat Aristippus bene cessurum Regi & Principi, si equitandi artem primùm teneret: erenim si alias disciplinas disceret, id quidem hominum opera & vigiliis effici, qui tamen sæpenumerò verum dicere ne quidem audent; vt quod sciunt odiosum esse principibus, qui cùm deliquerint, argui nolunt: at equitandi peritiam Princeps non modò ex hominibus, sed ex equo didicerit, qui adulari nesciat, vt homo, nec certè blandiri, vt parasitus aut scurra. Si enim vel ipse Princeps equum, vt decet, non rexerit, erratum statim equus vindicabit, suumque sessorem quicunque sit, deiiciet. Serio itaque prius ars hæc addiscenda principi, aut sese indignum reputet, qui in tanto dignitatis gradu sedeat. Quod præceptum alicubi à Plutarcho literis consignatum memini ad hunc fermè sensum: Qui equos domant, iis primum adblandiuntur, ac mollissimè tractāt, vt assuescant freno: sic popularis multitudo lenitate retinenda & excipienda ei qui diu in pace regere cupiat. Huc respicit grauiter dictū à Scipione

Equitandi peritia qua ratione in principibus esse debet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Scipionis cordata vox.

Africano maiore, quo, regi Antiocho pacem cum Romanis inire cupienti exprobrauit, non esse tempus, quándoquidem rex ipse perpessus esset lupatum & hippocomonem. Quò etiam Stobæi ea pertinent, quæ retulit ex Epicteto, serm. 44. Quemadmodum, ait, bonus equorum domitor non bonos tantùm pullos alit, feroces autem famelicos valere iubet, sed ambos ex æquo nutrit, magis verò castigat alterum, & cogit similem fieri meliori: sic vir prouidus, & ciuilis facultatis peritus, bonos ciues beneficiis demereri, malos autem non continuò perdere conatur: sed de alimento quidem minus ei prospiciet; instituet verò, & vrgebit eum vehementiùs qui rationi & legi obstiterit Plutarch. initio De institutione liberali: Qui equi à primis bene domiti annis, suis non obsequuntur sessoribus. Qui autem indomiti perstant, nónne ceruice durissimi, & animis feroces euaserunt? Idem De discrimine adulatoris & amici, ex Carneade ait, Diuitum & regum filios nihil rectè neque bene discere, præterquàm equitare: quod his assentetur præceptor in exercitatione literarum, semper ea probans quæ puer admiserit, cedens ac submitteus sese plus quàm par est. Certissimum enim est, sæpè ab equo sessorem deiici, qui equitandi fuerit ignarus. Hæc ferè Plutarch. Græca studiosis penè omnibus ad manum esse scio itaque hîc consisto. Nec verò hîc transilire possum, equum rectè cum populo, non quouis sed ferocienti & qui nisi difficulter freno pareat, sessorem cum principe comparari. Didici enim frenato equo hieroglyphicè hominem designari ferocem quidem & animo inuicto, sed qui tamen obsequatur rationi. Est enim equus, animal ferox & superbum, sed quod hominis leges subeat, & quas non egrediatur, vbi paulùm assueuerit; vt quod ait Horatius,

Carneadis apophthegma.

Non equitem dorso, non frenum depellat ab ore.

Sic Virgilius in Georgic.

Sed tamen iidem olim curru succedere sueti
Quadrupedes, & frena iugo concordia ferre:

Idipsum & obseruatur in Carthaginis historia: cùm enim vrbis fundamenta iacerentur, caput acris equi repertum, & hinc gentem fore bello egregiam præmonstratum est: cuius ostenti ea significatio fuit, facilem victu per secula gentem. Addam & hoc, apud Onirocritas & somniorum coniectores, caput equi, asini, canis, & in somnis apparuerit, seruitutem significari. De quibus iam satis. Nunc ad historiam redeo, quam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

me non statim esse natum fateor, sed penè aliud agens tandem reperisse.

Cùm enim iam horum commentariorum, non quidem perpoliendorum, sed scribendorum me satietas aliqua tandem caperet, quippè qui ad studia graviora festinarem, mihiq́ue permulta nondum satisfacerent, quòd omninò, sicuti mihi proposueram initio, consilium auctoris detexisse non viderer, maximeq́ue trium vel quatuor Emblematon, & huius ipsius in primis, opportunè de iis verba facienti mihi, & studia humanitatis recolenti (tres ante annos, ni fallor, vnà cum viro doctissimo ROBERTO VVEDIO, Tornodorensi, Glareani Loriti quondam auditore, qui per septennium hac in Academia Parisiensi diligenter & eruditè docuit) mihi venit in mentem, quod aliud agens ab homine amico acceperam, huius Emblematis originem videri hausta ex Diod. Siculi lib. 16. ad annum Philippi 4. Sic enim penè Diodorus: Alexãdrum Phereum tyrannum interfecerunt Thebe vxor eiusq́ue fratres Lycophron & Tisiphon: quia ex re sibi gratiam popularem peperetunt. Hi tamen in apertam tyrannidem prolapsi, sæuitiam tantam exercuerunt, vt principes Aleuadæ in Thessalia nobilissimi in eos coniurarint. Quòd verò id per se non possent, Philippum Macedonium in sui auxilium aduocarunt: qui profectus in Thessaliam, tyrannis deuictis libertatem huic populo restituit. *Locus è Diodoro Siculo.*

Thessalis ora.] Regio Thessalica, id est, ipsa Thessalia.

obtrudere palpum.] Prouerb. Plautinũ, pro eo quod est, arte doloq́ue fallere, siue adulari. Hinc Palpones dicuntur adulatores. Trãslatio ab equisonibus, qui refractariis equis vel manuum plausu, vel linguę palpo blandiri solent. Lege Chiliad. *Obtrudere palpum.*

Regia quem morem Principis.] Occurrit exemplum Constãtini Manassis, de Imperatore Michaële ab assentatoribus miserè perdito: In fabulis est (inquit ille) venatoré illũ Actæonem à rabidis canibus pro fera dilaniatum: sic certè cùm Michaëlẽ stipassent assentatores quidã improbi, effeminati, omninoq́ue malè feriati, in quod exitium miserũ, in quam malorum lernam eum non coniecerunt! Curtius lib. 8. Non deerat talia cõcupiscenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum Regum, quorum opes sæpius assentatio, quàm hostis euertit. Paterculus 2. historiæ Rom. De nepote Augusti Caio: Nec defuit conuersatio hominum vitia eius assentatione alentium, etenim semper magnæ fortunæ comes adest adulatio. *Principes ab assentatoribus perditi.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sonipes. Hippocomo.

sonipes.] equus velox & superbus, à sonitu pedum sic dictus. *Hippocomon.*] ab equis ornandis seu componendis, vt etiam Hippocomius ab equis instruendis fucato colore, robur inani sagina mentientibus, ait Quintilian. & Alciat. noster Comment. in tres posteriores lib. Codic.

Clementia principis.

Nec sæuire tamen domino fas.] Clementia principem maximè decet, nihilque debet esse ab eo tam alienum, quàm nimia censuræ seueritas, quòd si cogant iura & leges in facinorosum aliquando sæuire, id efficere debent, non quidem personæ, sed vitij odio.

Lupata.

lupata.] frena asperrima, quibus equus ferocior coërceatur, à lupinis dentibus ita nominata, qui dentes inæquales sunt. Ouid. 1. Amorum:

Asper equus duris contunditur ora lupatis.

Claudian. 2. de raptu Proserpinæ:

Terruit orbis equos pressis parere lupatis.

& Panegyrico de Probini & Olybrij consolatu:

—— iuga ferrea nectit
Cornipedes, rigidisque docet seruire lupatis.

Obdurandum aduersus vrgentia.

EMBLEMA XXXVI.

NITITVR *in pondus palma, & consurgit in arcum;*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quò magis & premitur, hoc mage tollit onus.
Fert & odoratas, bellaria dulcia, glandes,
Queis mensas inter primus habetur honos.
I puer, & reptans ramis has collige: mentis „
Qui constantis erit, præmia digna feret. „

OCcasione palmæ arboris, quæ pondere pressa non flectitur, sed attollitur, & cuius suauissimi fructus, nempè dactyli, cum voluptate secundis mensis apponuntur: ad laborum & difficultatum perpessionem sit adhortatio, ex qua nempè simus vtilitatem aliquam non minimam capturi. Locus sese mihi offert Phornuti Græci scriptoris, qui ait, Musas ex veterum sententia coronari palma, ob nominis similitudinem, eò quòd Phœnices primi credantur literas inuenisse. Probabilior autem ratio est, quæ ab eo sumitur, quòd planta hæc tenella sit, quòd benefica, quòd perpetuò virens. Arbor hæc difficulter scanditur, fructusque refert suaues admodum, vt non ab re Musæ coronis vtantur è palma confectis. Græca si quis malit, apponam: στεφανοῦνται δὲ φοίνικι ὡς μέντινες νομίζουσι, διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ἀπὸ τῶν φοινίκων δοκεῖν εὑρήματα εἶναι τὰ γράμματα, ὡς δὲ εὐλογώτερόν ἐστι, διὰ τὸ τρυφερὸν καὶ εὐεργὲς καὶ ἀείζωον καὶ δυσανάβατον καὶ γλυκύκαρπον τοῦ φυτοῦ. Nullus est certè, qui erudirionis aut famæ laudem maximam assequi possit, nisi primùm graues & molestos labores pertulerit. Id velim symbolum bene natis adolescentibus proponi, qui aliquando studiorum liberalium difficultate non minimùm deterrentur, Si enim fructum maximum literarum, cogitatione intimoque sensu degustarent, hac vna grata boni spe, molestias quantumuis acerbas deuorarent. Sanè rebus in agendis proposita semper debet esse constantia, quæ sit ærumnæ cuiusuis firmissimum condimentum. Ad id explicandum palmam proponit; cui si pondera magna imponas; ac tã grauiter vrgeas & oneres, vt oneris magnitudo sustineri nequeat, non deorsum illa cedit, nec intra flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur. Idcircò in certaminibus fuisse victoriæ signum quamplurimi prodidere, hinc vulgatum adagium, Palmam ferre. Vide Gellium lib. 3. cap. 6. ex Plutarch. 8. Symposiac. & Plin. 16. cap. 42. Constantiæ exempla Val. Maxim. habet lib. 3. cap. 8.

Phornuti locus.

Studiosi deterrentur laborum difficultatibus.

Palma natura.

odoratas glandes.] odoriferos dactylos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bellaria. *bellaria dulcia.*] πέμματα vel τραγήματα: sunt quæ omnia ea quæ secundis mensis apponi solent. Gellius lib. 13. c. 11. Locus est elegans apud Ioann. Saliſberiensem(auctorem quidē non ineptum, & quem nō ægrè inter optimos fortaſſe haberemus, ſi meliore ſæculo floruiſſet) in Polycratico lib. 8. ca. 7. Significant bellaria, ait, omne genus menſæ ſecundæ, quoniam ibi ſolēt apponi quæ pulchriora ſunt & delicatiora. Vtitur autem hoc nomine M. Varro. Bellaria, inquit, ea maximè mellita ſunt, quæ mellita nō ſunt. Quod fortè eò referri poteſt, quòd vtenti gratiora ſunt ea quæ neceſſitas appetit, quàm quæ irritatio gulę inuenit: hæc ille. Addam & locū Arnobij aduerſ. gentes lib. 7. nam & his verbis bellaria ſignificat. Pulmentorum varietatibus, ait, afficiuntur Dij cælites, vt fieri mos eſt poſt cœnarum ditium & locupletum ſaginas: fruſtilla hęc paruula pro ſuauibus mateolis ſumunt, non quibus famem ſedent, ſed vt palatis admoueant otium, ſeq́ue ipſos plenæ appetitu voracitatis inſtigent. Sed vereor ne quis hæc præter rem congeſta dicat.

menſas inter.] ἀναμέσον, pro inter menſas.

reptans.] nitens & conſcendens, μεταφορικῶς.

mentis qui conſtantis erit, &c.] γνώμη, quæ complectitur totius Emblematis ſententiam. Eam illuſtremus licet exemplo nobili, vt Emblema per ſe quidem lepidum, acceſſione quadam fiat illuſtrius. Admirabilis Q. Fabij Maximi conſtantia omni laudatione ſuperior venit in mentem. Is cùm pecuniam pro captiuis Annibali numeraſſet, fraudatus ea publicè taecuit: vt enim parentibus, ſic neque patriæ communi parenti putabat eſſe aliqua occaſione ſuccenſendum. Cùm ſibi dictatori magiſtrum equitum Minutium iure imperij ſenatus æquauit, quanquam queri poſſet, ſiluit tamen. Multis iniuriis, contumeliis, probris laceſſitus, in eodem animi habitu permanſit. In bello gerendo prouidus, rumores qui de ſe temerè à ſuis ſpargebantur, quòd cum Annibale inueniliter exultante non conſereret manus, aut contempſit aut eluſit, adeò vt ſe inuictum aduerſus iram, ſpem, metumq́ue præſtiterit. Dignus ergo non vna palma Fabius: qui niſi ſe imprimis ſuoſq́ue fortitudine inuictoq́ue robore animi viciſſet, Annibalem potentiſſimum hoſtem vix etiam pugnando retudiſſet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Omnia mea mecum porto.

EMBLEMA XXXVII.

HVNNVS inops, Scythicique miserrimus accola Ponti,
Vstus perpetuo liuida membra gelu:
Qui Cereris non nouit opes, nec dona Lyæi,
Et pretiosa tamen stragula semper habet.
Nam murinæ illum perstringunt vndique pelles:
Lumina sola patent, cætera operta agit.
Sic furem haud metuit, sic ventos temnit & imbres:
Tutus apudque viros, tutus apudque Deos.

EMblema hoc à Iustino historico petitum esse, facilè quiuis intelliget, qui Scytharum descriptionem, quam retulit ille lib. 2. euoluerit: Sic enim: Scythis inter se fines nulli: neque enim agrum colunt, nec domus illis vlla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Vxores liberosque secum in plaustris vehunt: quibus, coriis imbrium hyemisque causa tectis, pro domibus vtuntur. Iustitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto

Locus è Iustino Historico.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

grauius : quippè sine tecto munimentoque pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis vsus ac vestium ignotus : & quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen ferinis aut murinis vestiuntur. Hæc continentia illis morum quoque iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippè diuitiarum cupido ibi est, vbi & vsus. Atque vtinam reliquis mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret. Profectò non bellorum tantum per omnia sæcula terris omnibus continuaretur : neque plus hominum ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorsus vt admirabile videatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisque Philosophorum consequi nequeunt, cultosque mores incultæ barbariæ collatione superari : tantò plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quantò in iis cognitio virtutis. Et hæc quidem Iustinus. Quem locum integrum, quia pulcherrimus est, ascribere malui, quàm truncatum. Hinc enim Alciatus, vt opinor, materiam traxit Emblematis, vti iam dixi : cuius epigraphe, *Omnia mea mecum porto*, ex apophthegmate Biantis, sententiam complectitur, & quasi animam ingeniosæ picturæ quam subiecit oculis. Ea verò significatur, animum hominis pendere non debere ex his quæ caduca sunt & fortuita, vt potè quæ sollicitudines & cruciatus innumerabiles pariant, sed ea tantùm debere esse satis, quæ benigna natura sit elargita, vel quæ ab ingenio proficiscuntur. Vel intelligit paupertatem vbicunque terrarum (etiam si ab omnibus penè miserrima censeatur) esse tutam & securam. Quam ad rem describit Hunni Scythici hominis cæterorum iudicio pauperrimi conditionem, vt ex eo concludat, tutiores esse opes & facultates quæ nobis insunt, quàm quæ petuntur aliundè. Genus hoc hominum sic describi ab historicis recentioribus animaduerto, ne vel minimùm studiosi hæreant. Pannones initio eam terram tenuerunt, Pæones olim dicti: inde Hunni habuere, gens Scythica. Mox Gothi ex insulis Oceani Germanici profecti, post Gothos Longobardi, nouissimè Hungari ex alia Hungaria Scythica egressi, quæ non longè à Tanais ortu extat, & Imbra hodie dicitur : misera adhuc regio, vt potè quæ sit sub cælo frigidissimo. Duci Mo-

Biantis apophthegma.

Animus ab externis minimè pendens.

Paupertas vbique tuta.

Descriptio Hunnorum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ſcouiæ tributaria: non tamen aurum, argẽtúmue, quibus omninò carent, ſed pretioſas animalium pelles ſabellorum ſciſmorumque pendunt homines. Non arant, non ſerunt, neque panes conficiunt: ferarũ earnibus & piſcibus veſcũtur: aquam potant, ſub rugutiis ex virgultis contextis inter denſas ſyluas humiles habitant: vnde fit, vt homines ſylueſtribus feris commorantes, veſtimentis ſe non laneis neque lineis induant, ſed pellibus nuper aut lupo, aut ceruo, vſóve derractis. Nullius ipſis aut auri, aut argenti vſus: lac & mel ip cibatu frequens: contra frigora & rigores ferinis pellibus muriniſque corpora communibant. Facilè huc poſſem aggerere nobilem eiuſdem gentis deſcriptionem ex 31. Ammiani Marcellini, ab initio ferè, ſed ſtudioſos admoniſſe ſat eſt.

accola.] incola, qui aduentitius terram colat.

Vſtus perpetuo gelu.] Vrere etiam frigoris eſt. Virgilius 1. Georgicorum. Vrere.

— *Boreæ penetrabile frigus adurit.*

& Lucanus:

Vrebant montana niues. —

Sic Ouid. 1. Triſtium, eleg. 2.

Plurima me pelago terraque pericula paſſum
Vſtus ab aſſiduo frigore pontus habet.

eodem lib. eleg. 4. — *aſtricto terra peruſta gelu.*

ſed & Faſtor. 1.

Vos date perpetuos teneris ſementibus auctus,
Ne noua per gelidas terra ſit vſta niues.

Quanquam tamen verbum iſtud, Vrere, pro moleſtiam exhibere, accipi metaphoricòs, & quidem nõ rarò, palam eſt. Cornel. Tacitus lib. 13. Ambuſti multorum artus vi frigoris: & Feſtus Pompeius lib. 14. ait, primum nomen inde accepiſſe frigus, quòd fructus nempè ac virgulta peturat.

Qui Cereris non nouit opes.] qui vſum panis atque vini non habet. Sic Marcellinus: In ſua vita viſu ſunt aſperi, vt neque igni, neque ſaporatis indigeant cibis, ſed radicibus herbarum agreſtium, & ſemicruda cuiuſuis pecoris carne veſcantur.

Lyæi.] Bacchi, id eſt, vini, ἀπὸ τῦ λύειν, ſic dicti, quòd hominum membra & animos diſſoluat, vti norunt omnes. Bacchus Lyæus.

ſtragula.] veſtimenta, pallia: pro lectorum opertoriis aliàs. Stragula.

murinæ pelles.] è murium pellibus. Ammian. Marcell. ſic: Indumẽtis operiuntur linteis, vel ex pellibus ſyluestriũ muriũ

© Centre d'Études Supérieures de la Rènaissance - Tours

consarcinatis. Nec alia illis domestica vestis est, alia forensis: sed semel obsoleti coloris tunica collo inserta non antè deponitur aut mutatur, quàm diuturna carie in pannulos defluxit defrustrata. Hęc ille. Seneca in epistolis meminit pellicularum vulpium & murium, quæ ad arcendum frigus comparatæ essent. Has Armelinos atque Zibellinos quidam putant, sed nondum scio an rectè.

Sic fuvem haud metuit, &c.] Sic sanè nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex sese, quique in se vno ponit omnia: cui autem spes omnis & ratio & cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse certi, nihilque quod exploratum habeat, permansurum sibi, ne vnum quidem diem, ait M. Tullius. Huc pertinent quæ Seneca disputat epist. 14. quo loci comparat fortunæ & doctrinæ bona. Circunspiciendum nobis est quomodo à vulgo tuti esse possimus. Primùm nihil inde concupiscamus: rixa est inter competitores. Deinde nihil habeamus quod cum magno emolumento insidiantis eripi possit: quàm minimum sit in tuo corpore spoliorum. Nemo ad humanum sanguinem propter ipsum venit, aut admodum pauci: plures computant quàm oderint. Nudum latro transmittit: etiam in obsessa via pauperi pax est. Ad philosophiam ergo confugiendum: Hæ literæ non dico apud bonos, sed apud mediocriter malos, insularum loco sunt, &c.

Con-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Concordiæ ſymbolum. EMBLEMA XXXVIII.

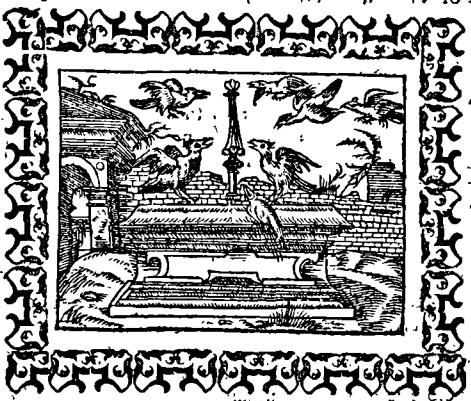

CORNICVM mira inter ſe concordia vitæ eſt,
Mutua ſtatque illis intemerata fides.
Hinc volucres hæc ſceptra gerunt, quòd ſcilicet omnes
Conſenſu populi ſtantque cadantque duces.
Quem ſi de medio tollas, diſcordia præceps
Adolat, & ſecum regia fata trahit.

Plebis cõcordia principi neceſſaria.

PRincipibus & Regibus hæc vna & prima eſſe cura debet, vt populi concordiam tutentur, omnemque motuum & ſeditionũ cauſſas præcidãt, ſi ſuum ſtatum tranquillum & ſecurum eſſe velint. Quam concordiam & conſenſum regiæ poteſtatis conſeruatricem hîc proponit συμβολικῶς, adhibita cornicum quæ ſceptrum ſuſtinent imagine. Maxima itaque debet eſſe Regum prudentia moderatio in eorum quibus præſunt, amore fouendo, & modis omnibus perſequendo, ſi modò ſibi bene velint eſſe conſultum. Meminiſſe ſiquidem debent imperium ſuum pendere à populari conſenſu. Quod ne ſit moleſtum exemplis hinc inde conquiſitis confirmare, tantummodò repetam quæ auctor ipſemet in l. 15. Comment. De verbor. ſignific. attulit. Principio rerum omnium, inquit,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Locus ex Alciato.

non diuina iussione, sed ex populi consensu reges assumpti sunt: quod & post Romani imperij occasum seruatū fuit, cùm Carolus Magnus à populo Romano Augustus electus est, & à Pontifice Leone facto oleo inunctus: quod ius populi hodie Gregoriana lege in septem Germaniæ Primates translatū est. Sic & Franci Chilperico electo, quòd regno nō esset idoneus, Pipinū, πατρικίῳ consilio substituerunt. Et cùm Pipini proles à maioribus degenerasset, rursus Odonem, mox eius fratrem Robertū, & deinde Roberti nepotem Hugonē ad summum fastigium euexerunt. Is Hugo est, qui vulgò Capetus dicebatur, vnde oriundi sunt qui etiam Francorum rebus moderātur. Et quod de maximis hisce Regibus, nimirùm Romano & Franco, dictum est, idem & in inferioribus obseruatum fuisse, qui historicos legerit deprehendet, vt meritò censeam diuina lege eum iustum Principem esse, qui ex populi cōsensu regnet: quod & Aristoteles tradit: qui verò inuitis dominetur, eum tyrannum esse. Vnde cùm magna regna non ex subditorum consensu, sed per violentiam primò constituta fuerint meritò D. Augustin. De ciuit. Dei 4. magna latrocinia esse dixit, adducto etiam piratæ cuiusdam exemplo, qui comprehensus, & ante Alexandrum Magnum adductus, cùm interrogaretur qua causa mare haberet infestum: Quid tibi, inquit, vt orbem terrarum habeas infestum? sed quia id ego exiguo nauigio facio, latrō vocor: tu quia magna classe, Imperator. Hactenus Alciatus. Quoties autem veterum monumenta percurrimus, facilè obseruamus quàm fluxa, & momentanea sit Principum potentia, quanquam sublimis & altis nixa radicibus putetur. Hi enim nisi precario, & quasi populari suffragio imperant, nempè quorum nisi moderatum sit imperium, quam citissimè corruit. Aelianus refert Thrysum insignem tyrannum supo adeò torsisse, vt legem tulerit, qua nemo neque priuatim neque publicè inuicem colloqui aut miscere sermones auderet. Quod cùm subditis molestissimum & odiosissimum esset, qui puru oculorum, manuumque gestu animi sensa cogebantur exprimere, id etiam voluit esse prohibitum, vt molestiæ dolorem adiiceret intolerabilem: quispiam eorum locū publicum petiit, qui multis lachrymis effusis, alios etiam ad fletū prouocauit. Id cùm resciisset tyrannus, in forum statim venit, quo etiam id si posset, populo eriperet, flendi nempè libertatem, ciues commoti arma regiis satellitibus extorserunt, & suum tyrannum de medio sustulerunt. Eandem fortunæ mutatio-

Historia Thrysi tyranni Aeliani.

Amasidis factum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nem sensit Amasis Aegyptiorum Rex. Cùm enim pleroſque ex suis extremo supplicio affeciſſet, alios fortunis spoliaſſet & in omnes insolentior atque superbior veniret, imperiũ eius aliquantò toleratum est, donec Actisanes Æthiopum Rex in eum irrupiſſet: tum enim odia occulta erupere. cũque multi ab eo deſciuiſſent, reggio tandem pulsus est, teste Diodoro lib. 2. Cæterùm Cornices haberi pro concordiæ symbolo tradunt Orus & Pierius lib. 20. Hieroglyph. Iuuenalis Satyra prima: *Cornix quid.*

Vt colitur pax, atque fides, victoria, virtus,
Quæque salutato crepitat concordia nido.

quem Satyrici locum scio à pleriſque non de cornice (quod pro concordiæ nota hîc ſtatuimus) ſed de ciconia intelligi. Solent enim ad id Ouidianum iſtud adducere:

Ipſa ſibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

ſed cornicis imago videtur in Fauſtinæ Auguſtæ nũmis cum inſcriptione CONCORDIA. Sceptrum autem virgam regiam Hieroglyphicum regni eſſe; ex literis ſacris tradit idem Pierius lib. 41.

Mutua ſtatque illis.] Priores editiones habent,

Inque vicem numquam contaminata fides,

Quam autem ſequimur, correxit Barth. Anulus, vt alios quoſdam locos, quos poſtea indicabimus.

quòd ſcilicet omnes, &c.] Huc, ni fallor, videtur pertinere Horatianum illud, Ode 35. lib 1.

Iniurioſo ne pede proruat
Stantem columnam: neu populus frequens
Ad arma ceſſantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

hîc columnæ nomine, sceptrum Principis, ipſumque adeò ſtatum regium, populi, omniumque Reipubl. ordinum concordia fundatum ſignificat: quæ niſi ſeruetur concordia, omnia peſſum eunt. Proinde Nazarius panegyriſtes: concordiam, fundamentum ac radicem otij, bonorum ciuium ſeminarium, quietis publicæ ſegetem appellat.

diſcordia præceps aduolat.] Diſcordiam Deam coluere pagani homines, quam eandem cum Ate (de qua poſtea) plerique volunt. Vide Gyrald. Syntag. 1. *Diſcordia Dea.*

regia fata.] Regis aut Principis mortem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Concordia. EMBLEMA XXXIX.

IN bellum ciuile duces cùm Roma pararet,
Viribus & caderet Martia terra suis:
Mos fuit in partes turmis coeuntibus eas dem,
Coniunctas dextras mutua dona dare.
Fœderis hæc species: id habet Concordia signum,
Vt quos iungit amor, iungat & ipsa manus.

Origo huius Emblematis.

ME docuit Alciatus ipsemet Annotationibus, quas in Cornelium Tacitum edidit, vndénam materiam sumpserit Emblematis, nempè ex eodem Tacito, lib. 2. & 18. quibus ostenditur, dextras concordiæ signa vltrò citroque destinari ab exercitibus solitas. Nec verò aspernor, quod libris Genialium dierum notat Alexander Neapolitanus, nempè Marium, cùm in Romanos maxima clade sæuiret, quos seruare voluit, dextra porrecta aut salute data incolumes fecisse: nisi quod ille, suo more, vel multa confingat, vel auctoré non appellet ex quo aliquid mutuetur. Sed ad rem. Tacitus in lib. 2. Annalium, vbi de morte Germanici agit: Iurauere amici, dextram morientis contingétes, hîc gestus est datæ fidei Germanico, qua pollicebantur familiares, eius se mortem vlturos Idem paulò ante: Ab rege Parthorũ Artabano legati venere,

Lib. 2. ca. 19.

Dextra symbolum fidei.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

miserat amicitiam ac fœdus, & cupere renouari dextras. Hic fœdus renouatum inter principes Germanicum & Artabanum significatur. Occurrit exemplum Valerij Max. ex lib. 6. cap. 4. de Caro Popilio, qui legatus ad Antiochum missus, isque cùm prompto animo & amicissimo vultu dextram Popilio porrexisset, inuicem ei suam porrigere noluit, sed tabellas senatusconsultum continentes tradidit, cui cùm post aliquam breuem moram satisfecisset, Popilius manum eius tanquam socij apprehendit. Cæsar 2. De bello Gallico, tendere manus, petendę pacis signum fuisse Gallicum memorat, vbi de Bellouacis: item 7. Gergouiorum mulieribus, quæ pectore nudo prominentes, è muro passis manibus Romanos obtestabantur. Signum item fuisse deditionis eodem lib. traditur, vbi de Heduis, qui manus tendere, deditionem significare, & proiectis armis mortem deprecari dicuntur. Ferè transilieram quæ Iustin. de Dario moribundo retulit 11. lib. Is enim rex porrecta manu exspirauit, quam vnicum pignus fidei regiæ dexteram se ferendam Alexandro dare dixit. Sic conqueritur Aeneas Virgilian. 1. Aeneid.

—— cur dextræ iungere dextram
Non datur? quò pertinet & illud ex vndecimo Aeneid.
Oremus pacem, & dextras tendamus inermes.

Cicero etiam pro Deiotaro: Per dextram ipsam, quàm hospes hospiti porrexisti. Fuit enim & hospitij symbolum apud Syros & Persas. Hinc & Romani Principum bene de Repub. meritorum statuas pedestres & equestres ita effinxerunt, vt dextra porrecta, fidem in Rempubl. ostenderent. Itaque in ipso belli, seu tumultus ciuilis classico, ne amici cum inimicis absque discrimine premerentur, interpositum est eiusmodi fidei sacramentum. Hoc de symbolo Pierius lib. 35.

Bellū ciuile.

Viribus & caderet, &c.] Significat bellum ciuile, idque videtur ex Horatij Epod. 16, Oda imitatus:

Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Itaque consultor ille apud Antiochum Annibal rebus omnibus maturo iudicio perpensis ait, Romanos nunquam nisi armis suis vinci posse: nec Italiam aliter quàm Italicis viribus subigi.

Roma terra Martia.

Martia terra, &c.] Roma, vel quòd fuerit studiis asperrima belli, vel propter Romulum Martis filium, vt fama tulit, sic appellata. Ouid. 3. Trist. eleg. 7.

Dumque suis victrix septem de montibus orbem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Prospiciet, domitum Martia Roma, legar.

Martial. 9. lib. epigr.

Pulcrior, & maior quo sub duce Martia Roma.

alio quodam loco Martiam turbã, pro Romano populo dicit

Crede mihi, nimium Martia turba sapit.

Sic Symmachus lib. 1. epistolar. Ab exortu penè vrbis Martiæ & cætera.

Concordia insuperabilis.

EMBLMA XL.

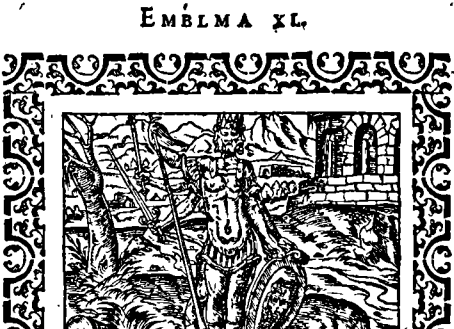

TERGEMINOS inter fuerat concordia fratres,
Tanta simul pietas mutua, & vnus amor:
Inuicti humanis vt viribus ampla tenerent
Regna, vno dicti nomine Geryonis:

Vis cõcordiæ.

COncordia, vinculum incolumitatis & pacis, tot tãtásque vires habet, vt vix ferè queat, etiamsi præ se ferat nescio quid pusillum aut debile, nempè vbi singulorum habetur ratio. Vt enim lapides quidam insulæ Cycladicæ (teste Plinio) integri natant in aqua, fracti concidunt in fundum: ita Respublicæ discordijs pessum eunt, & quam ocyssimè collabuntur: concordi verò pace ligatæ manent & perdurant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quod apertè docuit Sciluus ille Scytha, cùm moribundus ex telorum fasciculo colligato, & postea soluto inuictam concordiam filiis commendauit. Eam ob rem etiam finxerũt veteres, Geryonem fuisse tricorporem aut tricipitem, quòd vnà cùm fratribus, quos duos habebat, tanto amore tantaque fide æuum traduxit, vt ij vno nomine Geryones dicerentur. adeóque vnicam regi animam & voluntatem inesse, quanquã tres essent, communis iactabat opinio, quod sanè idem omnino videtur Iustino sub finem lib. 44. Nec enim moror, quòd alij id referant ad tres insulas Hispaniæ copiosissimas, duas nempè Balearides & Ebusin, quibus imperauit Geryon: sed neque quod Palæphatus, ad Trinacriam, id est tricipitiam ciuitatem in Euxino ponto malit conuertere, cũ hoc nihil ad nostrum institutum pertineat. Cęterum aiunt Geryones ab Hercule vinci nunquam potuisse, nisi separatos & à se disiunctos. ex quo perspicuum fit, quàm firmus & inuictus sit vnanimus ille animorum & voluntatum quasi nexus atque consensus. Vniuersi quippè concordes inuicti, qui singuli debiles, & nullius sunt roboris. Sic enim, vt Philosophi loquuntur, vnita virtus valentior est seipsa dispersa. Lege Pierium lib. Hieroglyph. 32. c. De tricipitio. Tales fuisse Moliones, aut Molionides obseruo; siquidem D. Gregorius Nazanzenus, vt hoc obiter adiiciam, pro concordi fratrum amore, verbum Molionides vsurpauit, nõ sine aliqua prouerbij facie: οἱ Μολιονίδαι τῆς ὁμηρικῆς δέλτου τὸ θαῦμα, οὓς κοινωνία συμφορῶν ἐγνώρισε: Molionidæ Homerici poëmatis miraculum, quos periculorum societas coniunxit. Plutarch. περὶ φιλαδελφίας, θαυμάζουσιν οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς Μολιονίδας ἐκείνους συμφυεῖς τοῖς σώμασι γεγονέναι δοκοῦντας: Nõ alter quã Molionidas illos admirantur, quos coalito corpore concretos fuisse existimarunt. Hi vasta corporis mole Augiæ regi Elidis auxiliares, oppressi sunt ab Hercule atque interfecti, ait Pindarus. Interpres Homeri ad Iliad. λ. quaternas manus totidémque oculos illis tribui à veteribus adnotat. Horum nomina Eurytus & Creatus:

Tergeminos.] Lucretius lib. 5.

Quidve tripectora tergemini quoque Geryonæ vis.

Virgil. 8. Aeneid. *maximus vltor*

Tergemini nece Geryonis spoliisque superbus

Alcides aderat.

vno nomine Geryonis.] Geryon vocabulum priscum à gera

Sciluri factum

Geryon cur triceps & tricorpor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Geryon vnde dictus.

deriuatum quod est aduena, vt interpretatur Hieronym. Nã filius Prisci Hiarbæ Numidæ fuit: ergo aduenies classe in Hispaniam, Geryonæ, id est, aduenæ nomen habuit. Non possum hoc loco subticere quod mihi occurrit ex Politicis Plutarchi: quo loco monet, eum qui sit infirmo corporis habitu, industrium sibi pro socio debere sumere, vt quõdam Niceas Lamachum. Siquidem proditum est memoriæ his artibus Geryonem admirabilem fuisse, qui multa crura, plurescque manus atque oculos habere dicebatur, vnico tamen animo atque consilio regni sui fines moderaretur, hæc ferè Plutarchi. Permulti meminere huius pegmatis, vt Eunapius Sardianus auctor Græcus in vita Sophistarum: Lucianus in Toxari, ipso extremo penè, Arrianus de Alexandri gestis lib. 2. quo loco sententiam retulit Hecatei Abderitę de Hercule & Geryone,

Vnum nihil, duos plurimum posse.

EMBLEMA. XLI.

LAERTAE *genitum, genitum quoque Tydeos vnã,*
Hac cera expressit Zenalis apta manus.
Viribus hic præstat, hic pollet acumine mentis,
Nec tamen alterius non eget alter ope,
Cùm duo coniuncti veniunt, victoria certa est.
Solum mens hominem, dextrâve destituit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EMblematis huius rypum obſeruo apud Homerum. Iliad. x, quo loco vna cùm Agamennone & Menelao Neſtor conſultat de mittendis exploratoribus in Troianorum caſtra. Hanc in ſe prouinciam recipit Diomedes animi magni vir, ſi tamen ei ſocius aliquis vnà profecturus adiungatur. Eius hæc verba. *Fons Emblematis.*

Νέστορ, ἐμὲ ὀτρύνει κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ,
Ἀνδράσιν ὑσμίνας δῦναι σχεδὸν ἐχθρὸς ἐόντας
Τρωσὶν ἀλλ' ἐπὶς μοὶ ἀνὴρ ἅμ' ἑπείγῃ καὶ ἄμεινον,
Μᾶλλον θαλπωρὴ, καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύντε δύ' ἐρχομένω, καὶτε πρὸ ὃ τῷ ὀνήσειν,
Οἷπερ κέρδος ἐνὶ μυθῳ δ' ἐπὶ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τε οἱ βεβάασιν ἑνὸς, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id eſt,

Neſtor me mouet cor, generoſuſque animus,
Fortium hoſtium ſubire caſtra, quæ propè ſunt
Troianorum, ſed ſit aliquis vir qui me ſequatur,
Maior erit mihi fiducia, & audacius erit
Euntibus vnà duobus: namque hic ante illum cogitat
Qualiter vtile ſit: ſolus verò quanquam intelligat,
Tamen ei tardior animus, & conſilium imbecillius.

Plutarchi diſputatio, qua ciuilem hominem informat, huc facit, cùm ita dicit: ἂν δ' ἡ πρὸς ὀργὰς ἅπτηται καὶ μεγάλην παρᾶξαι, αὐτὸν δεῖ ζωὴν τὴν ἄκρατον φεύγειν, ἕπεσθαι δὲ καὶ μεταλαμβάνειν τοῦ φίλου· ὡς ὁ Διομήδης,

Εἰμὲν δὴ ἕπεσθόν γε κελεύετ' ἐμοὶ τὸν ἑλέσθαι,
Πῶς ἂν ἕπειτ' Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;

Cùm res aliqua proponitur, magna quidem illa atque illuſtris, ſed ardua & difficilis, laborum & operis ſocium tibi amicum aſſumito, vt Diomedes. Quòd ſi mihi alterum adiungi iuberis, inquit, qui tandem poſſim obliuiſci diui Vlyſſis? &c. Eundem Homeri locum Apuleius de dæmonio Socratis vſurpauit, & breuibus verbis explicuit: Nónne Vlyſſes, ait ille, cum Diomede deliguntur, veluti conſilium & auxilium, mens & manus, animus & gladius? Nihil egregium, nihilque magnificum perfici belle poteſt, in his potiſſimùm quæ bellica negotia reſpiciunt, niſi maturo conſilio coniungantur corporis vires, id eſt, niſi iuuenum robuſtiorum viuacitas, ſenum & eorũ qui valeant experientia, ductu regatur. Non enĩ ſolũ viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporũ res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, ſententia. Proinde Sophocles: *Conſilium & vires.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Γνῶμαι μὲν ἔργων τῶν ἐν ἀνθρώποις τροφοί·
Βουλαὶ τά δ' ἐξέπραξαν οὐ χερῶν σθένος.

Hominum quidem rationibus opera fiunt ac enutriuntur: sed eas res cõsilia effecerunt, non manuum robur. Proponitur autem ἄγαλμα, in quo sint expressæ & mutuo coniunctæ effigies Vlyssis & Diomedis quorum alter prudentia & consilio, alter verò firmitate virium commendabilis. Itaque quantum profuerit, vtriusque industria, & laudata strenuitas in bello Troiano, notum est ex Homero & historicis. Huc Prouerbiũ εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ, Vnus vir, nullus vir: quo intelligitur quantum conferat mutuum auxilium in rebus arduis & alioqui difficilibus. Huc etiam referendũ illud, σύν τε δύ' ἐρχομένω, ex Iliad. Homericæ κ. Quam ob causam apud Aegyptios Mercurij gemini simulacrum sic effictum conspiciebatur, vt alterum, senili esset vultu venerandum: alterum, florente iuuenta: vt significarent eum, qui Reipub. munia obire ritè velit, cum animi prudentia, vires habere debere coniunctas, quòd alterum alterius egeat adminiculo.

Vlyssis & Diomedis effigies iuncta quid.

Mercurius geminus.

Aristoteles 8. Moral. Nicomach. σύν τε δύ' ἐρχομένω· καὶ γὰρ νοῆσαι καὶ πράξαι δυνατώτεροι, &c. quod perspicuè declarat Salustius initio Catilinarij belli. Diu magnum inter mortales certamen fuit, vine corporis, an virtute animi, res militaris magis procederet. Nam & priusquàm incipias, consultò, & vbi consulueris, maturè facto est opus, ita vtrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget. Lege Plutarch. disputationem pulcherrimam, An seni gerenda Respubl. sit. Sed accurrit mihi Hesiodi istuc.

Πλείων γὰρ πλειόνων μελέτη, μείζων δ' ἐπιθήκη. id est,
Plus augere potest multorum industria vires.

idemque Homericum ex Iliad. μ.

— Πλεόνων δὲ τί ἔργον ἄμεινον.

Quid verò Euripideum hoc sciens præteream ex Phœnissis

— Εἷς δ' ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. vel istud ex Hieraclidis,

μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.

In id quadrat eloquium de Fauno Aboriginũ rege, quod intulit Dionysi⁹ Halicarn. vir ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ σύνετος: & impiger & consultus. De Mithridate sic Paterculus: Consiliis dux, miles manu. Idem Pacatus panegyrico Thedosij, dux consilio, miles exemplo. Sed placet admodum quod fuit memoriæ proditum de Lælio & Scipione; quorum amicitia non minus quàm consilium de rebus magnis celebrabatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Itaque qui gloriæ Scipionis inuidebant, dicebant eum esse egregiorum facinorum histrionem nempe Lælium illius collegam gestorum: Scipionem præclara quædam gerere, sed Lælij consiliis. Tradit Iul. Capitolin. Antonium Pium, nec in bellicis, nec in ciuilibus negotiis aliquid statuisse, quàm sumpto cum viris grauibus consilio; dicebat enim æquius esse vt tot & talium virorum consilium sequeretur ipse, quàm vt tot præclari homines ab vnius concilio penderent.

Laertæ genitum] id est, Vlyssem Laertæ & Anticleæ filium. Hic Rex fuit Ithacæ & Dulichij insularum, vir multiscius & astutus admodum, cuius nomine Odyssea tota Homeri conscripta est. *Vlysses.*

genitum quoque Tydeos.] Diomedem; Tydei & Deiphiles filium, inter Græcorum duces fortissimos insignem. *Diomedes.*

Zenalis] Quis ille fuerit adhuc clam me esse fateor ingenuè. puto equidem nomen esse cuiusdam egregij pictoris, qui ætate Alciati non minus celebris fuit, quàm Alexandri tempore Apelles, aut Lysippus, alter pictor, alter statuarius: nisi aliquis malit esse nomen quoddam fictitium. *Zenalis.*

Solum mens hominem, &c] Consilium viribus destitutum parum conducit: contrà verò corporis robur consilij expers, facillimè in præceps ruit. Isocrates Paræneſi ad Demonic. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε. καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Firmissima conuelli non posse.

EMBLEMA XLII.

OCEANVS quamuis fluctus pater excitet omnes;
Danubiumq; omnem barbare Turca bibas:
Non tamen irrumpes perfracto limite, Cæsar
Dum Carolus populis bellica signa dabit.
Sic sacræ quercus firmis radicibus adstant,
Sicca licet venti concutiant folia.

INnuit ea vix confici, aut labefactari posse, quæ firmis hęrēt radicibus, quæque vel longo temporis decursu, vel insigni aliqua virtute famam sibi pepererunt immortalem. Id autem fermè totum mutuatus est ex Epigrammate quodam Crinagori εἰς Ῥώμην.

Οὐδ' ἣν ὠκεανὸς πᾶσαν πλημμῶραν ἐγείρῃ,
Οὐδ' ἣν γερμανίη ῥῆνον ἅπαντα πίῃ.
Ῥώμης οὐδ' ὅστον βλάψει θένος, ἄχρι κεμίμνῃ.
Δεξιὰ σημαίνειν καίσαρι θαρσαλέῃ.
Οὕτω καὶ ἱεραὶ ζωὸς δρύες ἔμπεδα ῥίζαις
Ἑστᾶσιν. φύλλων δ' αὖα χέουσ' ἄνεμοι.

Apponam Ioannis Sleidani versionem, vt tyrunculus facilè deprehendat, quorsum imitatus sit Alciatus auctorem Græ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum, nec perinde ad verbum reddiderit, vt scilicet gratularetur Carolo V. Imperatori, qui Turcas insigni victoria profligauit, vt mox dicemus. Sic ergo Sleidan.

Oceanus moueat licet omnes vndique fluctus,
Et potet Rhenum Teutona terra suum;
Non cadet imperium Romæ, quo tempore Cæsar
Præerit, atque salus publica facta reget.
Sacra Iouis quercus nam sic radicibus hæret,
Et tamen aridulas huic capit aura comas.

Id cõuertitur ingeniosè ad celebres illas victorias, quas Germani Principes de Turcarum exercitu retulerunt. Cùm enim Solymannus trecentis millibus armatorum, Vngaria maiori ex parte occupata, Austriam, ipsamque Germaniam toto conatu inuadere statuisset, de Vienna, clarissima Austriæ vrbe, obsidẽda cogitauit, quod immenso apparatu circiter Idus Septemb. anno 1529. aggredi conatus est, cuius minas & impetum, quanquam maximum, cùm Germani non ita putarent esse metuendum, vrbe vndique obsessa, tanta fortitudine restiterunt, vt Turcæ multoties reiecti, vix ad oppugnationem vel fustibus adigi possent. Sic Turca per mensem integrum continuis oppugnationibus Viennam frustrà tentauit, postridie Id. Octob. re infecta inglorius discessit, & fugienti similis in Thraciam rediit, multis millibus ex suis amissis. *Germanorum Principum victoria de Turcis.*

Oceanus quamuis, &c.] Citatur ex Lucilio:

——pater optime diuûm,
Vt Neptunus pater.

Patrem Neptunũ, vt hîc Oceanum patrem, qui aquam significet, à qua cuncta oriuntur, dici palam est, quæ doctrina fuit Thaletis. Homerus: ὠκεανός τ' ἄσπερ γένεσις πάντεσσι τέτυκται. Idem, ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα τηθύν. mater Tethys inquam, id est mare dicitur: vt Platoni prima illa rerum omnium materia: qua ratione Pindarus, ἄριστον μὲν ὕδωρ cecinit. Simile Virgilianum hoc.

Oceanumque patrem rerum.

Cicero Academ. 2. Princeps Thales, vnus ex septem, cui sex reliquos consensisse ferunt, ex aqua dicit constare omnia. Quò pertinent etiam Homerica isthæc à multis decantata, quibus Oceani patris vbertas longè lateque patens ostenditur,

Ἐξ οὗ περ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα
Καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα πάντα ῥέουσιν.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed & Catull. Argonauticis:

Oceanúsque pater totum qui amplectitur orbem.

Oceanus pater quid allegoricè. Quid si per Oceanum patrem ὰλληγορικῶς intelligamus Turcicum Imperatorem suæ celeritate, suoque (vt ita loquar) hominum, vel potius mancipiorum examine & inaudita multitudine, toti Europæ, orbíque Christiano, vt magnum & immensum mare cæteris fluuiis bellum indicentem, dudumque minitantem? Oceanus denique ἀπὸ ὠκύτητος, à celeritate. Videtur hîc alludere ad illud ex 1. Metamorph. Ouid. vbi loquitur de diluuio in terras missō: -- *illum*

Cæruleus frater iuuat auxiliaribus undis,
Conuocat hic amnes.

Intelligit itaque noster hic auctor innumerabiles Turcarum copias in alto mari nauigantes, Danubiumque Germaniæ fluuium nobilissimum numeroso suo exercitu exhaurientes. Alludit ad exercitum Xerxis, quem Græci vt numerosissimum facerent, flumina exhausisse finxerunt.

Sic sacræ quercus, &c.] Comparatio appositissima. Licet vētis hinc & hinc perflantibus è quercu frondes decidant aridæ, ipsa tamen immora sedet arbor: sic imperium firmis hæret fundamentis augustum & stabile, tametsi plerique hinc auocentur, aut pereant in bellis Turcicis. Quò pertinet illa Virgiliana collatio:

-- veluti annosam valido cùm robore quercum
Alpini Boreæ nunc hùc, nunc flatibus illuc
Eruere inter se certant, &c.

Quercus quid. Et aduerte interea, quercū nomine significari in Hieroglyph. fortitudinem, diuturnitatem, imperium firmum & principatum, vt docet lib. 51. Pierius Valerian.

firmis radicibus adstant.] Huc fortè non omnino malè illud referam Senecæ è lib. De prouidentia. Id in quoque, ait, solidissimum est, quod exercuit. Non est arbor solida, nec fortis, nisi in quam frequens ventus concursat. Ipsa enim vexatione constringitur, & radices certiùs figit. Et id ex Epistola 265. Libanij Rhetoris (quem librum Græcè si haberem, eò libentiùs vterer:) Ea, inquit, me ne minimè quidem commouerunt. Neque enim vetusta, & iam firmis radicibus arbor ad terram flecti, vento etiam maximè furenti, facilè potest.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Spes proxima. EMBLEMA. XLIII.

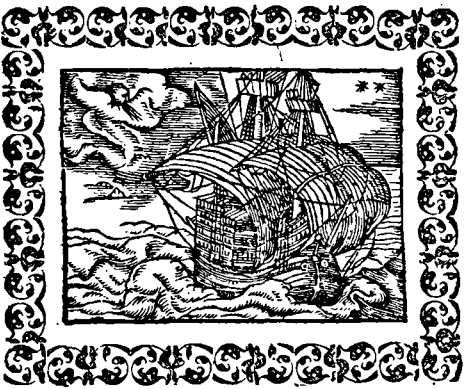

INNVMERIS agitur Respublica nostra procellis,
Et spes venturæ sola salutis adest:
Non secus ac nauis medio circum æquore, venti
Quam rapiunt, salsis iamq́; fatiscit aquis.
Quòd si Helenæ aduenient lucentia sidera fratres:
Amissos animos spes bona restituit.

Tempus Nicæi colloquij.

SI quid nostræ coniecturæ dandum, suspicamur id ab Alciato scriptum fuisse, quo tempore ad Niceum colloquium, magna omnium spe & votis expectabãtur Reipubl. Christianæ Principes potentissimi, Carolus quintus Imperator, & Franciscus I. Galliarum Rex: quò loci nonnulli in certam spem veniebant fœdus aliquod firmum & stabile, pacemque inter eos compositum tandem aliquando & sancitum iri: vt eo transacto negotio rixarum omnium & cõtentionum, tum denique falsarum opinionum in religione Christiana tam longè lateque grassantiũ omnis occasio tolleretur, aut certè magna parte lues ista sanaretur. Comparat ergo Christianã Rempublicam cum naui ventis & fluctibus hinc & illinc agitata, sic vt parum absit, quin insanis & furentibus aquis obruatur, omniumque spes penitùs cadat, nisi tam crassæ cali-

Comparatio Reipubl. cũ naui ventis agitata.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gini & tempestati Deus Opt. Max. aliquid lucis immiserit, quò bonorum virorum totiusque populi consternati animi recreentur. Sunt verò qui hîc per Castorem & Pollucem intelligi velint summum Pontific. & Imperatorem, à quibus vnanimi voto ad metam eandem collimantibus bellorum cessatio, turbationumque optata fuit quies. M. Tullius Epist. ad Cornificium 12. lib. rectè nauis nomine Rempub. designauit. Conscende, inquit, nobiscum, & quidem ad puppim. Vna nauis est iam bonorum omnium: quam quidem nos damus operam vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Idem in Pisonem non sine gratia vsus est eadem allegoria: Non tam fui timidus, vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus Reipub. nauem gubernassem, saluamque in portu collocassem, frontis tuæ nubeculam pertimescerem. Alios ego vidi ventos, &c. Et pro Sextio eandem translationem mirè variat. Si mihi in aliqua naue cum meis amicis nauiganti hoc accidisset, vt multi ex multis locis prædones classibus eam nauem se oppressuros minitarentur, nisi me vnum sibi dedidissent, &c. Cùm verò in hanc Reipubl. nauem ereptis senatui gubernaculis, fluitantem in alto tempestatibus seditionum ac discordiarum, armatæ tot classes, nisi ego vnus deditus essem, incursuræ viderentur, depugnarem potiùs cum summo, non dicam exitio, sed periculo certè vestro, quàm non id vnus pro omnibus susciperem. Horat. 1. Carmin. eodem sensu & schemate:

Castor & Pollux quid allegorice.

O nauis, referent in mare te noui Fluctus, &c.

Præter Stobæi locum cap. 44. & alium quendam è Plutarchi Bruto, quibus Rempublicam naui comparant, succurrunt duo alij è Panegyricis Maximiano dictis. Prior is est Pacati: Statim igitur præcipitantem Rempub. refrenasti, & gubernacula fluitantia recepisti, omnibus spes salutis illuxit, posuere venti, fugere nubes, fluctus resederunt: & sicubi adhuc in longinquioribus terris aliqua obuersatur obscuritas, aut residuus vndarum pulsus immurmurat, necesse est tamen ante tuos nutus diluescat & sileat. Alter verò est Mamertini: Neque, inquit, cùm Reipubl. nauem secundus à puppi flatus impleret, salutarem manum gubernaculis addidisti, &c. alia etiam longiora sunt, quàm vt huc transferri commodè possint. De naui quædam Pierius doctè collegit libro 47. quæ hîc commemorare nihil attinet.

circum. Circùm hîc aduerbij naturam induit.

fatiscit. deficit, & pænè obruitur vi tempestatis & fluctuum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ctuum. Virgil. 1. Aeneid.

Accipiunt inimicum imbrem, rimisque fatiscunt.

Quòd si Helenæ aduenient, &c.]πελέφεσσις est Geminorum, qui Castor & Pollux à Poëtis dicuntur, & Iouis ex Leda filij. Hi vbi adoleuissent, mare piratis liberarunt, eaque de caussa propitij nautis olim credebantur. Ferunt, si horum alter appareat, tempestatem portendere: si ambo, serenitatem. De his sic Plinius: Vidi nocturnis militum vigiliis inhærere pilis pro vallo fulgorem effigie ea, & antennis nauigantium, aliisque nauium partibus, ceu vocali quodam sono insistunt, vt volucres sedem ex sede mutantes: graues cùm solitariæ venere, mergentésque nauigia: & si in carinæ ima deciderint, exurentes: geminæ autem salutares, & prosperi cursus prænunciæ, quarum aduentu fugari diram illam ac minacem, appellatamque Helenam ferunt. Et ob id Polluci & Castori id numen assignant, eosque in Mari Deos inuocant. Hominum quoque capita vespertinis horis magno præsagio circumfulgent. Omnia incerta ratione, & in naturæ maiestate abdita. De stellis, quæ Dioscuri appellantur, Plutarch. 2. Decretorum philosophicorum, cap. 18. Ouid. sub finem 5. Fastorum. Diodor. Sicul. sub finem etiam cap. 5. lib. 5. Lactant. lib. 2. cap. 2. Valer. Max. lib. 1. cap. 8. & alij quam multi. Sed obiter memini legere me apud Festum, stellâ significare lærum ac prosperum, idque ex Ateio Capitone, auctoritatem secuto Seruilij auguris. Lucem etiã seu lumen, id est φῶς pro spe accipi solêne fuit, vt apud M. Tull. 1. Philippica: Lux quædã videbatur oblata, &c. Euripid. item φῶς ἥκει ἐμοῖς κακοῖς, lux venit meis malis. Nam & Varro de lingua Latina 2. testatur, lumen pro fausto omine veteribus fuisse. Ex quo illud Virgilij: *Castor & Pollux.*

—— subitóque fragore
Intonuit læuum, & de cælo lapsa per umbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.

M

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In ſimulacrum Spei.

EMBLEMA XLIIII.

QVÆ Dea tam lato ſuſpectans ſidera vultu?
Cuius periculis reddita imago fuit?
Elpidij fecere manus. Ego nominor illa,
Quæ miſeris promptam Spes bona præſtat opem.
Cur viridis tibi palla? quòd omnia me duce vernent.
Quid manibus mortis tela refracta geris?
Quod viuos ſperare decet, præcido ſepultis.
Cur in dolioli tegmine pigra ſedes?
Sola domi manſo volitantibus vndique noxis,
Aſcræi vt docuit muſa verenda ſenis.
Quæ tibi adeſt volucris? Cornix fidiſſimus oſcen;
Eſt bene cum nequeat dicere, dicit, erit.
Qui comites? bonus Euentus, præcépſque Cúpido.
Qui præeunt? Vigilum ſomnia vana vocant.
Quæ tibi iuncta aſtat? ſcelerum Rhamnuſia vindex,
Scilicet vt ſperes nil, niſi quod liceat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Elegans est Spei descriptio per Dialogismum, cuius nempè vires & adiuncta conuenientissimis symbolis explicat. Ea enim hominem lætũ reddit, & semper meliora expectantem ad mortem vsque comitatur. Ea tamen si importuna sit & immoderata, vltricem Rhamnusiam secum aduocat; quæ vota plus æquo ambitiosa faciat irrita. Alia sigillatim enarrabo, si priùs huc adscripsero doctissimi viri B. Dardanij epigramma in Spem, vt, si fieri possit, cum Alciati Emblemate conferam. Est autem eiusmodi: *Spei effecta.*

Tu quæ sustentas tereti vestigia ligno,
E sne Dea? an nostro sanguine creta? Dea.
Vnde fata? cæca rerum caligine, & ecquæ
Admouit nutrix vbera? Credulitas.
Ecquinam à tergo plaudent tibi? gaudia, dic quis
Pallidulo semper te prædit ore? Timor.
Suspicis intento cur cælum lumine? tandem
Hinc dabitur votis meta suprema meis.
Fare, age, quæ vultus deturpet causa serenos?
Excrucior quoties irrita vota cadunt.
Cur baculo innixa es? dum pascit opinio mentem?
Cæca meam, irrepsit cura senecta mihi.
Quid titubas pedibus? rerum est spes lubrica sapè
Quod pnto complecti, labitur è manibus.

Obiter adnotarim Spem Deam à Romanis cultam ædes habuisse in foro olitorio. Gyraldus ait, eam se vidisse pictam in Adriani Imperatoris aureo numismate. Femina fuit stans, inquit, iustitiæ laciniam sinistra manu nonnihil attollés: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repositum erat veluti ciborium, id est, vas in floris similitudine, cum hac inscriptione SPES P. R. Quidam etiam Spem Deam viridi indutam palla effinxerunt, & sedentem supra dolium cum cornice: quidam etiam cum Nemesi, &c. hæc ille, vide Syntag. 1. *Spes Dea.*

Suspectans sidera vultu.] Hîc aduertendum alicuius expectationis signum, quod expressè notauit regius Psaltes, 120. psalmo, πρὸς τὰς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά μου, & 122. πρὸς σὲ πρὸς τὰς ὀφθαλμούς μου τοὺς κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. *Spectare sidera quid.*

peniculis reddita imago.] id est, penicillo depicta & expressa. Peniculus, vel penicillus, siue peniculum, pictorum est instrumentum, ex caudarum extremitatibus confectum. Plin. *Peniculus.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

35. lib. Arrepto peniculo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam.

Elpidius.

Elpidij fecere manus.] Nomen est è re fictitium; nam ἐλπίδιος ἀπὸ τῆς ἐλπίδος, hoc est, à Spe, quã depinxit, nomẽ habet.

Spes bona præstat opem.] Alludit ad Prouerb. Spes seruat afflictos: & Spes aiunt exules. Ouidius.

Spes bona dat vires, animum quoque spes bona firmat,
Viuere spe vidi qui moriturus erat.

Sed & memini legere me apud Plutarchum, olim Romę aram fuisse bonę Spei. Cui conuenit & versiculus è Comœdia quapiam,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν σώσεται ταῖς ἐλπίσι.

Spes viridi veste induta.

Cur viridis tibi palla?] Palla vestimenti genus est ad terram vsque promissum. Viridis autem color eorum est proprius, qui spe lactantur aliqua, dicet enim posteà.

Nos sperare docet, viridis spes dicitur esse
In viridi, quoties irrita retrò cadit.

Fracta tela mortis.

Quid manibus mortis tela, &c.] Refracta mortis tela non temerè Spei tribuuntur, quòd viuos etiam in extremas miserias adactos soletur & recreet, vt enim habet Adagium, Aegroto dum anima est, spes est, & Theocritus:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε βᾶττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον,
Ἐλπίδες ἐν σωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. hoc est.
Fidere, Batte, decet, melius cras forsan habebis;
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter æthere fulget.

Quidam Rhodius ob intempestiuam libertatem à tyranno iniectus in caueam, in qua more feræ alebatur, ad cruciatum ignominiamque amputatis naribus, ac fœdata vulneribus facie cùm à quibusdam admoneretur, vt inedia sibi dolorum finem aliquem quæreret, his respondit: At cuncta homini, quoad viuit, speranda sunt. Repete pulcherrimam Spei descriptionem apud Ouidium 1. De Pont. Eleg. 7. Quæ dum commentor, lubens adiiciam Fornerij mei, præclari certè hominis distichon, quod ille mihi vtraque lingua, eademque sententia suggessit:

Ἐλπὶς γηροτρόφος μόνυν τρέφει ἔνδοθι ἦθορ,
Ἧς ἀπάνευθε θανεῖν ἥδιον, ἢ βιοῦν.
Intus alit pectus nostrum spes viuida: quasi
Destituar, durum est viuere, malo mori.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

præcido sepultis.] Præcidere hîc amputare vel denegare significat: & dicimus, spem alicuius rei præcidere, id est, auferre siue præcludere, vt apud Ciceron. 2. Verr. *Præcidere.*

Cur in dolioli, &c.] Ignauiæ hæc nota esse potest. Nam ferè dum speramus, desidemus: sed malim hoc ad fabulam referri, quam tradit Hesiodus de Pandora, principio fermè libri, qui ἔργα καὶ ἡμέραι inscribitur. Hæc enim pyxidem omnibus malis refertam cùm aperuisset, innumerabilia calamitatũ genera tũ primùm homines inuaserunt, vna tantùm spe in dolij labris remanente, id est, in ipsius ore pyxidis consistente. Sic enim Hesiodus: *Locus ex Hesiodo.*

Ἀλλὰ γυνὴ χείρεσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφέλοῦσα
Ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κῆδεα λυγρά.
Μοῦνη δ' αὐτόθι ἐλπὶς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισι
Ἔνδοθεν ἔμμεν' πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
Ἔξέπτη. hoc est, — *tegmen ab vrna*
Dum Pandora leuat, totum exilisse per orbem
Curarum infestæ effigies: Spes sola remansit
Intus, & è labris ima sub parte resedit.

Origenes aduersus Celsum lib. 4. hanc ridet fabulam. Ridiculum, inquit, est quod de dolio dicitur, quòd olim viuerent homines absque malis, & graui dolore, & morbis molestioribus, quæ Parcæ mortalibus dederant: sed femina manibus magnũ dolij operculum auferens, diffudit hominibus, & curas atroces partita est, sola autem ibi Spes in tutissimis domibus intus relicta est sub dolij labris, nec extrà euolauit. Hæc Origen. Mythologi tamen Pandoram, ad humanum corpus referunt, femineo nomine expressum, quòd carnis imbecillitas minimo exsoluí possit. *Pandora.*

Ascræi vt docuit, &c.] Hesiodus ab Ascra Bœotiæ vico. Virgil. 6. Ecloga:

— hos tibi dant calamos, en accipe, Musa
Ascræi quos ante seni. —

Quæ tibi adest volucris? cornix.] Quòd voeem edat Cras, Cras cornix Spei adiungitur.

Oscen.] Oscen, auis dicebatur olim ab Auguribus, quòd ore auspicium faceret, ait Varro. *Oscen.*

Est bene cùm nequeat, &c.] Videtur hoc imitatus, & quidem mutuatus ex Suetonij Domitiano, vbi agitur de Cornice, quæ paucis ante Imperatoris mortem diebus dicitur edidisse illud: ἵστα πάντα καλῶς, quod ostentum sic est aliquis *Locus ex Suetonio.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

interpretatus, ait ipse Suetonius:

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,
Est bene, non potuit dicere, dixit, erit.

Bonus euentus. *Qui comites? bonus Euentus, &c.*] Duo hi Spei comites vana quædam phantasmata ingerunt, ne plus, tædij adferat expectatio, quàm ferre queant miseri mortales. Boni Euentus simulacrum dexterâ pateram, sinistrâ spicam ac papauer tenens, sculptum Romæ fuisse scribit Plin. libro 34. cap. 8. & 36. cap. 5. Boni Euentus, & Bonæ fortunæ simulacra in Capitolio ex Praxitelis operibus. Gyrald. Syntagm. 1.

Spes vigilium somnia. *Vigilum somnia vana vocant.*] Plato dicebat τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι, quò videtur allusisse Maro in Bucolic.

— an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Non enim est qui verbis possit facilè consequi, quàm varias in animo patiantur imaginationes, qui vehementer aliquid sperant. Atque his inanibus simulachris perinde afficiuntur, ac semet oblectant, vt si iam tenerent quæ sibi pollicentur.

Vigilum somnia vana.] Pindarus Olymp. 12.

— Αἴ γε μὴν ἀνδρῶν
Πόλλ' ἄτα, τὰ δ' αὖ κἄτω
Ψευδῆ μεταμώνια τέμοι-
σαι, κυλίνδοντ' ἐλπίδες. id est,

Spes etenim mortalium, multa sursum, deinde verò deorsum vana mendacia secantes volutant.

Scelerum Rhamnusia vindex, &c.] Quælibet enim sperare, non est cuiuslibet. Itaque in hoc præcipuè illud animo fixum hæreat, Ne quid nimis. Fortunæ, vt naturæ nosceda est mensura suæ, nec verò sapiunt qui altiùs spirant, plusque animi gerunt, quàm virium habeant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In dies meliora. EMBLEMA XLV.

ROSTRA nouo mihi ſetigeri ſuis obtulit anno,
Hæcque cliens ventri xenia, dixit, habe.
Progreditur ſemper, nec retrò reſpicit vnquam,
Gramina cùm pando proruit ore vorax.
Cura viris eadem eſt, ne ſpes ſublapſa retrorſum
Cedat, & vt melius ſit, quod & vlterius.

RVſticus quidam Alciati vicinus Kalendis Ianuariis porcinum caput pro ſtrenis obtulit. Hinc ſibi Emblematis argumẽtum nactus Alciatus, ex natura ſuis (qui dum ſiliquas ore reflexo colligit, ſemper vlterius progrediens, nunquã retrò aſpicit) nempè vt nihil procraſtinãdo meliora ſequamur, neque temporis aliquam particulam ſinamus effluere, quod non pertineat ad aliquem progreſſum, & rei meliùs gerendæ occaſionem. Alludit autem ad extremum (vt ne in minutulis etiam otioſum deprehendas) ad ſymbolum Caroli V. Imperatoris, quod eſt VLTERIVS. Quid ſi hoc referamus ad ſtudij Philoſophici aſſiduitatem, vt Plutarchus facit diſputatione de profectu morum? Sic enim ille ἐν τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι λήγουσης διάλειμμα προκοπῆς, οὐδὲ στηριγμὸς: In

Natura porci.

Symbolum Caroli Quinti Imp.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

philosophando & virtutis itinere nulla est cessatio, nulla perpetui progressus intermissio. Contrà, misere & nonnunquam improbè desipiunt qui suis ita malè rebus prospiciunt, vt quo magis ætate prouehuntur, peiores euadunt, sicuti Menedemus permultos Athenas, studiorum causa, proficisci dicebat, principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, tandem idiotas. Qui itaque se meliorem in dies facit, quasi seipsum vincit: qui in deterius abit vinci se ignauè permittit: quod Plato 1. De legib. ait esse turpissimum: ἥττᾶσθαι ἀνὴρ ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον.

Rostra nouo.] Rostrum non modò de auibus, sed & de aliis animantibus dicitur.

cliens.]litigator, qui patronum sequitur, vt ab eo defendatur in iudiciis.

Illicitum non sperandum. EMBLEMA XLVI.

SPES simul & Nemesis nostris alitibus adsunt, Scilicet vt speres non nisi quod liceat.

RECtè & verè Pindarus Nem. 8.

Κερδέων δ' ἐλπίδων κρεῖσσον τέλος:

vanæ spei imbellis euentus: quò spectat Horatianum illud ex 4. Carmin.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Terret ambustus Phaethon auaras
Spes, &c.

Meminimus in superiori Spem cum Nemesi vnà expressam fuisse: ex quo intelligi liceret, nihil nisi quod fas & iustũ sit, quodque fieri facilè possit, expectandum, sibique fingendum esse. Nam valdè est insolens & temerarium ambire quæ nequeas assequi, aut si assequaris, non tamen tueri aut seruare possis. Occurrit exemplum Cæsaris Borgiæ Valentinorũ Ducis, qui audaciùs quàm aliquis alius eiusdem cõditionis, Imperij maiestatem sibi pollicitus, militaribus aliquot vexillis appingi curarat illud vulgo Italico, *O Cæsar, ô nullo*, id est, Aut Cæsar, aut nullus: qui tandem morte misera interceptus, vaticinij locum inuenit: sed non quem spe magnifica sibi proposuerat. Itaque de eo sic lusit Sannazarius:

Spes cum Nemesi.

Cæsar Borgia.

Aut nihil, aut Cæsar vult dici Borgia: quidni?
Cùm simul & Cæsar poßit, & esse nihil?

Idemque in eundem:

Omnia vincebas, sperabas omnia Cæsar:
Omnia deficiunt, incipis esse nihil.

Obiter aduertendum distichon Alciati videri è quopiam Græco expressum, sed ad imitationem effictum:

Ἐλπίδα καὶ νέμεσιν εὔνους παρὰ βωμὸν ἔτευξα,
Τὴν μὲν ἵν' ἐλπίζῃς, τὴν δ' ἵνα μηδὲν ἔχῃς.

Quod sic eleganter reddidit Politianus:

Spem simul & Nemesim posita dicat Eunus in ara,
Scilicet vt speres omnia, nil habeas.

Scripsit & in eandem sententiam lepidè ac doctè Marullus: qui quia proximè videtur accedere ad Alciati Emblema, huc adscribere non grauabor:

Quænam hæc tam semper tam læta est? optima rerum
Spes bona, quæ lateri iuncta? potens Nemesis.
Dux magis an comes est? vindex magis, vnde duabus
Templa eadem? speres ne nisi quod liceat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pudicitia. EMBLEMA XLVII.

PORPHYRIO, *dominisi inceſtet in ædibus vxor,*
Deſpondetque animum, præque dolore perit,
Abditain arcanis naturæ eſt cauſſa: ſit index
Sincera hæc volucris certa pudicitiæ.

Porphyrionis auis naturæ miræ.

AElianus cap. 35. lib. 14. ait, Porphyrionem muliebris pudicitiæ obſeruatorem eſſe, mariſque familias adulteriũ ſuſpendio ſuo indicare. Quod Athenæus etiam comme morat. Dipnoſoph. lib. 9. ca. 12. ex Polemonis lib. 5. eorum quæ ad Antigonum & Adæum ſcripſit, retulitque Leonicus in Var. hiſt. lib. 3. cap. 17. Aiunt itaque Porphyrionem domi educarum, mulieres quæ ſunt ſub viri imperio, diligenter obſeruare, eiuſmodique habere ſenſum adulterium admittentis vt quando hoc cognouerit, domino ſignificet, ſibique vitam ſuffocatione, vel vt alij volunt, ſuſpendio adimat, quam eſſe certiſſimam commiſſi adulterij notam aiunt. Huius rei cauſſa eſt in abditis naturæ arcanis: tantumque licet hinc colligere quàm turpe, quamque flagitioſum ſit adulterium, cuius actu vel clanculario auis eiuſmodi vita priuetur. Itaque quantum ad id argumentum pertinet, hæc adhiberi poteſt pro certæ & illibatæ pudicitiæ ſymbolo. Huius etiã naturę miraculi men-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tio est apud alios quosdam, sed neotericos, quorum studium & industriam laudo: sed veteres in primis habeo. Secundus Maternus (quem ego aliàs citaui, auctorem certè pium & doctum) scribit, à leone castissimo animali leænam seminam iugulari, quæ cum pardo coierit. Apud Aristotelem & Plinium exempla quædam alia leguntur, quibus eadem naturæ verecundia ostenditur. Non est alienum quod Nouella 12. Iustinian. scribit, eos qui se polluunt nefario coitu, ea facere quæ brura rationis expertia detestantur. πράττειν ἀσεβῆτε καὶ ἀνόσια, καὶ διαῦτάγε ἐπιθυμεῖν, ὁποῖα πολλὰ καὶ τῶν ἀλόγων ἀποσείεται ζώων.

incestet] polluat se adulterio. Incestus, vel incestum, est flagitium in affines admissum. Non Marcel. sed & pro quacunque libidinosa pollutione Seruius accipit. κέστος, pudoris cingulum, quo sponsæ ornabantur: per translationem sumitur pro pudore ac legibus connubij. Hinc ἀνίκεστον, pro turpi flagitio Græci accipiunt. Iurisconsulti incestum sumunt pro impudico, & turpitudinis flagitio in propinquos admisso, l. vlt. D. de ritu nupt. *Incestus.*

despondetque animum.] animum despondere, apud Ciceronē nusquam legi Budæus opinatur: vsum tamen eius loquendi formulæ apud Varronem, Liuium, Columellam notat. apponit Plautin. id è Menæch. Pater eius postquam perdidit puerum, animum despondit. *Despondere animum.*

Abdita in arcanis.] Caussam occultam philosophi appellant: vt cùm quæritur, cur magnes ferrum? cur succinum paleam trahit? id in naturæ arcanis esse dicunt. *Caussa occulta.*

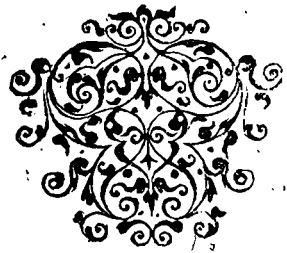

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In victoriam dolo partam.

EMBLEMA XLVIII.

AIACIS *tumulus lacrymis ego perluo Virtus,*
Heu misera albentes dilacerata comas?
Scilicet hoc restabat adhuc, vt iudice Græco
Vincerer, & caussa stet potiore dolus.

Fons Emblematis.

Explicatur id agalma ab Eustachio ad Iliados Homericæ β. citaturque à Porphyrio alicubi. Quod epigramma tributum Virtuti conditionem suam deplorantis, muratum fuisse à Mnasalca Sicyonio, & in voluptarem conuersum, ex altero factum de Aiace, me admonuit doctissimus Camerarius. Hoc ex 3. Epigrammatôn Græcorum sumptum, est enim tetrastichon Asclepiadis,

Ἀ δ' ἐγὼ ἁ τλάμων ἀρετὰ τῷ δὲ κάθημαι
Αἴαντος τύμβῳ κεραμεύα πλοκάμους,
Θυμὸν ἄχει μεγάλῳ βεβολημένα, οὕνεκ' ἀχαιοῖς
Ἁ δολόφρων ἀπάτα, κρείσσον ἐμοῦ κέκριται. id est,

Dilacerata comas, visu miserabilis eheu
Consideo ad cineres hic Telamoniadæ.
Icta dolore graui mihi quòd fraus callida quondam
Iudicibus Graiis antè locata fuit.

Prosopopœia est Virtutis ad Aiacis tumulũ insidentia, & magna lachrymarum copia eiulantis, propterea quod iniustè

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lata sic à Græcis iudicibus sententia de armis Achillis Vlyssi, non autem Aiaci, cui debebātur, adiudicatis. Quo intelligi datur, quosdam viros bonos plerumque iniquorum iudicum decretis angi, & iniustè de suo iure deturbari; nullis tamen condolentibus aut opem vel consilium præstantibus. Eiusdē omninò argumenti sequitur eodem 3. lib. Epigramma nomine Antipatri, ex quo liquet Aiacis tumulum fuisse in littore Rhetæo, vt etiam Q. Calaber: sed fuisse prope Sigæum Troiæ promontorium ponit Plinius lib. 5. cap. 30. & Sozomen. histor. tripar. cap. 18. lib. 2. *dilacerata comas.*] Signum doloris grauissimi. Sic Ouid. de Tibulli morte: *Venit inornatas dilacerata comas.* Aeschyli scholiastes ὀρθρεύσεις: σωφρόνως λαμβάνεις θρηνῶν πλὴν τὰς ἐωυτῆς τρίχας. Porro Alciat. imitatus est Ouidian. hoc 4 de Ponto. 13.

Virtutem lugere quid.

Venit ad albentes illabefacta comas.

iudice Græco. Id est, Agamennone, quem prauum Atridem vocat Ausonius in Epitaphio Aiacis, quod etiam huc non malè referri potuisset. Vide nū alludat ad Prouerb. Græca fides. Sed is postremo locus mihi videtur altiore quadam consideratione indigere, nam cùm dicit, *hoc restabat adhuc, vt iudice Græco Vincerer*, rem exaggerat ipsa Virtus lachrymarum plena à iudicis persona. Est enim indignissimum, virtutem à Græcis ipsis à quibus id omnium minimè fuit expectandum, eiectam, oppressam ac desertam fuisse. sunt enim Græci sapientiæ nomine commendati, quo etiam cæteris aliis nationibus præluceant. Atqui si id à Barbaris profectum esset, ferendum quidem aut ridendum denique fuerat. E multis quæ occurrunt locis ad id illustrandum, apponam vnum aut alterum ex M. Tullio: quibus clarorum virorum beneque de repub. meritorum casus miseros & indignam fortunam conqueritur. Sic pro Sextio: Hæc audiuimus de clarissimorum virorum consiliis & factis: hæc accepimus, hæc legimus, neque eos in laude positos videmus, qui incitarunt aliquando populi animos ad seditionem, aut qui largitione cæcarunt mētes imperitorum, aut qui fortes & claros viros, & bene de Repub. meritos in inuidiam aliquam vocauerunt: leues hoc semper nostri homines, & audaces, & malos, & pernicioſos ciues putauerunt, at verò qui horum impetus & conatus repressērunt qui auctoritate, qui fide, qui constantia, qui magnitudine animi consiliis audacium restitērūt: ii graues, ij principes, ij duces, ij auctores, huius dignitatis atque imperij semper habiti

Agamēnon.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance – Tours

sunt. At ne quis ex nostro, aut aliquorum præterea casu hanc vitæ viam pertimescat, vnus in hac ciuitate quem quidem ego possum dicere, præclarè vir de Republ. meritus, L. Opimius indignissimè concidit, cuius monimentum celeberrimum in foro, sepulchrũ de sertissimum in littore Dyrrhachino relictum est. &c. Idem 1. de Oratore vbi agit de Rutilij causa, qui C. Marij Proconsul à publicanorum iniuriis Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia tunc erant in exilium pulsus est damnatus repetundarum. Sic itaque Cicero: Cùm esset ille vir exemplum, vt scitis innocentiæ, cumque illo nemo neque integrior esset in ciuitate neque sanctior, non modò supplex iudicibus esse noluit, sed ne ornatius quidem aut liberiùs causam dici suam quàm simplex ratio veritatis ferebat. Et post: nunc talis vir amissus est, dum causa ita dicitur, vt si in illa commentitia Platonis ciuitate res ageretur, nemo ingemuit, neque inclamauit patronorum; nihil cuiquam doluit: nemo est questus: nemo Rempub. implorauit; nemo supplicauit. Cæterùm nescio an conferre huc possim opportunè adag. quo dicitur bonos viros esse lachrymabiles; faciles enim sunt ad misericordiam viri boni pijque: vt de Heraclito palàm est. sic Aeneas Virgil. fatur lachrymans: Dido contrà duritiem eidem exprobrans in 4.

Num fletu ingemuit nostro num lumina flexit?

Et Horat. in Odis Plutonem illachrymabilem facit:

Non si trecenis quotquot eunt dies
Amice, places illachrymabilem Plutona.

Nolim prætermissum quod notatur à scholiastis quibusdam, Aiacem (de quo hîc) nominatum ab αἰ, αἰ, heu, heu, nota dolentis seu lamentantis particula, & αἰάζειν lamentari est.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In fraudulentos. EMBLEMA XLIX.

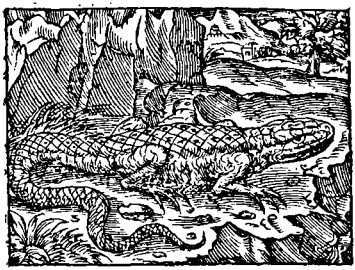

PARVA lacerta, atris stellatus corpora guttis
Stellio, qui latebras, & cava busta colit,
Inuidiæ prauique doli fert symbola pictus.
Heu nimium nutibus cognita zeli typis.
Nam turpi obtegitur faciem lentigine quisquis,
Sit quibus immersus stellio, vina bibat.
Hinc vindicta frequens decepta pellice vino
Quam formæ amisso flore relinquit amans.

PLinius lib. 29. cap. 4. tradit è stellionibus malum medicamentum fieri. Nam, inquit, cùm stellio immortuus est vino, eorũ qui biberint, faciẽ lentigine obducit. Ob hoc in vaginis necant eũ, insidiantes pellicũ formæ. Alciatus li. 1. Parergôn, cap. 46. id copiosè satis enarrat. Sic enim ait: Crimẽ stellionatus nomẽ sumpsit à stellione lacerta stellata: quod animal malè apud vereres audiit, siue quia inuidũ (cũ enim eodẽ, quò anguis modo pellẽ exuat, eã cõfestim deuorat, tanquã vtilẽ esse pro comitialis morbi remedio norit, idcircóque hominibus præripiat, vt Plinius lib. 8. cap. 31. atteſtatur) siue quòd ex eo malũ medicamẽtũ fiat, quo mulieres decipiũtur. Nam cum mortuus est in vino, faciem eorũ qui biberint, *Stellio.* *Crimẽ stellionatus.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lentigine obducit: ob hoc in vnguento eum necant, si quæ mulieres pellicum formæ insidiantur. qua ex causa verisimile est primò proditum id iudicium: an quia in id animal versus sit, vt canit Ouid. Metamorph. 5. --*duri puer oris, et audax?* vnde impudentiæ est symbolum, Græceq; dicitur, ἀσκάλαφος, quia sit ἀσκελὲς τῆς ἁφῆς, cõtactu asper & durus. Hæc Alciat. noster. Sanè idem Plinius lib. 30. cap. 10. nullum esse animal dicit, ex opinione communi, quod fraudulentius inuideat homini: indeque stellionum nomen in maledictum translatũ ferunt. Plerique volunt stelliones eosdem esse ac tarantulas quas Græci ἀναλαβῶτας nominant. Quia verò ex proximo Alciati loco meminerimus criminis stellionatus, de eo hæc pauco obitet: Stellionatus iis obiicitur qui aliquid dolo fecerint: & vbicunque nomen proprium deficit criminis, stellionatus obiicitur, ait Vlpian. Locum autem præcipuè habet in eo qui rem fortè alij obligatam dissimulata obligatione per calliditatem distraxerit: sed & in eo qui merces supposuerit, vel corruperit, quique imposturam fecerit pœna stellionatus nulla est à legibus constituta quia nec legitimum crimen est. Cæterum & hoc aduertendum, vt auctoris mentem apertiùs aperiamus. in plerisque animantibus certas quasdam notas esse malignitatis à natura inditas, vt caueamus ne quid inde noxæ damnive contrahamus. Vulgo enim fertur cauendum esse ab iis qui notis quibusdam insignes sunt. Diciturque non rarò eum qui pedibus claudicat, & animi quadam claudicare parte, quique gibbo sit deformatus aut struma, aut aliquo generis eiusdem vitio, cæteris infestiorem esse, & magis versipellem: si quid tamen vulgari hominum opinioni dandum: Vitiosum corpus vitiosæ naturæ imaginem esse. Quod Homerus in suo Thersite confirmauit, qui vt deformior erat, ita etiam turpior, loquacior, & seditiosior, describitur.

Nota malignitatis.

Sic Cicero pro Roscio Comœdo cauillatur Fannium Chæreã ex habitu corporis: Nónne ipsum capur, & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? nónne ab imis vnguibus vsque ad verticem summum (si quam coniecturam affert homini tacita corporis figura) ex fraude, fallaciis, mẽdaciis constare totus videtur? qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne pilum vllum viri boni habere dicatur. Lusit eodem penè schemate Martialis in Zoilum:

Crine

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cruine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus:
Rem magnam praestas Zoile, si bonus es.
stellatus corpora guttis Stellio] Vir. 4. Georg.
Saepe ignotus adedit
Stellio lucifugis conzesta cubilia blattis.
Ouid. 5. Metamorph.
latebrasque petit, aptumque colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.

Huc referam non inuitus doctissimi viri Turnebi carmina de Stellionis eadem animaduersione, ex Epithalamio Franciſci Valeſij, hæc enim:

Sic quæ pellicibus nuptæ insidiantur auaris,
Quas forma plus esse dolent, medicata propinant
Pocula, guttata lentigine stellio quæ tu
Inficis, vt vario signetur tergore vultus
Discolor & maculis liuescant ora subortis.
& caua busta colit.] Ouid. 3. Amor. 8. eleg.
Mors tamen a templis in caua busta trahet.

Dolus malus. *prauique doli.*] dolimali, quem Seruius definit machinationem quandam alterius decipiendi causſa, cũ aliud ſimulatur, aliud agitur. Labeo autem omnẽ fallaciam, calliditatem, machinationem ad circumueniendum & decipendum alterum adhibitam, cenſétque ſine dolo malo aliud agi poſſe, aliud ſimulari.

Zelotypus. *Zelotypis.*] ζῆλος, æmulatio ſeu inuidentia; τύπος, forma, Hinc mulier zelotypa, quæ formæ alienæ inuidet. Ea zelotypiæ opinio permultis mulieribus animũ dedit viros quoque modo tollẽdi de medio, vt hoc etiam adiiciam præter rem. Nam Cic. 2. de offic. refert Alexandrum Pheræum ab vxore interfectum propter pellicatus ſuſpicionem. Sic Antoninum Verum Lucilla: Lemniæ viros omnes vna excepta interfecerunt & Demetrius Antigoni filius, Nicanor, aliique à ſuis feminis interempti. Denique cùm omnia perueſtigaris, collige tecũ quod vindicta nemo magis gaudet quàm femina. Ouid. 2. artis,

Sed neque fuluus aper media tam fœuus in ira eſt,
Fulmineo rapidos dum rotat ore canes,
Femina quàm ſocij deprenſa pellice lecti
Ardet & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum, flammamque ruit, poſitóque decore
Fertur, vt Aoniis cornibus icta dea.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lentigo. *lentigine*] Lentigo, macula subrufa, aut nigricans in facie aut manibus ad lentis similitudinem.

Pellex. *pellice*] Pellex, quasi παλλαξ ἡ παλακὶς, ait Gell. lib. 4. cap. 1. vel à pellendo, quod vxorem legitimam è thalamo pellat vel quod virum pelliciat. Paulus in l. 144. de verb. sign. Digestis ex Masurij Sabini sententia pellicem pro ea sumit quæ citra matrimonium cum aliquo consuescat, domique retineatur: additque vulgò sic accipi, quæ cum eo se misceat cui sit vxor. Cæterum an admittere ausim distinctionem Iurisconsulti in dicta lege, inter pellicem, amicam, concubinam, nondum satis liquet. Sed præstat audire Demosthenem oratione aduersus Neæram, egregiè nomina τῆς παλακῆς, τῆς ἑταίρας, καὶ τῆς γυναικὸς distinguentem: ait enim τὰς μὲν ἑταίρας ἡδονῆς ἕνεκ' ἔχομεν, τὰς δὲ παλακὰς τῆς καθ' ἡμέραν θεραπείας τοῦ σώματος, τὰς δὲ γυναῖκας τοῦ παιδοποιεῖσθαι γνησίους, καὶ τὴν ἔνδον φύλακα πιστὴν ἔχειν. Amicas habemus voluptatis causa: pellices seu concubinas famulitij & curæ quotidianę gratia corporis vtimur: vxores autem ducimus vt legitimos tollamus liberos, fidamque rei familiaris custodiam habeamus.

Dolus in suos. EMBLEMA L.

ALTILIS allector anas, & cerula pennis,
Assueta ad dominos ire redire suos,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Congeneres cernens volitare per aera turmas,
Gaxrit, in illarum se recipitque gregem,
Prætensa incautas donec sub retia ducat:
Obstrepitant captæ, conscia at ipsa silet.
Perfida cognato se sanguine polluit ales,
Officiosa aliis, exitiosa suis.

HAc similitudine (cuius facilè subintelligitur apodosis) proditorum animum fraudulentum apertè arguit: qui cùm bene velle se fingant, vt simulatis eiusmodi alloquiis imponant eo sanè nocentiores, quò versutiores, habendi sunt. Sic enim plerumque insontes & incautos in ignota discrimina, vel ad extremum vsque vitæ periculum adducant & compellant, sed potissimum cùm vel vitæ consuetudine & familiaritate, aut etiam obsequij aliqua specie fucata eos tenent irretitos, nodisque tam tenacibus illigatos, vt se se hinc nequeant extricare. quo de genere sunt vespertiliones quidam, & sceleratissimi sycophantæ (quorum numerus quàtum his temporibus accreuerit, dici non potest) qui viros inculpatæ vitæ, simplices plane, & ab omni fuco alienos, in discrimẽ & præcipitium trahũt: nullũque non mouẽt lapidẽ, vt quod est in prouerbio, in laqueos inducant; quam ad rem cuniculis quibusdam vtuntur, cùm impingunt nomen detestandi sortilegij, vel etiam hæreseos, aut sectæ alicuius, vt securiùs magisque impunè ouiculam, id est hominem simplicẽ, minimèque malum ab omni crimine tam scelesto, tamque abominando alienissimum macteut, vel certè quocunque tandẽ modo exterminent: sic vt insons ille miserrimus hac aspersus labe (tametsi toto vitæ tẽpore virtuti pietatique nomen dederit) humanæ societatis pernicies, & pestis habeatur ab imperita multitudine, quæ vt in vitium plus quàm liceat credula, ita ob incõstantiã maximã, quæ illi familiaris est, advirtutes ipsas inuertẽdũ sic prompta & parata sit, vt quod ait Flaccus sincerũ auidè cupiat vas incrustare. Sed vt paucis cõtrahã, hoc genus hominum vt exitialius & magis auersandũ, sic & præter alios, in quod leges animaduertant, dignissimũ. Quod enim vnicè docuit optima illa omniũ magistra natura, hi tollũt, & improbitate iniquiore labefactãt, nimirùm vbi cõtra suum sanguinẽ insidiantur, & in animas suas fraudem moliũtur, vt loquitur Salomon. Id totum tamẽ torqueri melius for-

Proditorum fraudes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

taſſe poteſt in patriæ proditores, quales fuere οἱ φιλιππίζοντες apud Græcos, apud Olynthios Laſthenes. Talis fuit Metius ille ſuffetus dux Albanorum pugnæ deſertor in bello Romanorum aduerſus Albanos, qui ſuæ proditionis pœnas dedit ab equis diſcerptus, vt lib. 1. Liuius memorat.

Anas. *Altilis allectator anas.*] Anatem à natandi aſſiduitate dictam vult Varro, 5. De ling. Lat. Altilis, quòd alatur domi, vel ruri, vt gallinæ, &c. Allectator porrò ab alliciendo. Legi alicubi morem eſſe aucupibus exoculatam columbam in reti colligare, quæ ſtrepitu cæteras columbas ad ſe pelliciat. ea dicitur παλεύτεια, à παλεύω, quod eſt decipere, ſeducere, in laqueũ allicere.

Sed audiamus ipſum Alciatum, qui ea de re ſic lib. Parerg. 9. cap. 11. Plaut. in Milite, Paleutrio nomen veteratoris impoſtoriſque ſeruo cõueniens. vnde & παλεύτειας, quaſi allectatrices aues Ariſtoteli lib. De hiſt. animal. 9. turture vel columbæ, quæ aluntur, vt aucupes alias alliciant, eóſque ad congeneres capiendos adiuuent. quod & in coturnicibus fieri cõſueuit, itémque anatibus de quibus (eſt enim aucupij genus valde iucundum) nos quandoque carmine ſic luſimus.

Altilis allectator anas, & cærula pennas, &c. Hæc Alciatus.

ire redire] ire, pro abire, vt alludat ad verba Inſtiniani. in §. Ceruorum quoque, De rer. diuiſione, in Inſtitut. in ſyluam ire & redire ſolent. & paulò poſt: In iis animalib' quæ ex conſuetudine abire & redire ſolent. Martialis 12. lib. epigramm.

Atque inter menſas ire, redire ſuas.

Garrire. *garrit.*] Garrire, quaſi ineptè ſtrepere, Nonius & proprium eſſe auium quidam putant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance – Tours

Maledicentia. EMBLEMA LI.

ARCHILOCHI *tumulo insculptas de marmore vespas*
Esse ferunt, linguæ certa sigilla malæ.

VEspæ tumulo affixæ Archilochi, linguæ malæ petulantiam effrenem arguunt: hæ enim raucæ sunt & mordaces sed nullam ab iis neque oblectationem, neque fructum comparare possis, vti nec à maledicis aut mordacibus expectare quicquam præter aculeum debeas. Hoc autem Archilocho intelligitur scriptor quiuis insolita quadam verborum petulantia & mordacitate alios insectans; in quo tamen neque curam, neque eruditionem possis deprehendere: sed hoc tantùm notus, quòd audaciam in obtrectando maluerit ostentare, tamq; prauè innotescere, quam stare gratis, & cum silentio, vt loquitur Martialis. Fuit verò hic Archilochus Poëta Lacedemonius, vel Parius, vt alij volunt, qui Lycamben socerum tã atrocibus & virulentis carminibus insectatus est, vt eum adegerit ad laqueum. Hinc Prouerb. Archilochia edicta, pro contumeliosis & mordacibus: & Archilochi patria, pro maledicis: & Archilocum terere, pro eo quod est, maledicentia delectari. Quò pertinet Archilochi epitaphium ex 3. Epigramm. Græcorum lib.

Maledicentia nota.

Scriptor maledicus.

Σῆμα τὸ δ' ἀρχιλόχου σφαπόντιον, ὅς ποτε πυκρὴν

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Μῦσαν ἐχιδναίῳ πρῶτος ἔβαψε χόλῳ,
Αἱμάξας ἑλικῶνα τὸν ἤμερον, οἶδε λυκάμβης
Μυρόμενος τριστῶν ἅμματα θυγατέρων.
Ἠρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μήποτε τοῦδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένους. hoc est,

Archilochus iacet hoc in littore tectus, amara
Cuius vipereo carmina felle madent.
Sanguine fœdauit Musarum Helicona, Lycambes
Luget natarum turpia loca atrium.
Hospes abi tacitè, irrites ne fortè crabrones,
Illius in tumulo quos habitare vides.

Pindar. 2. Pyth. ait se nolle conuicio aliquo Ixionem afficere, quòd Archilocho conuicia non bene cesserint. Sic ille:

—ἐμὲ δὲ χρεὼν
Φεύγειν δάκος ἀδινὸν, κακαγορίαν·
Εἶδον γὰρ ἑκὰς ἐὼν, τὰ πόλ-
λ' ἐν ἀμαχανίᾳ
Ψόγε ῥὸν ἀρχίλοχον βαρυλό-
γοις ἔχθεσι πιαινόμενον. id est,

Me autem oportet effugere morsum imbellem & impotentē, maledicentiam nempè. Vidi enim iam olim multa in egestate positum conuiciatorem Archilochum, infensis obtrectationibus enutritum, & quasi pinguem factum. Antisthenes dicebat Diogenem vespis esse similem, vespis enim non magnum esse alarum strepitum, aculeum autem acutissimum: Dion. oratione 8. & Stobæus Serm. 11.

Vespæ obtrectatores.

certa sigilla, quæ sunt symbola certæque notæ hominis intemperanter lingua abutentis, vt qui maledicentissimus fuerit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In receptatores ſicariorum. EMBLEMA LII.

LATRONVM, *furumq́ manus tibi, Scæua, per vrbem*
It comes, & diris cincta cohors gladiis;
Atque ita te mentis generoſum prodige cenſes,
Quòd tua complures allicit olla malos.
En nouus Actæon, qui poſtquàm cornua ſumpſit,
In prædam canibus ſe dedit ipſe ſuis.

In receptatores.] Hæc epigraphe mihi ſtatim reuocauit in mentem quod de receptoribus, ſeu receptatoribus iura edixerunt, in quos nempe voluerunt acerrimè animaduerti, l. 3. §. cognoſcit, D. de off. præf. vigil. quia ſine his diu maleficia latere nõ poſſint. l. 1. de recept. Sic Vlpian. in l. Congruit, de off. præſ. vult à præſide animaduerti in ſacrilegos, latrones, plagiarios, fures, prout eorum quiſque deliquerit: receptoreſque eorum coërcere, ſine quibus latro diutiùs latere non poteſt. Cui ſimile illud Quinriliani ex declamatione 255. vbi ait, proximos eos eſſe transfugis à quibus transfugæ recipiuntur: quia natura ſimile ſit, facere ſcelus & probare.

STobeo citatur illud ex Phauorino, ni fallor: ὥσπερ ὁ ἀκταίων ὑπὸ τῶν τρεφομένων ἀπ' αὐτοῦ κυνῶν ἀπέθανεν, οὕτως οἱ κόλακες *Fons Emblematis à Stobæo.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

τὸς τρέφοντας κατανάλωσιν: Quemadmodum Actæon à canibus, quos alebat, discerptus est: ita parasiti & assentatores eos à quibus enutriuntur, miserè perdunt. Nonnulli sese putant insigniores & quidem nobiliores, si quosuis sicarios, nullíusque frugis homines & ganeones inertes, domi & mensæ suscipiant, haud sano mentis oculo prævidentes se vnà cum patrimonij comminuti damno, nominis & plerumque vitæ iacturam facere. Turissimos enim se fore credunt, vtpotè tanto ramque generoso satellitio stipati; & tamen non aduertunt, quanti constat, quamque noxia sit ea familiaritas. Anulus in picta poësi sic:

Cornibus in cervum mutatum Actæona sumptis
Membratim proprij diripuere canes.
Næ, miser est dominus, parasitos quisquis edaces
Pascit, adulantum præda parata canum:
Se quibus irridendum suggerit & comedendum,
Seruus & ex domino corniger efficitur.

Venatores Actæonis.

Qui mythologica tractarunt, hoc de Actæone figmentum ad venatores referunt, qui suas opes miserè dilapidant in venandi luxu inutili admodum & sumptuoso: etenim à canibus, quos aluere, tandem vltione diuina quasi membratim dilaniantur. Nam tametsi nihil aliud sceleris admitterent, nisi in eo quod erogent in victum canum quod commodiùs posset egenis & pauperibus pressis cõferri: ea tamé culpa satis habet grauitatis ad prouocandum iustam Dei præpotentis iram, qui tot bona nobis non est elargitus, vt iis tam malè vtamur. Eoque grauius illi peccant, quòd rebus necessariis animum non applicent, vt agriculturæ, vr Reip. vt aliis honestis actionibus, sed omnem temporis vsuram collocant in venatu: quo fit, vt in vrgentem minusque sibi notam penuriam præcipites ruant. Itaque dici non ab re potest, eos non à canibus modò, sed auibus & equis absumptos ac dilaceratos. Palæphatus ait Poëtas hoc figmento nihil aliud docuisse, quàm homines cauere maximè debere, ne quid agant quod diis inuisum sit aut ingratũ, aut quod eos in iram prouocet. Adhæc olim omnes labori fuisse intentissimos, & manibus victum quæsiuisse non seruis aut exteris suta negotia, sed sibi tãtùm commisisse: ideoque qui laborioſi essẽt, opibus & facultatibus præ cæteris abundasse: contrà qui sese otio dedebant, voluptates cõsectabantur, venationi & aleæ dabant operam, in extremam rerum penuriam decidisse, & opibus exhaustos esse, quemadmodũ &

Veterum industria.

Otiosi venatores.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance, Tours

ut Chamæleonti: siquidem vt ille co-
udinem exprimit præterquàm albi:
milem præstare non possit in his quæ
ia quæque imitatur quantum potest.
res imperiti, quia nequeant assequi
icilia, in nœuis quibusdam ac verru-
is toti sunt, & quælibet repræsen-
chra sunt, quæque ingeniosi artificij
& assentator, vt principi viro, cui af-
ciat, eius diligenter imitatur intem-
supercilium, acerbitatem in seruos,
cos, & cognatione iunctos. Nam præ-
maturæque propensione ad deteriora
eo modo sibi longè abesse à vitio re-
imitetur. Quem morem vt barbaricis
mum, meritò perstrinxerunt auctoritatis
vitio quòd laborarit Alcibiades, vt
il, & ad quiduis comparato, naturam
dictus est. Sed mirum est sanè quod
busdam populis, apud quos inualuit
Rege aliqua corporis parte affecto,
eius regionis ægritudinem imitetur
bro facilis lanaque conuoluto, sic in
dem de scurra quodam Philippi Ma-
tum accepimus. Cùm enim in oppu-
itatis Argiuorum, vnus Philippo
strictè scurra facia similem oculum
e fertur. Idémque cùm eius in qua-
m esset, in eius conspectum venire
udicans, eodémque crure collegato.
m mens, hoc vnum studium, vt imi-
assentum præbeant, præterquàm iis
ogissimè remota, nimirùm quæ à ni-
ocentiæ decore, ac pudoris & vere-
inò sit aliena. Nam quod Antisthe-
ces omnia bona præter prudentiam,
s amatoribus imprecantur: sic assen-
unt. Vide Pierium in Chamæleon-

Alcibiades.

Arabum assentatio.

Scurra Philippi Macedonis.

Chamæleonte sic Plin. cap. 33. libro 8. Chamæleon.
nti semper ore, solus animalium nec

dem omnino id accidit
lorum omnium similit
sic assentator, cùm se
digna sunt studio, turp
Vt enim nonnulli pict
quæ pulchra sunt & diff
cis aut rugis depingend
tant, præter ea quæ pul
laudem mereantur: sic
sidet, aliquid gratum
perantiam, iracundiam,
diffidentiam in domesti
terquàm quod sponte,
propensus est, videtur
prehensionis, si turpia
moribus conuenientissi
res grauissimi: hoc enim
qui ingenio esset versati
Chamæleontis habuisse
narrant de Arabum qui
consuetudo, vt illorum
aut decurtato, populus
Principis, illoque mem
medium prodit. Quod i
cedonis memoriæ prodi
gnatione cuiusdam ciu
fuisset erutus oculus, p
circumligatus processiss
dam pugna Regi fractu
non erat solitus, nisi cl
Ea itaque est assentatoru
tentur omnia, omnibus
quæ sunt à natura sua lo
uco simplicitatis & inn
cundiæ quasi rubori omn
nes dictitabat, vt meretri
sanumque iudicium sui
tatores iis quibus cum ag
te, lib. 27. Hieroglyph.

Semper hiat, etc.] De C
Ipse celsus, inquit, hia

Hunc quem vina tibi, quem mensa parauit amicum,
Esse putas fidæ pectus amicitiæ?
Vinum amat & cyathos, & sumina, & ostrea, non te.
Sublato vino nullus amicus erit.

En nouus Actæon, &c.] Tangit Actæonis fabulam, quam fusè narrat Ouid. 3. Metamorph. Hanc lubens prætereo, vt vel pueris notissimam.

In adulatores. EMBLEMA LIII.

SEMPER *hiat, semper tenuem, qua vescitur, auram*
Reciprocat Chamæleon:
Et mutat faciem, varios sumitque colores,
Præter rubrum vel candidum.
Sic & adulator populari vescitur aura,
Hiánsque cuncta deuorat:
Et solùm mores imitatur Principis atros:
Albi & pudici nescius.

Emblema è Plutarcho petitum.

EXpressum id è Plutarchi libello, De discrimine adulatoris & amici, huius hęc verba: Ὁ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν. ἐκεινός τε γὰρ ἁπάσῃ χροιᾷ πλὴν τοῦ λευκτοῦ συναφομοιοῦται. καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἐξ ἀδυνάτων παρέχει, οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον. Adulatori qui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dem omninò id accidit vt Chamæleonti: siquidem vt ille colorum omnium similitudinem exprimit præterquàm albi: sic assentator, cùm se similem præstare non possit in his quæ digna sunt studio, turpia quæque imitatur quantum potest. Vt enim nonnulli pictores imperiti, quia nequeant assequi quæ pulchra sunt & difficilia, in nævis quibusdam ac verrucis aut rugis depingendis toti sunt, & quælibet repræsentant, præter ea quæ pulchra sunt, quæque ingenioſi artificij laudem mereantur: Sic & assentator, vt principi viro, cui affidet, aliquid gratum faciat, eius diligenter imitatur intemperantiam, iracundiam, supercilium, acerbitatem in seruos, diffidentiam in domesticos, & cognatione iunctos. Nam præterquàm quod sponte, naturæque propensione ad deteriora propensus est, videtur eo modo sibi longè abesse à vitio reprehensionis, si turpia imitetur. Quem morem vt barbaricis moribus conuenientissimum, meritò perstrinxerunt auctores grauissimi: hoc enim vitio quòd laborarit Alcibiades, vt qui ingenio esset versatili, & ad quiduis comparato, naturam Chamæleontis habuisse dictus est. *Alcibiades.* Sed mirum est sanè quod narrant de Arabum quibusdam populis, apud quos inualuit consuetudo, vt illorum Rege aliqua corporis parte affecto, aut decurtato, populus eius regionis ægritudinem imitetur. *Arabum assentatio.* Principis, illoque membro fasciis lanaque conuoluto, sic in medium prodit. Quod idem de scurra quodam Philippi Macedonis memoriæ proditum accepimus. *Scurra Philippi Macedonis.* Cùm enim in oppugnatione cuiusdam ciuitatis Argiuorum, vnus Philippo fuisset eruus oculus, postridie scurra fascia similem oculum circumligatus processisse fertur. Idémque cùm crus in quadam pugna Regi fractum esset, in eius conspectum venire non erat solitus, nisi claudicans, eodémque crure colligato. Ea itaque est assentatorum mens, hoc vnum studium, vt imitentur omnia, omnibus assensum præbeant, præterquàm iis quæ sunt à natura sua longissimè remota, nimirùm quæ à niueo simplicitatis & innocentiæ decore, ac pudoris & verecundiæ quasi rubori omninò sit aliena. Nam quod Antisthenes dictitabat, vt meretrices omnia bona præter prudentiam, sanumque iudicium suis amatoribus imprecantur: sic assentatores iis quibus cum agunt. Vide Pierium in Chamæleonte, lib. 27. Hieroglyph.

Semper hiat, &c.] De Chamæleonte sic Plin. cap. 33. libro 8. *Chamæleon.* Ipse celsus, inquit, hianti semper ore, solus animalium nec

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cibo *nec* potu alitur, nec alio quam aëris alimento: & coloris natura mutabilior: mutat namque eum subinde, & oculis, & cauda, & toto corpore, redditque semper quemcunque proximè attingit, præter rubrum, candidumque. Cassiodorus Variar. formularum lib. 5. epist. 34. naturam Chamæleontis ad frustratorem debitorem non minùs ingeniosè traducit. Fugere nescius, sed suæ spõsionis ignarus: obliviosus cùm relinquitur: trepidus, cùm tenetur. Mutat verba, variat constituta, nec in vna dicti sui qualitate contentus, diuersis imaginibus immutatur. Meritò Chamæleonti bestiæ conferendus, quæ parvorum serpentum formæ consimilis, aureo tantùm capite, & reliquis membris subalbẽtis prasini colore distinguitur. Hæc quoties hominum aspectus incurrerit, dum ei fugiendi velocitas denegatur, nimia timiditate, colores suos variè commutat, vt modò veneta, modò blattea, modò prasina, modò possit cyanea reperiri. Prouerb. Chamæleonte mutabilior.

Reciprocat.] repetit, retroflectitur, vel recipit. procare, petere est: vnde procax, & proci dicti. Reciprocum verò à recipiẽdo dici ait Varro, quia eò redeat vnde profectum est. Hinc maris & animæ reciprocatio. Hoc loco verò reciprocare propriè est auram resorbere, subindeque retrahere: sic enim Liuius reciprocare pro respirare vsurpauit.

vescitur aura.] Alluſio ad Prouerb. Vento viuere. Populi aura vesci, est populi nugis assentiri, vulgi mores insequi.

Color albus & rubeus.

Albi & pudici nescius.] Color albus mentis integritatem, vt rubeus pudorem signat, vt dicemus posteà.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ei qui semel sua prodegerit, aliena credi non oportere.

EMBLEMA LIIII.

COLCHIDOS *in gremio nidum quid congerit? eheu*
Nescia cur pullos tam malè credis auis?
Dira parens Medea suos sæuissima natos
Perdidit, & speras parcat vt illa tuis?

HOc ex Græco Archiæ: *Typus Emblematis.*

Αἶαν ὅλην νήσους τε διϊπταμένη σὺ χελιδὼν,
Μηδείης γεραπλῆ πυκλίδι νοσοτροφεῖς.
Ἔλπῃ δ' ὀρταλίχων πίστιν σέο τὴν δὲ φυλάξειν
Κολχίδα, μὴ δ' ἐδίων φέσαμένην τοκέων:

Sic Marullus exposuit 3. Epigrammatôn:

Quid vaga tot terras vrbesque emensa volucris,
Colchidos in sæuo nidificas gremio?
Pignoribusque tuis credis malè sana fidelem,
Ipsa suos partus quæ laniauit atrox?
Ni fœtus exosa tuos Pandione nata
Phasiaca quærit perdere sæuitia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Breuius reddidit Politianus, nimirũ tribus hendecasyllabis.

Medeæ statua est misella hirundo,
Sub qua nidificas: tuõne credas
Huic natos, rogo, quæ suos necauit?

Sed breuissimè Borbonius noster, vno disticho,

Medeæ statua est: natos cui credis, hirundo?
Fer alio; viden' hæc maclet vt ipsa suos?

Fides non habenda ei qui fidē violarit.

Apostrophe est ad hirundinem, ad statuam Medeæ nidificantem: ex quo datur intelligi, cauẽdum esse ab eo qui semel impositum: vel iis nullam amplius habendam fidem, qui semel vel quoquo modo læserint: aut iis nullo pacto assentiendum, qui cùm sua dilapidarint, vix aliorum curam commodè gerent. Nemini enim res aliena quàm sua debet esse charior aut cõmendatior. Quomodo enim fieri potest, κακῶς κεχρημένον τὰ ἐκ τῶν ἰδίων, οὕτω πιστὸν εἶναι περὶ τῶν κοινῶν: Id explicat Socrates apud Xenophõtem lib. 3. ἀπομνημ. nẽpe colloquio cum Glaucone. Refert Plutarch. ὁ γαμικὸς παράδειγμα. Qua ratione Timarchũ impudicitiæ & prodigalitatis accusauit Aeschines, non tam vt hominem probro afficeret, quàm ne deinceps ad populum concionaretur. Qui enim rem familiarem adeò malè administrasset, indignus videbatur cui publica crederẽtur. Præclarè Tiberij factum memoratur à Corn. Tacito: qui vt honestam innocentium pupertatem leuauit, ita prodigos, & ob flagitia egentes Vibidium Varronem, Marium Nepotem, Appium Appianum, Sullam, Vitelliũ mouit senatu, aut sponte cedere passus est. Gorgia oratore publicè aliquãdo dicente vt concordiam suaderet, Melanthius non sustinuit: aiebat enim de pace eum minimè aliis verba facere debere, qui sibi, vxori & ancillæ concordiam persuadere non potuisset. Idem in Laconicis: Agis Archidami filius ei minimè Duci fidem habendam dicebat, neque credendum inuenum exercitum, qui suam ipsius patriam miserè prodidisset. Id dicebat Ephoris, qui Imperatorem quendam lubricæ hominem fidei in hostes mitebant.

Medea.

Colchidos.] Medea Colchis nominata, quòd Colchorum regis filia fuerit, quæ Iasoni vt nuberet, aurei velleris obtinendi corripiendique viam ei commonstrauit, sed priùs Dracone sopito. Tandem ab Iasone repudiata, quos ex eo liberos susceperat, interemit. Repete fabulam ex septimo Metamorph. Ouidij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Temeritas. EMBLEMA LV.

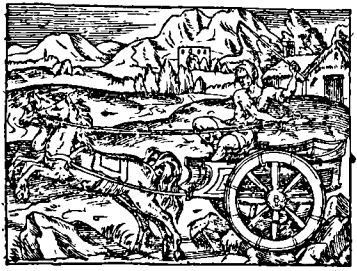

IN PRÆCEPS rapitur, frustra quoque tendit habenas
Auriga, effreni quem vehit vris equus.
Haud facilè huic credas, ratio quem nulla gubernat,
Et temerè proprio ducitur arbitrio.

SIgnificatur nihil ei cõmittẽdum esse, qui in proprios affectus nullum sibi sumit imperium, sed temerè huc atque illuc concitatus fertur, non aliter quàm equus, quem nulli freni nullæque habenæ continent. Similitudinem hanc mutuatus est ex Platone, qui animum nostrum cum auriga, corpus verò & eiusdem perturbationes cum equis comparabat. Iuxta quod ab Hieronymo etiam dictum est, sensus corporũ quasi equos esse sine ratione currẽtes: animã verò in aurigæ modum frena currentium retinere. Maximè enim est efficiendũ, vt appetitus rationi obediant, eamque neque præcurrant, nec propter temeritatem, nec propter pigritiam aut ignauiam deserant, sintque tranquilli, atque omni perturbatione careant, vt docet M. Tullius. Locus Platonis est in Phædro, de duobus equis bono & malo, & eorum auriga ratione: quò M. Tullius alluisse visus est 2. De Republ. Vt auriga indoctus è curru trahitur, operitur, eliditur, laniatur. Quem locum

Cui non credendum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

obseruauit Heraclides Pōticus lib. De allegoriis Homericis Locus hic, vt apparet, è Maximi Tyrij sermone 15. tractus est. Neque verò grauabor locum integrum sublegere: τῶν δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἑαδίας ἐφεστὸς τὸ θεῖον ἐξωθεῖ θεὸς πρόσωπον, ὅπῃ ἐς τὴν ψυχὴν γνῶσιν σώματι, ὡς ἡνίοχον ἅρματι, καὶ τῷ μὲν δύο παῖς ἡνίας τῷ ἡνιόχῳ, ἀφῆκε θεῖν, ἔχουσιν μὲν παρ' αὐτῷ ῥοπὴν τέχνης, ἔχουσιν δὲ καὶ ἀπειρίας ἐξουσίαν· ἡ δὲ, ἐπιφθὰν ὅπῃ ἅρμα πον καὶ λάβηται τῶν ἡνιῶν, ἃ μὲν εὐδιαίμων καὶ μακαρία ψυχὴ καὶ μεμιμένη τὸ ὅπῃ τὸ ἔχημα ζωὴν τὴν ἐμβιβασαμένην θεῷ καὶ ἡνιοχεῖν φοβεῖται ἔχεται τῶν ἡνιῶν, καὶ ἀρχὴ ἔ ἅρματος, καὶ κολάζει παῖς τ' ἵππων ὁρμάς· οἷόν ἐστιν ἀπειρίας πεπονθυῖα, ἄλλος ἀλλαχῇ θεῖν ἀναμεμιγμένοι, ὁ μὲν αὐθαδὴς, ἀκόλαστος καὶ ἀδηφάγος καὶ ὑβριστὴς, ὁ δὲ, θυμοῦ δὴς καὶ ἐπιπλήξεως καὶ ἔμπληκτος, ὁ δὲ, ῥᾳθὺς καὶ σκληρεμένος, ὁ δὲ ἀνελεύθερος καὶ σμικρόφρων καὶ παιδικός. ὅπως ἅρμα ἐς ἅπασαμένου παρεσκεύ τὸν ἡνίοχον, κἂν πεδὴ μὲν κρατήσῃ αὐτῶν, ἢ τὸν δυναστεύοντος ἵππου ῥύμην ἄξαν φίρεται, τῶν μὲν πῶ ἀκολάστῳ ἵππῳ παῖ τὸ ἅρμα ξυμφερόμενον αὐτῷ ἡνιόχῳ ὅπῃ ὕβρεῖς καὶ παρρησίας καὶ λαγνείας, καὶ ἄλλας ὅτε εἰλικρινεῖς ἡδονὰς, τῶν δὲ τῷ θυμικῷ ὅπῃ κακόσπις πεπόδυκα. Quę Latinè ita sonāt: Verū hic vnus inuentus est modus ab ipso Deo, quo humana cōditio minorē se esse diuina fatereatur, propterea scilicet quòd animū terrestri corpori, tanquā aurigam imposuit currui, cuius & habenarū sustinendarū & incitandi vim esset habiturus. Huic enim aurigę, simul aurigādi artem, vitésque tradidit: simul etiā liberum abutendæ artis arbitriū dedit: qui postquàm inscenderit currum, & habenas acceperit, siquidem felix beatúsque animus sit memoriāque habeat se iussu Dei sublatum esse in currum, validéque aurigationem regere debere, nimirùm habenas moderatur, regitque currum, & equorum temeritatem contundit. At equi diuersum appetunt cursum, temeréque huc atque illuc rapiunt currum, hic ad petulantiam, ingluuiem ac contumeliam, ille ad temeritatem atque ferociam, alius verò tarditatem, mollitiem, seruitutē, fatuitatem, atque humilitatem sectatur, cuiusmodi seditionibus distractus currus, aurigam conturbat: & si vicerit eum præpotentis equi vis, fertur currus pro libidine victoris. Quo fit, vt victrice interdum petulantia, vnà currus & auriga ad contumelias, cōuicia, impuritates, atque alias nefarias, minimèque sinceras voluptates, interdum verò dominante iracundia, in multas variásque calamitates vterque feratur in præceps. Huc etiam referam commodè illud D. Cypriani, ex lib. De disciplina & bono pudicitiæ: Coërceat animus, ait, stimulos carnis,

Cypriani locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

carnis, refrenet impetum corporis. Accepit hanc enim potestatem, vt illi ad imperium eius membra seruirent. Et quasi legitimus ac perfectus auriga vltra concessas corporis metas extollentes se carnis impetus, cælestium præceptorum habenis reflectat, ne vltra terminos suos currus iste corporis raptus in periculum suum secum & ipsum rapiat aurigam, &c.

In præceps rapitur frustra, &c.] Alludit ad illud Virgilianum,

— frustra retinacula tendens,

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

& ad prouerb. De curru delapsus. Citatus ex Platone locus est in Phædro, qui explicatur commodissimè à Plutarcho. Quæstionum Platonic. 8. quò pertinet Ciceronis hoc è 5. Tuscul. Exisse è potestate dicimus eos qui effrenati ferũtur, aut libidine, aut iracundia. Qui igitur exisse è potestate dicũtur, ideò dicuntur, quia non sunt in potestate mentis, cui regnum totius animi à natura tributum est: hinc compotes & impotes, qui animum habent, vel non habẽt in sua potestate.

effreni quem vehit oris.] Manifesta allusio ad paræmiam: Os infrene, id est, ἀχαλινοῦ στόματος ἵππος.

In temerarios. EMBLEMA LVI.

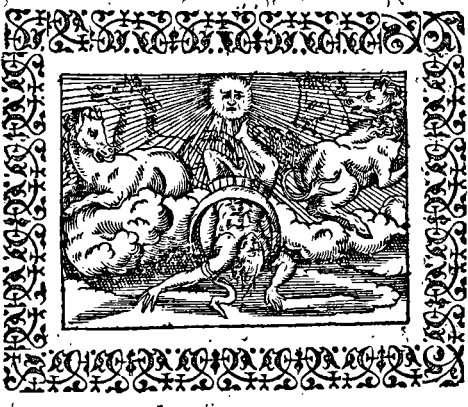

ASPICIS aurigam currus Phaethonta paterni

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Igniuomos ausum flectere Solis equos:
Maxima qui postquàm terris incendia sparsit,
Est temerè insesso lapsus ab axe miser.
Sic plerique votis fortunæ ad sidera Reges
Euecti, ambitio quos iuuenilis agit:
Post magnam humani generis clademque suamque,
Cunctorum pœnas demique dant scelerum.

Stulti Principes.

PHaëthontis casus hîc traducitur in Principes quosdam Duceséque iuueniliter exultantes, qui magno suo suorúque malo cuncta sursum & deorsum verrunt: cumq; quod volunt omne sibi licere putent, non mirum est, si intolerabilem malorum lernã secum aduehant. Nihil enim aliud afferre potest tam cæca præcepsque temeritas, quàm certissimum populi discrimen, & interdum exitium. Quòd si illi quandoque resipiscant (quod ferè non fit, nisi accepto damno, eóque grauissimo) id sanè contingit, postquàm vulgus decidit in grauem fortunarum omnium iacturam, vt spei nihil reliqui habeat: ferè fit enim, vt Principes illi fatui & excordes, eo quod habeant in ãlios imperij ac potentiæ, pro sua libidine miserrimè aburantur, & quasi prodigant in Reipubl. detrimentum. Vitiodatur Agamemnoni, quòd ambitiosus magis quàm cordatus fuerit, qui pro vna Helena tot tantosque homines ad necem postularit, suósque ad eandem belli aleam prouocarit. Rectè Flaccus:

Fabula quæ Paridis propter narratur amorem
Græcia Barbarie lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet æstus.

Non est ambiguum, quin securius æuum traduxissent, & gloriam credo meliorem fuissent consecuti nobilissimi Imperatores Cyrus, Xerxes, & Alexander, si suis contẽti finibus, maluissent regna propria tutari & administrare, quàm armorum alea plus quàm par esset, alienis inhiare. Itidem & innumerabiles alij, quorum efferatior ambitio, regnandique cupiditas, & suum & populi interitum accersiuit. Quid enim, vt cæteros taceam, aliud fecit Alexander, quanquam præclaris naturæ & doctrinæ subornatus muneribus, quàm vt grassatorum princeps orbem circumcursaret, sibi suisque labores & molestias innumerabiles crearet, nullumque quietis & otij finem pro-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

poneret. Huius insatiabilem victoriarum sitim nullus vel prosperrimus successus vnquam restinguere potuit: nullus honos, quanquam magnus, eius ambitionem sedauit. Itaque non contentus amplissimo imperio Persico, impetum fecit in Scythas, in Bactrianos, in Indos, vltrà etiam progressurus si per copias suas licuisset, aut nisi morte violenta repressus esset. Quid de Pompeio? quanta virtute & experientia viro? quã magni à suis habito? nec enim vna causa fuit cur à Romanis, aliisque gentibus maximo in honore esset. Eum tamen miserè occæcauit tandémque perdidit insana ambitio, nec se modò, sed & patriam & Remp. quam defendere se iactabat, oppressit & funestè dilacerauit. Totus enim in aucupanda gloria, in cuius communicationẽ admitti neminẽ sustinebat, dũ Spartacũ perdomuit: dum Lucullo eripuit victorias Põticas & Armeniacas: dũ Metello honorẽ de piratis suffuratur, vnusq; omnibus excellere, omniumq; obscurare gloriam cogitat, alienauit à se optimorũ quorumcunque animos. Ergo dum potentiam suam putat egregiè fultam C. Cæsaris affinitate, quẽ sibi adiunxerat ad suas vires firmandas, ab eodem fuit oppressus.

Et hos quidem suæ ciuitatis Phaëthõtas rectè dicimus, quales nimium multos superior patrum & nostra vidit ætas. Cõstantinus Manasses, Annal. de Michaëlo Imperatore hunc in modum ferè scribit: (quia enim Græca non suppetũt, Latinam versionem huc conferre non verebor:) Vbi Michaëlus maturam ad ætatẽ peruenit, iámque solus amplitudinẽ negotiorũ imperij procurare cœpit, reapse verũ illud probauit esse quod est in fabulis. Quippè mox vt alter quidã iuuenis Phaëthon, currũ conscenso, totum Romanorum imperium perdidit, & ipse de auito patrióque regno, veluti quodã curru, est deturbatus & excussus, non pronus tantùm cadens, sed etiam deorsum lædens. Quippè luxuriosæ humidæque vitæ se dedidit, velut alter Nero, immodestus in vino, animo effeminato, impudicus, temulentus, omnem pecuniam in collusores exhauriens, qui erant scutræ impuri, curruum agitatores, mimi, primo statim diliculo temulentiæ dediti, delicias ciborũ & suauium opsoniorum auidè quærentes, totos dies apud inuerecundas mulieres exigentes, potores, ludiones, libidinum flãmis furentes: qualis scilicet olim erat ille Sardanapalus, rex Niniuitarum, & cæt. Quod dum meditor, vltrò sese offert Caroli vltimi Burgundiæ Ducis fatum deploratissimum,

Michael Imperator.

Carolus dux Burgundiorum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

qui propter virtutem bellicam,& ditionem amplissimã,inter Principes fortunatissimos habeti potuisset,si vim ingenij quã pollebat,& magnitudinem animi qua se terribilem & formidabilem ostenderat,ad sua potius asserenda,aut etiam augẽda,quàm ad extera expugnãda cõuertisset:nec sanè tam infelicè morte obiisset. De quibus tamẽ aliàs fortasse cõmodiùs. Huc refer Adagium,Aut Regem,aut fatuum nasci:&, Habenas ignarus non tractet. Fabulam hanc alij aliò transferunt, nimirùm ad insignem quandam conflagrationem, vt Plato in Timæo,cui Lucretius lib. 5. subscribit. Facinus & aliquot alij tradunt fuisse Cometam vastum natura solarem, qui tandem dissolutus,intolerabiles æstus cõcitauerit. Sed hæc præter rem. Si ad mores referre malis, apponere huc potes exemplum Flaminij Consulis, cuius temeritas insigne detrimentum suæ Reipubl.attulit. Valer.Max. 1.ca. 6. Phaëthontis casum ad principes improuidos,ambitiosos, sutique officij minimè memores torsit etiam Dio Chrysostomus oratione prima De regno.

Equi Solis. *Igniuomos equos.*] Quatuor equi Solis naturam illius igneã indicant: Phlegon,à φλέγω,quod est inflammo: Pyrois, quasi ignitus,ἀπὸ τοῦ πυρός: Eous , ab ἠὼς,aurora: Aethon, quasi ardens : Sunt qui his equis quatuor horas iuxta Solis exortum apparentes intelligi velint: vnde est illud,

Hæc iubet,hæc splendet,dein hæc calet,illa tepebit.

Malim ego à studiosis legi diligenter quę de iis Solis equis habet Ouid. 2. Maramorph.

Sic plerique rotis, &c.] Similitudinis est ἀπόδοσις. Fortunæ rota,cui insidet,tributa est, propter varietatem & inconstantiam. Galenus ὁ περιπατητικὸς ἐπὶ τὰς τέχνας egregiè fortunam eiusque inconstantiam depinxit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Furor & rabies. EMBLEMA LVII.

ORA gerit clypeus rabiosi picta leonis,
Et scriptum in summo margine carmen habet,
Hic hominum est terror, cuius possessor Atrida:
Talia magnanimus signa Agamemnon tulit.

QVorundam Principum & Imperatorum ferocia & immanitas signis plerumque notisque vexillaribus exprimitur, ita vt quid in animo reconditum habeant, tacitis symbolis apertè ostendant. Quid enim significant in eiusmodi stemmatis Vultures, Gryphes, Dracones, Aquilæ, Leones, quàm rapacitatem, ferociam, internecionem, formidinem, &c. generis eiusdem, quæ perpetuò sanguinarios Duces comitãtur? At vt carmen nostrum explanemus, habuit Agamemnon clypeum, in quo esset depictus Leo ad terrorem aliis incutiendum: quod quidem scutum in Olympiæ fano per aliquot tempora pependit, inscriptione etiam adiecta: *Signa ferocitatis.*

Οὗτος μὲν φόβος ἐστὶ βροτῶν, ὁ δ' ἔχει ἀγαμέμνων.

hoc est, *Terror hic est hominum, quique hunc gerit, est Agamemnon.* Leo quidem pro signo roboris & vigilantiæ apud Aegyptios habebatur: sic & ad terrificum hominẽ, qui reliquos aspectu *Leo, terroris symbolum.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

solo cõsternaret, assumebatur: testis est Pierius in Leone. Plutarchus Aristide: Hanc iusti appellationem, inquit, regum & potentum nullus est prosecutus: ἀλλὰ πολιορκῆται καὶ κεραυνοὶ καὶ νικήτορες, ἔνιοι δὲ ἀετοὶ καὶ ἱέρακες ἔχαρον προσαγορευόμενοις, τὴν ἀπὸ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἢ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς δόξαν ἀγαπῶντες: sed potius dicti sunt vrbium vastatores, fulmina, & domitores: alij eriam aquilæ & accipitres vocari maluerunt, à vi & potentia, vt apparet, magis quàm ex virtute laudem & gloriam amplectentes.

In eos qui supra vires quicquam audent.

EMBLEMA LVIII.

DVM dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam cæteraque arma tenet,
Alciden pygmæa manus prosternere letho
Posse putat, vires non bene docta suas.
Excitus ipse, velut pulices, sic proterit hostem,
Et sæui implicitum pelle leonis agit.

PIndarus Nem. 10. χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσίνων. id est, Difficilis pugna est fortioribus repugnare

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

velle. quod mihi declarat in Vrania Herodotus: καὶ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων βασιλῆος ἐστὶ καὶ ὑπὲρ μήκης. Apologus hic admonet, nihil præter vires aggrediendum, nec vllum suscipiendum negotium, ad quod perficiendum vires non suppetant. Rectè Pindar. Pyth. 6. χρὴ καθ' αὑτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον: oportet quisque sui modulum spectet. Sic Propertius.

Turpe est quod nequeas capiti summittere pondus,
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Et Cicero 1. Officior. Suum quisque noscat ingenium, acremque se & vitiorum, & bonorũ suorum iudicem præbeat, ne scenici plus quàm nos, videantur habere prudentiæ: néue histrio videat in scena, quod non videat sapiens in vita. Sed, ni fallor, conuerti fabula in eos potest, qui licet tenuis fortunæ sint, aut ingenio non perinde valeant, audent tamen potẽtiores, vel etiam doctiores impetere, quo ex conflictu nihil reportaturi sint præter infamiam & detrimentum. Allusio est ad Prouerb. Cùm sis nanus, cede. Quod intellexisse videtur Ammian. Marcellinus 22. lib. quo loci magnum Iuliani Imp. animum celebrat, & maledicorum in eo contemptum illud effert prouerbiali schemate, eóque eruto è Græco apologo quopiam: Frustrà, inquit, virum circumlatrabant, immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi, Thiodamas agrestis homo Lyndius cum Hercule. Quo innuit Iulianum nihilo magis commotum fuisse susurronum & blateronum aulicorum cõuiciis, quàm Hercules ille μεγαλόσωμος καὶ μεγαλόψυχος rustici hominis contumeliosa insectatione aut Pygmæorum insultibus exterritus fuerit. Meminit figmenti huius Politian. Epistola quadam, his quidem verbis: Vincere non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratum Pygmęi, quos ille omnes correptos leonis pelle inuoluit, &c. Meminit & Alciat. noster Commentar. De quinque pedum præscriptione. Hæc cùm scripsissem commode sese historia Pygmæorum obtulit, quam retulit Philostratus in suis Imaginibus; vnde perspicuè video Emblema hoc petitum esse.

Temerarij.

Sub picea.] Piceam, quintam cedri speciem esse docet Plinius cap. 10. lib. 16.

Alciden.] Herculem, vel ab Alcæo Amphitryonis & Persei patre, vel ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, à robore & fortitudine dictum volunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pygmai. *Pygmea manus.*]Pumilionum aut nanorum multitudo. Vocantur à Philostrato οἱ πήχεις παιδία, q.d, cubitales pueri. Eustathius & D. Augustin. De ciuit. Dei 16. cap. 8. Nanos aiunt pygmæos appellatos à πυγὼν, vel πηχὺς, quod cubitum significat. vel πυγὸς, breuis: itaque πυγμαῖος quasi πηχαῖος. Hi homunciones extremas Aegypti partes inhabitant, agricolationi dediti, subinde cum gruibus bellum gerunt. Plin. libro 7. cap. 2. aliisque locis Gellius libr. 9. cap. 4. Existimat tamen Cardanus de rer. variet. libr 8. cap. 40. contra quorundam opinionem, qui fabulosos Pygmæos faciunt, reuera Pygmæos esse. Sed hęc ἀπροσδιονύσως.

prosternere letho.]suffocare, elidere, tollere de medio.

vires non bene docta suas.] Phrasis Græca, pro non bene dimensis suis viribus, nulla ratione habita imbecillitatis auarum virium.

& sæui implicitum, &c]partem eorũ contriuit vt pulices, partem reclusit in sinu. Leonina autem pelle dicitur vsus pro thorace Hercules post occisum in sylua Nemea leonem truculentissimum, de quo postea.

Impossibile. EMBLEMA LIX.

ABLVIS Aethiopem quid frustra? ah desine, noctis
Illustrare nigræ nemo potest tenebras.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EX Luciani Epigrammate transtulit. sic enim habet: *Typus Emblematis.*

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας ἴνδικον; ἴσχεο τέχνης·
Οὐ δύνασαι δνοφερὸν νύκτα καθηλιάσαι.

quod idem ab Erasmo sic est conuersum:

Abluis Aethiopem frustrà quin desinis artem?
Haud vnquam efficies nox sit vt atra dies.

Id autem ex apologo quodam Aesopico manasse planum est: quo quidem significatur, ὅτι μένουσιν αἱ φύσεις ὡς προῆλθον τὴν ἀρχὴν, naturas manere vt suum habuere principium. Pindar. Olymp. 13. ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ σύγγενες ἦθος. Difficile est occultare morem ingenitum. Idem Aristophanes Vespis: ἀποστῆναι χαλεπὸν φύσεως ἣν ἔχει τις ἀεὶ: Tegere difficile est quam quis naturam habeat. Succurrit illud Ciceron. ad Q. fratrem: hoc nunc non contendo, quòd fortasse cùm in omni natura, tum iam in nostra ætate difficile est mutare animum, & si quid est penitus insitum moribus, id subitò euellere. Quò referendũ Diogenis apophthegma: qui cùm improbum quendã & proteruum castigaret, rogatus quid faceret: Aethiopem, inquit, abstergo, vt difficulter candidum reddam. Quod in genere de his omnibus intelligi potest, quæ nulla arte nulláque industria corrigi aut mutari queunt. Sed speciatim hoc torquebimus in ea quæ fucata sunt & simulata, vt gloriam inanem, non vitæ meritis, sed precario emptam, cuius omnia simulacra, vt sic dixerim, tanquam flosculi celeriter decidunt: quandoquidem simulatum quicquam non possit esse diuturnum, & ficta citò ad naturam redierint suam. Verè Flaccus: *Mores vel animũ mutare, difficile.*

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Vel hoc traducemus ad mores indociles; & indomitam quandam naturam, quæ nulla vi aut arte mitescere potest, vt sunt efferata quorundam ingenia, à quibus non possunt auelli quæ rudibus annis primùm percepta sunt. Nam

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Tametsi enim ad tempus desinere videatur in plerisque cacoethes, multaque prohibeant ætas, metus, & magistri; eum tamen habitum delere, nedum tollere, ferè non est qui possit. Ascribam huc Epigramma lepidum Anuli ex picta Poësi;

Indocile ingenium si pergas velle docere,
Infelix operam perdas: vt si quis asellum
In campum doceat parentem currere freno.
Qui cùm quadrupedum in morem videatur equorum;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tollere posse caput, gressus glomerare superbos
Hunc tamen aut frenis, aut si calcaribus vrges,
Auriculas dimittit iniquæ mentis asellus
In terram, & pedibus posticis calcitrat, ergo
Desine: nam nunquam ars naturam vincet, equusque
Nunquam ex degeneri fiet generosus asello,
Et nunquam ex stolido cordatus fiet ab arte.

Aethiops non albescit.

Abluis Aethiopem.] Huc pertinent prouerb. Aethiopem dealbare: & Aethiops non albescit. quò refert & illud Nazianzeni: πάρδαλις οὐκ ἀποτίθεται τὸ κατάστικτον, οὐδ' αἰθιὸψ τὸ μέλαν: hoc est, Pardus non deponit pellis maculas, neque nigrorem Aethiops. Si quid de Aethiopibus pluribus requiras, consule Plin. lib. 5. cap. 8. & cap. 30. lib. 6.

Cuculi. EMBLEMA LX.

RVRICOLAS agreste genus plerique cucullos
Cur vocitent, quænam prodita caussa fuit?
Vere nouo cantat Coccyx, quo tempore vites
Qui non absoluit, iure vocatur iners.
Fert oua in nidos alienos, qualiter ille
Cui thalamum prodit vxor adulterio.

Cuculus quis vere.

ID nobis luculenter enarrauit Alciatus ipsemet li. 7. Parerg. iuris, cap. 5. his verbis: Cuculũ vocant: qui matrimonij sui incuriosus sit, quique vxorem suam mœchis permittat. Cucu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bitare verbum confinxerunt, quasi cuculitare. Ego Cuculos peculiari conuitio agricolas dictos apud veteres legi, qui negligentes, socordes, tardíque essent, quòd non priùs putatas vites haberent, quàm cuculus canere cœpisset. Horatius:

—magna compellans voce cucullum.

Græcè κόκκυξ à voce dicitur, vt appareat veteres Græcos ypsilon per u eo more quo nos Latini facimus pronunciasse. Recentiores Grammatici cuculos dici hos homines putant à natura auis, quę in alienum nidum, maximè Hypolaidis, quam ipsi Curucam vocant, oua sua transfert. Sed hac ratione non cuculi, sed curucæ dici debuissent; cùm non ipsi in alienum sed alij in suum uidum congerant: vnde & adulterium dictũ quasi ad alterius torum. Hactenus Alciat. Ait itaque Cuculi nomen abusiuè in eos esse traductum, quorum impudicæ sũt vxores; cùm ij, contrà cuculi potius vocari debeant, qui alienas vxores adulterant spectato nimirum auis ingenio, quæ sua in nidis alienis oua ponere soleat. Idem reperies Adagio Erasmico, Cuculi Vide Plin. 18. c. 26. & Pierium lib. 25. Hieroglyph.

Scio etiam nomen Cuculi, alio accipi sensu, vt pro inepto homine, rerúmque imperito, vt apud Lycophronem Aiax κόκκυξ appellatur, sicuti Meleager Glauconis filius insulsus cuculus, κόκκυξ ἀλίθιος apud Platonem Comicum.

Vere nouo cantat Coccyx.] vnde & pro verni temporis symbolo ponitur Cuculus. Sic Hesiodus:

Ἦμος κόκκυξ κοκκύζῃ δρυὸς ἐν πετάλοισι:
Vt quantum audieris quem reddit ab vlice coccyx.

quo tempore vstes &c.] Illud est quod Plinius ait, probro solere obiici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset vitem putantes. & Horat. 1. Sermon.

Tum Prænestinus salso multumque fluenti
Expressa arbusto regerit conuicia, durus
Vindemiator, & inuictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cucullum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vespertilio. EMBLEMA LXI.

ASSVMPSISSE suum volucri ex Mineide nomen,
Socraticum auctores Chærephoonta ferunt.
Fusca viro facies, & stridens vocula, tali
Hunc hominem potuit commaculare nota.

CHærephon Atheniensis, Socratis discipulus, tam pertinaciter libris incubuisse fertur, vt lucubrationibus nocturnis extenuatus, maximum pallorem maciemque contraxerit, vt vulgari ioco Noctua, vel, vt aliis placet Vespertilio sit vocitatus. Apud Aristophanem, in macilentum & pallore confectum petitur dicterium prouerbiale, οὐδὲν διοίσεις χαιρεφῶντος τῇ φύσει, nihil natura differs à Chærephonte. Philostratus in præfat. vit. Sophistarum, duos fuisse eius nominis tradit, quorum alter Buxeus est cognominatus (vt πυξίνους Græci nominant, qui sunt lurida cute, & texturæ rarioris) quòd admodum pallidus esset, illé enim lucubratione nimia sanguine laborabat: isque est, qui cognomen habuit Noctuæ. Alter iniurius quidam homo fuit, impudentissimeque momordit, qui etiam Gorgiæ studium taxare ausus sit. At quantum coniicere est, id non torquetur in pallorem qui ex studiis contrahitur, sed in labes quasdam corporis, quæ animi

Chærephon Noctua dictus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vitia produnt. Qui enim oculos habent ægros, assiduisque lucubrationibus propè iam perditos, non ideò ludibrio sunt habendi; sed potius qui vespertilionis æmulati naturam, videntur aliquo modo tum vocem, tum vultum humanum exuisse in eo, quòd in luce hominum versari refugiunt. Ex quorundam qui non extant commentariis Aelianus refert in 9. Variæ hist. Philetam quendam Coïm fuisse adeò macilentum, vt occasione etiam leuissima subuerti posset: qui ne à ventis tolleretur, ferreis soleis vtebatur. Id tamen figmento similius esse quis non videt ad iocandum?

volucri ex Mineide.] id est, vespertilione. Mineides Thebanæ sorores cùm Liberi patris sacrificia in contemptum rapergent, Mineruæ lanificio addictæ, ex improuiso, quadam vi numinis, vocibus tibiarum & tympanorum sono perterritæ, telis instrumentisque suis in vites ac hederam repentè commutatis, omnique loco feris repleto, noctu fugientes, in vespertiliones transformatæ sunt. Ouid. 4. Metamorph. Hinc volucrem Mineidem pro vespertilione dixit Alciatus. *Mineides.*

Fusca viro facies.] Eius quidem rei caussam referre non temerè possumus ad lucernarum fuliginem, qua lucubrantes inficiuntur. Quintilian. vndecimi cap. 3. Et vigilandæ noctes, & fuligo lucubrationum bibenda.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aliud. EMBLEMA LXII.

VESPERE *quæ tantùm volitat, quæ lumine lusca est,*
Quæ cùm alas gestet, cætera muris habet;
Ad res diuersas trahitur: mala nomina primùm
Signat, quæ latitant, iudiciumq́ timent.
Inde & Philosophos, qui dum cælestia quærunt,
Caligant oculis, falsaq́ sola vident.
Tandem & versutos, cum clam sectentur vtrumque,
Acquirunt neutra qui sibi parte fidem.

Mala nomina.

QVanquam vespertilionis nomen ad multa traduci possit, speciatim tamen triplici hominum generi accommodat Alciatus. Primò vespertiliones ij appellantur, qui ob malam famam, vel aliquam capitis diminutionem, domi se continent, neque in medium prodire audent: hi quidem lucifugæ à Seneca & Apuleio appellati: vel qui grauati ære alieno noctu tantum prodeunt, ne à creditoribus offendantur, & in ius quoquo modo vocentur. Deinde conuertitur id nominis in quosdam rigidos Philosophiæ satellites, qui omninò cæcutiunt, dum ea quæ sunt abstrusa prorsus atque abdita, scrutantur, ac rerum cælestium naturam conquirunt, quæ à nobis longè remotæ, neque oculis intueri, neque tãgi manu,

Philosophi cæci.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

neque percipi sensibus possunt; & tamen sic de his disputare ausi sunt, vt quæ asseruerunt, probata certaque videri velint. At profectò longè secus habendum nobis est. Illi enim dum contradicendi studio insaniunt, dum etiam quæ falsa proferunt, arctè & accuratè defendunt; aliorūque argumenta, quāquam vera, refutant audaciùs, non tantùm illis elapsa veritas est, quam se quærere simulant; sed & ipsi eam potissimùm suo vitio perdunt. Socrates cùm esset omnium Philosophorum vel Apollinis oraculo sapientissimus iudicatus, tamen vt cæterorum argueret ignorantiam, dicebat se dūtaxat hoc vnum scire, quòd nihil sciret. Videbat enim oculatissimus ille veritatis indagator, Philosophiam illā humanā nihil in se habere certi, nihil veri; nec (vt plerique eenfent) doctrinam ipsam dissimulauit, vt alios refelleret, sed quadā ex parte veritatem nouit: humanā enim sapientiam nullam esse fassus est, adeoque quam Philosophi scientiā profitebantur, quæ tum maximè versabatur in siderum inspectione, contempsit, derisit, abiecit. Tertiò & postremò nomen hoc traducitur in callidos & versipelles ancipitis fidei homines, qui nec huius ordinis sunt nec illius, cum vtroque tamen colludunt, & plerumque tanta dexteritate res agunt suas, vt cum vtraque parte communicandi ius habere videantur, & vtramque (vbi collibuerit) conuiciis proscindere & ridere: cumque aliud temporis exiget occasio, eandem probabunt & extollent. Genus hominum certè vt versatile & infidum, sic detestandum maximè & execrandum. Quid enim cum illis agas, qui neque fidem neque mentem habent sibi constantē? Non dubium est, quin alios, cum quibus versantur, fallant, cùm sese ipsi priùs fefellerint. Si enim veritatis essent aliqua tandem parte studiosi, darent operā profectò, vt societatem cum melioribus & sapientibus inirent, iisque adhærerent, contrarios verò fugerent, & seriò, non perfunctoriè aut oscitanter, & quasi aliud agentes aduersarentur. Sed quid lueri, aut præmij denique nimirùm quòd mendaces atque impostores, quibus non credatur, etiamsi vera dixerint: sed & illud adiicitur, quòd vtrique parti suspecti & odiosi apud omnes turpissima infamiæ labe aspergantur. Vtrinque enim proditorum habētur loco, quibusque neutra pars ex animo fauere possit, quo fit, vt qui factionis vtriusque sibi contrariæ conuictores & asseclæ voluerint haberi, non rarò ab vtraque conficiantur & atterantur, vt Metius Sufferius Albanorum dux, ancipitis & dubiæ fidei ho-

Versipelles.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mo, ruptor Albani, Romanique fœderis; cuius alio loco memini: vt fuerunt in bello Italico Senenses: in quo cùm se medios gererent in neutram partium inclinatos, sedato tandem bello à diuisis militibus confossi sunt, vnde festiuè dixit quidam magni nominis Princeps, Senẽsibus idem accidisse, quod iis solet, qui mediam domus partem incolunt, vt fumo ab inferioribus, puluere autem & strepitu vexentur ab iis qui supernas partes teneant. Sapienter itaque à Solone sancitum est, vt qui in ciuili discordia & populi discessione duas in partes, non vni aut alteri se adiunxisset, sed solitarius, neutrique à communi malo ciuitatis secessisset, is domo, patria, fortunisque omnibus priuaretur, & exul extorrisque esset; quod non inflammandæ aut augendæ discordiæ, sed compescendæ potius, aut etiam extinguendæ gratia decretum est. Idem Phauorinus Philosophus inter fratres & amicos dissidentes faciendum esse censebat, vt qui essent in medio partis vtriusque beneuoli, si in concordia amittenda parum auctoritatis quasi amici ambigui habuissent, tum alter in alteram partem discederet, vt hac via concordiam vtriusque instaurarent. Eo consilio Cicero actionib. in Catilinam, vult in fronte, nedum in animo inscriptum esse quibuscunque ciuibus, vt omnes apertè fateantur quid bello tam nefario & periculoso sentiant. Sed ad alia festinandum, si prius monuero, Hesychium dixisse, vespertilionem impurum hominem, quique in ambiguo ponat ea quæ fidei sunt, repræsentare, vt sunt qui omnibus etiam dissimillimis sectis adhærent, quibus non iniuria ὀπὸ τῦ μαιρείνε inditum nomen est. Pierius lib. 2. Sed petlege ipsius Alciati caput integrum 16. lib. 9. Parerg. qui locus egregiè tibi Emblema declarat.

Solonis lex.

Vespere quæ tantùm volitat, &c.] Vespertilio, volucre biforme animal, à vespere nomen trahens, quòd vesperi volitet, de quo Plin. cap. 61. lib. 10. & cap. 37. lib. 11. Legi alicubi tetrastichon hoc naturam vespertilionis exprimens:

Vt quadrupes & auis volitat, discurrit, & inter
Quadrupedes non est nec numerandus aues:
Lacte suos nutrit pullos, & non parit ouum:
Sunt alæ, dentes, labra, pedesque duo.

Aduerte autem illud (*Vespere quæ tantùm volitat*) referri ad primum genus hominum quos attigimus, eorum nempè qui infames sunt, & iudicium formidant.

quæ lumine lusca est.] Membrum hoc refertur ad caligan-

tes

tes Philosophos.

Quæ cùm alas.] Hæc pars ad posteriores respicit, nempè versutos & infidos, qui de se possunt quod est apud Varron. in Agathone, profiteri:

Quid multa? factus sum vespertilio, neque
In muribus plane, neque in volucribus sum.

Caligant oculis.] caliginem inducunt, obscurant.

Ira. EMBLEMA LXIII.

ALCÆAN veteres caudam dixere leonis,
Qua stimulante iras concipit ille graues.
Lutea cùm surgit bilis, crudescit & atro
Felle dolor, furias excitat indomitas.

ID è scoliaste Apollonij Rhodij ad lib. 4. ἀλκαίη λέγεται κυρίως ἡ τοῦ λέοντος οὐρὰ ἀπὸ δ' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι Alcæa dicitur præcipuè leonis cauda, qua nimirum ad robur & fortitudinem excitatur. Impotentem & indomitum furorē significantes Aegyptij, leonem catulos cauda flagellantem pingebant; leonem quidem ob iram, catulos verò cæsos, quoniam eorum ossa inter se collisa ignem videntur emittere. Plinius 8. lib. leonis irati signa colligens, ait: Leonum animi index cauda, sicut & equorum aures. Immota ergo placidus, clemens, blandientique similis, quod rarum est: crebrior enim

Leo cauda catulos verberans quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iracundia eius. In principio terra verberatur, incremento terga, ceu quodam incitamento, flagellantur, &c. ex quibus colligere est facile, quantus sit leonis concitati furor. Admonemur itaque iræ impetum cohibendum esse, omnesque occasiones deuitandas, quòd ea perturbatio sic hominem extra se deiiciat, vt in belluam ferocissimam quasi transformet. M. Tullius 1. De officiis: Licet ora ipsa cernere iratorum, aut eorum qui aut libidine aliqua, aut metu commoti sunt, aut voluptate nimia gestiunt: quorum omnium vultus, voces, motus, statusque mutantur. Quid tandem? Aelianus 5. histor. animal. cap. 39. idem quod Plinius: deque Alcæa cauda videtur idem penè quod Alciatus efferre lib. 13. c. 14. eiusdem animal. hist. Sic ad finem sui clypei Hesiodus:

Ira cohibenda.

Δρὸν δ' ὃν ὄσσοισι, λέων ὡς σώματι κύρσας,
Οὖς τε μολ' ἀνδρείοις ῥινὸν κεκαρυῖς ὀύχαται
Σχίσσας, ὅτ' ἰπάχτα μελίφρονα θυμὸν ἀπούρας,
Ἐμμόνως δ' ἄρα τῆγε κελαινὸν πίμπλαται ἤτορ.

id est,

Saeuum videns oculis, vt quando nactus leo corpus,
Quique alacriter admodum vnguibus saeuis pelle
Dissecta, quam citissimè lenem animum abstulit:
Alacriter adhaec furibundum cor explet.

Sed huc propriùs accedit Lucani pulchra descriptio è lib. 1. quo loco Cæsarem cum leone furibundo comparat:

Aestiferae Libyes riso leo cominus hoste,
Subsedit dubius, totam dum colligit iram.
Mox vbi se caudae stimulauit verbere caudae,
Erexitque iubas, vasto & grauem murmur hiatu
Infremuit, dum torta leuis si lancea Mauri
Haereat, aut latum subeant venabula pectus,
Per ferrum tanti securus vulneris exit.

Exemplo est Alexander Macedo, totius penè Orientis victor, qui subita quadam ira correptus, Clytum nutricis suæ filium (à quo fuerat ad Granicum amnem seruatus) interfecit; quéque prouinciæ præfecerat, conuiuio admouerat, multisque honoribus, vt amicissimum, donauerat, impetu nescio quo inflammatus ferro traiecit. At paulò pòst cùm ad se rediisset, ereptum telum ex Clyti vulnere in seipsum doloris impatientia vertebat, nisi suorum manibus fuisset prohibitus. Itaque summè nobis elaborandum est in ira domanda, vel saltem sic compescenda & continenda, ne nobis possit vllum adferre nocumentum: hanc enim qui vicerit, hostem se vicisse

Ira percitus Alexander amicum interfecit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

omnium maximum & perniciosissimum dicere non iniuriâ potest. Euolue totum Plutarchi librum De ira cohibenda, & Val. Max. 9. cap. 3.

Alcæam veteres caudam, &c.] Testis est Pierius Hieroglyph. lib. 1. Leonis caudam ab eruditissimis Alcæam, ἀπὸ τοῦ δι' αὐτῆς εἰς ἀλκὴν τρέπεσθαι, quòd eius incitamento ad fortitudinem excitetur, vt dixi iam. *Alcæa.*

Lutea cùm surgit bilis.] Bilis Græcè χολὴ, omnis humor est in nobis calidus siccus. Duplex primùm statuitur, naturalis vna, quæ simplici nomine bilis appellatur, estque vtilis ad alendum corpus: Alia verò est quæ recedit à naturæ mediocritate, additoque nomine vitium designante solet appellari, estque in multiplici differentia: alia enim rubra, alia glastea, alia nigra, flaua alia, liquida, aquosa, fusca &c. puto hîc intelligi glasteam, quæ ἰσατώδης glastum colore cæsio refert, eam medici faciunt acerrimam, calidissimam, mordacissimam, quæque extremam inter bilis genera malignitatem obtineat, in ventriculo & circa ipsum gignitur à calore vehementissimo. Præter Galeni commentarios ea de re plura perdoctè disputat Fernellius de functionibus & humoribus lib. 2. cap. 3. & 9.

crudescit.] crudus fit, commouetur, excitatur.

atro felle.] Fel, iræ folliculus, quæ hominem pro sui conditione commutare solet.

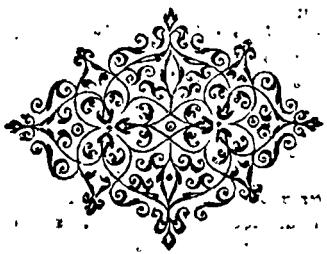

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In eum qui sibi ipsi damnum apparat.

EMBLEMA LXIIII.

CAPRA lupum non sponte meo nunc vbere lacto,
Quod malè pastoris prouida cura iubet.
Creuerit ille simul, mea me post vbera pascet:
Improbitas nullo flectitur obsequio.

ID ex incerti auctoris Epigrammate Græco transtulit, quod est eiusmodi:

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω οὐκ ἐθέλουσα,
Ἀλλὰ μ' ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ' ὑπ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται.

Id est, *Capra lupum lacto mammis inuita, sed illud*
Pastoris cogit mens malè cauta mei.
Nutritus per me, tandem fera sæuiet in me.
Vertere naturam gratia nulla potest.

Ingrati. Videtur confictum hoc Epigramma ex Theocrito, apud quem eiusdem est argumenti apologus. Id torquetur in ingratos, eosque potissimùm qui perniciem iis adferunt de quibus bene meriti sunt: quo genere hominum nihil peius aut deterius educere vel gignere terra potest: tantumque id flagitium atrocitatis habet & probri, vt omnia conuicia, ingra-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

titudinis solo nomine contineri dicantur. Quid verò execrabilius esse potest, quàm iis vitam adimere, aut etiam quodam torquere pacto, qui nobis viuendi caussas suggessere, dederuntque operam, vt quod sumus, essemus? C. Toranius ingratissimus filius trium virûm partes secutus proscripti patris sui prætorij & ornati viri latebras, ætatem, notasque corporis quibus agnosci posset, centurionibus edidit, qui eum persecuti sunt. Senex tamen pater de filij vita magis, quàm de sua solicitus, petiit an incolumis filius esset, & an imperatoribus satisfaceret. At ipse est qui te nobis prodidit, inquit vnus è militibus: continuoque pectus eius gladio traiecit. Indigna quidem mors, sed auctore cædis miserior. Idem penè de Villio Annali narratur, qui cùm proscriptus ad clientem suum confugisset, sceleratus filius militibus occidendum patrem, se præsente obiecit, bis parricida, vt qui cõsilio priùs, deinde spectaculo tam crudeli & impio ei vitam ademerit à quo vitam acceperat. Missos facio alios quosdam, qui nobis interdum occurrũt in historicorum monumentis, ne nimiùm hîc hæream, tantùm adiicio quod scribunt auctores grauissimi, ingratitudinem sceleris atrocissimi loco esse positam, adeò vt tanto crimini non sit vlla pœna legibus constituta: quod, sicuti sapienter arbitrantur, maius sit quàm vt ab hominibus vindicari possit, ideóque ad vltionem diuinam remitti. Tamen legere est apud Xenophontem, in Persarũ moribus & statutis hoc esse positum, vt maximè ingratitudinis notam insectentur. Quem enim cognouerint posse gratiam referre, nec refert, in hunc seuerissimè animaduertunt: quippè qui arbitrentur eos qui sunt ingrati, & Deos negligere, & parentes, & patriam, & amicos. Ingratitudinem verò, ait, potissimùm impudentia sequitur, quæ ad omnem turpitudinem maxima est dux. Sanè vt hoc quasi per transennam adiiciam, pulcherrimas ingenij sui penè diuini dotes multum obscurauit Aristoteles, ἡμίονος dictus ab Athenæo, quòd animo in præceptorem Platonem fuerit ingrato; quanquam tamen alicubi dissimulet in suis disputationibus: ex quibus oculati homines facilè cõiiciunt, quid animi habuerit ille in doctorem, cui debebat omnia lubens referre accepta. Confer huc, si vacat, pulcherrimum Socratis monitum ad filium Lamproclem, matri Xantippæ contumeliosum, ex 2. ἀπομνυμον. Xenophontis, & quædam Aeliani De varia historia exempla, ex lib. 3. cap. vlt. De iis qui ab ingrata patria malè plexi sunt, & iniustè

Ingratitudo summum vitium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

damnati. Nihil enim video aptius huic loco illustrando.

iubet.] permittit, sinit: Græcum habet ἀναγκάζει cogit.

Improbitas nullo, &c.] Idem sonat penè Publianus ille mimus:

Maleuolus semper sua natura vescitur.

Quò refert Adag. Lupus pilum, non animum mutat: &, Colubrum in sinu fouere: &, Aries nutricationis mercedem persoluit. Sed mihi multa legēti occurrit opportunè illud Theocriti Eidyll. θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τυ φάγωντι. ale & fœtus lupi, ale canes, vt te absumant. sic autem Scholiastes: ἐκτρέψειεν ἄντες καὶ λύκαον ἐκγόνους καὶ κύνας, ἐπὶ τῇ λύμνῃ τῇ αὐτοῦ ὡς κἀγὼ τοῦτον ἐδίδυξα ἐπὶ ἀχαριστίᾳ. ἐστὶ δὲ τοῦτο Σωκράτους, κακοὺς ποιῶν εὖ θρέψαι κύνας.

Fatuitas. EMBLEMA LXV.

MIRARIS nostro quòd carmine diceris Otus,
Sit vetus à proauis cùm tibi nomen Otho.
Aurita est, similes & habet ceu noctua plumas,
Saltantemq; auceps mancipat aptus auem.
Hinc fatuos, captu & faciles, nos dicimus otos:
Hoc tibi conueniens tu quoque nomen habe.

Otho ab Otido. HOc dictum est in quempiam temerarium, gloriabundum, & plus quàm par est, auitæ nobilitatis iactatorem,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quem Othonē appellat, ab Otide aue fatua & gesticulatrice, captuque facili, quam Aristoteles noctuæ similem, & circa aures alarum quandam similitudinem habere tradit. Prouerbialiter enim ὠτῖδι dicuntur, qui in re qualibet facilè decipiūtur, ac illi maximè, qui verbis sese protelari facillimè sinunt, cuilibet sine delectu & prudentia dextram, quod aiunt, iniicientes, vt ex Eustathio Homeri scholiaste didicimus. Otos dici gloriæ vanitatem affectantes, id est κενοδόξους, quidam eruditi homines adnotarunt. Vide Prouerb. Aues quæris. ὠτὶ qui.

Aurita est, similes, &c.] Plin. lib. 10. ca. 23. Otis bubone minor est, noctuis maior, auribus plumeis eminentibus, vnde & nomen illi: quidam Latinè Asionem vocant: imitatrix aliàs auis & parasita, & quodam genere saltatrix: capitur haud difficulter, vt noctuæ, intenta in aliquo circumeunte alto. Idem ferè Athen. Dipnosoph. 9. cap. 14. Otis auis.

mancipat.] manu capit, propriam efficit, & vsu capit. Horat. 2. Epistol. Mancipare.

Quedam (si credis consultis) mancipat vsus.

Hoc tibi conueniens.] quasi diceret: Tu te Otum iactas, vt qui originē trahas ab Othone Imperatore magno, cùm ingenio sis ad vanitatem composito, ad aucupandam gloriolam pronus: ego verò te Otum ab Otide aue dixerim, quòd vti ea gesticulabunda & ad suas laudes assultans facilè capitur, sic tu ineptus & glorioſulus conueniens tuis nomen moribus inditum habes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Obliuio paupertatis parens.

EMBLEMA LXVI.

CVM lupus esuriens mandit ceruarius escam,
Præque fame captum deuorat hinnuleum,
Respiciat si fortè aliò, vel lumina vertat,
Præsentem oblitus quem tenet ore cibum,
Quæritat incertam (tanta est obliuio) prædam.
Qui sua neglexit, stultè aliena petit.

Lupus Ceruarius.

EA est Lupi ceruarij natura, vt quamuis post lõga ieiunia repertas ægrè carnes mandare cœperit, vbi quid casu respexerit, obliuiscatur, & copiæ præsentis immemor, aliud quærat, testib. Plin. lib. 8. c. 42. & Solino Polyhist. ca. 18. Idem contingit ambitiosis & auaris, qui spe honoris amplioris, aut commodi, in quo sit vberior quæstus neglecta præsenti sorte venantur aliam. Fit tamen sæpenumerò, vt vtraque frustrentur. Hinc Sophocles in Thyeste.

— Τῶν ἀμηχάνων δ' ἔρως
Πολλοὺς ἔθηκε τοῦ παρόντος ἀμπλακεῖν.

Id quidẽ exemplis quam plurimis confirmari posset: sed vnũ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

duntaxat ex Iustino subiiciam. Pyrrhus in amplissimo imperij fastigio collocatus, iam nec eo cõtentus, Græciæ, Asiæque regna meditabatur: neque illi maior ex imperio quàm ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, quà tulisset impetum, sustinere valuit. Sed vt ad regna deuincẽda inuictus habebatur, ita victis acquisitisque celeriter carebat: tãto meliùs studebat acquirere imperia quã retinere: quã ob caussam collatus est ab Antigono, lusori imperito, qui cùm multa & feliciter iaciat, iis tamen vtendi modum negligat, Plutarch. teste. Fruendum est itaque rebus præsentibus, & rectè agendo speranda meliora. Est enim animi valde pusilli & angusti, inopiã metuere plus quàm par est, ideoque iis quæ adsunt, non frui, & alienis anxius inhiare, magnæ stoliditatis argumentũ. Ferè enim fit, vt iuxta Prouerb. Duos insequens lepores neutrum capiat: euique illud conueniat: *Pyrrhus Epirota.*

Δυοῖν ἐπιθυμήσας οὐδέτερον ἔτυχες.

Amba concupiscens neutrum assecutus es.

Ascribam ipsum è Procopij 2. De bello Gothico: refert enim Bellisarium initio belli scripsisse ad Theudebertum Francorũ Regem (qui cum eo manus conseruit:) Satius est securè sua vt quisque possideat, quàm dum aliena nimium appetit, de suis rebus periclietur. Huic bellè conuenit quod Seneca refert epist. 73. Solebat Attalus hac imagine vti: Vidisti aliquando canem à domino fruſtra panis aut carnis aperto ore captantẽ? quicquid excepit, protinus integrum deuorat, & semper ad spem futuri hiat. Idem nobis euenit: quicquid expectantibus fortuna proiicit, id sine vlla voluptate dimittimus, statim ad alterius rapinã erecti & attenti. Hoc sapienti non euenit: plenus est etiam, si quid euenit, securè excipit. Huc refer Adag. Præsentem mulge, quid fugientem insequeris? Multæ sunt affines huic sententiæ: vt apud Hesiodum: *Procopij locus.*

Νήπιος, ὃς πὰρ ἐόντα λιπὼν, ἀπόντα διώκει.

Sallustius in Catilinario, quo loco verba facit de legatis Allobrogum, pertractis ad societatẽ nefarij belli, de eorũ animo anxiè dubitantibus: in incerto habuere, quidnam consilij caperent. In altera parte erat æs alienum, studium belli, magna merces in spe victoriæ: in altera maiores opes, tuta consilia, pro incerta spe, certa præmia. Sed & Pseudolus seruus apud Plautum sic secum loquitur: Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit in labore, atque in dolore, vt mors obrepat interim.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qui sua neglexit, &c.] Non videtur incommodum, si apponam lepidum & facile T. Mori tetrastichon huic Emblemati conuenientissimum:

Os canis implet anas, alium capturus hiabat:
Non capit, at quem iam ceperat, ore fugit.
Sic miser interea, dum vem captas alienam,
Sepius & merito perdis, auare, tuam.

Superbia. EMBLEMA LXVII.

EN statuæ statua, & ductum de marmore marmor,
Se conferre Deis ausa procax Niobe.
Est vitium muliebre superbia, & arguit oris
Duritiem, ac sensus, qualis ineſt lapidi.

Niobes fatũ. FIgmentum hoc Niobes ob insolentem iactantiam in saxum rigens transformatæ, arguit potentiorum quarundã mulierum superbiam, elationemque immodicam, qua occæcatæ ne ipsis quidem Superis subesse se putant: quo fit, vt suæ mortalitatis immemores, in detestandam ὑβριν incidant. Hoc ergo verborum inuolucro monentur, ne sese altiùs efferant, & plus quàm oporteat, apud alios intumescant, aut eriã plus sibi tribuant, quã par est. Præterea de numine bene

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sentiẽdum esse, tacitè videtur innuere: quãdoquidem non erratur periculosiùs, neque scelestiùs quàm in numinis cõtemptu. Pindar. Olymp. θ. ἐπεὶ τόγε λοιδορῆται θεοὺς ἔχθρα σοφία καὶ τὸ καυχᾶσθαι παρὰ καιρὸν μανίαισιν ὑποκρέκει. nam Diis cõuiciari, inquit, odiosa sapientia est, & intempestiuè gloriari, idem est atque insanire. Præclarè monitor ille apud Virgilium:

Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos.

Quò non inconcinnè referam Baptistæ Gyraldi elegiacam prosopopœiam in Niobes tumulum:

Este procul læti, cernant mea funera tristes:
Non similis toto mæror in orbe fuit.
Bis septem natos peperi bis pignora septem:
Me miseram! Diuum sustulit ira mihi.
Dirigui demum lachrymis, & marmora manant.
Sic mihi mors dolor est, sic mihi vita, dolor,
Discite, mortales, quid sit turgescere fastu,
Et quid sit magnos posthabuisse Deos.

Propter ἀλαζονείαν, itaque καὶ μεγαληγορίαν magnificos luit impia flatus Tantalis, vt Statius cecinit Thebaid. 3. Huc congeram insignem Pindari locum ex Olymp. 9. quo sub Cadmi persona monet vnumquemque, vt exemplo Penthei filij, piè & reuerenter de Diis sentire discat.

Εἰ δ' ἔστιν ὅστις δαιμόνων ὑπερφρονεῖ,
Εἰς τοῦ δ' ἀθρήσας θάνατον ἡγείσθω θεούς.
Τὸ σωφρονεῖν δὲ, καὶ σεβεῖν τὰ τῶν θεῶν
Κάλλιστον οἶμαί γ' αὐτὸ, καὶ σωφώτατον
Θνητοῖσιν ἐστὶ χρῆμα, τοῖσι χρωμένοις. id est,

Si quis sit qui Deos contẽnat, ad huius (nempè Penthei) mortem respiciens, secum animo reputet esse Deos. At verò temperantem esse, & numen diuinum colere, censeo rem esse omnium pulcherrimam, & sapientissimam hominibus, qui huic sese implicant.

En statuæ statua, &c.] Hoc imitatus ex senariis his, ex 3. Epigramm.

Ὁ τύμβος οὗτος ἔνδον οὐκ ἔχει νεκρὸν,
Ὁ νεκρὸς οὗτος ἐκτὸς οὐκ ἔχει τάφον,
Ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῦ νεκρὸς ἐστὶ καὶ τάφος.

id est, *Hoc in sepulchro mortuus non conditur,*
Hoc est cadauer, & sepulchrum non habens:
Sed est idem cadauer & sepulchrum sibi.

Illud simile tit. εἰς ἡρωΐδας lib. 4.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἐκ ζωῆς μὲ θεοὶ τεῦξαν λίθον· ἐκ δὲ λίθοιο
Ζωὴν πραξιτέλης ἔμπαλιν εἰργάσατο.

Cæterùm id variè accipi figmentum reperio, vt cùm torquetur in prefractæ ceruicis hominem, stupidum, cumque qui sit vel animo vel corpore immotus. Ad id facit quod citatur ex Lucilio, poëta Græco de quodam saltatore, qui se mouere non posset, ὀρχηστὴς νιόβης ἔμπνοον ἀρχέτυπον, Orchestes spirans archetypum Niobes.

Niobe. *Se conferre Deis, &c.*] Niobe cùm liberorum numero esset elata, Latonam contempsit, ipsique se præferre non erubuit, quod ea non nisi duorum, Apollinis & Dianæ mater esset. Itaque indignata Dea, Apollinis & Dianæ sagittis liberos eius omnes curauit interficiendos, ipsamque Nioben sibi conuiciantem turbine rapuit iuxta Sipylum montem, & in saxum transformauit. Ouid. 6. Metamorph. Rei veritatem, si vacat, ex Palæphati libr. 1. & Pausana. in arcadic. exquire.

vitium muliebre superbia.] sic Sallust. in Iugurthino dicit superbiam commune nobilitatis malum.

Ea est ἀναισθησί sensuum & vacuitas. *arguitoris Duritiem, ac sensus, &c.*] Lapis in Hieroglyphic. hominem sensus expertem significat: vt pro stupido & alienatæ mentis homine vsurpari certum est: vnde illud Comici; Quid stas lapis? & primos illos homines rudes & impolitos, nulláque disciplinarum cognitione cicuratos, saxeos appellarunt. hinc enim Maronis illud:

—quo tempore primùm
Deucalion vacuum lapides iactauit in orbem,
Vnde homines nati, durum genus.—

Theocritus in Eidylliis Milonem rusticum impolitum planéque rudem appellat fragmen duræ rupis, id est πέτρας ἀπόκομμα ἀτεράμνου. Lactantius lib. 1. cap. 20. loquens de termino, qui in Capitolio locabatur: Quid de his dicam qui colunt talia? nisi ipsos potissimùm lapides, ac stipites esse? Ouid. 5. Metamorph.

—ad auditas stupuit seu saxea voces,
Attonitæque diu similis fuit.—

Idem. 13. Metam. *—duroque simillima saxo*
Torquet.—Et in Ariad.

—in saxo frigida sedi,
Quamque lapis sedes, tam lapis ipsa fui.

quo sensu dixerat ante Ouidium Catullus de nuptiis Pelei,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ariadnen saxea effigie fuisse, vt vim doloris exprimere non posset, neque in vllam vocem erumpere, cùm vidit se à Theseo in littore Naxus insulæ relictam. Tibullus lib. 2. Eleg. 4.

O ego, ne possim tales sentire dolores,
Quàm mallem in gelidis montibus esse lapis?
Stare vel insanis cautes obnoxia ventis,
Naufraga quam vasti tunderet ora maris.

Ouidius de Ponto.

Felicem Nioben, quamuis crudelia passam,
Quæ posuit sensum saxea facta malis.

1. de Ponto. Eleg. 2.

Fine carent lachrymæ, nisi cum stupor obstitit illis:
Et similis morti pectora torpor habet.

Et deinde:

Ille ego sum frustrà qui lapis esse velim.

Sic impossibilitate ipsa mutata in lapidem Psyche, quamuis præsenti corpore, sensibus tamen aberrat. Apul. 6. De Asin. aur. quòd autem modò dicebam lapidem pro stupido vsurpari hieroglyphicè, id ostento planum est quod animum percutit Superbi Tarquinij, cùm à columna lignea repentè lapsus anguis omnes in fugam vertisset, omninò hoc viso cõsternatis. Nam portendebatis serpens nouum & inexpectatũ principem de columna lignea, hoc est stupore, quem diu simularat, proditurum.

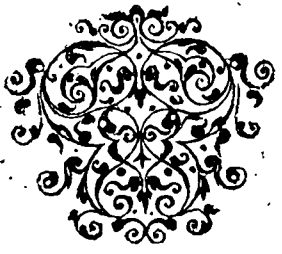

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Impudentia. EMBLEMA LXVIII.

PVBE tenus mulier, succincta latrantibus infra
Monstrorum catulis Scylla biformis erat.
Monstra putantur auaritiæ audacia, raptus:
At Scylla est, nullus cui sit in ore pudor.

Scylla in monstrũ marinum mutata.

SCyllam Phorci filiam, Glauci amore captam, Circe quòd eundem deperiret, sic affecit, vt fontem in quo Nympha se lauare consueuerat, veneficiis & magicis herbis infecerit: cuius rei nescia Scylla fontem de more ingressa, inferiores corporis sui partes in caninos rictus vidit esse commutatos: quam tantam deformitatem horrens, in mare se præcipitem dedit, & in saxum mutata, Poëtis argumentum fabulæ præbuit. Homerus Odyss. μ. Ouid. 14. Metamorph. Iustinus in Trogum 4. fabulæ de Scylla & Charybdi materiam Poëtis suggestam ait ob fretum quod in Sicilia citato sæuóque impetu fertur, in quo vndarum inter se concurrentium tanta pugna sit, vt aliàs veluti terga dantes vorticibus in ænum desidere, aliàs quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hîc fremitum feruentis æstus, nunc illic gemitus in voragine desidentis audias. Accedit perpetuum Aetnæ montis incendium: hinc latratus auditos: hinc monstri credita simulacra, dum nauigantes magnis vorticibus pelagi desidétis

Locus Iustini de Scylla.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

exterriti latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Scyllam fuisse nauem triremem Palæphatus tradit. Sallustius saxum putat esse in mari prominens quod procul visentibus muliebrem formam representet, in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam pube tenus feris eiusmodi succinctam esse. Alciatus id appositè transtulit ad impudẽtiam, quæ tribus potissimum vitiis rabidissimis comes esse soleat auaritiæ, siue rapinæ, audaciæ, inuidiæ, quæ sub eleganti aut viri aut mulieris forma plerumque latitant. Quid enim non audeat impudens, qui nihil non sibi permittit, turpe putat, nihil? Heraclides Ponticus ait ab Homero per Scyllam significari omnis generis impudentiam, quæ non ab re canibus cingatur, rictibus, audacia, rapina & auaritia refertis. Locum Græcum apponam ex quo Alciatũ puto suum Emblema duxisse: σκύλλαν τε τὴν πολύμορφον ἀναί δ' ἔλαν ἀλληγόρουσι. διὸ δὴ κύνας ὑπ' ἀλλήλως ὑπεζωσθαι, ὡσονεὶ ἁρπαγῆ, τολμῇ καὶ πλεονεξίᾳ πφεαγμάνας.

Sallustij locus.

Emblematis typus.

Pube tenus mulier &c.] Duobus in locis Virgilium imitatus est: sic enim, ——— *pulchro pectore virgo,*

Pube tenus. ——— & alio loco,

Quid loquar aut Scyllam Nisi, aut quam fama secuta est,
Candida succinctam latrantibus inguina monstris, &c.

Ex quo loco aduertes duas fuisse Scyllas, quas plerumque Poëtæ confundunt, vt 6. Fast. Ouid. Lege Nannij Miscellan. lib. 6 & Iacob. Bononiensem, Annotationib. quas pauculas scripsit in Virgil. & eundem Virgil. in opusc. cui Ciris nomen.

Duæ Scyllæ.

Monstrorum catulis.] canibus monstrosis, Virgil. dixit:

Ah timidos nautas canibus lacerasse marinis. Et Ouid. 4. Trist.

Esse canes utero sub virginis.

Cicero De haruspic. responsis: Quam Scyllam tam eminentibus canibus, tamque ieiunis Poëtæ fingendo exprimere potuerunt, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Φιλαυτία. EMBLEMA LXIX.

QVOD nimium tua forma tibi Narcisse placebat,
In florem, & noti est versa stuporis olus.
Ingenij est morbus, cladesque Φιλαυτία doctos
Quæ pessum plures, datque, dedatque viros:
Qui veterum abiecta methodo, noua dogmata quærunt,
Nilque suas præter tradere phantasias.

Vaticinium Tiresiæ de Narcisso.

TIresias vates tam diu victurũ Narcissum prædixit, quamdiu à sui conspectu abstineret. At ille propriæ sortis ignarus, visam in fonte sui vultus imaginem sic deperiit, vt sui amore captus miserè contabuerit, & in florem sui nominis commutatus sit, qui Narce dicitur & stuporem sonat, quod Narcissi odor caput aggrauet. Plin. lib. 21. capitib. 5. 11. & 29. Notantur hoc figmento, qui à veterum legibus & institutis desciscentes, nouam quandam doctrinę formam consectantur támque sibi placent, vt licet obtusiores reuera sint, si quicquam tamen præcipitur, violentius aliquantum inculcant, neglecta prorsus & obliterata maiorum via & ratione, eóque deuentum est, vt fidem illam canam, & priscam veterum auctoritatem præ sua opinione nihili ducant; tanta est cæcutientia, stultitia atque peruersitas. Tales sunt *νάρκη*

Narce herba.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

σοφοι quidam impudentissimi, qui nouorum dogmatum persuasione populum incautũ inescant, verborumque phaleris sic protelant & peruertunt, vt miserrimi homines errores perciti, quasi gustata loco, libenter à Christianæ Reipubl. communione suo magno malo, desciscant. Tam enim sunt perstrictæ frontis, vt sua dogmata omnium esse certissima verbis scriptisque asserere non veriti, nullam aliam meliorem, aut certiorem de religione traditam suisse sententiam, quàm quæ à se suisque tradatur affirment. Sicque plurimorum damno & pernicie detestandam φιλαυτίαν in rebus diuinis experimur. Potest & hoc torqueri commodè in imperitos, & ἀμούσους rerum suarum non æquos admiratores, quibus sanè (vt Comicus ait) nihil vnquam quicquam iniustius: nihil enim rectũ putant, nisi quod fecerint: quo fit, vt aliena tam impensè carpendo, suáque plus quàm par est, admirando, ingenioli flos absque vllo fructu facillimè marcescat. vnde meritò illud repetam quod Alciatus in quadam Oratione dixit: Nullum esse perniciosiorem studiorum calamitatem, quàm sui ipsius confidẽtiam & admirationẽ, quemmorbum Græci φιλαυτίαν appellant. Est enim ea lues adulatione deterior, eóque hominem inducit, vt se existimet optimè scire quæ non intelligit, redditque eum negligentem, superbum, otiosum, aliorum contemptorem. Emendatur autem hic error & malum non tam oratione quàm frequenti auditu & collatione, quæ cum peritioribus habetur. Quapropter, inquit ille, cauendum ab hac bellua, nullus enim erit veræ sapientiæ capitalior hostis, quàm qui meliorum præceptorum dogmata flocci facit. Diuinus Plato, quem tanquam raræ alicuius & veræ sapientię terrestre oraculum meritò docti omnes suspiciunt ac venerantur, lib. 5. De legib. auream planè sententiam pari verborum pondere scripis mandauit: πάντων δὲ μέγιστον κακὸν ἀνθρώποις τοῖς πολλοῖς ἔμφυτον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐστὶν, οὗ πᾶς αὐτῷ συγγνώμην ἔχων ἀπὸ φυγὴν οὐδεμίαν μηχανᾶται. τοῦτο δ' ἐστὶν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὐτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τε ἐστὶ καὶ ὀρθῶς ἔχειτο δεῖν εἶναι τοιοῦτον. τὸ δ' ἀληθείᾳ γεπάντων ἁμαρτημάτων διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίνεται ἑκάστοτε. Quæ singula si diligenter expendamus, suppetet nobis accommodatum certè & præsens amuletum ad arcendũ, aut minuendum hũc animi errorem, hominibus quidem gratum, sed tamen exitialem. In primis enim φιλαυτίαν, non ab re appellat maximum quoddam malum innatum in meliore hominis parte, nempè animo: & eo quidem deterius

Noui doctores reprehensi.

Imperiti φίλαυτοι.

Præclarus Platonis locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ac præsentius, quod licet eo plerique morbo correpti sint, non tamen vmquam de remedio quærendo, aut parti malè affectæ applicando cogitant, vt tandem sani possint euadere. Atqui nulla exitialior aut damnosior ægritudo est, quàm quæ sui sensum adimit, ita vt ἀναισθησίαν quandam inducat, & tenaciter foueat: quo fit, vt omni animi contentione & industria in eo malo periculosissimo propulsando est enitendum, & eò maior cura conferenda, quò morbus hic (in quo sit fons, & certè principium aliorum omniũ, quæ in animum cadere possunt, vitiorum) grauiores affert corruptiones, cladémque ingenij præsentiorem. Nulla enim ratione fieri potest, vt qui hac perculsus peste oberret, sanum, vel in aliis vel in seipso iudicium retineat, cùm se non norit: quandoquidem sit in oculis mentis, infusa caligo tam densa, támque spinosa, vt vel apertis oculis nihil videat. Itaque qui sui capitur amore, non verè sese amare potest, sed falsam quandam de se opinionem, vt vmbram aliquam, quasi qui in tenebris palpat, oscitanter aucupatur. At verò (vt Plato docet) seipsum à seipso falli πάντων χαλεπώτατον, imò verò adiiciam δεινώτατον καὶ ἀθλιώτατον. Cùm enim impostor ipse præstò semper habeatur, nec minimùm quidem abscedat, quo pacto non esset grauissimum malum, inprimisque deplorandum? Cæcitas hæc omnium maximè intolerabilis, cùm inscitiam nostram sapientiæ loco habemus, & quanquam omnium penè rerum ignoratione laboremus, tamen nos omnia ingenio assecutos arbitramur. Tolerabile alioqui vitium, si ea tantùm placerent, quæ ingenij specimina quædam præ se ferunt, aut alia generis eiusdem: in quibus si tantùm fallimur, nec fallimus, aut si sic fallimur, vt melioribus & peritioribus aurem patientem agnito errore præbeamus, nemo est quin væniale putet. Quotus autem quisque est qui placido ferat animo, quòd ipsi næui, & vitia tam impensè nobis placeant, velut *amatorem amicæ*, vt ait Flaccus,

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinum Polypus agnæ.

Quo fit, vt vero verius dictum sit Theocrito (vt id ad nostrũ sermonem conuertamus) — ἔρωτι

Πολλάκις ὦ πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.

Nimirum id in caussa est, quòd vt ait Varro, Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ, cùm simus σάπροι. Ex Aristonymo citatur illud: ἐστὶν ἐν βίῳ μάλιστα βλάπτον, τὸ ἀνοήτους ὄντας, τοὺς πολλοὺς, οἴεσθαι φρονίμους εἶναι: Id in primis est in vita hu

Φιλαυτία morbus maximus.

Cæcitas animi maxima.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mana noxiũ, quòd permulti eũ se sapere putent, tamen decipiant. Quamobrem nihil deterius aut periculosius, quàm minimùm fidere. Certè (vt de me ipse aliquid) sum satis mihi conscius, quàm debili & penè nullo ingenio, sim, si quid tamen sit, numquam vllatenus me profecisse liberè confiteor, quàm cùm ignorare me multa, & quidem penè omnia primùm agnoui, tumque meo non minimo sumptu deprehendi, & apertis, quod dicitur, oculis expertus sum, quàm non sit tutum aliorum iudicio & famæ incumbere. Nam sæpenumerò contingit, vt nos plærique præsentes laudent, vel amore, aut alio quouis affectu ducti; sicque de nobis bene mereri putant, cùm sæpius vt de coloribus cæci, sic ij de nostro captu & in literis, aut etiam honestis actionibus profectu sentiant. Interea tamen eorum in sententiam pedibus imus, quod aiunt, atque importunè falli nos sinimus. Crassam meherclè & supinam credulitatem. Agnouit lubens Socrates de se Physiognomi iudicium, talemque à natura fore se palàm fatsus est, nisi se Philosophiæ excolendum tradidisset. A qua quidem modestia longè semper absumus, qui ementitos quosdam sapientię colores, & imaginaria virtutum ornamenta nobis ineſſe demiramur: & vt vera credimus absolutáque, quasi quibus ad perfectionem addi nihil possit, ideóque molestè ferimus, si qui, dum nostri mentionem faciunt, non satis honorificè loquantur, eaque tribuant quæ nos minimè attingũt vel etiam nullo modo ad nos attinent. Qui morbus vt deploratissimus sanari nisi ægrè potest, nisi tamen aliquando meliore quodam impulsi genio, potius spectemus quid nobis desit quàm quid adsit. Si quid enim adest, cauendum est inprimis ne effluat, aut pretio ampliori quàm par sit, æstimatum vilescat apud alios. si quid deest, quod sciamus ornamento nobis esse posse & vsui, efficiendum est, vt labore & diligentia comparari à nobis & conquiri possit. Sed in primis meminisse debemus, subindéque animo repetere, non quantum cæteris excellimus, sed quantum aliis simus inferiores, & quàm alioqui deteriores. Illud enim φιλαυτίας vitium tam nobis familiare ac domesticum, sed tamen in primis exitiosũ, præterquàm quod tumorem, inuidiam, audaciam, & desidiam fouet, solet etiam vnà secum aduehere & alere turpissimam ignorationé, quã meritò Sophocles ἀναίλαστον κακὸν appellat. Veteribus illud in ore fuit, eũ malignos habere vicinos, qui sui

Assentationum malum.

Socratis modestia.

Qua sequantur φιλαυτίαν.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

laudator fuerit. Idcircò numquam probata est illa plus æquo pruriens φιλαυτία, opinio in Astydamante histrione, quod suas ipse laudes inscribi vellet statuę quàm meruerat. Non enim populus hominis votum insolens sibi ferendum esse putauit, quanquam de sua patria bene meriti. At quod penè mihi, dum ad alia propero, exciderat, Suidas auctor est, Nymphas à Narcisso spretas verissimè dixisse:

Astydamas histrio.

Πολλοὶ σέστε μισοῦσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς.

Quid tam malè audiit Sophistarum nomen, nisi ob effrenatã illam, & cæcam sui admirationem? Socrates vt eorum importunitatem frangeret atque eluderet (illi enim nihil se nescire iactabant impudentius) eosque contrariis armis oppugnaret nempè honesta dissimulatione potius, quàm pari verborum strepitu atque contentione, dicebat hoc vnum se scire, quod rerum omnium esset inscius. Quod non aiebat, vt falsa de se loqueretur, apud eos præsertim, quorum familiari consuetudine vtebatur, sed vt assereret ea lubens omnia se nescire, quæ tam impudenti fronte sibi arrogabant triuiales illi ματαιολογοὶ, qui sic liberales disciplinas ipsamque Philosophiam ostentando, reuera prostituerent & profanarent: aut potius vt significaret ad veram solidámque sapientiam neminem accedere vnquam posse, nisi primùm se norit ignorare. Sunt enim quidam ingenio tam stolido & lubrico, qui cùm nondum primoribus labiis literas degustarint, falsam tamen sibi scientiæ persuasionem induant. Ex quibus alij se αὐτοδιδάκτους, alij πανσόφους καὶ πανεπιστήμονας efferre non vetentur, alij alios quoscumque conuellunt impetunt, in quorum vel leuiculis & venia dignis erratis ingeniosiores, non perpendunt, ὅτι μωμήσασθαι ῥάον ἐστὶν ἢ μιμήσασθαι: sibi nempè ignoscunt, vt Næuius ille Horatianus, qui seipsum ignorans carpebat alios, séque venia dignum censebat. Quamobrem audiit ad extremum, stultum & improbũ hunc amorem esse, dignumqúe notari. At quanto in errore versantur, qui sibi primas nullo rubore tribuunt? Agathocles Peripateticus cùm apud Demonactem iactaret se solum & primum esse Dialecticorum, audiuit: Si solus es, qui primus? si primus, qui solus potes esse? Nõ est quòd repetam literatoris illius Rhemnij intolerabilem arrogantiam, cùm diceret vnà secum natas, & tandem perituras disciplinas. Nec est quòd memorem duorum in Philosophia principum notam satis & peruulgatam φιλαυτίαν Aristotelis nempè & Ciceronis; quorum hic tam suæ ipsemet

Sophistæ.

Arrogantes.

Agathocles Peripatetic. arrogant.

Rhemnius Palæmon.

Aristoteles.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

industriæ & ingenio tribuis, vt nullis fere in promptis laude propriam conticuerit: ille verò, quòd non modò suis in eundē Philosophico curriculo certatoribus parùm fauerit, sed quod contradicendi studio doctorem etiam Platonem vexarit, sui nominis celebritatem nō parùm obscurauit. Illi ipsi Philosophi libris quos De contemnenda gloria scribunt, nomē etiam suum præfigi volunt: Permittatur hoc ad inflammandum studium, & exercendam doctorum hominum industriam: honos enim alit artes, nullusque sui laboris præmio & contentionis honestæ laude frustrandus est. At quis sanæ mentis eum dixerit, qui sibi plura quàm habeat, arrogēt? Narrat Athenæus lib. 12. cap. vltimo, Thrasylaum quendam tanta insania fuisse percitum, vt quotquot naues in Pyræum appellerent, suas esse crederet; eas enim voluptate quadam incredibili numerabat, aliisque suam fortunam lubens communicabat, donec fratrosius è Sicilia reuersus, hominem mēdico committeret, is vbi resipuisset affirmauit se nunquam vixisse feliciùs, quàm cùm eo mentis errore tenerentur: quippe qui in tanta voluptate nihil molestiæ sensissent. Perinde se habent φίλαυτοι, aut reuera deteriùs: quandoquidem ut aliis nocumento sint, anxiè student, tum vel maximè quòd honorem alienum sibi audaciùs arrogant, aut quod aliorum conatum nigro lolliginis succo & mera ærugine conspergant. Olim discipulis mos erat, vt proprio etiam Marte reperta ad præceptores referrent. Quem morem secutus Plato, ad Dionysium Epistola fatetur, quicquid scripserit: non suæ, sed Socratis esse. Qui leges primum tulerunt ad ciuitandos mores, aut continendos hominum animos, earum inuentionem non sibi, sed alicui numini tribuerunt: vt diuinitatis nomine, quasi obtento aliquo velo, plus haberent auctoritatis; tum vt insererent rudiorum animis leges; vt pulcherrimum Deorum inuentum, sic & vtilissimum, à nemine esse violandas sed tuto pectore colendas, tutandas, amandas. Sic & priores illi cùm referrent omnium artium & disciplinarum inuentionem ad primam illam causſam, id est, præpotentem rerum omnium opificem Deum, Palladem Iouis cerebro natam esse commenti sunt. Quorsum hæc vt nimirùm intelligamus, quam in omnibus pulcherrima sit modestia, quàmque turpis valdéque pernicioſa φιλαυτία. Cōcludam itaque cum Platone dicamque eum qui magnus est futurus, maximè decere, neque se, neque sua sic admirari, vt nihil

& Cicero φίλαυτος

Philosophi φίλαυλοι.

Thrasylaus insanus.

Platonis modestia. Legum latores primi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

putè exactius mihil melius, τὸ πάντων ἄριστον χρὴ φύσιν τὸ φῶς ἐκ φωτὸς εἶναι τοῦτο, τὸν δ' αὖτ' ἄλλον ἄλλο· δεῖ μηδεμίαν ἀφιέναι ὅτι τῷ τοιούτῳ οὐ θεμιτὸν μόνον: Idcirco est operæpretium, vt quisque nimium sui amorem fugiat, meliores insequatur, nullo verecundiæ rubore præpeditus. Sed de his satis, cætera videamus.

Quòd nimium tua forma tibi, &c.] Huic simile penè est Epigramma pictæ Poëseos Bartholom. Anuli, quòd propter elegantiam ascribam:

Narcissus liquidis formam speculatus in vndis,
Contemnens alios, arsit amore sui.
Tabuit, & sensim venienti in membra stupore,
Ipse sui, factus flos hyacinthus, amans.
Hinc fugite (ô iuuenes) fons iste Philautia, ipsum
Stultus vbi, cùm se non bene norit amat.

Euolue pulcherrimam disputationem ea de re Marsil. Ficini, Orat. 6. cap. 17. in conuiuium Platonicum.

tua forma tibi Narcisse placebat.] Plutarch. Symposiac. 5. quæstione 7. refert idem accidisse cuidam quem Eutelidam nominat, qui cùm se in vndis adspectaret, amore sui captus, penè periit dum ita deperirer.

Marcor. *marcor.*] putredo, caries. Metaphora, pro eo quod est depravatio.

cladesque] mors & exitium, alia metaphora.

Philautia,] cæcus amor sui, attollens vacuũ plus nimio gloria verticem. Horat. 1. Carmin.

pessum plures dulque dedisque.] pro, pessundat & pessundedit, tmesis, pessum, deorsum, quasi sub pedes proiectum, Apul. 5. Nisi eam pessum de tantis opibus deiecero. Plaut. pessum abire. Lucret. 6.

Multaque præterea ceciderunt mœnia magnis
Motibus in terris, & multis per mare pessum
Subsidere suis pariter cum ciuibus vrbes.

methodo.] docendi ratione.

phantasias.] opiniones. Rerum tamen visiones & imagines *Phantasia* φαντασίας appellat Fabius lib. 10. cap. 7. & lib. 12. cap. 10. vt visa Cic. 1. Acad.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Garrulitas. EMBLEMA LXX.

QVID matutinos Progne mihi garrula somnos
Rumpis, & obstrepero Daulias ore canis?
Dignus Epops Tereus, qui maluit ense putare,
Quàm linguam immodicam stirpitus eruere.

IMitatus est Anacreontis Odam εἰς χελιδόνα, quæ sic habet; *Character huius Emblematis.*

Τί σοι θέλεις ποιήσω,
Τί σοι λάλη χελιδών;
Τὰ ταρσά σεῦ τὰ κοῦφα
Θέλεις λαβὼν ψαλίξω,
Ἢ μᾶλλον ἔνδοθέν σου
Τὴν γλῶσσαν, ὡς ὁ Τηρεὺς
Ἐκεῖνος, ἐκθερίξω;
Τί μου καλῶν ὀνείρων
Ὑπορθρίαισι φωναῖς
Ἀφήρπασας Βάσθυλλον;

Quam sic Latiis numeris donauit H. Stephanus.

Quibus loquax, quibusnam
Te plectam hirundo pœnis?
Vtrúmne vis volucres
Alas tibi recidam?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Imam secémve linguam,
Tibi quod ille Tereus
Fecisse fertur olim?
Nam tu quid ante lucem
Meas strepens ad aures,
E somniis beatis
Mihi rapis Bathyllum?

Eiusdem argumenti est lib. 1. Epigr. Græcor. ἀργεντάριου hexastichon gallo indignantis, vt apud Lucianum Micylli, quòd eum importuno suo cantu excitatum, suauissimo somno priuarit; ideoque malum illi imprecatur. Hic autem hirundinem obiurgat somnos matutinos auertentem, suoque importuno cantu dormientes abrumpentem: idque maximè in eos torquet, qui odiosa garrulitate rationis inopiam præ se ferre satis arguunt, vt Progne abscissa lingua in hirundinem garritu nimio insignem commutata, eos significet, qui sapientiæ parum, loquentiæ multum habent. Et sanè vsu venire solet, vt loquaciores ferè sint quibus est rationis defectus, quàm qui prudentia & ingenij viribus antestant: cùm apud graues & sapientes quosque viros silentium commendatissimum, verborumque parcimonia grata sit. Extat apud Aristophanem de Cleophonte quodam gatrulo dicterium:

Garruli odiosa importunitas.

Ἐφ' οὗ δὴ χείλεσιν ἐπιβρέμεται θρηϊκία χελιδών.
Ex cuius labris hirundo Thracia instrepit.

Quò spectat præceptum Pythagoricum, hirundinem sub eodem tecto ne habeas, quo significatur, abstinendum esse à consuetudine garruli & susurronis: & illud Nicostrati,

Εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ καὶ ταχέως λαλεῖν
Ἦν τοῦ φρονεῖν παράσημον, αἱ χελιδόνες
Ἐλέγχονται ἡμῶν σωφρονέστεραι πολύ. hoc est,
Loqui si indesinenter, multáque, & veloriter,
Prudentiam indicaret; vtique hirundines
Fortasse quàm nos sapere dicantur magis.

Lege Plutarch. 8. Symposiac. problem 7.

Hirunde quid.

Progne garrula.] Adnota hoc loco hirundine garrulitatem signari. Pierius Hieroglyph. 22. Videtur autem primum hunc versum ex Martiale mutuatus lib. 14.

Si matutinos facile est tibi rumpere somnos.

Lucanus in tertio:

Dum non securos liceat mihi rumpere somnos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours.

& obſtrepero Daulias ore canis ?] Daulia, daulis, vel etiam daulias, pro luſcinia effertur à Poëtis, quòd in vrbe Daulide (quæ quondam fuit ſub ditione Regis Thraciæ) in auem ſui nominis transformata dicatur à Poëtis. Ouidius 6. Metamorph. & Prou. Daulia cornix. Videtur autem hîc noſter Alciatus Progne cum Philomela confundere, cuius linguam Tereus abſcidit (cùm ei vim intuliſſet) non autem Prognæ vxori. Hac de re vide quid diſceptet Cœlius Rhodigin. lib. 29. cap. 26. (non defuerunt enim qui Prognen in luſciniam commutatam fuiſſe aſſeruerint) Iacobus Bononien. & P. Nannius 6. Miſcellan. annotation. in Virg. Non enim video quàm ſit neceſſe quæſtionem hanc inter Grammaticos controuerſam dirimere, vt neque vacat conferre quæ legimus apud Thucydidem lib. 2. τῆς συγκρούσης, Pauſaniam in Phocicis, Strabonem lib. 1. ad alia enim progredimur. *Luſcinia.*

Dignus Epops Tereus, &c.] id eſt, meritò in Vpupam mutatus, qui maluerit linguam reſcindere, quàm omninò auellere. Vpupa auis militarem quandam criſtam in capite retinet, & quaſi adhuc filium quæritans, has videtur ingeminare voces, πῦ, πῦ, id eſt, vbi, vbi: hinc Epops dicta. De qua Plinius 10. cap. 29. Alij in accipitrem mutatum Tereum volunt, vt Higinus fabula 45. *Vpupa.*

putare.] ſcindere, metaphorâ à vitibus.

Inuidia. EMBLEMA LXXI.

SQVALLIDA vipereas manducans femina carnes,
Cuiq́ dolent oculi, quæq́ suum cor edit,
Quam macies & pallor habent, spinosaq́ gestat
Tela manu: talis pingitur Inuidia.

PIndarus 2. Pyth. sic: —— στάθμαι
Δέ τινος ἑλκόμενος
Περισσᾶς, ἐνέταξεν ἕκ-
κος ὀδυναρὸν ἐᾷ πρόσθε καρδίᾳ,
Πρὶν ὅσα φροντίδι μηχανᾶται τυχεῖν. id est,

Qui facultate alicuius tangitur abundanti, inflixit vlcus miserum suo antè animo, quàm quæ secum corde molitur, assequatur. Nullum vitium inuidia penè vetustius est, aut homini damnosius & efferatius: quandoquidem si eum quibuslibet aliis conferatur, inspiciemus quàm cæca temeritate rapiantur qui melioribus inuident. Nulla enim alia vitia sunt, quæ non aucupentur, aut sentiant aliquam voluptatem. Inuidus perpetuò mæret aut tristatur, eoq́; grauiùs afficitur, quo maiori tenetur inuidia, quia non secus atque ædes, in quibus ipse sit, conflagret. Miserrima sanè conditio, sed quæ tanquam felicitatis pedissequa, successus videndo prosperos intabescat, vt Naso cecinit. Hæc autem descriptio perelegans, qua in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uidorum tristissima & infelicissima, vita proponitur: quippè qui virulentis cogitationibus pascantur, quæ sibi horribilem perniciem adferant, quique sine consilio & ratione aliorum rebus opimis marcescant, & aculeis maledicis pungant & insectentur, nullum tamen inde commodum reportaturi, Iraque, vt hoc quasi per transennam, quid ea turpius aut miserius, cùm vt aliis noxam damnumque inferat, sibi prius, & quidem sæpenumerò grauiùs nocet? Ego in cæteris iniquissima, in hoc tamen æquitatis aliquid habet, quòd eum, in quò est, tanquam veneno proprio afficit, perdit, absumit, eumque vlciscitur primum, à quo concepta & educata fuerit, quod habet illud:

Ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δὲ τὶ καλὸν ἐν αὐτῷ.
Τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην.

Squallida.] sordida & inculta. Squallor etiã tristitiæ nota.

Vipereas manducans carnes.] Inuidia simile aliquid habet cum vipera, quam ferunt non prodire in lucem, nisi arrosis matris lateribus: sic liuor eum primùm afficit, & quasi enecat in quo gignitur. Quò pertinet illud Ouidij in descriptione Inuidiæ, 2. Metamorph. *Inuidia vt vipera.*

—— Videt intus edentem
Vipereas carnes vitiorum alimenta suorum; &c.

Sed alia fortasse ratio commodè reddi potest, vipereas carnes edit inuidia quòd alienis malis gaudeat, iisque pascatur: (id vitium Græcis appellatur ἐπιχαιρεκακία) vel id dicitur vt eius pernicies ostendatur, quæ enim venenata venenis aluntur animalia, exitialius venenum habent.

Cuique dolent oculi, &c.] Hinc illud Maronis:

Testatur gemitu graues dolores,
Suspirat, gemit, incutitque dentes,
Sudat frigidus intuens quod odit.

quæque suum cor edit.] Allusio ad prouerb. Pythagor. Cor ne edito: id est, ne curis animum excrucies: vel ad vocabulum Cura, quæ quòd cor vrat vel edat, dicitur. Cicero 3. Tuscul. ex Homero illud de Belletophõte citat ex veterum nescio quo: *Cor nom edendum.*

Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Similes Maronis versus hi:

Vesanos tacitè mouet furores
Intentans animo faces Erinnys
Lethalis, Tityique vultur intus
Qui semper lacerat, comestque mentem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quò spectat dictum Matreæ Alexandrini, qui ænigmate lusitando aiebat se belluam alere quæ se ipsam absumeret: θηρίον τρέφειν, ὅπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίοι. quo significabat quorundam inuidiam, qui improbè & ignauè dolerent ob prosperos suorũ laborum successus. Retulit Eustath. 1. Odyss. & Athenæus. Seneca, lib. De paupertate: Interdum non licet esse palam miseros, sed inter ærumnas cor ipsum exedẽtes. Græci dicunt δάκνεσθαι, vel τὴν καρδίαν δάκνεσθαι, cùm grauẽ & molestã animi solicitudinẽ significant. Et δακέθυμος ἄτη, noxa animũ mordens, vt Homerus Iliad. vltimo, — τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων τὴν ἔδεαι κραδίην: quousque lamentans & mærens cor tuum exedes?

Pallor inuidi.

Quam macies & pallor habent, &c.] Sic Ouid.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto,
Nunquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno, &c.

& Virgilius:

Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat ossa.

Inuidi maledicentia.

spinosaque gestat tela manus.] Hoc referendum est ad aculeatam inuidorum maledicentiam. Siquidem

Effundit mala lingua virus atrum,

& perpetuò carpit quod assequi nunquam potest. Ad id respexit Ouid. cùm ait:

Indoluit, baculumque capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Luxuria. EMBLEMA LXXII.

ERVCA capripes redimitus tempora Faunus
Immodicæ Veneris symbola certa refert.
Est eruca salax, indexque libidinis hircus:
Et Satyri Nymphas semper amare solent.

LIbidinis symbola ponit ob oculos, nempè Satyrum, qui eruca capite gestet. Eruca quidē (ab vrendo dicta) prouocat ad Venerem, vtpotè quæ virtutis sit calidissimæ. Plin. libro 19. ca. 8. Satyrus autem, siue hircus, luxuriam puridā & olentem designat. Sunt enim Satyri ad Veneré propensissimi: vnde id nominis dictum putant à σατύειν, quod virile mēbrum est. Hoc itaque innuit libidinem in affectu ardere maximè, in actu ipso fœtere & olentem esse, vt quemque ab illicitæ Veneris titillationibus subducat. *Symbola libidinis.* *Satyri libidinosi.*

redimitus tempora.] caput habens cinctum & coronatum. Virgil. in Copa:

— Graia redimita mitella.

Ouid. 3. amorum eleg. 9.

Flaua Ceres tenues spicis redimita capillos.

In 10. Aeneid. vbi de Aemonide Phœbi sacerdote:

Infula cui sacra redimibat tempora vitta

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eſt eruca ſalax.] frequens enim eius vſus Venerem ſtimulat. Ideò antidotum contra amorem præſcripturus Ouid. ab erucę vſu cauendum ſuader 2. De remedio. Martialis etiam: Eruca.

——*Venerem reuocans eruca morantem.*

& appendicibus Virgilianis:

——*libidinoſis incitatus erucis.*

ibidemque.

——*ſalacis nocte tollat erucas.*

vt & Æmilius Macer in eleganti opuſculo De viribus herbarum:

Non modicè manſam, Venerem ſtimulare, vel hauſtam
Confirmant medici pariter plurèſque poetæ.

loquitur de eruca. Illud tritum vulgò:

Excitat in Venerem tardos eruca maritos.

Et ex Ouidio etiam illud:

——*ex horto quæ venit herba ſalax.*

indexque libidinis hircus.] Teſte Pierio Val. Hieroglyph. 10.

Et Satyri Nymphas.] Vide Aelianum lib. 3. De var. hiſt. & Leonic. Thomæum lib. 2. ca. 24. Apud Plutarch. in Galba, homines in diem viuentes, & Satyrici, ἐφήμερους καὶ σατυρικοὺς τοῖς βίοις ἀνθρώπους, pro libidinoſis & luxu diffluentibus accipiũtur. Idem in Pericle: οἱ Σατυροὶ τοῦ Διονύσου ἱεροὶ ὄρθια ἔχουσι τὰ αἰδοῖα, ζύμβολον τοῦ θηρίου σφίγματος: Satyri Bacchо ſacri erectos habent mutones, diuinæ ſymbolum poteſtatis.

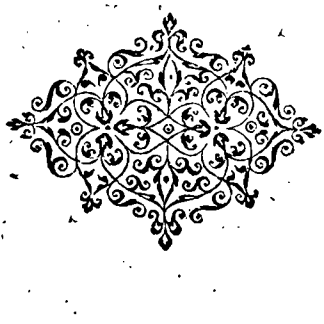

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Luxuriosorum opes. EMBLEMA LXXIII.

RVPIBVS aereis, summique crepidine saxi
Immites fructus ficus acerba parit:
Quos corui comedunt, quos deuorat improba cornix,
Qui nihil humanæ commoditatis habent:
Sic fatuorum opibus parasiti & scorta fruuntur,
Et nullæ iustos vtilitate iuuant.

HOc ex apophthegmate Diogenis sumptũ. Dicebat enim eos, qui profusè & temerè bona decoquerent in rebus Venereis, cõuiuiis magnificis, & id genus aliis, arboribus esse similes in montium cacumine nascentibus, quarum fructus hominibus essent inutiles, à vulturibus aut coruis deuorandi. Illud est quod vulgus nostras crebrò vsurpat, E diuite malo, malæ opes. Fit enim sæpe, vt amplissimæ possessiones, quæ in pios vsus conuerti debuerant, in sumptus inutiles, aut etiam perniciosos & detestãdos prodigantur, nulla habita iusti aut equi ratione. Sententiam illam arguram Diogenis retulit in Paraphrasi Menodoti orationis: ἐπὶ τὰς τέχνας Galenus, his planè verbis: καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης· ὁ μὲν, χρύσᾶ πρόβατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους

Fons Emblematis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ὁ δὲ, πᾶς ἔδει πρὸ χρημάτων συνεῖς ἀπαχθέζων αὐτὸς, ἐκείνων δὲ ἥκιστα πόνῳ, οὐκ ἀνδραπόδοις, ἀλλὰ κόσμοις ἢ κολάσεσι χαίρειν τῶν τε πολλῶν καὶ μάλιστα, μηδὲν μὲν ὄφελος ἔῃ τοῖς ἀξίοις, δεσπόζειν δὲ τῶν πολλάκις. id est, Præclarè itaque Demosthenes & Diogenes, siquidem ille diuites imperitos, nulloque literarum cultu perpolitos, aureas pecudes appellabat: hic autem eosdem ficubus comparabat, quæ nascuntur in locis præruptis, & ad quæ difficilis accessus est: earum enim arborum fructu non homines, sed coruos & graculos vesci: horum autem hominum bona & reditus non ab honestis hominibus, sed à quibusdam facetis & assentantibus absumi.

Rupibus aereis.] id est, editissimis, altissimis, eadem metonymia qua superiùs *aereo nido* dixit.

Summique crepidine saxi.] Videtur hoc hemistichium ex 10. Æneid. imitatus:

Fortè ratis celsi coniuncta crepidine saxi.

Crepido. Edioris autem loci cuiusque extremitas crepido appellatur, estque ora terræ, quam alluit aqua. ἀκρόκαρπος arbor dicitur in cacumine aut extremo fructificans.

Ficus acerba.] Caprificum intellige.

Cornix inauspicata. *improba cornix.*] id est, inauspicata, quam Virg. siniſtram vocat in Eclogis, & improbã 1. Georgicon, vt & improbus anser ob garrulitatem. Cornicem auré prisci inter prodigiosas aues reponebant. Itaque his nominibus improbæ vitę homines intelligit, ex quibus nulla potest neque gratia, neque commoditas elici.

parasiti.] scurræ, & homines qui omnia ventris gratia faciunt. De his in sequentibus commodiùs.

scorta.] meretrices.

Iusti qui? *iustos.*] viros bonos. In sacris iusti dicuntur non tantùm qui iustitiam, sed & qui virtutes alias omnes colunt: eaque iustitia est, quæ in se virtutem amplectitur omnem: & Plato Dialogo, qui ἐρασταί, vel περὶ φιλοσοφίας inscribitur, virtutes morales vno iustitiæ nomine complecti videtur.

Tumu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tumulus meretricis. EMBLEMA LXXIIII.

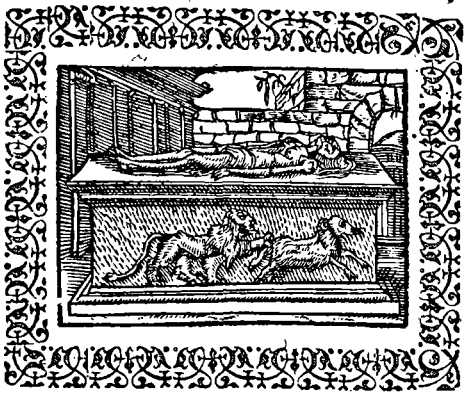

QVIS tumulus? cuia vrna? Ephyraea est Laidos. ah! non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma: illam iam carpserat aetas,
Iam speculum Veneri cauta dicarat anus.
Quid scalptus sibi vult aries, quem parte leaena
Vnguibus apprehensum posteriore tenet?
Non aliter captos quòd & ipsa teneret amantes:
Vir gregis est aries, clune tenetur amans.

Laidi formosissima.

LAidem tota Grǽcia celebrauit ob insignem venustatẽ, ad cuius ædes frequens fuit concursus, vt præter alios cecinit Propertius. Huius monumentum (Pausan. teste 2. Corinthiac.) extra vrbem Corinthi, in qua ætatem exegerat, celebre visebatur secundũ Bellerophontis septum, iuxta Veneris cognomine Melanidos templum, cui pro insigni titulo leæna anterioribus arietem complexa pedibus imposita fuisse perhibetur: quo simulachro petulantia & libido meretricis arguebatur. Per arietem, fatuum stolidumque animal, amatorem vesanum intellige, illum quidem à leæna partibus po-

R

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sterioribus scalptum & detentum, quo rapina meretricia imperiumque in amasios libidine prurientes, & quasi vinculo colligatos exprimitur. Cæterùm leænæ nomine meretricem intelligi multis veterum sententiis constat, & maximè sacrorum Bibliorum locis aliquot: Ezechiel enim Hierosolymam leænam vocat, & Heliachim catulum eius qui in Aegyptum ductus est: Plautus Truculento;

Leana meretricem significat.

Bonis esse oportet dentibus lænam probam,
Arridere quisquis veniat, blandè alloqui, malè corde
Consultare, bene loqui lingua: meretricem esse similem sentis Condecet, &c.

Huic & conuenit senarius veteris cuiusdam poëtæ:

Ἴσον λεαίνης καὶ γυναικὸς ὠμότης.
Par est leænæ & seminæ crudelitas.

Retulit Pierius in Leone 1. Hieroglyph. quem etiam lege in Ariete lib. 10. in quibus Laidis monumenti huiusce meminit, & Gyrald. Syntagmate 13. hist. Deorum. De Laide plura apud Athenæum ca. 20. lib. 13.

Ephyre.

Ephyræa est Laidos.] Ephyræa ab Ephyre vrbe Achaię, quæ nunc est Corinthus. Propertius lib. 2.

Non ita complebant Ephyræa Laidos ædes,
Ad cuius iacuit Græcia tota fores.

De eius patria concertant plerique, vt Athen.

Mors nemini vitatur.

ah! non Erubuit tantum perdere Parca decus?] Nimirum mors nemini parcit. Virgilius in Appendicibus:

Illa rapit iuuenes prima florente iuuenta,
Non oblita rapit sed tamen illa senes.

& Horat. lib. 3. Odar. *Mors & fugacem persequitur virum,*
Nec parcit imbellis iuuentæ
Poplitibus, timidoque tergo.

Senectute forma deflorescit.

Parca.] Atropos, id est, mors ipsa rerum vltima linea.

ætas. |népè senilis, qua veniẽte color & venustas flaccescit. Ouid. 3. Trist. *Ista decens facies longis vitiabitur annis,*
Rugaque in antiqua fronte senilis erit.
Iniicietque manus formæ damnosa senectus,
Quæ strepitum passu non faciente venit.

Veneri speculum dicare.

Iam speculum Veneri, &c.] Milites, qui per ætatem à bellicis functionibus cessant, dicuntur vulgò arma posuisse: & qui alicui omninò arti renunciassent, Deo illi qui arti præerat, instrumenta eius artis suspendebant. Horat. 3. Carm. 26.

Vixi puellis nuper idoneus,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et militaui non sine gloria,
Nunc arma, defunctumque bello
Barbyton hic paries habebit.

Idem 1. epistola ad Mæcenatem:

—— *Vetanius armis*
Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,

vt alicubi Virgil. —— *hic victor cestus, artemque repono,* loquitur de Entello. Sic scorta, cùm ad seniles annos perueniunt, Veneri speculum dicant. Ausonius:

Lais anus Veneri speculum dico: dignum habeat se
Aeterna aeternum forma ministerium.
At mihi nullus in hoc vsus, quiq cernere talem
Qualis sum, nolo: qualis eram, nequeo.

Aegrè ferunt enim rugas contractas, amissamque formæ gloriam, quàm diu in speculo erant intuitæ. Hinc Ouidianum illud 3. Trist.

Cumque aliquis dicet, fuit hec formosa, dolebis,
Et speculum mendax esse querere tuum.

Idem ferè auctor De medicamine faciei:

Tempus erit quo vos speculum vidisse pigebit,
Et veniet rugis altera caussa dolor.

Id & attingit ad Ligurinum Flaccus lib. 4.

Dices heu, quoties te speculo videris alternum:
Quæ mens est hodie, cur puero non eadem fuit?

De speculo multa passim leguntur. Amor, vt ait Euripides, φιλα κατοπτρα τ' ἀνόμις ἐπαβόλμια, amat specula & crinium rusationem: apud eundem Electra damnat formæ lenocinium vsu quæsitum speculi, in matre Clytemnestra, absente marito Agamemnone:

Η ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξησκεις νόμῳ.

quę flauos orbes crinium ad speculum studiosè componebas. Sed & Ouidius, tenerorum doctor amorum, eleg. 14. lib. 1. ad amicam,

Quid malè compositos quereris periisse capillos?
Quid speculum mæsta ponis inepta manu?

Vir gregis est aries.] Virum gregis appellat arietem, vt primo Transformationum Ouidius: *Vir gregis.*

De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus.

Virgilius etiam de Capro:

Vir gregis ipse caper. ——

& in Georgicis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quem legere ducem, & pecori dixere maritum.
Vide Macrob. lib. 6. cap. 6.

In amatores meretricum.

EMBLEMA LXXV.

VILLOSÆ indutus piscator tegmina capræ,
Addidit vt capiti cornua bina suo,
Fallit amatorem stans summo in littore furgum,
In laqueos simi quem gregis ardor agit.
Capra refert scortum: similis sit furgus amanti,
Qui miser obsceno captus amore perit.

Furgus quid.

HOc de furgo pisce, qui fit à larvato piscatore deceptus, manifestè in eos torquetur, qui cæco turpiq; amore capti decidunt in obscenam personatarum meretricum nassam, menti errore nescio quo rati pulchrum esse quod pulchrũ apparet, vnde conditionem nacti miseram eos diu & multũ pœnitet. Quod discrimen vt vitari tandem aliquando possit, adhibenda est cautio diligens. Nam, vt noſtrates dictitãt, Prius nosse opus est quàm amare: qui enim primò visam statim ardet, leuitatis non minimum præ se fert argumentum. Iudicio siquidem est opus & maturo consilio. Proinde bellè pro-

Quomodo à turpi amore cauẽdum sit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fectò Ouid. De remedio amoris primo, qui vt illicitos exclu- *Capra meretricem significat.*
dit eiusmodi ignes, sic honestos probat: ait enim,

Si quis amat quod amare iuuat, feliciter ardet,
Gaudeat, & vento nauiget ille suo.

Porrò Capram referre meretricem exeo patet, quòd morsu pestiléti maximè noceat: germina enim peruestigat, quæ auidissime depascitur: sic meretrix adolescẽtiæ potissimùm cupida est, nimirùm ætas ea est, quæ ob imperitiam faciliùs decipiatur. Vnde non illepidè Nico Attica meretrix ἀίξ, id est, Capra cognominata est, quòd Thallum adolescentem, qui in Atticam mel & caricas emporturus aduenerat, obligurisset. *Voluptas malorum esca.* Huc spectat dictũ Architæ Tarentini, ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν, Esca malorum voluptas: qua homines capiuntur, vt hamo pisces. Vide Plinium sub finem ca. 59. libri 10. Sed tibi factum satis iri puto, si consulas Aelianum De animalib. lib. 1. ca. 23. cuius verba huc conferre non piguit. Φιλεῖσι τοῖς τράγοις ἀλόγων ἀγέλας ἐχυρῶς· ἐὰν γοῦν πλησίον τῆς νήσου νεμομένων ἢ σκιᾶς ἢ δενδρέου ἐν τῇ θαλάσσῃ φανῇ οἱδέ, ἀσμένως περιστέωσι καὶ ἀναπηδῶσι, ὡς ἡδέμενοι καὶ περιφανοῦς τῆς αἰγὸς πολλῷ ἐξαλλόμενοι, καὶ οἱ μὲν ἄκρων ὄντες ἀλπικοὶ πλάγιοι νηχόμενοι δὲ καὶ τοῖς κύμασιν, ὅμως τῆς τῆς αἰγὸς ὀσμῆς ἔχεσιν αἴσθησιν καὶ ὑφ' ἡδονῆς περιελθεῖν ἐκ αὐτὰς σπεύδουσιν, ἐκεῖ γὰρ νῆσος ἐις τὸ περιῤῥηῖδιον δυσπρόσοδος ἐστὶ, ἐξ ὧν πολλῷ σὺν, ἐκ τύπου ἁλίσκονται. ἄλλους γὰρ ἀνὴρ αἰγὸς δορὰν ἑαυτὸν περιαμπέχει σὺν αὐχῆσι τρῖς κέρασι διαρείσης αὐτῆς, λαμβάνῃ δ' ἄρα τ' ἥλιον καὶ τότου ἐπιβουλεύων ὁ θηρατὴς τὴν ἀγέλην, εἶτα καταπαύει τὴς θαλάσσης ὑφ' ἣν οἰκῆσιν οἱ περιῤῥηγνύμενοι, ἀλφίτα αἰγείου ζωμῷ διαβρεχάπτα. ἑλκόμενοι δ' οἱ σαργοὶ ὡς τοῦ τρόπου ἴυγγος, τῆς ὀσμῆς τῆς περιῤῥηγνύμενης, περσίσκοῦ σιτοῦνται μὲν τῆς ἀλφίτου, κηλοῦνται δὲ τοῦ τῆς δορᾶς βλεπομένης ὡς αἰγὸς, αἰγεῖαι δὲ ἀνῆκε πολλὰς ἀγκίστρου σκληροῦ. *Locus Aeliani, est typus huius Emblem.*

Quorum verborum hæc est sententia: Capras sargi admodum amant. Cùm enim vmbram quandam apparet earum caprarum quæ secundum littus pascuntur, statim præ lætitia gestiunt, & quantum maximè possunt, adnatant: & quanquam salire non possunt, tamen salire niti nituntur, sed frustrà tamen. Caprarum odorem percipiunt, etiamsi in fluctibus versentur, quæ caussa est vt accedere ad capras in primis affectent. At cùm in suo amore sint adeò infeliciter nati sargi, earum caussa capiuntur quas tam depereunt. Piscator enim caprina indutus pelle cum cornibus, insidias struit, sole relicto à tergo: atque farinã iure caprino madefactam in eam deiicit partem maris in qua sargi sunt: quo illicio odoris capti sargi accurrunt, farinam degu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours.

stant, & maximè detinentur eius pellis caprinę quam sentiũt. Ex his itaquę piscator multos valido hamo capit, &c. Ad id argumenti copiosiùs illustrandum repetenda est pulcherrima Socratis disputatio cum Aristippo 2. Commentariorum Xenophontis, & colloquium eiusdẽ Socratis cum Theodota, lib. 1. Constat autem hîc allũdi ad Platonicũ hoc, ἡδονὴ δέλεαρ κακῶν: voluptas malorum esca.

Villosæ indutus tegmina capræ.] Hoc mutuatus est ex Moreto Virgiliano:

—— et cinctus villosæ tegmina capræ.

Simus grex. *In laqueos simiquem gregis.*] Sargus capræ amore detentus, & emẽtita capræ forma delusus illaqueatur. Simum gregem pro capris dixit: eodem enim epitheto vsus est Poëta 10. ecloga:

Dum tenera attondent simæ virgulta capellæ.

Citantur & hi versiculi Neuij Aegistho:

Tum autem lasciuum Nerei simum pecus
Ludens ad cantum classium lustrat.

Laqueo amorem significari docuit Pierius, & Venerem vinculo: quo sensu Virgil.

Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum.

Ouid. appositissimè:

Dum cadat in laqueos, captus quoque nuper amator
Se solum thalamos speret habere tuos.

obsceno captus amore perit.] Imitatus & mutuatus est Ouid. illud Fastor. 2.

—— cæco captus amore furit,

de Sexto Tarquinio loquentis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cauendum à meretricibus.

EMBLEMA LXXVI.

SOLE fatæ Circes tam magna potentia fertur,
Verterit vt multos in noua monstra viros.
Testis equum domitor Picus, tum Scylla biformis,
Atque Ithaci postquàm vina bibere sues.
Indicat illustri meretricem nomine Circe,
Et rationem animi perdere, quisquis amat.

Vlyssus socijs à Circe in belluas transfor mati.

HOmerus Odysseas x ait, socios aliquot Vlyssis, qui missi ab eo fuerant exploraturi Circæas ædes, virga percussos à Circe, eporóque pharmacho venefico statim in porcos esse transformatos. Quo figmento effingitur meretricis & libidinis fœdæ typus. Ea enim suis præstigijs humanas illas cogitationes & naturales motiones (quæ ὁρμαὶ Græcis dicuntur) in homine tumultuantes viciat, & mutat in deterius, cùm scilicet in naturam quasi belluinam abeunt. Per Vlyssem autem qui nullo veneficio à pristina forma dimoueri potest, mentem animæ ducem intelligimus. Quod sic ad veterũ mythologorũ sensũ expressit vir industria & ingenio nulli penè secundus Erasmus: Quid innuit Circes fabula, veneficiis homines vertentis in feras, nisi eos qui nequaquam ratione ducũtur id

Socij Vlyssis qui.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quod hominis est proprium, sed totos sese dediderunt turpibus affectibus, iam præter hominis vocabulum nihil hominis habere, sed ad pecudum degenerasse naturam, puta libidine in vrsos, somnolentia ignauiaque in sues, ferocia in leones, atque ita de consimilibus? Quid Vlysses, qui solus poculo epoto, virgáque monstrifica percussus, non est mutatus; nisi firmum illum & constantem sapientis habitum, qui nec frangi terroribus, nec vllis affectuum illicijs ab honesto potest abduci? Sunt verò qui dicant rei veritatem ex eo esse inspiciendam, quòd Circe meretrix, quos sibi amore turpi deuinxit, effecisse tandem prædatores, viarum obsessores & homicidas, nempè quibus nihil superesset ad vitam miseram sustinendã; quæ vitia cùm potius ferarum sint quàm hominum, rem totam lepido & commodo schemate Homerus, & alij nonnulli è veteribus adumbrarunt. Cui sententiæ subscribit Palladas lib 1. Græcor. epigr. his verbis:

Vlysses quid.

Circe meretrix.

Τὸν κίρκλιον θ' Φημι, καθὼς ἐφράκτεν ὅμηρος,
Ἀντ' ἀνδρῶν συῶν ἢ σύας ἢε λύκκς,
Τὺς αὐτῇ παρασίτους ἑταίρας δ' ὕστερον πανοῦργος,
Τὺς φιλεαυθέντας πίθηκοποιήσε ἑπιὶ·
Τῶν δ' ἀνθρωπείων ἀπουσιάσασε λογισμῶν,
Εἶτ' ἀπὸ τῶν ἰδίων μηδὲν ἐχόντας ἔπι,
Ἔτρεφεν ἑνδυτ ἔχουσα, δίκλιν ζώων ἀλογίστων·
Ἔμφρων δ' ὢν ὀδυσεὺς τλὴ τεύπτα φυγών.
Οὐχ ἑαυτῷ, φύσεως δ' ἰδίας δώρημα λογισμὸν
Εἶχε, γοητείας φάρμακον ἀπάτιλον. id est.

Non, vt Homerus ait, tristi medicamine lectos
Hospitio Circe reddidit ipsa sues:
Pauperior sed quisquis erat discesserit ab illa:
Nam meretrix quondam pernicioſa fuit.
Exutosque sinu prorsus ratione maritos
Fornice continuit, non secus atque feras.
Et tamen hanc strenue delusam spreuit Vlysses,
Insigni rerum conditione valens.
Mercurioque datam nec fas est credere moly,
Ille sed ingenio reppulit vsque dolum.

Quinetiam nemo non videt eodem recidere Horatij carmina 1. Epistolar.

Sirenum voces & Circæ pocula nosti:
Quæ si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Xenophon 1. ἀπομνημονευμάτων, Socratem ait in conuiuiis, ad quæ non nisi coactus accedebat, parcissimè cibum capere solitum, iocoq; vsurpare multis eiusmodi appositis cibis, Circen homines trasformasse in sues. ipsum autem Vlyssem mutari non potuisse consilij Mercurij memorē, & abstinētia ipsūmet sua sæpe vtentem. Ad hæc παρεργῶς. Nō parum illustrabit hoc Emblema, Plutarchi Dialogus, quo Grillum disputantē facit. Idem ὁ γαμικοῖς ἀνδράσι παραινέσεως. sic habet: ἡ δὲ τῶν φαρμάκων δύναμις, παχὺ μὲν αἰρεῖ καὶ λαμβάνει ῥᾳδίως τὸν ἐχθύν, ἄκρατον δὲ ποιεῖ καὶ φαῦλον. ὅπως αἱ Φίλτρα πιὰ καὶ γοητείας ὕστερον χαίρωσι τοῖς ἀνδράσι καὶ χρήσωνται δι' ἡδονῆς αὐτοῖς, ἐμπλήκτοις καὶ ἀνοήτοις καὶ διεφθαρμένοις συμβαίνειν. δεῖ γὰρ τινὰ κίρκιν ἀπῆσαι οἱ καταφαρμακευθέντες, ἢ δὲ ἐχέσαντα πρὸς ἑαυτοὺς ὑπὸ καὶ ὄνους γενομένους· τὸν δ' ὀδυσσέα νῦν ἔχοντα καὶ σωφρονοῦντα φρονίμως, ὑπερηγάπησεν. id est, Vt pisces quibusdam medicamentis celeriter capiuntur, sed esui tamen fiunt inutiles: ita mulieres quæ amoris poculis & veneficiis viros captant, voluptatéque in suam potestatem redigunt, stupidos eos, amentes & deprauatos vitæ socios deinceps habent. Ij enim nihil Circæ profuerunt, quos veneficio mutauerat; neque adversum rem iis vsa est, cùm in canes & asinos degenerassent: Vlyssem autem prudentem virum, prudenterque secum versantem, omninò dilexit. *Præclarus Plutarchi locus.*

Exemplum prius eorum qui à Circe in belluas conuersi sunt, absolui. Alterum est Pici equūm domitoris. Picum Saturni filium facit Aeneid. 7. Virgil. & Ouid. 14. Metamorph. Rex fuit Latij, & ab vxore Circe in auem sui nominis conuersus. Quod fingi creditur, quoniam primus hac aue in auspitiis vsus est, quodque augur fuerit: quod à Seruio est annotatum. Sed id melius, & ad hunc locum opportuniùs referemus ad animi leuitatem & inconstantiam quæ ex turpi amore contrahitur. Tertium exemplum fuit appositum in Scylla, de qua iam superiùs à nobis dictum satis. Hic tamen speciatim conuertitur ad meretriciam turpitudinem, quæ vt supernè faciem virgineam ostentat, ita infernè rabidi canes conspiciuntur, audacia, rapina, ingluuies, qui ad exitium miseriamque certissimam precipites agāt, quotquot amore turpi capiuntur. Quæ omnia eo spectant, vt quisque virtutis & honesti studiosus impudicarum mulierum dolos præstigiasque omnes declinet intelligatque, quod Cicero ait, corporis voluptate non satis dignam esse hominis præstantia, eamque vt belluarum propriam contemni ac reiici oportere. *Picus in auē mutatus.* *Scylla.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Circe filia Solis.

Sole fatæ Circes.]Ouid.initio 14.Metamorph.

Sole fatæ Circes, variarum plena ferarum. Testis Higinus. Filia autem solis habitam propter herbarum scientiam, quæ radiis Solis vim & incrementū capiunt, credibile est. Fabulæ huius meminere Diodor.lib.4.Plin.variis locis.D.Augustin.18.De ciuitate cap.17.

Testis equum domitor Pieus]Sic Virgil.

——ancile gerebat

Picus equum domitor, quem capta cupidine coniunx
Aurea percussum virga, versumque venenis
Fecit auem Circe, sparsitque coloribus alas.

Et rationem animi]ideò mythologici Venerem ἀφροσύνην, quasi ἀφρονίλιν, id est stultitiam & mentis priuationem interpretantur. Propius allusit 2.de laudib. Stiliconis Claudianus:

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat calligine sensus.
Membráque Circæis effeminat acrius herbis.

M.Tullius prima Verrina(vt hoc quasi per transennam)allusit ad hanc poëticam fabulam: Est adhuc, id quod vos omnes admirari video, non Verres, sed Q.Murius. quid enim facere potuit elegantius ad hominum existimationem? æquiùs ad leuandam mulieris calamitatem? vehementius ad Quæstoris libidinem coërcendam? summè hæc omnia mihi videntur laudanda, sed repentè vestigio ex homine, tanquam aliquo Circæo poculo, factus est Verres: redit ad se, atque ad mores suos &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Amuletum Veneris. EMBLEMA LXXXIII.

INGVINA *dente fero suffossum Cypris Adonim*
Lactucæ foliis condidit examinem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca resistit,
Quantum eruca salax vix stimulare potest.

Athenæus Dipnosoph. 2. cap. 32. rationem affert, cur dicatur Venus Adonidem ab apro interemptum lactucæ foliis occultasse (quod alij tamen de Phaone Lesbio tradidere, vt retulit in historia Poëtarum Lil. Gyraldus) quòd nimirùm qui lactucis assiduè vescuntur, hebetiores fiant, καὶ ἀνάφροδισοι, & ad libidinem minus idonei: lactucam enim frigidam esse, iam in superioribus docui ex Plinio. Venus itaque fingitur emortui Adonidis genitalia lactucis recondere, vt moneamur libidinem turpémque voluptatem ciborum moderatorum vsu sopiendam & reprimendam esse. Nihil enim æquè conducit ad morus illiciros cohibendos, quàm victus ratio temperata. Ouidius inter alia, quæ de remedio amoris scripsit, vt à quibusdam cibis abstinendum esse monet, sic quosdam esse tutò adhibendos suadet, his quidem verbis:

Lactucæ vis.

Victus ratio quid conferat.

Ecce cibos etiam (medicinæ fungar vt omni

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Munere) quos fugias, quosve sequare, dabo.
Daunius an Libycis bulbus tibi missus ab oris,
An veniat Megaris noxius omnis erit.
Nec minus erucas aptum est vitare salaces,
Et quicquid Veneri corpora nostra parat:
Vtiliùs sumas acuentes lumina rutas,
Et quicquid Veneri corpora nostra negat.

Sed & ex nimia ciborum copia turpem amorem excitari Phocylides testatur,

Οὐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ.
Ἡ πολλὴ δὲ τρυφὴ πρὸς ἀμέτρους ἑλκεῖ ἔρωτας.

Adonis. *Inguina dente fero, &c.*] Fabulam Adonidis ab apro interempti Ouid. sub finem 10. Metamorph. descripsit, nec tamen huius mysterij meminit. Hanc attigit, & August. De ciuit. 6. cap. 7. totumque illud ad Physicen retulit Macrob. 1. Saturn. cap. 21.

Cypria Venus. *Cypris.* Venus, ab insula Cypro ei sacra, libidini deditissima. Polydor. Virgil. lib. 3. cap. 17. De inuentorib. rerum, post Iustinum Martyrem, Euseb. Lactant. & alios sexcentos retulit.

Aruum genitale. *genitali aruo.*] Hîc aruum genitale pro virilibus & pudendis posuit, quòd sint generationis instrumenta, vt Virgil. 3. Georg.

Hæc faciunt nimio ne luxu obtusior vsus
Sit genitali aruo, et sulcos oblinet inertes.

Loquendi eandem formulam non est aspernatus August. lib. 18. cap. 23. De ciuitate Dei: Sed voluntati, inquit, membra illa vt cætera cuncta seruirent; ita genitale aruum vas in hoc opus creatum seminaret, vt nunc terram manus, &c. sic aruum genitale, κῆπος Græcis, Latinè hortus dicitur.

lactuca resistit.] Consule Plinium. Dionys. Cassius lib. 12. De agricult. cap. 13. Cocta, ait, coitum auertit. Vnde Pythagorici ipsam eunuchum appellant. Martial. 13. palumbes torquatos reprimere Venerem tradit:

Inguina torquati tardant, habetántque palumbi:
Non edat hanc volucrem qui volet esse salax.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Inuiolabiles telo Cupidinis.

EMBLEMA LXXVIII.

NE dirus te vincat amor, neu femina mentem
Diripiat magicis artibus vlla tuam:
Bacchica auis præsto tibi motacilla paretur,
Quam quadriradiam circuli in orbe loces:
Ore crucem & cauda, & geminis vt complicet alis,
Tale amuletum carminis omnis erit.
Dicitur hoc Veneris signo Pagasæus Iason
Phasiacis lædi non potuisse dolis.

ARtificiale est in Venereos motus, & præstigiarum laqueo amuletum, cuius tamen rei fides penes auctores esto. Pindatus Ode 4. Pythiorum, auctor est, Motacillam à Venere primùm è cælo ad homines deportatam, & Iasoni traditam, vt Medeam alliceret. Hanc autem auiculam aiunt veneficis mulieribus ad incantationes esse perutilem: eam namque accipiunt trocho, & rota quadam alligant, quam in orbem voluunt præstigiatores, & noxia verba immurmurant. Alij, quòd exempta viscerum interanea orbi-

Motacilla Iasoni à Venere tradita.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Iynx. culo appendunt, vnde prouerbio apud Græcos vulgato, Iyngem hi dicantur habere, qui veluti quibusdam præstigiis homines ad amorem pertrahunt. Noster Alciatus ex Homero & scholiastis quibusdam, extulit quod hic octostícho tradit; nimirùm ad arcendas amoris illecebras (quo nullum exitialius aut furiosius præstigium) adhibendam esse motacillam humano stomacho, quæ disponatur inter binos circulos sese quasi intersecantes. Sanè numquam mihi persuasero virum doctissimum, & rerum multarum cognitione insignem, id aliis communicasse vt rem vetam & seriam; & vt crederet tantam esse amatorij philtri vim, vt mentis humanæ libertatem sic cogere, aut torquere vel flectere eo tandem modo posset. Sed tamen profectò non ausim diffiteri, pleraque esse remedia ex bonis auctoribus petenda, quibus effrenata & indomita penè amoris huiusce petulantia cohiberi, aut etiam sopiri queat. At verò quis tam excors erit aut stupidus, qui furorem illum Cupidineum insigni hoc præstigio coërceri posse dixerit, & fascino quodam cupidines mentem occupantes exturbari? Viderint alij, quibus amatoria Ouidiana quandoque placuerint impensiùs: tamen ipsemet extulit & verius, & quidem salubrius:

Præstigium amoris præstigio non pellitur.

Ardet & assuetas Circe tendebat ad artes,
Nec tamen est illis attenuatus amor.
Ergo quisquis opem nostra tibi poscis ab arte,
Deme veneficiis carminibusque fidem.

Idem loco alio verè & disertè amorem non conciliari magicis artibus docet:

Fallitur Aemonias si quis decurrit ad artes,
Dátque quod à teneri fronte reuellit equi.
Non facient vt viuat Amor Medeides herbæ,
Mixtáque cum magnis Marsa venena sonis.
Phasias Æsonidem, Circe tenuisset Vlyssem,
Si modò seruari carmine posset amor.
Nec data profuerint pallentia philtra puellis:
Philtra nocent animis, vimque furoris habent.
Sit procul omne nefas: vt ameris amabilis esto:
Quod tibi non facies, sola dabit forma.

Sed miseri homines amore perculsi graui, cùm te amata statim potiri nequiuerunt, ad artes magicas & amatoria pocula perfugium habuere, res imprimis noxias & exitiales. Constat enim Lucretium poëtam, Antiochum, Caligu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lam in furorem versos sumptis hisce philtris; quemadmodum & Lucullum, alios que nonnullos. Cætetùm nullum petinde remedium est efficax ad turpes hosce motus sedandos, quàm studio & labori cuipiam honesto sese protsus dedere: sic enim fiet, vt clauus clauo pellatur. Cùm enim perspicuum sit, amorem hunc non nisi in animos luxu & otio fractos irrepere, nullo planè modo auelli potest, nisi accedat labor aliquis & anxietas, quæ sua molestia innatas amoris maculas oblinat. Ouidius: *Remedium efficax in amorem.*

Desidiam puer ille sequi solet, odit agentes:
Da vacuæ menti, quo teneatur, opus.

Quid si amuletum certius, & profectò salubrius huc apposuero, nempè vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitiis crucifigamus? Iste erit diuinus & cælestis ἀνάπτυξις, qui terrenum illum & in hac corporis compage delitescentem ἔρωτα, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum satis erit ad turpia omnia libidinum motuumque genera frangenda.

Bacchica auis præsto tibi motacilla.] Auicula est plumis discoloribus, prælongo collo, lingua exerta, colore vario, motu crebro se circum agens, & ceruicem in orbem flectens: vnde & σεισοπυγίδα vocant; seu σείσουρα, aut κιλλουρα, vt apud Hesychium, Latinis Motacilla, Gallis *bergeronnette*, aut *ballequeue*, à caudæ motu, seu cauda tremula. Varro meminit De lingua Latina: Sic Galerita & Motacilla: altera quòd in capite habet plumam alatam: altera quòd semper mouet caudam. Non me tamen fugit, quòd pluribus verbis contendat Baptista Pius, Annotationib. poster. cap. 3. Motacillam ἴυγγα & Iyngem pro vna & eadem accipi non debere, idque contra Seruij & Gazæ opinionem Certè ἴυγξ Iynx, ea est quæ Gallicè *turcot*, auis paulò maior fringilla coloris varij: cui collum circumagitur, lingua serpentibus similis, prælonga (qua exerta formicas attrahit, vnde formicula dicta quibusdam Italis) vngues vtrinque bini. Quæ autem hæc auis sit, repete ex Aristot. 2. De histor. animal. & Plinio 11. Lege prouerb. Iynge trahor. Adhæc cur Motacilla dicatur auis Bacchica, rationem auctores non reddunt. Hesychius quidem Bacchum ἰυγξίον cognominatum ait, quia (ni fallor) ad Venerem inflammet immoderatus vini vsus. Fortasse Bacchus ἰυγξὶς appellatur, quòd vinum homines ad se iyngis instar alli- *Motacilla qua auis.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ciat, ac si dicamus, illecebrosum, vel meliùs etiam iynx à Pindaro dicitur μαγιὰς, non quòd Bacchi sit auis, sed quòd furorem inducat.

Quam quadriradiam.] Pindari est istuc; nam τετραχυάμονα eam, de qua hic agitur, auem nominat, id est quadriradiam.

amuletum.] remedium aduersus veneficia malaque medicamenta, ab amoliendo: ἀποτρόπαιον, ab ἀποτρέπω, amoliri, depellere, quod verbum frequens est Plinio.

Pagasa. *Pagasæus Iason.*] Fallunrur qui legunt *Pegasæus*. Iason autem dictus est Pagasæus à Pagasa Thessaliæ vrbe, iuxta quam Argo nauis fabrefacta: quam etiam Ouidius septimo Metamorph. principio Pagasæam puppem nominat. Idem 8.

—— auctor teli Pagasæus Iason.

& Fastorum 1.

Passus idem Tydeus, & idem Pagasæus Iason.

Lucan. 2.

Vt Pagasea ratis peteret cùm Phasidos vndas.

Phasiacis dolis.] incantamentis Medeæ, quæ à Poëtis cognominatur Phasias, à Phasi Colchorum fluuio. Ouidius De arte:

—— maritum
Barbara per natos Phasias vlta suos.

Lasciè

Lasciuia. EMBLEMA LXXIX.

D'ELICIAS & mollitiem mus creditur albus.
Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
An quòd ei natura salax & multa libido est?
Ornat Romanas an quia pelle nurus?
Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
Et celebris suaui est vnguine muscus Arabs.

PErstringit mollitiem & lasciuiem nobilium quarundam matronarum, quæ ad corporis ornatum ostentent raras pelliculas animalculorum, nempè muris aranei, æluri zibellini (felis libidinosissimi) & præterea vtantur suffitu musci Arabici. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisque scriptoribus tradita. Hinc enim illud Martialis:

Ornatum matronarum nimius. Mus albus.

Nam cùm me murem, cùm me tua lumina dicas,

Opici mures dicuntur Iuuenali salaces, libidinosi, obscœni, à spelunca quam Græci ὀπὴν, id est foramen, cauernam, vt D. Augustin. tradit quæst. in Exod. lib. 2. Sic enim obscenitatis partes per cauernam interdum argui docet Ausonius in epigrammatis,

Deglubit, fellat, molitur per vtranque cauernam.

Legi Messalinâ portentosæ libidinis mulierem ab Epicrate

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dictam esse Myconiam, quasi dixeris murinam. Adhæc nonnulli feminam salacissimam per æluri feminæ simulacrum figurari dixerunt, propter animalis ingenium: coguntenim mares ad coitum feminæ, ipsæque puniunt, nisi pareant. Cæterùm muscum Arabicum circumferunt, non modò matronæ principes, sed & aliæ gradu longè inferiores: tantaque in iis est & cultuum, & suffituum varietas, vt fermè ignorent voluptatem quæ inde capi possit, quòd in his assiduè versentur, quibus nempè perspectum non est quod Satyricus ait, voluptates ex vsu rariore commendari. Cur autem mulieres suffitu & suauissimis odoribus vtantur, hanc esse caussam aiunt, quòd totæ sint venereæ. Itaque Poëtæ Græci Venerem nusquam loco egredientem fingunt, nisi odore aliquo exquisitissimo relicto ad suam præsentiam declarandam: adiiciunt præterea suffitus omnes esse salaces. Muliebres ornatus ridet taxatque Lucianus in Amoribus, Iuuenalis Satyra 6. & vberrimè Plautus in Pœnulo: item Aelian. 1. De varia historia.

Muscus Arabicus.

mollitiem mus creditur albus arguere.] Lege Prouerb. Erasm. Mus albus: in lasciuum & libidinis immodicæ hominem.

murus.] matronas, nomẽ speciali' pro cõmuni, σωεκδοχικῶς.

Zibellus.

Sarmaticum murem, &c.] Zibellus à quibusdam mus Sarmaticus appellatur ad Alciati mentem, quòd è Sarmatia aduehatur: dicitur & Aelurus, de quo lege cap. 10. lib. 12. Aelian. De animalium histor. Sed non à mure muscum dici, at potius ab vmbilico capreoli censent eruditi homines.

Muscus Arabs.] Dicam obiter, Romanos olim in obsidione Veiorum pellibus tectos hiemare cœpisse, vt est apud Liuium lib. 5. sed hæ pelles rudiores erãt, vt seculum vnde fuit, quas nulli alij vsurparent in vrbe. Constat tamen pellium vsum, postea in vestitum irrepsisse: quod Seneca testatur in epistolis, quo loco mentionem facit pellicularum vulpium, muriũque, quas Zibellinos atque Armelinos plerique nuncupant: tametsi Zibellini maiores sint, quàm quibus murium nomen conueniat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

DESIDET in medio Essæus, speculatur & astra,
Subtus & accensam contegit igne facem.
Segnities specie recti velata cucullo,
Non se, non alios vtilitate iuuat.

QVamquam id non incommodè torqueri posset in eos, qui concreditam sibi eruditionis & ingenij dotem aliquam excellentem miserè negligunt, idque non referunt ad vsum, cuius potissimùm gratia norunt sibi esse demandatum & commissum à summo & præpotenti bonorum omnium auctore Deo; tamen, nisi me fallit animus videtur hoc reuera tortum esse in desides quosdam cœnobitas, qui ἡσυχίας imaginem aliquam professi, ignauiæ sitv ætatem terunt: literas aspernantur, aut certè non magni faciunt, quanquam alioqui valeãt ingenio & non parua naturæ dexteritate: iners omninò genus, & fruges consumere natum, & ex tertio illo hominum genere quod assignat Hesiodus, meritò dixerim, cùm nec sibi nec aliis commodum aliquod referant. Quod ipsum tamen velim æquis auribus accipi, non enim is sum qui ausim aut etiam velim carpere instituta illa vetera primùm quidem à sapientissimis inducta patribus, nostræ pietatis Christianæ antesignanis & vindicibus, quorum tanta est *Quorundam cœnobitarũ desidia.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

apud nos auctoritas, vt inuerecũdum esset, ne dicam impium, eorum vitam, pietatem, doctrinam, fidem non probare, non colere, non amplexari. Vt ergo apertè dicam quod sentio ea de re: hîc ab Alciato, à me, ab aliis etiam quibus simplex minimeque fucatus est animus, nullo modo reprehenditur monachorum institutum & regula, sed multorum ex iis otium, ignauia, imperitia notatur; quippe qui eo nomine pessimè de se deque aliis mereantur. Iactent ij quantumuis sui ordinis suarumque legum antiquam dignitatem & sanctimoniam: nisi enim se similes iis præstiterint qui laboribus, vigiliis, studiis, ieiuniis, omni denique patientiæ laude Christianum nomen auxerunt & amplificarunt, non video qua ratione digni habeantur eo, quod fuit honorificum apud priscos, monachi nomine, quod illi sua vecordia & inertia, ne quid dicam grauius, contemptum reddunt. Vtinam verò vt continuò solent insolescere ob veterum illorum patrum admirabilem toti posteritati religionem, ita eorundem vitæ institutum æmularentur: non enim misero & infelici otio se ita dederent, vt δὶς διὰ πασῶν abessent ab iis quos ad piæ vitæ religiosæque institutionem se imitari dictitant. Sed ne abeam longiùs, quid laboriosius excogitari, quid sãctius, quid diuinius in terris fingi aut audiri potuit, quàm fuit illa verè ac meritò laudata priorum monachorum vitæ ratio? quod purius aut vberius olim ecclesia seminarium clarorum virorum habuit, quàm quod à cœnobiis, mandris illis & eremis ductum fuit? Nunc verò Deus optime! quàm absumus à prima illa canaque religione, cùm qui seuerioribus institutis sese obligent, non tam pietatem quàm otium, non tam solitudinem meditandique de rebus diuinis opportunitatem, quàm desidiosam vitam sibi proponant. Ad id quidem certè pluribus exaggerare videtur esse non modò superuacaneum, sed & intempestiuum; quandoquidem notius sit, quàm vt confirmare habeam, ne videar iniquiùs in eos debacchari, quos ad meliorem frugem reuocare laboris esset infiniti, & penè ἀδύνατον: admonere, intempestiuum & quidem importunum: reprehendere, prorsus odiosum, & perinde non omnibus gratum. Hac enim tempestate sic omnia sunt exulcerata, sic lubrica & peruicacia, vt quoquò te vertas, vel etiam nolens, experiaris te per ignes incedere suppositos cineri doloso; & quicquid in eiusmodi quorundam hominum negotio velis attingere, vlcus & vomicam citissimè deprehendas, adeò sub omni lapide

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dormit scorpius. Itaque satius esse duco malum bene conditum non mouere, & huius ordinis viros bonos (quos tametsi paucos & colendos, & exosculandos esse puto) à malorum fece semper abstrahendos & eximendos vnicè volo, ne errore quodam populari pro vitio virtus crimina sæpè ferat.

Desidet.) Cicero proinde in Verrinis dixit per Metaphoram ignauis consentaneam: Quid sedes Verres? quid spectas? Idem in Pisonem: An potest vlla excusatio esse, non dico malè sentienti, sed sedenti, cũctanti, dormienti in maximo Reip. motu consuli? Eodem sensu Hesiod. ait, spem non bonam, virum indigentem tenere, sedentem in taberna, cui victus sufficiens non sit: *Desidere.*

Ἐλπὶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει,
Ἥμενοι ἐν λέσχῃ, τῷ μὴ βίος ἄρκιος εἴη.

Sed & Demosthen. 1. Olynth. Atheniensibus succenset, eosque sedere dicit, & Philippi potentiam non attendere. Sic enim: ἀλλ' οἶμαι καθήμεθα, οὐδὲν ποιοῦντες, &c. Desidere in modio, pro ignaui signo superiùs posuit, in simulacum Spei:

Cur in dolioli tegmine pigra sedes?

Itemque astra speculari:

Quæ Dea tam læto suspectans sidera vultu?

Lege Pierium Hieroglyph. lib. 56.

Essæus.] Essæi, Iudæi fuerunt, ab aliis vitę seueritate, ieiuniis & institutis quibusdã differentes. De iis Philo Iudæus. Eusebius De præpar. euãgel. & Philastrius in catalogo hæres. *Essai qui.*

accensam contigit igne facem.] Visus est mihi hic locus inter alios permultos dignus esse qui maiore cura studioque à nobis explicetur. Sed mihi ea de re cogitãti tam multa è multis & variis occurrunt, vt verear ne quis me putet intemperanter abuti studio, aut etiam plerisque otiosus videri. Sed ad rem. Plutarchus 4. Decretorum de anima disputans ex Democrito, ignitũ quiddam esse ait ex naturis concretis mente perceptis, globosas ideas, quæ habeant igneam facultatem, idque corpus esse. Succurrit id Lactantij è 2. cap. 3. Quòd si anima ignis est, in cælum debet eniti, sicut ignis, ne extinguatur, hoc est ad immortalitatem quæ in cælo est. Virgil. in 6. *Facem accensam tegere, quid, & quid per ignem intelligitur.*

Igneus est ollis vigor, & cælestis origo
Seminibus. —

Hesiodus, & eius interpretes, ab ea opinione nõ recedũt, cùm aiunt Prometheum ignem cælestem clepsisse, quem simulacro à se confecto apposuit, vt animatum fieret, ea enim mens

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

est, quæ molem agitat, & toto se corpore miscet. Quòd si quis fortè putat, cur Hesiodus & ipse Maro dicant Iouem ab hominibus ignem remouisse, facilis est responsio. Vis enim & solertia humani animi difficilis est inuentu, quòd hebetiore ingenio simus: adeò nihil tam excellens & præclarum sine magno aliquo labore vita dedit mortalibus. Contegunt ergo cœnobitæ otiosi ac languidi facem accensam sub pallio, nullis artibus, aut studiis honestis animum applicantes, nulla sua industria ac diligentia notiones animi exerentes, vt non minus verè quàm rectè in eos id Plautinum conuerti possit,

Summa ingenia in occulto latent.

Ad ea quæ de igni vel ardenti facula iam dicta sunt, adiicerem lubens quæ Plutarch. disputat Commentario, An rectè dictum, λάθε βιώσας: eo etiam qui est de cupiditate diuitiarum, sed maximè iuuat locus ille Problematum, quo ait, veteres obscuris vsos rationibus, potissimùm in rebus sacris, lucernam corpori animam continenti similem dixisse. Lux enim est, inquit, qui intùs est animus, &c. Quòd si qui monachi, vt sunt ex iis quidam boni viri, sed non satis eruditi, dicant id à paganis auctoribus malè detortum, ne videar verbo molestus, quippè qui fausta omnia illis precari non desino, euoluant quæso diligenter magni ac sancti viri Chrysostomi Christianam sententiam, ad illum sacri Euangelij locum, *Luceat lux vestra, &c.* Hunc enim Chrysostomum iudicem honorarium si admiserint; nihil dico amplius, caussa dicta est.

subtus accensam facem contegit.] Petitum id è Socratis apophthegmate: ὅυτε πῦρ ἱματίῳ περιστεῖλαι δυνάτον, ὅυτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ: Neque ignem veste nec turpe aliquod delictum tempore occultare possibile est, quò refero adagium, Sub tunica & sinu, de iis quæ occultè fiunt, non palàm & in propatulo: & Manum habere sub pallio, pro eo quod est, languere otio.

Non se, non alios iuuat.] Proinde ex tertio illo genere hominum, quod Hesiodus assignat; Cicero 2. Offic. Quamobrem contemnuntur ij qui nec sibi nec aliis prosunt, vt dicitur: in quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Lege prouerb. Nec sibi nec aliis vtilis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Desidiam abiiciendam. EMBLEMA LXXXI.

QVIS QVIS iners, abeat: nam in chœnice figere sedem
Nos prohibent Samij dogmata sancta senis.
Surge igitur, duroque manus assuesce labori:
Det tibi dimensos crastina vt hora cibos.

ADhortatio est ad laborem, sumpto argumento ex parœmia Pythagorica, qua præcipiebat chœnici non esse insidendum: cuius explanationem malumus ab ipso Alciato repetere (cùm sit obuius locus) quàm ab aliis quibusque tametsi doctissimis, emendicare, vt sumus initio polliciti. Sic itaque ille 1. Parergôn cap. 17. Sciendum est, inquit, apud Athenienses fuisse mensuram tritici, quantum quisque vno die comederet: ea erat & maior libra, vocaturque chœnix, vel μέτρον, vt interpres Aristophanis ait: pendebat autem earũ drachmas CL. hoc est, septem & viginti vncias Græcas, vt Iulius Pollux, & Nicandri interpres scribit: nostra autem mensura sesquilibram: eius chœnicis, dimidium drachmarum 75. libra seu libella dicebatur, vt Rhemnius Palæmon ostendit eo carmine:

Chœnici non insidendum, quid.

Attica non minor est: ter quinque hanc denique drachmis,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et ter vicenis tradunt explerier vnam.

Igitur iubet cõstitutio duas libellas, id est chœnicẽ victualis substantiæ custoditis præstari: quod etiam olim fieri solitum ostendit Pythagoræ symbolum, *Super chœnicem non esse sedendũ*: id est, non debere quenquam præsenti cibo esse contentũ, sed potius aduersus legẽ Euangelicã de crastino sollicitari. Sic & Corinthij χρινοκομέτραι dicti, quòd pluribus seruis abundarent: quibus demensum, seu, vt in Euangelio Lucæ dicitur, σιτομέτριον quotidie præstandũ erat. Id singulis mensibus erat apud Romanos quaterni modij, vt scribit in Phormione Terentiana Donatus. Hactenus Alciatus. Hoc itaque prouerbio docebat Pythagoras, non oportere per inertiam & otium, cibum alienum sectari, sed sua quemque industria debere sibi facultates cõparare, quibus vitæ munditiei cousulatur. Proinde meritò Respub. omnis liberaliter instituta segnes & laborum osores expellit & execratur. Institutum celebre laudatur Atheniensium (profectum illud quidẽ ab Indis & Ægyptiis) quo inertia & otium iudicio publico damnabantur. Nam singulis annis statoque tempore ciues in iudicio sistebant, exposituri, quo quæstu, quaque arte viuerent. Et Corinthi Periander hunc morẽ instituit, vt si quem splendidiùs obsonari animaduerterent, exquirerent vndénam sumptus ille suppeteret: si esset vnde illud vitæ genus tueri posset, sinebant vti: si facultatum modus non esset, iubebant hominẽ moderatiùs viuere: ni dicto esset audiẽs, mulcta damnabatur, at si nihil omninò haberet, nihilominus ita splendidè viueret, curabant interfici, quia hunc furem esse, aut prædatorem, aut calumniatorem necesse esset. Ea fuere veterũ instituta, hi mores: sic enim censebant ignauum & nullius frugis hominẽ indignum esse qui vitæ commodis frueretur. Præclara se mihi offert oratio Tiberij in senatu, qua respondit M. Hortalo, nobili inueni, cui inopi Augustus antè succurretat, vt suum ordinem seruaret: sed postea cùm se, suosque liberos, quos multos habebat, sustentare non posset, Tiberium Cæsarẽ rogauit, vti noua liberalitate iuuaretur. Cui sic Tiberius: Si quantum pauperum est, venire huc, & liberis suis petere pecunias cœperint, singuli numquam exsatiabuntur, Resp. deficiet: deinde, quod si ambitione exhausetimus, per scelera supplendum erit. Dedit tibi, Hortale, Diuus Augustus pecuniam, sed non compellatus, nec ea lege vt semper daretur: languescet alioqui industria, intendetur socordia, si nullus ex se metus, aut spes, aut securi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

omnes aliena subsidia exspectabũt, sibi ignaui, nobis graues. Corn. Tacit. 2. Annal. Refert Sabellicus, apud Florentiam patrio instituto in eos animaduerti, qui otiosè & ignauiter in ea ciuitate agunt. Expostulatus enim eorum quispiam, vnde victum sibi comparet, nisi rationem possit explicare, qua vitæ probet integritatẽ, vt sceleris conuictus plectitur, aut vt ciuitati perniciosus eiicitur. Tale profectò debet esse ignaui hominis maleq́ue feriati præmium, κοιμώμενος γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ait Plato: quo quidem innuit, eum numquam ad summam virtutis laudem peruenturum, qui duram & asperam illius callem numquam fuerit ingressus. Siquidem ὁ φεύγων μύλην, ἄλφιτα φεύγει. vnde meritò vt studiorum labores sequitur gloria, sic ignauiam contemptus & inopia comitantur.

Samij dogmata sancta.] Pythagoræ symbola oraculorũ instar à priscis celebrata sunt. De his Plutarch. variis locis: quę symbola certatim à viris doctis exposita sunt. Ex veteribus nominantur Anaximander, Milesius iunior, & Polyhistor, Alexãder, quorum libri temporis iniuria perierunt. Plutarch. Athenæus & Laërtius, non perpetua disputatione, sed hinc inde multa explicuerunt. Ex recentioribus Philip. Beroaldus, Erasmus, Phorcinus & Gregorius Gyraldus in ea re sedulam operam nauarunt. *Pythagoræ symbola.*

duroque manus assuesce labori.] verbum hoc, assuesce, frequentatiuum vel naturæ neutrius, pro actiuo malè vsurpari me, nõ longè antè, monuit Fornerius I C. doctissimus vel aliud agẽs: cui ego, vt in cæteris assentior facilè: malim ego dicere

—— *duroque manus compone labori.*

crastina vt hora.] id est, dies crastinus: Synechdoche.

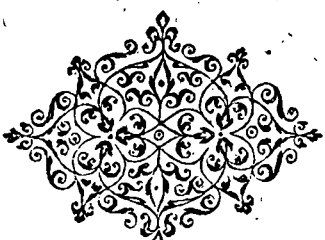

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In facilè à virtute descisentes.

EMBLEMA LXXXII.

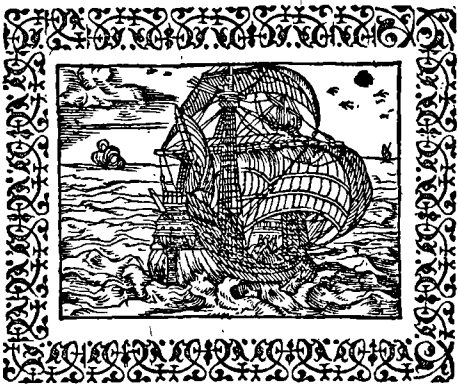

PARVA velut limax spreto Remora impete venti,
Remorumque ratem sistere sola potest:
Sic quosdam ingenio & virtute ad sidera vectos
Detinet in medio tramite caussa levis.
Anxia his veluti est, vel qui meretricius ardor
Egregiis iuvenes sevocat à studiis.

Inconstantes.

QVi sunt ingenio lubrico & inconstanti, mentem suã ab honesto quodam instituto vitæ dimoueri facillimè sinunt. Sic enim cum damno non leui cœptis rebus abstinent, easque penitùs deserunt, vel controuersiæ, aut litis mouendæ tricis, & quasi tendiculis auocati, vel quibusdam illecebris amasiæ alicuius deliniti. Qua in re, vt in Glauci & Diomedis armorum permutatione, sentiunt tandem suo magno malo quàm periculosum sit, & quidem alienum à recta mẽte, Philosophiæ septis auocari, vt rei vel leniculæ, vel etiam flagitiosæ se adiiciant. Id enim refert nauis, quæ remora pisciculo minutissimo sistatur. Mirũ sanè & planè incredibile, nisi

fidem auctores magni nominis facerent. Hic remora, impedimentum & obiectam tardationem significari apud veteres asserit Pierius Hieroglyph. 30. Commodissimum habes exemplum ad id illustrandum, in Critia & Alcibiade apud Xenoph. 1. commentar. hi enim adolescentes magnis naturæ & ingenij conformati dotibus ad res summas nati leuiculis occasionibus non tam deterriti quàm auocati ab officio, sibi suæque Reipub. exitium crearunt. De Echeneide Plutarch. 2. Symposiac. quæstione 7. & 2. Problematon, quæst. 3. non enim commodè possumus citra tædium omnia huc conferre. *Remora quid.*

Parua velut limax, Remora, &c.] Testis est Plin. lib. 9. c. 25. Sic Basilius: ἐχῖνος ὅταν προΐδῃ ταραχὴν ἐξ ἀνέμων, ψηφῖδα τινὰ ὑπελθὼν γενναῖαν, ἐπ' αὐτῆς ὥσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλεύει κατεχόμενος τῷ βάρει, πρὸς τὸ μὴ ῥαδίως τοῖς κύμασιν ἀποσύρεσθαι· τοῦθ' ὅταν ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκωμένην βιαίαν κίνησιν τῶν ἀνέμων. id est, Echinus vbi præsentit ventorũ tumultus, calculũ quendã & lapillũ magnũ arripit, in eoq; quasi in anchora innititur, ne facilè impetu fluctuũ dimoueatur: quod quod cùm nautæ obseruãt, prænoscunt ventorũ & fluctuum agitationẽ. Cassiodor. meminit epist. 35. lib. 1. Variar. formul. Cardanus De rer. variat. 7. ca 37. satis constare ait hærentẽ remoram naues retardare. Et Rondeletius contendit experimẽto vidisse triremem, in qua Cardinalis Turonẽsis Romã vehebatur, à cursu inhibitam, eamque deprehensam præbuisse cõuiuium. Echeneis ab ἔχω, & nomine ναῦς, quòd naues remoretur, vt Remora Latinè eadem ratione nomen habet. *Locus Basilij Magni.* *Echeneis.*

impete.] id est, impetu. Statius 7. Thebaid.

—— aurigamque impete vasto.

Vide Gellium ca. 7. lib. 19.

ad sidera vectos] ἀλληγορία.

in medio tramite.] pro, in media instituti via, & re infecta, ἀλληγορικῶς.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

IGNAVI ardeolam ſtellarem effingere ſerui
Et ſtudia, & mores, fabula priſca fuit:
Quæ famulum Aſteriam volucris ſumpſiſſe figuram
Eſt commenta: fides ſit penes hiſtoricos.
Degener hic veluti qui ceuet in aere falco eſt,
Dictus ab antiquis vatibus ardelio.

ANtequam veniam ad explicationem huius carminis, lubet paulum exſpatiari, non tamen vt omninò volitè præter caſam quod aiunt, ſed vt à theſi ad hypotheſim, quod præcipiunt Rhetores, facilius me recipiam. Quia enim id omninò tortum eſt in ardeliones, eóſque qui multis, variisque ſtudiis eodem tempore animum applicant, quæramus an prouidi ſint qui ſic ſe gerunt. Primùm quidem videmus eſſe natura comparatum, vt nemo ſit repertus hactenus ingenio adeò felici: naturéque bonitate præſtãs, vt pluribus artibus addictus, multum promoueat. Rei enim vnius ſtudium, facultas vna, & negocium alioqui ſerium, totum hominem requirit: quodque de cibis medici ſolent præſcribere, itidem in ingeniis prudentes homines diligenter eſſe cauẽdum præcipiunt. adeò nullus eſt ita valenti ſtomacho, quin ſibi permultùm noceat, ſi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

multiplici & confusa, immoderataque ciborũ copia ventriculum saburrare malit, & corpus onustum reddere, quod ait Horatius, quàm mediocribus & necessariis epulis valetudini cõsulere. Sic qui pluribus & variis studiis vno eodemque tempore ingenium onerat, seipsum quidem ad tempus videtur reficere varietate rerum: sed interea tamen non modò nihil inde lucri capit, sed memoriam obtundit, aciemque ingenij debilitat. Aliquis fortè mihi Catonem Portium obiecerit, quem summum hominem fuisse memorant historiæ, nempe is summus Imperator, summus orator, summusque Iurisconsultus à quibusdam elogio magnifico celebratus. Si tamen conferatur cum quibusdam aliis vel Græcis, vel Romanis qui superiore aut inferiore seculo floruerunt, longè aliud sentiendum erit: fuit enim M. Cato Aquilio Gallo multò inferior, si illius in iure peritia cum huius doctrina veniat in certamen. In oratorio munere ac facultate dicendi neque Lucium Crassum, Marcúmue Antonium, neque Hortensium, aut Ciceronem superauit. Iam verò in disciplina belli non est cum C. Cæsare comparandus, aut aliis certè multis, quos Resp. Romana olim laudatissimos aluit. Idem iudicium de cæteris, nam & Plato relictis artibus leuioribus, se totum philosophiæ consecrauit: & Demosthenes cùm se gloriæ daret, relicta philosophia, in qua non parum profecerat, eloquentiam est amplexatus. Et quidem viri illi magni in id videntur incubuisse, vt vnam disciplinam sibi ornandam & excolendam proponerent, ad eãque vnam suum omne studium reuocarent. Ita qui excellere aliis & antestare, aut aliqua in laude esse voler, procul abesse debebit ab illo πολυμαθίας immoderato studio, quæ ἀμαθίαν sæpenumero inducit. Statuo itaque cum Seneca: Certis ingeniis immorari & innutriri oportere: nusquam esse qui vbique est. In peregrinatione agentibus hoc euenire, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias: idem accidat est necesse iis qui nullius ingenio familiariter se applicant, sed omnia cursim & properanter transmittunt. Nihil æquè sanitatem impedit quàm remediorum crebra mutatio. Non conualescit planta quæ sæpius transfertur, &c. Sed iam satis lusimus. Veniamus ad argumentum Emblematis: susceptum est in ardeliones, vanosque ostentatores, quo hominum genere nullum aliud impudentius aut inutilius: quandoquidem se omnia tenere, & ad vnguem nosse profiteantur, cùm tamen reuera in iis præter iactantiam & importunam loquacitatem inuenias nihil.

Ardelionũ studia taxantur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed iubet paucis in eiusmodi Thrasones inuehere: quòd omnia sibi tam temerè vendicent, tam nulla fronte arrogent, vt si cum aliis (quod fit sæpiusculè) rixantur,

Tot pariter pelues, tot tintinabula credas
Pulsari.

Excursus in ardelliones.

Quam enim ex omnibus artem aut disciplinam adduxeris in medium, cuius se imperitos non negent? Quid tam reconditum, & obscurum in rerum arcanis esse potest, quod illi sua industria, miráque ingenij solertia non sint exactè complexi? Tanta est horum hominum tam male feriatorum impudentia, támque insolens proteruia, vt cùm oculos, quod aiunt, cornicum ausi sint configere, nemini debeat esse mirum, si de rebus, quas minimè compertas habent, contra omnium sententias & iudicia pronuntient audaciùs, & plus quàm par est, iniquiùs. Tum enim videas eos suam opinionem elato supercilio tueri accuratiùs, sic vt periculum sit, si coneris eos de caussa deiicere, ne sua efferata licentia in te impotentius sæuiant quàm velles, acriùs inuehant, suáque Stentorea & vocalissima loquentia te tuásque rationes inuidiosè traducant apud imperitum vulgus, tibi omnem respondendi libertatem eximant. Si verò sit quæstio de literis quæ ad humanitatem pertinent, quas vel primoribus tantùm labris degustarint, aut tibi tacendum, aut si penitus auscultare nolis, colloquendum est rariùs, eóque pacto vt non vspiam te quicquam refellere posse videare. Si quid de Iurisprudentia fortè dicendum sit, tum bellè suo more excurrent. Nunquam, inquient, veteres exactè disciplinam legum sunt interpretati, aut, Farragines sunt glossematum intolerabiles, aut inter se mirabiliter pugnant, aut aliquid aliud eiusmodi. Si de arte medica sermo est, Numquam tam coneinnè, támque opportunè (si modò fidem illis habeas) Galenus aut Hippocrates. Si de astrorum scientia, quid? Hoc lippis & tonsoribus esse notissimum contèdent, nempè vt diligenti hac & benè prouida cautione propriam insciciam tegant. At si ad Theologiæ reconditioris arcana deueniendū sit, aperient statim, quid iuris habeant in iis excutiendis: solertes se esse fingent, sudabūt nitendò, neque tamen hilum proficient, & abundè satagent, nihil agent tamen. Nec est quod Philosophiam commemorem. Illi enim nihil nesciunt, qui tam seriò per omnem disciplinarum circulum peruolitarunt, vt suo iudicio vel ipse Plato cæcutiat, Aristoteles inepriat, Cicero garriat, Aquinas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

delitæ, & Peripatetici omnes miserabiliter errent. Adeò sunt in omni disciplinarum genere exercitatissimi, vt, contra Socratis institutum & mentem, hoc tantùm sciant, quòd omnia sciant, quin potius hoc tantum nesciant, quòd omnia ignorēt: Ac si tam multa sciant, mirum est maximè, quòd se nesciant. Si enim vel quadam ex parte scirent quid illud sit γνῶθι σαυτὸν, iampridem perspexissent sapientiæ aditum cuiuis obuium & patentem esse non posse, nisi cùm ali quid se ignorare norit: aut si quid sciat, non oportere eo fastu intumescere, vt nullum alium scire meliùs posse & absolutiùs audeat existimare. Sed missos faciam eiusmodi πλυνοφάγμονας, veniamúsque ad carminis explicationem. Vereor enim ne vehementiùs in rei literariæ ardeliones inuehar, & specialiùs id conferre videar in Sophistas quosdam iactabundos, nihilque non tentantes: quod quidem tamen in genere video intelligi de iis posse, qui suam operam & studium collocant in variis & multiplicibus vno eodémque tempore tentatis negotiis, quæ certè aggredi possunt illi saris audacter & anxiè, perficere verò, constanter minimè possunt. In vetere quadam fabula inductus erat seruus quidam farnus, & nihil non satagens; qui asteriæ vel ardeolæ stellatæ figuram repræsentaret, vt mores & conatus ardelionum exprimeret. Hi quotquot sunt, satis mouent sese: nihil tamen promouent, nihilque agunt, sed tantùm satagunt, idque ad modum adulterini & degeneris falconis, qui sit tantùm cuentis in aëre motus. Talem describit Attalum Martial. l. 1. & 2. & lib. & Afrum 4. Talis est apud Terent. in Eunuch. Thraso, vt etiam Suffenus apud Catullum. Huc refer adagium, Callipedes.

Ardeolam stellarem.] Plin. lib. 10. cap. 60. tria facit Ardeolarum genera, quæ sunt Leucō, ab albedine; Asterias, ab astrorum fulgore per similitudinem dicta; & Pellos, quia non ita in altum volat. πέλος enim propè sonat. *Ardea.*

Fabula prisca.] Locum hunc, seu Emblematis fontem, malim repetere ex loco Aristotelis, qui est lib. 9. cap. 18. De historia animal. vbi meminit huius priscæ seu veteris fabulæ. Ea auis & Pausaniæ ὄκνος, id est pigra & ignaua nominatur.

cenet.] alas agitet. & volare contendat. Cenere propriè clunes mouere, verbum obscenum. Persius Satyra 1. *Cenere.*

—an, *Romule*, cenes?

Iuuenalis 2.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

An te ceuentem, Sexte, verebor? & 9.
Computat & ceuet, ponatur calculus.

Fides sit penes historicos.] Eiusmodi est illud Sallustij è Iugurthino? Cæterùm fides eius rei penes auctores erit.

Auaritia. EMBLEMA LXXXIIII.

HEV *miser in mediis sitiens stat Tantalus vndis,*
Et poma esuriens proxima habere nequit.
Nomine mutato de te id dicetur auare,
Qui, quasi non habeas, non frueris quod habes.

Emblema sic typus ex Petronio Arbitro, & Horatio.

EST auari hominis εἰκὼν, sumpta ex Petronio Arbitro & Horatio, verbis quibusdam tantùm mutatis. Ille enim ita in Satyrico:

Nec bibit inter aquas, nec poma fugatia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit omnia late
Qui tenet, & sicco concoquit ore famem.

Hic verò 1. Sermon. Satyra 1.

Tantalus à labris sitiens fugientia captat
Flumina quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur: congestis vndique saccis
Indormis inhians, & tamquam parcere sacris
Cogeris, &c.

nid

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quid mihi diuitiæ, quarum si dempseris vsum,
Quamuis largum opum semper egenus ero.
Imò etiam pœna est partis incumbere rebus,
Quas cùm possideas est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus vndas
Captat, & appositis abstinet ore cibis.

Sic enim auari hic in vita suos iam manes patiuntur, quibus quid mali optes nisi vt viuant diu? Macrob. Saturn. 1. Illos, inquit, epulis ante ora positis excruciari fame, & inediatabescere, significat eos quos magis magisque acquirendi desiderium cogit, præsentem copiam non videre, & in affluentia inopes, egestatis mala in vbertate patiuntur, nescientes parta respicere, dū egent habendis, χρηματα δ' ἐρεξις ἀν μὴ δείζεται κόρος, πάντα γὰρ πολλῶ χαλεπώτερα, μείζονες δ' ἐρέξις μείζονας ἐφέσεις ποιεῖ, aiebat Bion. id est, Cupiditas habendarum opum, nisi aliqua satietate cohibeatur, extrema paupertate longè deterior est: maiores enim cupiditates egestatem quoque maiorem arcessunt. Proinde si quem diuitē efficere voles, (dicebat Epicurus) μὴ χρήματα προστίθει τῇ δ' ἐπιθυμίᾳ ἀφαίρει, non est quòd opes augeas, sed tollas cupiditatem. Dissentiunt inter se Poetæ de caussa pœnarum Tantali. Alij enim ad inferos relegarum esse volunt, eiusque capiti saxum impendere, cuius casum semper extimescat: eāque pœna cruciari, quòd Deorum liberalitate sit vsus intemperantius, cùm eorum cōiuiis interesset: vel quòd linguam habuerit incontinentem: vel quòd Pelopem filium membratim dissectum coctúmque cœnæ Deorum comedendum apposuerit, vnde in inferis perpetua fame sitique torqueatur, vel etiā in mediis epulis & aquis famelicus & sitiens enectus cogatur languescere. Referam huc Maximi Tyrij Platonici verba ex oratione 15. Quid, obsecro, cohibitua hominū cupiditate egēeius? Vbi enim semel animus suprà quàm necessarius exigit vsus, voluptatibus mulserit, priorē contin nò fastidit, nouarū cupiditate detinetur. Et hoc est quod Tantali significat ænigma, continuā videlicet voluptuarij sitim, vt cùm oblectationū interdum lacices affluant, recedant interdū, propterea cupiditatum refluxus excitetur, quibus tamen cupiditatibus infestissimus dolor, metus ac perturbatio permixta sint. Nam quidnā homines timere peius solent, quàm ne præsens voluptas elabatur? Græca si quis malit, hæc sunt, τί γὰρ ἂν εἴη μείζονος ἀνοίας ἐπιθυμοῦντες ἀθανασίας, ἐπεὶ

Auari condita.

Manium loca.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

δὲν γὰρ ἄπαξ ψυχὴ γένηται ἀθανάτου σώματος τὴν τοιαύτην ἐχρῆν ἐκ πάντων ἀπολέσθαι τὸν στέρνων ἔχειν ἢ στέρνα πάντων ἔχειν. Ἐπεὶ τὰ ἀγγεῖα ὅτε ἦν ἄρα, δίκαια διώκεσθαι ἀεὶ δὲ φιλοῦσι χρήματα τὰ ἐκείνου ἐφεῖσθαι τῷ ἀποθανόντι αὐθις, καὶ παλίρροια ἐκ τῶν ἀγγείων ἐς πάντα ἀνακεχαλασμένα, καὶ πεφυκότα ἐκρεῖν. Φοβοῦμαι μὴ γυμνὸς ἐκ τῶν ἀδοτῶν μὴ ἀπολῶ. Chrophon apud Achillem Statium scriptorem veterem, lib. 2. loquens de amore pleonum, quem Menelaus pellicem eripuerat mulieribus. Quo pacto ait, vehementer ei ardenti simul atque apparuit, euanescit, neque amplexus sui præsentiæ potestatem facit sed. Tantali pomis similis videtur. Sicque omnes in me inter bibendum rapiat, animasque mihi, quod hauriat, amplius inuenianis fabre cogitare, atque etiam id, quod iam hausturus est prius eripitur, quam qui habet exsaturetur, &c. Apud eundem Achillem eleganter deorsum fabulam Tantali Mallie alloquens, Cleophontem, quia Venerem provocare non poterat: Quamdiu, ait, eorum qui in aliquo sacrario cubant, morem imitabimur? Largiamur quidem aquæ mihi copiam offerat, verumne hauriam, nescio. Tantalo tempore, vt propter quem sedeam, nihilque quem explere non possim. Nec ego Tantali mensa haud dissimilem eorum cernitis sum, &c. Lege adeg. Tantali pœnas, & Tantali calamos, Lucianum in Dialogis mprimorum. Horat. 1. Epistadium Florum, & Ciceron. Nimium paradoxum. Tantalus vnde dictus. Tantalus, quasi ταλαίνων, id est, infelicissimus, Rhodo in Gratio. Apul. lib. de Deo Socratis. Solus Tantalus vicem in suis diuitiis inops, egens, pauper, non quidem fluentem villa fugitiuum copias, & falacis vndæ stimen, non poculo bouo. Quæ quasi Vulgatissimum illud, Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet. Mancipiorum ministrum non habet, auarum hominum vocat Eunapius Sardianus. Talis describitur in Aululari Plauti Euclio, miserrimus & pex, angendi mortis sese perpetuo excrucians. Contra laudatur a Theocrito Ptolemæus Philadelphus, qui domi sua non occultares opes inutiles, vt formicæ solent, quæ aurum penitus egestum in antris asseruare memorantur, vt Solinus refert. Horatius tradunt. Huc Horatius, Ad egnas inter opes, &c. Carm. [illegible] recedat inscriptus, proiectus [illegible] quibus ubique [illegible] pluribus tamen copiarum [illegible] pereunt. Nam quidam [illegible] lour. quam [illegible]

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In auaros.

EMBLEMA LXXXV.

SEPTITIVS populos inter ditissimus omnes,
Arua senex nullus quò magis ampla tenet,
Defraudans geniumq́ suum mensasq́ paratas,
Nil præter betas duraque rapa vorat.
Cui similem dicam hunc, inopem quem copia reddit?
Anne asino? sic est: instar hic eius habet.
Namque asinus dorso pretiosa obsonia gestat,
Séque rubo aut dura carice pauper alit.

PLutarchus libello περὶ εὐθυμίας meminit negotiatoris cuiusdam Chij, qui omnium maximè auarus, tametsi multũ vini, primæque bonitatis venderet, ipse tamen sibi acidum, vappamq́ue conquirebat. Et fortasse is fuit, à quo cùm profugisset seruus, rogatus quamobrem se ab herí dominio fugitiuus, extulisset: Quia, inquit, cùm præsto bona sint, mala, tamen quærere solet, quippe qui vinum generosum vendat, tantúmque subacido & vitiato vtitur. Itaque rectè genus id ho-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Asinari asino comparati.

minum comparatur asino, qui tergo gestet epulas opiparas, obsoniáque delicatissima, & tamen carduis victitet. Plerique enim sunt adeò excordes, támque sui parum memores, vt solo pane mucido, vappa, & laridò subrancido se expleant, quàquam opimis possessionibus abundent. In quo sanè vt genium insigniter defraudant, sic & partis ad vsum humanum concessis miserabiliter abutuntur. Verba huc apponam Plutarchi:

Locus Plutarchi.

ὥσπερ αἱ σηπόμεναι τὸ χεῖστον ὑπὸ τῆς σαρκὸς ἕλκουσι, ἕως τὰ ἡδίστα τῆς ἰδίας σωτηρίας ἕλκῃ σαυτὸν, οὐδὲν τῶν βελτίων γενόμενος, ὃς πολὺν χρόνον ὄνον ἐπήρεις πιφόρτιχρὸν, ἑαυτῷ δὲ τὸν ἀεὶ τῶν ἀξίνλων ἐζήτει. ὁρᾷς γὰρ ὅτι ἐλάττονος δεῖ τῆς ἐρωμένης ὑφ' ἑτέρου τιμᾶσθαι τὸν διδάσκαλον καὶ πλείονος. Ἀγαθῶν (ἔφη) παρόντων, κακὸν ζητοῦντα. καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τὰ χρηστὰ καὶ πόσιμα τῆς ἡδονῆς ὑπερβαίνοντες, ὅλη τὰ δυσχερῆ καὶ μοχθηρὰ τρέχουσι. Referam Latinè, vt potero: Vt cucurbitulæ pessimum è carne sanguinem eliciunt: sic tu quæque pessima in ceipsum confers, nihilo melior illo mercatore Chio, qui cùm magnum vini generosi copiam venderet aliis, sibi vappam & acidum vinum seruabat. Eius itaque famulus rogatus, cur ab hero fugisset: Quia, inquit, cùm ei bona adsint, malum tamen conquirit. Ei longè multi similes suania poculenta transmittunt, & ad molesta pranáque quasi accurrunt. Idem ἀεὶ φιλοπονίας· ὑδὲν ὠφέλιμον, ἄκαιρον ὄνος Σαλαμίνιος, ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, καὶ κεντοῦντος καὶ τύπτοντος ἀναπεπαλμένος, λάπτει δὲ μὴ μάνιχον, μηδὲ ἁλίας, μηδὲ καθαρσίους. Nihil capiens inde commodi, veluti balneatoris asinus, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo plenus ac fauillis, nunquam autem balnei particeps, neque teporis, neque mundicici. Simile est illud ex secundo Epigrammaton.

Πολλὰς μυελάδας ψαφίζει ὀρτυμέδοντος.
Καὶ μηδὲν δ' ἀπαλῶν ζῇ βίον ἡμίονος.
Πολλάκις αἱ χρυσῆ πιμελῆφιν φόρτον ἔχουσαι.
Πολλοὶ γοῦν πώτης χόρτον ἔδυσι μόνον.

hoc est,

Vinum vt mulæ, dum sumptus præcunt omnes,
Suppetat immensæ Artemidoris opes.
Aurum sæpe ferunt ingentia pondera dorso
Mulæ, sed siccam non nisi gramen edunt.

Ex M. Tullio citari hoc meminit ferebat hanc quoque inquitatem Septius, & imbri frumenta in area corrumpi patiebatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Talis Opimius apud Horatium 2. Satyrarum 5.

Pauper Opimius argenti positi intus & auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappámque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, &c.

Defraudans geniúmque suum.] Defraudare genium, est, naturę denegare quod appetit: cui opponitur, Indulgere genio, & animo obsequi. Plaut. in Aulul. *Defraudare genium.*

Perditissimus ego sum omnium in terra:
Nam quid mihi opus vita est, qui tantùm auri
Perdidi quod custodivi sedulò? egomet me fraudani,
Animúmque meum, geniúmque meum, &c.

Et Terentius Phormione:

Suum de fraudans genium.

betus duráque rapa.] Synecdoche, pro quibuslibet abiectis & duriis: in quo notanda sordities auarorum.

inopem quem copia reddit?] Antitheta. Ouidium imitatur 3. Metamorph.

Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.

Séque rubo, aut, &c.] Alludit ad illud: Asinus stramina mauult quàm aurum. Id genus homines à Græcis nominati κεγχροφάγοι, & cumini sectores ab Aristotele, κυμινοπρίστῃ, 4. Moral. Nicomach.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In auliços. EMBLEMA LXXXVI.

VANA Palatinos, quos educat aula, clientes
Dicitur auratis nectere compedibus.

Aureæ compedes aulicorum.

ALlusio est ad Diogenis apophthegma: dicebat enim Aristippum (Philosophum aulicum) aureis teneri compedibus, ne posset exire: quòd splendidiore Principum vita captus Philosophicam vitam mentiretur. In quo sensu etiam Seneca dixit, stultum esse compedes suas, quamquam aureas, adamare. Id tamen quàm studiosè fabiani aulici, nemo est quin videat. Non enim animaduertunt quantum voluptatis & oblectamenti suppeditet viuere λίπος ἀλλ' ἐν ἐλευθερίῃ, nec aliis gnathonum more, aut parasitorum nescio cuius rei gratia, manum deosculari, rideri arridere, & fœdè palpando quālibet personam induere. In quibus factitandis quid (obsecro) fidei aut bonæ mentis, quæ honesti ratio esse potest, cùm simulationis & perfidiæ sentinam ex haustam in animo præsentem vbique circumferant. Ea de te copiosiùs Lucianus, eo scilicet Commentario quod scripsit De iis qui conducti mercede in diuitum familiis viuut. Apud Plutarc. Theophrastus exprobat Aristoteli, quòd relicta Academia mallet in Philippi aula versari, quod & antè fuerat à Diogene reprehensum, Aristotelem cænare quando Philippo, Diogenem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum Diogeni placeret. Quantum autem pertinet ad nostri distichi materiam, videtur respicere ad M. Catonis lepidam sententiam. Dicebat enim fures priuatorum furtorum in neruo & compedibus ætatem agere, publicos in auro & purpura visendos. Retulit Gellius lib. 11. cap. 18. Huc Aureæ compedes, &, Leo chordula vinctus.

In sordidos. EMBLEMA LXXXVII.

Qvæ rostro, clystere velut, sibi proluit aluum
Ibis, Niliacis cognita littoribus,
Transiit opprobrij in nomen: quo Publius hostem
Naso suum appellat, Battiadesq; suum.

ID dicitur in putidos & sordidis quadam insignes, vt qui turpia, & quæ alioqui silentij fidem requirunt, eructantes aperiunt, & quæ natura prouida voluit esse tecta, detegunt euulgantque: sicque interdum loquuntur, vt quod vulgò dici solet, podicem ex ore faciant. Hos itaque non ab re Ibides dixeris, id est, sordidos & ineptulos: indignos, inquam, qui in hominum albo numerentur, perspecto auis ingenio. Hæc enim rostri aduncitate se per eam purgat partem, id est aluum qua reddi ciborum onera maximè est salubre: itaque clysteris vsum primùm dicitur ostendisse. Plinius libr. 8. cap. 27. & Aristot. 9. De natur. animal. Quamobrem Oui-

Homines impuri & sordidi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dius & Callimachus suos æmulos & obtrectatores hoc nomine insignes esse voluerunt, vt mox subiiciam. Κλύζω idem est quod abluo: vnde clyster nomen habet.

Callimachus.

que publius hostem Naso, &c.] Callimachus Poëta Cyrenæus, Batti filius (hinc Battiades dictus) discipulus Hermocratis Iasei Grammatici, Apollonium Rhodium qui se ingratum discipulum præbuerat, diris imprecationibus deuouit, eumque per contemptum Ibim nominauit, quasi auem Aegyptiam & Alexandrinam, siue quòd Alexandrinus esset, quamuis Rhodius diceretur, siue quòd spurcissimus & impudentissimus. Sic etiam Ouidius Callimachum imitatus, aduersarium quendam suum Ibim appellauit, quòd virum Romanum meretrice: vel quòd exulantis Ouidij vxorem turpi amore factus sollicitarit: multaque ad Augustum deferret, quo diutius in exilio Poëta detineretur. Itaque doctum emisit Poëmation in Ibim Naso, in quo non expressit maledici nomen, siue quòd inultus maledicat, & prouocatus regerat in eum conuicta, siue quòd aliquem nominatim carpere, & ita verbis prosindere lege prohibitum esset. Ouidius eodem opusculo in Ibim:

Ouid. in Ibim.

Nunc quo Battiades inimicum deuouet Ibim:
Hoc ego deuoueo teque, tuosque modo.

De Ibide, lege quæ scribit Plutarchus, Comment. Vtrum plus rationis insit in terrestribus animantibus quàm aquatilibus.

Strabo 17. lib. ἱμαρώτατον δὲ ἰβὶς πελαργοῦς μὲν κατὰ σχῆμα καὶ μέγεθος· διτὴν δὲ τὴν χροιὰν, ἡ μὲν πελαργοῦς, ἡ δὲ ὅλη μέλαινα, μετὰ δ' αὐτὴν ἅπασι τριόδους τὸ Αλεξανδρέα. Suidas meminit huius poëmatis, ἶβις, inquit, ὃν ποιημα ἔπιπικτόμενος εἰς ἀσέφειαν καὶ λαιδρίαν εἰς πάντα ἶβιν γενόμενον ἐχθρὸν τοῦ Καλλιμάχου φησὶν ὁ Ἀπολλώνιος ὁ ῥόδιος τὰ ἀργοναυτικά. At Apollonius non tam doctori suo, quàm patriæ ingratus, meritò nomen id sortitus est, præcipuè cùm per ignominiam vocabulum spurcissimæ volucris, qua refertissima patria fuit quam tum auersabatur, ferre coactus esset.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In diuites publico malo.

EMBLMA LXXXVIII.

ANGVILLAS *quisquis captat, si limpida verrat*
Flumina, si illimes ausit adire lacus,
Cassus erit, ludet q̃ operam: multum excitet ergo
Si creta, & vitreas palmula turbet aquas;
Diues erit: Sic iis res publica turbida lucro est,
Qui pace, arctati legibus, esuriunt.

ID videtur sumptum ex apologo quodam Aesopico, de piscatore aquam verberante, vt fugientes pisces incautè in retia prolaberentur. Quam aquarum turbationem cùm culparet aliquis, statim huic piscator: At nisi, ait, sic moueatur vnda, me mori esurientem est necesse. Quod sanè apertè designat, ὅτι καὶ τῶν πόλεων δημαγωγοὶ τότε μάλιστα ἐργάζονται, ὅταν τὰς πατρίδας εἰς στάσιν περιάγωσιν: eos nempè qui Rerum publ. clauum tenent, tum vel maximè quæstum facere, cùm patria, sua opera, laborat seditione. Proinde vulgato Adagio ij dicuntur anguillas captáre, qui priuati quæstus gratia tumultus concitant, cùm videant publico Reipubl. statu nihil se posse corradere. Itaque non mirum, si seditiones enatas esse

Anguillas qui dicantur captare.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gaudeant, vel etiam excitent, quò publicum ciuitatis malum in suum vertant commodum. Prouerbij vsum ex Aristophanis verbis colligere erit facile.

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρεύοντες πανταχῆ,
Οὐκ ἂν μέν ἢ λίμνη κατεσχῆ λαμβάνουσιν οὐδέν·
Ἐὰν δ' ἄνω τε χῇ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν
Ἁλίσκονται κἀγὼ λαμβάνειν ἤθελον πόλιν παράστασιν.

Feceris, vt is qui captat anguillas, facit.
Quieta cùm sunt flagna, venatur nihil:
Sed cœnum vbi omne illac & hac subuerterit,
Captura magna est, tu quoque vbi perturbaueris
Hanc ciuitatem, & inde plurimum capis.

Principum quorundam sapina.

Hanc artem (heu nimium) callent quidam Principes δημβόρβορον, qui tyrannico consilio in ciuitatibus dissidia serunt, quò licentius multctent miseram plebeculam. Notissimum est quod iactitant magnì illi latrones à laqueo immunes, nihil esse vtilius & opportunius, quàm in aqua turbida piscari. Sic vitiatur ea est morum depraua tio atque hominum peruersitas, vt qui ipsi sæpenumerò legum sacra tractant, aut certè quibus vt custodibus asseruanda & curanda concreduntur, ipsimet legum solutis & perfractis repagulis victitent. Memini quæ aliquando Marius apertè libereque fassus est. Bello enim contra Cimbros gesto, cùm mille Camertes ciuitate donasset, idque quibusdam reprehenderetur, vt à legibus patrijs alienum, statim ait se inter armorum strepitus legum præscriptum & quasi vocem audire minimè potuisse. Lege prouerb. Anguillas captare, & Pierij Hieroglyph. lib. 29.

Cassus erit, ludéque operam.] id est, spe excidet, frustrà se laborasse sentiet. Prouerbiales metaphoræ.

Palmula.

palmula.] remi extrema pars, sic dicta eò quòd protensa est in modum palmæ. Virg. 5. Aeneid.

Litus ara, & læuas stringat sine palmula cautes.

Aqua virtea.

Virtreas aquas.] Per similitudinem virtreæ dicuntur aquæ, cùm sunt quietæ, nec turbatæ. Statius quinto Siluarum.

Virtreásque natatu

Plaudit aquas.

sic iis res publica, &c.] Similitudo erat, cuius hic est ἀποδοσις.

pace.] pacis tempore.

Lex cum primùm lata.

arctati legibus.] Elegans metaphora à vinculis aut compedibus, quibus illigati fontes teneantur. Lex, teste Cicero-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ne, vinculum est ciuitatis, libertatis fundamentum, fons æquitatis, &c. Nec sanè aliunde magis florent Respublicæ quàm cùm legum viget auctoritas: quæ institutæ sunt præcipuè, vt earum metu humana coërceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, tradit Isidorus auctor non omninò malus. Huc pertinet quod alicubi dictum est à Demosthene: οὐδὲν ὄφελος πόλεως, ἤτις μὴ νεῦρα ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἔχει.

Legis virtus est imperare, vetare, permittere, punire, ait Modestinus. Seneca 95. epist. appellat leges minis mixta præcepta. constituuntur itaque leges pœna; infirma enim lex est quæ nernos nō habet aduersus facinorosos, inquit Demosth. ergo punit lex ea etiam interdicto quæ non sponte admittuntur flagitia, sed culpa aliqua atque ignorantia: vt lex Aquilia culpam in damno dato vel leuissimam, l. 31. Si putator, l. 44. ad l. Aquil. D. Sed ad rem: leges constringunt improbos, aliosque in officio continent Repub. quieta, nulloque tentata tumultu. Sic M. Tull. pro Sextio: Illum tot iam funeribus Reipubl. exultantem ac tripudiantem, legum, si posset, laqueis constringeret. Rebus enim perturbatis scelerati homines sibi pollicentur impunitatem, qua nulla maior ad peccandum illecebra. Proinde apud Suetonium, Iulius Cæsar dictitabat iis quos grauior criminum vel inopiæ luxuriæue vis vrgeret, bello ciuili opus esse.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In auaros, vel quibus melior conditio ab extraneis offertur.

EMBLEMA LXXXIX.

DELPHINI insidens vada cærula sulcat Arion,
Hocque aures mulcet, frenat & ora sono.
Quàm sit auari hominis, non tam mens dira ferarum est:
Quique viru rapimur, piscibus eripimur.

Fons Emblematis.

ID extulit è Græco Βιάνορος hexasticho, quod est 1. Epigram. sic autem:

Φῶρες ἔτ' ἀνάλιοι τυρσηνίδος * ἐγγύθι δίνης
Φορμικτὰν ἀκάτου θῆκαν ὑπερβύθιον,
Αὐτίκα μὲν κιθάρῃ λιγυηχεῖ δέξατο δελφὶν
Σύνθρονον, ἐκ δὲ βυθοῦ νήχεθ' ἁλιοτόμενος,
Μέχρις ἐπ' ἰσθμὸν ἔκελσε κορίνθιον· ἦ ῥα θάλασσα,
Ἰσχθῦς ἀνθρώπων οὐχ δικαιοτέρους.

Sic reddidimus.

Præcipitem è naui citharœdum aliquando latrones
In vastum pelagi fortè dedere fretum.
Protinus in medio delphin apparuit vndis

* ἀγχόθι.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Illicio grata dulcisonaeque chelys:
Sessoremque Isthmum deuexit adusque Corinthi,
Fluctibus & mediis reddidit incolumem.
Hinc patet indomito meliores aquore nasci
Pisces, quàm tellus gignat alumna viros.

Historiam, seu (si manis) fabulam copiosè tractauit Herodotus lib. 1. & post eum Gellius ca. vltimo lib. 16. retulit & Ouidius 2. Fastor. ea est de Arione citharoedo, qui arte sua pecuniis partis cùm patriam repeteret Corinthum, in piratas incidit, qui nummorum caussa consilium ceperunt de eo interficiendo: quod vbi animaduertisset, impetrata ab eis venia fidibus cecinit, tum statim è prora sese in profundum deiecit: quem subitò à delphino exceptũ, & dorso Corinthum vsque vectum aiunt. Allusit ad hanc historiam Propertius, elegia 2. ad Cynthiam, de somnio naufragij:

Arionis citharoedi à Delphino seruati historia.

Sed tibi subsidio delphinum currere vidi,
Qui puto Arioniam vexerat antè ratem.

Eualum etiam adolescentem in mari à Delphinis seruatum, eodem penè quo Ariona modo, retulit in Symposio septẽ sapientum Plutarch. Itidem narratur de Telemacho puerulo, qui cùm fortè in mare decidisset excipientibus Delphinis, ab imoque retrahentibus, euasit. Ait idem Plutarch. ad finem disputationis, qua inquirit, An sit aliquid in brutis rationis. Id autem dicitur, & non iniuria flectitur in crudelem & insatiabilem hominum auaritiam, qui in vitam aliorum non verentur conspirare, quò bonis eorũ & opibus potiri quoquo modo queant. Hincque admonemur, mitiores esse feras in hominem quàm ipse homo in hominem sit. Quid verò scelestius aut deterius ea cupiditate habendi, quæ non modò sui facit immemorem: sed etiam sibi & aliis exitialem? Eam itaque rectè Menander appellat μέγιστον ἀνθρώποις κακὸν: Euripides verissimè,

Auaritia quanta pernicies.

Ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ πλέον ἔχειν πέφυκ' ἀνὴρ,
Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον, οὐδὲ βούλεται,
Φίλοις τ' ἄμικτος ἐστὶ καὶ πάσῃ πόλει.

& Bion Sophista optimè: τὴν φιλαργυρίαν μητρόπολιν πάσης κακίας εἶναι censuit. Cur autem summum malum à quibusdã dicatur auaritia, in promptu ratio est, quòd ea vix vnquã sola esse queat: quippè cùm perpetuas habeat sibi comites rapinã, periurium, mendacium, proditionem, atque etiam parricidium, quod exemplis lõgè multis perspicuum esse potest: sed vnum

Auaritia summum malum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ad rem præsentē satis erit, quod ex Aristotele protulit Aristonymus: Socios octo latrones de spoliis inter se concertasse, ex quibus quatuor sunt interfecti: deinde quatuor alios rursum eo nomine dimicasse, vnde factum, vt duo tantùm fuerint superstites, qui etiam cùm rixandi finem non facerent, vnus ex omnibus ad extremum incolumis euasit. Sed quid reliqui tandem futurum, si etiam dextra in sinistram armetur? Hæc ille. Cicero pro Quintio: Nullum est officium tam sanctum atque solemne, quod non auaritia comminuere atque violare soleat. Et quidem statim omnis iustitia negligitur, & aliena per iniuriam occupantur, cum pectus auaritia, miseroque cupidine feruet, ait Horatius.

vada cærula.] mare cærulæum.

sulcat.] μεταφορὰ ab aratoribus, pro eo quod est, secat, proscindit, transgreditur.

frenat & ora sono.] Ab equis translatio in verbo, frenat, pro eo quod est, retinet, sistit, regit.

viris rapimur, piscibus eripimur.] Id paulò antè carmen Græcum expressit:

Ἡ ῥᾳθάλασσα
Ἰχθῦς ἀνθρώπων εἶχε δικαιοτέρους.

Est & eiusdem argumenti 4. Ἀνθολογ. epigramma, cuius conclusio eadem cum Alciati versu vltimo.

Κτεινόμεθ' ἀνθρώποις, ἰχθύσι σωζόμεθα.

Cui conuenit Ouidianum illud ex 1. Trist. eleg. 4.

Cumque minor Ioue sit tumidis qui regnat in vndis,
Illum Neptuni, me Iouis ira premit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

CVRCVLIONE *gruis tumida vir pingitur alue,*
Qui Laron, aut manibus gestat Onocrotalum.
Talis forma fuit Dionysij, & talis Apicij,
Et gula quos celebres delicioſa facit.

HAc eicone depingũtur lurcones & guloſi ſeu helluones; quorum illis tribuit gruis collum, vt ſibi dari poſtulabat Philoxenus: his, vel (etiam ſi mauis) vtriſque ventrem maximè prominentem. Expreſſit autem ventris hæc gulæque mãcipia, duarum auium maximè furacium, & gulæ dedicatarum imagine. Latus enim edaciſſimus eſt, qui quòd totam eſcam ore deuoret, locum fecit prouerbio, Larus hians. Auicula eſt à mari victum quæritans aut Lacubus, quæ Gauia Latinis dicitur. Hinc Matron, quidam parodus, Chærephontem parasitũ comparauit famelico laro, eo quòd voraciſſimus eſſet helluo. Πίνων λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. Onocrotalus autem olorum ſimilitudinem habet: nec omninò differre viderentur Onocrotali & olores, niſi faucibus ipſis ineſſet alterius veteri genus. Huc enim inexplebile animal congeſſit, mira vt ſit rapacitas, mox perfecta rapina ſenſim inde in os reddita, in verã aluum ruminantis modo refert. Plinius ca. 47. lib. 10. Et hæc belliſſima gulloſorum inſignia.

Guloſorum imago.

Larus.

Onocrotalus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Martialis vndecimo lib. *& quàm*
Turpe Rauennatis guttur Onocrotali.

Melanthius. Melanthij Poëtæ tragici ὀψοφάγου insignis votum fuisse traditur, vt collum olorinum optaret, quo diutiùs dapum sensu fruererur: vt etiam eius quem superiùs arrigi, qui sibi à Diis volebat impartiri ἡδιστὴν ἡδονὴν τὸν λάρυγγα παχύνων, id est, guttur tres longum cubitos, cuius est mentio apud Gellium 19. ca. 2.

Curculionis gruis.] gruis collo: Videtur ex proprio feciſſe appellationem: est enim curculio, vermis edaciſſimus, quasi gurgulio sic dictus, & frumenti ſortitus vocabulum: quo nomine ſunt etiam notati plerique paraſiti. vt ex 2. Miſcellan. Nannij diſces. *Curculio.*

tumida vir pinguitur alno.]id est φύσκαν, quàſi dicas vẽtroſum: quo epithero noratus est Ptolemæus Euergetes, propter abdominis ſtudium. Vt Alcæus Pittacum Mitylenæum φύσκωνα & γαστρωνα, quòd pinguem haberet aqualiculum, appellauit, teſte Laërtio. Citatur ab Athenæo ex Euripide, ſicuti & à Galeno oratione ἐπὶ τῆς πήχεως.

Γάστρων δοῦλος τοῦδε τοῦ γαστρὸς δ' ἀνήρ: abdominis miniſter, & ſeruus gulæ. Huic conuenit Perſianum hoc Satyr. 1.

Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.

Id hominum genus vocatur ὀψοφάγους Græcè, nempe queis pingui abdomine venter prominet.

Talis forma fuit Dionyſij, &c.] Duos hoſce inter guloſos inſignes memorat Athenæus lib. 1. ca. 3. Dipnoſoph. Apicius quidem omnium helluonum maximus gurges, librum etiam edidit De gulæ irritamentis: non enim ſatis habuit Principum congiaria & Capitolij vectigal deuoraſſe: Hunc ſibi manus intuliſſe quidam referunt, eùm ſubductis rationibus ex ſextertio millies quod in culinam congeſſerat, centies tantùm ſupereſſe ſibi cognouiſſet. Lege Plin. 9. ca. 17. *ὀψοφάγους.*

Ea gula quos celebres, &c.] vt præter ſuperiùs nominatos, Gnatho Siculus, Publ. Gallonius, Aeſopus, Clodius Albinus, Aſtydamas, Abron, & quamplurimi alij, quorum luxus ex veterum monumentis hinc inde colliges. *Inſignitor guloſi.*

Oculi

Ocni effigies, de iis qui meretricibus donant, quod in bonos vsus verti debeat.

EMBLEMA XCI.

IMPIGER haud cessat funem contexere sparto,
Humidaque artifici iungere fila manu.
Sed quantum multis vix torquet strenuus horis,
Protinus ignaui ventris asella vorat.
Femina iners animal, facili congesta marito:
Lucra rapit, mundum prodigit inque suum.

Character Emblematis.

ID ex Pausaniæ Phocicis tractum: enumeratis enim aliquot statuis Deorum & Heroum Polygnoti manu depictis, post has virum quendam sedere ait, inscriptionēq́ue indicare eum esse Ocnum; qui texat è iunco restim vel funem, sed astantem asellam totum quod ille laborioſè texuerit arrodentem. Gnauum & industrium hominē fuisse Ocnum aiunt, qui vxorem sumptuosam & prodigam habuerit, quæ profundere consueuerat quicquid ille opere faeundo per summum laborē quæritasset, idq́ue per ambages voluisse Polygnotum designare. Compertum est etiā Ionum vulgò prouerbium esse, quoties

Ocnus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hominem significant ad laborem quidem vehementer propẽsum, sed nihil inde capientem commodi, Ocni funiculum torquet. Ita fermè Pausanias. Huius quidem effigie Plutarchus meminit libello περὶ εὐθυμίας, & Plin. 35. ca. 11. inter opera, ni fallor, Socratis pictoris. Sic & Propertius 4. Elegiarum:

Ocni funiculũ torquere.

Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno,
Aeternumque tuam pascat asella famem.

Retulit & commodè 12. Hieroglyphicôn Pierius. lege cap. 81. Miscellan. Politiani.

Impiger.] diligens, industrius. Virgil. 1. Aeneid.

——ille impiger hausit
Spumantem pateram.

& Ouid. 1. Meramorph.

——patrios adit impiger ortus.

Nomen Ocni. Videtur tamen (quod obitet dixerim) adiectiuum hoc differre vel maximè à nomine Ocni, quod propriè ignauum, & qui faciat aliquid grauatè, significat. Dicitur enim ὀκνος καὶ ὀκνηρὸς, & ipsa ῥᾳθυμία dicitur ὀκνὸς καὶ ὀκνηρία, sed & ὀκνεῖν, idem est quod pigrescere. Hæc tamen dictio ad sensum potius attinet: ignauus enim est, nihilque agit, tametsi laboret, qui suas opes malè collocat, easque in vsus minimè necessarios erogat.

Sparto.] genista: sic enim quidam interpretantur. Spartum verò genus est herbæ apud Hispanos frequentissimæ.

Humidaque artifici.] ἀβίφεγκτος testis.

Femina iners animal.] Laborat totis diebus homuncio, speratque diteſcere: sed quicquid labore tam improbo partũ enascitur, ad ornatum quendam suum transfert prodiga & insolens mulier: vnde vero verius à Iunenale scriptum Satyr. 6.

Mulier prodiga.

Prodiga non sentit pereuntem femina censum,
Ac velut exhausta redeuntis pullulet arca
Numus, & è pleno semper tollatur aceruo:
Non vnquam reputat quanti sua gaudia constent.

quò pertinet adagium, Mulieris podex, in Chiliad. Adag.

Mundus muliebris. *mundum.*] Liuius in oratione Catonis pro lege Oppia conseruanda: Munditiæ, ornatus, & cultus, hæc feminarum insignia sunt, his gaudent & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri. Nonius ex Lucilio:

Legauit quidam puero mundum omne penumque.

Vlpianus noster ait mundo muliebri contineri speculą, va-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

guenta, vasa vnguentaria, & si qua dici similia possunt, distinguitque muliebria ornamenta à mundo muliebri, ac si mulier possit esse munda, nec tamen ornata: vt solet in iis contingere quæ se mundarint lotæ in balneo, neque se ornarint: & cõtrà, est aliqua ornata, nec tamen mundata. Sed hoc nimiùm subtiliter à Iurisconsulto, nam apud oratores, poëtas, alioſq; terſos auctores, mundo muliebri non ea modò continentur quibus mulier fit mundior, sed etiam quibus ornatior. Val. Max. lib. 9. cap. De luxuria & libidine, memorabile refert exemplum de abrogata lege Oppia, quæ lata fuerat olim bello Punico secũdo ad coërcendam mulierum luxuriam: sed eas tamen ait excusari mentis imbecillitate, & grauiorum operum negata affectatione, quamobrem omne studium ad curiosiorem sui cultum illis permitti.

prodigit.) consumit, dissipat, verbum aptissimum ad prodigalitatem notandam.

In parasitos. EMBLEMA XCII.

QVOS tibi donamus, fluuiales accipe cancros,
Munera conueniunt moribus ista tuis.
His oculi vigiles, & forfice plurimus ordo
Chelarum armatus, maximaque aluus adest:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sic tibi propensus stat pingui abdomine venter,
Pernicesque pedes, spiculaque apta pedi.
Cum vagus in triuiis, mensæque sedilibus erras,
Inque alios mordax scommata salsa iacis.

APparet hoc susceptum esse in mordacem quendam καὶ ἀχαλίνοις ὀμάτος scurram, cui symbolicè cancros fluuiales dono dat, parasiticis moribus apprimè respondētes. Decorum itaque seruat in eo, quòd rationem habeat personæ cui hæc tribuat: intereaq; graphicè depingat hominis importuni & obtrectantis effrenatam licentiam, qui ad quæstum & ventrem omnia cōferat sua studia, vt aliis, & plerumque etiā præsentibus obloquatur, in quos eiaculetur molesta & acria quædam dicteria. Id autem genus hominū si quando iocādi fines transiliant, ita vt è salibus hilari fronte acceptis, & datis ad scommata mordacia se conferant, iam tum fastidio esse nō ab re incipiunt: nec enim sapiunt, qui iis omnia licere volunt, quandoquidem nihil magis lubricum sit & importunum conuicio, quod quasi mellè litum animos ingreditur. Parasitum Luciani & Iuuenal. 3. & 4. Satyr. perlege.

Licentia nimia parasiti.

oculi vigiles.] aperti: quod refert parasitorum vigilantiam in obseruandis aliorum mensis. Euolue Prouerb. ἀλλοτριοφάγοι in Chiliad.

& forfice plurimus ordo, &c.] ἀλληγορία ab exercitu. Pedes habent cancri fluuiales ad modum forficis. Forfex sutorū est instrumentum, quo paunum aptant, & in frustra cōmoda dissecant. Chelæ autem sunt cancrorum brachia, & à Græco χηλὴ, quod etiam significat vngulam. Huc pertinet Pliniana descriptio cancrorum, quæ est lib. 9. ca. 31.

Forfex.

stat pingui abdomine venter, &c.] Abdomen, pinguedo est spinæ adhærens, in qua sunt renes: tamen à pube ad præcordia sursum versus abdomen peruenire Cornelius Celsus tradit lib. 4. Iuuen.

Abdomen.

venter adest abdomine tardus.

Ausonius Eidyllio 9. cui Mosella nomen:

cui prodiga nutat
Aluus, opimatoque fluens abdomine venter,

certè parasitus dicitur Eustathio γαστρόπληξ, quòd abdomini inseruiat.

Scurra descriptio.

Cum vagus.] Horat. 1. Epistolar. bellè scurram ita descripsit:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Scurra vagus, non qui certum præsepe teneret,
Impransus, non qui ciuem dignosceret hoste:
Quælibet in quemuis opprobria fingere sauus,
Pernicies & tempestas, barathrumque macelli.
mensæque sedilibus errans.] Hinc epitheta, τραπεζολοιχὸς, quòd mensas illingat, & nidorem è cibis surgentem rabido ore carpat. Hinc θυράπαξ, aut θυράρπαξ quòd foribus alienis insidietur, nempè qui sueuerit aliena viuere quadra. Prou. Sartaginum pernicies.
scommata salsa.] Epitheti metaphora. De scommatum generibus Macrobius Saturnal. 7. ca. 3.

Paruam culinam duobus ganconibus non sufficere.

EMBLEMA XCIII.

In modicis nihil est quod quis lucretur: & vnum
Arbustum geminos non alit erithacos.

Aliud.

In tenui spes nulla lucri est: vnoque residunt
Arbusto geminæ non bene ficedulæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vobus ganeonibus.] Ganeo, cui vitæ modus est culina, vel Varro describit, quanquam à M. Tullio sumatur etiam pro scortatore qui prostibula & meretriculas assectatur.

E rebus minimis parum lucri. Non est multũ lucri expectãdum ex rebus minimis, in quibus quanquã multum laboris & operę collocetur, tamen fructus inde parum capitur. At in rerum maiorum administratione vtilitas multo consurgit vberior, quamobrem vulgo variis efferuntur modis adagia, vt in tenui statu cõsorti non esse locũ dicamus, qualia sunt ista, Domus vna duos non alit canes, vt neq; vnum arbustum duos erithacos: Vno ramo non bene sedent duæ ficedulæ: & quod nostrates iocando efferunt, Nostra ianua non sustinet duos mendicos. Falluntur itaque, qui è rebus minutulis amplissimum expectant quæstum, præsertim si sit eodem studio consors, vbi plerumque res absque inuidia transigi, nisi ægrè possit.

& vnum arbustum.] Prouerb. est Chiliad. Arbustũ vnum non alit duos erithacos. Cedrenus πολυκοιρανίαν detestans, hanc similitudinem vsurpauit: Διὸ, φησὶν, ἑκκαιδεκὰς μία λέχμη ὑ πρέφει, ὅυτε μία χώρα ἐνοδοῦ ἔσται ὑπὸ δύο κυβερνωμένη ἀρχηγῶν. Vt vnũ arbustum duos erithacos non alit: sic vnum regnum feliciter à duobus principibus administrari non potest. Erithacus auis est quædam solitaria, vt eodem in saltu non temerè nisi vna repetiatur, quam Theodorus Gaza nunc Syluiã, nunc Rubeculam nominat: alteram quidem à syluarum desertis, alteram à ruboris indicio, quod ex Græco nomine intelligitur: huius meminit Plin. lib. 10. ca. 20.

Erithacus.

Intenui spes, &c.] Distichon eiusdem argumenti cum superiori, mutatis tantùm verbis. Alludit autem ad prouerb. Tennis spes. Vide Chiliad.

Vnoque residunt arbusto.] Prouerbium aliud idem cum superioribus. Ficedula à ficubus edendis nomen habet, cùm tamen vuis potius vescatur. Martial. lib. 1.

Ficedula.

Cùm me ficus alat, cùm pascar dulcibus vuis,
Cur potius nomen non dedis vua mihi?

Lege Plin. lib. 10. ca. 29.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Captiuus ob gulam.

EMBLEMA XCIIII.

REGNATORQVE penus, mensæq; arroſor herilis
Oſtrea mus ſummus vidit, hiulca labris.
Queis teneram apponens barbam, falſa oſſa momordit:
Aſt ea clauſerunt tacta repentè domum.
Deprenſum & tetro tenuerunt carcere furem,
Semet in obſcurum qui dederat tumulum.

Guloſi in ſponta-neam lapſi ſeruitutem.

ID videtur propriè in eos eſſe tortum, qui lautioris victus ergò ſe in domos opulentas ſeruiliter ingerunt, vnde nihil præter damnum, aut etiam interitum conſequantur, vel in eos quadrabit, qui luxu & gulæ intemperantia mortem præproperam ſibi arceſſunt, quique, vt vulgo dicitur Gallico, ſuum in dentibus tumulum conficiunt. Hi ſunt ἀκρατεῖς ſeu impotentes, qui obiectam cupiditatem ſectantur, hi ſic deſcribuntur à Lucilio, vt citat Nonius Marcellus:

Qui ſex menſes vitam ducunt, Orco ſpondent ſeptimum.

Porrò gulam in ſeruitutē pertrahere docet Lucianus de mercede conductis. Itaque huc non incommodè retulero illud Horatij, quanquam fortè aliò recidat:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

—qui pauperiem fugiens potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus, atque
Seruiet æternum qui paruo nesciet vti.

Emblema ex primo Epigrammatôn Græcorum Latinè hic redditum ab Alciato, huc non grauabor apponere.

Παμφάγος ἑρπυστὴς κατὰ δώματα λιχνοβόρος μῦς
Ὄστρεον ἀθρήσας χείλεσι πεπτάμενον.
Πώγωνος διεροῖο νόθην ὠδύξατο σάρκα,
Αὐτίκα δ' ὀστρακόεις ἐπλατάγησε δόμος.
Ἁρμόσθη δ' ὀδύναισιν. ὁ δ' ἐν κλείθροισιν ἀφύκτοις
Ληφθεὶς, αὐτοφόνον * τύμβον ἐπεσβάσατο.

* πότμο

Regnatórque penus.] Penus est omne esculentum aut poculentum, sed frequenter metonymicôs pro eo loco in quo asseruantur esculenta quæuis, accipitur. quo de nomine controuersiam repete non pœnitendam ex Gellio cap. 1. lib. 4.

Penus.

Ostrea hiulca.] hiantia, vel ostreas hiantes. De ostreis Plinius 32. cap. 6.

Falsa ossa.] id est, testam ostreæ, quam ossa putabat esse.

domum.] pro cochlea, vel testa, qua pro domo vtitur, idque metonymicôs & catachresticôs.

Deprehensum furem.] In iure est ἐπ' αὐτῷ φόρῳ.

retro tenuerunt carcere furem.] ἀλληγορία à furibus, qui deprehensi coniiciuntur in carcerem.

tumulum.] μεταφορικῶς tumulum dicit, vel à consequenti quòd perierit sorex in Ostreæ testa.

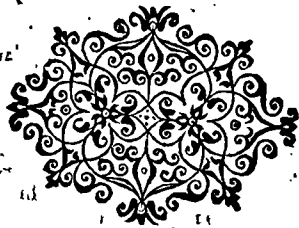

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In garrulum & gulosum.

EMBLEMA. XCV.

VOCE boat torua, prælargo est gutture, rostrum
Instar habet nasi, multiforisque tubæ.
Deformem rabulam, addictum ventrique gulæq;
Signabit, volucer cùm Truo pictus erit.

SVspicor id fractum ex Clementis Alexandrini 2. Pædagogi cap. 1. cuius hæc verba, τὸν γοῦν ἐγκατεύξας τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύι τῷ κελλιβόῳ ὅτῳ τὰ μάλιστα ἐοικώς. Qui animum in aluo defodit, pisci qui asellus dicitur, maximè similis. Hunc ex piscium genere solum habere cor in ventre, ὁ δὲ τῇ γαστρὶ, Athenæus ex Aristotele tradit. quamobrem vocatur ab Epicharmo ὀκτραπλόγαστρος propter monstrificam ventris naturam. Cæterùm Onocrotalus, qui & Truo dicitur, gutturis est amplissimi, & vocis clamosissimæ, ita vt audiatum asini dicas, & nasum habere instar tubæ. Sic quidam γαστρίμαργοι, vt verbo Aristotelis vtar, suo incondito clamore, importuna náque garrulitate cælo mare conturbare apud quosdam videntur, cùm tamen importuna sua loquacitate dent fine mẽte sonum: quippè qui omnia referant ad ingluuiem: quibus denique (vt apud nostrates dicterio vulgato notantur) omnia.

Onocrotalus quid refera.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sunt lingua & podex. Id genus homines, quod in dicendo nemini cedere videantur, ab imperita multitudine plurimi fiunt, quos tamen probi viri doctique fastidiunt.

boat.] translatio à bobus.

Instar habet nasi.) Festus ad hunc modum: True, auis onocrotalus, Cæcilius irridens magnitudinem nasi: Prò dij immortales, vnde prorepsit truo!

Rabula. *rabulam.*) Rabula, à radendis auribus, vel à rabie, vel à raui, id est, raucitate. Hominem significat, qui caussam quam defendit, à iudice contendit extorquere, vt sunt patroni illi triuiales & plebeij cauillidici: inter quos qui clamosissimus est, putatur alios iudicio & doctrina excellere. Cicero De oratore: Non enim declamatorem aliquem de ludo, aut rabulam de foro, sed doctissimum & perfectissimum quærimus.

addictum ventrique gulæque.) Is vnico verbo γλωσσοκόμος, vel γλωσσοκόμος appellatur. Iul. Pollux lib. 2.

Doctorum agnomina. EMBLEMA XCVI.

MORIS *vetusti est, aliqua professoribus*
Superadiici cognomina.
Faciles apertósque explicans tantum locos,
Capon vocatur Curtius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Reuoluitur qui eodem, & iteratque nimis
Maander, vt Parisius.
Obscurus & confusus, vt Picus fuit,
Labyrinthus appellabitur.
Nimis breuis, multa amputans, vt Claudius,
Mucronis agnomen feret.
Qui vel columnas voce rumpit, Parpalus,
Dictus truo est scholasticis.
Contrà est vocatus, tenuis esset Albius
Quòd voce, vespertilio.
At vltimas mutilans colobotes syllabas,
Hirundo Crassus dicitur.
Qui surdus aliis solus ipse vult loqui,
Vt sturnus in prouerbio est.
Hic blæsus, ille raucus, iste garriens:
Hic sibilat ceu vipera.
Tumultuatur ille rictu & naribus,
Huic lingua terebellam facit.
Singultit alius, atque tussit hæsitans,
At conspuit alius, vt pisces.
Quàm multa rebus vitia in humanis agunt,
Tam multa surgunt nomina.

SIc est natura vel potiùs consuetudine quadam deprauata comparatum, vt citiùs vitia quàm virtutes obseruemus, & maximè in iis qui literas profitentur. Quod hîc planum facit Alciatus in quibusdam superioris sæculi Iurisconsultis, vel etiam, quantum coniicio, in aliquot alijs, qui suo tempore minus aptè ius ciuile profiterentur (quorum tamè, vt par erat, nominibus parcit) vnde singuli singula in scholis cognomina sunt sortiti, quibus notaretur ingenij vel naturæ proprium & peculiare vitium in legibus enucleãdis. vel hoc generalius accipi potest. Homines enim imperiti, vt etiam argutuli quidam auditores, qui nasum rhinocerotis habent, faciliùs quod stultè dixeris reprehendere, quàm quod sapienter racueris, probare possunt, vt ait 2. de Orat. M. Tullius. Magnum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

profectò onus est atque munus, vt ipsemet asseuerat disputatione 1. De natura Deorum, suscipere atque profiteri sese omnibus silentibus vnum maximis de rebus magno in hominum conuentu audiendum. Adest enim ferè nemo quin acutiùs atque acriùs vitia in dicente quàm recta videat. Ita quicquid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt, obruit: & quoties dicimus, toties de nobis iudicatur. Nec quicquam est tam insigne, nec tam ad diuturnitatem memoriæ stabile, quàm id in quo deliqueris.

Meander.

Mæander.] Mæander flexuosus & sinuosus fluuius, quod nominis sæpè pro obliquitate sumitur. Huc prouerb. Labyrinthus.

Qui vel columnas voce rumpat.] huc prouerb. Chiliad. Columnas rumpere.

Truo.] De hac aui in superioribus.

Colobotes.] mancus & decurtatus, κολοβόω, comminuo & trunco.

sturnus.] De hac aui Plin. lib. 10. cap. 24. & Volaterranus in Philologia.

Psecas.] stillicidium vel gutta, aut stilla. Psecas iam olim audiuit Antimachus Lyricus: quod identidem exspueret, quod & cognomen datum fuit Olympico cuidam, cuius nomen mihi excidit.

Magna hominum in vitiis notandis proteruitas.

Quàm multa rebus, &c.] At istæc licentia, & deprauata consuetudo reprimenda erat. Siquidem conuicia quæ torqueri solent, ob ea quæ sunt in corpore vel in fortunis hominum vitiosa, proficiscuntur ab animis parum sanis. Proinde Vlysses apud Homerum Thersitæ non claudicationem, non gibbum aut caluitiem exprobrat, sed omninò garriendi vitium. Sic Achilles non naturæ vitia insectatur in Agamemnone, sed ea quæ animi maxima, quibus adhiberi modus, & quasi frenum imponi rectæ rationis potest.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Natura. EMBLEMA. XCVII.

PANA çolunt gentes (naturam hoc dicere verum est)
Semicaprum q̃, hominem, semiuirumq́ Deum.
Est vir pube tenus, quod nobis insita virtus
Corde oriens, celsa verticis arce sedet.
Hinc caper est, quia nos natura in sæcla propagat
Concubitu, vt volucres, squamea, bruta, feras.
Quod commune aliis animantibus, est caper index
Luxuriæ, veneris signaq́ aperta gerit.
Cordi alij sophian, alij tribuere cerebro:
Inferiora modus, nec ratio vlla tenet.

PAn pingebatur, vt multarum diuersarumque naturarum particeps. Id enim nominis Pan totum vel vniuersum sonat. Itaque Macrobius Saturnal. 1. cap. 17. Pan ipse sub hoc habitu quo cernitur, solem se esse prudentioribus permittit intelligi. Hunc Deum Arcades colunt appellantes τὸν τῆς ὅλης φύσεως, non syluarum dominum, sed vniuersæ substantiæ materialis dominatorem, significare volentes, cuius materiæ vis, vniuersorum corporum, seu illa diuina, siue terrena sint, come- Pan, Deus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pan, homo. ponit essentiam, &c. Alciatus Panos naturam & habitum ad hominem transtulit. Homo enim constat animo diuino, cælesti, immortali, Angelis & Deo simili: corpore verò mortali ex quatuor elementis compositio; hac quidem parte belluinam naturam proximè referenti. In animo duę partes sunt illa quę intelligit, meminit, sapit, ratione, iudicio, ingenio vtitur ac valet, quæ pars superior nominatur, & proprio nomine Mens, qua verè homines sumus; qua Deo similes, qua cæteris animalibus excellentiores, & longè superiores. Altera est ex coniunctione corporis, rationis expers, bruta, fera, atrox, & bestiæ quàm homini similior: in qua sunt motus illi qui Græcis πάθη dicuntur, pars longè inferior & abiectior, qua nimirùm à belluis nihil differimus. Homo itaque medium est quiddam inter diuinas intelligentias, & bruta animantia, eamque ob caussam finxerunt veteres Pana esse Deum, qui superiore parte hominem, inferiore verò caprum referret: vt natura humana hoc inuolucro, & quasi proposito agalmate significaretur, homo enim pro superiore sui parte rationem habet diuinam, & cælestem, inferiore appetitum & libidinem, quibus conuenit cum belluis. Cærerum sunt qui hominis naturam triplicem hîc notari velint; diuinam, humanam, & diabolicam: diuinam quidem, qua cum Angelis participat; humanam, qua cum belluis; diabolicam autem, qua quippiam sceleste & deprauatè cogitat & molitur, quod planum etiam facit August. sub finem c. 3. lib. 14. De ciuitate.

Hominum natura triplex.

Pana colunt gentes.] Consule Lactant. & D. August. eod. opere De ciuit. libro 18. cap. 17. Phornutum De natura Deorum, & post eum Gyraldum De historia Deorum Syntagm. 15. Nonnihil & tibi suppeditauerit Euseb. 3, præpar. Euangelicæ. Seruius ad eclogas Virgilianas, Pana Deum rusticum ad naturæ similitudinem factum esse scribit. Cuius boni Grammatici sententiam integram ascriberem, si omninò nostro huic argumento responderet.

Est vir pube tenus.] Alij legunt, Vir tenus vmbilico est, quam volet, sequitor lectionem.

Animus an in cerebro an in corde.

quod nobis insita virtus.] Cicero 1. Tusc. Platonem in Timæo secutus, & Aristotelem in 2. De anima, Principatum animi ait esse in capite sicut in arce summa: ira verò & cupiditas locis diseluse: illa enim in pectore, hæc subter præcordia sedem habere dicitur. Galen° in lib. De placitis Hippocratis & Platonis, in cerebro posuit spiritus animales, id est, imaginatio-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hem, memoriam, sensum, motum, & intelligentiam: facultatem vitalem in corde, naturalem in iecore, de quo existit nutritio & generatio; quæ tria sunt non partes, sed facultates & vires de vnico animo existentes, qui vt seipsum moueat ratiocinando, irascendo & concupiscendo, vtitur cerebro, corde & hepate, quæ tria sunt instrumenta sede & loco distincta. Quòd itaque Alciatus ait nos habere virtutem corde orientem, & celsa verticis arce sedentem, animum siue eam animi facultatem quæ rationis est intelligit, quæ vitæ principium à corde, mentis verò & intelligentiæ à cerebro habeat, vel fortasse ad veterum quorundam sententiam, qui animi principatum in corde statuebant, vt Empedocles: alij in cerebro, vt Plato & Democritus. Plutarch. De placitis 4. c. 5.

celsa verticis arce sedet.] περίφρασις & ἀλληγορία à summo & præstanti Principe in arce summa, vt loco tutiori, sedente.

Hinc caper est, &c.] in superioribus dictum est, hircum libidinis esse symbolum, & cõcubitu fit generatio. Vide Macrob. cap. 8, Saturn. 1. lib.

vt volucres, squamea, bruta, feras.] Animalium est diuisio: sunt enim aut aërea, vt volucres aues; aquatilia, vt pisces; terrena, vt homines & bruta omnia. Huc confer principium 1. Metamorph. Ouidianæ. *Animalium genera.*

Cordi alij sophiam.] id est, rationem & mentem, cuius sedem in capite bona Philosophorum pars, & quidem eorum qui melioris notæ putantur, esse voluere. Lege Opificium Dei Lactantij.

Inferiora modùs necratio.] Inferiora belluina planè sunt, vt ira & appetitus, quæ tamen superiori animi parti, id est ipsi menti subiici debent, nisi enim in motus imperium obtineat ratio, quid inter hominem & belluam putabis interesse?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ars naturam adiuuans.

EMBLEMA XCVIII.

KT sphæra Fortuna, cubo sic insidet Hermes:
Artibus hic variis, casibus illa præest.
Aduersus vim fortunæ est ars facta: sed artis
Cùm fortuna mala est, sæpè requirit opem.
Disce bonas artes igitur studiosa iuuentus,
Quæ certæ secum commoda sortis habent.

Liberales, quam illiberales artes sequi sæpius.

SOlebant veteres Fortunam ipsam ita effingere, vt mulier esset quæ pilæ insisteret. At Mercurium studiosorum numen cùm designabant, basim quadratam seu vndique quatuor angulis nitentem tesseram efficiebant: hoc enim modo firmum studiorum & artium liberalium fundamentum statumque effingebant, vt quæ nullo fortunæ impetu possunt concuti. Sic Bias ille Prienæus omnia secum se portare prædicabat, sic Aristippus Cyrenæus ciuibus suis mandauit, vt eas sibi pararent possessiones, quæ naui fracta simul cum possessore possent enatare. Igitur hi mihi sapientes videntur, qui periculosis artibus relictis togæ studia sequuntur. Hæc ipsemet

Alciatus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Alciatus oratione quadam Ferrariæ habita. His itaque agalmatis propositis admonet bonas disciplinas opera diligenti amplectendas esse, quibus nimirùm fortuitos casus nõ temerè vel sustinere, vel etiam retundere possimus. Quò spectat illud vice Prouerbij celebratum, λιμὴν ἀτυχίας ἄριστον ἀνδρὶ πολίτῃ τέχνη: sua enim cuique ars pro viatico est. Video carminis huius materiam sumptam ex Galeni oratione parænetica ad bonas artes, in qua fusè & oratorio more Fortunæ & Mercurij symbola diuersissima explanat. Declaratur id vberrimè è Plutarch. commentario De exilio. Locum Galeni, vel Menodoti (vt aliis placet) ex oratione ὅτι τὰς τέχνας huc congessimus in gratiam Philologorum: τὴν τῆς τύχης μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοί, χάφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν ὡ μόνον οὐκ εἶδε γυναικος ἀρχέσθησαν· καὶ δι τοῦτ' ἐκείνου ἦν ἀσυρίας σύμβολον· ἀλλὰ καὶ πτηνάλιον ἔδοσαν· ὁ χρῆν ἔχειν αὐτὴν καὶ τοῖς ποσὶν ὑπέστησαν βάσιν σφαιρικὴν, ἑτέρωσε δὲ καὶ δι' ὀφθαλμοῦ, σὐδενὸς μόνου δηλοῦντες, ἀπάντων τὸ τῆς τύχης ἄστατον· ὥσπερ οὖν ὁ νηὶ χειμαζομένῃ σφοδρῶς, ὡς ὑπακούσεσθαί τε τοῖς κύμασι κινδυνεύει καὶ βιασθῆναι, μοχθηρῶς ἄν τις φράξειε διπτέρυγας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τῷ βίῳ μεζόνων γυναικῶν περὶ πολιτικὰς οἰκίας γιγνομένων, ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, ὐκ ὀρθῶς χιτόσκοποι ὄντι, ὑπηρέτην ἑαυτὸν ὁ σοφὸς παντὶ πράγματι τυφλὴ δαίμονι μηδ' αὐτὴ βεβαίως ἑστηκυίᾳ, ἐμπληκτός τε γὰρ ὄντι καὶ ἄνευ ὀφθαλμῶν, ὡς πολλάκις τὰς ἀξιολόγους ἀνδρας παρερχομένη, πλουτίζει τὰς πραξίας, ὐδὲ τύτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν ὕπως ἀφαιρεῖται τὰ δοθέντα· ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν ὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ὁ τῷ αὐτῷ μόνῃ δηλῶ τὸ τ' βάσεως εὐμετακύλιστον, ἢ τις αὐτὴν ἄγῃ καὶ φέρει, ἢ κατὰ χρημάτων ὠνητὸς καὶ πραλάτης· ἐνθα σωαπόλλυσι δὲ μὴ ἀλλήλοις, ἐπόμενοι πάντες αὐτῇ· μόνη δ' ἀβλαβὴς ὀνείρου. διὸ ξέρχεται καὶ παιγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ κελούντων αὐτὴν, ὅτ' ὐδὲν ὄφελος τὰ μὴ δὴ τύχης ἔργα διαιῶται· τὸν δ' ἐρμῆν, ἅτε λόγῳ μὲν ὄντα διαστόλιε, ἔργατὸν δ' τέχνης ἁπάσης θέλαντα πάλιν ὅσως ἐξ ὑπεναντίᾳ τῆς τύχης κεκοσμῆκεσθαι οἱ χάφοντές τε καὶ πλάττοντες ναισκος ὄντι ἀσφαλοῦς, ὐκ ἀδίκητον· ὐδὲ κομμωτικὸν ἔχον κάλλος, ἀλλ' εὐτυὲς ὥστε σωεμφαίνειν δὲ τὴν ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτῆς· ὄντι δὲ φαῦδρος μὴ τὰς ὄψεις, δὲ δορκὲ δὲ δεμνὶ, καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον· ἐοῦ ὅτε δὲ ἐν αὐτὸν τὸν θεὸν τοῦτον τῷ σχήματι κοσμοῦσιν· ἴδοις δ' ἂν τοὺς διασώτας αὐτῆς, φαῦδρὸς μὲν ὁμοίως τῷ καταγελωμένῳ θεῷ, μεμφομένους δὲ ὐδέποτε αὐτὸν, ὡς τῶν οἱ τὴν τύχην, ὐδ' ἀπολλυμένους ποτ', ὐδὲ χρειζομένους, ἀλλ' ἑπομένους

Emblematis fons.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

τε ἐγ δίκαιον τὸς ἀπολαύοντας τῆς πονηρίας αὐτῆ. id est, Cùm veteres declarare vellent fortunæ improbitatem, non satis habuerunt eam pingendo fingendoque specie mulicbri repræsentare (quod tamen erat magnum amentiæ signum) sed & fecerunt, vt manibus clausum prehensum teneret, pedibus autem sedem globosam supposuerunt: adhæc eam priuarunt oculis: iisque omnibus fortunæ instabilitatem designarunt. At verò quemadmodum, cùm nauis admodum fluctuat, ita vt procellis vndique agitata parũ abest quin periclitetur, improbè certè ille præueque omninò fecerit, si cæco gubernatori clauum commiserit: ita cùm longè plura naufragia, eaque grauiora multis in familiis quàm in mari accidant, profectò amens ille fuerit, qui in eiusmodi casibus seipsum fortunæ, cæcæ Deæ, commiserit; ea enim nullam habet firmitatem & constantiam, stolida nimirùm & expers mentis est, quæ sæpenumerò viros honore dignos, & quorum magna est habenda ratio, prætermittat; locupletet autem indignos: neque hoc quidem constanti aliquo modo, nam & quæ dederit, postea interdum adimit. Hanc autem Deam imperitorum hominum multitudo consectatur, nunquam in eodem manentem loco, eò quòd basis cui insider, sit maximè volubilis, quam ob caussam fertur in loca quædam abrupta & præcipitia, interdum etiam in mare detruditur, in quo vnà omnes obruuntur qui fuerint eam secuti: ipsa verò damni expers elabitur, intereaque securè ridet eos qui conquerantur, & à quibus inuocatur: cùm tamen ea tanquam surda nihil auxilij eis præstet. Et quidem fortunæ facta eiusmodi sunt. Nunc verò contemplare, quæso, Mercurium sermonis dominum, omnisque disciplinæ opificem, quem contrario prorsus modo exornarunt pictores & fictores. Iuuenis est & formosus, formam habes nõ arcessitam, neque fuco illitam: sed statim vbi apparet, ea quidem forma, virtus animi elucescit: hilaritatem oculis præ se fert; acutè intuetur: eius autem sedes, cubus est, omnium figurarum maximè stabilis, permultumque à casu aliena. Hac etiam figura Deum hunc interdum ornant, vt possis intueri eos à quibus colitur, hilari esse vultu, sicuti & dux ipse Deus: cui numquam succenseant, vt sunt qui fortunam accusant, cùm se relictos à tergo contemptosque sentiunt. Qui enim eum consequuntur, per omne vitæ tempus eius prouidentia singulari perfruuntur.

Fortunæ imago.

Mercurius qualiter effictus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vt sphæra Fortuna.] Fortunam rotundo lapidi insidentem pinxerunt veteres, quò eius instabilitatem designarent; vt pluribus verbis docet in Circulo Pierius. Lege 3. Diuinar. instit. Lactant. & Augustin. in ciuitate Dei 2. 4. & 7. libris potissimùm. Hîc porrò sphæram pro quacumque re volubili & rotunda vsurpauit. *Fortuna cui insideat orbis*

cubo sic insidet Hermes.] Galenus in Oratione quam proximè citaui, ad artes (si modò eius est) ait Mercurium vt orationis parentem, & artium omnium auctorem in aliam effigiem, quàm fortunæ, effictum esse à veteribus, tum pictoribus, tum statuariis. Iuuenis enim est forma conspicua, non tamen fucata, sed natiua quadam specie in basi quadrata, quæ firmitatis & stabilitatis nota est, &c. Idem fere Pierius lib. Hieroglyph. 19.

Hermes.] Herma à Græcis ponitur pro firmamento; ait Festus: Vnde Mercurij nomen inuentoris, vt putabant, firmæ orationis ductum. Hîc autem apud Festum (obiter admoneo) firma oratio est pactum seu stipulatio, firmissimum iuris vinculum, vt didicisse me memini ex Gulielmo Fornerio, Antecessore Aurelio doctissimo. *Mercurij imago.*

Discite bonas artes, &c.] Mutuatus id videtur ex Ouidio 1. De arte:

Discite bonas artes, moneo, Romana iuuentus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In iuuentam. EMBLEMA XCIX.

NATVS vterque Iouis tener atque imberbis vterque,
Quem Latona tulit, quem tulit & Semele,
Saluete, æterna simul & florete iuuenta,
Numine sit vestro quæ diuturna mihi.
Tu vino curas, tu victu dilue morbos,
Vt lento accedat curua senecta pede.

Duo ad valetudinem conducentia.

DVo sunt, quæ vt corpus bene constitutum, sanum & incolume conseruant, sic & animum ipsum curis expediunt, nimirùm certa victus ratio, vinumque moderatè sumptum; vt contrà crapula & vinolentia, vt etiam curæ edaces naturam hominis labefactant & corrumpunt, ipsamque senectutem accelerant. Hîc itaque descriptos videas Apollinem & Bacchum: illum quidem medicinæ principem, qui salubri diæta præcipiat quid quantumque sit in victu sequendum vel fugiendum: hunc verò, qui vino sollicitudines adimat. Marsil. Ficinus lib. De vita cælitùs comparanda, duos hosce Deos sic copulat: Fratres certè sunt indiuiduique comites Phœbus atque Bacchus: ille quidem nobis duo potissimùm, adfert, lumē videlicet atque lyram: hic item præcipuè duo, vinum odoremque vini ad spiritum recreandum, quo-

Apollo & Bacchus iuncti, quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rum vsu quotidiano spiritus ipse tandem Phœbæus euadit & liber. Philosophorum est etiam ea sententia, sed tria tamen esse ad vitam longam, adeoque valetudinem tutandam necessaria constituunt. Prima est frugalitas, temperantia, sobrietas (quam modò διαιτην appellabamus) eam enim esse matrē sanitatis asseuerant artis medicæ professores: eam virtutum omnium domicilium prædicant philosophi omnes; victᵘ enim tenuis hoc efficit, vt in primis valeas bene, ait Flaccus 2. Satyr. Secundò labor & exercitatio corporis moderata, ocium enim vires eneruat, vt rubigine ferrum exeditur. Bene Ouidius,

Cernis vt ignauum corrumpant ocia corpus,
Et vitium capiunt, ni moueantur, aquæ.

Vtendum exercitationibus modicis, inquit Cato apud M. Tull. tantumque cibi & potionis vtendum, vt reficiantur, vires, non opprimantur. Tertiò voluptas animi honesta & oblectatio: cor enim in quo est calor vitalis, facilè molestiis atteritur, vt contrà exhilaratur lætitia viresque sumit. Qua ratione Arist. 4. de morib. ad Nicomach. risum & iocum ait ad vitam degendam esse necessarium. Democritus vitam beatam in vitæ tranquillitate posuit, & risui lætitiæque operam dabat. Legimus & sapientissimum latorem legum Lycurgum φιλωτα, id est risui statuam erexisse, eoque Lacedæmonios ad risum & lætitiam inuitasse, Plutarch. in Lycurgo.

tenet atque imberbis vterque.] Sic Tibullus Eleg. 4. lib. 1.

Solis eterna est Phœbo Bacchóque iuuenta,
Nam decet intonsus crinis vtrumque deum.

De Bacco & Apolline plura in Syntagmatib. 7. & 8. Gyraldi Deorum historiæ.

Quem Latona tulit.] Apollo Iouis filius ex Latona in Delo insula vno partu editus vnà cum Diana, medicinæ vsum primus tradidit. Ouid. 1. Metamorph.

Saluete, &c.] vt illud Homeri Iliad. ω.

Χαίρετε κήδυχες θεὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

verborum hæc formula solemnis fuit in Hymnorum epilogis.

quem tulit & Semele.] Bacchus ex Semele Iouis filius, vt superius explicatum est in statuam Bacchi.

Numine vestro.] vestro beneficio.

Tu pinecuras.] Horatius:

Curas edaces dissipat Eubius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

& Tibullus I. Eleg.

Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, tristitiæ dissoluenda dedit.

dilue.) tolle, aufer. μεταφορᾷ.

Vt lento accedat, &c.) ἀλληγορία periphrastica.

In quatuor anni tempora.

EMBLEMA. C.

ADVENISSE hyemem frigilla renunciat ales:
Ad nos vere nouo garrula hirundo redit.
Indicat æstatem sese expectare cucullus:
Autumno est tantùm cernere ficedulas.

Temporum vicissitudo.

HOc referendum videtur ad quasque temporum & annorum vicissitudines, vel ad ea quæ suo non alio tempore solent esse tempestiua, quorumque magna vis est, si suo tempori vsum accommodemus. Rectè Ouidius:

Temporibus medicina valet, data tempore prosunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

In hanc temporis quasi cyclicam μεταβολὴν varij varia luserunt, quæ huc non piguerit ascribere, eaque potissimùm, quæ maiorem cum hoc Alciati tetrasticho affinitatem habere mihi videntur. Lubens enim prætermitto Horatianam Odam 9. lib. 2. & septimam quarti. Ouid. ad Pisonem:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cessat hyems madidos & siccat vere capillos:
Ver fugit æstates, æstatum tergà lacessit
Pomifer autumnus, nebulis cessurus & vndis.

Idem primo De remedio amoris:

Poma dat autumnus, formosa est messibus æstas:
Ver præbet flores, igne leuatur hyems.

Et Tristium quarto:

Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque niues.

Claudian. de sene Veronensi, qui numquam pedem limine sui tugurioli extulerat:

Frugibus alternis, non Consule computat æuum:
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager soles, idemque reducit:
Metiturque suo rusticus orbe diem.

Bartholomæus Anulus in Poësi picta, ad hominum magnique mundi perpetuum & æternum cursum ingeniosè traduxit:

Ver, æstas, autumnus, hyems, hæ quatuor annis
Sunt tempestates orbe volubilibus.
Quatuor ætates homo sic habet integer æui,
Qui puer, hinc iuuenis, mox vir, & inde senex:
Æterno vt similis mundo reuolutio vitæ
Nos itidem æternos arguat esse homines.

Huc prouerbium Ver hyemem sequitur, & varios locos Hieroglyph. Pierij. Idipsum ait Seneca, Epistola quadam ad Lucilium discipulum: Nullius rei finis est, sed in orbem nexa sunt omnia, fugiunt atque sequuntur. Diem nox premit, dies in noctem: æstas in autumnum desinit: autumno hyems instat, quæ verè compescitur: omnia transeunt vt reuertantur.

frigulla.] auis à frigore dicta, vt quibusdam placet: de qua Aristot. lib. 8. ca. 3. De hist. animal. *Frigilla.*

vere nouo garrula hirundo redit.] Ouid. Fastor. 2. *Hirundo.*

—— *an veris prænuncia venit hirundo?*

Dicitur & à Sappho ἦρος ἀγγελος ἰμερόφωνος ἀηδών, veris nuncia blandiloqua luscinia. Norum est adagium, vna hirundo non facit ver. Lege Pierium lib. 22. Hieroglyph. Huic simile adag. Audi Chelidonem, eo quòd hæc auis prænunciet veris aduentum.

cuculus.] de quo in superioribus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Indicat æstatem cuculus.] Tribuitur hoc etiam Hirundini à Philemone Comico:

Ἡ μὴ χελιδὼν τὸ θέρος ὦ γυναῖ; λαλεῖ: hirundo æstatem nunciat, ô mulieres: sed Aristophanis interpres Equitibus hoc citat, νέα χελιδὼν ἐστὶν ἔαρος ἀρχή: Noua hirundo veris est initium.

ficedulas.] de ficedulis etiam alibi.

Scyphus Nestoris.

EMBLEMA CI.

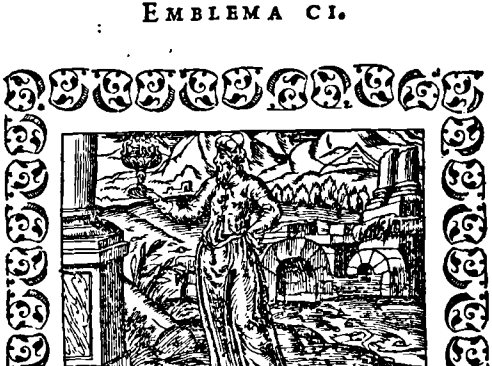

NESTOREVM geminis cratera hunc accipe fundis,
Quod grauis argenti massa profundit opus.
Clauiculi ex auro, stant circum quatuor ansæ:
Vnam quamque super fulua columba sedet.
Solus eum potuit longæuus tollere Nestor.
Mæonidæ doceas quid sibi Musa velit?
Est cælum, scyphus ipse: colorque argenteus illi,
Aurea sunt cæli sidera clauiculi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pleiadas esse putant, quas dixerit ille columbas:
Vmbilici gemini magna minorque fera est.
Hæc Nestor longo sapiens intelligit vsu:
Bella gerunt fortes: callidus astra tenet.

HOmerus in Nestore, sene eloquentissimo & consultissimo, typum sapientiæ repræsentat: cuius patera geminis fundis, argentea, clauiculis aureis, quatuor ansis, & sub harum quaque sedens columba, cælum & pulcherrimum astrorum ornatum significabat. Nam crater, cui sit color argenteus, clauiculis aureis, cælum refert purissimum, & stellas aurei coloris: columbæ sunt Pleiades: duo vmbilici vtraque vrsa. Hoc igitur schemate astronomiam tacitè commendabat, quam quidem solus sapiens & apprimè exercitatus, ingenio potest assequi, vt solus Nestor suum poculum manu ferre poterat. De huius artis excellentia plura repetere licet ex Plinio variis locis, sed potissimùm cap. 37. libri septimi. Cæterùm Homeri interpretes memorant Nestorem, quamquam senex admodum esset, poculum sustuliſſe, cùm cæteri iuniores vix à mensa tollerent. Sic habet Homeri locus: *Nestoris cra-ter.*

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσας κε τραπέζης,
Πλεῖον ἐὼν· νέστωρ δ' ὁ γέρων ἀμύμων ἄειρεν. hoc est.
Vix alij planum poterant sustollere mensa
Poculum, at ipse senex Nestor facile alstulit illud.

De hoc Nestoreo poculo pluribus Athenæus Dipnosophist. 10. capite duodecimo sed maximè decimo tertio, libri duodecimi. Quædam non pœnitendæ lectionis adnotauit de illo cratere Nestoreo Cornelius Vitellius Annotationibus in Georgium Merulam.

Quod grauis argenti.] Circum locutio, qua nimirùm Nestoris scyphum commendat à materia.

fulua columba.] Fuluam, auream interpretor: ne quis ad colorem simpliciter referat. Sex columbæ sunt apud Athenæum, non quatuor duntaxat, quæ septem dici, sex tamen esse solent, vt Naso cecinit in Fastis. Martialis huc alluſit in 8.

Hi duo longæuo censentur Nestore fundi:
Pollice de Pylio trita columba nitet.

Est cælum.] Tribus distichis sequentibus continentur epim-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

thion, vel, vt melius dixerim, poculi ἐξήνυσις.

Pleiades. *Pleiadæ esse.*] Columbæ repræsentant Pleiadas, numero ramen non obseruato. Nam Pleiades septem sunt stellæ iuxta Tauri signum, quæ Latinè dicuntur Vergiliæ, quòd veris tempore oriantur. Lege Ouidium Fastorum quarto.

Vrsa duplex. *magna minorque fera est.*] Vrsam maiorem siue Elicen, & minorem siue Cynosuram intelligit, quæ Græcis arcti dicuntur, suntque Septentrionali polo velut axe quodam nixæ, & arctico circulo clausæ, sicque dispositæ, vt resupinata vtraque caput alterius contegat: cuius autem caput quæ superior est, ad inferioris caudam contendat. De his Ouidius Fastorum 4.

magna minorque fera.] Ouidianum hoc tertia elegia, quarto Tristium.

Magna minorque fera ——

longo vsu.] Longa exercitatio & experientia doctrinam parat certissimam: potissimumque ad disciplinam astronomicam longa obseruatione opus habent.

Bella gerunt fortes.] Collatio est dissimilium: qui corpore sunt firmo & valenti committunt prœlia atque inter se dimicant: sapiens verò rapitur & ducitur ad rerum cælestium cognitionem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quæ supra nos, nihil ad nos.

EMBLEMA CII.

CAVCASIA *æternum pendens in rupe* Prometheus
Diripitur sacri præpetis vnge iecur.
Et nollet fecisse hominem: figulosque perosus
Accensam rapto damnat ab igne facem.
Roduntur variis prudentum pectora curis,
Qui cœli affectant scire, deúmque vices.

HVius Emblematis inscriptio sumpta est ex dictis Socratis, τὰ ἐπ' ἀνθρώποις ἀνθρώποις, quod adagij vice ponitur à doctis. Notissima est Promethei fabula, qui cùm hominem ex luto finxisset, & Mineruæ opera ignem cælestem surripuisset, vt luteam statuam animaret, egrè tulit Iupiter, eumque Mercurij ministerio ligari iussit ad Caucasum montem Scythiæ asperum & inhabitabilem: aquilamque exhibuit, vel, vt aliis placet, vulturem, qui perpetuò cor exederet, exesumque renouaretur. Martial. lib. 1. *Promethei fatum.*

Qualiter in Scythica religatus rupe Prometheus
Assiduam nimio pectore pauit auem, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quid per Prometheū Caucaſo alligatum.

Macrob. lib. 1. in Somnium Scipionis, huius fabulæ myſterium exponit. Per vulturem, ſiue aquilã, iecur immortale tundentem, nihil aliud intelligunt priſci illi Theologi, inquit, quàm tormenta malæ conſcientiæ obnoxia flagitio viſcera interiora rimãtis, & ipſa vitalia indefeſſa admiſſi ſceleris admonitione laniantis, ſempérque curas, ſi fortè requieſcere tentarint, excitantis, tamquã fibris renaſcentibus inhærendo, nec vlla ſibi miſeratione parcentis, lege hac qua ſe iudice nemo nocens abſoluitur, nec de ſe ſuam poteſt vitare ſententiam. Plato Dialogo De regno, à Prometheo ignem, à Vulcano artes datas hominibus eſſe tradit. Idem in Protagora, ſapientiam à Prometheo ſurreptam ait, hominibúſque communicatam. cuius hæc ferè verba ſunt: Cõmunem Vulcani & Mineruæ officinam, in qua artes excolebantur, clàm ingreſſus, furatus eſt Vulcani artem igneam, aliámque Mineruæ, qua viuendi facultas obuenit. Prometheum vatem fuiſſe ex etymo nominis oſtenditur: quid ſit enim προμήθεια, & quid προμηθεύεσθαι, notũ eſt. Is Iouem monuiſſe fertur ne cum Themide congrederetur. Scholiaſtes Apollonij Rhodij id figmentum retulit ad hiſtoriæ fidem. Ait enim ex Agreta neſcio quo ſcriptore retũ Scythicarum, Promethei cor ideò abſumi ab aquila, iuxta poëtarum commenta, quòd ſuam regionem fluuius (cui nomen Aquila) frequenti eluuione corrumperet. Cùm verò Hercules quibuſdam foſſis fluuium auertiſſet, ex eo factum, vt diceretur aquilam abegiſſe, ac Prometheum liberaſſe. Alij ſecùs tradunt, Promerheum nempè cum præſtare non poſſet incolis Scythicis quibus præerat, ea quæ neceſſaria eſſent, ob inundationem fluuij Aquilæ, in vincula coniectum, neque ſolutum inde, donec Hercules fluuiũ in mare deduxiſſet. Quædam ſunt apud Aphrodiſæum in problematis, perdocta ſanè & ad mythologiam pertinentia. Cicero in Tuſcul. Prometheũ ait virum quendam perſpicacem fuiſſe, & in rebus arcanis apprimè verſatum, quas hominibus communicauerit: huic Iouẽ iratum, quòd veritas in profundo demerſa videatur. Iecur autem ab aquila exeſum ſignificat ſollicitudines & curarum ardores, quibus vel prudentiores irretiantur, quarum vinculis cùm ſe conantur expedire, in alias moleſtiores recidunt. Fulgentius in Mythologico, non ab aquila Promethei cor, ſed à vulture corrodi tradit: ídque perbellè interpretatus eſt: cui videtur aſſentiri Petronius Arbiter his hendecaſyllabis:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cur vultur iecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimásque fibras,
Non est quem tepidi vocant poetæ:
Sed cordis mala, liuor atque luxus.

Hîc autem conuertitur fabula, vel in eos qui diuina Philosophiæ mysteria nescio qua mente subtiliùs conantur indagare: vel in eos, qui naturali iudicio, fidei Christianæ oracula complecti, vel etiam ipsa arcana diuina (quæ scrutari periculosissimũ est, vt quid planè ἀδύνατον) discutere, déque iis humano sensu aliquid statuere se posse putant: ad quæ certè humani oculi caligant, vt noctuæ ad lumen solis diurnum. Proinde Sapiens Prouerb. 25. Qui scrutator maiestatem, opprimetur à gloria. quò etiam spectat illud Euripidis: φρονεῖν δὲ θνητὸν οὐ χρὴ μέγα. i. Mortalem non decet altum sapere. Scitu digna sunt illa Arnobij lib. 2. contra Gent. Quæ nequeũt sciri, nescire nos confitemur, neque ea conquirere aut inuestigare curamus, quæ comprehendi liquidissimum est non posse, quamuis mille per corda suspicio se porrigat atque intendat humana. Et ideò Christus cùm mortalium sciret cæcam esse naturam, neque vllam posse comprehendere veritatem, positarum nec ante oculos rerum pro comperto habere, & cognito, quicquid sibi esse suasisset: & prorsus suspicionibus hæsitare, litigiosas serere atque intendere quæstiones: omnia ista nos linquere & posthabere præcepit, neque in res eas quæ sint à nostra procul cognitione dimotæ, infructuosas immittere cogitationes. Et ibidem: Quid est, inquit, vobis vestigare, conquirere, quisnam hominem fecerit? animarum origo quæ sit? quis malorum excogitauerit causas? orbe sit sol amplior, an pedis vnius latitudine metiatur? alieno ex lumine, ac propriis luceat fulgoribus luna? quæ neque scire compendium, neque ignorare detrimentum est: Remittite hæc Deo, atque ipsum scire concedite, quid, quare, aut vnde sit. Vestris non est rationibus liberum implicare vos talibus, & tam remotas inutiliter curare res. hæc Arnob. Addam & aliud oracului Minutij Felicis, Romani olim causidici, qui in Octauio ita scribit: Quo magis mirum est, nonnullos tædio inuestigandæ penitùs veritatis cuilibet opinioni temerè succumbere, quàm in explorando pertinaci diligentia perseuerare. Itaque indignandum omnibus, & indolescendum est, audire quosdam, & hos studiorum rudes, literarum profanos, expertes artium etiam sordida-

Præclarus Arnobij locus in futilium rerum contemptum.

Minutij Felicis locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rum, certum aliquid de summa rerum ac maiestate decernere, de qua tot omnibus seculis sectarum plurimarum vsque adhuc ipsa Philosophia deliberat nec immeritò : cùm tantum absit ab exploratione diuina, humana mediocritas, vt neque quæ supra nos cælo suspensa sublata sunt, neque quæ infra terram profunda demersa sunt, aut scire sit datum, aut scitari permissum, aut scrutari religiosum : beati satis, satísque prudentes iure videamur, si secundum illud vetus Sapientis oraculum, nosmetipsos familiariùs nouerimus. Idem etiam Minutius paulò pòst hac de re ita docte & prudenter : Proinde, ait, si quid sapientiæ vobis aut verecundiæ est, desinite cœli plagas & mundi fata & secreta rimari : satis est pro pedibus aspicere, maximè indoctis, impolitis, rudibus, agrestibus : quibus non est datum intelligere ciuilia, multò magis denegatum est disserere diuina. Quamquam si philosophandi libido est, Socratem sapientiæ, principem, quisquis vestrûm tantus est, si potuerit, imitetur. Eius viri, quoties de cæleſtibus rogabatur, nota responsio est, QVOD SVPRA NOS, NIHIL AD NOS. quod oraculum idem ipse præsensit, idcircò vniuersis se præpositum : non quòd omnia comperisset, sed quòd nihil se scire didicisset. Ita confessio imperitiæ summa prudentia est. Hoc fonte defluxit Arcesilæ, & multò pòst Carneadis & Academicorum plurimorum in summis quæstionibus tuta dubitatio : quo genere philosophari, & cautè indocti possunt, & docti glorioſè. Quid Simonidis Melici nónne admiranda omnibus & sectanda cunctatio ? qui Simonides cùm de eo, quid, & quales arbitraretur Deos, ab Hierone tyranno quæreretur, primò deliberationi diem petiit : postridie biduum prorogauit, mox alterum tantum admonitus adiunxit : postremò cùm causas tantæ moræ tyrannus inquireret, respondit ille, Quòd sibi quanto inquisitio tardior pergeret, tanto veritas fieret obscurior. Mea quoque opinione, quæ sunt dubia, vt sunt, relinquenda sunt : nec tot ac tantis viris deliberantibus temerè & audaciter in alteram partem ferenda sententia est, ne aut anilis inducatur superstitio, aut omnis religio destruatur. Sic Minutius. Poterit etiam non incommodè torqueri in eos qui Astrologi iudiciarij vulgò nuncupantur, quorum animus quantis vagetur erroribus, alij viderint : Vel in quosdam Philosophos, qui quæ abstrusa prorsus atque abdita Deus esse voluit, scrutati sunt:

Simonidis cordatum responsum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ac naturam rerum cælestium inuestigarunt, quæ à nobis longè remotæ neque oculis conspici, neque tangi manu, neque comprehendi sensibus possunt; & tamen de illarum omnium ratione sic disputarunt, vt ea quæ asseruerunt, probata & cognita videri voluerint, ait Lactant. in opific. Dei. Fabulam hanc pertractat Hesiod. in Operibus: quam ad rei veritatem explicat in prooemio libr. vltimi naturalis Histor. Plinius, & libro Problem. Alexandr. Aphrodis. Lege Lucianum in Prometheo, Diodorum Sicul. in sexto, Lactant. libr. 2. ca. 11. Huc referenda disputatio nobis Socratica ex Xenoph. 1. Comment. initio ferè, & quæ Lactant. in 2. cap. 9. Diuin. Institut. colligit.

sacri præpetis vngue.] sacri præpetis, id est, auis diuinæ: qua in significatione vsurpatur à Virgil. 3. Æneidos:

Et volucrum linguis, et præpetis omnia pennæ.

Præpes autem, vt docet Gell. lib. 6. cap. 6. auis dicitur, quæ opportunè in auguriis præuolat. Blondus præpetes dici ait, quæ se ante auspicantem ferunt: nam præpetere dicebant anteire. Ouidius Fast. 6. *Præpet.*

Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

Qui cæli affectant.] Iophon Bacchis, vt refert in Eclogis Stobæus: Επίσταμαι καὶ τάδε, ὅσα περ γυνὴ
Ὡς μᾶλλον ὅστις εἰδέναι τὰ τῶν θεῶν
Ζητεῖ, τοσοῦτο μᾶλλον ἧσσον εἴσεται.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In astrologos. EMBLEMA CIII.

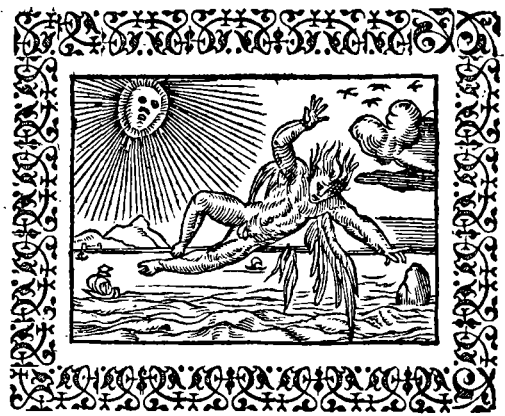

ICARE, per superos qui raptus & aëra, donec
In mare præcipitem cera liquata daret,
Nunc te cera eadem, feruénsque resuscitat ignis,
Exemplo vt doceas dogmata certa tuo.
Astrologus caueat quicquam prædicere: præceps
Nam cadet impostor dum super astra volat.

Emblematis typus.

ID videtur confinxisse ex Græco Ιουλιανῦ,
Ικαρε, κηρὸς μέν σε διώλεσε, νῦν δέ σε κηρῷ
Ἤγαγεν εἰς μόρφην αὖθις ὁ χαλκοτύπος.
Ἀλλ' ἄγε μὴ πτερὰ πάλλε κατ' ἤερα, μὴ τὸ λυετρὸν,
Ἠερόθεν πίπτων, ἰκάριον τελέσῃς. id est,
Cera tibi vitam prius abstulit Icare, sed nunc
Te cera finxit denuò docta manus.
Immotas liquidum seruato per aëra pennas,
Balnea ne fiant nomine clara tuo.

Icari fabulam prolixè satis persecutus est Ouid. octauo Metamorph. & secundo De arte. Meminit & pluribus aliis in locis, totámque narrationem, si vacat, repete ex Diodoro Siculo, lib. 4. Rerum antiquarum, cap. 13. Id autē torquet in Astrologos

Astrologorū vanitas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

logos quosdam falsarios & impostores, qui supra humanum captum conantur aliquid, quæque longissimè absunt ab ingenio humano, vi mētis, & artis experientia se hariolari posse putant. Rectè sanè Isocrates dixit in orat. κατὰ τῶν σοφιστῶν τὰ μέλλοντα προγινώσκειν οὐκ ἡμετέρας φύσεως ἐστί. Diogenes cùm mente agitaret Philosophorum, virorum politicorum, medicorum, & eius generis aliorum, in hominum societate functiones, dicebat homine nullum aliud sibi videri sapientius aut absolutius. Cùm verò contemplaretur astrorum inspectores, diuinatores & coniectores, clarè pronunciabat nihil esse quod sibi videretur homine stultius & stolidius. Attamen quotus quisque est, qui non hodie plus propè fidei hariolis istis & coniectoribus, quàm sacris oraculis habet? quis non ex sua hora suorum euentorum seriem trahi putat, & rectè facta ac vitia sideribus potiùs & stellarum cursibus, vt vocant, quàm sibi ascribit? At hæc figmenta, vel potiùs deliria, vir sapiens facillimè declinarit, ipsáque popularis multitudo portenta hæc respuere occeperit, si tandem fucum agnouerit sibi factum. Hanc coniectorum doctrinam omnem damnat apud Gellium 14. cap. 1. Phauorinus. nam aut aduersa fore dicunt (ait ille) aut prospera: si prospera dicant, & fallant, miser homo frustra timendo fiet: si vera respondeant, eáque prospera non sint, iam inde aliquis miser ex animo erit, antequā è fato fiat. si felicia promittant, eáque sint euentura, tum planè duo erunt incommoda: nam & exspectatio spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes iā deflorauerit. Elegāter Actius poëta se nihil credere auguribus dicit, qui aures verbis diuitāt alienas, suas vt auro locupletent domos, nullóque pacto huiusmodi hominibus res futuras præsagientibus esse vtendum. Cicero ad finem 1. de Diuinat. Nunc illa testabor, me non sortilegos, neque eos qui quæstus causa hariolētur, ne psychomantia quidem agnoscere.

Non habeo denique nauci Marcum augurem.
Non vicanos haruspices, non de circo astrologos,
Non Isiacos coniectores, non interpretes somniûm.
Non enim sunt ij aut scientia, aut arte diuini,
Sed superstitiosi vates, impudentésque arioli;
Aut inertes aut insani, aut quibus egestas imperat:
Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam,
Quibus diuitias pollicentur, ab iis drachmam ipsi petunt.
De his diuitiis sibi deducant drachmam, reddant cætera.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Atque hæc quidem ex Ennio. Astrologos & fatidicos eiusmodi qui se deo plenos simulant, vti Paulus 5. sententiarum loquitur, sed maximè qui alienâ mortem prænunciant, non secus quàm parricidas exsecrata est antiquitas omnis: itaque & malefici dicti ob facinorum magnitudinem. Vitellius, vt est apud Xiphilinum, cùm diem prædixisset astrologis, quo excederent Italia, hi contrà, noctu præscripserunt ei diem quo ei moriendum esset: & intra illum diem mortuus est, Dione teste, fortè non fato, sed propter varicinium. Ergo cùm sæpe aliàs, imperantibus Augusto, Tiberio, Vitellio, interdictum vatibus & mathematicis fuisset, ne vllo modo de cuiusquam morte prædicerent (quòd id semper habitum sit exempli pessimi: & mortis metus sæpe ipsa morte deterior, aut etiam nonnunquam mortem accelleret) tandem etiam à Domitiano Cæsare Asseletario astrologus viuus comburi iussus, & Largius Proclus capite damnatus est, quia publicè prædixissent quo die imperator supremum vitæ diem claususus esset. Præclarus sese mihi pridem obtulit Pici Mirandulani locus ex 2. lib. ca. 9. in Astrologos quem videtur vsurpasse hic noster: Qui Homerum, inquit Picus, allegoricè exponunt, per illam Icari fabulam, qui factitiis pennis cælo tenuiore se committens, in mare præceps datus est, Astrologos aiunt designari, qui pennis temeriariæ professionis in cælum se subtollentes, cùm de suis cælestibus dogmatibus, quibus sublimari videntur, quid sunt prædicturi, in pelagus ruunt mendaciorum. Occurrit etiam diuinatoris cuiusdam Angli somnium. Is ex astris prædixerat Henricum septimum Anglorum Regem (qui tum regno præerat) eo anno extinctum iri. Rumor statim ad ipsum delatus est. Iubet itaque hominem ad se vocari: à quo sciscitatus fertur, an ex astris certũ aliquid posset prægnosci. Innuit, Sed túne, inquit Rex, eius artis peritus es? sic esse respondit. Tũ Rex, an certo coniectas me hoc ipso anno moriturũ? sic esse ait. Dic ergo mihi, Rex infert, vbi tu futurus es his festis natalitiis (instabat enim natalis Domini dies) nam & hoc fortè te non fugit. Ego, ait, cum meis familiarib. & domesticis lautè me victurum spero. At certè, ait Rex, artis tuæ sum peritior quàm sis ipse: nam scio te futurum in carcere, simúlque hominem in vincula coniici iubet. Illic vbi iam satis diuinandi calor refrixisset, cum risu dimissus est. Eiusmodi hominum fatuitatem acerrimè perstringunt Basilius oratione 6. εἰς τὸ ἑξαήμερον. Euseb. De præparatione

Locus ex Pico Mirandulano in astrologos.

Angli diuinatoris vana prædictio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Euangelica libro 6. & Picus Mirandula in opere ex professo in nugones eiusmodi edito. Ad finem penè 4. Comment. Xenophon id sub persona Socratis eleganter & copiosè dispurat: quò spectant Lactantiana ex c. 3. libr. 3. Icarium lapsum Dio Chrysostom. oratione 4. de regno, ad iactantiam principum iuuenilem & populares quas de se concitant opiniones transtulit.

Exemplo vt doceas.] Debemus aliorum periculis fieri cautiores & prudentiores: & maximè istuc est sapere, dum alieno damno sapimus. Publius Mimis:

Ex vitio alterius sapiens emendat suum.

Qui alta contemplantur, cadere.

EMBLEMA CIIII.

Dvm turdos visco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta altiuolam figit arundo gruem,
Dipsada non prudens auceps pede perculit: vltrix
illa mali, emissum virus ab ore iacit.
Sic obit, extento qui sidera respicit arcu,
Securus fati quod iacet ante pedes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ID ex apologo quodam Aesopi de aucupe & viperâ. Hic accepto visco & arundinibus exiit aucupatum. Viso turdo in alta sedentem arbore compositis arundinibus sursum spectabat eum comprehensurus. Verùm ignarus viperam dormientem incidit, à qua morsus, iamque præ dolore vitam agens, dixit, Ah, alium capturus ab alio miserè capior. Huic simile est Epigramma Antipatri Sidonij de Alcimene aucupe, qui cùm arcu & funda peteret aues, in altum speculatus, ictus à dipsade interiit. Totum autem carmen est prosopopœia:

Prototypus Emblematis.

Ὁ σφὶν ἐγὼ ὁ ψῆρα, ὁ ἁρπάκτρα ἐρύκων
Στέρματος ὑψιπέτη δικτυοσυρτα γέρων,
Ῥινῶ χρωματόεις εὐτρεφὰ κῶλα πλάτειαν
Ἀλκιμένης πλατέων ἔργον ἄπωθε πέδος·
Καί με τις ὑπ' ἴχνια βροτῶν σφυρὸς δρυΐς ἐχίδνα
Σαρκὶ τὸν ὀκνηρὸν πικρὸν ἐσῆσα κόλον.
Ἠελίῳ κἀφάσει, ἰδ' ὡς τὰ κἀμ' αἰθέρα λεύσσω,
Τοὔνεκα σοὶ ὄκ ἐδόλιον κῦμα κυλινδόμενον.

Hoc sic vt cumque Latio reddidimus:

Qui, sturnum iactis sementibus ante, rapacem
Arceham altivolam, Bisaltiámque gruem,
Extensis manibus, bubulaque id verbere funda
Alcimenes abigens ipse procul volucres;
Infligit pedibus serpens tam vulnera dipsas,
Lethiferóque nigrum virus ab ore vomit.
Méque dat ipse neci, attentus dum sidera specto,
Nescius exitij quod foret ante pedes.

Cui conuenit quod de Thalete fertur, qui dum noctu cælum contemplaretur, in scrobem decidit, quod ridès ancilla φάσκε παθεῖν ἔφη, ὡς τὰ ὀπίσω ποσὶ ἀγνοῶν, τὰ ἐν χερσὶν εἰσορᾷ. Id alij tribuunt Anaximeni. Gabrias in tetrastichis idem scribit, cuius hæc verba:

Ἀστρολογίς ἀθεσκοπῶν τις ἀστρογόητος
Πίπτῃ λελυτὼς ποσὶν φρέαρ· πυχὸν δέ τις
Ὁ δοιπόρος, γανόντι ζώστ' ἔφη λέγων.
Νοῦν θὲς ἄνα, βέλτερ, τὴν γῆν ὁ βλέπῃς.

Astrologorũ reprehensio.

Taxantur Astrologi, qui cùm cælestia, id est, corporum superiorum inspectionem se consectari putant, ea tamen ignorant quæ propiùs sunt admota: cúmque præsentia ferè ignorent, futurorum scientiã habere se gloriantur. Atqui, quod Pindar. habet Olymp. 12. τὰν μελάπτων τὸ πεπρωμένον φράδαι, id est, obscurè sunt admodum & cæcæ futurorum cognitiones. In

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

eos Mortus Epigramma hoc luſit lepidum & feſtiuum:

Saturnus procul eſt iámque olim cæcus, vt aiunt,
Nec propè diſcernens à puero lapidem.
Luna verecundis formoſa incedit ocellis,
Nec niſi virgineum virgo videre poteſt.
Iupiter Europam, Martem Venus, & Venerem Mars,
Daphnen Sol, Herſen Mercurius recolit.
Hinc factum, Aſtrologe, eſt, tua cùm capit vxor amantes,
Sidera ſignificent vt nihil inde tibi.

turdos.] Turdus inter pinnas à ſaporis bonitate inſignis. Martial. lib. 13. *Turdus.*

Inter aues turdus, ſi quis me iudice certe:
Inter quadrupedes gloria prima lepus.

De turdis Plinius lib 10. cap. 42. & 53.

alaudas.] galeritas, de quibus Plin. lib. 11. cap. 37.

gruem.] De gruibus in ſuperioribus ſatis. Adnotanda ſynecdoche, qua poſuit ſpeciales quaſdam aues pro aliis quibuſcumque.

dipſada.] Dipſas, aſpidis genus, cuius morſu ſitis inducitur: & Græcè δίψος, ſitis eſt. Huius meminit Plin. lib. 23. cap. 8. & lib. 22. cap. 5. Solinus Polyhiſtor cap 30. Lege Lucian. præfatione De dipſadibus, & Pierium Hieroglyph. 16. *Dipſus ſerpens.*

Securus fati.] id eſt, ignarus & inſcius infortunij, quod ſibi mortem attulit. Sic Lactant. lib. 2. cap. 3. in philoſophos: Dum aliorum præcipitium vident, non proſpexerunt quid ante ſuos pedes eſſet. M. Tullius in 2. De Diuinat. ridens haruſpicinam.

Democritus non ſcitè nugatur, vt phyſicus.

quo genere nihil arrogantius: citátque illud ex neſcio quo poëta:

Quod eſt ante pedes, nemo ſpectat cæli ſcrutantur plagas.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Potentissimus affectus, Amor.

EMBLEMA CV.

ASPICE vt inuictus vires auriga leonis,
Expressus gemma pusio vincat amor?
Vt q́ manu hac scuticam tenet, hac vt flectit habenas,
Vt q́ est in pueri plurimus ore decor.
Dira lues procul esto: feram qui vincere talem
Est potis, à nobis temperet ánne manus?

Fons Emblematis.

ID extulit ex Græco Argentarij, quod ascribam:

Αὐγάζω τὸν ἄφυκτον ἐπὶ σφραγῖδος ἔρωτα
Χερσὶ λεοντείαν ἀνιοχεῦντα βίαν.
Ὃς τᾶ μὲν μάστιγα κατ' αὐχένος, αἱ δὲ χαλινοὺς
Εὐθύνει, πολλὰ δ' ἀμφιτέθηλε χάρις.
Φείσσω τὸν βροτολοιγόν. ὁ γὰρ καὶ θῆρα δαμάσσων
Ἄγριον, οὐδ' ὀλίγων φείσεται ἀμερίων. id est,
Quid video in gemma hac? amor est, auriga leoni

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Insidet, & frenis ora superba regit.
Vna manus flagro cædit, moderatur habenas
Altera: nulla magis signa placere queunt:
Sed metuo immitem puerum; mortalibus ægris
Quid faciet, qui sic corda ferina domat?

Huc respexit Lucian. in Deorum Dialogis. Conquerentem enim Venerem apud Cupidinem filium facit & sibi nonnihil reformidātem, ne propter scelera quamplurima leonibus tandem obiiciatur, cui puer his satisfacit: θάῤῥει μῆτερ, ἐπὶ καὶ τοῖς λέουσιν αὐτοῖς ἤδη ξυνέθης εἰμί, καὶ πολλάκις ἐπαναβὰς ἐπὶ τὰ νῶτα καὶ τῆς κόμης λαβόμενος ἡνιοχῶ αὐτούς· οἱ δὲ σαίνουσι, καὶ τὴν χεῖρα δεχόμενοι ἐς τὸ στόμα περιλιχμησάμενοι ἀποδιδόασί μοι: Confide mater; leonibus enim ipsis iam familiaris sum factus, & sæpenumerò conscendi eorum terga, & apprehendi iubas; equitis more insidens illos agito: illi verò interim mihi caudis adblandiuntur, ac manum insertam ori receptant, lambuntque; deinde mihi reddunt innocuam. Hoc quidem schemate satis ostenditur, quanta sit amoris vis, qui de fortissimis etiam & ferocissimis triumphare soleat. Leonum enim nomine significantur viri graues, & alioqui sanctimonia probitateque aliqua insignes. Leones autem amore furere notat Plinius 8. historiæ mundi, cap. 16. & Aristotel. histor. animalium lib. 6. Sed non possum conniuentibus oculis transilire, quod scribit Plutarch. in Amatorio: ὁρῶν ὑμῶν ἄρτι τοὺς μὲν εἰς τὴν ἀνδρωνίτην ἕλκοντας τὸν ἔρωτα, τοὺς δ' εἰς τὴν γυναικονίτιν, ὑπερφυὲς, καὶ θεῖον ἀγαθὸν, οὐκ ἐθαύμαζον ἐπεὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔσχε καὶ τιμὴν τὸ πάθος, οἷς ἦν προσῆκον ἐξελαύνειν αὐτὸ παντάχοθεν, καὶ κολούειν ὑπὸ τούτων αὐξανόμενον καὶ σεμνυνόμενον. id est, Non sum ductus admiratione à quibusdam vestrûm in conclauia virorum, ab aliis in gynæceum trahi amorem, ingens ac diuinum bonum: quandoquidem tanta sit vis, & tantus honor amori exhibitus, vt à quibus omninò expelli debuerat & opprimi, ab iisdem augeatur & prædicetur. Sed hæc videri non satis aperta possunt, nisi exemplis illustrentur. Aelian. 12. Var. l. ist. narrat de Dioxippo Olympiis victore cùm pugilum more Athenas eques introiret magno populi concursu, & alij rerum aliarum quæ in eo essent apparatu, pulchritudine caperentur, ipse medio triumpho coniectis oculis in mulierem quandam formosissimam, ab eius aspectu non potuit abduci: quin etiam vultum sæpe mutabat, vt facilè appareret eum telis

Luciani locus.

Leones qui.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cupidineis saucium, iam non sui fuisse compotem, quamobrem Diogenes Synopensis ad populum: En, inquit, pugilem vestrum magnum, vt à puella configitur! quasi dixisset, turpe esse qui viros vicisset, à muliercula superari. At iocularis iste reprehensor ignorare se fingebat quanta sit amoris vis, quamque efficax pulchritudo formaque decens corporis, quam non temerè Socrates exigui temporis tyrannidem appellauit: Carneades, regnum quod nullis satellitibus egeat: Plato, naturæ priuilegium. Plutarch. in Hyperide retulit exemplum perquam venustum & memorabile de Phryne, pulcherrima femina, quæ impietatis accusata, defensa est ab Hyperide, oratore certè nobili, qui quòd videret eam iam damnationi proximam, commiseratione vsus, vti quoquo modo iudices flecteret, mulierem produxit in medium, & discissa veste, nuda pectora iudicibus ostendit. Qui mulieris admirati pulchritudinem, eam dimittendam censuerunt; ex quo & oratoris astũ, & iudicum inexpectatam misericordiam, ipsiusque reæ venustatem (id est τὸ εἶδος ἄξιον τυχεῖν, vt loquitur in Phœnissis Euripides) spectanda proponuntur. Aristotelis memoratur dictum, pulchritudinem omni epistola commendatiorem, id est formam corporis habere maiorem persuadendi vim quàm quæuis oratio vel epistola. Ex eo itaque cùm aliquis quæreret, cur quæ pulchra essent, tam impensè amarentur: dixit eam esse cæci hominis interrogationem. Mirari enim possit aliquis fuisse cæcum, qui nunquam antea quicquam vidisset, &

Qui nunquam visæ flagraret amore puellæ,

de quo Iuuenalis, nos hæc missa facimus. Proclus omne pulchrum, dicit honestum esse idemque amabile, eo quòd naturę diuinæ aliquam imaginem habeat, ex quo τὸ καλὸν, à καλεῖν quidam deducant, quod est vocare: quia ad se vocet & alliciat hominum animos: quam etiam ob rem credibile est à veteribus, reges eos in primis creatos qui pulchritudine aliis antecellerent. Sic enim Homerus suos heroas à dignitate vultus ipsaque pulchritudine commendat. Achillem omnium pulcherrimum facit: quamuis enim Nireum nominet ex iis qui ad Ilium veniissent formosissimum, tamen ei Achillem præfert. Ita Virgilius de suo Aenea:

— ipse ante alios pulcherrimus omnes
Infert se socium Aeneas, atque agmina iungit.

De Lauso verò, deque Turno sic:

Filius hinc iuxta Lausus, quo pulchrior alter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Non fuit, excepto Laurentis corpore Turni.

His consentanea maximè sunt quæ disputantur ab Isocrate in Helenę laudatione: vbi sic pulchritudinem commendat, vt eam esse rem diuinam statuat: ea enim ferè contemnuntur in quibus nulla pulchritudo: contrà quæ pulchra sunt suspiciuntur ab omnibus. Imò virtutem non alia de causa censer in precio haberi summisque honoribus affici, quàm quòd pulcherrima quædam res sit, denique alia omnia bona inuidiæ sunt exposita: nullus tamen est qui pulchris hominibus inuideat, quos potius admirantur omnes, dignosque honore putant: cumque omnia fortitudo sua dignitate antecedat, à pulchritudine tamen superatur.

Pusio.] paruus puer, παιδίον καὶ παιδάριον. Cic. 1. Tusc. in lib. Platonis, qui inscribitur Menon, Pusionem quendam Socrates interrogat, &c. Idem pro Cælio: Propter nocturnos quosdam inanes metus tecum semper pusio cum maiore sorore cubitauit. Iuuenal. Satyra 6. *Pusio.*

— pusio dormit, Pusio qui noctu non litigat.

Scuticam.] paruum flagellum è loris factum, à Græco σκύτος, quod est corium. Horat. Sermon. 1. Satyr. 3. *Scutica.*

Ne scutica dignum horribili sectere flagello.

Iuuenal. Satyr. 6. *— rubet ille flagellis,*

Hic scutica. —

plurimus ore decor.] Sic eum effinxit Lucian. in Amore fugitiuo.

Dira lues.] Epiphonema.

feram qui vincere talem.] à maiori ad minus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Potentia amoris. EMBLEMA CVI.

NVDVS *Amor viden' vt ridet, placidumq́ tuetur?*
Nec faculas, nec quæ cornua flectat, habet:
Altera sed manuum flores gerit, altera piscem,
Scilicet vt terræ iura det atque mari.

Emblematis fons.

ID transtulit è Græco Epigrammate:

Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο γελᾷ καὶ μείλιχος ἐστίν,
Οὐ γὰρ ἔχει τόξον καὶ πυρόεντα βέλη.
Οὐ δὲ μάτην παλάμαις κατέχει δελφῖνα καὶ ἄνθος.
Τῇ μὲν γὰρ γαῖαν, τῇ δὲ θάλατταν ἔχει.

id est, *Nudus amor blandis idcircò arridet ocellis;*
Non arcus, aut nunc ignea corda gerit.
Nec temerè manibus florem, delphináque tractat:
Illa etenim terris, hac valet ipse mari.

Legi alicubi Philostratum Cupidini rosam conferre. Nam sicut illa recens mollis est, ita Cupido, cui aurei, non aliter ac rosæ, capilli tribuuntur: hic quoque spinas pro iaculis gestat, pro facibus fulgorem, folia pro alis dara sunt: denique vtrique tempus, color & mores conueniunt. Delphinus autem hominum amasius maris quietum statum & tranquillitatem ostendit, iramq́ue & commotionem fluctuum ibi emollitam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

signat, vt docet Pierius in Delphino suo Hieroglyph. 27. Id videtur expressisse apertiùs in Hippolyto Euripides:

Ὁ ποικιλόπτερος ἀμφιβαλὼν
Ὀχυπέτῳ πτερῷ,
Ποτᾶται δ' ὅπῃ χαίτας ἰυγχῶν,
Θ' ἁλμυρὸν ὕδωρ πόντου. hoc est:

Ille pēnis ornatus variis vndique volitans alis velocissimis, volat namque super terram, superque sonorum & salsum mare. Quod significat omnia subiici imperio Amoris, qui nudus est, propterea quòd hic affectus debet esse simplex & apertus: ridet, quòd oblectationem præ se ferat: blandè aspicit, vt persuadeat: nullis armis instructus est, vt cum eo congredi non reformides. Plura lege apud Athenæum 13. cap. 5. & Platon. in Conuiuio. *Amor omnia domat.*

Nec faculas.] Fax Cupidini tribuitur, quòd corda mortalium adurat, & animos conficiat. *Fax Cupidinis.*

Cornua.] arcum, qui cornutus apparet, cùm potissimum tensus est.

Scilicet vt terræ]Notissimum est illud ex Eclog. 10. Virgil.

Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Idem alibi:

Omnia vincit amor: quid enim non vinceret ipse?

Item, *Omne adeò genus in terris hominúmque feraruúmque, &c.*

Scilicet vt terræ iura det, atque mari.]Lucretius initio primi libri: *Alma Venus, hominum, Diuúmque æterna voluptas.*

Idem eodem:

Quæ mare nauigerum, quæ terras frugiferenteis
Concelebras. Et deinde:

——tibi suauis dædala tellus
Submittit flores: tibi rident æquora ponti.

Ouidius:

Tu superos, ipsúmque Iouem, tu numina ponti
Victa domas, ipsúmque regit qui numina terræ,
Tartara quid cessant?

Et Propertius:

Hic Deus & terras & maria alta domat.

Qua ratione tradit Pausanias in Corinthiacis apud Sicyonios extare nobilem Veneris statuam ex ebore, quæ capite gestet cæli orbes; altera manu teneat papauerum capita; altera verò malum quo significaretur Veneris in animantia omnia potentia, inque ipsos deos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vis amoris. EMBLEMA CVII.

ALIGERVM *fulmen fregit Deus aliger, igne*
Dum demonstrat vti est fortior ignis Amor.

EX lib. 4. Epigrammat. Græcorum sumpsit illud:

Ὁ πτανὸς τὸν πτανὸν ἰδὼν, ἄγνυσι κέραυνον,
Δεικνὺς ὡς κρεῖσσον πῦρ πυρὸς ἐστὶν ἔρως.

Tanta vis est amoris, vt ipso fulmine concitatior sit, & violentior: quippè qui nec ipsi Ioui cedat, quem multoties arcu petiisse Poëtæ referunt: quo significatur amore strenuo nihil vehementius esse neque insuperabilius. Itaque Græcis ἔρως πανδαμάτωρ dicitur. De quo illud est distichon per prosopopœiam:

Amor fulmine superior.

Perfringunt, penetrant, vrunt mea spicula fulmen:
Scilicet hinc nomen est mihi πανδαμάτωρ.

Quidam exstant Euripidis versus apud Stobæum, quibus Amorem Deum omnium potentissimum facit: hi sunt:

Ἔρωτα ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
Καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
Ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶς ἄπειρος ὤν,
Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Ouidius:

Regnat, & in superos ius habet ille Deos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Huc facit illud Clementis 6. προσεύχ. Ἔχουσι γὰρ τὸν ἄβροχον πέλαγος βρύοντα μύρου πολυανθέμους ἀεὶ δρόσους. ὁ δὲ καὶ θεῶν δυνάστης, ὁ δὲ καὶ βροτῶν δεσπόζει: Amorem celebro delicatum florentibus plenum coronis: quippè qui & in Deos imperium obtineat, atque homines domet. Huc Augeriani octostichon, sanè lepidum:

Omne olim cælum (vt fertur) cælum omne tuebat,
Inter se superis dum fera bella gerunt.
Fortis erat Bromius thyrso, Mars ense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.
At cum vifus Amor fuit in fulgentibus armis,
Necnon accensa lampade pulchra Venus:
Priuatur thyrso Bromius, Mars ense, tridente
Neptunus, fortis fulmine dextra Iouis.

Lepidum epigramma Augeriani.

Sed mirum fuit Ouidij ingenium in eo affectu exprimendo, eiusque vi amplificanda: sic enim 2. Amorum, eleg. 1.

Iamque manu tenerem, & cum Ioue fulmen haberem,
Quod bene pro cælo misserat ipse sibi:
Clausit amica fores: ego cum Ioue fulmen omisi,
Excidit ingenio Iuppiter ipse meo.
Iuppiter ignoscas: nil me tua tela iuuabunt:
Causa tuo maius vulnus habet fulmen habet.

Et in secundo eiusdem operis, eleg. 5. vbi conqueritur de amasia, quæ se alteri communicarat, quamque ideò verberibus cædere constituerat:

Vt faciem vidi, fortes cecidere lacerti:
Defensa est armis nostra puella suis.
Qui modò sæuus eram, supplex vtroque rogaui,
Oscula ne nobis deteriora daret.
Risit: & ex animo dedit oscula, qualia possent
Excutere irato tela trisulca Ioui.

Lilius Gyrald. hist. Deorum Syntagmate 13. repetit ex Plinio, fuisse in cùria Octauiæ Cupidinem fulmen tenentem, cuius auctor nesciebatur. Id affirmabatur Alcibiadem fuisse Principem forma in ea ætate, in cuius clypeo ita erat pictus. Poterit fulmen hoc à Cupidine concussum traduci ad id quod dici solet, Amore plus quàm vi effici: quod in quadam Epist. expressit D. Hieronymus: Ingenia quidem, inquit, liberaliter educata facilius verecundia quàm metus superat.

Plus amore quá vi effici.

Aligerum fulmen.] Epitheti metaphora: fulmen cum telo Amoris comparat: sed & fulmen telum vocatur Græcis, vt apud

Fulmen aligerum, & aliger amor

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sophoclẽ: ἐγκατέσκηψε βέλος πάτερ κεραυνοῦ: & Herodotum, βέλος ἐνέσκηψε θεός. Fulmen aligerum dicitur propter celeritatem: ideoq́ue pictores fulmini tribuunt alas, quod à Ioue immitti crederetur. Virg. 1. Aeneid.

Atque his aligerũ dictis affatur Amorem. vt Græcis ἔρως πτερόεις. *Ignis amor.*] Meritò amor ignis dicitur. Itaque Virgil. passim Amorem ignis nomine nuncupat. Sic 3. Geoig.

Omne adeò genus in terris hominumque ferarumque,
In furias ignemque ruunt.

Idem Aeneid. —— *& cæco carpitur igni.*

In Eclog. porrò.

At mihi sese offert vltrò meus ignis Amyntas.

Ouid. epistola Paridis Helenæ:

—— *quis enim celauerit ignem*
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Scripsit & perelegans sanè tetrastichõ Ioan. Secundus in Cupidinem camino insculptum, eadem fermè causſa:

Flammiuomo Veneris quisquis fust ille camino
Qui sculpsit puerum, credite, doctus erat.
Scilicet æternæ penes hunc custodia flammæ:
Per quem sopitus non queat esse focus.

Fortior ignis Amor.] Teste Xenophonte, qui ait amorẽ ipso igni torrentiorem; & feruidiorem: nam ignis tangentem solum vrit, & vicina depascitur: amoris ignis etiam in procul intuentes, & longo terrarum tractu dissitos ardentes suos radios vibrat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In studiosum captum amore.

EMBLEMA CVIII.

IMMERSVS *studiis, dicundo & iure peritus,*
Et maximus libellio,
Helianiran amat, quantum nec Thracius vmquam
Princeps sororis pellicem,
Pallada cur alio superasti iudice Cypri?
Num sat sub Ida est vincere?

EX Guicciardino Italo, scriptore historię diligenti ac erudito, didici, Epigramma hoc Alciati speciatim scriptum fuisse in Hieronymum Paduanum, doctum quidem hominē, sed qui amatoria etiam tractaret. Quod & generatim traduci potest in quosdam doctrinæ gloria celebres, qui amore turpi excæcati videre non possunt, quantum vitæ suæ & famæ detrahant. Pudet sanè referre doctos homines quamplurimos, sui nominis oblitos, qui hac perculsi non leuiter insania, disciplinarum liberalium (quibus ingenium perficitur, boniq́ue mores inseruntur,) cultum natiuum turpissima Veneris labe infamarunt. Tales fuerunt apud Græcos Calli- *Origo Emblematis.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

machus, Sophocles, Philetas, quos secuti proximè Catullus, qui Lesbiam: Tibullus, qui Deliam: Propertius, qui Cynthiã: Naso, qui Corinnam versuum mira luxuria celebrarunt. Certamen eiusmodi inter Palladem & Venerem etiam nunc durat, quodque crebrò accidat, plerisque etiam viris bonis (qui eo forrasse non tam inuiti hærẽt) videtur esse ludus. Quo loco referre placet quæ Paulus Iouius, ætatis nostræ historicus excellentissimus, de Augustino Nypho Philosophiæ professore retulit. Susceptis enim liberis & vxore senescente septuagenarius senex, puellæ citra libidinem impotenti amore correptus est vsque ad insaniam, ita vt plerique Philosophum senem atque podagricum ad tibiæ modos saltantem miserabili pudore conspexerint: vnde illi maturatum vitę exitũ constat. Melius quidem Panætius, qui adolescentulo quærenti an sapiens amaturus esset: De sapiente, inquit, videbimus: mihi & tibi, qui à sapiente longè absumus, non est committendum vt aliquando incidamus in rem tam commotam & impotentem, alteri emancipatam, & vilem sibi. Marcus etiam Tullius mortua coniuge, ab amicis vocatus ad secundas nuptias: Vix possem ego, inquit, eodem modo vxori & sapientiæ studio dare operam. Quo referã illud Chrysippi. Cùm enim dixisset quidam sapiẽtem amore non capi, testimonio esse Menedemum, Epicurum, & Alexinum: Hac ego, inquit, ratiocinatione vtar: Si Alexinus ille dissolutus, & Epicurus insensatus, & Menedemus canis ac delirus (sic enim ab Eretriensibus dicebatur) amore capti non sunt: nec sapiens quidem eo capietur. Porrò videtur hoc Emblema imitatus esse ex Gręco Pauli Silẽtiarij:

Qui inter doctos, amori operam dederunt.

Augustinus Nyphus philosophus.

Ὁ πρὶν ἀμαλθάκτοισιν ἐνὶ φρεσὶ ἡδὺν ἐν ἥβῃ
Οἰστροφόρου παφίης θεσμὸν ἀπειπάμενος.
Γυιοβόροις βελέεσσιν ἀνέμβατος ὁ πρὶν ἐρώτων
Αὐχένα σοι κλίνω κύπρι μεσαιπόλιος.
Δέξο με καγχαλόωσα, σοφὴν ὅτι παλλάδα νικᾷς
Νῦν πλέον, ἢ τὸ [illegible]ος μήλῳ ἐφ' ἑσπερίδων.

Senex est qui conqueritur se, cùm iuuenis esset, telo amoris inuiolabilem fuisse: ætate autem prouectum amoris iugo cogi. Epigramma ferè ita Latinè:

Acer eram, vt primis inuicta mente sub annis
Oestriferæ spreui dulcia iura Deæ:
Mißilibus nec eram diris violandus amorum,
Qui tua nunc canus sub iuga vado Venus.
Suscipe ouans, tetrica victa tibi Pallade cessit

Quàm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quàm prius Hesperidum munere maior honos.

Vide num huc referre possis initium Odes vndecimæ Epodi Horatiani:

Pecti, nihil me sicut antea iuuat
Scribere versiculos amore perculsum graui, &c.

Alio sensu ab Ouidio dictum memini elegia tertij Amorum, qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euersamque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Amorem etiam suis destitutum armis descripsit initio eiusdem operis amatorij his verbis:

Quis tibi sæue puer dedit hoc in carmine iuris?
Pieridum vates, non tua turba sumus.
Quid, si præripiat flauæ Venus arma Mineruæ?
Ventilet accensas flauа Minerua faces?

Immersus studiis.] Ab aquis translatio.

libellio.] Libellio dicebatur à veteribus, quem nos Tabellionem vocamus, Græcè γραμματεὺς dicitur. *Libellis.*

quantum nec Thracius vnquam.] Hac parium collatione turpem amorem significat, qualis fuit in Tereo Thraciæ Rege, qui Philomelæ iuuenculæ, Prognes vxoris sorori, stuprum intulit. Fabulam repete ex Ouidio.

Pallada cur alio.] Hæc apostrophe gratiam addit, eaque tacitè significat quàm sint ad libidinem propensi qui ab ea in primis esse deberent alieniſſimi.

Cypri.] Cypris, vel Cypria, Veneris cognomen, à Cypro insula, luxui deditissima. Iustin. lib. 18. D. August. Ciuit. lib. 4. ca. 10. aliique plures.

Ida est.] Ida mons editissimus, in quo tres Deæ de pomo aureo concertarunt.

©Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἀντέρως id est, amor virtutis.

EMBLEMA CIX.

DIC vbi sunt incurui arcus? vbi tela Cupido?
Mollia queis iuuenum figere corda soles.
Fax vbi tristis? vbi pennæ? tres vnde corollas
Fert manus? vnde aliam tempora cincta gerunt?
Haud mihi vulgari est hospes cum Cypride quicquam,
Vlla voluptatis nos neque forma tulit.
Sed puris hominum succendo mentibus ignes
Disciplinæ, animos astraque ad alta traho.
Quatuor eq́ ipsa texo virtute corollas:
Quarum, quæ Sophiæ est, tempora prima tegit.

HOc decastichon tralatũ reperio ex Græco Mariani Scholastici, εἰς ἔρωτα ἐστεφανωμένον, quod sic est 4. Epigrãmat.

Πῦ σοι τόξον ἐκεῖνο παλίντονον, οἵτ' ἀπὸ σεῖο
Πηγνύμενοι, μεσάτην ἐς κραδίην δόνακες,
Πῦ πτερά, πῦ λάμπας πολυώδυνος, ἐς τί δὲ τρισσὰ
Στέμματα χερσὶν ἔχεις, κρατὶ δ' ἐπ' ἄλλο φέρεις,
Οὐκ ἀπὸ πανδήμου ξένε κύπριδος, οὐκ ἀπὸ γαίης

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Εἰμὶ, ἡ ὑλαίης ἔκγονος εὐφροσύνης
Ἀλλ' ἐγὼ ἐς καθαρὴν μορφὴν φέρω πτερὰ θείου ἀγάπης
Εὐμαθίης, ψυχὴν δ' ἐγαίρω εἰσαφίκων.
Ἐκ δ' ἀρετῆς τέφανος πέπυσται πλέκεσθαι ὧν ἀφ' ἑκάστης.
Τύς δὲ φέρων ὡραῖος τῷ σοφίης τέφομαι.

Effingit Cupidinē ἀπέζον ἢ ἄτοξον, sine arcu & sine telis, erudito sanè figmento dialogistico; quo quidem virtutis omnis distributionem assignat. Sed primùm aduertendum est ex Platone, in Sympolio, duas esse Veneres, & totidem Cupidines: hæc antiquior & sine matre, cælo nata, quam cælestem Venerem vocamus: altera iunior, è Ioue & Dione progenita, vulgaris & communis appellata. Eadē ratio est Cupidinis vtriusque. Horum enim alter honestas cupiditates animis ingerit: alter verò affectus voluptuosos & terrestres inculcat. Prior ille ἀντέρως est, quasi dicas, priori contrarius, qui hominem attollit ad superiora & cælestia contemplanda, omnēque virtutem & honestatem præstat. Hic itaque tres coronas manibus contrectat, vnāque circumfert in capite: quibus quatuor illæ virtutes (ex quibus omnis honesti fons petitur) designantur. Prior illa corona caput ambiens (partem quidē Platoni in Timæo omnium corporis partiū diuinissimam, & certè principē) prudentiam repræsentat: prouidere enim & aliquid prudenter meditari, contemplationis est: tres aliæ, quas manibus continet, Iustitiam, Fortitudinem, & Temperantiā notant, quæ potissimùm in actione positę sunt, manus enim actionis sunt organa. Quòd perspicuum est ex primo Officiorum Ciceronis: Qui maximè perspicit, inquit, quid in re quaque' verissimum sit, quique acutissimè & celerrimè potest videre & explicare rationem, is prudentissimus & sapientissimus rite haberi solet. Quocirca huic quasi materia quàm tractet, & in qua versetur, subiecta est veritas: reliquis autem tribus virtutibus necessitates propositæ sunt ad eas res parandas tuendasque, quibus actio vitæ continetur: quo sanè loco differentem facit virtutem Prudentiam à reliquis tribus: ea enim posita est in veri inuestigatione & contemplatione, reliquæ sunt actionis.

Duo Cupidines & totidē Veneres.

ἀντέρως.

Quatuor coronæ ad totidem virtutes relatæ.

Locus Ciceronis.

De vtroque Amore Plato in Conuiuio. Ficinus Oratione 2. c. 7. & Orat. 7. ca. 8. in idem Conuiuium Platonis. Cæterùm ἀντέρωτα Proclus interpretatur Amorem diuinum animas à corporibus abstrahentē: qua in significatione hîc vsurpatur. Alij, duplicem Amorem ideò effictum esse putant, quòd nullius frugis aut commodi possit esse amor, nisi mutuus sit: qua

Duplex amor quid aliud significet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de re Porphyrius Philosophus hunc adfert Apologum Cùm, inquit, Cupido infans parũ coalesceret, Venus Themin Deã consuluit: quæ Veneri respondit, Anterota necessariũ esse qui rependat vices, vt sese mutuò iuuent. cui Venus acquiescens, Anterota, quasi Contracupidinem dicas, genuit: quo vix dum nato, Cupido, cœpit adolescere, & procerior euadere. Sed hæc fortasse παρέργως. Scio quidem apud Plutarch. in ἐρωτικῷ, duos Amores esse iuxta Aegyptiorum sententiam & Platonicorum, ἔρωτα πάνδημον, καὶ νὸν ἐράσιον, id est, vulgarem, & cœlestem amorem: sed quia deflectit aliquãtum ab ea quam retuli sententia Mariani, facilè prætereo. Apuleius tres amores facit libello quem De philosophia scripsit (vbi Platonẽ auctorem appellat) vnum diuinum cum incorrupta mente & virtutis ratione conuenientem: alterum degeneris animi, & corruptissimæ voluptatis: tertium ex vtroque permixtum, mediocris ingenij & cupidinis modicæ. Animas autem fusciores ait impelli corporum cupidine: vinum quod illis propositum est, vt eorũ vsura potiantur, atque eiusmodi voluptate & delectatione ardorem suum mulceant. Illas verò facetas & vrbanas: esse animas bonorum deamare, & factum velle vti qui potiantur plurimum bonis artibus, & meliores præstantioresque reddãtur. Medias ex vtroque cõstare: nec delectationibus corporis prorsus carere, & lepidis animarum ingeniis capi posse. Vt igitur illum amorem deterrimum, inhumanissimũ, atque turpem facit, non ex rerum natura, sed ægritudine corporis, morboque patum: sic illum diuinum, deorum munere, beneficioque concessum, aspirante cælesti cupidine in animos hominum venire credi. Tertiam speciem amoris, quã mediam dicit, diuini atque terreni proximitate collectum, nexuque & consortio pari copulatum: vtque rationi propinquus est diuinus ille, ita & terrenum turpitudini iunctum esse voluptatis. Hactenus Apul.

Fax amoru. *Fax vbi tristis.*] tristis, à consequenti: Fax autem Cupidini tribuitur, quod indicarũt Aegyptij sacerdotes, qui per ignem amorem exprimi voluerunt.

Ouid. 2. Amorum, eleg. 9.

Cur tua fax vrit, figit tuus arcus amicos?

Hisdorus non postremi ordinis auctor rationem reddit, quia nonnumquam amor cupiditate impatiẽtiùs exurat, nonnumquam verò præ satietate abuolet. Itaque apud Gellium Portius Licinius dixit hominem ob amorem non esse ignitum, sed ipsum ignem. Notum est illud Virgil.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cæco carpitur igni. &, *est mollis flamma medullas.*

Item: *Vritur infelix Dido.* vti iam diximus paulò antè.

vulgari cum Cypride.] Vulgaris illa Venus circa turpes amores versatur: honesta verò ad virtutem & honestatem amplexandam inflammat, & ad rerum cælestium contemplationem animos pertrahit. *Venus vulgaris.*

Apuleius apologia 1. pro se ipso dicit item ex Platone geminam esse Venerem, quarū altera vulgaris, quæ sit percita populari amore, nō modò humanis animis, sed & pecuinis & ferinis ad libidinem imperitare: Alteram verò cælitum Venere, quæ prædita sit optimati amore: solis hominibus, & eorū paucis curare: nullis ad turpitudinē stimulis, vel illecebris sectatores suos percellere, eius enim amore non amœnum & lasciuum, sed contrà incorruptum & setium pulchritudine honestatis, virtutis amatoribus suis conciliate: & si quādo decora corpora commendet, à contumelia eorum procul absterrere. Neque enim quicquam aliud in corporum forma diligendum, quàm quòd admoneat diuinos animos eius pulchritudinis, quàm prius veram & sinceram inter deos videre. Quapropter, vt semper, eleganter Afranius hoc scriptum reliquit:

Amabit sapiens, cupient cæteri.

Ea de re multò fusius Lucian. in dialogo, cui nomen Ἔρωτες, vel Ἔρως ἢ ἀντέρως, de quo scripsere singulares commentarios quidam recentium, vt Cœlius Chalcagninus, Augustin. Nyphus ca. 19. 60. 98. de amore, alij plures.

Sed puris hominum.] Effecta pudici amoris: vbi notabis diligenti præparatione opus esse, priusquàm aditum habere possis ad rerum diuinarum & pulcherrimarum speculationem.

animos attraque.] Hic raptus quomodo fiat, superiùs docuimus ad Emblema, cuius inscriptio est, *In Deo lætandum.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἀντέρως, Amor virtutis alium Cupidinem superans.

EMBLEMA CX.

ALIGERVM, *aligeroque inimicum pinxit Amori*
Arcu arcum, atque ignes igne domans Nemesis.
Vt quæ aliis fecit, patiatur: at hic puer olim
Intrepidus gestans tela, miser lachrymat.
Ter spuit inque sinus imos: res mira, trematur
Igne ignis, furias odit Amoris amor.

Amor quemodo ab Amore superetur.

TRiumphus est Amoris pudici, qui de Cupidine Veneree spolia ampla referat. Nemesis igitur vltionis Dea superbientem Veneris filium voluit ab alio aduersario Cupidine, seu opposito amore vinciri & constringi: quo significatur, turpem amorem, aut noxiam aliquam cupiditatem posse ab honesto quodam affectu & labore non modò imminui, sed & sopiri. Manifesta est itaque allusio ad prouerbium, Clauum clauo pellere: quò pertinet illud Hieronymi ad Rusticum Monachum: Philosophi sæculi solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo pellere. Cicero 4. Tusc.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Loci denique, inquit, mutatione, tanquam ægroti non conualescentes, sæpè curandus est. Etiam nouo quodam amore veterem amorem tamquam clauum clauo eiiciendum putant. Id mihi in memoriam reuocat C. Valerium Flaccum, qui primùm luxu perditus adolescens temporibus belli Punici secundi, cùm captus flamen esset à Licinio Pontifice maximo, quo faciliùs à vita flagitiosa recederet, ad curam sacrorum & cæremoniarum conuerso animo, quantum priùs luxuriæ fuerat exemplum, tantum postea modestiæ & sanctitatis specimen euasit, vt ait Val. Max. lib 9 ca. De mutatione morum.

Tralarum est hoc carmen ex Epigrammate Græco incerti, quod sic habet:

Archetypus Emblematis.

Πταρῶ πλευρὸν ἔρωτα τὸν ἀντίον ἔπλασ' ἔρωτα
Α' ήμερης, τόξῳ τόξον ἀμαυρώσα.
Ὡς κε πάθῃ πίκρ' ἔρεζεν· ὁ δ' ἰθαυσὺς, ὁ φρὶν ἀπρὴξ
Δακρύει, πτερῶν γευσάμενος ἐλείων.
Ἐς ἕβδομὸν τρὶς κόλπον ἀπέπτυσεν, ἃ μέγα θαῦμα,
Φλέξῃ πῦρ· πτερὰ πῦρ· ἦλατ' ἔρωτος ἔρως. id est,

Pennatum volucri puero atque victricia pennis
Tela Cupidineis opposuit Nemesis:
Vt quæ commisit, ferret. qui fortis & audax
Antè, modò expertus spicula amara gemit?
Terque sinum spuit in medium, prô mira! quis ignem
Igne vret? flammas sensit Amoris amor.

Non est alienum quod Ouidius cecinit 1. Amorum, eleg. 1.

Quid si præripiat flauæ Venus arma Mineruæ?
Ventilet accensas flaua Minerua faces?

Et eleg. 8. lib. 3 qua Tibulli mortem deflet:

Ecce puer Veneris fert euersámque pharetram,
Et fractos arcus, & sine luce facem.

Pausanias in Eliacis memorat Cupidinem depictum fuisse, qui alteri Cupidini palmam è manibus extorquere niteretur: quo volebant intelligi honestum amorem de amore Venereo victoriam quærere. Ouid. 2. De remed. cùm ait:

Alterius vires subtrahit alter amor.

Ἀντέρωτα certè id est ἀντιθεὸν, opposuerunt veteres ἔρωτα, vt interpretes nonnulli exemplum ita apponant, In Phædra ἔρως, in Hippolyto ἀντέρως erat, vt apud Nasonem in Apolline persequente, & Daphne fugiente: cuius Poëtæ versus hi noti:

Déque sagittifera prompsit duo tela pharetra, &c.
Vt que aliis fecit, patiatur.] Adducitur idem à Suida:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἄικε πε Ἦν τάκε ἔρεξε, τὸν δ' οἱ θέα γένοιτο. id est,

Si quis patiatur quæ aliis fecerit, iusta pœna fuerit. & apud Pindari scholiasten 4 Pyth.

Οἷά τ' ἀνὴρ ἔρεξεν, ἕτερον τέλος αὐτὸν ἰκάνει. Alicubi & apud Pausaniam: Iisdem artibus capietur ille, quibus vsus est, παῖς δὲ αὐτοῦ τέχναισιν ἁλώσεται, ἅσπερ ὑπῆρξεν. Lactantius lib. 1. c. 16. Diuin. institut. de Ioue loquens: An tandem, ait, illi venit in mentem, ab alio exspectes alteri quod feceris? & timet ne quis sibi faciat quod ipse Saturno? Boëthius (quid enim verear adducere auctorem tam bonum?) De cõsolat. 2. Quid autem est, inquit, quod in alium quisquam possit facere, quod sustinere ab alio ipse non possit? Busiridem accepimus necare hospites solitum, ab hospite Hercule fuisse mactatum. Regulus plures Pœnorum bello captos in vincula coniecerat: sed mox ipse vinctorum carenis manus præbuit. Vllámne igitur eius hominis potentiam putas, qui quod ipse in alio potest, ne id in se alter valeat, efficere non possit? hæc ille. Seneca longè antè vsurparat idem verbum, sed alio tamen sensu, epist. 39. Quorum voluptatum impotentiæ atque insanæ libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quod quæ fecere patiuntur. Accommodatius ad hunc locum Cicero 2. de Oratore, alio tamē orationis filo: Vt sementem feceris, ita & metes. Iustitia enim videtur postulare vt qui fecerit aliis iniuriam, ab alijs idtidem accipiat iniuriam. Hæc enim lex est talionis vt par pœna reddatur. Virgil. in decimo de Turno qui Pallantem Euādri filium interfecerat:

Æquum est eum ea pati quæ in alios fecit.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis:
Turno tempus erit magno cùm optauerit emptum
Intactum Pallanta, & cùm spolia ista diemque.
Oderit. etenim cùm Æneas Turnũ prostrauisset, illíq; parcere decreuisset, viso Pallãtis balteo, quo se Turnus cinxerat,

furiis accensus & ira
Terribilis: Túne hinc spoliis indute meorum
Eripiare mihi? Pallas te hoc vulnere, Pallas
Immolat, & pœnam scelerato ex sanguine posci.

Et Orodes prædixerat in 10. eod. lib. fore, vt eadem pœna breui afficeretur Megentius, quam in ipsum intulerat.

non me quicunque es inulto
Victor, nec longum Lætabere, te quoque fata
Prospectant paria: atque eadem mox arua tenebis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Glyca Annalibus scribit Adonibezecum, vinum captũ, extremísque pedũ ac manuum partibus mutilatis: Septuaginta, inquit ille rex, reges extremis pedũ manuúmque partibus truncati, mea sub mensa micas collegerunt. Quemadmodum in illos ego me gessi, ita mihi diuinitùs est repensum. Ælius Lampridius in Alexandro Seuer. Vetronium Turinum, ait, fumi venditorem accusari Alexander iussit: probatísque per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audiẽtibus quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit: & fumo appositio, quem ex stipulis atque humidis lignis fieri insserat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. Tribellius Pollio in Gallica: Cùm quidam gemmas vitreas pro veris vẽdidisset eius vxori (Gallienum intelligit) atque illa re prodita vindicari vellet, furripi quasi ad Leonem venditorem iussit. Deinde caueæ caponem emittit: mirantibúsque cunctis rem tam ridiculã, per Curionem dici iussit: Impostura fecit, & passus est. Deinde negotiatorem dimisit. Lampridius in vita Seueri: Clamabátque sæpius quod à quibusdam siue Iudæis, siue Christianis audierat & tenebat: idque per præconem cùm aliquem emendaret, dici iubebat: Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Nec verò prætermittendum quod narrant Socrates hist. Eccles. lib. 6. ca. 5. & Sozomen lib. 8. cap. 7. Eutropius primus Imperatoris cubicularius, ac primus eunuchus, cùm de nonnullis qui ad Ecclesiam confugerant, vindictam sumere vellet, studiosè in hoc incubuerat, vt lex ab Imperatoribus ferretur, qua veraretur ne quisquam ad Ecclesias confugeret; quin etiam vt inde abstraherentur qui ad eas iam confugissent. Confestim pœna subsecuta est. Proposita autem hac lege, haud diu postea Eutropius ipse, quòd coniugi Imperatoris contumeliam intulisset, primus eam legem transgreditur, & ex palatio profugus ad Ecclesiam supplex accurrit. (Verùm Imperator Eutropium abstrahi iussit) pœnásque capite truncatus dedit, & lex quæ lata fuerat, prorsus è publicis commentariis expuncta est. hæc ille. Vide Prouerb. Neoptolemea vitio. Rectè Cassiodorus lib. 9. Variar. epistol. 2. Pœna ista peccati est, vt vnusquisque in se recipere possit, quod in alterum proterue exercuit. Et huc quidem videtur pertinere titulus 2. Pandectarũ, Quod quisque iuris in alium statuerit, eodem iure vtatur.

Quod tibi fieri nolleris, alteri ne feceris.

Ter spuit inque sinus.] Itari & abominãtis est gestus. Tibullus Elegiar. 2. de sene amatore loquens:

Spuere in sinum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hunc puer, hunc iuuenis turba circumstetit arctat
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Iuuenal. Satyr. 7.

Cohspuitúrque sinus veram deprehendere messem
Si libet.

& apud Theocritum puella rusticum quendam, à quo amabatur, ridens, dum illi deformitatem, graueolentiam, & alia corporis vitia exprobrat, ter in suum sinum despuit: ait enim,

πρὶς ἰὸς ἐὸν ἐπίυσε κόλπον.

edit Amoris amor.] eadem polyptosis apud Quid. 3. Amor. eleg. 10. *Causa fuit multis noster amoris amor.*

Dulcia quandoque amara fieri.

EMBLEMA CXI.

MATRE procul licta, paulum secesserat infans
Lydius: hunc diræ sed rapuistis apes.
Venerat hic ad vos placidas ratus esse volucres,
Cùm nec ita immitis vipera sæua foret.
Quæ datis, ah, dulci stimulos pro munere mellis,
Prô dolor, heu sine te gratia nulla datur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

APparet id esse tractum ex Antipatri, atque etiam Bianoris Epigrammatis eiusdem penè argumenti, lib. 1. Anthologiæ, titulo εἰς θάνατον καὶ εἰς θανόντας. Sed Antipatri primum eiusmodi est: *Origo Embl.*

Τὸ βρέφος ἑρμώνακτα διεχρήσασθε μέλισσαι,
(φεῦ κύνες) ἑρπυστὴν, κηρία μαιόμενον.
Πολλάκι δ' ἐξ ὑμέων ἐστιγμένον ὠλέσατ' αἶ αἶ,
Κέντροις· οἱ δ' ὀφίων φωλεὰ μεμφόμεθα.
Πείθεο λυσιδίκῃ καὶ ἀμύντορι, μηδὲ μελίσσας
Αἰνεῖν. κἀκείναις πικρὸν ἔνεστι μέλι.

Bianoris verò sic:

Κοῦρον ἀποπλανίην ἐπιμάζιον ἑρμώνακτα,
Φεῦ βρέφος ὡς ἀδίκως εἵλετε βουγενέες.
Ἠγνοίησεν ὁ δείλαιος ἐς ὑμέας οἷα μελίσσαις
Ἐλθὼν, αἱ δ' ἔχεων ἦτε χερειότεραι.
Ἀντὶ δὲ οἱ θοίνης ἐσεμάξατε φοίνια κέντρα,
Ὦ πικραὶ, γλυκερῆς ἀντίπαλοι χάριτος.

Nos vtcumque ita sumus interpretati:

Repentem per humum tenerum Hermonacta, legentem
Dulcia mella (nefas heu) pupugiistis apes.
Reddidit enectum sic vester aculeus, ah ah,
Serpentes nequeant vt nocuisse magis.
I, age, Lysidicæ patri, Amyntori dicito matri:
Improbæ apes, melli cùm sit amarities.

Alterum sic:

Errantem in triuio, mollem Hermonacta puellum
Iniustè nimium corripuistis apes.
Vipera quàm sit atrox peiores, venit vbi ad vos
Nescius, infelix esse putabat apes.
At pro melle graues stimulum pungendo cruentum
Liquistis: sic sic gratia mellis abit.

Hoc autem sub figmento, amoris naturam intelligere licet, qui, vt rectissimè Plautus ait, & melle & felle est fecundissimus: nam gustu dat dulce, amarum ad satietatē vsque aggerit. Quid enim voluptate blandius? sed eadem quid tristius? Cauendum est itaque, dum oblectamenta magno labore conquirimus, ne sub dulci melle venena lateant. Exemplum præsto est in apibus, quæ mel dulcissimum conficiunt: eædem aculeū habent præsentaneum, si quis sese propiùs admouerit. Hinc à Græcis γλυκύπικρος Amor dicitur, quod significat Euripid. in Hippolyto his verbis: *Amoris mel & fel.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Τί τοῦθ' ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἐρᾶν;
Ἥδιστον ὦ παῖ ταὐτὸν, ἀλγεινὸν θ' ἅμα. id est,

Quid hoc est quod dicunt homines amare? respondet nutrix: Iucūdissimum, ô filia: sed idem calamitosissimum. Verba sunt Phædræ ad nutricem, cui suos in Hippolytum amores credit. Huc respexit Catull. ad Mallium;

Amor γλυκύπικρος.

Multa satis lusi, non est Dea nescia nostri,
Quæ dulcem curis miscet amaritiem.

Cæterùm Epigramma est Meleagri lib. 7. Græcorum Epigrammatum, in quo ex apicula quærit cur Heliodoræ corpus tangat: Num ideò vt ei nunciet, quòd ipsa amoris dulcem & amarum stimulum habeat? Putabam pridem id de Amore ab apibus puncto figmentum non incommodè reuocari posse ad id quod Plutarchus scribit (si tamen verè dicendum id esse Plutarchi problema) ab apibus eos pungi citius, qui stupro sese commacularint: quòd id animal sit munditiei & elegantiæ perstudiosum, quippè quæ facilè odorentur, nec immunditiam libidinosorum sustineant, citaturque ibidem Theocriti locus, quo continentur Veneris ad Anchisen verba.

Ab apibus citius pungi nefanda pollutos libidine.

paulum secesserat.] Hîc figmento indulgetur. Nam Poëtæ omnes semper Cupidinem Veneri adesse faciunt. Rationem adfert Seruius: Quia, inquit, venerea voluptas sine amore nō potest exerceri. Horat. 1. Carminum:

Cur Cupido Veneri adiungatur.

Liberum & Musas Venerémque, & illi
Semper hærentem puerum canebat.

Plato in Sympos. rationem longiùs repetitam narrat. Vide 3. præpar. Euangel. Eusebij, & Gyrald. Syntagm. 13.

infans Lydius.] Periphrasis Cupidinis. Lydi populi sunt in regione minoris Asiæ, omni mollitie & voluptate deprauati, qui primi caupones & institores fuerunt. Herod. libro 1. Lege Plin. 3. cap. 5. & 5. cap. 29. itemque Athenæum Dipnosoph. cap. 4. lib. 12. & Prouerb. Chiliad. Lydus ostium clausit: &; Lydus in meridie: & putant nonnulli verbum, ludere, à Lydis ductum.

Lydi mollitie insignes.

diræ sed rapuistis aper.] Enallage personæ, per apostrophen. expressit vim verbi εἵλετε, id est, sustulistis de medio.

Prò dolor, heu sine te.] Alludit ad illud 7. Metamorph.

—— nulla est sincera voluptas,
Sollicitúmque aliquid lætis interuenit. ——

Plautus in Amphit. *Est in ætate hominum (ita Diis placitum) voluptati vt mæror comes consequatur*, & Horat. Odar. 2.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

...nil est ab omni parte beatum.

Huc prouerbia, Dulce & amarum: &, Ne quære mollia, ne tibi dura contingant: &, Fecem bibat qui vinum bibit, itemque illud, In apes irruere. Cæterùm in eo tandem velim studiosum admonitum: pro eo quod in Græco est, ὦ πικραὶ γλυκερῆς ἀντιπαλοι χάριτος, dicit Alciatus, *Prô dolor heu, sine te gratia nulla datur*: nimiùm obscurè id quidem, vt omnes vnà meeũ sentiunt. Ego verò fateor his verbis (*sic sic gratia mellis abit*) me non assecutum esse Græcæ conclusionis leporem, sensus is est; O apes, quæ non minus amaræ estis quàm mel ipsum dulce. Nam vox ἀντιπαλοι, significat virium æqualium contrarietatem, aut æqualitatem virium quæ sunt inter se aduersæ: quasi apertè diceret apum acerbitatem æquare mellis dulcedinem, summumque bonum summo compensari malo.

Ferè simile ex Theocrito.

EMBLEMA CXII.

ALVEOLIS dum mella legit, percussit Amorem
Furacem mala apes, & summis spicula liquit
In digitis: tumido gemit at puer anxius vngue,
Et quatit errabundus humum, Venerique dolorem
Indicat, & graviter queritur, quòd spicula parvum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ipsa inferre animal tàm noxia vulnera possit.
Cui ridens Venus, Hanc imitaris tu quoque, dixit,
Nate, feram, qui das tot noxia vulnera paruus.

HOc ferè idem cum superiori, nisi quòd concinniùs & lepidiùs claudat Theocritus: quem sua lingua loquentem audire non pigeat:

Eidyllion Theocriti.

Τὸν κλέπταν ποτ' ἔρωτα κακὰ κέντασε μέλισσα
Κηρίον ἐκ σίμβλων συλεύμενον, ἄκρα δὲ χειρῶν
Δάκτυλα πάνθ' ὑπένυξεν· ὁ δ' ἄλγεε, καὶ χέρ' ἐφύσση,
Καὶ τὰν γᾶν ἐπάταξε, καὶ ἄλατο· τᾷ δ' Ἀφροδίτᾳ
Δεῖξεν τὰν ὀδύναν καὶ μέμφετο, ὅττιγε τυτθὸν
Θηρίον ἐντὶ μέλισσα καὶ ἁλίκα τραύματα ποιεῖ.
Χ' ἁ μάτηρ γελάσασα, τί δ' οὐκ ἴσον ἐσσὶ μελίσσαις,
Χ' ὦ τυτθὸς μὲν ἔης, τὰ δὲ τραύματα ἁλίκα ποιεῖς.

Anacreontis Odae.

Quod sanè ex Anacreonte transcripsit, cuius Ode sic habet:

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι
Κοιμωμένην μέλιτταν
Οὐκ εἶδεν, ἀλλ' ἐτρώθη.
Τὸν δάκτυλον δὲ δαχθεὶς
Τᾶς χειρὸς, ὠλόλυξε.
Δραμὼν δὲ καὶ πεπασθεὶς
Πρὸς τὴν καλὴν κυθήρην,
Ὄλωλα, μᾶτερ, εἶπεν,
Ὄλωλα, κ' ἀποθνήσκω.
Ὄφις μ' ἔτι ψεμικρὸς
Πτερωτὸς, ὃν καλοῦσι
Μέλιτταν οἱ γεωργοί.
Ἀ δ' εἶπεν, εἰ τὸ κέντρον
Πονεῖ τὸ τᾶς μελίττας,
Πόσον, δοκεῖς, πονοῦσιν
Ἔρως ὅσους σὺ βάλλεις;

hoc est,

Inter rosas Cupido
Apiculam iacentem
Non vidit, éstque punctus:
Manúmque sauciatus
Mox eiulare cœpit.
Et cursitans volánsque
Ad candidam Cytheren,
Heu occidi, occidi, inquit,
Vitámque mater efflo.
En me minuta serpens
Pennata vulnerauit:
Apem vocant coloni.
Tunc illa: Apis si acumen
Tantum facit dolorem,
Quantum putas dolere
Quos tu feris Cupido?

Carmen Theocriti certatim, ni fallor, à doctis quam plurimis conuersum est. *quatit humum*] Doloris signum, pedibus terram percutere, est & indignantis, & grauiter ferentis. Homerus de Iro: —Σὺν δ' ἤλασ' ὀδόντας

Terram pedibus quatere.

Λακτίζων ποδὶ γαῖαν.

Horatius etiam multis in locis pro signo lætitiæ posuit. Hāc tamen calcitrationem non esse indignantis, sed moribundi,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

putat amicus meus Io. Frater Lauallensis. Nam Irus ab Vlysse grauissimo ictu ad terram afflictus, eorum more qui animam efflant, apud Homerum terram pulsat pedibus; vt 10. Aeneid. Virgilianæ:

Sternitur infelix Acron, & calcibus atram
Tundit humum expirans.

Ouid. 1. artis:

Lydius æquatam ter pede pulsat humum.

ridens Venus.] Poëtæ Græci Venerem appellant φιλομείδην, id est, risus amicam. Horat. 1. Carminum: *Venus amica risus.*

Siue tu mauis Erycina ridens.

Tria genera risus ponuntur à Clemente Alexandrino: μείδιαμα, risum decorum: κιχλισμὸν, meretricium: καγχασμὸν, procacem & notas referentem libidinis.

qui das tot noxia vulnera.] huc spectat illud è 3. Eidyllio Theocriti:

Νῦν ἔγνων τὸν ἔρωτα, βαρὺς θεός ἦ ῥα λεαίνας
Μασδὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ.

Nunc amorem noui: dirus vtique deus est; & quidem leænæ mammam suxit, inque saltibus ipsum mater enutriuit. Sed propius est quod citatur ex Næuio:

Aedepol Cupido, cùm pusillus sis, nimis multùm vales.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In ſtatuam Amoris. EMBLEMA CXIII.

QVIS ſit Amor, plures olim cecinere Poetæ,
Eius qui vario nomine geſta ferunt.
Conuenit hoc, quòd veſte caret, quòd corpore parum:
Tela aláſque ferens lumina nulla tenet.
Hæc ora, hic habitúſque Dei eſt. Sed dicere tantos
Si licet in vates, fálſa ſubeſſe reor.
Eccur nudus agat? Diuo quaſi pallia deſint,
Qui cunctas domiti poſſidet orbis opes.
Aut quî quæſo niues boreámque euadere nudus
Alpinum potuit, ſtrictáque prata gelu?
Si puer eſt, puerúmne vocas qui Neſtora vincit?
An noſti Aſcræi carmina docta ſenis?
Inconſtans puer hic obdurans, pectora quæ iam
Trans adiit, numquam linquere ſponte poteſt.
At pharetras & tela gerit, quid inutile pondus?
An curuare infans cornua dira valet?
Alas cúrue tenet quas neſcit in æthera ferre?
Inſcius in volucrum flectere tela iecur.

Scripſit

Serpit humi, sempérque virûm mortalia corda
Lædit, & haud alas saxeus inde mouet.
Si cæcus, vitámque gerit, quid tænia cæco
Vtilis est? ideò num minus ille videt?
Quíve sagittiferum credat qui lumine captus?
Hic certa, at cæci spicula vana mouet.
Igneus est, aiunt, versátque in pectore flammas:
Cur age viuit adhuc? omnia flamma vorat.
Quinetiam tumidis cur non extinguitur vndis
Naiadum, quoties mollia corda subit?
At tu ne tantis capiare erroribus, audi.
Verus quid sit Amor, carmina nostra ferent:
Iucundus labor est, lasciua per otia: signum
Illius est nigro punica glans clypeo.

FIgmentum de Amore vt sibi repugnans & ἀδύνατον, particulatim reprehendit, veramque, Amoris definitionem ad extremum se tradere docet: sub quibus omnibus inuolucris graphicè exprimitur amatorum vita miserrima: quæ sigillatim omnia explicabimus, si prius Marulli elegantem descriptionem subiecerimus:

Quis puer hic? Veneris, plenæ quæ caussa pharetræ est? *Descriptio Amoris ex Marullo.*
Non bene prouisus certa quòd arma mouet.
Cur sine veste Deus? simplex puer odit apertum.
Vnde puer? pueros quòd facit ipse senes.
Quis pennas humeris dedit? inconstantia, quare.
Nulla Deo frons est? signa inimica fugit.
Quæ sors eripuit lucem? immoderata libido.
Cur macies? vigilis cura, dolórque facit.
Quis cæcum præit? ebrietas, sopor, otia, luxus.
Qui comites? rixæ, bella, odia, opprobrium.
Qui cælo dignati? homines, quæ caussa coegit?
Mitior auctore est credita culpa Deo.
Heu curuum genus, & veri corda inscia! quo imus
Fásque, scelus miseri si scelere abluimus?

Addã & Augeriani poëtæ certè non illepidi eadẽ de re carmẽ: *Augeriani epigramma de Amore.*

Angelus inuicta qui cuspide semper oberras.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Dic mihi, te nudum cur tua mater alit?
Nudo homines qui nostra petunt delubra. Rubent?
Cur stant in dextra spicula? trado necem.
Cur puer es? pueros facio quoscumque sagittis
Saucio, siue volans ignibus vro meis.
Ventosas humeris cur fixit Iupiter alas?
Est quouis leuior flamine quisquis amat.
Cur tecum facula? quia vulda corda fretúmque,
Et iuga montosa, & scrupea saxa cremo.
Cæcus es? an claro, dic, lumine? cæcus amator,
Non ego: luce poli lux mea clara magis.
Pasceris ambrosia, seu nectare? pascor amœnis
Blanditiis, risu, sedulitate, iocis.
Cur tibi pulchra parens? quia densos forma calores
Ingenerat, formæ munere nascor ego.
Cur maris è fluctu prognata est mater? amator
Vt mota in salsis fluctuat vnda vadis.
Dic, tua non vilis domus? an cultissima? nulla
Tecta colo; hiberno sub Ioue dego miser.
Dic vbi stas, dum lassa tuo sunt membra volatu?
Crede mihi, numquam me leuis ala vehit.

Sed & nonnulli è veteribus commentitiam istam Cupidinis diuinitatem doctè vereque perstrinxerunt, vt Archias poëta,

Οὐκ ὄἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκόλαστοι,
Ψυχαῖς ἀνθρώπων ἐσθ' ὁ ἔρως θεός φασις.

Nō amor est qui afficiat iniuria humanū genus, sed intemperantes: animis enim hominū hanc occasionē præstat amor, quasi diceret sine vllo verborum circuitu: non amor qualis à poëtis celebratur, fictitius ille pusio, lædit homines, sed intemperantia. Refer huc Eidyllion Theocriti 21.

vario nomine.] propter diuersa vel adiuncta vel effecta, quæ studiosè in Syntagmatib. Historię Deorū explanat Gyraldus.

Conuenit hoc, quod.] absurdum, vt fabulam refutet.

Eccur nudus agat.] Maxima, inquit, est impudentia eum nudum pingere, cum Dij nulla premantur egestate. Ea tamen nudiras importunam & perpetuò vigilantem amantium pertinaciam arguit: vel manifestam eorum insaniam prodit. Sic aliquis ex recentibus:

Nudus Amor cur?
Cur te cum nullo corpus velamine monstrat?
Stultitia insani manifesta patescit amantis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qui cunctas domiti.] Hinc dictus est πανδαμάτωρ, vt superiùs annotauimus.

Aut qui quasso niues.] Nil est quod timeant amantes, dum rebus amatis potiri se posse sperant, sic Plautus sub amatoris persona:

Neque vllà mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeò mare: *Nullum periculum detrectant amatores.*
Nec calorem nec frigus metuo, neque ventum neque grandinem:
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, folem, sitim:
Non concedã, neque conquiescam vsquam, neque noctu neque diu,
Prius profectò quam aut amicam, aut mortem inuestigauero.

Tibull. item Eleg. 1.

Quisquis amore tenetur, eat tutusq; sacerq;
Quà libet: insidias non timuisse decet.
Non mihi pigra nocent hiberna frigora noctis;
Non mihi cum multa decidit imber aqua.

Propert. lib. 3. eleg. 15.

Non tamen est quisquam sacros qui ledat amantes.
Stironis media sic licet ire via.
Quisquis amator erit, Scythicis licet ambulet oris,
Nemo adeò, vt uocet, barbarus esse volet.
Luna ministrat iter, demonstrant astra salubres:
Ipse amor accensas percutit ante faces.
Sæua canum rabies morsus auertit hiantes.
Huic generi quouis tempore tuta via est.

Et Seneca in Hippolyto:

Non me per altas ire si imbeas niues,
Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis:
Non si per ignes, & infesta agmina,
Cunctèr paratis ensibus pectus dare.

puerúmne vocas.] Puer est ob amatorum varietatem & inconstantiam, qualis inest puero. *Puer Amor cur?*

Ouidius 1. Amorum, eleg. 10.

Et puer est, & nudus amor, sine sordibus annos.
Et nullas vestes, vt sit apertus, habet.

Moschus de fugitiuo amore: ὅτι δ' ὁ παῖς πρεσβύτης.

qui Nestora vincit.] Senem quemque sapientissimum. Hesiodus & Orpheus Poëtæ Græci vetustissimi, mortalium & immortalium mentes amore capi & domari tradunt. Ficin. in Platon. Conuiuium. Sed id non est satis, nisi aliquid aliud quæramus. Amor puer pingitur cùm Nestore sit antiquior, Hesiodo teste, qui in Theogonia canit, Chaos, Tellu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rem, Tartara, Amorem Deorum primos extitisse. Verba hæc Hesiodi sunt:

Ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεὶ
Ἀθανάτων, οἳ ἔχουσι κάρη νιφόεντος ὀλύμπου,
Τάρταρατ' ἠερόεντα μυχῷ χθονὸς εὐρυοδείης,
Ἠδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Et Orpheus Argonauticis:

Πρεσβύτατόν τε καὶ αὐτοτελῆ πολύμητιν ἔρωτα.

Ergo, qui Nestora vincit, sic interpretor, qui Nestora vincit ætate, qui sit Nestore annosior; denique qui senior Iapeto, vt ex Luciano meminimus iam suprà.

Error & inconstantia Amoris.

Ascræi senis.] Hesiodi, ab Ascræo Bœotiæ pago in Helicone monte. *Inconstans puer.*] Ad id respexit Ouid. de Arte:

Errat, & in nulla sede moratur amor.

Hic obdurans pectora.] Idem fermè in Hippolyt. Seneca:

Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recusat ferre quod subiit iugum.

Theophrastus: ἔρως δὲ ἐστὶν ἀλογίστου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολὴ, ταχεῖαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν: Amor est irrationalis cuiusdam cupidinis excessus, qui velocem habet accessum, tardum autem discessum, Id non possum docere commodiùs, quàm ex eius arte, qui se egregium doctorem præstitit naturæ amoris explicandæ: sic enim eleg. 10. lib. Amor. 3.

Luctantur: pectúsque leue in contraria ducunt:
Hac amor, hac odium: sed puto vincet amor.
Odero, si potero: si non, inuitus amabo;
Nec iuga taurus amat quæ tamen odit, habet.
Sic ego nec sine te, nec tecum viuere possum,
Et videor voti nescius esse mei.
Quicquid eris, mea semper eris: tu selige tantùm,
Me quoque velle, velis, ánne coactus amem?
Lintea dum potiùs, ventísque ferentibus vrar:
Vt quamuis nolim, cogar amare tamen.

Idem eleg. 2. primi:

—— hæserunt tenues in corde sagittæ:
Et possessa ferus pectora versat Amor.

& eleg. 18.

—— tener ausuros grandia frangit amor.
Sæpe meæ dixi, tandem discede, puellæ;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In gremio sedit protinus illa meo.
Sæpe pudet, dixi; lachrymis vix illa retentis,
Me miseram, cur te, dixit, amare pudet?
Implicuitque suos circum mea colla lacertos,
Et quæ me perdunt oscula mille dedit.
Vincor: & ingenium sumptis reuocatur ab armis,
Résque domi gestas, & mea bella cano.

Eundem affectum expressit Catullus in Lesbiam:

Odi & amo: quare id faciam fortasse requiris:
Nescio, sed fieri sentio, & excrucior.

quod idem apud Marullum reperio, sed Musa fusiore:

Odi te, mihi crede, quantacunque es:
Odi confiteor Camilla, sed quam
Et odi, & magis in dies magisque
Velim odisse: sequi, atque amare cogor:
Sic me amor retrahit tuus, trahitque:
Sic quem sæuitia fugas proterua,
Tam raræ reuocas decore formæ.

At pharetras, &c.] Xenophon idcircò Cupidines sagittarios fingi ait, quòd formosi & formosæ etiam è longinquo loco vulnerent, nimirum oculis ipsis tamquam sagittis eminus in rem amatam emissis, ἴσως δὲ καὶ οἱ ἔρωτες τοξόται διὰ τοῦτο καλοῦνται, ὅτι καὶ πόῤῥωθεν οἱ καλοὶ τιτρώσκουσι. Propertius: *Cur pharetratus Amor?*

Et meritò hamatis manus est armata sagittis:
Et pharetra ex humero Gnossia vtroque iacet.

Horat. Carm. 2.

Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.

Moschus in amore fugitiuo:

Καὶ χρύσεον περὶ νῶτα φαρέτριον, ἔνδοθι δ' ἐντὶ
Τοὶ πικροὶ κάλαμοι, τοῖς πολλάκι κ' ἠμὲ τιτρώσκει.

Fert humeris auream pharetram: intus autem multæ cruentæ sagittæ, quibus me sauciat. Theocritus, in eidyl. ἔρως δραπέτης, ait Amori pharetram tribui plenam telis, quia vulneret hominum animos multis certè modis. Origenes hoc figmentum allegoricôs exponit: ait enim pharetra significari cor; telis cogitationes; arcu, os & labella, quæ habent aliquam cum arcu similitudinem, adeoque ipsa verba & orationem, quibus omnibus dominatur amor. Huc facit illud Pindari ex Olymp. 2.

—— Πολλά μοι ὑπ' ἀγκῶ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nos ὠκέα βέλη.
Ἐ'ισι σοφοῖς φαρέτρας
Φωνάεντα συνετοῖσιν ἐν
Δ'ετὸ πᾶν ἑρμηνέων
Χατίζει. id est, Multæ mihi sunt sub cubito celeres sagittæ intra pharetram sonantes prudentibus: at apud vulgus indigent interpretibus. Intelligit Pindar. pulchra animi sensa, quibus se fatetur ornatum & excultum, & oratione diserta ad victorum laudes celebrandas. Sed de his satis.

Cur alatus Amor.

Alas cúrue tenet.] Cicero De nat. Deor. pennatum Cupidinem vocat, vt Orpheus & Plato in Phædro πτερόεντα; idque propter frequentissimas in eo vicissitudines rerum, ait Pierius in Accipitre. Alexand. Aphrodiseus problem. 87. rationem reddit, propter instabilitatem nempe.

Propertius Elegiarum 1.

Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuisse manus?
Hic primùm vidit, sine sensu viuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non frustra ventosas addidit alas,
Fecit & humano corde volare Deum:
Scilicet alterna quoniam iactamur in vnda,
Nostráque non vllis permanet aura locis.

Ouidius initio 2 De arte:

Magna parò quas posit amor remanere per artes
Dicere, tam vasto peruagus orbe puer.
Et leuis est & habet geminas, quibus euolet, alas:
Difficile est illis imposuisse modum.

Secundo amorum 9. eleg. hic

Tu leuis es: multóque tuis ventosior alis:
Gaudiáque ambigua dásque negasq; fide.

alloquitur Cupidinem.

Eubulus apud Athenæum lib 13. figmentum hoc ridet, cuius senarios propter elegantiam huc conferre non piget:

Τίς ἦν ὁ χάλκεος φῶς ἀνθρώποις ἄρα.
Ἡ' κηρόπλαστος ἔρως ἀποπτερογύης
Οὐ δεῖ ἥδε πλὴν χαλιδόνας χάφλη,
Ἀλλ' ἦν ἄπιστος πρὸς τρόπων τῶν θεωμένων
Ἔστιν γὰρ ὕτε κοῦφος, ὕτε ῥᾴδιος
Ἀπαλλαγῆναι τῷ φίλῳ τὴν τάσιν,
Βαρὺς δὲ κομιδῇ πᾶς ἂν ὅτι ἔχῃ πτερά;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Τοιοῦτο πρᾶγμα, λῆρος ἄν, φήσειέ τις. id est,

Quis omnium primus virorum pinxit, aut
Alatum Amorem finxit in cera prior?
Hirundines solùm sciebat pingere:
Mores nec ille norat, aut mentem Dei.
Nec est enim leuis, nec est is qui celer
Morbum ferentis auolet præcordiis:
Grauisque valde: qui fit alæ vt sint ei?
Nugæ meræ sunt hæc: quis ergo perferat?

Flectere tela iecur.] iecur, amoris sedes. Horat. 1. Epistolarum:

Non ancilla tuum iecur vlceret vlla, puérue.

Serpit humi.] Repugnantia sunt, quibus superuacaneam Amoris εἰκόνα docet.

Si cæcus.] Amoris cæcitas impeditam hominis rationē ostēdit: nec enim modò τυφλὸς, sed & τυφλοποιὸς ἔρως. Teocritus Edyll. 10. τυφλὸς δ' οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἀφρόντιστος ἔρως: hoc est, cæcus non solùm Plutus, verumetiam delirus Amor. Propert. Elegiarum 2. *Cæcus Amor cur?*

Ante pedes cæcis lucebat semita nobis;
Scilicet insano nemo in amore videt.

Ouidius epistolis: —— *quid deceat non videt vllus amans.*

tænia.] vittarū extremitas, & pro tota vitta sumitur aliquoties: hîc pro panniculo, quo velantur oculi Cupidinis, accipe.

sagittiferum qui lumine.] Absurdum aliud per collationem dissimilium.

Igneus est.] ab effectis, vt iam dictum est.

De amore igneo, aut potiùs amoris igni, è multis quę mihi ad alia properanti occurrunt, pauca seligam. Antipater Sidonius:

Μὴ κλαίων τὸν ἔρωτα δόκει, τηλέμβροτε, πείσειν,
Μηδ' ὀλίγῳ παύσειν ὕδατι πῦρ ἀπνεές.
Χρυσὸς ἔρωτος ἀεὶ παιώνιος. ἐσβέσθη δὲ
Οὐδὲ τότε ἐν πολλῷ τικτόμενον πελάγει.

circumferuntur hæc incerti cuiusdam:

Αὐτὸ τὸ πῦρ καύσειν διζήμενος οὗτος, ὁ νύκτωρ
Τὸν καλὸν ἱμείρων λύχνον ἀναφλογίσαι.
Δεῦρ' ἀπ' ἐμῆς ψυχῆς ἅψον σέλας, ἔνδοθι γὰρ μοῦ
Καιόμενον πολλὴν ἐξανίησι φλόγα.

Quò spectant quæ Aul. Gell. retulit 19. cap. 9. ex Aedituo:

Quid faculam præfers phileros, quæ nil opu' nobis?
Ibimus, hîc lucet pectore flamma satis, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

At cur Amor igneus dicatur, ardere autem qui amore corripiuntur, Paulus Silentiarius ita: —— ἀντιτύπον γὰρ

Εὐθὺς ἀποθρώσκει κοῦφος ἔρως κραδίης.
Οἶστρος ὀλισθήεσσαν ἔχει φύσιν ἤν τις ὀϊστοῦ
Ἄκρον ἕλῃ, φλογέου δύεται ἐντὸς ὅλος.
Ἐλπίδι μὴ θέλξῃς φρένα μαχλάδι· γυιοβόρον γὰρ
Πῦρ ὑπορι πίζει θυμὸν ἐφελκομένη.

Naiades quæ. *tumidis Naiadum.*] Naiades aquarum Deæ, per quas hîc castas & pudicas puellas matronasque possis intelligere. Quò referendum videtur illud Meleagri:

Δεινὸς ἔρως, δεινός· τί δὲ τὸ πλέον, ἢν πάλιν εἴπω,
Καὶ πάλιν οἰμώζων, πολλάκι δεινὸς ἔρως,
Ἢ γὰρ ὁ παῖς τούτοισι γελᾷ καὶ πυκνὰ κακισθεὶς
Ἥδεται, ἢ δ' εἴπω λοίδορα καὶ τρέπεται.
Ταῦμα δέ μοι, πῶς ἄρα διὰ γλαυκοῖο φανεῖσα
Κύματος, ἐξ ὑγροῦ κύπρι σὺ, πῦρ τέτοκας. id est,

Sæuus Amor? sæuus, quid tum, si talia mærens
Conquerar? atque iterum talia, sæuus Amor?
Nimirum puer hæc conuicia ridet, et ipsis
Gaudet, et insultat iurgia si qua loquor.
Ast ego demiror, glauco Venus edita ponto
Qui flammam ex vnda progenerasse potes?

Ouidianum hoc conuenit 3. Amor. eleg. 5.

Flumina deberent omnes in amore iuuare:
Flumina senserunt ipsa quid esset amor.

At tu ne tantis.] Hactenus refutatio fuit veterum de Amore commentationum, tandemque veram Amoris descriptionem vltimo perstringit disticho.

Iucundus labor est, lasciua.] Libidinis & obscenæ voluptatis actum significat, cuius schema est malum Punicum in nigra scuti planitie, quæ repræsentant similitudine quadam sexus vtriusque γενητικὰ μόρια: Punicum quidem dulci sapore, sed amaro cortice, mihi referre potest ἡδονὴν γλυκύπικρον. Nigra planities cæcitatem & caliginem, quibus implicantur qui turpiter amant. Cæterum vir doctus quispiam ait, hîc glande significari partem obscenam genitalium, quam Cornel. Celsus, Arist. & Galenus Balanon appellant, quod glandem significat: estque virilis penis prior pars, quæ Latinis est mentula;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In obliuionem patriæ.

EMBLEMA CXIIII.

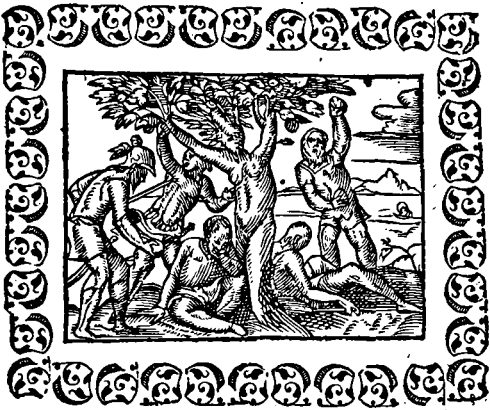

IAMDVDVM *missa patria, obliuſque tuorum,*
Quos tibi ſeu ſanguis, ſiue parauit amor,
Romam habitas, nec cura domum ſubit vlla reuerti,
Aeterna tantum te capit vrbis honos.
Sic Ithacum præmiſſa manus dulcedine loti
Liquerat & patriam, liquerat atque ducem.

Typus & fin Emblematis.

MInimè mihi dubiũ eſt, Alciatum id Emblema cùm ſcriberet, habuiſſe in manibus Ammianum Marcellinũ, & tum ad eum reſpexiſſe locum qui eſt lib. 14. quem integrũ apponam, & deinde ſententiã explanabo. Verba itaque Ammiani ſunt hæc: Illud autẽ non dubitatur, quòd cùm eſſet aliquãdo virtutum omnium domicilium Roma, ingenuos aduenas plerique nobilium, vt Homerici baccarum ſuauitate lotophagi, humanitatis multiformibus officiis retentabãt. Et hęc quidem ille. In eòs qui patriam obliuione delent, in alio quodam ſolo retenti, & fortuna quadam benigniore lactati, torquet Alciatus. Notiſſima eſt illa Teucri vox apud Ciceronem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Patria est vbicumque bene est. Tusc. 5. Patria est vbicumque est bene: tum enim vel maximè patriâ ipsumque natale solũ tradere solemus obliuioni, cùm aliena regio meliorem nobis & lautiorem cõditionem proponit. Sed certè hoc potissimũ in eos torquetur, qui cùm ad amplum aliquẽ dignitatis gradũ peruenerint, sui fuorumq; immemores facti, tumidas attollũt vertice cristas, vt iis nihil intolerabilius esse possit, neque aspẽrius, quippè qui nec de parentibus, nec de amicis amplius cogitẽt: ex quo perspicuũ fit, quàm desipiant, quamque vecordes sint. cùm non intelligant leuissimo casu se posse deturbari: quãque temerarij & instabiles fortunæ fluxus & refluxus. At Oratorẽ audiamus licet: Si quam virtutis præstantiã, aut ingenij, aut fortunę splendorẽ sumus consecuti, eã nostris impertire est opus, & cum proximis communicemus: vt si parentibus nati simus humili & obscuro loco, si propinquos habeamus imbecilliores, vel animo vel fortuna, eorum augeamus opes, eisque honori simus & dignitati: vt in fabulis, qui aliquando propter ignorantiam stirpis & generis in famulatu fuerint: cùm cogniti sunt, & aut Deorum aut Regum filij inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres per multos annos esse duxerunt.

Sui & suorũ oblati.

Duo amicorum genera. *Quos tibi.*] Duo hîc amicorum genera notat, vnum eorũ qui sanguinis coniunctione, alterũ qui vel vicinitate, vel studiis quibusdam paribus, vel commercio aliquo, aut vsu vitæque consuetudine amicitia nobiscum iuncti sunt.

Romam habitas.] Potest hoc intelligi synecdochicôs, pro quauis vrbe celebri.

Roma, vrbs perexcellentiam. Aeterna Roma. *Aeternæ vrbis.*] Vrbs κατ' ἐξοχὴν Roma, vt olim Athenę ἄστυ, & Alexandria πόλις, quòd cæteris excellerent: quod vidit Magius Miscellan. lib. 4. c. 6. Allusit autem ad priscorum Romanorum opinionem, qui Romam & Romanum imperium semper duraturum credebant. Hinc illud est Iouis apud Virgil. Veneri perpetuum imperium pollicentis:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono,
Imperium sine fine dedi. Et Ausonius:
Ignota æternæ ne sint tibi tempora Romæ.

Idemque:

Vrbis ab æternæ deductam rege Quirino.

Romana vrbis elogia. Sed præter hæc, placet etiam quæ sequuntur addere, philologorum gratia. Ammianus Marcellinus lib. 15. Tamen auctoritate qua potiores æternæ vrbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti. Idem lib. 16. Et vrbis templorum, forum-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

que Pacis,& Pompeij theatrum,& Odæum,& ſtadium, aliaque inter hæc decora vrbis æternæ. Idem lib.19. Difficultatẽ aduentantis inopiæ frumentorum vrbs verebatur æterna. Idẽ Ammian.lib.16.Romam ingreſſus,imperij virtutumque omnium larem & lib.17.Si ablatum vno templo miraculum Romæ ſacraret,id eſt in templo mundi totius, &c. Nec diſſimile eſt quod ait Caſſiodorus lib.1. Variar. epiſt. 32. Roma mater omnium dignitatum, & epiſt. 39. Roma eloquentiæ fęcunda mater, virtutum omnium latiſſimum templum, &c. Facilè hîc prætermitto quæ notat Alciatus ipſe Commentario De verb. ſignific. ad l. 87.

Ithacùm præmiſſa manus.]id eſt,multitudo Vlyſſis ſociorum, quos exploratum miſerat in Lothophagorum patriam: præclara hæc certè Romanæ vrbis elogia: & meritò quidem: ea enim tot populorum diſcordes feraſque linguas, Latini ſermonis commercio ad colloquia contraxit,ait Plinius.

dulcedsne loti.]Polybius,hiſtoriæ ſcriptor ἀξιόπιστος ait in 12. Loton arborem aſperam,pumilam,ſpinoſam, frondibus viridantem ramo ſimilibus, cuius fructus initio candidis myrtidibus non ſit diſſimilis, mox increſcens palmeo colore,magnitudine rotundæ oliuæ,nucleo perpuſillo, è quo delicatus exprimitur latex, quo ſitis leuatur, ſine admixtu aquæ, ſed vltra diem decimum non durabilis.Theophraſt.4.lib.De plãtis, ſcribit loton parem habere cum pyro magnitudinẽ, eiuſque pomum fabæ ſimilem, quod dum matureſcit variat colores vuæ inſtar: quo ex fructu memorant integrum quendam olim exercitum in Africa, commeatus inopia laborantem fuiſſe ad dies aliquot refectum.Mitto quæ Ouid. 9. Metamorph.Hom.Odyſſ. 9. ait, Vlyſſis ſocios dulci quadam guſtata ſoto,reliqua neglexiſſe,ac præſenti voluptate delinitos noluiſſe ad nauim redire,niſi verberibus adactos.Põticus Heraclides ait,ab Homero voluptatem deſignari per Lotophagorum regionem,quæ voluptas poſita eſſet in ea re perfruenda quæ dulciſſima putaretur: ἡδονὴν μὲν τὸ λωτοφάγων χωρίον ξένης γεωργὸν ὁπολαύσεως, ἣν ὀδυσσεὺς ἐγκρατῶς παρέπλευσε. Symmach.in epiſtolis alluſit:Vt mihi,ait,quaſi apud ſcopulos hęſiſſe videaris.Aul.Gell.flexit in eos qui nimium immorentur in dialecticæ gyris & mæandris. Lege prouerb. Lotum guſtare.De Lotophagis Strabo lib.17.Plin. lib. 13. ca. 17. Hanc fabulam plerique conuertunt in voluptuoſos,& libidine prurientes, qui guſtato ſemel dulci blandoque turpium volu-

Lotus & Lotophagi quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ptatum veneno, ab eo non ferè abstineant. Lucianus De mercede conductis. Meminit & Dio Chrysost. Orat. 35.

Sirenes. EMBLEMA CXV.

ABSQVE alis volucres, & cruribus absque puellas,
Rostro absque & pisces, qui tamen ore canant,
Quis putat esse vllos? iungi hæc Natura negauit:
Sirenes fieri sed potuisse docent.
Illicium est mulier quæ in piscem desinit atrum,
Plurima quòd secum monstra libido vehit.
Aspectu, verbis, animi candore trahuntur,
Parthenope, Ligia, Leucosiáque viri.
Has Musæ explumant, has atque illudit Vlysses:
Scilicet est doctis cum meretrice nihil.

ELegans est Sirenum mythologia: hæ fuerunt Acheloi fluminis & Calliopes Nymphæ filiæ, tres nimirum Parthenope, Ligia, & Leucosia. Virginea facie sunt, & in piscem desinunt. alij volucres eas faciunt. Cùm littus Siculum incolerent, nautas prætereuntes, cantus & vocis amœ-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nitate pelliciebant, pellectos sopiebant, sopitos demergebant, & postea deuorabant; Vlysses cùm illac sibi præterundum esset,

Illeuit cera sociorum callidus aures;
Atque suas vinclis præbuit ipse manus.
Transiluit scopulos & inhospita littora classis:
Iliæ præcipites desiluere freto.
Sic blandas vocisque notas, & carmina vicit;
Sic tandem exitio monstra canora dedit.

Martialis huc alluſit lib.3. ad Caſſianum:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandásque mortes, gaudiúmque crudele,
Quas nemo quondam deſerebat auditas,
Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Homerus Odyſſ. μ. id pertractat. Meminit & Plato in Phædro, Virgil. Æneid. 5. & 5. Metamorph. Ouid. Pleriſque dicuntur Σειρῆνες, ſed altiore ſenſu, αἱ τῆς ψυχῆς εναρμόνιοι ἢ μουσικαὶ δυνάμεις, vt Suidas: & in ſua Repub. Plato, cùm de ſphærarum cæleſtium volubilitate tractaret, ſingulas Sirenas dicit ſingulis orbibus inſidere, ſignificat motu ſphærarum cantum numinibus exhiberi; nam Siren dea canens Græco intellectu valet. Macrob. 2. Comment. in ſomn. Scipionis. Sirenes autem aues fabuloſas eſſe putat Plinius lib. 10. cap. 49. cui ſanè aduerſantur Theodorus Gaza & Trapezuntius, qui Sirenes in mari ſe vidiſſe affirmant. Reuera meretrices fuere, vt tradunt Seruius & Palæphatus, quæ quia tranſeuntes deducerent ad egeſtatem, his fictæ ſunt inferre naufragia. Ad hanc fabulam alludens D. Hieronymus, ait in Epiſtola quadam: Et nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Sirenum cantus ſurda debemus aure tranſire, quò ſpectat illud Socraticum διὰ ὥσπερ σειρῆνας τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν τὸν ἀνεόδυτα τὴν ἀρετὴν ἀσκοῦντα πατρίδα: Voluptates oportet præterire tamquam Sirenes eũ qui virtutem vt patriam intueri percupit. Cæterùm in Vlyſſe typum ſapientiæ obſeruamus, qui & ſuos auocat à turpi voluptatum commercio, & ipſe ſibi eandem legem imponit. Cicero 5. De finibus, paulo aliter enarrat. ſic enim: Mihi quidem Homerus huiuſmodi quiddam vidiſſe videtur in iis quæ de Sirenum cantibus finxerit: Neque enim vocum ſuauitate videntur, aut nouitate quadam, & varietate cantandi reuocare eos ſolitæ, qui præteruehebantur: ſed quia multa ſe ſcire profitebantur, vt homines ad earum ſaxa diſcendi cupiditate ad-

Quid per Sirenes intelligendum.

Vlyſſes, ſapientiæ typus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

hæreſcerent. Mirum ſanè cur hîc Cicero per Sirenum cantus nil ab Homero ſignificari dicat, quàm diſcendi ſtudium, & ſciendi voluptatem: cùm Vlyſſes ne Sirenum cantibus caperetur, ligari ſe voluerit: quod non feciſſet, niſi inſignem quandam calamitatem & turpitudinem ab eis ſibi ſuiſque importatum iri cognouiſſet. Horatius Epiſt. 2. de voluptate turpi intellexit:

Sirenum voces, & Circæ pocula noſti, &c.

Me non fugit ab aliis variè trahi hanc Sirenum fabulam: vt cùm Pauſanias in Atticis ait, Sophoclem dictum fuiſſe nouam Sirenem. Siren etiam nominatus Bacchylides. εἰωθασι γὰρ οἱ ποιηταὶ πολλάκις, καὶ λόγων τὸ ἐπαγωγὸν σειρῆσι εἰκάζειν. Syneſius epiſtola quadam ad Herculianum: ἐγὼ μὲν οὖν οὐδὲ δι' ἄλλο τι τὰς σειρῆνας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἠγοῦμαι βλασφημεῖσθαι, ἢ ὅτι τῷ μελιχρῷ τῆς φωνῆς ἀκριβέστερον ἐφαρμόζεσθαι τὸν πτερύσσεσθαι. ἤκουσα δὲ τῶν σοφῶν καὶ ἀλληγορούντων τὸν μῦθον· Σειρῆνας γὰρ αὐτὰς αἰτιᾶσθαι τὰς ἀπολαυστικὰς ἡδονὰς, αἳ τοὺς ἑαλωκότας καὶ κατατεθηπότας αὐτῶν τῷ ἀφειμένῳ, μετὰ μικρὸν ἀπολύουσι. τὰ δ' οὐκ ἀποδέουσι εἶναι Σειρῆνες αἱ τῶν σωφρόνων ἡδοναί. Ego ſanè non aliam ob cauſam exiſtimo Sirenas malè à poëtis acceptas, quàm quòd vocis dulcedine adductos perderent. Audiui à quodam ex ſapientibus, qui allegoricè fabulam explicaret, Sirenas obſcurè ſignificare voluptates ſenſum oblectantes, quæ eos perdant qui ipſarum cantui & blanditiis anrem præbuerunt. Quid igitur impedit quominus tuarum epiſtolarum voluptates ſint Sirenes, &c. Horat. 2. Serm. aliò torſit, nempè ad deſidiam:

——vitanda eſt improba Siren Deſidia.

De Sirenum fabula poſt Platonem quid ſentiat Plutarchus, repete ex Sympoſ. 9. quæſtione 14. Aliò torſit & Xenophon 2. ἀπομνημ. Lege Lucianum Commentario de ſaltatione: & prouerb. Ceram auribus obdis.

Abſque alis volucres.] Eadem deſcriptio, qualis fuit in ſuperiori Emblemate de homine anguipede, ídque ænigmaticôs.

Eò pertinent Ouidiana hæc 5. Metam.

——vobis Acheloides vndæ
Pluma pedeſque auium, cùm virgineis ora gerantis?

Mulier, illiſum. *Illicium eſt mulier.*] ab illiciendo, quòd blanditiis illiciat.

quæ in piſcem.] Abſurdum eſt quo alludit ad illud Horatij:

——vt turpiter atrum
Deſinat in piſcem mulier formoſa ſuperné.

Piſcis quid allegoricos. Per piſcem mollities & voluptas plerumque intelligitur. Vi-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

de Luciano De Syria Dea, vbi mulierem supernè in caudam piscis desinentem visam fuisse ait.

Plurima quod secum.] Quã plurimas certè calamitates ex libidine proficiscí nemo nescit: tamen eius tres sunt præcipuæ illecebræ. siquidem aut visu, aut cantu, aut commercio capiuntur, & in turpis amoris pedicas illaqueantur humani animi, vt mox dicemus. *Tres ad voluptatem illecebræ.*

Aspectu.] visu nascitur amor. Hinc illud Propertij vulgatissimum: *Si nescis, oculi sunt in amore duces.* *Visus, amaruientissimus.*

Pindarus formam amoris præconem 8. Nemeor. facit:

Ὦ ἔρα πόλιτα καλοῦς ἀφροδίτας·

O veneranda pulchritudo, Veneris præco, &c.

Theocritus, ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην.

quod Maro Ecloga 8. sic est æmulatus:

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.

Ouidius item in Epistolis:

Tunc ego te vidi, tunc cœpi scire quis esses:
Illa fuit mentis prima ruina meæ.
Et vidi & perij, nec notis ignibus arsi.

Idem 3 Amorum, eleg. 10. (alloquitur amasiam)

Perque tuos oculos, magni mihi numinis instar:
Perque tuos oculos qui rapuere meos.

App. lib. 10. Caussa omnis & origo præsentis doloris, & est medela ipsa, & salus vnica, mihi tute ipse es. Ipsi enim tui oculi per meos oculos ad intima delapsi præcordia, meis medullis acerrimum commouent incendium. Plato amoris vulnera radios esse quosdam ait tenuissimos, qui ex intimo cordis expirant, vbi vitalis sanguis dulcissimus & calidissimus sedem habet, viáque sibi per oculos patefacta, subinde per amantis oculos illapsi ad intimum eius cor penetrant. Lucian. dialog. ἔρωτες: ἔρως σφῶν ἔχει θαλμῶν ὄψεως, ἵνα ἅδῃ, καὶ θεάσηται, πρὸς τοῦτο τοξεύων ἐφάμιλλα. qua ratione Philostratus δακρύχυς amoris oculos fecit: ὦ κακοὶ δακρυόχοι ἔρωτες, σφῶν μὲν ἡμῖν τὸ κέλλος ἐπερρώσατε. Itaque probatur sententia Plotini, ἔρωτα deducentis, ἀπὸ τῆς ὁράσεως, lib. 3. De amore. Ex quo illud Propertij: *Amoris vulnera ex oculis.*

Cynthia prima suis me incautum cepit ocellis,
Contactum nullis ante cupidinibus.
Assiduè crescit spectando cura puellæ,
Ipse alimenta sibi maxima præbet amor.

Seneca De remediis fortuitorum: Non intelligis partẽ inno-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

centiæ esse cæcitatem. Hinc oculi adulterium monstrant, hinc incestum: hinc domum quam concupiscat, hinc vrbem & mala omnia. Certè oculi sunt irritamenta vitiorum, ducésque scelerum. Ex Plutarcho refertur illud & Stobæo ὁ λόγῳ καπὶ κάλλους: formosos intueri lucundissimum: tangere autem & tractare sine periculo non licet. Imò, vt Xenophon docet, qui ignem tangunt, vruntur duntaxat: formosi verò, quamquam procul distent, incendunt tamen. Est enim visus, incitandi amoris occasio: Græcá ita sonant: τὸς καλὸς δεῖν μὴν ὑπτερπέσθαι, ἁψασθαι δὲ ἢ λαβεῖν οὐκ ἀκίνδυνον, μᾶλλον δ', ὡς φησὶ ὁ ξενοφῶν, τὸ μὲν πῦρ τὸς ἁπτομένους καίει μόνον· οἱ δὲ καλοὶ, ἢ τὸς μακρὰν ἑστῶτας ὑφάπτουσιν. ἡ χαρὰ ὄψις, λαβὴ τῆ πάθους ἐξει.

Verba inflammant ad amorē.

verbis.] Et verba certè non minorem vim habent ad pelliciendos animos quàm oculi: imò verò maiorem plerumque.

candore.] eloquentia compta ornatáque, qua vel pertinacissimi, vel etiam maximè refractarij molliri, & in aliam pœnè formam mutari queunt. Vel candor hîc pro pulchritudine vsurpatur, vt apud Propertium in 1.

Nec Phrygium falsò traxit candore maritum
Auctla externis Hippodamia rotis.

Nisi candorem referre mauis ad illam Sirenē flexanimam, quam nostri gratiam, animúmque purum ac simplicem & verè amabilem dicunt, qualis fuit mulieris cuiusdam Thessalæ gratia, cuius amore ita exarcisse Philippum Macedonem aiūt, vt plerique suspicarentur eum amatorio quodam philtro eò adactum. Quamob rem Olympias Philippi vxor tantum operæ posuit, vt tandem Thessalam illam prehenderit: quam cùm diligenter intuita esset, eius formam certè bonam, verba omnia naturam ingenuam spirantia, præclaram educationem, facessant ergo calumniæ, ait Olympias: tu enim in te philtrum habes: non alio fascino capitur Philippus.

Trium Sirenum nomina vnde imposita.

Parthenope.] Trium Sirenum nomina non temerè imposita sunt. παρθένος virginem sonat: Ligia, non à ligando, vt putant nonnulli neque ab illiciendo, sed à Græco λιγεῖος, quod canorum sonat: aut λιγέως, dulciter, quod ad sermonis & colloquij refertur illicium: Leucosia, à λευκὸν, album, ab albedine, quæ in sui admirationem rapit, mentísque oculos quasi fascino aliquo decipit. Eâ enim significatur verborum ornatus.

A Musis Sirenas explumari quid.

Has Musæ explumant.] Per Musas intellige literatos, qui cum voluptatibus corporis nihil habent commercij: præcipuū autem libidinis antidotum est literarum studium. Huc placet adiice-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

adiicere fabulam Græcorum scholiastûm poëticam satis vulgatam. Suasit aliquando Iuno Sirenibus, voce & cantus suauitate plus æquo tumescentibus, vt Musas ad canendum prouocarent, & eas vincere niterentur. Musæ conditionem, vbi aliquantum concertassent, non recusantes, facili negotio de iis victoriam retulerunt. Nec verò mirum cuiquam videri debet, si tam facilè vicerint. Quis enim suauem & natiuum Musarum modulum cum eo blando quidem, sed fallaci & captioso Sirenum cantu comparet? Musæ igitur plumas Sirenibus auulserunt, quibus sibi coronas confecerunt in victoriæ signum. Mythologi Sirenum vocabulo, sophisticen: Musarum nomine, solidam & expressam sapientiam volunt intelligi: plumæ, scripta sunt ridicula eorum qui adumbrata, non vera sapientia sese ostentant: de quibus docti sapientésque viri facillimè triumphant. Hoc veterum figmentum Theodoretus De curandis Græcis affectionibus, statim initio lib. 8. attigit, cùm ait ex Pythagoræ sententia, aut eorum certè qui eius vitam scriptis tradiderunt, esse Musas Sirenibus præferendas.

has atque illudit.] Antidotum est alterum in Amorem, nimirum peregrinatio. Ouid. 10. Metamorph. *Peregrinatio confert ad amorem declinandum.*

Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem.

Id verò suadet apertiùs 1. De remedio:

Tu tantùm quamuis firmis retinebere vinclis,
I procul, & longas carpere perge vias,
Tempora nec numera, nec crebrò respice Romam:
Sed fuge, tutus adhuc Parthus ab hoste fuga est.

Idem libro 2.

Manat amor tectus, si non ab amante recedas,
Turbáque in hoc omnes ingeniosa sumus.
Proximus à tectis ignis defenditur ægrè:
Vtile finitimis abstinuisse locis.
Non facilè esuriens posita retinebere mensa,
Et multam saliens incitat vnda sitim.

Amove non capi Musas quid.

Scilicet est doctis.] Epimythion est: quò referendum videtur lepidissimum Platonis tetrasticon, vt habet Laërtius:

Α' κύκφις μύσταισι, κορεσσάμεναι τὰν ἀφροδίταν
Τιμᾶτ', ἢ τὸν ἔρωτ ὔμμιν ἐφοπλίσομαι.
Καὶ μᾶσαι ποτὶ κύκφιν, ἄφαι πτερὰ τῶμιλα ζώπα,
Ἡμῖν δ' ἐ πεπλαγᾶν τῦτο τὸ παιδάριον.

id est:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hæc Venus ad Musas: Venerem exhorrescite Nymphæ:
In vos armatus aut Amor insiliet.
Cui contrà Musæ, Verba hæc age dicito Marti,
Aliger huc ad nos non volat ille puer.

Idem argumentum tractat Lucianus in Dialogis Deorum, quòd spectat, vt significetur, doctos, & laboriosa studiorum mole pressos, stulto amore non corripi: quod accidere solet iis qui otio sese turpi dedunt, laborémque honestum refugiunt. quod Cicero pro Cælio pluribus verbis extulit: Scitote iudices, inquit, eas cupiditates, quæ obiiciuntur Cælio, atque hæc studia, de quibus disputo, non facilè in eodẽ homine esse posse. Fieri enim non potest, vt animus libidini deditus amore, desiderio, cupiditate sæpè nimia copia, inopia etiam nonnumquam impeditus, hoc quicquid est quod nos facimus in dicẽdo, non modò agendo, verùm etiam cogitando, possit sustinere. An vos aliam caussam esse vllam putatis, cur in tantis prę miis eloquentiæ, tanta voluptate dicendi, tanta laude, tanta gloria, tanto honore, tam pauci sint, sempérque fuerint, qui in hoc labore versentur? Omittendæ sunt omnes voluptates, relinquenda studia delectationis, ludus, iocus, conuiuium, sermo etiam penè omnium familiarium deserendus: quæ res in hoc genere homines à labore studióque dicendi deterret, non quò aut ingenia deficiant, aut doctrina puerilis.

Scilicet est doctis.] Carmen Theocriti est ex Eidyllio 9.

Οὔτ' ἔαρ ἐξαπίναι, γλυκερώτερον, οὔτε μελίσσαις
Ἄνθεα, ὅσσον ἐμὶν μῶσαι φίλαι. οὓς γὰρ ὁρῶσαι
Γαθεῦσιν, τοὺς δ' οὔ τι ποτῷ δαλήσατο κίρκα. id est,
Neque ver subitum lenius est, neque apibus
Flores (tã dulces) quã mihi musæ charæ [sũt] quos enim aspiciendo
Exhilarant, eos sua potione non poterit fascinare Circe.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Senex puellam amans.

EMBLEM CXVI.

DVM *Sophocles (quamuis affecta ætate) puellam*
A quæstu Archippen ad sua vota trahit,
Allicit & pretio, tulit ægrè insana iuuentus
Ob zelum, & tali carmine vtrumque notat:
Noctua vt in tumulis, super vtque cadauera bubo,
Talis apud Sophoclem nostra puella sedet.

VVlgò apud nostrates iactatur, vitia quædam esse, quæ Deo & Naturæ repugnant, hominibúsque valdè displicent: nimirùm adolescentis ignauia, inopis superbia; & senis iam capularis libido intempestiua. tum enim vel maximè δὶς παῖδες οἱ γέροντες, cùm vitiis pluſquam iuuenilibus intempestiuè delectantur. Quantò enim quis ætate prouectior est, tantò à voluptatum corporis titillationibus remotior esse debet. Cicero in Catone maiore: At non est voluptatum tanta quasi titillatio in senibus, credo, sed ne desideratio quidem. Benè Sophocles, cùm ex eo quidam iam cõfecta ætate quæreret, vteretúrne rebus Venereis: Dij meliora, inquit: libenter.

Bis pueri senes.

Senes procul à voluptatibus corporis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

verò istinc tamquam à domino agresti & furioso profugi. cupidis enim rerum talium odiosum est & molestum fortasse carere: satiatis verò & expletis iucundius est carere, quàm frui. Idem retulit Plutarch. Commentario περὶ φιλοπλουτίας, & Valer. Max. lib. 4. Ad id facit libr. 7. Epigrammat. Græcorum institutum Philodemi poëtæ iam senectute cassi, qui fatetur se quondam amori dedisse operam, sicuti & alios, lusisséque cùm per tempus liceret: sed tandem canitiē admonitum, grauioribus curis & studiis incubuisse. Modo, inquit, reiiciatur amor: canus enim adest pro nigro capillus, ætatis iam maturæ nuncius: vbi ludendi tempus esset, lusimus: cùm autem non amplius datur, ad meliores curas properemus licet. hactenus ille. Et certè, dum intempestiuos senum quorundam amores, & affectum libidinis huic ætati planè repugnantem aduertimus, facilè est colligere, verissimū esse quod ait Plaut. Mercatore:

Senum amor vehemens.

—labant iuuenes, itidem rapiuntur senes.
Illi si amant: quod amant, amatum volunt atque cognitum.
Illi verò si amare ea ætate occeperinc, multò insanunt acrius.

Tibullus Eleg. 2. lib. 1.

Vidi ego qui iuuenum miseros lusisset amores,
Post Veneris vinclis subdere colla senem,
Et sibi blanditias tremula componere voce,
Et manibus canas fingere velle comas.
Stare nec ante fores puduit, charæue puellæ
Ancillam medio detinuisse foro.
Hunc puer, hunc iuuenis turba circumsletit arcta,
Despuit in molles & sibi quisque sinus.

Locus est elegans apud Plutarch. lib. contra Coloten, vbi docet senibus Venerem exercendam non esse: Minimè fefellit, Epicurum voluptates corporis, tamquam Etesias ventos, vbi peruenerint ad suum incremētum, expirare: quod in causa est vt inquirat, vtrum sapiens ætate decrepita, qui res Venereas nequeat exercere, contactu formosarum, & contrectatione adhuc gaudeat: longè aliter sentiens quàm Sophocles, qui libenter istinc, vt à domino agresti & furioso, se profugisse dicebat. Sed cùm pleráque voluptatum istarum senectute exarescere videant, cúmque

Cytherea canos sit perosa milites,

multo potiùs debebāt homines voluptuarij, animi voluptates conquirere, ac velut cibaria quæ non putrescunt, & incorru-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pta durant. Et ibidem: Obsoleto, intempestiuo, turpi remedio fatentur se vti, cùm recordatione pristinarum voluptatum se ipsi recreant. & quia non suppetũt recentes, quibus vti queãt, veteribus illis, id est mortuis & pollinctis, alias iam moribundas aut enectas in carne, vt in frigido cinere, mouent aduersante natura, ventilántque pauliſper fouendo: quippe qui in animo nullam habeant domesticam voluptatem, dignam libero, conditam hilaritate. hæc ille. Sanè Iuuenalis in descriptione Senectutis ostendit satis, quàm sit aliena Venus à senibus. Cæterùm quantum ex historiis deprehendi potest, Sophocles Venereis rebus multum fuit addictus, & iam grandæuus Theorida meretricem deperiit. Idem senex admodum, Archippen adamauit scortum nobile, cuius prior amasius, Smicrines nomine, à quodam rogatus quid ageret Archippe: respondit, Velut noctua tumulo insidet. Athenæus Dipnosoph. lib. 13. cap. 22.

Sophocles, amator senex.

Noctua tumulo.

quamuis affecta ætate.] id est, quamquam iam senex esset. Ouidius rectè:

Turpe senex miles, turpe senilis amor.

iufana iuuentus.) aut quòd iuuenes à commercio Archippes auocarentur: aut id referas ad pæderastiam, qua notatus est Sophocles: Athenæus cap. 27. lib. 13. & Hieronym. Rhodius in historicis Commentariis meminit.

Ob zelum.) zelotypiam.

super vtque cadauera bubo.] Senex morti proximus tumulum expectat, itidem mox cadauer futurus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In colores. EMBLEMA CXVII.

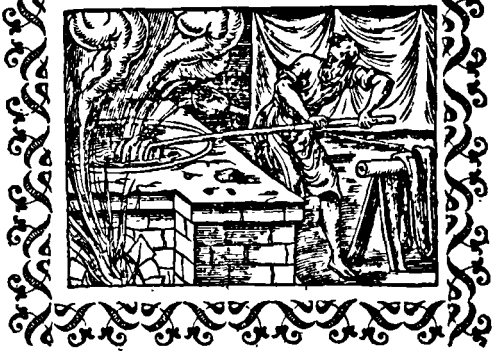

INDEX mæſtitiæ eſt pullus color: vtimur omnes
Hoc habitu, tumulis cùm damus inferias.
At ſinceri animi, & mentis ſtola candida puræ:
Hinc ſindon ſacris linea grata viris.
Nos ſperare docet viridis. Spes dicitur eſſe
In viridi, quoties irrita vetò cadit.
Eſt cupidis flauus color, eſt & amantibus aptus,
Et ſcortis, & queis ſpes ſua certa fuit.
At ruber armatos equites exornet amictus,
Indicet & pueros erubuiſſe pudor.
Cæruleus nautas, & qui cæleſtia vates
Attoniti mimia relligione petunt.
Vilia ſunt giluis, natiuáq; vellera burrhis:
Qualia lignipedes ſtragula habere ſolent.
Quem curæ ingentes cruciant vel Zelus amoris,
Creditur hic fulua non malè veſte tegi.
Quiſquis ſorte ſua contentus, ianthina geſtet:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Fortunæ æquanimis tædia quis ferat.
Vt varia est natura coloribus in gignendis,
Sic aliis aliud: sed sua cuique placent.

COlores & eorum differentiæ non minimùm solent animos nostros afficere, ob eamque rem docti & indocti πάντα ea quæ sunt in animis, passim coloribus exprimunt. Horum ramen colorum tot significationes esse possunt, quot sunt hominum affectus & opiniones. Quæ quò ad rationem aliquam propiùs accedunt, vel naturam rerum expressiùs declarant, eò pulchriores habentur: vt cùm nigrore vtimur in mortuorum inferiis, albore ad puritatem animi significãdam. Viror, spei nota, vt dictum est in superioribus, auaris, amantibus, & id genus aliis, qui spem pretio non emunt, rufus haud male conuenit. Ruber rum militum, tum puerorum, quos verecundia maximè decet, symbolum esse poterit: vt cæruleus nautarum: giluus & burrhus, vilium, & eorum qui sunt tenuis fortunæ. Meticulosis denique & zelotypis, quòd animo sint perturbato, non malè fuluus color tribuitur: ianthinus iis qui sua sorte contenti viuunt. Colorum octo differentias explicat Alciatus initio 2. Parergôn. *Coloribus exprimuntur affectus animi.* *Colorum significationes.*

Index mæstitiæ pullus.) Nigro vel pullo colore in parentalibus vtuntur, quod ex historia Thesei proditum nobis est. Ille enim interfecto Minotauro cùm rediret in patriam, nigroque velo per imprudentiam vteretur, pater Aegeus hoc signo tamquam lugubri & funesto consternatus, quippè qui filium extinctum esse crederet, se in mare præcipitem dedit. Quem colorem mæstitiæ & doloris notam fuisse significat Ouidius exul, suæ calamitatis memor, librum ab omni ornatu ablegans his verbis: *Nigrorie symbolum.*

Infelicæ habitum temporis huius habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conueniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Fortunæ memorem te decet esse meæ.

tumulis cùm damus inferias.) cùm mortuos sepulchro mandamus. Inferiæ sacrificia fuere, quæ Diis inferis solui dicebantur, & Inferias facere, est mortuorum animas sacrificiis placare, vel iusta defunctis persoluere. Virgil. in 9. *Inferia.*

Absenti ferat inferias, decoretq; sepulchro.

Idem 4. Georg.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Inferias Orphei mittit, lucúmque reuisit,

Catullus:

Multas per gentes & multa per æquora uectus
Aduenio miseras frater ad inferias.

& deinde:

Nunc tamen interea prisco quæ more parentum
Tradita sunt tristes munera ad inferias,

Gladiatorum prima institutio.

Tradit Seruius morem fuisse in sepulchris virorum fortium captiuos necari. Quod postquam crudele nimium visum est, placuit gladiatores ante sepulchra dimicare, qui à bustis bustuarij dicti sunt. Eorum si fortè copia non fuisset, laniantes feminæ genas suas effundebant sanguinem. De hoc Inferiarum nomine nonnihil Gellius 19. cap. 8. Contrà tamen, quod prætermissum nolim, Plutarch. libro Quæstionum Romanarum, quærit quam ob caussam mulieres in luctu vestibus albis vterentur: quod factum ab iis putat exemplo Magorum, qui aduersus tenebras ipsumque Plutonem lucida & illustri veste sese obtegunt: vtque defuncti cadauer albo amictu tegitur, sic putat æquum esse amicos ac familiares vestiri. At in luctu vilia maximè conuenire putant: quæ autem colore aliquo tincta sunt & suffusa, luxum arguunt, & superfluarum rerum apparatum. Cùm itaque solum album sincerum sit, minimè mixtum, purum, & tinctura non imitabile, optimè putant iis conuenire qui sepulturæ committuntur. Proinde & Socrates scribit, Argis vestes albas in vsu esse dum lugent, quæ eædem sint aqua elutæ. Sed enim tamen obsolcuisse morem idem Plutarch. scribit: nimirum deprauata consuetudine, viros albas vestes in luctu vsurpasse; quod ferè colligimus ex iis quæ Paulus Iulius ait, in tit. De sepulchris & lugẽdis: Qui luget, abstinere debet à conuiuiis, ornamentis & alba veste. Cõstat enim ex Varrone, de vita patrum, vti citatur à Nonio, mulieres in luctu nigrum colorem solemnem habuisse: Amiculo nigello (inquit ille) capillò demisso sequeretur luctum: alio loco: funere ipso pullis pallis amictæ. Idẽ fuisse vsus traditur apud Græcos ex vltimo Iliados Homericæ, vbi Tethys futuram filij Achillis necem deflens velo nigro tecta Iouem adit. Apud Eutipidem, Iphigenia matrẽ Clytemnestram monet, ne comam laniet suam ob mortem: suisque vt renunciet sororibus ne vestibus nigris corpus eam ob rem contegant.

In luctu quo habitu Romanæ mulieres vsæ.

Alborum significationes.

At *sinceri animi.*] Albedo, puritatis, fidei, castimoniæ, integri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tatis,& aliarum generis eiusdem virtutum nota, ideoque religioni accommoda. Cic. 2. De legib. Color albus præcipuè decorus Deo est,cùm in cæteris, tum maximè in textili. Plutarchus lib.De Iside & Osiride, quærit causſam cur Sacerdotes linteis tantùm vestibus vterentur. Id quidem factum ait, quòd immortalibus Diis omnia pura, mundaque conueniunt. Non enim fas est (ait Plato) pura Deorum numina contaminatis & impuris rebus coli,Itaque cùm linum maxime purum fiat,sitque ad eluendum expeditissimum,sacrificis, & Deûm cultoribus præ cæteris conuenire censuerunt. Pierius 40.Hieroglyph meminit,& alij nonnulli.Reperio & vestem candidam, signum fuisse lætitiæ, apud Val. Max. lib. 1, cap. 1. quo loco scribit post Cannensem cladem, qua maior virorum Romanorum pars absorpta fuit, decretum fuisse ne matronæ vltra trigesimum diem luctus extenderent,vt ab iis sacra Cereris peragerentur. Hæ itaque absterſis lachrymis, depositisque doloris insignibus,candidam vestem induerunt. Nec prætermittendus Romanorum mos in honorum petitionibus:qui enim magistratus ambibant,toga candida indu-ti sese commendabant populo:hoc cultu integritatem,probitatemque ex colore omnium purissimo & simplicissimo significantes, seque pecunia minimè vsos qna populum corrumperent:ideò candidati à candore vestis nominati, vel simplicitate,puritateque animi potiùs.

sindon.] Vestis alba,vel amictus è lino Ægyptiaco.

Nos sperare.] Spei color est viridis, quòd omnia spe duce vernent.Vt enim cùm virescunt segetes & arbores,ab eis fructum expectamus:fit tamen interdum ea spes irrita,fallax, & nullius omninò frugis.Ouid. *Viror, Spei nota.*

Fallitur augurio spes bona sæpè suo.

& Plautus: *Ego scio qui sperauerint,spem decepisse multos.*

Est cupidis flauus.] Auaris,amantibus, & iis qui meretricias artes sectantur,non malè quadrabit color flauus, qui ex albo,rufo & viridi concretus est,qualis est color mellis, auri & aristarum. Auaris quidem,qui spem pretio non emunt,cùm sint coloris flaui,ob insatiabilem habendi cupiditatem:Amãtibus, ob flauedinem contractam ex amoris affectu, licet interdum propter conceptam in animo spem, vireant: Scortis denique, & turpium voluptatum sectatoribus, qui præsentis opinione boni ducuntur. *Flauus color, quorum sit.*

At ruber armatos] Rubor militum est:ardorem enim belli. *Roboris nota.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cum, cædem & ferocitatem tacitè arguit. Apud Pœnos in castris Annibalis rubeam vestem Ducis tabernaculo protetam, vt aliis purpuream, indicium fuisse certaminis proditum est, quo viso miles ad pugnam se accingeret, Scribunt Val. Maxim. & Plutarch. Lacedæmonios, non vt vulnerum suorum in bello cruorem dissimularent & occultarent, Phœniceis in prœlio tunicis vsos; aut ne ipsis terrorem incuteret, sed ne hostibus fiduciæ aliquid afferret.

Purpureus color, symbolum verecundiæ.

Indiuit & pueros.] Purpureus color pudoris indicium. Hinc prætexta Romanos pueros admonebat, verecundiam in dictis factisque seruandam. Notum est Catonis illud, cùm diceret sibi magis placere adolescentes qui rubescerent, quàm qui pallescerent. Et Diogenes verenti cuidam, Confide fili, inquit; hic enim virtutis est color. Claudian. 1. de raptu Proserpinæ: Vbi iuuenculam viro iam maturam describit ab adiuncto pudore:

—— niueos infecit purpura vultus
Per liquidas succensa genas.

Cæruleus nautas.] Seruius in 8. Aeneid. Cæruleus color maris est, à cuius Deo equum constat esse inuentum. Hunc cæruleum colorem, vt mundi colorem laudat obiter polyhistor Plutarch. 1. de philosophorum decretis, cap. 6. Sed vt est varia hominum mens, aliusque aliorum sensus in colorum vsurpandis symbolis, reperio Agrigentinos tyrannide Phalaridis liberatos, publicè constituisse, nulli cæruleo colore vestitum gestare permitteretur, quòd tyranni satellites & corporis eius stipatores eo colore subligaculis fuissent vti soliti.

Byrrhus, giluus.

Vilia sunt giluis.] Tenuis fortunæ homines decent vilia, vt byrrhum siue rufum, giluum siue melinum: de quibus Gellius cap. vlt. lib. 13.

Quem cura.] meticulosis, zelotypis, & iis qui omninò sunt perturbati, suluus amictus ex viridi & rufo permixtus potest esse peculiaris.

Lignipedes qui.

lignipedes.] Hi sunt restigeri quidá Monachi, qui ex instituto seueriore ligneis calceis vtuntur, aut potius soleis quibusdam è subere vel ligno. Itali vocant Capussinos. Pro veste, pallia cinericia gerunt, eo colore, quo vilia rusticorum saga qui caminos emundant.

Violaceus color.

Quisquis sorte.) Violaceus ad eos pertinet, qui sua contenti sorte viuunt, vel etiam fortunæ ludibria pro nihilo ducunt: eos enim affectus violæ & rosæ significare possunt, ἴα ϗ ῥόδα.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vt varia est natura.] Verba sunt ipsius Alciati ex 2. Parerg. cap. 1. Colorum omnes appellationes Latinè expressim ostendere vix quisquam possit, tam enim hac in re varia natura est, vt quod in aliis plerisque accidit, rerum multitudo vocabula superet.

sed sua cuique placent.] Homerus, ἄλλα παρ' ἄλλοις κάλλα. Suum enim cuique pulchrum, ait Cic, & sic se res habet, te tua delectant, me mea. Virgil.

Trahit sua quemque voluptas.

Virtuti fortuna comes.

EMBLEMA CXVIII.

ANGVIBVS implicitis, geminis caducem alis
Inter Amaltheæ cornua rectus adest.
Pollentes sic mente viros, fandi q; peritos
Indicat, vt rerum copia multa beet.

HOc ipsissimum fuisse Alciati symbolum refert Paulus Iouius, lepido eo libro, quem scripsit lingua sua vernacula De notis armorum & amoris. Quod schema quàm bel- *Symbolum Alciati.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lè Alciato conuenerit, facilè possunt intelligere, qui eius prudentiam iuris & eloquentiam, qua cæteris excelluit, vnà secũ reputant. Id enim studium, eaque facultas effecit, vt magnos honores & honestas opes ad vitæ præsidium sibi compararit. Idem Iouius me docet eodem dialogo, symbolum hoc, VIRTVTI FORTVNA COMES, fuisse vsurpatum antè ab Iasone Mayno nobili Iurisconsulto: quo, sua se virtute ac studio, lautam fortunam esse consecutum ostendebat. Sed id Emblema placet ad quoscũque doctos & sapientes homines trãsferre. His symbolis, virga nempè Mercuriali caduceo, duobus inter se connexis serpentibus, & duplici copiæ cornu significatur, homines sapientia & eloquentia preditos, rerum omniũ copiam facilè consequi. Quò spectat Aristotelicum illud, Diuitem si velit esse posse, qui sapientia fuerit excultus: quod quidem symbola hæc tacitè indicant. Nam caduceus disciplinæ, eloquentiæ, sapientiæ, sed & felicitatis notam habet, teste Pierio lib. 15. De sacris Ægyptiorũ literis. Cornu verò Amaltheæ, rerum omnium abundantia est. Hinc apud Stobęũ Hippodamus Thurius ciuitatem bonis legibus constitutam, cornu Amaltheæ appellat: quandoquidem bona ingenia eius beneficio profectum capiant, tum mores, studia legesque fiant optimæ, item rationes rectæ & æquæ, pietas, sanctimonia, reuerentia. Enimuero.

Caduceus.

Amalthea cornu.

Quisquis Palladias totis quinquatribus artes
Emit, & Aonij pocula sacra iugi,
Huic nil deesse potest, hunc pleno copia cornu
Imperat Attalica conditione frui.

Ab hac sentẽtia nõ multũ abscessit Socrates: Τὸ γὰρ Ἀμαλθείας κέρας ἐξηγούμενος οὕτως. ἔτι γὰρ σύμβολον, ἂν μήτις ᾖ μάλθων, ἀλλ' ἐργάτης, πάνθ' ἕξειν τ' ἀγαθά. κατὰ μὲν τὴν ἀμαλθείαν, τοῦ μὴ μάλθωνος ταττομένου· κατὰ δὲ τὸ κέρας τοῦ βοὸς ἐργατικωτάτου ὄντος τὸν ἐργάτην ἐνσημαίνεσθαι. βότρυς δὲ ἐν τῷ κέρατι εἶναι καὶ τὰ ὅμοια, ὅτι ἐν τῇ γεωργίᾳ πάντα ἔνεστιν ὧν χρείαν ἔχομεν. διὸ καὶ ἔχοντες αὐτὸ εἰς ἄγονται, ὅ τε ἀγαθὸς δαίμων, καὶ ἡ ἀγαθὴ τύχη. id est, Amaltheæ cornu sic interpretabatur: eum quidem significare qui minimè sit dissolutus, sed operi intentus, genus omne boni consecuturum: Per cornu verò bouis, quod animal est laboriosissimum, virum operariũ intelligi: Vuas autem & similia in cornu haberi, quia ex agricultura consequimur quæcumque necessaria sunt. Itaque ipsum gestantes inducuntur bonus genius & bona fortuna. In Collectaneis ex Philemone de pecũ-

Quid per Amaltheæ cornu ex Stobæo.

Bos, animal ad laborem natum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nia idem intelligitur.

Τὸ τῆς Ἀμαλθείας δοκεῖς ἔχειν κέρας,
Οἷον χράψουσιν οἱ χραφεῖς κέρας βοός,
Ἀρχιμέδη, ἔστι τοῦτ', ἐὰν ἔχῃς, λέγε
Πρὸς τοῦτ' ἃ βούλῃ, πάντα σοι γενήσεται.

Philoi, boethoi, misthogeneres, synoikia.

Putásne Amaltheæ cornu huiusmodi esse.
Quale pictores cornu bouinum depingunt?
Argentum est, quod si habueris, petas
Ab ipso quicquid voles, omnia tibi addentur,
Amici, auxiliatores, testes, domuum multitudo.

Amaltheæ istud cornu, præter cæteros, ad felicitatem & fortunæ bona retulit Dio Chrysost. Orat. 1. De fortuna.

caduceus.] Virga Mercurij, qua dicitur vsus ad lites & iurgia tollenda, ad somnum inducendum, ad euocandas ex inferis animas, vel etiam immittendas: Homerus Odyss. ε. *Caduceus Mercurij.*

Ἔνθεν δὲ ῥάβδον, τῇ δ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὅν, ἐθέλῃ, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει.

Caduceus autẽ, à quo caduceatores legati, est κηρύκιον Græcis, cuius verbi meminit Marcianus, l. 8. de rerum diuis. Digestis. Horatius:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, virgaque leuem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus & imis.

Et Virgilius 4.

Tum virgam capit, hac animas ille euocat orco
Pallentes, alias sub tristia tartara mittit,
Dat somnos, adimitque, & lumina morte resignat.

Iulian. Imperator epistola quadam ad Iamblichum, Mercurij virgam, ad eloquentiæ vim doctè retulit, οἷον Ἐμοῦ ῥάβδου κρατεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, quasi virga Mercurij moues, atque dormientes expergefacis. Idem post: καίτοι δ' ἐμοῦ λιγέος μαθητὴς, εἰ δὲ βούλῃ πρόφιμον ὄντα σε ῥάβδου ἂν οὐ τοῦ καθεύδειν ποιεῖν, ἀλλ' οὐ τοῦ κινεῖν καὶ διεγείρειν μᾶλλον ἐθέλειν μιμεῖσθαι. Aequũ est te, qui sis Mercurij eloquentiæ præsidis discipulus, aut si mauis alumnus, virgam non somni prouocandi gratia tractare, sed illum imitari ad mouendum & excitandum. Hanc Mercurialem virgam κηρύκιον à Græcis appellari dixi, qua legati, fecialesque vsi, prouidéque caduceatores nominari, vt notat Vlpianus interpres Demosthenis, ad orationem contra Timo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Serpentes caduceo implicati.

cratem: quo loci statuit duplices Cerycas, qui ius idem habe rẽt cum fecialibus, eandemque pænè potestatem, vt belli denunciandi, pacis ineundæ: quos εἰρηνοδίκας, pacis sequestros Dionys. Halicarn. interpretatur. De Serpentibus autem Caduceo implicatis, hæc est Mythographorum narratio. Mercurius in Arcadiam iter faciens, duos inter se Dracones acerrimè concertantes offendit, quos interposito baculo statim pacauit: qua de causa ne posteri miraculum ignorarẽt, Aegyptij virgam duobus interpositam draconibus Mercurio consecrarunt, & Caduceum nominarunt. Baculus hic eloquẽtiæ typus est: dracones sapientiæ gerunt symbolum. Alij ad pacem referunt, quam plerumque legati siue caduceatores componunt. Huc respexit Isidorus, Mercurius, inquit, virgam tenet quæ serpentes diuidit: nam bellantes & dissidentes interpretum oratione sedãtur. Iamblichus in Epistola ad Deuxippũ: Reuera Deus quispiam fuit, qui hominibus Dialecticam ostendit, & è cęlo demisit: vel, vt quidam dicunt, eloquens Mercurius qui in manibus Dialecticæ symbolum gestat serpentes scilicet se inuicem respicientes.

Baculus quid.

Serpẽtes dialectica symbolum.

Amalthea cornua.] Amalthea capræ nomen fuit cuius lacte Iupiter est enutritus, Adrastes & Idę Nympharũ ministetio & opera. Cùm verò aliquando capra cornu, quod habebat amplissimum, in obiecta fregisset arbore, Nympha id sustulit diuersis pomis ac herbis onustum, & ad os ipsius Iouis detulit: cuius beneficij memor iam grandior factus, cornu seruatum Nymphæ, cuius erat capra, dono dedit ea virtute imbutum, vt quicquid appeterent, ex eo cornu protinus exiliret. Alij hoc cornu referunt ab Hercule ereptũ fuisse Acheloo sese in varias figuras cõmutanti. Ouid. 9. Metamorph. & Fastor. 5. Strabo lib. 10. Lactant. lib 1. ca 21. Mythologi referunt ad regionẽ antea sterilem & infecundã, quam labore & industria Hercules feracissimã reddiderit. Nos facultatum & omnium bonorum copiam hîc interpretamur, quæ virtutem & liberalẽ omnem eruditionem consequi iure debeat: quod significat huius Emblematis inscriptio: cuius Cicero meminit in Catone Maiore his verbis: Te Cyre beatum ferunt, quoniam virtuti tuæ fortuna coniuncta est: quæ petita videntur ex Oeconomico Xenophontis. Quò etiam refer Adagium, Virtute duce, comite fortuna, ex Ciceronis Epistolis familiaribus.

Amalthea historia.

Achelõi cornu.

Pollentes mente.] exprimit Græcam locutionem τοῦ ἔχοντος, i. φρονίμως.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fandiq; peritos.] Arist. 1. artis dicendi appellat eos ἀπὸ δυνάμεως.

copia multa beet.] beare, est prodesse, inquit Vlpian. l. 49. D. de verb. sign. naturaliter enim bona ex eo dicuntur, quòd beant, hoc est, beatos faciunt.

Fortuna virtutem superans.

EMBLEMA CXIX.

CÆSAREO postquàm superatus milite, vidit
Ciuili vndantem sanguine Pharsaliam,
Iam iam stricturus morihunda in pectora ferrum,
Audaci hos Brutus protulit ore sonos:
Infelix virtus, & solis prouida verbis,
Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

INterfecto Iulio Cæsare à Bruto & Cassio, vt libertatem ciuibus ereptam restituerent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in bello ciuili, cùm Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Non certè pedibus, inquit, est fugiendum, sed manibus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mors Marci Bruti. tandemque arrepto gladio prorsus desperans se ipsum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Augusto refert tum versus hos pronunciasse, qui in tragœdia Herculi tribuuntur: ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθα ἄλλως· ἐγὼ δέ σ' ὡς ἔργον ἤσκουν, σὺ δ' ἄρα σὺ δούλευες τύχῃ. hoc est, O misera virtus, quā tu res eras

Fons Emblematis. nugatoria: equidem seriò in te exercebar, at tu fortunæ inseruiebas. vel sic: O misera virtus, ergo nomē inane eras, ego verò te vt rem solidam exercui, quamuis interim fortunæ seruires. Significabat tunc quidem temporis plus momenti & virium fortunæ quàm virtuti fuisse, virosque bonos improborum machinis fractos & extinctos: quod Q. Curtius lib. 8. confirmat, cùm ait: Quis neget eximiam quoque gloriam sæpius fortunæ quàm virtutis esse beneficium? Alciatus Parergôn libro 2. cap. 7. retulit hanc Bruti sententiam, vsurpauitque in Epiraphio à se conscripto de Pyrrhi Anglebermæi Aurelianensis Academiæ Iureconsulti morte, his omninò verbis:

Quis non malignas mortis accusat vices,
Virtute claros quæ viros præceps rapit,
Viuaciores improbos coruis sinens?
En Pyrrhus ille tot animi illustris bonis,
Latoque clano est ante præreptus diem;
Frustrà putauit esse te Virtus Deam.
Quæ fortuitis seruiebas casibus?

Desperantis opinio qua. At reuera hæc fuit Bruti, id est hominis pagani, nec verè Philosophi, imò verò desperantis opinio, qui quantū in eo erraverit, colligere est facillimū ex scriptis Platonicorum & aliorū, quorum fuit iudicium acrius, & auctoritas maior. Certè non

Virtutis vis. multū ei potest obesse fortuna, qui sibi firmius in virtute quā in fortuna præsidium collocauit. Virtus enim omnia quæ in homine cadere possunt, subtus se habet, eaque despiciens casus cōtemnit humanos, culpaque omni carens, præter scipsam nihil censet ad se pertinere: vt rectè docet Cicero Tusc. 5. & Lactant. lib. 3. De falsa sapientia ca. 28. Neque verò censen-

Fortis non est quisquis necat. dus est fortis, & magno præditus animo, qui vt aliquod damnum, aut alioqui asperam vitæ calamitatem effugiat, vitæ sibi vsuram adimit: quod in Cleomene Plutarchus ostēdit. Cùm enim post miseram acceptam cladem in bello contra Antigo-

Cleomenis verba grauissima. num, Cleomenes rebus omnibus desperatis admoneretur à Therycione, vt se interficeret: Generosum verò putas esse, inquit, magnique animi facinus, sibi vitam adimere: quo

vno

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vno nihil facilius aut promptum magis esse potest? Id verò ignaui hominis & inconsulti maximum argumentũ est. Quis enim eum qui simile quidpiam in se receperit, nõ à sua ipsius ignauia victum esse confitebitur? Minimè est oppetẽda mors, vt honestas actiones detrectemus, imò diligenter prouidendum, vt ipsa mors in se generosi quidpiam & honesti habeat: quia cum probo non minimo coniunctum sit, aut viuere, aut mori sui caussa velle. Quòd si aliquando cogitandum esse videatur (quod numquam tamẽ permissum fuit instituto Christiano) id fortasse permittitur, cùm nulla spes supersit amplius defendẽdæ patriæ. Rectè ille quidẽ, sed veriùs tamen Poëta:

Rebus in incertis facile est contemnere vitam:
Fortiùs ille facit, qui miser esse potest.

Huc Martialis in primo ad Decianum quendam:

Nolo virum facili redimit qui sanguine famam:
Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Idem sic lepidè perstrinxit Fannium:

Hostes cùm fugeret, se Fannius ipse peremit:
Dic mihi, non furor est, ne moriare mori?

Rectè Aristot. 3. de Morib. ad Nicomach. τὸ ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν, ἢ ἔρωτα, ἢ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα, καὶ οὐκ ὅτι καλὸν ὑπομένη, ἀλλὰ φεύγων κακόν. Cæsar in 7. de bello Gallico: Animi est ista mollities, inquit, non virtus inopiã paulisper ferre non posse, qui se morti vltrò offerant faciliùs reperiuntur, quàm qui dolorẽ patienter ferant. Idem pænè Curtius lib. 5. de Alexãdri gestis: Fortium virorum magis est mortem contemnere, quã odisse vitã: sæpe tædio laboris ad vilitatem sui cõpelluntur ignaui. At in primis audiẽda vox Herodiani 6. χρὴ δ' ἄνδρας γενναίους τε καὶ σώφρονας εὔχεσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρειν τε τὰ προσπίπτοντα: Viros generosos atque sapientes decet optima quidem optare, sed ferre quęcunque incidant. Laudata non temerè sapientibus & consultis hominibus M. Tullij sentẽtia, qui cùm videret fractas omninò & extra spẽ positas esse Pompeianorũ copias, cum Cęsare & Crasso sentire maluit, quã iis quos vincere se minimè posse sperabat, obsistere, aut etiã verbis molestus esse. Nam neque pugnandum sibi arbitrabatur esse tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem sententia, cõuersis rebus, ac bonorũ voluntatibus immutatis, sed temporibus assentiendum. Numquã enim, vt ait ille, præstãtibus in gubernãda Repub. viris laudata est in vna sentẽtia

Ciceronis dissimulatio post ciuile bellum Pompeianũ laudatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

perpetua permansio: sed vt in nauigando tempestati obsequi; artis est, etiamsi portū tenere nequeas: cùm verò id possis, mutata velificatione assequi, stultū est eum tenere cum periculo cursum quē cœperis, potius quàm eo commutato, quò velis, tandē peruenire: sic in administranda Republ. prudētibus viris propositum debet esse OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem semper dicere, sed idem semper spectare. Quæ laus Catonis fuit, qui cùm esset eo ingenio iisque moribus, vt seipsum mutare, & (vt Sallustij verbo vtar) naturā versare minimè posset, non modò suæ Reipub. nihil profuit, sed etiā valde obfuit? Eum quidē hominem cordatū & fortem & temperatū facilè patior fuisse, at non tam prouidū neque tam circūspectum video in iis, quibus erat in primis ea ætate eoque tēpore prouidendū. Vtque solis cursus non recto per eçlū meatu fertur, sed obliquo, leni, atq; moderato, tamē orbis vniuersi machinam æquabili temperie calefacit: Ita Principes & magistratus sese populi nonnumquam studiis, vt ita dicā, obliquis accommodare debent, vt melius sit iis consultū, quos regi par est nō summo iure, sed æquitatis vario eoq; mutabili præscripto. In quo Cicero, quamquā in cæteris vitæ partibus oculatus, infeliciter lapsus est ea quam in M. Antoniū instituit misera contentione. Nam quamquam non inuitus fatear illius causſæ, quam pro libertate suscipiebat, optimam cōditionem fuisse, non possum tamen quin vnà cum Poëta dicam,

Catonis pertinax animus improbatur.

Infelix contentio M. Tullij in Antonium.

Heu nihil inuitis fas quemquam credere Dijs!

Putabat enim se Antoniū tam facilè, & eo iure, posse de medio tollere, aut certè in ordinē cogere, vt quondā Catilinam, Verrem, & alios facinorosos. Non videbat, inquam, se versari in Romulidū fece, & cùm alia vita esset, aliam esse vitam debere, vt non mirum videri debeat, si ei fato iniquissimo pereundum fuerit. Sed iam satis: ad alia nobis properandum. In eam Bruti mortē spontaneam disputat Seneca De beneficiis 2. ca. 20. & vndecimo Epistolarum ad Lucilium, 83. epist. Et D. Augusſt. Catonis factū tribuit ignauiæ potius, quàm fortitudini.

Infelix virtus.] Manilius: *Quin etiam infelix virtus, & noxia felix.* quo sensu dicitur à Septim. Florente lib. aduersus Valentinianos, desultrix virtus, id est instabilis & motoria: tantùm quòd desultricem & defectricem illam virtutem non vult. Ita Seneca in Hercule Oeteo:

Sine hoste vincor, quodq; me torquet magis
(O misera virtus) summus Alcidæ dies.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Huc pertinent Menandri quidam senarij,

Παύσασθε νοῦν ἔχοντες. οὐδὲν γὰρ πλέον
Ἀνθρώπινος νοῦς ἐστιν, ἀλλ' ὁ τῆς τύχης &c.
—— Ἡ πρόνοια δ' ἡ θνητὴ, καπνὸς,
Καὶ φλύναφος πείσθητε, κ' οὐ μέμψεσθέ με
Ἅπανθ' ὅσα νοοῦμεν, λέγομεν, ἢ πράττομεν,
Τύχη ἐστὶν, ἡμεῖς δ' ἐσμὲν ἐπιγεγραμμένοι.

Desinite mentem habere, nam nil amplius
Humana mens est, tota fortunæ manet.
Mortalis autem sumus est prudentia
Nugæque, non vos pœnitebit, credite.
Quæcunque sentimus, agimus, vel dicimus,
Fortuna cùm det, nos quidem inscripti sumus.

solis prouida verbis.] In hoc sequebatur quorundam dogma, qui assetebãt, Virtutem nihil aliud esse quàm verba & voces. cuius meminit etiam Plutarch. Comment. De superstitione, vbi hoc quod antè ascripsi ferè, citat ex Poëta quopiam: ὦ πλῆμον ἀρετὴ, λόγος ἄρα ἦσθα, ἐγὼ δ' ὡς ἔργον σε ἥσκουν, ἀφεὶς τὴν πλουτοποιὸν ἀδικίαν καὶ τὴν γόνιμον ἁπάσης ἡδονῆς ἀκολασίαν. Idem scriptum tandem reperio(quid enim prætermittam quod sese vltro offert?) in Epithome historiæ Romanæ, quæ L. Flori nomine circumfertur: Quãto est, inquit, efficacior fortuna quàm virtus? & quàm verum est quod motiens efflauit, Non in re, sed in verbo tantùm esse virtutem? hęc lib. 4. ca. 6. Cæterùm ad eorum opinionem qui putarent virtutem, nihil aliud esse quàm verba, Horatius videtur allusisse in Epistolis, cùm ait,

—— *virtutem verba putas, vt*
Lucum ligna.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Paupertatem ſummis ingeniis obeſſe ne prouehantur.

EMBLEMA CXX.

DEXTRA tenet lapidem, manus altera ſuſtinet alas:
Vt me pluma leuat, ſic graue mergit onus.
Ingenio poteram ſuperas volitare per arces,
Me niſi paupertas inuida deprimeret.

ADoleſcentis eſt ingenioſi proſopopœia, quę multis aliis communis eſt: quibus ſi quid ſuppeteret ad ſtudiorum progreſſum, nõ ſanè in minimis hæreret, ſed abſolutã aliquã perfectamque diſciplinatũ cognitionem ſeriò contrectarent. At propter ſummam facultatum inopiam conſiſtunt, perpetuoque in infimo puluere volutari coguntur. Enimuerò vulgatiſſimum eſt illud Iuuenalis:

Haud facile emergunt quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Idemque: —— *cantare ſub antro*
Pierio thyrſúmve poteſt contingere ſana
Paupertas, atque ærùs inops, quo nocte dieq;

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Corpus eget, satur est cùm dixit Horatius olim.

Sed ne transiliam tam oscitanter eam vulgarem & solemnem studiosorum penè innumerabilium querelã, qui miseram suã fortunã vitęque genus incusant: quot quæso iam olim & hoc nostro tempore adolescentũ myriades esse constat, in quibus ea sit ingenij dexteritas, vt ad liberalem omnẽ disciplinã non imbuti, sed ficti à natura esse videãtur? At in puluere cœnoq; misero hærere cogũtur, & cùm meliores fruges nõ possint, siliquas assectantur, imò verò cum grauibus & molestis admodum colluctãtur difficultatibus, quia quamquã ingenij mentisque penè diuinæ pennas expeditas & alacres habeant, nullum tamen aut amicum aut locupletem hominem, vel certè Mecenatem beneficum nanciscì possunt, qui nodum, qui saxũ illud egestatis adeò vrgentis, qui validum fortunæ impedimentum tollat. Quis laboriosum & industrium Cleanthem in historiis laude dignum non cẽseat, qui noctis magnã partem in aqua haurienda impendebat, quò sibi victum compararet, interdiu verò Chrysippi doctrinæ operam daret? Nam ne longiùs abeam, nullus nostrũm est, cui compertũ non sit vbiuis gentium permultos esse studio addictos adolescentes, qui incredibili amore flagrẽt eas capessẽdi artes, quibus humanitas & eruditio comparatur, qui tamen arctiore, nimisque violenta panpertatis remora sic interdum prohibẽtur, vt cùm iis facultatibus omninò careant, quæ ad hoc iter conficiendum necessariæ sunt, ad artes quasdam sordidas, tamquam in pistrinum, fortunæ, vt ira dicam, tyrãnide compelluntur: vel si quid spei reliquum sit, non tamen possunt emergere, nisi deuorent infinitas in studio persequendo molestias. Nam aut pædagogiæ onera fustinent (qua conditione, si cum aliis conferatur, nulla alia miserior) aut deterius aliquod subire munus & viliores quasdam partes, imò verò labores indignos literatis hominibus perferre ac pati coguntur. Quæ ingenia certè acuta per se & viuida, sed inopiæ tamen nimis molestiis sopita nimium ac languida si quis liberali animo iacẽtia excitaret, non dubium est quin longè plures haberemus in rebus Theologicis exercitatos, graues profectò & eruditos Iuris vtriusque cõsultos, fidos & perspicaces Medicos, Doctores longè plures in omni literarum genere, Mathematicos, Physicos, Logicos, Oratores, Poëtas, Grammaticos, ad Reipub. non minimum & ornamentum, & adiumentum. Quod cùm ita queror, nescio profectò an dicere ausim quæ mihi nunc in mentem veniunt:

Excursus in miseram adolescentum felicissimi ingenij conditionem.

Pædagogi miseri.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nempè huic inopiæ diligenter, magnaq́ue liberalitate fuisse iam olim occursum nostris maioribus, sapiẽtibus certè ac piis hominibus, qui tot scholas hac in nostra Parisiensi Academia (vt de cæteris taceam) a fundamentis excitarunt, legibus & institutis informarunt, reditibus etiam ac censibus annuis locupleterunt: quas opes rebus primùm iis quę ad Religionem pertinent, & pauperibus alendis, iisq́ue quibus nimis esset arcta supellex, assignari voluerunt. Quę pia certè & Christianis hominibus digna beneficentia, institutioq́ue liberalis, mirum quàm hodie immutata sit. Hunc enim adolescentum studiosorum & pauperum censum nescio quì scholarchæ malis artibus interdum occupant: ex quo fit, vt quæ iustè conferri debebant in vsus publicos, miserè ab iisdem & iniquè rapiãtur: nec iam inopes ij admittantur, quos solos participes esse par erat huius munificentiæ, sed ignaui quidam ventres impunè sanctos illos reditus depeculentur. Sed de his aliâs fortasse commodiùs. Lapis paupertatis est symbolum, propter grauitatem & difficultatem ponderis. Citatur à multis hic senarius:

Multa in Parisiensi Academia scholæ.

Οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον:

Nullum pauperie molestius est onus. Dextræ etiam lapis adhærens, referri non incommodè potest ad impedimentũ scribendi. Nam præ inopia nihil eloqui potest, vel scriptis mandare adolescens, fortunæ bonis omninò destitutus. Et certè talis futurus erat Virgilius, taliq́ue Horatius, nisi liberalitatem Mæcenatis fuissent experti. Per alas siue pennas, vigorem ingenij & acumen intellige.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In Occasionem.

EMBLEMA CXXI. Ἀφελογιστικῶς.

LYSIPPI hoc opus est, Sicyon cui patria. tu quis?
Cuncta domans capti temporis articulus.
Cur pinnis stas? vsque rotor, talaria plantis
Cur retines? passim me leuis aura rapit.
In dextra est tenuis dic vnde nouacula? acutum
Omni acie hoc signum me magis esse docet.
Cur in fronte coma? occurrens vt prendar. At heus tu
Dic, cur pars calua est posterior capitis?
Me semel alipedem si quis permittat abire,
Ne possim apprenso postmodò crine capi.
Tali opifex nos arte, tui caussa edidit, hospes:
Vtque omnes moneam, pergula aperta tenet.

ID sumptum è Græco Posidippi Epigrammate, quod sic habet. Fons Emblematis.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης, σικυώνιος, ὄνομα δὴ τίς,
Λύσιππος. σὺ δὲ, τίς; καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Τίπτε δ' ἐσ' ἄκρεα ἕβηκας, ἀεὶ προκάμω. τί δὲ λαοσσὸς
Ποσσὶν ἔχῃς διφυεῖς, ἵππαμ' ὑπλωίμους,
Χειρὶ δὲ δεξιτέρῃ τί φέρεις ξυρόν, ἀνδρόσι δεῖγμα
Ὥς κ' ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος ἐέλθω.
Ἦ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν, ὑπαπτάσσουσα λαβίδας.
Νὴ Δία τ' ἐξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὸν πέλει:
Τὸν γὰρ ἄπαξ πλησθῆναι θυμὸν ἐξάπτει με ποσσὶν,
Οὔπις ἔθ', ἱμείρων δ' ἐξ ἔτι ἐξόπιθεν.
Τοῖον ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων
Ξεῖνε, καὶ ὀψὲ θύρῃς ὦκα διδυσκέλλω.

Vis occasionis.

Erasmus eosdem versus paraphrasticôs reddidit, id est, musa paulò fusiore, in Prouerb. Nosce tempus. Ausonius in Epigrammatis eodem fermè argumento descripsit occasionem, sed huic comitem fecit metanœam, id est pœnitentiam. qua de re Politianus cap. 49. Miscellan. Retulit & Syntagm. 1. Gyraldus. Admonemur hac icone occasionem, cùm sese offerat, statim esse arripiendam: eius enim tanta est opportunitas, vt plerumque ex voluptate tristitiam, ex damno lucrum, ex honesto inhonestum parturiat: & contrà: breuitérque rerum naturam permutet. In aggrediendo itaque & conficiendo negotio præcipuum habet momentum, vt non ab re veteres eam donasse diuinitate videantur. Occasionem Cicero definit libris De inuentione, partem temporis in se habentem alicuius rei idoneam faciendi aut non faciendi opportunitatē. Eam qui oblatam arripiunt, quique cùm maximè tempus postulat aut dicunt aliquid aut faciunt, rectè illi sapere dicuntur. Quædam enim sunt eius generis, vt quanquam honesta per se & vtilia videri possunt, nisi tamen tempestiuè fiant, planè vilescunt. M. Cicero 3. Antoniana Cæsaris Octauij virtutem verbis auget, quòd opportuno tempore periclitantem Remp. iuuerit. Sic enim: C. Cæsar adolescens, incredibili ac diuina quadam mente, atque virtute, cùm maximè furor arderet Antonij, cúmque eius à Brundusio crudelis & pestifer reditus timeretur, nec postulātibus, nec cogitantibus, nec opinantibus quidem nobis (quia fieri posse non videbatur) firmissimum exercitum inuicto genere veteranorum militum comparauit. Idem oratione pro Pompeio: laudat eum imperatorem, quòd præter omnium spem breui tempore bellum contra piratas susceptum confecerit. Prò dij immortales! tantáne vnius hominis incredibilis ac diuina virtus tam breui tempore lucem Reip. afferre potuit, &c. Et Æneas Virgilia-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nus Didonem laudat quòd sola miseris Troianis opem tulerit, quo tempore maximè opis indigerent.

O sola infandos Troiæ miserata labores,
Quæ nos reliquias Danaûm, terrâq;, marisque
Omnibus exhaustos iam casibus, omnium egenos
Vrbe, domo socias.——

Lysippi hoc opus.] Lysippus statuarius ex Sicyone vrbe Peloponesi, multis variisque suæ artis monimentis nobilitatus, vt Alexander vetuerit, ne à quoquam pingeretur, aut sculperetur, præterquàm ab Apelle & Lysippo. Horat. Epist. 2. *Lysippus.*

Edicto vetuit, ne quis se, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lysippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum simulantia.——

Idem Plutarch. lib. De Alexandri fortuna. Lege Plin. cap. 7. & 8. lib. 34.

Cuncta domans.] Descriptio est Occasionis. per articulum, punctum & momentum intellige breuissimum. Prouerb. Tèporis punctum.

Cur pinnis stas?] Hoc significatur, volaticam esse & fluxam occasionem, idcircóque talaria pedibus, vt Mercurio, ei tribuuntur. *Occasio volatica.*

nouacula.] culter rasorius: quo etiam acutissimum momentum temporis exprimitur. *Nouacula Occasionis.*

Cur in fronte coma?] Alludit ad illud:

Fronte capillata, sed post Occasio calua est. *Calua Occasio a tergo.*

Nam post neglectam occasionem, ea frui non amplius licet. χαιρὸς recaluaster occipitio à coma liberò, capillis in supercilia diffluentibus olim pingebatur, talémque prius finxit Sicyonius ille plastes Lysippus. Demosthenes Epistolis de Concordia, eandem sententiam Athenienses inculcans: Τὸν δὲ παρόντα χαιρὸν ὁρᾶν, ἐλομένους μὲν ὑμᾶς τὰ δέοντα, ἅμα δόξαν ἢ σωτηρίαν καὶ ἐλευθερίαν διωκάθοντι κτήσασθε, ἢ μίσους ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἑλλησιν. ἀγωνισάντων δὲ ἢ ὀφλισκανόντων, ῥᾴδιον αὖθις τὸν αὐτὸν ἀναλαβεῖν, ὡς ἔγωγε καὶ πάνυ εἰς μέσον θεῖναι. Respexit huc Pindar. Pythior. 9. ὁ δὲ χαιρὸς, ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν: id est, Occasio similiter totius negotij perfectionẽ in se habet. Athenagoras pro Christianis, οἱ μὲν γὰρ ἀσεβεῖν διαλέγουσι, οἱ δὲ χαίρειν. Cic. 5. Philippica: Minimis momentis maximas inclinationes temporum fieri, cùm in omni casu Reip. tum in bello. Et in 6. Dies affert & hora magnas clades. Horat. primo Epist. ad Bullatium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.

Ouid. 1 De remedio:

Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Idem alio loco:

Temporibus medicina valet: data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Martialis item:

Non bene distuleris videas quod posse negari.

Prouerb. Premenda occasio: &, Capere crines.

alipedem.] celerem & velocem, quasi alas pedibus habentem. Ausonius, de ætatib. animalium, ceruam alipedem dixit.

Tali opifex.] Admonet spectatorem imago, docétque cuius rei gratia, & propter quam caussam locata sit in loco vndique patenti, scilicet, vt omnes & quoscunque obuios sui negotij admoneat & doceat.

In subitum terrorem.

EMBLEMA CXXII.

EFFVSO cernens fugientes agmine turmas,
Quis mea nunc inflat cornua Faunus ait.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EX Poliæni auctoris Græci Stratagematôn libr. primo tractũ id Emblema video: sententiam ita reddere sum conatus: Pan Bacchi dux fuit. Is Pan primus aciem inuenit, quam phalangem nominauit. Dextrum etiam & sinistrum cornu instituit: quæ caussa fuit cur ei cornua tribuantur. Primus etiam fuit, qui arte & calliditate hostes intercepit. Cùm enim aliquando qui missi fuerant exploratum, retulissent hostes in altera syluæ concauæ parte castra metari: Pan eo accepto nuncio suis præcepit, vt ingentem clamorem tollerent: quibus ita conclamantibus, locis cauernosis sonus exceptus multò quidem maior exauditus est, quare perculsi metu hostes, statim se in pedes cõiecerunt. Quo stratagemate cùm Pã fuerit vsus, Echo Pani amica esse fingitur: ideòque vani nocturníque terrores Panici dicuntur, hæc ferè Poliænus. Alij verò ad hunc modum explicant, sed non ita scitè & verè, meo quidem iudicio. Putauit antiquitas Pana pastorum Deum repentinos terrores, & animi consternationes immittere vsque adeò impotentes, vt non ratione modò, verùm & mente careant: quemadmodum non raro vsu venire solet in exercitu, cùm nulla mouente caussa equi atque homines perturbantur. Phornutus Panicos terrores ait dici de repentinis & sine ratione factis: ita enim nonnunquam greges atque armenta pauere videntur, cùm sonitus aliquis vel strepitus surgit in syluis, aut è speluncis, aut ex terræ cauernis. De Panico illo tumultu præclarus Plutarchi locus est in M. Antonij vita: quo loco tractat expeditionẽ Parthicam: magnus enim metus incessit Antonij milites, ob aurea quædã vasa Mithridati liberaliter ab Antonio data. Hic terror Gallos inuasit, cùm Brẽno Duce Delphos prædaturi accesserãt. Terróres quippè, inquit, nulla certa caussa existentes à Pane oriri produntur. Silius. li. 13. Punicorum, scribit hoc terrore Panico Annibalem fuisse perculsum, cùm ad vrbis mœnia accessisset eã expugnaturus. Apud Suidam Polybius ait: Cùm Luna defectũ esset passá tẽporibus Persei, Macedonũ Regis: vulgo rumor increbuit, hoc quasi ostento regis mortem significari. Quæ res effecit, vt Macedones consternarentur, ipsíque Romani animos sumerent. Itaque ἀληθὲς ἐστὶ τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. Id significat Cicero pro Cæcina Exercitus, inquit, maximi sæpè pulsi fugatique sunt terrore ipso, impetúque hostium, sine cuiusquã non modò morte, sed etiam vulnere. Huc refer prouerb. Panicus casus: &, Inanis metus: &, Multa

Origo certissima Emblematis.

Pan dux Bacchi & eius inuentũ.

Panici tumultus ac terrores.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

belli inania: Diodor. lib. 1. ea. de re nonnihil. Quid si quis referat ad eum pauorem, qui omnem sapientiæ vim ex animo expectorat, vt ait ille? vel ad consternationem terroremque, cui viri etiam fortissimi non possunt esse aliquando pares, non videbitur abhorrere fortasse à mente Alciati. Rectè siquidem Pindarus:

——— Φόβος ἀνδρῶν δάμας
Ἔπαυσεν ἀλκὰν φρενῶν·

Timor virorum domitor fortitudinem animis adimit.

Effuso agmine.] dispersо exercitu & perturbato.

Faunus.) Pan, cuius cornua credebantur terrorem immittere.

In illaudata laudantes.

EMBLEMA CXXIII.

INGENTES *Galatûm semermi milite turmas,*
Spem præter trepidus fuderat Antiochus:
Lucarum cùm sæua boum vis, ira, proboscis,
Tum primùm hostiles corripuisset equos.
Ergo trophæa locans Elephantis imagine pinxit,
Insuper & sociis, Occideramus, ait,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bellua seruasset ni nos fœdissima barrus:
Vt superasse iuuat, sic superasse pudet.

HIstoria hæc refertur à Luciano in Apologia quadam, quæ inscribitur Zeuxis siue Antiochus. Cùm non ignoraret Antiochus, cui cognomen Soter erat, & corporis viribus & audacia instructos esse Galatas, illorumque multitudinem innumerabilem videret, spem valde malignam animo concipiebat potiundæ victoriæ, illis tamquam inuictis existentibus. Itaque iam de fœdere ineundo pacisque conditionibus petendis cogitabat, cùm Theodoras vir animi generosi, & instruendæ aciei peritus iussit interea Elephantos, quos Antiochus vndecim habebat, clam occultissimè tenere, ne ex acie apparentes hostibus fierent conspicui: vbi verò manus essent conferendæ, & Galatæ aperta phalange currus immitterent, Elephanti in Galatas fecerunt impetum; ipsique equi ferociam Elephantorum non sustinentes, sessores dorso excusserunt. Ad extremum itaque Antiocho cessit victoria: ideoque Macedones regem victorem corouabant, lætumque Pæana canebant. Ille tamen effusis lacrymis dixisse fertur: αἰσχυνώμεθα, ὦ στρατιῶται, οἷς γε ἡ σωτηρία ἐν ἑνκαίδεκα τούτοις θηρίοις ἐγένετο, ὡς εἰ μὴ τὸ καινὸν τοῦ θεάματος ἐπέπληξε τοὺς πολεμίους, τί ἂν ἡμεῖς ἦμεν πρὸς αὐτούς; ἔπιτε τῷ τροπαίῳ κελεύει ἄλλο μηδὲν, ἐλέφαντα δὲ μόνον ἐγκολάψαι; hoc est, Pudore afficimur, inquit, ô milites, quibus salus in hisce vndecim stetit belluis, adeò vt nisi spectaculi nouitas hostium animos terruisset, quid tandem in eos potuissemus? Itaque trophæum nullum aliud quàm Elephantem iussit sculpere. Hoc exemplo belli duces potissimùm notantur, qui sæpissimè honesto vtile anteponunt. Antigonus rogatus, quo modo essent hostes aggrediendi, dixit: Aut dolo, aut vi, aut apertè, aut insidiis. Sed improbiùs Lysander, qui exprobranti cuidam artes & dolos quibus in prœliis vteretur: Si, inquit, leonina pellis sufficere non possit, induenda certè vulpina est. Innuebat quidem ad artes confugiendum esse, si quid virtute parari non queat. Huic quidem Chilonis aduersatur sententia, Damnum inquientis præferendum esse turpi lucro: siquidem illud semel dolemus, hoc semper cum infamia durat. At vt Chorœbus apud Virgilium,

Antiochi stratagema in Galatas.

Imperatores ipsique principes sæpe honesto vtile præferunt.

Lysandri astus.

—— dolus an virtus quis in hoste requirat?

quod nostris temporibus (prô dolor) in quibus virtuti fortu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Excursus in fœderum & fidei violatores principes.

na comes esse debuerat, magno nostro malo plus quàm satis est, experimur. Quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit sinus? Imperator Ethnicus & Barbarus fassus est se superasse hostes non vi, sed dolo, vnde & trophæum iussit erigi: plerique verò Christiani duces (quod grauatè dico) sæpenumerò dolis & insidiis hostem circumueniunt, idque virtuti bellicæ ascribunt: nec est quod apud eos de vincendi via disputetur, quælibet Martis alea vel aperta vel insidiosa committitur: sicque,

Cura quid expediat prior est, quàm quid sit honestum.

Rex Sapor scribens ad Constantinum, apud Ammian. Marcellin. lib. 17. inter alia, tum hoc eleganter: Ideoque Armeniam recuperare cum Mesopotamia debeo, auo meo composita fraude præreptam. Illud apud nos numquam acceptum fuit, quod asseritis vos exultantes nullo discrimine virtutis ac doli, prosperos omnes laudari debere bellorum euentus. Isocrates in Panathenaico iniusta bella ita exagitat: θαυμάζω δ' εἴ τινες τὰς μάχας καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γενομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχίους εἶναι, καὶ πλείονων ἐνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἄνευ κακίας συμβαινούσας· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίγνονται κρείττους ἀνδρῶν ἀπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων· οὓς πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας· ταῦτα μὲν γὰρ ἔστιν ἔργα πονηρῶν ἀνθρώπων τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βουλομένων, θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσειεν. i. Miror autem si qui sunt qui prœlia & victorias præter ius & æquum partas, non esse turpiores, & pluribus plenas esse probris existiment, quàm clades sine ignauia acceptas: præsertim cùm sciant magnos exercitus, quamuis sceleratos, sæpè superiores esse viris honestis qui pro patria pugnare non dubitant: quos laudari multò sit æquius, quàm eos qui alienarum opum cupiditate mortem opperere non recusant, conductitiis militibus similes, nam hæc facta sunt hominum improborum. Quod verò boni viri nonnumquam inseliciùs, quàm qui student iniuriis inferendis, prœliantur, id Deorum incuriæ fortassis est tribuendum.

Galatæ qui.

Galatûm.] Galatæ siue Gallogræci, populi minoris Asiæ, Phrygiæ & Bithyniæ finitimi: de quibus Liuius 8. lib. Decad. 4. & Iustin. lib. 25.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

semermi milite.] semiarmatis militibus.

fuderat.] discesserat. Liuius lib. 2. Exercitum fundit, fusum persequitur.

Lucarum boum.] Elephantorum; qui primùm ab Italis visi sunt in Lucanis, vt sentit Plin. lib. 8. cap. 6. & Solinus polyhist. cap. 28. itemque Vegetius lib. 3. cap. 26. Varro 6. de lingua Latina: Luca bos, elephas: cur ita dicta sit duobus modis inuenio scriptum: nam in Caij Aelij commentario erat; à Libycis Lucas, & in Virginij comment. ab Lucanis Lucas, ab eo quòd nostri maximam quadrupedem, quam ipsi haberent, vocarent bouem, & cùm in Lucanis Pyrrhi bello, primùm vidissent apud hostes elephantos, identidem quadrupedes cornutas (nam quos dentes multi dicunt, sunt cornua) Lucam bouem appellasse. Si à Libya dictæ sunt Lucæ, pantheræ & leones non Africanæ bestiæ dicerentur, sed Lucæ: si ab Lucanis dictæ, vrsi cur potiùs Lucani, quàm Luci dicti? Quare ego potius Lucas ab luce: quòd longè relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatæ erant turres. Vide Prou. Priùs loculta Lucam bouem pariet. *Elephanti. Luca bouem.*

proboscin.] ἀπὸ τοῦ προβοσκεῖν, quod est antè pascere. Pars est siue corporis porrectio natibus inhærēs, qua vtitur Elephantus tamquam manu. Plin. cap. 7. lib. 8. *Proboscis seu promuscis.*

trophæa.] Trophæum ἀπὸ τοῦ τρέπειν, à conuertendo: quòd qui hostes in fugam conuerterat, trophæum merebatur; quod in loco publico conspicuum erat, vt victoriæ signum, hinc illud est Virgilij vndecimo Aeneid. *Trophæum vnde.*

Mezentij ducis exuuias tibi magne trophæum
Bellipotens aptat rorantes sanguine cristas.

Bellua fœdissima barrus.] Barrus, Elephas est, qui barrire dicitur: inde barritus, talis vox. Appul. Florid. 3. Vt est Taurorum grauis mugitus, Luporum acutus vlulatus, Elephantorum tristis barritus, &c. sed & pro clamore militari vsurpatur. Veget. lib. 3. cap. 18. Clamor, quem barritum vocant, prius non debet attolli, quàm acies vtraque se iunxerit. Corn. Tacitus: Sunt Germanis hæc quoque carmina, quorum relatu, quem barritum vocant, accendunt animos, futuræque pugnæ fortunam ipso cantu augurantur. Obiter admoneo, melius hîc fortasse legi *fidissima* quàm *fœdissima* sed in hoc scrupo tantillo immorari nolim. *Barrus & barrire.*

Vt superasse iuuat.] Alludo ad illud, Lucrum pudori præstat: & Plauti in Trinummo.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pol pudere, quàm pigere præstat, totidem literis.

Rectè Theodericus apud Cassiodorum lib. 1. Variar. ad Marcellum Aduocatum fisci: Non quoties, ait, superes, sed quemadmodum vincas, inquirimus. Non quæras de potestate nostra, sed potius de iure victoriæ: quando laudabilius à parte fisci perditur, cùm iustitia non habetur, &c. Non minus rectè Claudian. Honorium admonens, vt non quod liceat, sed id quod deceat in vita priuata & publica spectet:

Non tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit Occurrat.

Et Iurisconsulti tradunt non modo quod liceat, sed & quod honestum sit, videndum esse, l. semper, De ritu nupt. & l. 197. de verb. sign.

In momentaneam felicitatem.

EMBLEMA CXXIIII.

MERCAM *propter creuisse cucurbita pinum*
Dicitur, & grandi luxuriasse coma:
Cùm ramos complexa, ipsumq; egressa cacumen,
Se præstare aliis credidit arboribus.
Cui pinus, Nimium breuis est hæc gloria: nam te
Protinus aduenient, quæ malè perdet hyems.

Scribit

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Scribit Guicciardinus Italus scriptor, id Alciati carmen affixum fuisse ianuæ cuiusdã hominis Angli, qui factus insolentior ob prosperos rerum successus, permultis inuisum se præbebat. Idem est apologus apud Petrum Crinitum De honesta disciplina lib. 2. cap. 14. Sara est olim, inquit, cucurbita iuxta pinum arborem editissimam: cucurbita verò cùm multis pluuiis atque cæli temperamento creuisset, lasciuire cœpit, & ramulos audaciùs porrigere: iamque in pinũ serpebat, & suas in ramos frondes audebat inuoluere, prægrandia poma & virescentia ostentãs. Tanto itaque fastu ac insolentia intumuit, vt pinũ ausa sit aggredi: Et vides, inquit, vt te iam superò, vtque foliis & virore præsto? Tum pinus, quæ senili prudentia præstabat, nihil mirata est cucurbitæ insolentis audaciam, sed respondit: Ego verò hîc multos calores & hyemes, variasque temporis calamitates pertuli, adhuc tamẽ integra consisto: tu ad primos rigores minus habebis audaciæ, cùm & frõdes concident, & viror omnis aberit. Hoc quidem dicitur in eos, qui ob momentaneam quandam felicitatẽ gloriãtur, quique plus habent ostentationis & pompæ, quàm facultatum aut virium. Itaque non mirum videri debet, si dum se aliis præferunt, magnique videri volunt, sese aliis & quidem nasutis hominibus ridendos propinent, & tamquam sicci quidã flosculi citissimè exarescant ac decidant. Certè apud Onirocritas cucurbita spes inanes præsagit, vtpotè quæ cùm ventricosam admodum speciem præ se ferat, multumque identidem nutrimenti polliceri videatur; illud tamẽ tenue, & nisi condimẽto aliquo iuuetur, egregiè fatuum est, vt refert Pierius lib. 58. Eodẽ planè modo sese habent Thrasones illi, fortunæ suæ momentaneæ iactatores, vel qui secundis ventis plus æquo turgescũt, neque aduertũt seuerissimã illam Nemesim, quæ de superbis & fastuosis vindictam sumit. Id apertis verbis Pausaniæ, Simonides ab eodem conuiuio lautissimè exceptus significauit. Rogatus enim vt quidpiam ex arcanis Philosophiæ adferret in mediũ, vidensque Pausaniam rebus suis nimium fidere, dixit: Memineris te in tanto rerum successu hominem esse. At quæ esset verbi huius vis, quodque pondus, parum vidit Pausanias. Itaque cùm ipse iam in summo vitæ discrimine constitutus, mortem sibi impendere intelligeret, exclamasse fertur: Quàm inani persuasione deceptus eram, qui Cœi hospitis saluberrimum consilium ad me pertinere non putabam: vnde nunc miserè perire cogor. Rectè Philippus Macedo, qui nẽ felicitate ni-

Vnde Emblema petitum.

In eos qui ob prosperos successus intumescunt.

Cucurbitæ quid allegoricè.

Pausaniæ insolens.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Philippus Macedo ex insolens moderatus.

mia se efferret, ex pueris aulicis vni id muneris demandauit, vt summo mane cubiculum ingressus pronunciaret, ἄνθρωπος ἐφιλιππε. cuius rei faciendæ occasionem fortasse dederat Archidamus Agesilai filius: qui cùm à Philippo post partam victoriam ad Cheronæam acerbas & minarum plenas literas accepisset, huic respondit: Si metieris vinbram tuam, Philippe, haud quaquam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriam. Aliud, sed vitæ priuatæ apponam exemplum in Mæna liberto Pompeij, quem insectatur Horatius Epod. 4. Oda. Hunc populus indignabundus Romanos ludos è primis quatuórdecim ordinibus spectátem, nuper seruum, nec modò sæpe vinctum, sed & verberatum Ibericis funibus, duriſque compedibus, perusta latera cruraque habentem; quod etiam grauius est, magni alicuius delicti causa seruilibus affectum flagris: modò repente que liberum, opulentum, superbum, delicatum, præfectum classi aduersus piratas. Carmen Horatianum quia sit in omnium manibus, facilè prætermitto. Interea tamen ad hunc locum multa obseruari facile possunt: primùm, eos longè arrogantiores esse, qui nuper diuites euaserunt, quàm qui in amplo patrimonio educati opes & fortunas acceperunt à maioribus, quod notat Aristot. secundo de arte dicendi. Deinde sæpenumero fieri, vt diuitiæ mentem perstringant, vt hominem insolentem reddant, quamobrem noster Flaccus, *Stultitiam patiuntur opes.* & Publij mimus: Fortuna quem nimiùm fouet, stultum facit, vt Cicero de amicitia dicit, nihil quicquam insipiente fortunato intolerabilius; adeò verum est quod multorum est in ore, fortunam non solùm ipsam esse cæcam, sed etiam eos quos amplexa sit, cæcos efficere. Sallust. Res secundæ animum etiam sapientum fatigant. Virgil. 10. Aeneid.

Nescia mens hominum fati, sortisque futuræ,
Et seruare modum rebus sublata secundis.

Idem Ouid. 1. artis:

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.

Adhæc nō posse non indignari viros bonos & cordatos aliqui, cùm vident abiectos, viles, improbos in altum prouehi, opibus & honoribus augeri, potentiam consequi, qua tamen indigni sunt. Iuuenalis satyra prima:

Patritios omnes opibus cùm prouocet vnus,
Quo tondente grauis iuueni mihi barba sonabat.
Cùm pars Niliacæ plebis, cùm verna Canopi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Crispinus, Tyrias humero renocante lacernas
Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ;
Difficile est Satyram non scribere. sequitur,
Quid referam quanta siccum iecur ardeat ira, &c.

Sed in summa, ferè fit vt cùm fortuna ita blanditur, captatum veniat: quod subinde debemus meminisse ne opprimamur incauti, nam fallacia sunt & caduca quæcunque à fortuna pendent, opes, diuitiæ, honores, clientelæ, magistratus, potentiæ, affluunt subitò, repentè dilabuntur, nullo in loco stabili nixa radice consistunt: sed incerto flatu huc atque illuc acta quos extulerunt in sublime, decursu improuiso destitutos miserrimè immergunt. Seiani fatum atrocissimum mihi occurrit, sed quia iam alio loco adductum memini, facilè transilio. Venit in mentem quod Dion retulit de Narcisso quodam liberto Claudij Cæsaris. Cùm expeditionem Britannicam legiones detrectarent, nec duci militiæ Plantio, laudato viro, patere vellent; Narcissus ab Imperatore missus suggestum conscendit, verbaque facturus pro concione ad milites, prohibitus est omnium acclamationibus, vsurpato etiam in eum diuerbio, Io Saturnalia; quia in Saturnalibus serui herili cultu induti epulari consueuerant. Hoc autem dicterium nonnumquam in eos torquebatur qui suæ conditionis immemores, insolescebant. Non est igitur prudentis ob fortunæ successum intumescere, sed opus habet vt se propriis non externis bonis metiatur. Et quidem rectè præcipere videntur, qui monent, vt quantò superiores sumus, tantò nos summissius geramus: timenda est enim vel maximè fortunæ volubilitas, quæ tantùm constans est in leuitate sua, vt Naso ait.

Aeriam.] editissimam, altissimam; vt Virgil. in 1. Ecloga:

Nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo.

& 3. —— *notauit*
Ipse locum aeriæ quò congessere palumbes.

Aeriam propter.] i. prope aëriam pinum. Terent. Adelphis: Hîc, propter hunc assiste. M. Tull. in Pisonem: Hic vir clarissimus qui propter te sedet, L. Gelli, &c. Ouid. 8. Metamorph.

Propter humum volitat, ponitq; in sepibus ova.

de perdice loquitur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ex damno alterius, alterius vtilitas.

EMBLEMA CXXV.

DVM sæuis ruerent in mutua vulnera telis,
Vngue leæna ferox, dente timendus aper,
Accurrit vultur spectatum, & prandia captat.
Gloria victoris, præda futura sua est.

Fons Emblematis.

HOc petitum constat è Gabriæ apologis, sic enim est tetrastichon Senatiis iambicis:

Λέων μάχην ἔστησε πρός ποτε κάπρῳ,
Γύπες δ' ἄνωθεν ἐσκόπευον τὴν ἔριν,
Βρῶσιν τὸν ἠττηθέντα ποιῆσαι τάχα·
Φίλους δ' ὁρῶντες ἠστόχουν τῶν ἐλπίδων.

Quos sic vtcumque reddidimus:

In aprum leo certare quandoque ausus est,
Quos longè spectabant lite mota vultures,
Qui vinceretur vt vorarent: attamen
Is tandem amicis tota spes prædæ excidit.

Principum Christianorum rixis auctum est Turcicum imperium.

Susceptum tamen id videtur speciatim in Principes Christianos, qui cùm inter se non longè antè decertarent, Solimanus Turca quasi spectatorem agens, suam non parum ditionem auxit, & in Germaniam irrupit, magna & ingenti totius Rei-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pub. Christianæ calamitate & damno. Quod Georgius Sabinus hoc hexasticho persecutus est:

Mutua discordes faciebant prælia turdi,
Aeris & alitibus pugna duobus erat.
Vidit vt amborum prædo certamina Nisus,
Vnguibus, & rostro dilaniare aues.
Sic modò dum faciunt discordes prælia reges,
Turcicus Europæ diripit hostis opes.

Ex quo facilè intelligimus, quàtum mali adferat intestinum diffidium non modò ciuitatibus, sed & imperiis tum labefactandis, tum etiam euertendis. Nihil enim ciuili bello periculosius esse potest, nimirùm quod hosti externo non paruas addat vires. Hîc ego non incommodè referam ex. Iustini 8. historiam nobilem de Philippo Macedone, qui se vulturem præstitit in dissidio duorum Thraciæ regum. Sic enim Iustinus: Fortè euenit vt Philippum fratres duo reges Thraciæ, non contemplatione iustitiæ, sed inuicem metuentes, ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum iudicem eligerent. Sed Philippus more ingenij sui, ad iudicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu, superuenit, regno vtrumque non iudicis more, sed fraude latronis ac scelere spoliauit. Incidi aliquando in eam, quam de iis belli temporibus Elegiam Christianam scripsit Franc. Franchinus, homo Italus, eamque adiicere non putaui alienum, neque ingratum studiosis. Sic ergo: *Ciuili bello nihil exitiosius.*

Gallia cui paret, cui paret Bætica tellus,
Iam conferre manum Marte furente parant;
Tamq; animis, & tam concurrunt fortibus armis,
Turbidus vt iamiam sanguine Sabis eat.
Et tamen amborum ceruicibus imminet hostis
Thracius, in pharetris acer, & acer equis.
Qui maius nil mente petit, nil voce precatur.
Quàm semel vt pugnent hi duo Marte pari.
Sperat enim nostris confractis viribus, omnem
Europam paruo posse labore premi.
Ne, Reges, ne tantæ animis discordibus iræ,
Ne gerite hostili bella petita prece.
Illius in vires & pectora vertite ferrum,
Sternere qui telis ardet vtrumque suis.
Roma rogat, Paulumq; rogat, datq; arma, dat aurum
Paulus, & ad tantæ præmia laudis opem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tu Deus, ex alto qui prospicis omnia cælo,
Quique vides, maneat quanta ruina tuos,
Consule militibus sacris, & consule templis:
His ducibus prohibe bella cruenta geri.
Hi pietate graues, duo sunt hi lumina pacis:
Hi duo sunt belli fulmina, magne pater.
Infer te medium, liquidis da nubibus imbres,
Fac rapidum tumidis flumen inundet aquis:
Et rastris ambósque iube discedere ab armis,
Cogè domum armipotens alter & alter eat:
Séque putet neuter victum, sed iactet uterque
Victorem populis se rediisse suis.

dente timendus aper.] sic Martial. lib. 13.

Dente timetur aper, desendunt cornua ceruum.

Et Ouid in Epist.

—— obliquo dente timendus aper.

Idem loco alio:

Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri.

Martialis:

Fulmineo spumantis apri sum dente petita.

Constat apros cùm ira feruent, dentibus vrere, in iisque aliquid igneum contineri, vt testatur Xenophon in Cynegetico.

prandia captat.] Captare prandia, est hîc, ni fallor, prædam expectare: quod explicat sequenti disticho, nisi tamē captare, altiorem quendam sensum habeat, vt apud Iurecōsultos; apud quos captare propriè dicitur qui dolis & illectamentis quibusdam aucupatur lucrum. Sic hereditatem captare dixit Vlpianus, pro eo quod dicimus; artificioſè niti structisque technis, vt eam præter defuncti voluntatem corradamus, l. 1. D. si quis aliquem test. Et votum captandæ mortis, ardens ille affectus est quo flagrant iniusti quidam homines, ex morte alterius lucrum sibi pollicentes, vitæque insidias alij parantes, l. de fideicommisso, Cod. de transact. Martialis hoc verbum ita vsurpauit vt propriè ita lepidè:

Capto tuam, pudet heu, sed capto Maxime, cœnam:
Tu captas alias: iam sumus ergo pares.

Idem alio loco:

Dum me captares, mittebas munera nobis:
Postquam cepisti, das mihi, Rufe, nihil.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bonis auspiciis incipiendum.

EMBLEMA CXXVI.

AVSPICIIS res cœpta malis, bene cedere nescit,
Felici quæ sunt omine facta, iuuant.
Quidquid agis, mustela tibi si occurrat, omitte:
Signa malæ hæc sortis bestia praua gerit.

SOphoclis illud citatur à Plutarcho, lib. De Poëtis audiendis. *Optima principia quid præstent.*

Ἔργου δὲ παντὸς ἦν τις ἄρχηται καλῶς
Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκὸς ἐσθ' οὕτως ἔχειν.
Quicumque rem recta ratione inceperit,
Bonum illius certò sperabis exitum.

οὐ γὰρ οἷόν τε, ait, Polybius. τοῦ τέλους τυγχάνειν, μὴ οὐ τῆς ἀρχῆς εὐστοχήσαντα. Minimè enim fieri potest, vt finem ritè consequatur, qui de principio non rectè primum coniecerit atque cogitarit. Tantam vim dicunt inesse bonis faustisque negotiorum suscipiendorum principiis, vt ea vix bene cadere possint quæ infelix initium sortiuntur. Et sanè omnia diligenter

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aduertenda esse, graues nec pœnitendi auctores censuerunt. Rectè quidem & prouidè, modò absit superstitiosa illa & inutilis obseruatio, quæ humanos animos terrore nescio quo afficit & torquet. Nam vt in re aliqua suscipienda non patum conducit faustum felixque principium, quandoquidem vel Poëta teste,

Facti dimidium qui bene cœpit habet.

Ita non parum adfert impedimenti, aut etiam incommodi, si vel malo, vel inerti, aut etiam flagitioso principio negotium ordiaris: tum enim mustelam, id est est, omen habere inauspicatum dicimur, cùm flagitij alicuius à nobis perpetrati, necdum expiati purgatique animo obrepit sinistra quædam cogitatio, quæ intimam conscientiam verberet atque lancinet: quo fit vt frigidiùs & ignauiùs rem alioqui magnam auspiceris. Rectè Aiax apud Homerũ, qui Deos inuocat sese ad arma cõponens: neque enim putat sibi felicius rei bene gerẽdæ auspiciũ capere posse, quã ab inuocatione numinis. Cur poëticũ illud, vt verè Philosophicũ celebratur, ἀπ' Διὸς ἀρχώμεθα: &, *Ab Ioue principium Musæ?* Cur Romani suorum consiliorum & Senatus habendi ducebant initium à sacro illo precationis carmine, cuius tam sæpè mentio est apud scriptores: Sed & in delectu militum iidem, vt legionibus conscribendis, operam dabant, vt qui primus vocaretur, auspicatum nomen afferret. Neque verò ad vtramque confirmãdam partem (eorum nẽpè qui omnia & auspicia vel neglexeriut vel obseruarint) multis verbis opus est. Exẽpla si quis euoluere velit, petat à Valerio Maxim. lib. 1. c. 4. Non solùm, ait Cic. 1. De diuinat. deorum voces Pythagorei obseruarunt, etiam hominum quæ vocant omina. Quæ maiores nostri quia valere censebant, idcircò omnibus rebus agẽdis, QVOD BONVM, FAVSTVM, FELIX, FORTVNATVMQVE ESSET præfabantur: rebusque diuinis, quæ publicè fierent, vt FAVERENT LINGVIS, imperabatur: inque feriis imperãdis, vt litibus & iurgiis se abstinerent. Itemque in lustranda colonia, ab eo qui eam deduceret: & cùm Imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus qui hostias ducerent, eligebantur. Quod idem in delectu Consules obseruant, vt primus miles fiat bono nomine. Celebre est quod retulit Cedrenus, Græcus auctor, de Persis, apud quos sollemne fuit de nulla re graui & seria quicquam statuere priùs, eamque auspicari, quàm oratio & colloquium religiosè haberetur.

Mustellam occurrere.

Aiax qualis apud Homer.

Sacrum carmen precationis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mustelatilis si occurrat.] Occursum mustelæ ominosum fuisse tradunt auctores. Vnde nunc etiam apud quasdam nationes infelix habetur omen, si cùm paratur venatio, aliquis mustelam nominat: cuius etiam occursus vulgò est inauspicatus habitus. Eadem picta infortuniũ significabat: animal enim putabatur infaustũ esse, maliq́ue præsagij, iisq́ue maximè, quorum domos habitet. Dicitur enim insidiari domesticis animalibus, præsertimq́ue altilibus, eásque ad internecionem vsque persequi, ait Pier. lib. 13. idémque occursum plerisque religiosum haberi dicit. Adhæc in negotiis obeundis vel nomen ipsum, vt potè efficaciæ contrarium, multos remorari. Lege prouerb. Mustelam habes. *Occursus mustelæ.*

Nihil reliqui.

EMBLEMA CXXVII.

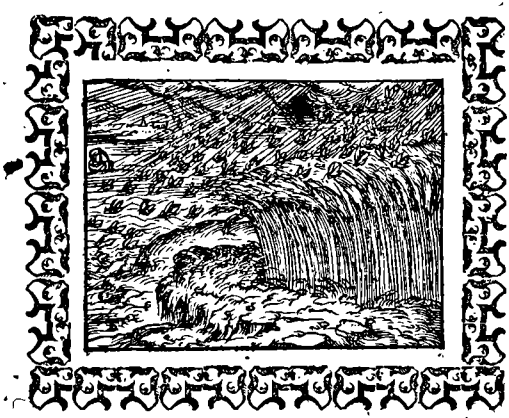

SCILICET *hoc deerat post tot mala, denique nostris*
Locustæ vt raperent quicquid inesset agris.
Vidimus innumeras Euro duce tendere turmas,
Qualia non Atylæ, castráve Xerxis erant.
Hæ fœnum, milium, farra omnia consumpserunt,
Spes & in angusto est, stant nisi vota super.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

PAulum immorabor in illustranda huius emblematis epigrapha, antequã veniam ad explicationẽ carminis. Nihil reliqui itaque, prouerb. olet, ei simile quod vsurpauit Aristides, ἐν λόγῳ περὶ τοῦ παραφθέγματος· οὐδὲν ἔτι ὤν, Nihil amplius. Sed hęc oratoris verba, vbi de Nestore: τὸ λεγόμενον δὴ τουτὶ, οὐδὲν ἔτι ὢν εἰς ταῦτα ὑπὸ γήρως: iuxta id quod dici solet, nihil amplius exsistere præ senio. Cui conuenit illud, Præter plorare nihil: quod Horat. in Satyris, & M. Tullius vsurparunt. Hæc satis: nunc ad carmen.

Historia de locustis. Deflet horribilem quandam calamitatem, qua fuit affecta Insubrũ Longobardia circa annum, vt coniicere facilè est, 1541. Eleuata enim nube locustæ ex aëre dicuntur cecidisse, quę legumina, herbas, & grana fermè omnia depastę induxerunt famem, & quorundam desperationem, quòd post tot tantaq́ue infortunia nihil esset relictum. Habebant digiti longitudinẽ, turgida capita, vẽtres obesos, & sanie refertos. Itaq; extinctæ intolerabili fœtore aërem corruperunt, vt etiam corui, cornices, accipitres, aliæq́; aues cadaueribus alioqui inhiãtes ferre nequiuerint: quod colligimus ex Cõmentariis eorum qui nostri temporis historiam congesserunt. Iidẽq́ue tradunt, in regionibus Poloniæ regne[illegible]itimis incredibilẽ fuisse eiusmodi animalculorum multitudinem: nullas primò alas habuisse, sed magnos dedisse saltus: paulo pòst quatuor adeptas, tantoq́ue numero cõuolasse, vt duo milliaria in longum & latũ cubito tenus ita occuparent, vt ipsius quoque splendorẽ Solis à toto illo terrę spatio sua densitate excluderẽt: vnde colligere est facillimum, rebus humi nascẽtibus damna innumerabilia inde subsecuta esse, quę ad radices vsque omnia depastę essẽt: Cùm verò succreuissent alę, erãt digiti humani magnitudine, tumq́; in fruges atrociùs grassabãtur. Cęterùm hæ neque vi, neq; industria alia propulsari potuere. Hoc autẽ ei simile est, quod habetur Exod. 10. & apud Ioseph. lib. Antiquitatũ 2. ca. 13. Locustarum etiam in Africa multitudinem prodigij similẽ fuisse tradit August. in lib. De ciuitate Dei tertio, ca. vltimo, cùm iam populi Romani prouincia esset. Consumptis enim fructibus & foliis lignorum, ingẽti nube in mare dicunt esse deiectam: qua mortua, secuta est aëris corruptio, quæ tantam aduexit pestilentiam, vt in solo Masinissæ regno octingenta hominum millia periisse referantur, & multo amplius in terris littoribus proximis. Hæc ille. De Locusta ita scribit D. Ambrosius lib. 5. Hexaëmer. cap. 24. Vsque ad locustam, air,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quoque gratia diuina penetrauit, quæ cùm agmine conferto regionis cuiusque occupauerit latitudinem, innoxio primùm fertur habitaculo, nec fructus inhospitali incursione depascitur, nisi diuinæ signum præceptionis acceperit. Etenim sicut in Exodo legimus, ea quoque cælestis vltionem offensionis exequitur, piæ ministra vindictæ. Hanc quoque auis deuorat Seleucis. Sic enim Græco hæc auis nuncupatur nomine, data ad remedium malorũ, quæ locusta cõsueuit inferre, cui creator inexplebilem dedit deuorandi naturam, vt insatiabili pastu plagam suam possit extinguere: hæc Ambros. Hertmanus Schedel in Chronic. de damnis ab eodem animalium genere illatis ita commeminit: Lotharij Imperatoris tempore, ait à Carolo Magno tertij, locustæ innumerabiles sex alas habentes & dentes duos lapide duriores in Gallia, veluti nix, terrã operuerunt: herbas, segetes & arbores, ac vniuersa viriditatẽ habentia deuastarunt. Tandem proiectæ in mare, & ad littora in terram eiectæ, secuta est magna putrefactio: & inde mortalitatem magnam, aërem inficientes, generalémque hominum interitum suscitarunt. Idem auctor hac de re sic alibi scriptũ reliquit: Tempore Caroli Burgũdionum Ducis, filij Philippi optimi, locustæ per Italiã vagatæ, Brixiæ agrum deuastarũt, cùm in Brixiano agro in maxima multitudine aduolarũt: quæ Brixianis & Mantuanis maximũ damnum intulerũt. Quibus nisi Ludouici Mantuani Principis solicitudo obstitisset, sata quoque in tota Lombardia corrosissent. Earum etiam meminere Imperatores in l. 18. C. De loc. & cond. Excepto, aiunt, tempore, quo edaci locustarum pernicie sterilitatis vitium intercessit, sequentis temporis fructus, quos tibi iuxta præteritam consuetudinem deberi constiterit, reddi tibi Prouinciæ Præses iubebit. Locustam depinxit Claudianus in Epigrammat.

Horret apex capitis, medio fera lumina surgunt
Vertice, cognatus dorso durescit amictus.
Armauit natura cutem, dumique rubentes
Cuspidibus paruis multis acuêre rubores.

Aristotel. 3. Rhetoric. ex Stesichoro prouerb. vsurpauit, Cicadæ apud eos humi canent. οἷν εἴ τις λέγοι ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ἄδωσιν: vt si quis dicat id quod Stesichorus in Locris extulit, non oportere conuiciari, ne cicadæ humi canant. Voluit poëta vastationem rerum omnium, ruinámque extremam intel-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ligere, adeò vt non ædificia modò, sed ne arbores quidem stantes relinquantur, omniáque solo æquentur, vt cicadæ nihil habeant quo insideant. Hoc inde ductum quod cicadæ arbustis maximè gaudeant. Exemplum est comminationis, quo significatur cuncta arbusta succisum iri stirpitus ab hostibus, ita vt sic truncatis stipitibus cicadæ necessariò cogantur humi cantillare. Apud Theocritum, puella depastrix alieni patrimonij καλαμαία μίκης appellatur, id est locusta, quæ messem intercipiat. Multa autem veteribus prodita remedia arcendis locustis, si vacat, lege apud Cassium Dionys. De agricultura lib 13. cap. 1.

Eurus.] Eurus ventus est Orientalis calidus.

tendare turmas.] Ab exercitu allegoria.

Atyla. *Atyla.*] Atyla Princeps ex Scytharum genere, qui post subactam Pannoniam, Aquileiam deleuit, & in Germaniam trãsiens multa vastauit: eius exercitus armatorũ fuit 500000. cui dux Romanorum Ætius, & Theodoricus Hispanicorum Gothorum rex fortiter in campis Catalaunicis occurrerunt: vbi commisso prælio 180000. vtrimque cæsa sunt Hunnis victis. Pancis verò interiectis annis, Ætij, deinde Valentiniani audita cæde rediit infestior, Aquileiáque deleta Romam properabat, sed Leonis Pontificis Romani precibus delinitus, dũ nouis intentus esset nuptiis, vino nimio obrutus, effusa è naribus sanguinis copia, est suffocatus.

Xerxes. *Xerxis erant.*] Xerxes rex Persarum Darij filius, in Græcos dimicaturus, habuit de regno suo septingenta millia: de auxiliis trecenta: rostratas naues mille & ducentas: onerarias, ad tria millia: in quibus fuerunt hominum myriades 13. terrestris autem exercitus fuerunt centum & septuaginta myriades, equitum octo. Claudian. 2. in Rufinum:

Haud aliter Xerxem toto simul orbe secutus
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes,
Et telis vmbrasse diem, cum classibus iret
Per scopulos, tectúmque pedes contemneret æquor.

Herodotus lib. 7. Lege Iustinum lib. 2. & Plutarc. initio libri, qui Parallela nomen fecit.

Farra omnia.] rei difficultas spondiacum fecit, pripres editiones non, farra omnia, sed, corda omnia, elegantiùs habebant. Corda autem non à vocẽ, cor cordis, sed à cordum cordi, quod est secundum fœnum post messionem primã germinans, vt ex Plinio liquet cap. 28. lib. 18.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Spes & in angusto est.] Restat desperatio. Videtur Metaphora à captiuis.

stant nisi vota super.] id est, nil nisi vota supersunt, vt habet Ouid. lib. 1. Trist. Elegia 2. Hic enim notanda Tmesis, & Anastrophe:

Malè parta malè dilabuntur.

EMBLEM CXXVIII.

MILVVS edax nimiæ quem nausea torserat escæ,
Hei mihi, mater, ait, viscera ab ore fluunt.
Illa autem, quid fles? cur hæc tua viscera credas,
Qui rapto viuens sola aliena vomis?

TEtrastichon hoc paucis commutatis mutuatus est ex Gabriæ apologo, quod sic habet: *Emblematis typus.*

Βοὸς φαγὼν παῖς εἰς ἑορτὴν ἔγκατα,
Ὠμοὺς κέκλην', ὡς σπλάγχνα, μῆτερ, ἐγχέα.
Ἡ δ' αὖ γελῶσα, μὴ φόβου τέκνον, ἔφη,
Τῶν σῶν γὰρ ὑδέν, ἀλλ' ἐμεῖς † ἀλλοτρίων. † ἀλλότριον.

Puer die festo bouis cùm viscera
Voraisset, Hei mater, clamat, mea effluunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Inteſtina, at videns ait, Fili, haud time,
Nam non tua hæc ſunt, ſola at aliena vomis.

In furaces & raptores. Dicitur in eos, qui quæ rapto & fraude congeſſerunt, ægrè perdunt, ac ſi ſua eſſent. Proculdubiò non abre dictum eſt à Chryſoſtomo, Pauca malè parta, multa bene comparata perdere: vt & Plautus (vnde eſt Emblematis titulus) *Malè parta malè dilabi.* Hoc ſi veniret aliquando in mentem iis qui tam impenſè animo ſecum agitant, vt faciendi lucri rationem conquirant, huc & illuc pecunias corradant, nec interea vnde habeant curant: aut certè timerent, ne amittendi alea fortaſſe aliquando impotentiùs cruciarentur: aut ne iuſtam in ſe numinis iram prouocarent: aut ſaltem cogitarét, quàm hæc fluxa ſint, quámque fragilia ea fortunæ bona, quorum habendorum cauſſa tot tantíſque curis diſtringuntur. Celebratum eſt iam olim doctorum hominum vocibus: Diuitem aut iniquũ, aut iniqui hæredem. quod dictũ eſſe ſuſpicor in eos tantùm qui quicquid omninò auidè cupiunt, iure vel iniuria congerunt. Qui verò fieri poteſt, vt opum faculeatúmque tam expedita facilíſque, & pænè momentanea, vt ita loquar, adeptio, conquiſitio, poſſeſſio, iuſta eſſe & legitima cenſeri debeat? Iuuenalis optimè:

—— diues qui fieri vult,
Et citò vult fieri: ſed quæ reuerentia legum?
Quis metus aut pudor eſt vnquam properantis auari?

His itaque violentis & iniquis harpyiis, id eſt furacibus hominibus, ſi quid aduerſa fortuna detrahat, aut alius quidam caſus eripiat (quod nonnunquam ſolet accidere) iacturam hãc non tam moleſtè ferre debent, quàm certè boni quique & honeſti viri in lucro eſſe deputarent, benéque cum mortalium rebus actum eſſe non tam grauatè dicerent, ſi quę iniuſtè poſſederunt iniqui illi captatores, ad veros tãdem poſſeſſores rediret. Eo de genere furum ſunt plerique forenſes rabulæ, atque importuni ſycophantæ, & maximè ærario publico nonnumquam præfecti, qui æquiſſima numinis vltione, aduerſa reflante fortuna, plerumque ſumptus faciunt, quos numquam putaſſent: & ſæpenumerò citiùs quam vellent, euomunt quod conquoquere non potuerunt. Id etiam vulgò tritum:

De malè quæſitis non gaudet tertius hæres.

Porrò Cicer. Philipp. 2. vſurpauit hoc Adagium Plautinum tranſtulítque in Antonij rapacitatẽ & ingluuiem, his verbis: At quàm inſolenter ſtatim heluo inuaſit in eius viri (Pom

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

peium intelligit) fortunas, cuius virtute terribilior erat populus Romanus exteris gentibus, iustitia charior? In eius igitur copias cùm se subito ingurgitasset, exultabat gaudio, persona de mimo modò egens, repentè diues: sed vt apud Poëtam nescio quem, Malè parta malè dilabuntur, incredibile ac simile portenti est, quonam modo ille tam multa, quàm paucis nõ dico mensibus, sed diebus effuderit. Fortasse & huc referri potest illud Democriti, πλοῦτος ἀπὸ κακῆς ἐργασίας περιγινόμενος ἐπιφανέστερον τὸ ὄνειδος κέκτηται. & Hesiodus, mala lucra damnis esse simillima cecinit:

—Κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτῃσι.

Contrà laudat, χρήματα οὐχ' ἅρπακτα, quæque sunt θεόσδοτα. Sed præstat audire Euripidem:

Ἀδίκως δὲ μὴ κτῶ χρήματ', ἢν βούλῃ πολὺν
Χρόνον μελάθροις ἐμμένειν. τὰ δ' ἀδίκως
Οἴκους ἐσελθόντ' οὐκ ἔχει σωτηρίαν. id est,

Ne compares iniustè vllas opes, quas velis tibi esse diuturnas: quicquid enim iniquè domi cumularis, saluum esse minimè potest. Adhæc non prætermittam (quod attinet ad carminis enarrationem) Miluum in Hieroglyphicis locupletem designare & rapacem. quod in Phædone significat Socrates, cùm eos homines qui auaritiæ studuissent, & ad imbecilliorum expilationes & rapinas parati ac semper prompti fuissent, in miluos & lupos conuerti ait. Sed & in sacris Miluus pro prædone ac grassatore accipitur. Pier lib. 17. Hieroglyph.

quem nausea torserat.] qui præ ingluuie vomebat.

viscera ab ore fluunt.] Viscera sunt diuitiæ: vnde Penelope Ouidiana: *Viscera, diuitiæ.*

Viscera nostra tuæ diripiuntur opes.

Et vulgariter dicitur apud nostrates, Eum qui suum perdit, sensum perdere: vel Qui censum perdit, perinde videri, ac sensum profundere. Sunt enim χρήματα ἡ ψυχὴ καὶ ζωὴ βροτοῖς, vt est in quodam Græco Epigrammate. Cicero pro Quintio: non pecuniam modò, verùm etiam hominis propinqui sanguinem vitámque eripere conatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Semper præsto esse infortunia.

EMBLEMA CXXIX.

LVDEBANT *pariles tres olim ætate puellæ*
Sortibus, ad Stygias quæ prior iret aquas.
At cui iactato malè cesserat aleatalo,
Ridebat sortis cæca puella suæ:
Cum subito icta caput labente est mortua tecto,
Solvit & audacis debita fata ioci.
» *Rebus in aduersis mala sors non fallitur: ast in*
» *Fastis, nec precibus, nec locus est manui.*

APologum hunc in primo Epigrammatum Græcorum reperi, de tribus puellis alea iacta inquirentibus, quænam prior fato concessura esset: quæ verò sortem iactam viderat sibi mortem portendere, risu neglexit, cùm statim tegula in caput lapsa risui finem dedit. quod significat Adagium, Mala vel inuocata veniunt: illúdque apud Græcos vulgatum, διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις ἐφεύρηται, τὰ δὲ καὶ μὴ διζημένοισι: hoc est, Mala vel etiam non quærentibus obtingunt, bona vix

Mala veniunt etiam nõ vocata.

acce-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

accedunt etiam quærentibus. Idem respondit Diogenes rogatus, quid de hominum sorte sentiret: Miseram & infortunatam hominum conditionem esse dixit, cùm bona quærentibus vix obtingant, cadant autem infortunia, non tantùm non quæsita, sed præter omnem expectationem. Plautus. Mostellaria.

——*unum hoc scito, nimio celerius*
Venire quod molestum est, quam id quod cupidè petas.

Græcum Epigramma eiusmodi est, in titulo εἰς δυστεραλίαν.

Αἱ τρίοδαι ποτὲ παῖδες ἐν ἀλλήλῃσιν ἔπαιζον
Κλήρῳ, τίς ποστέρη βάσεται εἰς ἀΐδαν.
Καὶ τρὶς μὲν χειρῶν ἔβαλον κύβον· ἦλθε δὲ πασέων,
Εἰς μίαν, ἡ δ' ἐχέλα κλῆρον ὀφελόμενον.
Ἐκ τέχεος δ' ἄρ' ἄελπτον ἀπωλίδησε πεπρωμένη
Δύζωγος, εἰς ἀΐδαν δ' ἦλυθεν, ὡς ἔλαχεν.
Αἰψυδὴς ὁ κλῆρος ὅτῳ κακὸν, εἰς δὲ τὸ λαῶν
Οὔτ' εὐχαὶ θνητοῖς εὖτοχοι, οὔτε χέρες.

Character emblematis.

Cæterùm Socrates aleæ ludo humanam vitam comparabat, πεπαίκαι πῃ ἔοικεν ὁ βίος, χρὴ δὲ ὥσπερ ψῆφον τινὰ πᾶσι τὸ συμβαῖνον· ἐὰν γὰρ δεῖ ἄνωθεν βαλεῖν, οὐδὲ θεὸς τὴν ψῆφον, Aleæ ludo similis est vita, & quicquid euenit, veluti quandam tesseram deponere oportet. Non enim denuò iacere licet, neque tesseram aliter ponere. Cui & conuenit illud Terentij in Adelphis:

Aleæ ludo vita hominis comparata.

Sic in vita est hominum, quasi cùm ludas tesseris:
Si illud quod est maximè opus, iactu non cadit,
Illud quod cecidit sorte, id arte vt corrigas.

Huc fortè non incommodè transferes illud Demosten. σωφροσύνην δεῖ ἀνθρώπῳ, ὅταν ἐλαττούμενα τῇ παρούσῃ τύχῃ χρῆται, τότε ἐστὶ μάλιστα τοῦ σωθῆναι πρὸς τὸ σωφρονεῖν ἔχειν· ὑδὲν γὰρ ὕπερ φυλαττομένοις ὑπὸ δεινῶν ὡς ἀφύλακτον εἶναι, ὅτε ὀλιγωροῦσι, παθεῖν. id est, proborum hominum officium est, cùm fortuna vtuntur maximè prospera, tum summum habere modestiæ studium. Neque enim quicquam tam formidabile, quin vigilantia præcaueri, neque vllum malum est, quin oscitantibus euenire possit.

Modestia deximè fortunatos.

ad Stygias aquas. id est, ad mortem. Styx inferorum fluuius, per quem veteres putabant animas transire post mortem. Lactant. lib. 1. cap. 11. Hanc phrasim mutuatus est ex Martiale: Nã in primo sic 79. epigr.

Styx.

Decreuit Stygios Festus adire lacus.

Idem 102.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nec prius ad Stygias famulus descenderat vmbras. & dein.
Dixit ad infernas liber iturus aquas.

Mox 105.

Et Stygias æquum fuerat patrem isse sub vmbras.

Libro etiam 4. 73.

Et iam per Stygias esset iturus aquas.

Denique vndecimo lib. 85.

Qui nondum Stygias descendere quærit ad vndas.

cæca sortu,]ignara exitij futuri.

tecto] tegula.

Rebus in aduersis mala.]Prudens quisque omnia quæ sibi speranda sunt, non in meliora, sed in peiora constituat: vt si quid præter spem accidat, id tanquam lucrum reputet, vt monet Comicus Ouidius 4. De Ponto

Tu quoque fac timeas: & quæ tibi læta videntur,
Dum loquerus, fieri tristia posse puta.

Remedia in arduo, mala in prono esse.

EMBLEMA CXXX.

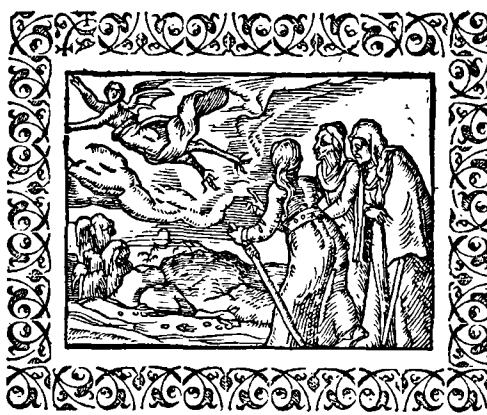

ÆTHERIIS *postquàm deiecit sedibus Aten*
Iupiter, heu, vexat quàm mala noxa vivos!

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Euolat hæc pedibus celer & pernicibus alis,
Intactumq́ nihil casibus esse sinit.
Ergo Litæ, proles Iouis, hanc comitantur euntem,
Sarturæ quidquid fecerit illa mali.
Sed quia segnipedes, luscæ, lassæq́ senectæ,
Nil nisi post longo tempore restituunt.

GEneralis ea thesis, præfixa Emblemati, ad quascumque humanas calamitates & incõmoda potest accommodari: eáque nisi fallor, parœmia est medicis familiaris. Eam conferte placet cum aurea illa Nazarij sententia, ex Panegyrico quem Cæsari Constantino dixit: Facilior, inquit, & multò procliuior lædendi quàm commodandi semper est via: vulnerare integrum, quàm sauciato mederi: dissipare rapta, quàm diuulsa componere. *Titulus Emblematis vnde ductus.*

Aetherius] Homerus Iliad. 11 Aten Deã fingit mortales variis implicantem angustiis & perturbationibus, eorúmque mentes seducentẽ, vartisque opinionum monstris afficientẽ: ad quæ mala sarcienda placandáque Litæ Iouis filiæ opponũtur, quæ tamen non statim possunt instaurare atque componere, quòd ab ea motum atque dissectum fuit: sed id longo tẽporis interuallo fieri ait, vt porè quæ sint luscæ, tardis pedibus, & senio confectæ. Versus Homericos huc adiicienus: *Aten Homerica.* *Litæ.*

Καὶ γὰ τε λιταὶ εἰσὶ διὸς κύρμ μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε, παραβλῶπες τ' ὀφθαλμώ.
Αἳ ῥά τε κὴν μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' ἄτη ςεραπτὸ ἔη, ἐπεὶ πόσις, ὑψιμέδοντος
Πολλὸν ὑπερθορέειν, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέσσιαι ὀπίσσω.
Ὃς μὲν τ' αἰδέσεται κούρας διὸς ἀστυβρεμέτεω
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καὶ τ' ἔκλυον εὐχομένοιο.
Ὃς δὲ κ' ἀνήνηται, καὶ τε σερεῶς ἀπόειπη,
Λισσόμεναι δ' ἄρα λαγὲ Διὶ κρονίωνι κιοῦσαι,
Τῷ ἄτην ἅμ' ἕπεσθ' ἵνα ϛλαφθεὶς ἀποτίσῃ. hoc est,

Namque Litæ soboles magni Iouis, & pede claudo,
Ruptæ, obliquóque oculo, medeantur vt illi,
Aten sectentur, celeri peruertitur omnes
Illa gradu, & passim damnum mortalibus affert.
Hæc verò actutum sarturæ damna sequuntur,
Conciliántque suis cultoribus optima semper.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

At si quis reiicit præfractis, ac perneget illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt illicet Ate
Huic adsit, pœnásque suo det denique damno.

Eiusdem Ates etiam meminit Iliad. τ. quo loco Iupiter in eam confert, quòd esset deceptus à Iunone: Illam enim ea caussa capillis arreptam in terras præcipitem dedit, indixitque ne vnquam rediret in cælitum contubernium. Hoc quidem significatur, aduersa quæque statim & ex improuiso impetere, tardè autem recedere: illud enim est quod Gallorum vulgus ait, Mala & ægritudines in equis accedere, sed pedibus & lento gradu recedere. Ate enim noxa est velocissima, quæ propter motum celerem, infortuniorum aleam maximè subitam & improuisam significat. Hanc Christianæ pietatis auctores φωσφορον, i. Luciferum è cælo deturbatum interpretantur, vt maximè Iustinus Philosophus ac martyr, Eusebius Pamphil. Suidas, & Budæus noster ex Bessarione Cardinale lib. 3 in calumniatorem Platonis. Stobæus Elegia περὶ δικαιοσύνης ex Solone hoc distichon retulit, vbi emergentem è diis noxam facit:

Ἄτη δ' ἐξ αὐτῆς ἀναφαίνεται, ἣν ὁπότων ζεὺς
Πέμψῃ τειρομένοις, ἄλλοτε ἄλλος ἔχει. id est,
Ex illis Ate apparet, quam vbi Iuppiter ipse
Miserit vlericem, tunc aliam alter habet.

Res aduersas statim accedere, tardè recedere.

Lucifer è cælo deturbatus.

Litas autem Deas claudas interpretantur Mythologi de iis qui precantur, quòd genua flectant: quas rugis obsitas esse Poëtæ volunt ad designandam imbecillitatem. Has aiunt esse strabis luminibus, quòd conniuere videantur in quibusdã, sed postremò necessitate ad supplicationes deflecti. Phornutus claudas esse tradit, quòd tardè & vix accedant ad eos supplicandos, quos antè affecerint iniuria: rugosas verò & strabis oculis, quòd grauiter & ore parum hilari intueantur quos offenderunt, & à quibus veniam deprecentur: Iouis porrò filias, quòd venerabiles sint. hæc ille. Itaque id transfertur ad laram cuipiam iniuriam, cuius difficulter memoria tollatur ex animo: iniuriarum enim & contumeliarum memoria tardissimè senescit, & ferè vt nisi morte deleatur. Vel ad id traducetur non omninò malè, quod habet Cornel. Tacitus in vita Iulij Agricolæ, soceri sui: Naturâ infirmitatis humanæ, inquit, tardiora sunt remedia, quàm mala: & vt corpora lentè augescunt, citò extinguuntur: sic ingenia studiáque faciliùs oppresseris, quàm reuocaueris. Sic Seneca Epistola 92. Eli-

Litæ claudæ & luscæ cur.

Locus Cornelij Taciti.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

git aliquid noui casus, per quod velut oblitis vires suas ingerat. Quicquid longa series multis laboribus, multa Dei indulgentia fluxit, id vnus dies spargit ac dissipat. Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium rerúmque nostrarum, si tanto tẽpore repararentur cuncta, quanto finiuntur. Nunc in crementa lentè exeunt: festinatur in damnum: nihil publicè, nihil priuatim stabile est: tumultuantibus causis mala, vnde minimè expectabantur, erumpunt. Huc pertinet Scytharum legati sententia ex Curtio lib. 7. Quid tu? ignoras arbores magnas diu crescere, vna hora extirpari? Ponticus Heraclides disputatione De allegoriis Homericis, eodem penè modo intelligit: quo loco eos arguit imperitiæ, qui Homerum vituperent, qui Litas Iouis filias impiè deformi & mutilo corpore finxerit. His Poëta imaginem expressit eorum qui supplices sunt. qui enim peccarunt, ex conscientiæ verbere tardiores esse solent: eósque verentur aggredi quos læserunt, & à quibus veniam impetrare postulant: pudoris enim sui sunt ipsi continuò memores. Nec verò præsenti animo esse possunt, aut constanter intuentur, vt qui retrò auertant oculorum aciem. Primò itaque supplicum animus nullum præ se lætum rubórem admittit, vt qui pallidi sint, demisso vultu, misericordiam elicere conantur. Ea ergo causa fuit, cur Litæ ita fuerint ab Homero depictæ. Contrà valida est & pernix Ate, cuius nimirùm acris & vehemens stultitia hominum non modò ceruicibus, sed & animis impendeat. Nam toto impetu & sine aliqua ratione fertur ad omne flagitium. Is ergo Poëta perinde se gessit, vt qui pictor esset humanorum affectuum, quos affectus Deorum nominibus allegoricôs effingere solet. Lege Lucian. in Imaginibus, & Tragopodagra.

Pontici Heraclidis allegoria de Atæ & Litis

Aten.] Ate est noxa, ἀπὸ τοῦ ἀάασθαι, lædo.

heu mala noxa.] De nomine noxæ & noxiæ hæc placet addere è commentario Alciati adtit. De verb. signific. Noxam dixêre antiqui, ait, id quod nocet: quapropter culpa, pœna, detrimentum, noxa est. vnde & lib. 33. T. Liuius, noxæ exoluere, id est à pœna capitalis fraudis liberare, accepit. Seruus quoque qui contra legem Aquiliam alicui damnum dedit, noxa est. At noxia solummodo de maleficio ipso dicitur, nec tam generali significatione accipitur, sicuti noxa. Cicero lib. 3 de Legibus, Noxiæ pœna par esto, vt in suo vitio quisque plectatur, vis capite, auaritia multâ, honoris cupiditas ignominiâ. M. Manilius: Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Plautus in Bacchid. Sat sit, suspectus sum, cùm careo noxia. Quo sensu & in Mostellaria & in Pseudolo vsus est: Terent. quoque in Phormione: In re incipienda ad defendendam noxiam, sed & in Funucho & Hecyra ad eundem modum. Nec noxam eos ascripsisse quisquam dixerit, cùm ratio carminis non consentiret. Quæ adducere volui vt palàm fieret quàm iniquo iure Iustinianum in Elegantiis suis insectetur Valla, & Seruium Beroaldus, dum adiectiuè tantùm dici noxiam opinentur contra veterum auctoritatem. Hæc ille.

Ex arduis perpetuum nomen,

EMBLEMA CXXXI.

CREDIDERAT platani ramis sua pignora passer,
Et bene, ni sæuo visa dracone forent.
Glutiit hic pullos omnes, miseramque parentem
Saxeus, & tali dignus obire nece.
Hæc nisi mentitur Calchas, monimenta laboris
Sunt longi, cuius fama perennis eat.

PIndar. Olymp. 5. αἰδ' ἀμφ' ἀρετᾶσι πόνος δαπάνατε μαύρταται, πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον. id est,

Circa virtutes labor sumptúsque perpetuò implicantur, vt opus difficultate obtectum assequare. Sed propiùs apud Plutarch. Bacchilides: πρὸς γὰρ κῦδος ἔχει θρέπτ.

Crediderat platani.] Cùm in Aulide Bœotiæ portu, Græcorum ad Troiam euertendam nauigantium classis aduerso vento detineretur, Calchas augur peritissimus cum cæteris Græcis profectus Agamemnonem docuit, qua ratione Dianam iratam placaret, & ex serpentis vel draconis augurio (qui in arborem subrepens nouem passeris pullos vna cum matre deglurierat) decimo tandem anno Ilium captum iri prædixit. Nam pro passeribus annos, pro angue tempus intellexit, vt explicat Pierius Hieroglyph. libro 20. Narratio est apud Homerum Iliad. β. & Cic. 2. De diuinat. quam eandem reperi in vita Homeri, quæ Plutarchi nomine à quibusdam circumfertur. De Calchantis illo vaticinio facile mihi esset adiicere Ciceronianos versus, quos citat ipse eodem De diuinatione: sed liber est in omnium manibus. Locus Homeri sic habet:

Historia ex Homero de vaticinio Calchantis.

Τίπτ' ἄρα γένεσθε κακὸν μόρσιμοι ἀχαιοί;
Ἦμῖν μὲν τὸ δ' ἔφηνε τέρας μέγα μητίετα Ζεύς, &c.

quẽ eundẽ satis feliciter Ouidius est æmulatus Transfor. 12.

—— veri prouidus augur
Thestorides, Vincemus, ait, gaudete Pelasgi,
Troia cadet: sed erit nostri mora longa laboris,
Atque nouem volucres in belli decerit annos.

Hoc autem innuit, quòd præclarum sit idem esse & arduum; & rebus maximis difficultatem quandam à natura esse propositam, ait idem T. Tull. Tuscul. 3. Etenim nulla potest esse diuturna gloria, quam labor strenuus & indefessus primùm non anteceſſerit. Quis enim magna coronari contendat Olympia, dulcis sine puluere palmæ? Vulgo tritum id, τὰ καλὰ τὰ δύσκολα. Præclarè Xenophon ὑπομνημ. 2. αἱ δὲ τῶν καρτερείας ἐπιμελείας πᾶσι καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων ἐξισχύειν ποιοῦσι, ὡς φάσιν οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες· λέγει δὲ πῶς καὶ Ἡσίοδος.

Nullam gloriam sine labore parari.

Τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἱλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηϊδίως· λείη μὲν ὁδὸς μάλα δ' ἐγγύθι ναίει·
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
Καὶ τραχὺς τὸ πρῶτα· ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηϊδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα.

Virtus difficulter paratur.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὁμήρου ὁ τῷ δὲ, πῶς ποιῶν πωλεῖσιν ἡμῖν πάντα

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

τ' ἀγαθα θεοὶ. id est, Curæ quidem laboriosæ efficiunt, vt ad pulchra & honesta facinora perueniatur, sicuti virorum optimorum habet adagium. Ait enim Hesiodus:

Amp ecti vitium cumulatim & sumere promptum est:
Namque iter id facile est, nec eo vicinius vllum.
Dij quoque sudorem virtuti præposuerunt,
Ad quam longa via est atque ardua, & aspera multum
Offertur: tamen est vbi ad alta cacumina ventum,
Fit facilis, primò fuerat quæ tam ardua virtus.

Testatur autem Epicharmus, A diis omnia nobis vendi laboribus. Memoriæ succurrit & illud Clementis Alexandrini Stromat. δ. ἔστι τὶς λόγος τὰν ἀρετὰν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτρραις· νῦν δέ μιν θοὰν χῶραν ἁγνὸν ἀμφέπειν, οὐδὲ πάντων βλεφάροις θνατῶν ἔσοπτος, ὧν μὴ δακέθυμος ἱδρὼς ἔνδοθεν μόλῃ, ἥκητ' ἐς ἄκρον ἀνδρείας. quorum verborum hæc est sententia: Fama est virtutis domicilium esse in quibusdam rupibus, ad quas difficilis admodum sit ascensus, eamque celerem incolere locum castum. Ea verò non conspicitur quibuscumque hominum oculis: neque vnquam ad eam quisquam perueniet, tamquam ad fortitudinis propugnaculum, nisi primùm sudore ac labore animum afficiente suam industriam probarit. Quid enim gloriæ Alexander, quid Epaminondas, quid Themistocles sibi comparassent, nisi laboriosis & molestis expeditionum angustiis arduum virtutis iter sibi conficiendum proposuissent? οὐ γὰρ εὐτυχίᾳ τὰ ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνῃ καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων, εἰς τοῦτο προῆλθε δυνάμεως, ait in Crasso Plutarch. id est: Non tam fortunæ prosper euentus Romanorum potentiam auxit, quàm egregia virtus, ac summa in laboribus asperisque in rebus tolerantia, aduersis casibus succumbere nescia. Illud etiam mihi succurrit Pindari ex Olymp. sexto: ἀκίνδυνοι δ' ἀρεταὶ οὔτε παρ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐν ναυσὶ κοίλαις τίμιαι· πολλοὶ δὲ μέμνανται, καλὸν εἴτι πονασθῇ, id est, Virtus periculorum expers neque apud homines, neque mari habetur in pretio: at multi memorant, si quid honesti, laboriosè peractum est. Quid, vt hoc postremò, laudis Cæsar esset consecutus, si facile illi fuisset Britannis inferre bellum? Aut Annibal quantum sibi famæ cumulasset, si dum Italiam adiret, peruias Alpes citra puluerem & sudorem, ac non magna suorum cæde fecisset? Rectè Naso Tristium 4.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et Popertius 4. Elegiarum:

At magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires:
Non iuuat ex facili lecta corona iugo.

Porrò Alciatus id carminis videtur imitatus è Græco incerti cuiusdam Poëtæ, apud quem tamen non est eadem conclusio, cùm de hirundine verba faciat, cuius nidum serpens deiecisset & exturbasset, in eoque tandem igni ardenti combustus esset.

Crediderat.] commiserat, nidificauerat.

Sua pignora.] pullos, vt alibi monuimus, de Ciconiæ nido.

Saxeus.] Fatalis serpens est: necnon perpetuæ belli Troiani memoriæ per metamorphosim serpentis in perpetuæ duritiei saxum, sonat etiam saxeus, durum, crudelem, inexorabilem, quique nulla flecti prece possit. Huc pertinet quod alio loco memini retulisse me de illo angui qui Tarquinij Superbi animum stupefecit, attonitumque reddidit, cùm à colũna lignea repẽte lapsus omnes in fugam vertisset, rei miraculo consternatos: nimirum portendebat ille serpens nouum & inexspectatum principem, eundemque ætate florentem Iunium Brutum, de lignea columna, hoc est, stupore, quem diu simulauerat, ne opprimeretur à tyranno, proditurum. *Serpens saxeus.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ex literarum ſtudijs immortalitatem acquiri.

EMBLEMA CXXXII.

NEPTVNI tubicen (cuius pars vltima cetum
Æquoreum facies indicat eſſe deum)
Serpentis medio Triton comprenditur orbe,
Qui caudam inſerto mordicus ore tenet.
Fama viros animo inſignes, præclaraq; geſta
Proſequitur, toto mandat & orbe legi.

Typus Emblematis.

Triton, Deus marinus.

IAM petitum apparet è Macrobio Saturnal. 1. cap. 8. Illud non omiſerim, ait, Tritonas cum buccinis faſtigio Saturni ædis ſuperpoſitos, quoniam ab eius commemoratione ad noſtram ætatem hiſtoria elata & quaſi vocalis eſt: antè verò muta & obſcura, & incognita: quod teſtantur caudæ Tritonum humi merſæ & abſconditæ. Triton marinus Deus, Neptuniq́ue filius, & tubicen, hoc ſchemate ſerpentis circulo continetur: quod refertur quidem ad perpetuam & numquam intermorituram doctorum virorum memoriam. Tuba enim famæ & commendationis nota eſt, vt quæ ab omnibus exaudiatur. Serpens in ſe reuolutus, æternitatem deſignat, vt do-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cet Orus Niliacus in ipso Hieroglyph. principio. Hoc significat historiam rerum gestarum ab Saturni commemoratione ad nostra vsque tempora, quæ aliàs obliterata esset, notam & quasi vocalem extitisse. Nam quæ ante Saturnum gesta sunt, obscura & incognita in tenebris delituisse: quod ostendunt Tritonum caudæ ad humum inclinatæ, quæque oculos effugiunt. Id Alciatus ipse Annorationibus in Tacitum sic attigit: Veteres, inquit, in templorum Saturni ianuis imaguncu-las Tritonum statuebant, non aliam ob caussam, quàm vt ab eo cœpisse historiam, æternitatéque illis debere Deos ostenderent, quorum præconio fuissent celebrati. Tibullus significat his verbis:

Quem referens Musa, viuet, dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum rubet amnis aquas.

Ouid. 3. Tristium:

Singula quid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniíq; bonis.
En ego, cùm patria caream, vobísque domóque,
Raptáque sint, adimi quæ potuere mihi:
Quilibet hanc sæuo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.

Quò spectat Eudamidæ illud, qui rogarus cur Lacedæmonij ad bellum profecturi Musis sacrificarent, cùm nullum cum Marte haberent commercium: Vt inquit, post præclarè facta, memoria apud posteros maneat Et quidem docti, non solùm viui ac præsentes studiosos discendi erudiunt atque docent, sed hoc idem etiam post mortem literarum monimentis assequuntur, Cic. 1. Officiorum. De Tritone plura apud Macrob. eo quem proximè citaui loco, & Gyraldum Syntag. 5. *Spartanè Musis cur ante bella sacrificarèt.*

citum.] inferiore sui corporis parte piscem refert, superiore deum. Plutarch. de Iside commentario ait Amphitritem minoresque Deos marinos, Tritonas dici. Eos descripsit vberrimè 4. Argonautic. Apollonius. Mitto quæ in Arcadicis habet Pausanias: sunt enim prolixiora, quàm vt huc attexere habeam necesse: Virgilius in decimo, vbi de apparatu nautico Mezentij:

Hunc vehit immanis Triton, & cærula concha
Extrema freta, cui laterum tenus hispida nanti
Frons hominem præfert, in Priston desinit alnus.
Spumea semifero sub pectore murmurat vnda.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tumulus Ioannis Galeacij Vicecomitis, primi Ducis Mediolanensis.

EMBLEMA CXXXIII.

PRO tumulo pone Italiam, pone arma Duceſque,
Et mare, quòd geminos mugit aduſque ſinus.
Adde hus Barbariem conantem irrumpere fruſtrà,
Et mercede emptas in fera bella manus:
Anguiger eſt ſummo ſiſtens in culmine, dicat:*
Quis parvus magnam me ſuper impoſuit?

* al. Et

Galeacius.

EPitaphium eſt Ioannis Galeacij quem celebrat eo maximè nomine, quòd fortiſſimè Turcis in Italiam irrumpere conantibus reſtiterit, & Remp. ſuam legum auctoritate compoſuerit. Huius hiſtoriam repete ex Sabellico Ennead. 9. lib. 9. ſed maximè Paulum Iouium conſule de Ducibus Mediolanen. Videtur autem Alciatus id confinxiſſe ad Græcorũ quorundam Epigrãmatum imitationem, vt eſt Germanici quoddam lib. 3. quo Themiſtocles rerum à ſe geſtarum commemoratione indicat, quo pacto à Græcis ſepeliri velit: alioqui nul-

Vnde petitũ Emblema.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lum satis magnum & dignum sepulchrũ suis virtutibus erigi posse: quò spectat & Parmenionis in Alexãdrum, cui pro magnitudine rerum non posse scribi dignum epitaphium, sed Europam & Asiam, quas subiugauit, eius esse sepulchrũ tradit. Simile est quod in Hectoris tumulo fecit Poëta quispiam: in quo Hector non vult cõparari sepulchro aut tumulo, quippè qui vniuersæ Græciæ restiterit, & cuius amplissimum sepulchrum sint Ilias, Homerus ipse, Græcia, & Achiui fugientes. Eodem modo vt dignum Galeacio tumulus ad perpetuam nominis commendationem extruatur, ait Alciatus, describendam esse Italiam vniuersam, Duces ipsos, regiones conterminas, & Barbaros toto impetu Italiæ ceruicibus imminentes: postremò constituatur Anguifer, qui symbolum habeat scriptum, ΤΙ ΜΕ ΜΙΚΡΟΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΕΝΤΙ ΘΕΤΕ: Sed huc apponam Germanici in Themistoclem epicedium, quod imitatus est, & fermè integrũ (vocabulis aliquot duntaxat immutatis) mutuatus est Alciatus, vt videre est:

Character Emblem.

Ἀντὶ πάφλιφοῖο θές ἑλλάδι, θὲς δ' ἔτι παῦτα
Δέρατα, βαρβαρικὰς συμβολα ναυφθορίας.
Καὶ τύμβῳ κρηπῖδα θὲ ἔγχεα φάσγανον ἄρη,
Καὶ ξέρξιν τύπους ἀπὸ θεμιστοκλέα.
Σπάλα δ' ἀσπαλαμὰς ὄπικέσθ ὅ, ἔργα λέγουσα
Τὰ μάτ' ἐμὲ σμικρῷ τὸν μέγαν ἐπίθετε.

Meminerimus interea, quòd priori huius libri Emblemate adnotauimus, Anguem siue serpentẽ stemma esse Ducis Mediolanensis: quod hoc loco nimis anxiè reperere, non video quàm sit necesse. Hoc mihi reuocat in memoriam species vndecim honorum qui ab Aristotele statuuntur Rhetoricorum primo, nempè sacrificia, monumenta vel carmine, vel oratione soluta, præmia certa, luci, superiores in sedendo loci, sepulchra, imagines, publicæ epulæ, & quibus vtuntur Barbari, habitus adorantiũ, & conspectus euitationes, munera quæ apud quasque gentes in precio sunt. De quibus sigillatim aliquid dicere nihil hìc necesse habeo. De sepulchris & monumentis agimus, quæ inter honores non paruos poni solẽne iam olim fuit, exemplorum varietate obruor: vnum huc conferam vetus quidem & memorabile. Menandro Bactrorum regi homini mitissimo, in expeditione quadam vita functo, cunctæ regni ciuitates, cunctique populi inferias de more communique consensu soluerunt. Sed de reliquiis cùm

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

diu certatum esset, quibus in primis commendarentur, vix tandem inter omnes conuenit, vt æquè partitæ singulis distribuerentur rata pro parte, nempe quòd illius viri monumentum apud omnes pariter cum veneratione existeret: testis est Plutarch. commentario quo ciuilem hominem instituit.

Pone arma.] pro describe, aut dispone, non placet Fornerio nostro, vt quòd à mera lingua Romana deflectat, quamquam Cicero initio quinto Antonianæ dixerit: Pacem vult Antonius, arma ponat. hîc enim, pro deponat, vsurpari liquet.

Et mare, quod geminos mugit.] Italia hinc & illinc mari Siculo & Adriatico clauditur.

mugit.] A tauris translatio.

emptas manus.] exercitum mercede conductum.

paruis magnam.] Antitheton. Apud Caietam in sepulchro marmoreo æneaque vrna, hæc inscripta reperiuntur Scipioni Africano:

Deuicto Annibale, capta Carthagine, & aucto
Imperio, hos cineres marmore tectus habes.
Cui non Europa, non obstitit Africa quondam,
(Respice res hominum) quàm breuis vrna premit!

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Optimus ciuis.

EMBLEMA CXXXIIII.

DVM iustis patriam Thrasybulus vindicat armis,
Dumque simultates ponere quemque iubet,
Concors ordo omnis magni instar muneris, illi
Palladiæ fertum frondis habere dedit.
Cinge comam Thrasybule, geras hunc solus honorem:
In magna nemo est æmulus vrbe tibi.

OPtimi ciuis est Rempub. suam non modò legum metu coërcere, sed & omnes omnium animos pacis vinculo continere, & omnem rixarum occasionem adimere. Præsto est exemplum Thrasybuli. Athenienſibus enim longiſſima obſidione preſſis à Spartanis, poſt longam famem, & aſſiduam peſtilentiam, pacem poſtularunt, quam tandem impetrarunt, ea tamen conditione, vt ciuitas Athenienſis à triginta Ducibus gubernaretur. Sed tēporis ſucceſſu horū tanta tyrānis & ſquitia fuit, vt boni quique ciuitatis principes & opulenti, beneque nummati homines exularunt: inter quos

Hiſtoria Thraſybuli qui tyrannos expulit.

Trasibulus vnus ex præstantissimis, cum aliis in exilium abire est coactus. Itaque ille suo consilio, & sociorum ope, tyrannos omnes industria singulari repulit, patriæque libertatem recepit. Sed vt inter Athenienses ciues pax stabilior esset, interposita fide publica, Thrasybulus legem sanxit De abolendis præteritis iniuriis, quam ἀμνηστίαν nuncupauit: quocirca coronam ciuicam magno totius ciuitatis applausu meruit. Hæc lex conformis est oraculo Euangelico de iniuriis remittendis & obliuione delendis. Huc Prouerbium. Ne malorum memineris. De Thrasybulo Aemilius Probus in eius vita, Iustinus in Trogum libro quinto & Valerius libro quarto capite primo. Marullus in eam fermè sententiam scripsit Epigramma certè venustum:

Lex ἀμνηστίας.

Cùm fugeret ciuem ciuis deuictus in hostem
In patriam sceleris conscius ipse sui:
State viri, Trasybulus ait, victoria vestra est:
Nec mihi, sed vobis vicimus, & patriæ.
Dixit, permediosque ruens enses que virosque,
Parcendum passim ciuibus, ingeminat.

Palladiæ fertum. Id est, ciuicam coronam, quæ dabatur ei ciui qui ciuem in bello seruauerat: fiebatque ex oliuæ fronde, aut querna, interdum ilice. Gell. lib. 5. ca. 6. & Plin. lib. 16. cap. 4.

Strenuo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Strenuorum immortale nomen.

EMBLEMA CXXXV.

AEACIDÆ tumulum Rhæteo in littore cernis,
Quem plerumque pedes visitat alba Thetis.
Obtegitur semper viridi lapis hic amarantho,
Quod numquam herois sit moriturus honos.
Hic Graiûm murus, magni nex Hectoris. Haud plus
Debet Mæonidæ, quàm sibi Mæonides.

Fama numquam inter moritura.

AChillis sepulchrum fuisse in Sigæo Troiæ promotorio, scriptores tradunt. Id sepulchrum amarãtho viridi semper ornatum, famam heroum perpetuò virescentem, & apud posteros numquam intermorituram arguit. Rectè Sophocles in Philoctera περὶ εὐσεβείας, quod idè περὶ ἀνδρείας intelligere par est. ἡ εὐσέβεια, inquit, μηδὲ συνθνήσκει βροτοῖς, κἂν ζῶσι, κἂν θάνωσιν, οὐκ ἀπόλλυται & Pindar. Isthm. 5. non obliterari prolixum laborem virorum ait, ῥῦτοι τετύφλωται μακρὸς μοχθὸς ἀνδρῶν. Adhæc tertio Græcorum Epigrammatum simile reperio in Laërtæ tumulum: quod ascribere placuit, quia eodem fermè spectat:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, οὐδὲ σιδήρου
Φήδεται, ἀλλὰ μιῇ πάντ' ὀλέκει δαπάνῃ.
Ὡς καὶ λαέρταο τὸ δ' ἠρίον· ὁ σχεδὸν ἀκτᾶς
Βαιὸν ἄπο, ψυχρῶν λείβεται ἐξ ὑετῶν.
Οὔνομα μὴν ἥρωος ἀεὶ νέον· οὐ γὰρ ἀοιδὰς
Ἀμβλύνειν αἰὼν (κἢν ἐθέλῃ) δύναται. id est,

Saxa cauat tempus, ferro nec tempora parcunt,
Omnia sed mollit tempore longa dies.
Laertæ sic busta terit quoque littora propter
Aethere de summo defluus imber aquis.
Immortale sed, heu, nomen delere vetustas
Herois, Musa vindice, nulla potest.

Apponam & illud argumenti eiusdem:

Τύμβος Ἀχιλλῆος ῥηξίνορος, ὅν ποτ' Ἀχαιοὶ
Δώμησαν, Τρώων δεῖμα καὶ ἐσσομένων.
Αἰγιαλῷ δὲ νένευκεν, ἵνα στοναχῇσι θαλάσσης
Κυδαίνοιτο πάϊς τῆς ἁλίας Θέτιδος. id est,

Hic positus Graiis tumulus pugnacis Achillis,
Dardanidæ cuius membra sepulta timent.
Adiacet ad littus, pelagi quo murmure natus
Laudetur Thetidis contumulatus humo.

Amarăthus tumulis appositus. Cæterùm Philostratus ad tumulos exornandos scribit amaranthum vsurpatum fuisse, ortò à Thessalis initio, qui Achillis sepulchrum eiusmodi coronis redimirent. Vel certè referemus Emblematis huius materiam ad id quod 1. Attic. retulit Pausanias de incolis, ni fallor, Salaminis, qui tradunt apud se post Aiacis cladem, florem quendam primum enatum candidum, modicè rubentem, lilio cùm cæteris partibus tum foliis minorem, inscriptum iisdem, quibus Hyacinthum, literis.

Typus Embl.

Rhœteum. *Rhœteo.*] Rhœteum oppidum & promontorium Troiadis, Aiacis sepulchro à Poëtis celebratum, sicut & Sigæum sepulchro Achillis. Videtur idcircò Alciatus abusus vocabulo, estque μνημονικὸν ἀμάρτημα.

Thetis. *alba Thetis.*] Dea maris, quæ quia semper in aquis habitet, pedes albissimos dicitur habere à Poëtis.

Amarăthus. *Amarantho.*] Amaranthus ab ἀ priuante, & μαραίνομαι, tabefio, quod numquam siccetur neque marcescat. Plin. lib. 21. cap. 8.

Graiùm murus.] id est, Græcorum munimentum & robur: elegans Metaphora, vt apud Maronem, duo fulmina belli Sci-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

piadas, & Cicero in Paradox. Duo belli propugnacula. Eo sensu Pindarus in Olympiis Hectorem Troiæ columnam appellat, ὃς Ἕκτορ' ἔσφαλε Τροίας ἄμαχον, ἀστεμβῆ κίονα: id est, qui Hectorem subuertit, inexpugnabilem, immobilem columnam: de Achille loquitur: quò referri possunt allegoricòs à Iuuenale dicta in ementitos nobiles, qui iactant magnificos generis titulos:

—— miserum est alienæ incumbere famæ
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis.

nec Hectoris.] effectum pro efficiente.

Haud plus debet Mæonidæ.] Tantum Homero debet Achilles (cuius Poëtæ beneficio virtus tam insignis transmissa est posteris) quantum Homerus ipsi Achilli. Nisi enim tam insigne & præclarum virtutis exemplar Homerus sibi nactus esset, fortasse ingenij admirabilis vir, non ita exeruisset.

Nobiles & generosi.

EMBLEMA CXXXVI.

AVREA Cecropias nectebat fibula vestes,
Cui coniuncta tenax dente cicada fuit:
Calceus Arcadico fuberat cui lunula ritu,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gestatur patribus mullea Romulidis.
Indigenas quòd se adsererent, hæc signa tulerunt
Antiqua illustres nobilitate viri,

Qui Generosi & qui Nobiles.

EX eruditis hominibus, iisque maximè qui vetera diligenter obseruarunt, aliquando didici, inter Nobiles & Generosos interesse nonnihil. Aristoteles animalium historiæ 1. εὐγενὲς δὲ τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένος, γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξεκλῖνον τῆς αὐτοῦ φύσεως. Nobile id est, quod ex bono genere profectum est: generosum, quod à sua natura non degenerat. Exemplumque apponit in lupis, quos generosos, & leonibus, quos nobiles esse dicit. Idem penè 2. De arte dicendi: quo loco ait præclarius esse generosum quàm nobilem dici: nobilis enim maiorũ tantùm virtute gloriaque nititur: generosus & virtute maiorum & sua commendatur: itaque generosos omnes esse nobiles sed non contrà, nobiles generosos omnes. Quidam enim nobiles, degenerant à virtute maiorum, & humili ac demisso animo fiunt, atque ad ignauiam socordes delabuntur. Cicero in Bruto, Scipionum stirpẽ generosam vocat, quòd in ea multi excellentes viri fuerint: & Offic. 1. Pyrrhum Epirotam, generosum & potentem dicit: vt in defensione Cæliana, Clodiã impudicam mulierem, & nobilem & notã appellat. Idem 2. de Offic. ait Phalaridis præter cæteros nobilitatem crudelitatẽ, ex quibus apparet nobile, accipi etiam in malam partem: generosum, non nisi in bonam. Cornel. Fronto, nobilẽ appellat rerum nobilitate, generosum verò cognatione. Eam significationem Cicero in Paradoxis obseruat. Ipsius, inquit, libido lapsa est in muliere ignota, dolor ad pauciores pertinet, quàm si petulans fuisset in aliqua generosa virgine ac nobili. Ea de re dissertatio nobilis est euoluenda Phauorini apud Gell. ca. 23. lib. 13. Certè duo hęc tamquam synonyma cõiungi certò scio, & interdum etiam confundi. Apud M. Tullium, Roscij Amerini pater genere & nobilitate sui municipij princeps dicitur. Iuuenal. 7. Satyra:

Felix & sapiens, & nobilis & generosus.

& Ouidius in Heroidum epistolis:

Si te nobilitas, generosaque nomina tangunt.

Sed, vt vno verbo claudamus, Hi nobiles generaliter appellãtur, qui vel familiæ nomine, vel alio tandem modo innotuerunt, generosi verò speciatim, qui è nobili genere ortum du-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xerunt. Apud Athenienses Cicada nobilitatis insigne fuit, aureas enim cicadas crinibus innodabant, vt significarent se indigenas esse & nobiles, id est (Græco vtar verbo) ἀυτόχθονας, καὶ γνησίους γόνῳ τῆς πατρίδος πολίτας: quod Cicero expressit Oratione pro Flacco. Id verò ridebat Antisthenes, vt refert Laërt. lib. 6. aiebat enim hoc illis esse cum cochleis & testudinibus cõmune, quippè qui aliunde non commigrassent, nec vmquã solum mutassent. Hinc ergo τεττιγοφόροι, id est, Cicadigeri dicti Athenienses: hæc enim nota indigenas & ingenuos ab aduenis & seruis distinguebat: cuius rei caussam nonnulli adferunt, quòd Cicadæ inter alia animalia indigenæ præcipuè videantur, quòd in ea regione, in qua nascuntur, viuant & emoriantur: reliqua ferè omnia migrent aliò, neque sedem vllam firmam habeant. In quaque autem ciuitate & municipio nobiliores eos agnoscimus, quorum maiores pluribus antè annis in sua patria claruerunt, ait Pierius lib. 26. qua de re Plato nonnihil in Menexeno, Herodotus in Terpsic. Aelianus lib. 4. Variar. histor. cap. 22. Scio ego per contemptum dici eos τεττίγων ἀναμέστους cicadis opertos, gloriosi quidam iactatores, obsoletis iam & nimium vetustis vtentes. Romanos autẽ, qui nobilitate generis aliis excellerẽt, aiunt lunulas in calceis habuisse, fortasse vt significarent Romani imperij cõditionem, quod sensim creuit, & temporũ lapsu decreuit, vt in lunæ hemicyclis fieri solet. Alij putabant signum esse eius habitationis, quæ in luna esse dicitur, & quòd post mortem animi rursus lunam sub pedibus habebant. Vel superbos homines admonebant rerum humanarum instabilitatis, cuius rei luna sit exemplo, quæ ab obscuro in lumen, inde in obscurum redit. Philostratus de Herode sophista narrat eum fratri de generis sui claritate multa iactanti dixisse: Certè nobilitatem habes in talis, quod significauit Iuuenalis, cùm de Fabio loquitur his verbis:

Cicada, nobilitatis insigne Atheniensibus.

Lunulæ in calceis Romanorum.

—— & nobilis & generosus
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quin & Zonaras auctor Græcus, ait patricios gestasse in vrbe calceos corrigiarũ inflexione, & formæ literæ, C, adornatos: quod & Plutarch. retulit in Problemat. Nec quidem prætermittendum, id genus calceorum lunatorum Arcadibus in vsu fuisse, quo à diluuio Deucalionis primi ipsi lunam inspexisse nascentem se credidere, quodque putarent vniuersum genus mortalium aquis obrutum periisse, & à se rursus originem

Arcades lunam primi obseruarunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

propagationis emanasse, ait præter alios vetustiores Pierius lib. 44. De sacris Aegyptiorum literis. Apollon. Argonaut. 4.

Ἄρκτος, οἳ πρὸ σελήνης ἐφοδεύεσκον ὑπερθεν.

Strabo in 8. Geograp. ἀκμὴ δὲ παλαιότατα ἔθνη ἐστὶ τὰ Ἀρκαδικὰ καὶ Ἑλλήνων. Sic primo Fastorum Ouidius.

Orta prior Luna (de se si creditur ipsi)
A magno tellus Arcade nomen habet.

Secundo Fastor. huc respexit Naso:

Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades, & luna gens prior illa fuit.

Itaque cùm se luna vellent antiquiores dici (adeò sui generis antiquitatem iactabant) dicti sunt à Thucydide initio historiæ προσέλληνοι, id est, ante lunam editi. Plerique ad historiam naturæ referre malunt, quia lunæ cursum primi obseruarint: *In ementitâ nobilitatem.* Præter has rationes alias adfert Plutarch. in Problematis. Sed hæc quorsum attineant, non planè video, nisi ad communem locum retulero de nobilitate, quam sibi longè multi tribuunt, vanis quibusdam schematis & imaginibus maiorum tumidi: quorum arrogantiam intolerabilem quibus maximè verbis incessere debeam, planè non habeo. Quis enim sustineat aliquem tollere cristas, sibique arrogare quidpiam, quod tamen propriè non possideat? Atqui genus suũ qui laudat, quique attollit animos ob maiorum nobilitatem, & alienum laudat, & falsis nominibus sibi tribuit quod ad se minimè pertineat. Qui proculdubio mihi non videntur absimiles fugitiuis iis qui præ metu cùm ad aras se receperint, tam diu latent, inque tuto se esse putãt, quamdiu eo perfugio uti possunt. At cùm inde fuerint eruti, quid iis superest quàm certa quædã crux, aut extremum aliquod dispendium? Sic vulgares illi nobiles, qui nihil præter maiorum nomina crepant, ad quę sola hærent suis diffisi virtutibus, veraque gloria, quam nullam habent, non sentiunt quàm miseri sint, & quanto in errore versentur. Sed retineamus assensionem cum iis qui nobilitatem in animo generoso sitam esse volunt, & qui pecudum nobilitatem in corpore valido ac vegeto, hominum autem in vitæ moruméque bonitate ponunt. Laudatur à Dione Chrysostomo, Thebanorum optimum & equissimum institutum, qui eos seruorum numero non habebant, qui per vim & iniuriam belli serui facti essent: Cur ignobiles eos esse vulgari opinione iudicamus, quorum si virtutes estimentur, si moderatio animi, si prudẽtia, si sagacitas, alios quos vulgus admira-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tur, ſinitis, vt ita dicam, ſpatiis anteuertunt? Magnum fuit & plenum æquitatis eorum quos proximè nominaui, iudiciũ atque conſilium, qui ſolos eos nobiles eſſe cenſebant, qui ad virtutem propenſi eſſent: neque tam curioſè, imò verò ſuperſtitioſè quærebant, ex quibus orti parentibus eſſent, de quibus aliquid ſtatuẽdum videretur. Sic autem vnà ſecum rationes conficiebant: Antiquitùs vt in animalibus quibuſdã mutis, ita & in hominibus idem nomen perdurauit. Nam in canibus, equis, gallis etiã gallinaceis id facilè eſt aduertere: quia equũ ſi quis animoſum & ad curſum idoneũ facto periculo norit, non rogat an eius pater ſit ex Arcadia, an Theſſalia: ſatis enim eſſe putat, quòd equus animũ generoſum habeat. Ita cùm canis venaticus egregiè ad curſum valere intelligitur, nihil opus eſt ſcire an ortũ duxerit è Caria, vel Lacedæmone, ſed exiſtimatur eſſe ſatis, quòd generoſa illa canis ſit. Idem de gallis, déque aliis iudicium: idémque poſtremò de hominibus ſentiendum: ex quibus qui virtutum ſtudioſi ſunt, qui iuſtitiam colunt, qui humanitatis iura, qui religionem obſeruant, is reuera generoſus eſt & nobilis, tametſi parentes eiuſdem & auos nemo vnquã forraſſe nouerit. Democritus, magnus ille inprimis & catus philoſophus iam olim, vt ait Satyr,

—— materiam viſus inuenit, ad omnes
Occurſus hominum, & cuius prudentia monſtrat
Summos poſſe viros, & magna exempla daturos
Verutecum in patria, craſſoque ſub aere naſci.

quod ſortum eſſe conſtat in ſuperbos quoſdam ementitæ nobilitatis homines, qui orti ſtirpe Romana cæteros præ ſe nihili ducebant. Iactent itaque ſuum genus, qui de parentum virtute nihil habent præter imagines: quos nihilo tamen puto meliores eſſe quàm equus aliquis nõ re, ſed opinione vulgari generoſus habitus, quòd frenos aureos, quòd ſtragula, quòd ornamenta externa omnia exquiſitiſſima circumferat.

Aurea Cecropias.] Veſtes Athenienſes nectebantur fibula aurea, cui cicada circumligabatur.

Arcadico ritu.] ad morem Arcadum.

Iunula.] parua luna ad morem hemicycli.

Indigenas.] Indigena, inde genitus, nec aliunde natus Græcè αὐτόχθονας, & ἐγχωρίους, cui opponitur aduena. *Indigena.*

Oblitus eram apponere huc quod Demoſthenes aduerſus Aeſchinem ἐν τῇ παραπρεσβείᾳ, quo loco de Athenien. & Arcadibus verba facit, μόνοι γὰρ ἁπάντων ὑμεῖς αὐτόχθονες ἐστὲ καὶ ἀκίνητοι.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Euripidis hæc refert Plutarch. commentario De exilio:

Ἡ πρῶτα μὲν λεὼς ἁ οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν,
Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν. αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
Πεόσῶν ὁμοίως διαφορηθᾶσαι βολαῖς,
Ἄλλαι παρ' ἄλλων εἰσὶν ἐξαγώγιμοι.

Primùm nec inquilinus nos populus sumus,
Sed indigenæ, ciues at aliarum vrbium
Sunt comparandi tesserarum iactibus,
Quæ aliis aliæ ciues mittunt identidem.

Hoc postremò quod mihi alia conquirenti occurrit ex Tzeze 301. Historia 10. Chiliad. vbi cicadas Atheniensium refert ad eorum nimiam loquacitatem:

Καὶ ὅτι λάλοι τέττιγες, κατάδηλον τοῖς πᾶσιν
Οἱ ἀττικοὶ ὁμοίως δὲ πάλιν τῶν μαγηγόρων,
Λάκωνες βραχυλόγοι δὲ τούτοις ἀπεναντίως. id est,

Quòd cicadæ sint loquaces compertum est omnibus,
Sunt eodẽ modo Athenienses qui multi sunt & garruli in perorãdo.
Contrà, Lacones pauctis vtuntur verbis.

Duodecim certamina Herculis.

EMBLEMA CXXXVII.

ROBORIS *inuicti superat facundia laudes:*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Dicta sophistarum, laqueosq́; resoluit inanes:
Non furor aut rabies virtute potentior vlla est:
Continuum ob cursum sapienti opulentia cedit:
Spernit auaritiam, nec rapto aut fœnore gaudet:
Vincit femineos spoliátque insignibus astus:
Expurgat sordes, & cultum mentibus addit:
Illicitos odit coitus, abigítque nocentes:
Barbaries feritasq́; dat impia denique pœnam:
Vnius virtus collectos dißipat hostes:
Inuehit in patriam externis bona plurima ab oris:
Docta per ora virûm volat, & non interit vnquam.

Multi Hercules.

MVltos fuisse Hercules tradunt quamplurimi, sed quem ex Alcmena suscepit Iupiter, potissimùm celebrant ob varia certamina, virtutémque bellicam: cuius duodecim labores præcipuos (longè enim plures persequitur Diodorus rerum Antiquarum lib. 4.) complectuntur alij, quos hîc sequitur Alciatus, quantum ad laborum numerum pertinet, quid per vnumquemque laborem sit intelligendum, allegoricôs enarrans. In Collectaneis Græcorum Epigrammatum hoc hexastichon reperi:

Duodecim labores Hercules.

Ὤλεσα τὸν νεμέας θῆρ' ἄπλετον, ὤλεσα δ' ὕδρην
Καὶ ταῦρον, κάπρου δ' ἀμφετίναξα γένυν.
Ζωστῆρ' ἑλκύσας, πῶλλον διομήδεος εἷλον,
Χρύσα μῆλα κλάσας, γηρυόνην ἔλαβον·
Ἀλγείαν ἐδάην, κεμὰς οὐ φύγεν, ἔκτανον ὄρνις·
Κέρβερον ἠγαγόμην, αὐτὸς ὄλυμπον ἔχω.
Extinxi Nemees monstrum, lernámque peremi,
Et taurum, cecidit dilaceratus aper.
Balteon arripui, Diomedis equósque cecidi,
Geryonem straui, pomáque fulua tuli.
Augiam noui, capta est cerua, atque volucres,
Cerberus abductus, lætus in astra feror.

Sic in appendicibus Virg.

Prima Cleonai tolerata ærumna leonis.
Proxima lernæam ferro & face contudit hydram.
Mox Erymantheum vis tertia perculit aprum.
Aeripedis quarto tulit aurea cornua cerui.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Stymphalidas pepulit volucres discrimine quinto,
Threiciam sexto spoliquit Amazona balteo.
Septima in Augiæ stabulis impensa laboris.
Octava expulso numeratur adorea tauro.
In Diomedeis victoria nona quadrigis.
Geryone extincto decimam dat Iberia palmam:
Undecimum mala Hesperidum distracta triumphum.
Cerberus extremi suprema est meta laboris.

Locus Heraclidis.

Heraclidis Pontici disputatio ad Homeri allegorias mirè ad hanc nostram facit explicationem. Verbà eius auctoris hæc sunt: ἠρκλέα νομίζου γε ἀπὸ σωματικῆς δυνάμεως ἀναχθέντα ἐπὶ θεοῦ ἰσχύσαι τοῖς δὲ χρήσιος, ἀλλ' ἀπὸ ἐμφύτου καὶ σοφίας ὑρανίᾳ μύσης, ὡσπερεὶ κ βαθείας ἀχλύος, ἐπιδυκῆσαι ἐφάπτε τὴν φιλοσοφίαν, καθάπερ ὁμολογοῦσι καὶ στοικοὶ οἱ δοκιμώτατοι. εἰ μὲν οὖν τὰ ἄλλα ἄθλα, ὁπόσοι τῆς περ' Οὐρφ μίμησις ὑσιεροῦσι, τί δεῖ ἐφαψασθαι ἐπιμηκύνειν φιλοτεχνοῦντας, ὅπου καὶ ἔσεσιν μὴ ἔλαττόν τι ὑποπάζουσαν ἀνθρώποις ἀκολασίαν. λείπεται δὲ τὰ ἀκεῖνος ἁρμόσαντα ἐφ' ἃ μὲν δεῖ φαίην. κατ' αὐτὸ δὲ θυμὸς ἀλογίστως πεδίσας, τὸν ὕβριστὴν ταῦρον ἐνομίσθη δεδικέναι. δηλίαν γεμὴν ἐφυγαδεῦσαι ἐκ τοῦ βίου τὰ κερασίαν ἠλαφον. καὶ τὰς ἀπερισκέπτως ὁρμαζόμενος ἄθλος ἐκμενοῦχθηναι, ἀλλαχθήναι ἀπὸ τοῦ ὑπερέχουσαν ἀνδίαν. ἄρτεμις δὲ πᾶς σωφρονίσμενε ἐλπίδας, αἳ δόσκουσι τὸν βίον ἡμῶν. ἀποκέδασε δὲ καὶ τὰ πολύχρυσα κόσμον, καὶ πολυκέφαλον ὕδρεον, ἥτις ὁπόταν ἐκκοπῇ, πάλιν ἀρχαῖαι βλασταίνει. ὥσπερ ἀϊδρειαν πρὸ ἀλόγου πορεύσης τῆς ἀφροσύνης ἐξέκοψεν· αὐτὸς γεμὴν ὁ τρικέφαλος δεκχθεὶς ἡλίου κέρβερος εἰκότως ἂν τὰ τριμερῆ φιλοσοφίαν ὑπαγορεύοιμι, τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς λογικόν, τὸ δὲ φυσικόν, τὸ δὲ ἠθικὸν ὀνομάζεται. ταῦτα δὲ ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς ἐκπεφυκότα, τελεῖν κατὰ τὰ κεφαλὴν μεμίζθαι, ἐπεὶ δὲ τὰ ἄλλων ὥσπερ ἕπου ἄθλου ὁ σωτὴρ μὲν δεδήλωται. quorũ sententia verborum hæc est: Minimè putandum est Herculem corporis viribus olim tantum præstare potuisse: at cùm prudens esset, & cælesti sapientia plenus, ceu profunda caligine demersam Philosophiam illustrauit: quæ sententia etiam principum Stoicorum est. De aliis itaque certaminibus Hercules, quæ ab Homero non memorantur, quid attinet ad ingenij ostentationem multa præter rem verba facere? Aprum enim cepit, hoc est versantem inter homines intemperantiam: & leonem domuit, nempè impetum temerè ruentem quo minimè decer. Eadem ratione cùm brutam iracundiam compescuisset atque frenasset, taurum cornupetam dictus est astrinxisse. Expulit etiam & propulsauit è vita metũ,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quod per Ceraunian ceruã ostenditur. Et quoddam etiam certamen, quod nominare non conuenit, idem subiit, repurgata qua priùs tenebatur, animi fœditate. Cohibuit & volucres, nempè spem inanem & ventosam, qua hominum vita vtplurimùm lactatur. Adhæc plurimum simi expulit, & multis capitibus hydram superauit, quę abscissa renasci non desinebat. Hanc sicuti ἀϊδρειαν, id est imperitiam aliquam, igni excîdit, hoc est admonitione. Iam verò Cerberus triceps in lucem pertractus, non malè triplicem philosophandi rationem innuit. Sunt enim Philosophiæ partes, ea quæ rationis est, Logica: quæ naturæ, Physiologia: quæ morum, Ethica nominatur: & eæ quidem tamquam ex vna ceruice prognatæ, triplici etiã modo iuxta caput distribuuntur. Et hæc quidem de aliis laboribus dicta sufficiant. Hactenus Heraclides, cum quo insigni loco velim vnà conferri quæ disputat Lactantius diuin. Institut. 1. cap. 9. Cætera enim percensere nihil attinet, nisi maximè ad rem faciant. Quo in argumento dum animus elaborat, mihi arrisit nobilis disputatio Dionis Chrysostomi, qui Herculis ἆθλους seu labores vel ærumnas ita celebrat, vt eum ex aduerso athletis opponat, & Principem fortissimum atque iustissimum faciat. Peruigil & tenuis erat, inquit ille, vt leones: neque enim carnibus onustus, vt athletæ potuisset Asiam Europámque peragrare. Acutè videbat, acurè audiebat: neque hyemis aut æstus vim curabat, vt à præclaris actionibus reuocaretur. Sordida pelle indutus, interdum fame correptus, bonis opem ferebat, improbos verò aut de medio tollebat, aut in ordinem cogebat. Diomedem enim Thraciũ deliciis affluentem, & hospites afficientem iniuria, suosque subditos miserè seruire cogentem, claua percussum de medio sustulit. Geryonem boues permultos & multa pecuaria possidentem, vt opulentia Principes omnes qui in Occidente essent, facilè superaret, sed tamen eundem nimia superbia elatũ, vnà cum fratribus interfecit, eorúmque armenta corripuit. Idem cùm Busirim offenderet certaminibus totos dies occupatum, totos dies conuiuia agitantem, sibi vnicè placentẽ, quòd egregius luctator esset prostrauit. Amazonum reginæ zonam soluit, quæ illum fuerat aspernata: quo congressu ostendit, se illius forma minimè fuisse superatum, vel mulieris gratia potuisse vnquam à rebus excellentibus, quas primùm animo conceperat, auocari. Ne autem videretur arduis tantùm rebus & gloria dignis operam impendisse, simum iacentem in

Dionis Chrysostomi locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Angiæ ſtabulis, à multis annis collectum ſterquilinium repurgauit. Putabat enim non minus eſſe ſibi aduerſus gloriam decertandum, quàm belluas & homines ſceleratos. Hæc penè Dio Oratione 8. De virtute. Idem labores Herculis retulit ad purgationem animi & vitiorum expulſionem, Oratione 5. Sed obiter admoneo, pleroſque exiſtimare, vt Lucianus (quemadmodum poſtea dicemus) Herculem virum fuiſſe Gallum, qui tum ſollerti quadam prudentia, tum admirabili eloquentia, qua maximè valebat, præclara facinora inſigni fortitudine ſit exantlatus, & ingenij dexteritate ſummas quaſque difficultates ſuperarit: quæ tamen omnia Græcia quamplurimum mendax, ad armorum gloriam conuertere maluit. Prætermiſeram Apuleij ἐπιμύθιον, quod imprimis ad rem facit, ex 4. Floridorum: Quòd Herculem Poëtæ olim memorant monſtra illa immania hominum ac ferarum virtute ſubegiſſe, orbemque terræ purgaſſe: ſimiliter aduerſum iracundiam & inuidiam, atque auaritiam ac libidinem, cæteraque animi monſtra ac flagitia Philoſophus iſte Hercules fuit. Eas peſtes omnes mentibus exegit, familias purgauit, malitiam perdomuit, ſeminudus & ipſe, & clava inſignis, etiam Thebis oriundus, vnde Herculem fuiſſe memoria extat. Videram ego pridem locum Plutarchi in Problem. quo rationem reddit, cur olim Herculi atque Muſis communis ara facta ſit: quia nimirùm Hercules Euandrum literas docuit, vt à Iuba memoriæ traditum eſt: honeſtum enim & liberale ducebant, ſi amici ac propinqui literarum & ſapientiæ cognitione perpolirentur.

Hercules, vir Gallus.

Roboris inuicti.] Huic reſpondet primum Herculis certamen, quod fuit leonis Nemeæi iuxta Cleonas interneciо: quo intelligi datur, facundiam corporis viribus eſſe præſtantiorem. Non enim viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur, ſed conſilio, ratione, prudentia, eloquentia. Nec verò aliquid magni momenti vires obire poſſunt, aut ſuſcipere, niſi conſilium & ingenij dexteritas anteceſſerit. Sunt qui aliter Nemeæi leonis cædem interpretentur, fuerunt enim qui è Lunæ globo decidiſſe vana perſuaſione crederent: nam & veteres monſtra immania in Lunæ globo putabant naſci. Hunc ergo leonem inermis Hercules interfecit, vt ait Piſander: hoc eſt iram cohibuit ac repreſſit quę in fortium virorum animis maximè regnat.

Leonis Nemeæi cædes, quid.

Dicta ſophiſtarum.] Secundo labore, hydram, ſeptem capitum belluam, in Lerna palude omnia vaſtantem pugna per-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

difficili vicit, & ferro facibusque oppressit, quo arguitur, virum sapientem & facundum, multiplices sophistarum argutias, & elenchos veritatis specie adumbratos, ingenij viribus retundere. Hydræ vno capite resecto septem alia repullulabant: quod notat artis sophisticæ captionem. Si enim agas cum sophista, vno argumento reprehenso, multa alia tibi opponet, teque (ni diligenter caueris) ad absurdum, vel ἀδύνατα adiget. Certamen hoc ad alios vsus conuertunt alij, vt ad diluuium, ad vitia, ad inuidiam, qua de re prouerbium est, Lerna malorum: &, Hydram secas. Socrates apud Platonem in Euthydemo fatetur se multò imbecilliorem Hercule, qui pugnare simul non potuit aduersus hydram sophisticam, cui propter vnam i pientiam pro vno sermonis capite amputato multa repullulabant. Adhæc Pierium lib. 16. euolue. *Hydra Lernæa.*

laqueos.] paralogismos & captiones.

Non furor aut.] Tertio, aprum terribilem in Erymantho monte Arcadiæ omma vastantem cepit, & ad Euristheum, vtcum perduxit, quod innuit, virtutem furori & rabiei non cedere, imò longè antecellere. Imperus enim & furor per aprum indicatur, vt docet Pierius Hieroglyph. 9. *Aper Erymanthius.*

Continuum ob cursum.] Quarto, cernam aëripedem & celerrimam, aurea cornua gestantem interfecit, quod ad sapientem referendum est, cui & ditissimi cedunt & opulentissimi. Notum illud Aristotelis in Politicis, facile esse ditari Philosophis, si velint: quò spectat adagium, Sapiens non eget. *Cerua aëripes.*

Spernit auaritiam.] Quinta pugna fuit, auium Stymphalidem expulsio, sonitu ahenei cuiusdam instrumenti: quod est lucrum inane, & auaritiam respuere, raptumque omnem putare nefas. Sed quæ potest esse volucrum cum auaritia collatio? Volucres per aërem volitantes, in quo tamē victum comparare non possunt, cupidi & auari hominis cogitationem (aliis atque aliis opibus semper inhiantem; qui tamen nec partis bonis vtatur, sed tenuissimo victu genium defraudet, & in quo confidat non habet) satis ostendunt, qui quoniam vel natura deprauata, vel vsu longo induratus est, ad resipiscentiam aliquando pertrahi potest quibusdam acerrimæ orationis crepitaculis, quibus aut arceatur, aut à proposito, malaque consuetudine dimoueatur. Alij malunt hoc intelligi de scortillis quibusdam & impuris mulierculis, quarum illecebras & insidias detegimus æneo sapientiæ crepitaculo, quod tanquam tuba in aures penetret, vt Basilius loquitur: *Aues Stymphalidæ.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vix enim alia fugantur ratione communes illæ pestes adolescentium.

Vincit femineos.] Sexto certamine mulieres Amazonas debellauit, earumque reginam Hippolytam cepit, cui cingulum militare abstulit, quod est astutiam muliebrem & dolos, fallaciasque coërcere & vafritiei materiam penitùs eripere. Amazon hîc mulier bellicosa, meretricem refert, quæ vel fortissimum possit deuincere.

Augia purgatio.

Expurgat sordes.] Labore septimo Augiam repurgauit, quod arguit vitiorum erroriumque innatorum, vel etiam qui succreuerunt assuetudine quadam longa, ab animo expulsionem. Nihil est enim tam horridum tamque sordens, quod eloquentia non possit excoli.

Cum tauro luctatio.

Illicitos odit.] Octauo, taurum luctamine domuit: quod est sontes abigere, & omne illicitum facinus sceluſque exsecrari: vel furorem aut truculentiam animi cohibere.

abigitq; nocentes.] hinc nomen habuit ἀλεξικακῶ. nam & plerisque dictus est natus ad homines iuuandos.

Diomedes victus.

Barbaries.] Nono, Diomedem Regem Thraciæ crudelissimum, qui sanguine & carnibus humanis equos alere consueuerat, perdomuit, & eius exemplo ipsum suis equis dedit pabulum, quod significat, Herculem eloquentiæ & sapientiæ viribus barbariem & ferocitatem ab omnibus, quas incoluerit, regionibus submouisse.

Geryon tricorpor superatus.

Vnius virtus.] Decimo labore Geryonem tricorporem & tricipitem bello expugnauit: id est, collectam, & vnanimem hostium multitudinem sua virtute compressit, indeque & victor euasit. De Geryone in superioribus satis.

Poma Hesperidum.

Inuehit in patriam.] Vndecimo aurea mala Hesperidum, occiso prius dracone peruigili, sustulit, quod est referendum ad illam, qua docti & sapientes homines abundant, insignem rerum copiam, qua eos sua fortuna vitaeque conditio beat.

Cerberus tricipes.

Docta per ora.] Duodecimo & postremo, Cerberum tricipitem ab inferis tractum ad auras deduxit, quod fortitudinem per omnia omnium ora volitantem, & immortalem nominis gloriam, apud posteros semper victuram perspicuè significat. Nam, vt est apud Diodorum, magnos multosque, dum vixit, labores & pericula sponte adiit Hercules, vt pro suis erga omnes gentes beneficiis immortalitate donaretur. Cic. 1. Tusc. Abiit ad Deos Hercules: numquam abiisset, nisi cùm inter homines esset, eam sibi viam muniuisset. Fa-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cilè transilio Pindari locum, vt potè longiorem, de Hercule, 1. Nemeorum. Nonnulli hoc traduci malunt ad auaritiam thesauros in tenebris occlusos asseruantem, nec in lucem erui permittentem. Ea tamen si à viro gloriæ cupido coërceatur, & ex animi recessu, in quo locum occuparat, expellatur, opesque illæ conferantur ad vsus hominum, magnum certè momentum afferunt ad obtinendum nomen: licet enim vera gloria sita non sit in opibus & facultatibus, ad gloriam tamen obtinendam magnum adiumentum adfert.

In nothos. EMBLEMA CXXXVIII.

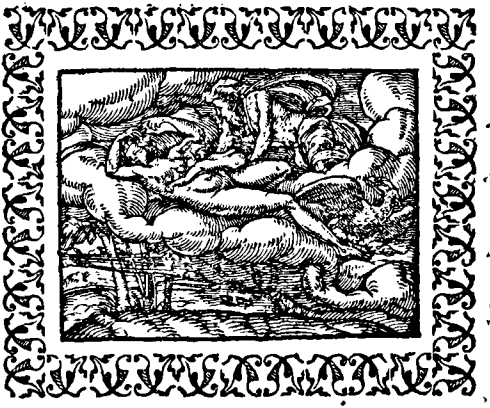

HERCVLEOS spurij semper celebretis honores:
Nam vestri princeps ordinis ille fuit.
Nec prius esse Deus potuit, quàm sugeret infans
Lac, sibi quod fraudis nescia Iuno dabat.

Nothi nobiles.

EOrum qui nati sunt ex iniusto concubitu misera videri conditio potest; quanquam enim ex nobilibus orti patentibus, nobiles tamen dici non possunt, neque in ius hæreditatis ac familiæ succedunt, nisi soluantur legibus, & à principibus agnoscantur, quasique adoptentur (quod vulgò dici-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mus admouerè) tunc enim succedere in familiam possunt, sed naturalem illam maculam delere minimè vnquam possunt. Qua de causa & Solon statuit spurios nihil debere parentibus, à quibus infamiæ labem accepissent. Sed & Athenienses locum quendam habebant, in quo spurij seorsum ab ingenuis exerceri essent soliti: eum Cynosargem appellabant: nam contaminari nobilitatem putabant spuriorum consuetudine. Themistocles tamen asturo ingenio vir, adolescentes ingenuos & nobiles sensim primus ad Cynosarges blanditiis allexit, vt tolleretur ea spuriorum & legitimorum differentia. Sed ad rem. Rectè quidem & prouidè constitutum à sapientibus fuit, vt parentes vaga vsi Venere, quasi in filiis punirentur; & effrenes homines sancti connubij quasi cancellis vi legum continerentur: vtque discrimen seruaretur inter legitimos & illegitimos partus. Hi & honorum & bonorum paternorum hæredes iure fiunt, eoque admoueri debent paternæ virtutis: at illegirimis nihil sæpenumero præter viuere triste relinquitur; adeò vt conqueri possint quòd adeò infeliciter nati maleque accepti sint. Sunt tamè permulti ex iis qui omni alia ope destituti, omnia sua in seipsis ponunt, sudmque industriam excitant. Nemini dubium est qui vel paulùm assueuerit in monumentis veterum, permultos fuisse spurios, qui fortitudine & animi dexteritate legitimis quibusque liberis antecelluerunt, quique susceperunt audenti magnoque animo, & certè perfecerunt, quæ legitimi ipsi liberi numquam exequi, nedum attingere potuere. Talis Hercules fuit, ipsique omnes Iouis filij, Poëtarum fabulis decantati. Eo de numero fuere Themistocles, Aeneas, Theseus, Romulus, sed & ipse Alexander Magnus, totius fermè Orientis domitor: quibus adiiciam Constantinum Magnum, Theodoricum Gothum, Gulielmum Normanum, & alios quamplures; qui nisi hæreditate aliqua paterna freti essent, vix aut numquam pertingere potuissent tantos rerum successus: vt ipse Hercules, qui ne fieri quidem Deus potuisset, id est, immortalem famam non sibi eam comparasset, qua omnium voce prædicatur, nisi mammas Iunonis infeta suxisset, vt putarunt Thebani, testis est Cælius Rhodigin. lib. 21. cap. 21. Non piget huc congerere verba eadem Alciati ex 4. Parergôn iuris, cap. 3. Apud Græcos scriptum legi Iouem, nato Hercule, quòd spurius esset, nec in Deorum numerum posset admitti, dormienti coniugi suæ Iunoni eum clam suppositisse, & exucto de

Nothi nobiles.

Locus ex Alciati Parergo.

mammis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mammis ab ea lacte, infantem ceu natalibus restitutum, diuinitatis iura acquisiuisse. Cuius rei & Higinus meminit, & Arati interpres, & qui Collectanea rei rusticæ Constantino Cæsari inscripsit. Hincque factum est, vt nothi ad Cynosarges, vbi templum est Herculis, exercerétur, quoniam is Deus illis præest, cuius rei & in Emblematis mentionem fecimus. Idem lib. De singulari certamine, cap. 19. Legimus in historiis Arnulfum, qui primus & ante Othonem ex Gallia in Germaniam Imperij titulum transtulit, ex Caroli Magni pronepotibus spurium fuisse. Fuerunt & in Cypro Reges, fuerunt vbique etiam approbatissimi duces, non absimilibus orti natalibus: vt verissimum sit illud Platonis oracullum, Seruos à Regibus, Reges à seruis oriri. *Ad Cynosarges, quid.*

spurij.] Nothi dicuntur illegitimi, qui incerto patre nati sunt, vel qui nati sunt illegitimo concubitu, l. vulgo quæsiti, D. de statu homin. & l. duo, D. de captiu. Spurij distinguuntur à vulgò conceptis: sunt enim ij quorum pater est incertus, d. l. vulgò, vt qui nascuntur ex vulgari meretrice. Sed & qui patrem quidem certum demonstrare possunt, sed non eum quem habere liceat, veluti qui nati sunt ex concubina, vulgò concepti; at impropriè tamen & translatè dicuntur, d. l. vulgò quæsiti, & l. Adoptiuus D. de ritu nupt. Olim spurij duabus literis S. P. depingebantur, quasi qui sine patre essent, rationes exquirit Plutarch. in Problem.

Nec prius esse.] De Herculis apotheosi Cicero Offic. 3. Plin. lib. 35. cap. 11. & Ouid. 11. Metam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Imparilitas. EMBLEMA CXXXIX.

Vt sublime volans tenuem secat aëra falco,
Vt pascuntur humi graculus, anser, anas:
Sic summum scandit super æthera Pindarus ingens;
Sic scit humi tantùm serpere Bacchylides.

IDapparet è Pindaro tractum. Sic enim de se ipse in Bacchylidem, Olymp. 2.

— Σοφὸς ὁ πολ-
λὰ εἰδὼς φυᾷ.
Μαθόντες δὲ, λάβροι
Παγλωσσίᾳ κόρακες ὡς
Ἀκραντα γαρύετον
Διὸς πρὸς ὄρνιχα θεῖον.
id est,

Sapiens multarum rerum gnatus est natura: at discentes procaces inepta loquacitate corui imperfectè admodum garriũt, aduersus diuinum Iouis alitem, ad quem Scholiastes locum, ἀντείνεται δὲ πρὸς τὸν Βακχυλίδην· γέγονε γὰρ αὐτῷ ἀπαγωνιστής. Alius est etiam locus ad finem Nemeorum γ.

— Ἔστι δ' ἀετὸς ὠκὺς ἐν πτανοῖς,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ὁ μὲν ἕλαβεν αἶψα πλόκιον μετὰ μαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγεται ποσίν·
Κεκλήγασι δὲ κολοιοὶ παπτηνὰ νέμονται.

id est,

Aquila in auibus velox est, quæ statim corripit procul vestigans pedibus cruentam prædam: clamosi verò graculi res humiles pascunt. Quibus verbis intelligimus Pindarum se cum aquila conferre, alios verò, vt Bacchylidem, & alios Bacchylidi similes nunc cum coruo, nunc cum graculis. Sic Scoliastes:

Δοκεῖ δὲ τοῦτο τοῦδε εἰς Βακχυλίδην, ἢν γὰρ αὐτοῖς ἡ φάσεις ἀφὶς ἁμίλλας πεφαβάλλει δ' ἑαυτὸν μὲν ἀετῷ, κολοιῷ δὲ Βακχυλίδην.

Ingeniorum inaequalitas.

Similitudine docet Alciatus, aliquam semper obseruari facilè in ingeniis æqualitatem. Sunt enim qui vt falco vel aquila volatu præstent, id est, qui ingenij viribus cæteris anteeellant: sunt & qui dumtaxat humi gradiuntur, vt aues illæ domesticæ, quibus vna est cura vulgatiora tantùm consectari, quod certè referendum est ad debiliora quæque ingenia & minus viuida, quæ tenues cogunt sillquas : quique altiora & magis ardua velint, quàm possint; cùm, vt imperiti pictores, nihil sciant præterquàm simulare cupressum, vt dicquitur Flaccus. Primas tenet inter Lyricos Poëtas Pindarus, Bacchylides inferiora tantùm consectari dicitur. Potest non inconcinnè huc referri, quod in Oratore Cicero ait: *Si quem aut natura sua, aut illa præstantis ingenij vis fortè deficiet, aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamè eum cursum quem poterit.* Prima enim sequentem honestum est in secundis tertiisque consistere. Nam in Poëtis non Homero soli locus est (vt de Græcis loquar) aut Archilocho, aut Sophocli, aut Pindaro, sed horum vel secundis; vel etiam infra secundos. Nec verò Aristotelem in Philosophia deterruit à scribendo amplitudo Platonis: nec ipse Aristoteles admirabili quadã scientia & copia cæterorũ studia restinxit. Reuera tamè suspicor, id Alciatũ traducere voluisse in quosdam legum doctores sibi nullo modo conferendos, à quibus tamen vel impeteretur, vel sugillaretur; vt colligere est ex eius aliquot scriptis. Huic conuenit illud ex Olymp. 10.

Non omnes possunt tenere primas.

——— Ἐπὶ γὰρ ἄλμᾳ
Ὀδὸν ὁδοὶ παρίστεραι.
Μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμι πρέψει
Μελέτα ———

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Viæ sunt aliæ aliis excellentiores: eadem autem non omnes nos alit exercitatio. Ausonius ad Paulinum:

Si vitulum tauro, vel equum cõmittis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aëdona parræ,
Castaneis corylos æquas, viburna cupressis.

Cæterùm mihi videtur alludisse Alciatus ad vetus Adagium, Aquilá in nubibus: cuius explicationem studiosus vbi euoluerit, nonnihil sibi ad huius loci diluciditatem comparabit.

Aquila in nubibus.

sublime.] adiectiuum neutrum pro aduerbio, more Græcorum.

Pindarus.] Pindarus Lyricorum Poëtarũ princeps imitationi inaccessus, vt referunt Horatius lib. 4. Carm. & Macrob. 5. Saturnal. de quo Plinius lib. 7. cap. 29.

Pindarus imitationi inaccessus.

humi semtim serpere.] sic Horatius in Arte:

Serpit humi tutus nimium, timidusq; procellæ,

& 1. Epistol.

nec sermones ego mallem
Repentes per humum, ——

Humi serpere.

Hi sunt Pindaro λόγοι χαμαιπετεῖς.

Bacchylides.] Lyricus Poëta, Cous genere, filius Medonis nothi Bacchylidæ athletæ, vt ait Suidas. Tres fuisse Aelianus tradidit. hunc primum, alium Athenienſem, tertium Arcadem. Porrò mirum videri potest cur hîc Bacchylidem adeò eleuet, qui dictus est Siren ob carminis suauitatem: sic enim in epigrammate τ. ἀνθολογίας.

—— Καὶ λάλα στεγλὼ
Βακχιλίδη. quod imitatus est Politian. Nutricia,
Nec vulgare canit dulcis ab Iulide Siren
Bacchilydes.

Propterea Lactantius in Phœnice (si tamen est eius poëmation) Iuleas voces pro suauissimis & delicatissimis accepit, vocabulo ab Iülide, Bacchilydis melici patria, ducto.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In desciscentes. EMBLEMA CXL.

QVOD fine egregios turpi maculaueris orsus,
In noxamq; tuum verteris officium;
Feciſti, quod capra, ſui mulctralia lactis
Cùm ferit, & propriàs calce profundit opes.

CVm quiſpiam fermè toto ætatis cuniculo prudenter probeq́ue ſeſe geſſerit, & in extrema ſenectute vel etiã poſt præclarè facta, criminis aliquid aut vitij admittit, nec gloriæ debitum ſibi præmium expectat, efficit vt capra, quæ mulctram moto pede diſpergit, totumq́ue lac emiſſum, iamq́ue in mulctrali paratum effundit; vnde natum prouerb. Capra Scyria. Eiuſmodi ſunt qui è felici principio, id eſt, pueritia bene & liberaliter inſtituta, deflectunt ad mores corruptiſſimos, vitamq́ue deploratiſſimam, vt Nero, Tiberius, & ſimiles Rom. Reipub. peſtes, qui è præclaris initiis ſemper in peiora proceſſerunt, & vitam omnium infeliciſſimè clauſerunt. His annumerari poteſt Metellus Pius, qui cætero vitæ tempore continentiſſimus, ad extremum iam ſenex in Hiſpania Conſul, fœdis indulſit voluptatibus. Idem euenit Hortenſio, & Lucullo, & apud Græcos ſapientiſſimo legiſlatori

Capra Scyria.

Exempla eorum qui deſciuerunt à virtute.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Soloni, Antiocho magno, Xerxi, & aliis multis: &, vt etiam ex historia sacra colligere est, Sauli, Salomoni & Samsoni, qui in pejus progressi sunt. Huc adagia referre possum, Auris Bataua. &, Primum Aegina optimos pueros alit: &, Mandrabuli more res succedit. Exempla verò ex Val. Max. cap. De mutatione morum & fortunæ.

Quod sine egregios orsus.] optimum principium. Liuius lib. 1. Vt orsis tanti operis successus prosperos darent.

In noxamq; tuum.] Prouerbialis locutio, vt cùm officium dicitur in maleficium conuerti.

Mulctrale. *mulctralia.*] vas in quo mulgetur, quod & mulctrum, & mulctrale dicitur. Virgil. in Georgicis:

—— implebunt mulctralia vaccæ.

calce.] extrema pedis parte.

Æmulatio impar.

EMBLEMA CXLI.

ALTIVOLAM miluus comitatur degener harpam,
Et prædæ partem sæpè cadentis habet.
Mullum prosequitur, qui spretas sargus ab illo
Præteritásque auidus deuorat ore dapes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours.

Sic mecum Oenocrates agit: at deserta studentum
Vtitur hoc lippo curia tamquam oculo.

AEgrè ferebat Alciatus æmulum quempiam esse sibi syndromum, eum quidem legum interpretem auditores quosdam malè affectos allicientem, qui quantũ poterat, operam dabat, vt eius gloriam obscuraret, vel etiam eruditior haberetur: quem tamen vt imitatorem ignarum grauiùs pungar, perbella vtitur similitudine, ac tum non sibi temperat à cõuiciis, nempè in eum conficto nomine οἰνοκράτης, quasi dicas, vinipotens aut meripotor: & tandem lippum oculis appellat, quod ad iudicij imperitiam refertur. Quemadmodum, inquit, miluus degener comitatur harpam altè volantẽ, vt iis vescatur ciborum reliquiis, quæ ex eius rostro frustulatim concidant: vtque sargus marinus pisciculus mullum piscem consequitur, vt quę pręterierit, arripere queat: eodem modo mecum agit Oenocrates ille, ludimagister bibax, qui relictos à me quosdam auditores excipit: quo iidem vtuntur, tamquam lippo oculo, id est, nullius iudicij doctore, & imperito legum interprete, cui sit Iuris ciuilis abstrusa scientia penitus incognita. Eum itaque hominem maledicentiæ notat, vinolẽtiæ, stultæ cuiusdam imitationis & imperitiæ. Hunc fuisse Alexandrinum nomine, iuris interpretem Alciato infestum non leui cõiectura fassus mihi est Germanus Audebertus, Regiis tributis Aureliæ præfectus: cuius viri certè docti & amici non potest non esse mihi gratissima iucundissimaque recordatio, quem scio à permultis eruditis hominibus officiosè & honorificè cultum, & cum quo sæpe de literis sermones vltrò citroque habui superioribus anteactis annis cùm iuri ciuili operam darem Aureliæ.

Emblema scriptum in quendam σύνδρομον.

Oenocrates.

miluus.] auis rapacissima & gulosissima: de qua Plin. lib. 10. cap. 10. Miluum verò degenerem dixit, vt suo Oenocrati accommodet, quasi extra ordinem doctori, seu potius inerti & imperito leguleio.

Miluus.

harpam.] Harpa auis voracissima, ἀπὸ τοῦ ἁρπάζειν, à diripiendo dicta: de qua Plin. lib. 11. cap. 74.

Harpa.

Mullum] genus marini piscis & fluuiatilis, qui quòd gemina barba insignitur, barbatulus, barbo, vel barbatus dicitur. Huius mentio est apud Plin lib. 9. cap. 17. & 33. cap. 11. quomodo differant inter se fluuiatilis & marinus, notent curiosi.

Mullus.

sargus.] Sargus piscis, de quo iam autè, in mari nascens Ae-

Sargus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gyptiaco, vt est apud Festum: qui teste Plin. eum quem Lutarium nominant, comitatur: & illo cœnum fodiente, hic excitatum pabulum deuorat. Vnde hominem ex aliis laboribus sibi fructum & gloriam vsurpantem, & alienam, vt dicitur, messem demetentem, qui velint significari, sargum & mullum pingunt. Sequitur enim sargi, reliquias mullus, atque vbi ille excitato luto abierit (fodere enim potest mullus) descendit & pascitur, vt retulit Plerius lib. 30.

deserta curia.] Ironicôs dictum, pro decuria, vel auditorio deserto.

lippo oculo.] Ipsemet Alciatus prouerbiale hoc dicendi genus interpretatur Parergôn lib. 6. cap. 12. Vti tamquam lippo oculo, inquit, prouerbialiter dicitur de re qua carere non possumus, cùm tamen damnosa nobis sit. Eleganter Plaut. ad seruos improbos traxit, quos quamuis dominum decipiant, tamen retinet dominus, & vt potest, eorum opera vtitur, cùm vt velit non possit. Eius carmen est in Persa:

Oculo lippo vti.

Ego neque libenter seruio, neque sum hero ex sententia.
Sed quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum
Haud abstinere quit tamen, quin imperet mihi.

Sed & apud eundem in Bacchidibus sic senex loquitur:

Lippo ille oculo seruus est similimus, &c.

Lege Prouerb. Lippo oculo similis.

Curia.

curia.] De curiæ nomine, si vacat, euolue ca. 16. lib. 1. Genial. dierum Alexandri Neapolitani: non enim mihi vacat omnes minutias persequi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Albutij ad D. Alciatum, suadentis, vt de tumultibus Italicis se subducat, & in Gallia profiteatur.

EMBLEMA CXLII.

QVAE dedit hos fructus arbor, cælo aduena nostro,
Venit ab Eoo Persidis axe prius.
Translatu facta est melior, quæ noxia quondam
In patria, hîc nobis dulcia poma gerit.
Fert folium linguæ, fert poma simillima cordi:
Alciate hinc vitam degere disce tuam.
Tu procul à patria in pretio es maiore futurus,
Multum corde sapis, nec minus ore vales.

ALbutij, cuius hoc Epigramma est, Aurelij Iureconsulti meminit Alciatus ipse libro Prætermissorũ 2. Legi apologiam quandam eius nomine aduersus Petrũ Stellam, & Lõgouallium legum doctores. Hic monet, vt Alciatus à tumultibus & factionibus & Italicis seseſubmoueat, & florentissimã Galliam petat, in qua futurus sit commendatior. Sumit argumẽti materiã à pomi Persici tralatione, quod in Perside viru- Albutius.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

lentum fuit, in Italia verò cõsitum, loci mutatione toxicũ habere desiit. Eodem modo si patriã relinquat, in extera regione admirabilem futurũ Alciatũ sperat: sicque tacitè alludit ad illud Euangelicũ, Non est Propheta sine honore nisi in patria sua. Simile est quod Erasmus in quadam ad Alciatum epistola scribit: Pietatis erat, inquit, quòd patriæ tuę potissimũ bonum ciuem præstare volueris: sed Deus voluit eruditionem tuã velut in edito lucere pluribus. Nam virtutis splẽdor nescio quo pacto in sua cuiq; patria ferè obscurior obtingit. Quod apertius (vt carminis nostri enarratione habeamus magis perspicuam) Alciatus ipsemet explicuit oratione quadã Ferrariæ habita, his omninò verbis: Scio, inquit, plerisque suspectam esse posse tam frequentem mutationẽ meam, qui nunc Auenioni, nũc Biturigibus, nunc Ticini, nunc Bononiæ professus sim: nec deerunt qui inconstantiæ hoc tribuant, tamquam nusquam possim consistere, & quod in carmine Horatiano est,

Romæ Tybur amem, ventosus Tybure Romam:

Etenim non bene compositæ mentis argumentũ est, cùm quis huc atque illuc vagus discurrit, nec quiescere potest. Cæterũ mihi excusatio est in prõptu, notissimũque omnibus est, me, dum bellicos tumultus subterfugio, tutãque studiis meis sedẽ perquiro, diutissimè esse peregrinatũ, Principumque iussionibus huc atque illuc agitatum, certã sedem tenere non potuisse. Idem Oratione Ticini habita sic: Quam plurimi vestrũm optimè sciũt, vt belli calamitatibus eiectus, relicta patria trãs Alpes profectus sum: ibi professorio muneri addictus, aliquot annos summa cum gratia moram traxi: quod an illorũ humanitati tribuam, an qualibuscumque nostris studiis, non satis scio. Tria certè magnifica hac in disciplina tribus in celeberrimis gymnasiis mihi contigerunt, quæ nescio (quod citra arrogantiam dictũ sit) an cuiquam alij: primũ vt Auenioni, cùm numquã ad eam diem cathedrã ascendissem, stipendiũ sexcentorum mererer, & ætate longè impar, senioribus tamen æquarer: alterum in Biturigibus, quorum liberalitate magistratus Christianissimi, ipso Rege adiuuãte, secundo quã eò veneram anno duplicatũ mihi est honorariũ, & mille ducentiq; præstiti: tertium est, quòd tam à longinquis partib. in patriã ab excellentissimo Duce nostro accersitus, Senatoria dignitate ornatus, hanc accessionem ne quidem cogitans, tantum abest vt petierim, sum consecutus. Hactenus ille. Nec verò prætermittam hoc Persici symbolũ à Paulo Iouiò explicari in eo Dia-

Locus ex Erasmi epistola.

Locus ex Alciati quadã oratione.

Alter locus ex eodem.

Locus è Paulo Iouio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

logo qui est De notis armorum & amoris, cum inscriptione, *Translata proficit arbos*, ipsique Alciato ascribi. Sed & ponam Persicum notam fuisse eius qui in alio cælo melior sit, tradit Pierius lib. De sacris Aegypt. literis 54.

Que dedit hos.] Cùm Persæ aliquando in Romanos bellum gererent, multis in locis Italiæ Persica implantarunt, quæ in Perside venenū præsentaneum ferunt. Hac tandem arbore hostes extinctum iri sperabant: sed in Italia mutato solo naturam etiam mutauit qua in opinione est Columel. vbi refert, *Persica pyrus vnde.*

— pomis cùm barbara Persis
Miserat, vt fama est, patriis armata venenis;
At nunc expositi paruo discrimine lecti,
Ambrosios præbent succos oblita nocendi.

Id nō videtur Plinio verisimile lib. 15. cui tamen aduersantur Galenus, Paulus Aegineta, Plutarchus, & alij.

Martial. 13. Persica nux.

Vilia maternis fueramus præcoqua ramis,
Nunc in adoptiuis persica cara sumus.

Translatu facta est melior.] Quasdam arbores mutare naturam pro regionum varietate, testis est Plutarch. eo libro quem inscripsit, De facie quæ apparet in orbe Lunæ.

Fert folium linguæ.] Plutarch. commētario De Iside & Osiride, Persicam arborem Isidi consecratā fuisse scribit, quòd linguę folium habeat, fructū cordi simile. Eius hęc verba sunt: *De persica arbore.*

Πρὸς δ' ἐσ αἰγύπτιοι φυτῶν μάλιστα τῇ θεῷ χαίρειν λέγουσι τὴν περσέαν, ὅτι καρδίᾳ μὲν ὁ καρπὸς αὐτῆς, γλώττῃ δὲ τὸ φύλλον ἔοικεν· ὧδεν ὁ δὲν ἄνθρωπος ἔχει πέφυκε θειότερον λόγου, ᾧ μάλιστα τῆ περὶ θεῶν, ἢ δὲ μείζονα ροπὴν ἔχει φορὸς εὐδαιμονίαν· διὸ τῷ μὴ εἰς τὸ χρησίμου ἐσ τὰ ὕδατα καπίνη παρεγχυῶμαι, ὅσια φρονεῖν, εὐχὴ μᾶλλον λέγειν: De stirpibus Aegyptiis maximè consecrātā Deæ aiunt Persęā: quòd eius fructus cordi, folium linguæ speciem referat. Nam eorū quæ in hominem cadere possunt, nihil diuinius est oratione, præcipuè verò de Diis: neque vlla res alia maius ad felicitatē affert momentum. Itaque hîc præcipitur ei qui sit oraculum aditurus, vt sanctè pieque sentiat, & modestè loquatur.

Tu procul à patria.] Virgiliana imitatio è 10. Ecloga:

Tu procul à patria (nec sit mihi credere) tantum
Alpinas, ah, dura niues. ——

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Princeps subditorum incolumitatem procurans.

EMBLEMA CXLIII.

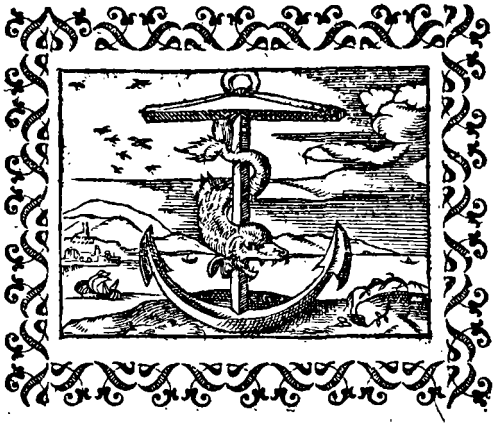

TITANII quoties conturbant æquora fratres,
Tum miseros nautas anchora iacta iuuat:
Hanc pius ergo homines Delphin complectitur, imis
Tutiùs vt possit figier illa vadis.
Quàm decet hæc memores gestare insignia Reges,
Anchora quod nautis, se populo esse suo!

EPigraphe similis mihi videtur sententiæ Marcellini Ammiani, qui 29. lib. grauiter pronunciauit, Impertum curam esse salutis alienæ. Principes enim debent habere perspectum se sibi minimè natos esse, sed sui populi commodo & vtilitati. Plin. lib. 18. ait, Delphinum futuram tempestatem præsagire. Quocirca vt φιλάνθρωπος si nauem ventis agitatam offenderit, tutiùs vt figatur, anchoram quasi humano quodam instinctu dirigit: sic Princeps quisque suorum maximè studiosus esse debet, potissimùm verò sæuiente tempestate & impetu belli, vel etiam infortunio quodam alio impedente, ne Reipub. status possit aliquo modo perturbari, aut etiá comminui. Cæte-

Delphin φιλάνθρωπος.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rùm Delphinum anchoræ alligatum pro insigni & stemmate publico gesserunt olim nõnulli Principes & Imperatores laudatissimi, vt August. Cæsar, T. Vespasian. Seleucus & Nicanor: nostróque sæculo Ald. Manutius, nobilis apud Venetos typographus. quæ de re est elegãtissima παρέκβασις. in Prouer. Festina lentè; apud Erasmum. Nostris etiam tẽporibus Gallici Imperij Thalassiarchus, id est, Admiralius, insigne hoc circũfert, vt nuper laudatus ille nostrorum patrũ ætate Philip. Chabotius. In scuto Vlyssis Delphinum depictum fuisse scribit Plutarch. ad finẽ disputationis, qua quærit, Vtra animaliũ plus rationis habeant an terrestria, an aquatilia. Apponam & id Xenophont. è ἀπομνημον. vbi facit Socratem disputantem cum Dionysiodoro: Quam ob caussam, inquit, Homerus appellat Agamemnonẽ ποιμένα λαῶν: nisi quòd vt pastor suarum ouiũ curam habere debet, quo habeant quæ sunt ad victum necessaria: sic etiam Principem curare est necesse, quæ populo expediant? Non enim tantùm laudatur Agamemnon vt κρατερὸς αἰχμητὴς, sed maximè vt βασιλεὺς ἀγαθὸς, qui nõ se modò bene regeret, sed etiam suis felicitatis caussa esset. καὶ γὰρ βασιλεὺς αἱρεῖται, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι διὰ τοῦτον, εὖ πράττουσι: Rex non eligitur vt sui curam habeat, sed vt per ipsum qui eum elégerunt, in felicitate viuant.

Delphinus alligatus anchoræ.

Anchora Thalassiarchi Gallici.

Præclarus locus Xenophontis.

Titanij fratres.] venti, qui Titanes dicuntur, à patre Titane, Saturni fratre, Gigantes robustissimi, qui pro ventis vsurpantur à Poëtis. *miseros.*] Epitheton conueniens, vt illud est Lucani lib. 8. —— *miseros fallentia nautas*

Sidera non sequimur.——

Titanus.

Anchora iacta iuuat.] Prouerb. Anchoram sacrã soluere. Fuit autem anchora præsidij & salutis typus. Pierius lib. 45. Hierogl. Ad gloriam & felicitatem retulit Pindarus 6. Isthmiorum: Si quis, inquit, hominum sumptu & labore diuinas virtutes exequitur, Deus illi amabilem gloriam præstat, & ἤδη πρὸς ὄλβου βάλλετ' ἄγκυραν θεότιμος ἐὼν: id est, Felicitatis iacit anchoram diuino honore auctus. Quid si huc reuocemus aureũ Plutarchi monitum è vita Solonis: quo loco dicit, Senatu velut anchora firmari ciuitatem? Memini & Euripidem in Hecuba, Polydorum gentis familiæque suæ anchoram nominare, ὃς μόνος οἴκων ἀγκυρά τ' ἐμῆς. qui iam solus generis superest anchora nostri. Aristides oratione Panathenaica prima, dicit Græcos omnes sibi visos fuisse in portu quodam duabus nixos anchoris, quasi gemino fultos præsidio.

Anchora quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In Senatum boni Principis.

EMBLEMA CXLIIII. *Dialogismus.*

EFFIGIES manibus trunca ante altaria diuum
Hinc resident, quarum lumine capta prior.
Signa potestatis summæ, sanctique Senatus
Thebanis fuerant ista reperta viris.
Cur resident? quia mente graues decet esse quieta
Iuridicos, animo nec variare leui.
Cur sine sunt manibus? capiant ne xenia, nec se
Pollicitis flecti muneribusve sinant.
Cæcus at est Princeps, quòd solis auribus absque
Affectu, constans iussa Senatus agit.

Fons Emblematis.

ID agalma Iudicum Thebanorum è variis auctoribus peti posse scio. Certè Plutarchus artigit libro De Iside & Osiride: quod idem Sermone 44. Stobæus retulit ex eodẽ Plutarc. his verbis: ἐν θήβαις εἰκόνες εἰσὶν ἀνακείμεναι δικαστῶν ἄχειρες, ἡ δὲ τοῦ ἀρχεδικαστοῦ μύουσι τοῖς ὄμμασιν, ὡς ἄδωρον ἅμα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἀνέντευκτον οὖσαν: id est, Thebis imagines conspiciuntur

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Iudicum manibus carentes: at summi Iudicis imago conniuet oculis: eò quòd iustitia nec muneribus capi, nec hominum vultu flecti debeat. Alciatus ipse Oratione quadam in laudem Iuris ciuilis hæc ait: Chrysippus Iustitiæ imaginem ita expressit, vt puellari virginis forma, aspectu vehementi, luminibus oculorum acerrimis conspiceretur, quòd videlicet iudicem incorrupto esse iudicio, sanctum, seuerum, contra improbos inexorabilem, vi ac maiestate æquitatis, veritatisque terrificum esse oporteat. Quapropter memoriæ est traditum, magistratuum statuas à Thebanis ita solere formari, vt sine manibus essent: Principum verò clausis oculis, nimirùm eam iustitiæ naturam esse ostendentes, vt incorrupta sit, nec pretio precibúsve, aut alienæ vlli voluptati cedat. Non verebor in vsum rapere meum quæ retulit auctor industrius, multæque lectionis, Alexand. ab Alexand. libr. 3. Thebani, inquit, vt incorruptam iustitiam signarent, nec variari gratia, Iudicum imagines sine manibus, Principis verò sine oculis in foro proposuere, vt signis ostenderent, Iudices affectibus capi non oportere, caussáque definita damnatos vndecimuiris pœnis afficiendos tradebant. Certè legibus diuinis & humanis iudices à muneribus capiundis abstinere debent: iccircò hîc truncis manibus pinguntur. quod non prætermisit Pierius lib. Hieroglyph. 35. Præses ipse captus est oculis, ne affectu quodam moueatur. siquidem, vt ait Cicero Officiorũ 3. neque contra Rempub. neque contra iusiurandum ac fidem amici caussa vir bonus faciet, ne si iudex quidem erit de ipso amico. Ponit enim personam amici cùm induit iudicis. Nam si omnia facienda sint, quæ amici velint, non amicitiæ tales, sed cõiurationes putandæ sunt, quocirca non oculis vratur, sed auribus, ne citò moueatur: & cùm ipsi dicenda est sententia, meminerit se Deum habere testem, id est, mentem suam, qua nihil ipse dedit homini diuinius. Adhæc omnes sedent, quòd animus eorum debeat esse optimè compositus, nec hinc atque hinc flecti, quòd est leuitatis: sedendo etenim & quiescendo fit anima prudens, ait Philosophus. Eustathius ad Iliad. ζ. notat statuas Mineruæ olim omnes sedentis specie fieri solitas. Interdum enim sedere idem est quod consilium capere, vt apud Plautum is qui nimio plus sapere se sedentem asserit. Vulgarúmque est illud, Romanus sedendo vincit, id est consultando. Pierius lib. 43. Lubens huc referrem quæ de iustitiæ imagine olim à Carneade expressa

Locus ex Alciati oratione.

Cur sedens iudicem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gellius adnotauit libr. 14. c. 4. sed quia liber est in omnium manibus, facilè transeo. Velim potius id obseruari diligenter, quæ concisè lib. 14. Histor. var. scripsit Aelian. Olim apud Aegyptios eosdem fuisse iudices, qui sacerdotes erant; quorum Princeps natu proximus in omnes statuendi ius habebat: quem omnium optimum atque æquissimum esse oportebat, Is circa collum imaginem è sapphiro gemma cõfectam gestabat, quæ Veritatis nomine nuncupabatur. Atqui, ait ille, Iudex veritatem non tam in lapide sculptam aut expressam circumferre, quàm in animo mentéque insitam & infixam habere debet.

Sedere quid habeat mysterii.

Cur resident.] Cicero ad finem proœmij Dialogi De claris orat. Sed quò inquit, faciliùs sermo explicetur, sedentes, si videtur, agamus. Cùm idem placuisset illis, tum in propatulo consedimus. hæc ille. Personæ Dialogorum sedere vel dicuntur, vel intelliguntur: Dicuntur quidem in libris Oratoriis, in quæst. Acade. in libr. De nat. Deorum, in Phædro Platonico: Intelliguntur libris De finibus quatuor, in Lælio, in Catone, & multis Platonis Dialogis. Certè M. Tullius videtur semper ambulare, cùm Peripateticum agit, vt 5. De finib. 1. De diuinat. 1. De legib. alias, vt Academicum, vult sedere, quo significet aliquid stabiliùs differi. Constat ex veteribus iudices sedere solitos, cùm quid statuendum esset. Ita enim Iustinianus in Nouella 8. De iudicibus: Sedebunt autem, ait, hi pedanei iudices continuè & nunc in regia basilica, in quibus & tunc domunculis iudicant, &c. Idem in Nou. Vt ab illustrib. & qui super eam dignit. Secundum quod ait, datum est eis super hoc priuilegium, ne cogantur aut sedere cum iudicibus cùm iudicant, aut stare tursus tamquam litigantes. Marcianus l. 7. D. Quod met. caus. Confestim autem pro tribunali te sedentem adiit. Sic in l. 2. D. Ad senat. Tertull. sedere dicitur Prætor: Confestim autem sic erit accipiendum, vbi primum potuit, id est, Prætoris copiam habuit huic rei sedentis. Et in l. 7. D. De in integ. restit.: Confestim autem pro tribunali te sedente adiit. Bonifacius in cap. fin. De sentent. & re iudic. in vi. Sententia, ait, quam scriptam edi, à iudice litigatoribus non recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti. Gellius lib. 7. De Scipione: Et quodam die, ait ius in castris sedens dicebat. Plinius libro 5. Epistol. Sedebant iudices, centumuiri venerant, obuersabant aduocati, silentium longum, &c. Cicero

Iudices cur sedeant.

Pro

Pro Rabir. Accusaui de pecuniis repetundis, iudex sedi. Ad hanc verò rem Plautus in Mostellaria:

Nimio plus sapio sedens.

quis mente graues.] Huc illa Callistrati verba aptanda, quæ habentur l. 19. D. De offic. Præsid. Sed & in cognoscendo, ait, neque excandescere aduersus eos quos malos putat, neque precibus calamitosorum illacrymari oportet. Id enim non est constantis & recti iudicis, cuius animi motum vultus detegit, hæc ille. *Affectui sedati in iudicibus.*

capiant ne xenia.] Prohibetur enim 1. & 6. Deuteronomij, Ecclesiast. 42. & Prouerb. 24. multisque aliis in locis. Refert Plinius 8. Episto. Iulium Bassum accusatum repetundarum, quòd in Bithynia quædam munera ab amicis prouincialibus accepisset. Lex enim dona & munera à magistratibus accipi, imò verò & quid emi vetat, nisi victus quotidiani causse. Hoc tamen addamus licet: Non in totum xenijs abstinere debet proconsul, (ait Vlpian. in l. 6. de offic. procons.) sed modum adiicere, vt neque morosè in totum abstineat, neque auarè modum xeniorum excedat. qua de re verba hæc sunt Seueri & Antonini: Quantùm ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Vetus prouerbium est: οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum est, & per omnia auarissimũ, &c. Qua ratione Plini epistol. 9. ad Seuerianum, ait in causis agendis & exercendis iudiciis non modo pactione, dono, munere, verùm etiã xenijs se semper abstinuisse, vbi rectè subiicit oportere quæ sunt inhonesta, parúmque decora non quasi illicita, sed quasi pudenda vitiare. Sic Spartian. tradit Pescennium Nigrum salaria iudicibus è publico dari voluisse, ne cui essent oneri; adiecisséque, iudicem nec dare debere, nec accipere. *Munera non debent à iudicibus capi.*

Cæcus at est Princeps.] Oculus in Hieroglyph. pro gratia, seu, vt ita dicam, fauore vsurpatur, vt tradit lib. 33. Pierius. Non est quòd suspicionibus aut coniecturis aliquid vspiam tribuat ipse iudex, nec litigantium verbis hæreat, sed probationibus manifestis veritatem inuestiget. Quod elegãti complexus est monosticho Poëta nescio quis:

Μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς:

Ne de lite pronuncies, nisi vtrámque partem priùs audieris. Decretum id dicitur propriè quod causa cognita pronũciatur à iudice: nec enim decretũ dici potest nisi vtraque audita parte. Tertull. Apologetico: Respondendi, altercãdíque potestas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

paret, quando nec liceat inauditos & indefensos omninò dãnari. Huic conuenit l.1.Cod.de condemn.reis: & veterum cõsuetudo qui reos nisi auditos condemnabant, quoniam qui auditi non essent, pro indamnatis habebantur. ex Lycurgi legibus: vt tradit Val.Max.cap.De sapiẽter dictis & factis. Tritum id è Solonis elegiis: Ἄρχον ἄκουε καὶ δικαίως κ' ἀδίκως.

Magistratum gerens audi & iusta & iniusta.

quòd solis auribus absque Affectu,] Memini legere me, Athenienses iudicia de cædibus habituros, ad Areopagum, Martis vicum, ire noctu solitos: iisque qui causas dicerent, affectibus abstinendum fuisse testatur Isocrates Areopagitico. Nolebant enim iudices miserabilium personarum intuitu, vocísque lenocinio, quod magnas ad flectendum, perturbandúmque vires habet, commoueri Longè alia Romanorũ cõsuetudo fuit, qui quocunque modo iudices ad iracundiam vel misericordiã flectebant: quod Cicero facere solet in perorationibus. Celebre est exemplũ Sergij Galbæ, qui reus à Libone trib. pleb. accusatus, quòd prætor contra fidem Lusitanos quosdam interfecisset, cùm nihil haberet quo se purgaret, paruos suos liberos flens commendare cœpit: quo facto ita iudices permouit, vt nihil in eum grauius statuerint. Hanc rationem producendi reorum liberos Fabius lib.6. cap.2. memorat, vt & Val Max.8.cap.1. eámque ter vsurpatam memini à M. Tullio, nempe pro Flacco, pro Sylla, pro Sestio. Idem in Plãciana sic: Non opibus contendo, non auctoritate, non gratia, sed precibus, sed lachrimis, sed misericordia, mecúmque vos simul miserrimus & optimus obtestatur parens: & pro vno filio duo patres deprecamur pro Fonteio: Tendit ad vos virgo vestalis manus supplices easdem, quas pro vobis Diis immortalibus tendere consueuit: cauete ne periculosum superbúmque sit, eius vos obsecrationem repudiare, cuius preces si Dij aspernarentur, hæc salua esse non possent. Quibus ex locis intelligimus quàm graues illæ motuum faces admoueat, vt iudicum animos ad lenitatem & misericordiam impellat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Consiliarij Principum. EMBLEMA CXLV.

HEROVM genitos, & magnum fertur Achillem
In stabulis Chiron erudiisse suis.
Semiferum doctorem, & semiuirum Centaurum,
Assideat quisquis Regibus, esse decet.
Est fera, dum violat socios, dum proterit hostes:
Est q̃ homo, dum simulat se populo esse pium.

CHiron Centaurus Saturni & Phillyræ filius (inde Phillyrides à Poëtis dictus) superiore sui parte homo, equus inferiore, datus creditur Achilli pædagogus, sub quo disciplinas liberales excepisse tradunt. Vt enim ait Homerus, fecit eum oratorem verborum, factorem verò rerum: id est,

—Διδασκέμεναι τὰ δὲ πάντα
Μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι, καὶ ἐρκτήρα τε ἔργων.

Ferina in Chirone natura variis modis exponitur à Mythologis: sed hîc notantur maximè Principum Regúmque consiliarij, qui ferinam quidem & plusquam belluinam naturã referunt, cùm suo principi praua cõsilia suggerũt, vt populares suos pecuniis emungant, vel suo commodo, Reipub. procurẽt

Ferina Chironis natura quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

incommodum. Speciem humanitatis habent, cùm iustitiæ & pietatis imagine populum sibi deuinciunt. Quod itidem explicatum est ab ipso Alciato lib. 9. Parergôn, cap. 13. his omninò verbis: In Græcis auctoribus annotaui, à Chirone Centauro Achillem, aliosque Regum filios ætuditos fuisse fingi, quòd soleant, doctores & consultores Principum natura quidem feri esse, & promptum ad asperiora ingenium habere: humanitatem verò in speciem tantùm præ se ferre. Idem disputat Macciauellius, autor Italus (de quo quid ego cum aliis multis in totum sentiam, nihil habeo dicere, nisi quòd existimem eum in ciuilibus negotiis alioqui perspicacem & magni certè ingenij virum, sed in quo tamen parum aut nihil planè fidei esset & veræ religionis, vt eius scripta quædam testãtur) ille itaque ferè sic disserit c. 18. eius libri, quem de Principe lingua sua edidit: Primùm quidem Principi fidem hosti & aliis cum quibus rem habet, seruandam esse dicit, sed ea tamen lege, ne obesse possit. Si quid enim noxæ importatum iri ob fidem datã Princeps metuat, ei suadet ad fraudem & astus esse recurrendum. Docet perspicuè concertationem omnem legibus vel fraude institui atque perfici: has quidẽ hominum esse, hanc verò belluarum. Sed quia interdum leges non satis esse firmæ ac stabiles videantur, inclinandum animum ad dolos ille præcipit: Principem enim decere, vt humanam & belluinam naturam præ se ferat. quod à veteribus figmento quodam expressum notat in Achillis educatione, quem à Chirone Cẽtauro institutum tradunt, vt significarent Principem quemcumque hac natura duplici præditum esse debere. E belluis autẽ duas in primis proponendas, Leonem nempè & Vulpem: illum quidem viribus, hanc astu & vafritie permultum valere: illum, vt incautus est, non rarò se in retia temerè coniicere: hanc quia non satis virium habeat, fallaciis vti. Quibus argumentis, parũ quidem Philosophicis, ne dicã impiis, Principem eum qui res magnas & periculosas aggrediatur, eásque tutò ad exitum perducere velit, fraude instructissimum esse debere, docet non tam πολιτικὸς ἀνὴρ, quàm ἄθεος.

Macciauellius Italus.

Huc ferè pertinet Ciceronis illud ex primo lib. Offic. Duobus modis fit iniuria, aut vi, aut fraude: fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur: sed fraus odio digna maiore.

genitos.] liberos.

magnum Achillem.] Diximus in superioribus, Magni cognomen paucis quibusdam, & iis illustribus, tributum esse, vt

Magni cognomẽ quibus tributũ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Alexandro, Pompeio, & aliis. Plutarch. in Pompeio.

Semiferum Centaurū.] De Centauris ea mihi minimè repe- *Centauri*
renda sunt, quæ studiosè tradit Palæphatus eo, quem scripsit, *qui.*
libro De non credendo fabulis. Id duntaxat è Plinio, lib. 7. c. 56. Pugnare, inquit, ex equo, Thessalorum inuentum est, qui Centauri appellati sunt, hinc nata fabula quòd biformes dicantur, *διφυεῖς* ab Isocrate, inferiori parte referentes equum, superiore hominem. Dicuntur autem Centauri, *κένταυροι*, stimulatores, à *κεντέω*, stimulo, sic enim & *ἱππηκέντωρ*, equorum stimulatores Luciano nominantur., id est, equites, nec modò qui vehuntur equis, sed qui sunt assueti prædis: quales sunt & aulici permulti, & alij quidam regulivu & vicani illi præfecti qui apud nos honorifico nomine Gentiles homines appellantur. Aliunde ducit etymon centauri Tzezes 7. Chiliad. Historia 99. nimirum à *κεντῶ καὶ αὔρα*, sed nihil ad hoc nostrum argumentum.

Opulentia tyranni, paupertas subiectorum.

EMBLEMA CXLVI.

HVMANI *quod splen est corporis, in populi re*
Hoc Cæsar fiscum dixerat esse suum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Splene aucto reliqui tabescunt corporis artus.
Fisco aucto arguitur ciuica pauperies.

Lien quid & eius officiũ.

SImilitudine ostendit opulentiam tyranni, caussam esse subditorum inopiæ. Vt enim in corpore humano si splen sit auctior & tumidior, tabem & maciem cæteris partibus inducit. Rationem adfert Aristot. in Problem. Quòd splen multam ad se trahit materiam, quæ transire in alimentum debebat. Constat enim, ait ille, homines parui splenis pingues effici. Splen autem viscus est in sinistra animalis parte, succos ad se attrahens crassos & melancholicos in hepate genitos. Lienem Latini vocant, de quo Galenus lib. 4. De vsu partium cap. 15. Id verò Traiani Cæsaris apophtegma fuit: siquidem fiscum lienem appellabat, quòd eo crescente reliqua membra tabescerent. Magno certè regni & Reipubl. malo Princeps auarus nascitur, cui nimirum census publici, & vectigalia plus æquo placeant. quo fit, vt miserrima plebecula cogatur ad egestatem & extremam pauperiem, cùm tyrannus in suorum possessionem violenter irruit, eorúmq; peculium depeculatur. Certatim à doctis illud Tiberij celebratum est: Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere. Quo damnabat tyrannos illos δημοβόρους, qui suis abradunt quicquid possunt, & sic importuniùs in fiscum suum conuertunt, vt à misera plebecula non pellem modò, sed & carnes ipsas detractas velint. Eandem sententiam, sed aliis verbis expressam ab Alexandro Macedone, literis proditam habemus. Huic enim cùm displicerent exactiones, eorúmque potissimùm qui à subditis ampliores vectigalium reditus, quàm per fortunas hominum liceret, extorquebant, apud suos dictitabat, κηπωρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα, Olitorem odi qui radicitus herbas conuellit, atque ab ima stirpe arbores excidit. Artaxerxes Longimanus dictitabat, Addere quàm auferre magis esse regium: Ptolemæus Lagi filius, Ditare quàm ditem esse, conuenientius esse regi. Notum illúd, Lucri bonus est odor ex re qualibet. Sed ad illustrationem hæc quæ sequuntur, placuit, adiicere. Theodoricus scribens ad Marcellum Aduocatum fisci, apud Cassiodor. Variar. lib. 1. Epist. 22. Nõ quoties superes, ait, sed quemadmodũ vincas inquirimus: non quæras de potestate nostra, sed de iure victoriæ: quando laudabilius à parte fisci perditur, cùm iustitia non habetur. Nam si dominus vincat, oppressionis inuidia est: æquitas

Traiani dictum.

Louis præclarus e Cassiodore.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

verò creditur, si supplicem superare contingat. Et libro 4. Epist. 37. Crementa fiscalium tributorum iustissimo sunt pensanda iudicio: quia seruientium imminutio est huius illationis accessio, quantumque pars illa proficit, tantum se hæc à firmitate subducit. Sed à nobis, qui fisci vtilitatem stabili volumus diuturnitate consistere, excludenda est dispendiosa semper enormitas, ne augmento suo tumens summa deficiat, incipiatque magis deesse, quia immaniter visa est accreuisse. Rectè itaque idem Cassiod. lib. 1. Fit interdum caussa mala fisci, vt bonus Princeps esse videatur. Rarò enim (vt ejusdem Cassiodori verbis vtar) vtrumque sub admiratione perfectum est, vt & fiscus cresceret, & priuata vtilitas nulla damna perferret. Ex Alciati lib. Parergôn. §. cap. 6. notanda hæc Pliniana ex Panegyrico ad Traianum: Quæ præcipua tua gloria est, sæpè vincitur fiscus: cuius mala caussa numquam est, nisi sub bono Principe. Iulius Capitolinus in M. Antonini vita, fisco in caussis compendij numquam indicans fauit. Eutropius & Sextus Aurelius in Constantij, seu Iuliani vita: Pompeia Plotina, incredibile dictu est, quantum auxerit gloriâ Traiani: cuius procuratores cùm calùniis prouincias agitarent, adeò vt vnus ex iis diceretur locupletum quemque ita conuenire, Quæ habes? vnde habes? pone quod habes: illa coniugem corripuit, atque increpans, quòd gloriæ suæ esset incuriosus, talem postea reddidit, vt exactiones improbas detestans, fiscum lienem vocaret, quòd eo crescente reliqui artus tabescunt. Et hæc quidem bonorum Principum exempla sunt. Hactenus Alciatus. 2. Locus ex Alciati Parergo.

fiscum.] Fiscus, receptaculum nummorum est, proprieque principis, l. 1. § hoc interdictum, D. ne quid in loco publ. Res fiscales, air Vlpian. quasi propriæ & priuatæ principis sunt: à fiscis, id est sportulis, vt apud Asconium 2. Verrina, quæ nummorum receptacula sunt, ad maioris summæ pecunias capiendas. Hinc confiscare deflexum verbum, pro deferre ad fiscum principis. Et apud Sueton. in Augusto confiscata bona, quæ fisco sunt adiudicata. Aerarium verò publicum est, populique Romani, quod Plinius Iunior testatur in panegyrico. *Fiscus quid.*

arguitur ciuica pauperies.] Constans Imperator Romanus dicebat opes publicas melius à priuatis pluribus haberi, quàm intra vnum Principis claustrum reseruari. Nec alienum est ab eo quod ad Nicoclem scripsit Isocrates: χρημάτων ἴσθι, in-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quit, σοὶ τοῦ καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους δρᾷς εὐπορωτέρους καὶ σωφρονεστέρους γινομένους διὰ τὴν τὴν ἐπιμέλειαν: Argumentum hoc tibi sit imperij rectè honesteque administrati, vbi videris eos, quibus præes, tua diligentia curaque locupletiores & ditiores factos.

Quod non capit Christus, rapit fiscus.

EMBLEMA CXLVII.

EXPRIMIT *humentes, quas iam madefecerat antè*
Spongiolas, cupidi Principis arcta manus.
Prouehit ad summum fures, quos deinde coercet,
Vertat vt in fiscum quæ malè parta suum.

Commentum Principum auarorum.

PRincipes auari eos publicis & maximis functionibus præficiunt, quos ingeniosos & strenuos esse norunt, qui si aliquando ad rem plus æquo attenti publica in priuatum transfundant (quales potissimum solent esse qui fisci rationes tractant) ita vt populum & regiones sibi commissas expilent, sæpenumerò damnantur capitis, maleque parta bona fisco addicuntur, suntque tamquam spongiæ, quæ pro arbitrio nunc humectantur, aut arefiunt. Exempla quam plu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rima sunt in monumentis antiquitatum, sed & nostris Galliæ annalibus; quæ non placet huc adducere, quòd peruia sint. Satis autem nunc erit subiicere quod Suetonius de Flauio Vespasiano scripsit: Solus est in quo merito culpetur pecuniæ cupiditas, inquit: non enim contentus omissa sub Galba vectigalia reuocasse, noua & grauia addidisse: negotiationes quoque vel priuato pudendas propalam exercuit. Creditur etiam procuratorum rapacissimum quemque ad ampliora officia ex industria solitus promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem vulgò pro spongiis dicebatur vti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Cæterùm neminem latere velim epigraphen huius tetrastichi tractam esse ex caussa XVII. q. 7. can. Maiores, sic enim scriptum reperio: Maiores nostri ideò copiis omnibus abundabant, quia decimas Deo dabant, & Cæsari census reddebant: modò autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum Deo decimas, modò autè tollitur totũ. Hoc tollit fiscus, quod non capit Christus.

Vespasiani astus & auaritia.

Locus à Pontificio iure.

Principis arcta manus.] Alludit ad illud Ouidianum:

An nescis longas Regibus esse manus?

Prouerbium, Longæ Regum manus, fortè non malè, arcta manus sumetur pro auara & rapaci.

Prouehit fures.] i. depeculatores. Furum enim nomen generis est.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Principis clementia,

EMBLEMA CXLVIII.

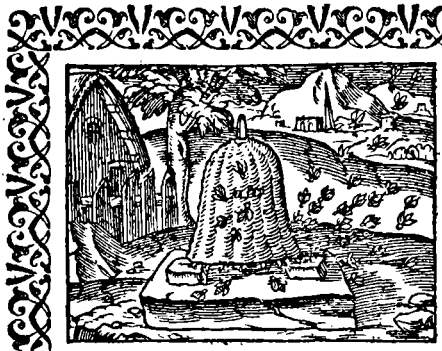

VESPARVM *quòd nulla vnquam Rex spicula figet,*
Quodq́ aliis duplo corpore maior erit:
Arguet imperium clemens: moderataq́ regna,
Sanctaq́ iudicibus credita iura bonis,

Vespa pro apibus abusiuè. Apum natura.

VEsparum vocabulum pro apum nomine hîc sumi καταχρηστικῶς docti quidam homines coniiciũt. Alij non minus eruditi citra figuram id scribi arguũt. Harum itaque hæc natura est, vt quem sequantur, Principem habeant aliis proceriorem, & quasi honore potiorem, qui quamquam imperium in alias habeat, aculeo tamen caret, quod his testatur verbis Basilius homelia 8. in Hexaëmeron: ἐστὶ κέντρον τῷ βασιλεῖ μελισσῶν, ἀλλ' οὐ χρῆται τούτῳ πρὸς ἅμυναν. νόμοι τινὲς εἰσὶν οὗτοι τῆς φύσεως ἄγραφοι, ἀργοὺς εἶναι πρὸς τιμωρίαν τοὺς τῶν μεγίστων δυναστειῶν ἐπιβαίνοντας. id est, Regi apum aculeus est, sed eo ad vlciscendum non vtitur. Sunt hæ naturæ leges non scriptæ, vt quisque maxima est potentia præditus, ita tardum ad puniendum esse oportere, hæc Basil. Eadem ferè retulit D. Ambros. Hexaëmer. lib. 5. cap. 20. Aelia. historiæ animal. 1. &

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

5 Dio Chrysostom. Orat. de regno, 4. Sed audiamus Principem Stoicorum Senecam. Sic enim lib. De clementia: Maiorem potestatem non oportet esse noxiam, si ad naturæ legem componitur. Natura enim commenta est regem, quod ex aliis animantibus licet cognoscere, & ex apibus, quarum regi amplissimum cubile est, medioque actutissimo loco. Et ibid. Præterea insignis Regi forma est, dissimilisque cæteris, tum magnitudine, tum nitore. Hoc tamen maximè distinguitur. Iracundissimæ, ac pro corporis captu pugnacissimæ sunt apes, & aculeos in vulnere relinquunt: Rex ipse sine aculeo est. Noluit illum natura nec sævum esse, nec vltionem magno constaturam petere, telumque detraxit, & iram eius inermem reliquit. Exemplum hoc magnis Regibus ingens est. Est enim illi mos exercere se in paruis, & ingentium rerum documenta minima agere. Pudeat ab exiguis animalibus non trahere mores, cùm tanto hominum moderatior animus esse debeat, quanto vehementiùs nocet. Vtinam quidem eadem homini lex esset, & ira cum telo suo frangeretur, nec sæpius liceret nocere quàm semel, nec alienis viribus exercere odia, hæc ille. Et hoc optimo Principi symbolum propositum est, vt inter alias virtutes, quibus opus habet ad suæ Reipubl. administrationem, nihil animi moderatione habeat antiquius. Etenim eius auctoritas & agendi facultas, etiamsi maior sit quàm in aliis, minimè tamen sævire debet, iisque quibus præest, terrificum se præbere. Nam inter virtutes alias, quæ Principem maximè deceant, clementia est. M. Antoninus, qui Philosophi cognomen non abre est consecutus, nihil quicquam esse dicebat, quod Imperatorem Romanum magis deceret, quàm clementiam: eamque ob caussam neque in rebelles suos sævitum voluit. Rectè apud Claudianum Theodosius Honorio filio salubre hoc consilium ingerit:

Clementia vera princ. pii virtus.

Sis pius in primis: nam cùm vincamur in omni
Munere, sola Deos æquat clementia nobis.

Ouid. 1. de Ponto eleg. 3.

Sed piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox.

Compertum est Cæsarem Iulium Deorum numero ascriptum, quòd clemens ac placabilis in eos fuerit, à quibus iniuriam bellis ciuilibus acceperat. Eadem virtus Augustum consecrauit: Pij cognomen dedit, alioſque permultos immor-

Iulij Cæsaris clementia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Veri piique Imperatores.

talitate donauit. Pyrrhi Epiſotæ laudatur animi moderatio, qui iuuenes, à quibus inter pocula irriſus erat, & conuiciis impetitus, illæſos abire ſuit, cùm vnus ex iis reſpondiſſet id vini cauſſa contigiſſe. Celebratur eò plus Auguſtus Cæſar, cuius gratia cùm Senatus iis adempturus eſſet ius teſtãdi, qui eum cõtumeliis & probris affeciſſent, non eſt paſſus id decerni, vt eſt apud Suetonium. Eam ipſam patientiam initio imperij finxiſſe Tiberium, teſtis eſt Cornelius Tacitus. Nam libellos famoſos & dicta in ſe mordacia diſſimulauit, eorũque auctores ad cognitionem vocari noluit. Vſurpabat enim illud ſæpenumerò, In libera ciuitate liberas etiam linguas eſſe debere: & ſi quando hæc aperta feneſtra eſſet, nullas alias in Senatu fore lites, & accuſandi occaſiones. Magas Poëta quidam in ludis publicis Philemonem perſtrinxerat, Is cùm veniſſet in Philemonis poteſtatem, ſtatim miniſtro cuidam Philemon præcepit aperta voce, vt maledico caput gladio amputaret: ſed clam, vt nudo enſe ceruices attingeret, moxque vt eum illæſum abire ſineret, eique daret nuces, talos, pilam, & alia quædam ludicra. Quibus ille Princeps apertè indicabat, ſe aculeũ quidem habere, ſed eo vti minimè velle, deque potẽtiore maledicere, magis eſſe puerorum quàm virorum. Eam regiam virtutem & actionibus aliis permultis certè heroicis, ſic reſcripto egregiè probarunt Theodoſius, Arcadius, & Honorius: cuius reſcripti ad Rufinum hæc formula: Si opprobrium ex leuitate proceſſerit, negligendum: ſi ex furore & inſania, condolendum, ſi ab iniuria, remittendum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Salus publica. EMBLEMA CXLIX.

PHOEBIGENA erectis Epidaurius insidet aris
Mitis, & immani condatur angue Deus,
Accurrunt ægyi, veniatque salutifer orant,
Annuit, atque ratas efficit ille preces.

Æsculapius cur Deus habitus.

ÆSculapius insignis Medicus, Dianæ precibus Hippolytum ab equis discerptum in vitam reuocauit: quam ob rẽ Iupiter iratus eum fulmine percussit. Post mortem Deus est habitus, & sub serpentis imagine diuinis honoribus affectus. Adhæc tali cultus effigie Romam graui pestilentia laborantẽ dicitur liberasse, ad quam tandem deductus est à fano sibi sacro, quod erat quinque millibus ab Epidauro passuum. Historiam hanc fusius pertractant Valer. Max. c. De miracul. libro 1. Plin. 24. cap. 4. Diuus Auguſt. De ciuit. 3. cap. 17. meminit & Lactantius variis locis ex quo notum illud Sereni:

Qui colis Ægeas, qui Pergama, quique Epidaurum,
Qui quondam placida tectus sub pelle draconis
Tarpeias arces, atque indita templa petisti,
Depellens tetros præsenti numine morbos,

Serpẽs quid.

Hoc serpentis inuolucro nihil aliud verius & expressius intelligi datur, quàm Seruator noster Christus, verus animarum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nostrarũ Aesculapius salutis humanæ vindex, qui sub serpentis figura in deserto à Mose legislatore appensus, omnes omnium morbos & vulnera sanitati restituit, & in cruce tandem omnes noxas & crimina expiauit. Cæterùm non immerito salutis notam serpens sibi videtur vindicasse, à quo nimirum multa in humanum genus remedia ptoficiscuntur: qua de re pluribus lib. 16. De sacris Aegyptiorum literis Pierius. Aesculapium etiam, præter alios. Medicorũ præsidem Plutar. Sympos. 9. quæst. 10. tradit. Sed occurrit interea mihi locus è 2. Artemidori lib. De somniis qui ait, per Aesculapium in tẽplo erectum, & in basi stantem, significari quoddam bonum præsagium. Qui si moueatur, aut accedat, morbum & pestem portẽdit: tum enim maximè hominibus eo Deo est opus. His autem qui ægrotant, saluté prædicit. At non videtur omittendum, quod veterum monumentis proditum est. In numo Antiochi Soteris, SALVS Dea Romanis habita pingebatur forma mulieris, habitu regio sedentis, pateram tenentis, iuxta quam erat ara, & ad aram inuolutus anguis caput attollens. Plerique nostra ætate viri eruditi coniiciunt ab Alciato hîc tacitam esse factam allusionem ad Ambrosianum illum anguem, qui Mediolani visitur in marmorea columna erectus ipsa æde D. Ambrosij.

Serpẽs salutis symbolũ.

Anguis Ambrosianus Mediolani.

Epidaurus.]ab vrbe notissima Peloponnesi in sinu Saronico, ex qua in serpentis imagine Romam adductus creditur. Propertius:

Est Deus extinctum Cressis Epidaurius herbis,
Restituit patriis Androgeona focis.

Lege Ouid. lib. 15. Metamorph.

Annuit, atque ratas.]Ouidium imitatur 1. Fastorum:

Efficiatque ratas vtraque Diua preces.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Respublica liberata. EMBLEMA CL.

CÆSARIS exitio, ceu libertate recepta,
Hæc ducibus Brutis cusa moneta fuit.
Ensiculi in primis, quem pileus insuper astat,
Qualem missa manu seruitia accipiunt.

Numisma M. Brutæ.

OCciso in Senatu Iulio Cæsare à Bruto, Cassio, & cæteris cõiuratis, ijs ceu libertate populo restituta, fabricari numisma voluerũt, in quo sculpti erãt duo pugiones adiecto pileo. Pugio cædem patratam omninò significabat: pileus verò libertatem, vt refert Dion lib. 47. Vulgare olim prouerbium fuit, Vocare ad pileum, cuius meminit Noctium Atticarum 7. c. 4. Gellius, & Macrobius 1. Saturnal. Aurelius Victor scribit, mortuo Nerone sic cunctas prouincias, omnemque Romam exultasse, vt plebs inducta pileis manumissionum, tamquã sæuo exempta dominio triumpharet. Compertum habemus libertatis indicium pileum fuisse: vnde & qui serui libertate donabantur, pileum gestabant raso capite. Longum esset auctores huc aduocare, qui longè multi idem tradiderunt.

Pileus, signũ libertatis.

missa manu seruitia.] Serui manumissi, liberi facti, aut libertate donati Seruitiorum nomen pro seruis, præter cæteros in Catilinario vsurpat Sallustius, & Cicero sæpè.

seruitia.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In vitam humanam. EMBLEMA CLI.

PLVS ſolita humanæ nunc deſle incommoda vitæ,
Heraclite: ſcatet pluribus illa malis.
Tu rurſus, ſi quando alias, extolle cachinnum,
Democrite: illa magis ludicra facta fuit.
Interea hæc cernens meditor, qua denique tecum
Fine ſteam, aut tecum quo modò ſplene iocer.

Heraclitii fletus & riſus Democriti.

HEraclitus quoties domo egrederetur, ineptias humanas fletu ſolebat excipere: quòd omnia illi miſera & deplorãda viderentur: contrà Democritus eadem de cauſſa ridebat effuſiùs, quòd humanas actiones ludicras & ſtultas conſpiceret: qui ſi hodie reuiuiſcant, amplior ẽ quidem & vberior ẽ vel luctus vel riſus materiã offendent, quàm vnquam antea, cùm omnia in dies deteriora fiant: quando enim vberior vitiorum copia? quando maior auaritiæ patuit ſinus? Verè Horatius:

Damnoſa quid non imminuit dies?
Aetas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

Dubium itaque relinquitur, vtrum ſequi ſit ſatius, cùm ſit vtrumque

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

trumque nec planè tutum, nec omninò probatum. Seneca in lib. De tranquillitate vitæ, 1. ca. 15. opinionem Democriti meliorem fuisse, & ad imitandum accommodatiorem, quàm Heracliti fletum, ait. In qua sententia fuit etiam Satyra 10. Iuuenalis. Sed præstat audire Philosophum eundem lib. 2. De ira, sic disputantem: Heraclitus, quoties prodierat, & tantum circa se malè viuentium, imò malè pereuntium viderat, flebat: miserebatur omnium qui sibi læti felicesque occurrebāt; miti animo, sed nimis imbecillo & ipse inter deplorandos erat. Democritum contrà aiunt numquam sine risu in publico fuisse: adeò nihil illi serium videbatur eorum quæ seriò gerebantur. Vbi isti hîc iræ locus est? Aut ridenda omnia, aut flenda sunt. Non irascetur sapiens peccantibus: quare? quia scit neminem nasci sapientem, sed fieri: scit paucissimos omni æuo sapientes euadere, quia conditionem humanæ vitæ perspectam habet. Nemo autem sanus naturæ irascitur. Quid enim si mirari velit non in syluestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta sentesque non vtili aliqua fruge compleri? Nemo irascitur, vbi vitium natura defendit. Placidus itaque sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed correptor peccantium, hoc quotidie procedit animo: Multi mihi occurrunt vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi auari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciet, quàm ægros suos medicus. Cæterùm Emblema sumptum est ex incerti Poëtæ Græci Epigrammate, quod eiusmodi est:

Pulcher Seneca locus.

Τὸν βίον, ἡράκλειτε, πολὺ πλέον ἤπερ ὅτ' ἔζης
Δάκρυε, νῦν ὁ βίος ἐστ' ἐλεεινότερος.
Τὸν βίον ἄρτι γέλα δημόκριτε τὸ πλέον ἢ πρὶν,
Νῦν ὁ βίος πάντων ἐστὶ γελοιότερος.
Εἰς ὑμέας δὲ καὶ αὐτὸς ὁρῶν τὸ μεταξὺ μεριμνῶ
Πῶς ἅμα σοὶ κλαύσω, πῶς ἅμα σοὶ γελάσω.

Typus Emblematis.

Heraclite.] Heraclitus Philosophus Ephesius, cuius vitam repete ex Laërtij lib. 9.

Heraclitus.

extolle cachinnum.] deride, naso suspende aduneo. Cachinnus, fictum vocabulum est à sono risus. Est enim risus elatus, & solutus. Persius 1. Satyra:

Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Democrite.] Democritus Abderita fuit, de quo Plinius variis locis, & lib. 9. Laërtius. Gelasinū fuisse cognominatum ob risus petulantiam notant veteres plerique. Iuuenalis:

Democritus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
Democritus,
splene iocer.] abunde rideam. Lien siue splen, sedes est risus. Persius Satyr. 1.
—— sum petulanti splene cachinno.

Aere quandoque salutem redimendam.

EMBLEMA CLII.

ET pedibus segnis, tumida & propendulus aluo,
Hac tamen insidias effugit arte fiber.
Mordicus ipse sibi medicata virilia vellit,
Atque abicit, sese gnarus ob illa peti.
Huius ab exemplo disces non parcere rebus,
Et, vitam vt redimas, hostibus æra dare.

Castoris seu fiuri solertia.

APologus est AEsopicus de Castore, quem proditum est in venatione deprehẽsum suos sibi testes abscindere, atque eos proiicere, gnarum se eorum præcipuè caussa peti: Idque signat, ὅτι τοὺς ἀνθρώπων οἱ φρόνιμοι ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας οὐδένα λόγον τῶν χρημάτων ποιοῦνται, hoc est, Viros prudentes suę

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

salutis gratia non debere vllam pecuniarum rationem habere: id est, non ægrè ferendam esse pecuniæ iacturam. Potissimùm verò vrgente necessitate non magni est ducendum nummorum dispendium facere, si modò vitæ hoc pacto possit consuli. Id Aristippus suo exemplo demonstrauit, qui cùm in eadem naui secum piratis versari cognouisset, suas omnes pecunias de industria in mare proiecit, imprudenter se id fecisse simulans: præuiderat enim se ab iis quibuscum nauigabat, spoliatum, & in aquas propter pecuniam præcipitem datum iri. Vt itaque abesset effectus, causam sustulit. Idem Crates Thebanus cùm thesaurum sponte perderet, Hinc abite, ait, malæ diuitiæ, satius enim est à me vos demergi, quàm ego à vobis ipse. Simile quid apud Plutarch. traditur de Philoxeno, qui cùm opulentissimam hæreditatem nactus esset, & pestiferas aduenarum delicias obseruasset, Per deos, inquit, me illa non perdent, sed ego illa potiùs. μὰ τοὺς θεούς ἐμὲ ταῦτα ἀγαθὰ ὄντα οὐκ ὀλεῖ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα. Non secùs quàm Catullus ille, de quo Satyra 12. Iuuenalis, qui maximo in discrimine tempestatis, partem suarum rerum quibus nauis onerabatur, proiecit in pelagus, quò nauis facta leuior, commodiùs portum appelleret. *Aristippi cautio.*

Accidit & nostro similis fortuna Catullo,
Cùm plenus fluctu medius foret alueus, & iam
Alterum puppis latus euertentibus vndis
Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem, decidere iactu
Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno
Testiculorum, adeò medicatum intelligit inguen.

Cui potest esse affine Ouidianum illud primo De remediis

Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas animo, quicquam tolerare negabis?
At pretium pars hæc corpore maius habet.

Huc confer Adagium, Pax redimenda.

propendulus.] propter pedum tarditatem, & ventrem pendulum.

Mordicus.] ὀδάξ, morsicatim, mordendo. Id tamen Plinius negat lib. 32. cap. 3. non enim testes eorum, quæ vocantur Castorea, ab ipsis amputari censet, ex Sextij cuiusdam rei medicæ diligentissimi scriptoris sententia, sed paruos esse *Cõtrouersum an fiber sibi testes excindat.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

subſtrictoſque & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe. Sic Aelianus hiſtoriæ animal. lib. 6. cap. 33. ait à Caſtore cauſſam ab inſequentibus venatoribus, cur tam cupidè peratur, non ignorari: idcircò mordicus ipſe premens vſque incumbit ad elidendos teſtes, quouſque abſciderit, & ſic eos abiecerit, tamquam homo ſumma prudentia in latrones incurrens, quæcumque portat, ad ſe redimendum exponit. Quòd ſi poſteaquàm exactus & ex periculo ſeruatus fuerit, ab inſectantibus iterum vrgeatur, hic ſeſe alleuans, atque quamobrem inſequi vlterius pergere non debeant, cauſſam oſtendens, ad reuertendum, quòd iam ea parte, quam expetunt, careat, venatores inducit. Sæpè etiam nunc teſticulis præditus, cùm à venatorum conſpectu ſe longiſſimo curſu remouerit, eam partem deſideratam ita aſturè comprimit & occultat, vt non habere viſus inſectatores fallat. hæc ille ferè. Sed & Apul. lepidiſſimè in lib. 1. Aſin. aur. apud quem Socrates quidam loquens de Meroë anu ſaga: Amatorem, ait, ſuum, quòd in aliam temeraſſet, vnico verbo mutauit in ferã Caſtorem: quòd ea beſtia captiuitatis metuens, ſe ab inſequẽtibus repræciſione genitalium liberat, vt illi quoque ſimile, quod Venerem habuit in aliam, proueniret. Sed referam hue hiſtoriam nobilem Conſtantini Manaſſis ex Annalib. quòd ad hunc locum faciat: Michaëlus quidem Imperator audita tyranni ferocia, impetu, defectione, ſuamet ſponte throno imperiali ceſſit, hoc ipſo facto diuinis Chriſti iuſſis ſatisfaciens, & erga perſecutorem non aliter ſeſe gerens, atque caſtor ſuo ſiber facere conſueuit. Legimus enim in priſcis illis monumentis eorum, qui de animalibus ſcripſere, fibrũ animal eſſe, quod in vtroque viuat elemento, & teſtes habeat arcẽdis quibuſdam morbis ſanè grauibus conducibiles. Quod cùm plerique venatores norint, animal canibus longè velociſſimis inſectantur. Huius pugnæ cauſſam cùm ipſe fiber etiam cognitam habeat, perhibent eum morſu reſectos teſtes abiicere, atque ita currentem ſaluti ſuæ conſulere: quo facto, venatores feram perſequi deſinant. Sic nimirum Michaëlus quoque volens imperium reſignauit Leoni belluinis moribus & indole ferina prædito, qui oriundus erat ex Armenia, &c. Commodè obtulit ſeſe mihi aliis implicato, & ad alia cogitanti, locus ex Ammiano Marcellino, ex 17. lib. quo loco faſtuoſus Rex Sapor Conſtantio Imperatori ſuadebat, vt regni parte vltrò cederet: Poſtremò, inquit, ſi morem gerere ſuadenti volueris

Locus Apulei.

Ex Conſtantino Manaſſe, hiſtoria de Michaele Imp.

Ex Ammiano Marcell.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fectè, contemne partem exiguam semper luctificam & cruentam, vt cætera regas securus: ac prudenter reputans medelarum quoque artifices vrere nonnumquam & secare, & partes corporum amputare, vt reliquis vti liceat integris: hocque bestias factitare, quæ cùm aduertant cur maximoperè capiantur, illud propria sponte amittunt, vt viuere deinde possint impauidè. Hæc Ammian. quo manifestè allusum constat ad Castorem.

medicata.] medicinis apta, vt apud Martialem, medicata pocula: medicata vina, apud Columellam lib. 1. cap. 6. *Medicata.*

adeò medicatum intelligis inguen,

vt paulò antè Iuuenalis. Has partes Castoris genitales, vocant medici Castorea, quæ medentur multis morbis, vt vertigini, tremulis neruorum vitiis, paralyticis, iis qui affecto sunt stomacho, ischiadicis, aliisque. Quidam referunt, post genitalium amputationem, si Castor iterum petatur à venatoribus, erigere se, & ostendere nihil expectandum amplius.

sese quarus ob illa peti.] Verba Plinij sunt lib. 8. cap. 30. quòd eadem partes sibi ipsi Pontici amputant fibri, periculo vrgente, ob hoc se peti gnari.

æra.] pecunias: materia pro materiato.

vitam vt redmas.] vt qui, apud Saluianum, contemptis diuitiis vitiis non succubuerunt, auri & argenti cupiditate non victi, sparsis, quod dicitur, redemerunt crimina nummis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cum laruis non luctandum.

EMBLEMA CLIII.

AEACIDÆ moriens percussu cuspidis Hector,
Qui toties hosteis vicerat antè suos,
Comprimere haud potuit vocem, insultantibus illis,
Dum curru & pedibus nectere vincla parant.
Distrahite vt libitum est: sic cassi luce leonis
Conuellunt barbam vel timidi lepores.

Locus Homeri.

ID sumptum esse liquet ex Homericę Iliados χ. Græci Hectorem ab Achille iam interfectum circumstantes impetebant, & mortuo insultabant, nec erat quisquam qui extincto vulnus non infligeret Sic enim Homerus:

—— Ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες ἀχαιῶν,
Οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος. οὐδ' ἄρα οἱ τίς ἀνουτητὶ γε παρέστη. hoc est,
At reliqui Graij accurrunt cinguntque cadauer,
Hectoris eximiam speciem formamque stupentes:
Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.

Cæterùm videtur distichon Emblematis tertium è quodam incerto auctore petitum, cuius tale est Epigramma:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτ' τι καὶ αὐτοῖς
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

quod sonat,

Post mortem, Danai, nostrum configite corpus:
Et lepores audent cæco insultare leoni.

Verba sunt Hectoris à Græcis bigis rapti, quibus timiditatem & μικροψυχίαν ab ingenuis bellatoribus omninò alienam perstringit. Allusum est autem ad prouerbia, Iugulare mortuos? &, Mortuo leoni lepores insultant: &, Cum laruis luctari. Quibus monemur, ne quid maledicentiæ in vita functos effundamus, aut iis obloquamur. Quemadmodum enim in bellis maximè ridiculum est & inauditæ cuiusdam feritatis argumentum, si quis prostratos atque iam interemptos feriat, aut quoquo modo afficiat: sic intemperantiæ est, & certè dementiæ maximæ, mortuos iniuriis probrísque lacerare: vt sunt qui vel libris editis, vel priuatis aut publicis colloquiis, priscorum, aut etiam clarorum virorum dogmata reuellunt, & nigro dente lacerant, Laërtius Chilonem ait vetuisse de mortuis malè loqui: quòd ignauum videretur eos incessere lingua, qui respondere non possent: ac turpe esset cum vmbris & larnis luctari, nam id est sepultum quodammodò refodere. Philostratus Aelianum scitè coërcuit qui accusationem cuiusdam tyranni, sed iam mortui scripserat. Institutum istud tuum laudarem equidem, ait ille, si viuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco: at mortuo insultare, cuiusuis. τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς εἶναι νομίζω, τὸ δὲ ἐπαμβαίνειν κειμένῳ, παντὸς. Sic Munatius Plancus cum audisset in se orationes quasdã factas ab Asinio Pollione, quas tamen nolet ante mortem edere, cum mortuis non nisi laruas luctari respondit. Contra Leptinem Demosthenes ait, Nemini mortuo maledicendum esse. Refert Zonaras Annal. 3. cùm Eudoxiæ Heraclij Imperatoris funus efferretur, Epiphaniam filiã, quòd spuisset in cadauer, viuã rogo impositã & exustam fuisse. Laudatur Lycurgus, qui cadauera hostiũ nudari vetuerit: rectè profectò, quippè qui humanitatis memor esset. Vituperatur contrà, vir alioqui magnus, Alexander Macedonius, qui cadaueribus põtis loco vsus dicitur. Et Verris crudelitas à M. Tullio incessitur 7. Verrina, quòd nauarchos innocentes non modò vita priuasset, sed & eorum cadauera sepelienda non priùs parentibus reddidisset, quàm ab eis certam mercedem accepisset. Rectè Homer.

Non maledicendum mortuis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι:

Non sanctum est viris interfectis insultare.

Virgilius vndecimo:

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Qui toties hosteis.] Ouidiana est imitatio, ex primo De arte:

Qui toties socios, toties perterruit hostes.

Dum curru.] Hector ab Achille interemptus, bigis alligatus est circa Troiæ mœnia. Virgil. 1. Æneid.

Ter circum Iliacos raptauerat Hectora muros.

cassi luce leonis.] lumine priuati. Lux pro lumine, & lumen pro vita vsurpatur.

Barbam vellere. *Conuellunt barbam.*] Alludit ad illud, Barbam vellere, quod irrisionis signum est. Persius Satyra 1.

Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.

& Horatius primo Sermonum:

—barbam tibi vellunt

Lasciui pueri.—

De Morte & Amore. EMBLEMA CLIIII.

ERRABAT *socio Mors iuncta Cupidine: secum*

Mors pharetras, paruus tela gerebat Amor.

Diuertere simul, simul vna & nocte cubarunt:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cæcus Amor, Mors hoc tempore cæca fuit.
Aliter enim alterius malè prouida spicula sumpsit,
Mors aurata tenet, ossea tela puer:
Debuit inde senex qui nunc Acheronticus esse,
Ecce amat, & capiti florea serta parat.
Ast ego mutato quia Amor me perculit arcu,
Deficio, iniiciunt & mihi fata manum.
Parce puer, Mors signa tenens victricia parce:
Fac ego amem, subeat fac Acheronta senex.

Ex Guicciardine detecta Emblematis verissima origo.

GVicciardinus libello quodam Italico, quo res quasdam memoratu dignas, eásque veteres & nouas, tum etiam alicubi festiuas & ioculares, exscripsit, hoc carmen ab Alciato fuisse scriptum testatur, quo tempore in Italia vehemens pestilentia ita grassata est, vt permulti iuuenes extremum vitæ diem clauserint, & senes ferè illæsi atque incolumes permanserint. Quod facilè mihi probari potest. Sed tamen Emblematis huius materiam video sumptam esse ex antiqua Græcorũ fabula, quam Gallicis scriptis mandauit Ioannes Marius, Illustrationum Galliæ scriptor sua ætate nobilis. Figmento enim lepido sanè ac festiuo tradit, cur plerique senes amori placido succumbant, quibus potiùs de fato imminente cogitandum erat: contrà iuuenes immatura morte decedant, quorum potius fuerat hilarem vitam ducere, & amorem consectari, habita præsertim ætatis ratione. Hoc expressit non inconcinnè aliquis, sed ἀνώνυμος:

Ioan. Marius Belga.

Fortè locum horroris plenum, variique timoris,
Et Mors, & penna præpete venit Amor,
Dum trepidant animis ignita Cupidinis arma,
Mors capit, & Mortis frigida tela puer.
Hinc enata lues nostros irrepsit in annos:
Hinc amat ipse senex, hic perit omnis amans.

Ioachimus Bellaius.

Nec verò pigebit ascribere Ioachimi Bellaij Epigramma in hanc sententiam, quod in eius tumulis & poëmatiis Latinis aliquando legisse me memini:

Mutarunt arma inter se Mors atque Cupido:
Hic falcem gestat, gestat at illa facem.
Afficit hæc animum, corpus sed conficit ille.
Sic moritur iuuenis sic moribundus amat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vt fecat hic iugulos, oculos excæcat & illa:
Illa vt amare docet, sic iubet iste mori.
Discite hinc, humanæ quæ sint ludibria vitæ:
Mors thalamum sternit, sternit Amor tumulum.
Tu quoque disce tuas, Natura, inuertere leges:
Si pereunt iuuenes, depereúntque senes.

Mors aurata.] Ab effectis & consequentibus Morti ossea tela tribuuntur: Cupidini verò aurata, quòd delectent, videátúrque mente captis in aliquo esse pretio.

Ossea tela mortis.

Senex Acheronticus.] Hûc loquendi modum videtur ex Plauto mutuatus, apud quem senex Acheronticus capularem & morti proximum significat.

Senex Acheronticus.

Ast ego mutato.] Adolescentis est prosopopœia de Amore conquerentis, quòd ab eo mortifero telo sit affectus. Et sanè ferè fit, vt immodicus amor in iuuenibus mortem arcessat: quod potius imprudentiæ & insaniæ iuuenili quàm Cupidinis sagittis ascribendem est.

fac Acheronta.] Quid Acheron significet, explicat Plutarch. Consolatione ad Apollonium, & lib. De primo frigido.

In formosam fato præreptam.

EMBLEMA CLV.

CVR puerum Mors ausa dolis es carpere Amorem,
Tela tua vt iaceret, dum propria esse putat?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eiusdem est argumenti cum superiori, quo deflet cuiusdã formosæ virginis immaturum obitum. Increpat itaque mortem tamquam huius funestissimi mali causam, nimirùm quę Amori dormitanti tela detraxerit: quo effectũ est, vt postmodum lethiferis pro blandis lætísque vteretur. Quod quidem sæpenumerò contingit, vel cùm puellæ amore captæ desperantes expirant, mortémque spontaneam aliquando malint, quàm ab aliqua spe incerta ac dubia lactari diutiùs: aut cùm corporis aliqua ęgritudine, vel caussa alia minimè cognita, quo tempore de coniugij negotiis agendum erat, antè mori discant, quàm viuere inceperint. Sic enim amor ille cæcus reuera & impatiens, imò verò exspes corripere tela mortis dicitur, cùm iuuenculæ illæ teneræ & delicatæ aut se falli sentiunt, aut nihil spei fore intelligunt in eo quem ardenti animo concupiuerunt. Memini me aliquando epigramma lusisse in gratiam nobilis cuiusdam adoleścentis, qui magno suo dolore amicam, lectissimam primæque nobilitatis iuuenculam, præmatura morte sibi ereptam, lugebat: cuius carminis hæc fuit pars quædam:

Puellarum mors præpropera.

Ah virgo infelix quid te Libitina trucidat
Tam citò, formoso digna puella viro?
Inuidit thalamo tumulus, quo tempore primas
Coniugij tedas ipse parabat Amor.
Sic penetrabilius telum fuit istud Amoris:
Mors aberat, mortem cuspide fecit Amor.
Sic maleſuadus Amor, Mortis qui spicula dirus
Arripuit, quando lethifer omnis erat.
Sed nil nos querimurque iuuant, molleſque susurri
Virgo iaces, thalamis aptior vna tuis.
Quàm miserè ante diem Parcarum stamine rapta
Condevis in tumulo, digna puella thoro!

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In mortem præproperam. EMBLEMA CLVI.

Qui teneras forma allexit, torsitq́; puellas,
Pulchrior & tota nobilis vrbe puer,
Occidit ante diem, nulli magè flendus, Arestì,
Quàm tibi, cui casto iunctus amore fuit.
Ergo illi tumulum tanti monumenta doloris
Astruis, & querulis vocibus astra feris.
Me sine abis, dilecte? neque amplius ibimus vnà?
Nec mecum in studiis otia grata teres?
Sed te terra teget, sed fati, Gorgonis ora,
Delphinesq́; tui signa dolenda dabunt.

DEflet amici cuiusdam præmaturum obitum, eumque commendat à vultus dignitate, nobilitate generis, & amoris cum Arestio adolescente, æqualitate: huncque Arestium præ cæteris tanti infortunij luctus debere persequi ait; quippè qui cum eo & studiis, & vitæ necessitudine fuerit maximè coniunctus, idcircò tanti luctus, vt benevolentiæ memoriam superstitem profert hoc cænotaphio, epitaphio, sub quo Delphinum & Gorgonæ imagines emineant. Delphin.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quidem φιλάνθρωπος, & hominum amasius, hîc notam amicitiæ præfert. Gorgoneum Medusæ caput pro mortis signo apud quosdam vsurpatur, proque stupore & admiratione ἀναίσθησιν inducente, vt apud Pierium lib. 16. Hieroglyph. diligenter explicatur. Philostratus de Perseo: τὸ δεῖμα τῆς γοργοῦς, ἔχων ἀπόθετον, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γίνωνται: Seposito Gorgonis terriculamento, ne homines lapidescerent ipsi occurrentes. Heliodorus historiæ Aethiopicæ 4. ἡ δ' ὥσπερ τὴν γοργοῦς θεασαμένη κεφαλὴν, ἢ τι τῶν ἀποπωτέρων ὀξὺ τί καὶ μέγα ἀνέκραγεν: Illa autem nõ secus quàm facie conspecta Gorgonis, aut alio terrifico monstro; altùm vociferata est.

nulli mage flendus.] Horatianum istuc imitatur è 1. Carminum:

Multis ille quidem flebilis occidit,
Nulli flebilior quàm tibi Virgili.

Terminus. EMBLEMA CLVII.

QVADRATVM infoditur firmissima tessera saxum,
Stat cirrhata super pectore imago tenus,
Et sese nulli profitetur cedere: talis
Terminus est, homines qui scopus unus agit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Est immota dies, præfixa q; tempora fatis,
Dei q; ferunt primis vltima iudicium.

Mors inuisibilis.

HIc Termini pictura nihil vlli concedentis, mortem significat, quæ ineuitabilem habet in res quascumque necessitatem: ad quam cùm peruenimus, tum solent hominum qui superstites sunt, liberæ de nobis esse opiniones atque iudicia. Quòd enim vltima quæque & postremò facta, imò verò interdum cogitata tam lynceis oculis inspici soleant, tamque securè ac seuerè accipiantur, nostræ partes sunt, ne nostrapte culpa in conficiendo vitæ huius nostræ cursu aliquid agamus, aut etiam moliamur, ex quo siniſtri quidpiam de nobis homines iudicare possint. Quod facilè consequemur, si Terminum, id est, extremum vitæ diem perpetuò, aut quidem sæpe ob oculos ponamus; qui Terminus cùm minimè cedat principibus etiam viris, de quibus mortuis tam intrepidè fama pronunciat; quid de nobis infima conditione hominibus existimandum? Quidam suspicantur his verbis, Erasmi (vt loquuntur) immodestiam modestè carpi (quod coniectaneum an probare debeam, nondum scio) quòd in annulari digito Terminum depictum habuerit cum inscriptione, NVLLI CEDO: quasi significaret hoc symbolo in literarum cognitione se nemini cedere. Eam ob rem eum plerique sugillarunt, interque cæteros Caruaialus Franciscanus quadam Apologia in Erasmum: cuius hîc verba malo ascribere quàm aliquid de meo fingere. Malè habet Erasmū, inquit ille, quòd Ecclesiæ doctores & Euangelistæ ad numerum quaternarium sint redacti, quòd videat se non posse inter illos comparari, neque credit se illis esse inferiorem, qui nulli cedit: hoc enim elogio sua scripta claudit Erasmus, Cedo nulli. Et, vt nemini fas sit ignorare hāc Erasmi præcipuam insaniam, apponit Dei Termini effigiem cera signatam, qui Deus nec ipse quidem Ioui cedebat. Nónne hæc Erasmi insolentia omnes eius insolentias superat? Non cedis Erasme Budæo? non cedis Capnioni, Clitoueo, Pico, aut Angelo? Cedo, inquit, nulli. Non cedis Augustino, Ambrosio aut Hieronymo? Cedo nulli. Non Hilario, Cypriano, Lactantio, aut Origeni? nulli. O felix sæculum, cui talis homo datus est! Hactenus Caruaialus: cui vt affectibus plus quàm par erat indulgenti, nimiaque animi impotentia debacchanti, animosè satisfecit Erasmus, his planè verbis: Vt doceat me discruciari,

Quid viuendo cogitandum.

Terminus mors.

Erasmi Terminus.

Caruaialus in Erasmū.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quòd non annumerarer quatuor Ecclesiæ doctoribus, profert symbolum annulli mei, in quo est figura Termini: adieci, *Concedo nulli Terminus*. Et est Iambicus dimeter: si inuertas, Trochaicus est totidem pedibus, *Terminus concedo nulli*. At in fusili Termino habet, ὅρα τέλος μακρῦ βίυ: item Latinè, Mors vltima linea rerum, indicans mortem nulli cedere, meque ipsum admoneo instare supremum vitæ diem, quemadmodum Prudent.

Erasmi responsio ad Caruaialū.

Instat terminus, & diem
Vicinum senio iam Deus applicat.

Idque scripto quoque vulgato declaraui. Hîc itaque Terminus dicit omnibus, Concedo nulli, non Erasmus. At me ferociter appellat Pantalabus: Quid ais Erasme? non concedis Clitoueo, non Hilario, non Cypriano, non Budæo, non Nebrissensi, non Thomæ, non Augustino? Si vis vt meo nomine respondeam, nemini non concedo. Si postulas vt Termini, id est, mortis nomine, respondeam, dicam, Non concedo leonibus, non elephantis: non cedo Monarchis & summis Pontificibus: non cessi Prophetis & Apostolis: denique nec ipsi Francisco cessi. Eat nunc, & iactet Termini mei superbiam, hactenus Erasmus. Certè apud auctores colligere est, Terminum sublimitatis & gloriæ symbolum esse, atque etiam disciplinarum cognitionem interdum pro symbolo referre. De Termino plura Ouid. Fast. 2. D. August. De ciuit. Dei 4. cap. 13. Gyrald. Syntag. 1. Qui enim strenuè decurso spatio in literis profecerit, & ad tranquillum iam vitæ portum applicuerit, vndecumque prudentissimus effectus, neque secundis intumescit insolenter, neque aduersis perturbatur, atque in vtramque fortunam ita se comparat, vt æquum & indomitum ad omnes casus animum præ se ferat. Pierius lib. 3. 8. & 49.

Stat cirrata.] Cirrati, sunt qui capillos habent cirratos, cincinnos, calamistratos. Cirrus, ad contorquendos capillos comparatum instrumentum: quasi in circum tortus.

Martialis 9. lib. 30.

Nec matutini cirrata caterua magistri,

Persius Satyra prima:

Ten' cirratorum centum dictata fuisse
Pro nihilo pendas?

Terminus est talis.] Huc ænigma de Termino, apud Gellium lib. 12. cap. 6. quod soluit Politianus in Miscell. cap. 36.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Est immota dies.] Seneca Epist. Vnus dies de omnibus fert sententiam, & Plin. hist. nat. 7. cap. 40. Ita est profectò, alius de alio iudicat dies, & tamen supremus de omnibus. Quid enim huc aggeram illud Pind. Olymp.

Ἀμέρᾳ δ' ἐπίλογοι
Μάρτυρες σοφώτεροι.

dies posteriores, testes sapientissimi.

Opulenti hæreditas. EMBLEMA CLVIIII.

PATROCLVM *falsis rapiunt hinc Troës in armis,*
Hinc socij, atque omnes turba Pelasga vetat.
Obtinet exuuias Hector, Græciq; cadauer.
Hæc fabella agitur, cùm vir opimus obit.
Maxima rixa oritur, tandem sed transigit hæres,
Et coruis aliquid, vulturibusq; sinit.

Patroclus quid allegoricè.

PAtrocli sub falsis armis ab Hectore interfecti, mythologicè historiam enarrat. Vt enim hoc mortuo Hector ipse eius exuuias sibi retinuit, Græci verò corpus interemptum, vt sepulturæ beneficio donaretur, magna pecunia redemerunt: sic diues postquàm supremum vitæ diem clausit, concertationem, rixamque inter hæredes de possessione relinquit,

vnde

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

vnde vulturij illi, togatæque ciuiæ hospites, imò verò & ipsi rabulæ forenses partem prædæ aucupantur. Cadauer ipsum humo à sacerdotibus pro pietatis ratione mandatum, impensarum aliquid funeris gratia facit. Itaque Patroclus diuitum est typus; qui falsis armis non propriis belligerant: id est, opibus & diuitiis, quæ externa non propria bona sunt, succumbit tandem & prosternitur, quòd eiusmodi præsidiis homo suam metiri felicitatem minimè debeat.

Falsis in armis.] Alludit ad illud Ouidianum:

Siue Menœtiadem falsis cecidisse sub armis,

Exuuias.] Hîc exuuias pro prædâ quæ hosti detrahitur, vsurpat.

Et coruis aliquid.] Testamentorum captatores vulgata trãslatione vultures appellari obseruamus, quòd senibus orbis aut aliis sibi consanguineis, ceu cadaueribus inhient. Hinc illud Martialis: *Vulturi qui.*

Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Et Seneca in Epistolis: At si hæreditatis caussa id facit, vultur est, cadauer expectat. Et Dinarchus apud Plautum in Truculento:

— vide vt iam quasi vulturi triduo
Priùs prædiuinant, quo die esuri sint,
Illum inhiant omnes. —

Cicero pro Sextio: Exierunt malis ominibus atque execrationibus duo vulturij paludati. Intelligit autem Pisonem & Gabinium, quos inimicos sibi maximè infensos dicit. Appuleio togati vulturij, caussidici & patroni forenses sunt: in qua significatione hîc accipi palam est.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Amicitia etiam post mortem durans.

EMBLEMA CLIX.

ARENTEM senio, nudam quoque frondibus vlmum,
Complexa est viridi vitis opaca coma:
Agnoscitq́; vices naturæ, & grata parenti
Officij reddit mutua iura suo.
Exemploq́; monet, tales nos quærere amicos,
Quos neque disiungat fœdere summa dies.

Typus Emblematis.

ID è Græco Antipatri Epigrammate transtulit, cuius carmen est eiusmodi:

Ἄυλυ μὲ πλατάνιστον ἐφερπύζουσα καλύπτει
Ἄμπελος, ὀθνείη δ' ἀμφιτέθηλα κόμῃ.
Ἢ πρὶν ἐμοῖς θαλέθουσιν ἐνιθρέψασ' ὀρόδαμνοις
Βότρυας, ἢ ταύτης οὐκ ἀπετηλοτέρη.
Τοίλυ μέντοι ἔπειτα τιθηνείσθω τὶς ἑταίρην,
Ἥτις ἀμείψασθαι καὶ νέκυν οἶδε μόνη.

Significatur autem hac vite vlmum vigore iam destitutam comprehendente ac sustinente (à qua nimirum ipsa prius cùm tenera esset, & quasi pubescens incrementi occasionem materiamque sumpserat) amicos nobis esse deligendos, qui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nec temporum diuturnitate, nec locorum distantia, sed ne quidem post mortem amare desistant. Illudque est quod Phocion dixit, vt refert Stobæus; ζητᾶν δεῖ καὶ ἀπὸ ἐχθρῶν καὶ τέκνα καὶ φίλους τοὺς κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ βίου πεφευγότας, Comparandos esse liberos & maritum & amicos, qui ad mortem vsque constantes sint. Virgilius in obitum Mæcenatis: *Amici quid deligendi.*

Et decet, & certe viuam tibi semper amicus,
Nec tibi qui moritur, desinit esse tuus.
Ipse ego quicquid ero, cineres interque fauillas
Tunc quoque non potero non memor esse tui.

Huius amoris est quidam apud Propertium character lib. 2. his verbis:

Tetra prius falso partu deludet arantes,
Et citius magnos sol agitabit equos,
Quàm possim nostros alio transferre calores,
Huius ero viuus, moriturus huius ero.

Arem: em senio.] Vlmis adiungi vites fuisse in more positum, vt etiam hodie in Italia, notius est quàm vt confirmare necesse habeam. Porrò aduerte an huc traduci possint Catulli versus hi quodam Epithalamio: *Vlmis adiuncta vites.*

Vt vidua in nudo vitis quæ nascitur aruo,
Nunquàm se extollit, nunquam mitem educat vuam,
Hanc nulli agricolæ, nulli accoluere iuuenci:
At si forte eadem est vlmo coniuncta marito,
Multi illam agricolæ, multi accoluere iuuenci.

coma.] foliis, pampinis.

vices naturæ.] quæ nimirùm mutantur in horas, vt è iuuene senex citissimè fiat.

parenti.] vlmo, à qua sustentata est, & incrementum cepit. Horatius:

Et vitem viduas ducit ad arbores.

Idem:

—— adulta vitium propagine
Altas maritat populos.

Ouid. 3. De ponto, eleg. 8.

Non hic pampineis amicitur vitibus vlmus:
Nulla premunt ramos pondere poma suos:

Idem 2. Amor. eleg. 16.

Vlmus amat vites: vitis non deserit vlmum:
Separor à domina cur ego sæpe mea?

Catullus in nuptiis Iuliæ & Manlij:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lenta quin velut assitas
Vitis implicat arbores,
Impli abitur in tuum *Complexum, &c.*

Claudian. 2. de raptu:

—— hîc pampinus induit vlmos.

Mutuum auxilium. EMBLEMA CLX.

LORIPEDEM sublatum humeris fert lumine captus:
Et socij hæc oculis munera retribuit.
Quo caret alteruter, concors sic præstat vterque:
Mutuat hic oculos, mutuat ille pedes.

Fons Emblematis.

APparet sumptum id esse è Græco: sic enim libro 1. Epigrammatôn reperi:

Τυφλὸς ἀλητεύων χωλὸν πόδας ἠέρταζεν,
Ὄμμασιν ἀλλοτρίοις ἀντερανιζόμενος.
Ἄμφω δ' ἡμιτελεῖς πρὸς ἑνὸς φύσιν ἡρμόσθησαν,
Τὐλλιπὲς ἀλλήλοις ἀντιπαραχόμενοι.
Cæcus claudum humeris gestat: pro munere tanto
Ille oculos claudi mutua dona refert.
Imperfecti ambo coeunt: sed corpus in vnum,
Quódque deest, socio præstat vterque suo.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Et illud eiusdem omninò argumenti, auctore Antiphilo.

Ἄμφω μὲν πηροὶ καὶ ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν, ὄψεις,
Ὃς δὲ, βάσεις· ἄλλου δ' ἄλλος ὑπηρεσίη.
Τυφλὸς γὰρ χωλοῖο κατωμάδιον βάρος ἄραι,
Ἀτραπὸν ὀθνείοις ὄμμασιν ἀκροβάτῳ.
Ἡμίαν δ' ἀμφοτέροις ἤρκει φύσις· ἐν γὰρ ἑκάστῳ
Τοὐλλιπὲς, ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἠράνισαν. hoc est,

Ambo mendici cæcus, clauduq́ fuere:
Alter at alterius sustulit arte malum.
Attollens humeris claudum, qui luce carebat,
Claudi oculos dubiam tentat inire viam.
Coniunxere simul quod fors vtrique negarat:
Natura ambobus sic satis vna fuit.

Sunt & alia duo ad idem spectantia, quæ à doctis certatim conuersa huc non adiicio: sed illud tantùm breuius ex Politiano ascribam, quòd nonnihil leporis habeat:

Τυφλὸς ἄπους τ' ἤτην ἀλλήλοιν θεράποντες,
Τυφλὸς ὁδηγεῖτο, νωτοφορεῖτο δ' ἄπους.

Ex quo intelligi datur, ad sustentandam subleuandamque humanæ vitæ inopiam, homine hominem indigere: vt enim non omnis fert omnia tellus, sic quiuis non abundat quibuslibet, vnde peruulgatas habemus parœmias, Vnus homo, nullus homo: Manus manum fricat: Multæ manus reddunt onus leuius: & alia multa generis eiusdem. Existimo quidem hîc allusionem esse quandam ad συνδυασμὸν, qua homines quibusdam veteribus appellati sunt συνδυαστικοὶ, quippè quos natura ita effinxerit ac formarit, vt gregales essent, & bini agerent. Ex quo & Platoni dicuntur ζῶα πολιτικὰ, id est, animalia ciuilia, & ad societatem nata: quandoquidem eo genio sint, vt sola viuere nequeant. Itaquè præclarè ille, qui humanum ingenium apiculæ comparauit: vt enim illa perire dicitur si sola viuat, ita natura hominis ea est, vt sine opera mutua & societate vitam traducere nullo modo possit: vtque manus manum lauat; ita homo hominem mutua quadam necessitudine atque ope iuuat. Quis enim artifex tam per se sapiat, tantasque habere facultates putatur, vt non indigeat aliorum artificum auxilio mutuo? Id autem cùm à natura prouida omnium matre profectum sit, vt singuli quibusdam rebus ad vitæ præsidium & ornamentum indigeant, quo eas ab aliis mutuò capiant, vt ipsi meminerint aliquod suum officium esse mutuò & vicissim rependendum: certè nullus no-

Homines συνδυαστικοὶ cur appellati.

Homines soli minimè viuere possunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

strum est, quin vel cæci vel loripedis agat partes, vt quà sit eundum, minimè videat, aut quà progrediendum vlteriùs, planè non habeat. Quid, cæce, consilij capies, quò te in viam huius vitæ anxiæ ac molestæ coniicies: quid, inquam, homo quantumuis diues ac opulente, consilij capies, vt te possis tandem expedire ex inopiæ angustiis, quæ non sinunt te vltrà progredi, nisi ducarum tibi præstet aliquis oculatus? At, claude, & pedibus casse, quò te proripies? imò verò erudite licet ac Musarum alumne, an te loco mouebis, nisi primùm firmis cuiusdam opulenti beneq́ue nummati humeris sustenteris? Sed quotus quisque est, cui non perspicuum sit quàm longè lateq́; pateat officij huius mutui vsus? Nullum omninò rerum genus est, quod aut aunlsum à cæteris per seipsum constare, aut vim suam atque æternitatem conseruare possit. Stoici quæ in terris gignuntur, aiunt ad vsum hominum creata esse: homines autem hominum caussa genitos, vt ipsi aliis alij prodesse possent: quà in re necesse est naturam ducem optimam sequi, & vtilitates omnes in medium conferre officiorum commutatione, dando, accipiendo, commutando, conducendo, & cæteris eiusdem generis, tum artibus, tum opera, tum facultatibus hominum inter homines societatem deuinciendo. Iam verò illa sapientia, vt sapienter ab Oratore dictum, diuinarum atque humanarum rerum scientia est, in qua continetur Deorum & hominum societas quædam & communitas inter ipsos. Quod cùm ita sit, meminerimus ad extremum, quod antè dictum est, vnum hominem pro nemine habendum: vnum inquam nihil ferè, duos simul iunctos permulta facere & consequi posse.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Auxilium numquam deficiens.

EMBLEMA CLXI.

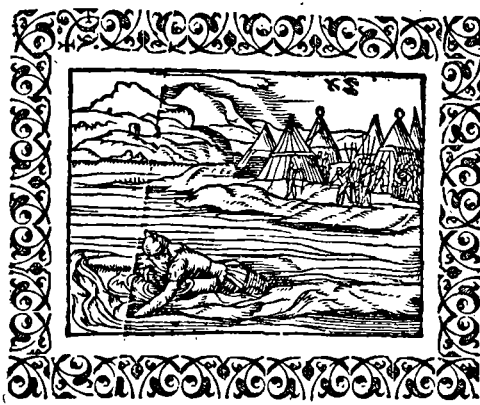

BINA pericla vnis effugi sedulus armis,
Cùm premererque solo, cùm premererque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit: idem
Naui fragum apprensus littora adusque tulit.

HOc è Græco Iulij Leonidæ Epigrammate expressit Alciatus, in quo Myrtili militis prosopopœia est, scutum suum celebrantis. Græcum sic habet: *Emblematis fons.*

Εἰν ἐνὶ κινδύνῳ ἔφυγον δύο μυρτίλος ὅπλῳ,
Τὸν μὲν ἀριστεύσας, τὸν δ' ἐπινηξάμενος.
Ἀργέστης ὅτ' ἐδύσε νεὼς τρόπιν· ἀσπίδα δ' ἔσχον
Σωθεὶς κεκριμένην ὕδατι καὶ πολέμῳ.

Effugi geminum clypeo discrimen in vno
Myrtilus, & pugnans fortiter atque natans.
Arripui clypeum depressa flamine puppi
Fluctibus oppressum, belligerisque viris.

Huc refer & alia eiusdem argumenti Epigrammata lib. 1. tit. εἰς ναυάγιον. Scutum hoc nusquam in quouis periculo deficiēs, sed etiam in iis auxilium præstans, quæ videntur alioqui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Veri amici typus. abhorrere ab vsu proprio & natura sua, typus est amici veri nũquam non suppetias ferentis, vel eti am in iis quæ videntur à sua facultate pene omninò aliena esse. Hoc etiam potest commodissimè transferri ad literarum studia nusquam non opportuna, nusquam non iucunda, quibus nimirùm non modò ab aduersariorum telis & hominum inuidiis tuti sumus, & tamquam oppositio clypeo munimur, sed & eorũ ministerio vsuque è mediis vitæ huius fluctibus ad tranquillũ lotij portum recipimur. Sic enim Myrtili clypeum Alciatus ipsemet oratione quadam Ticini habita intellexit. Tradunt, inquit, Zenonem Philosophum, cùm naufragiũ fe eisset, dixisse, se numquam felicius nauigasse, quàm cùm rebus amissis vacare Philosophiæ deinde cœpisset. Idem & vsurpare ego possum, qui cùm in patria otio quondam, nimiáque tranquillitate ferè marcescerẽ, atrocitate bellorum demum excitatus peregrinari cœpi, & ad hanc disciplinam confugi, quæ mihi planè fuit, quod Prouerbio Græco dicitur, Myrtili clypeus. Fuit is ingentis animi miles, scuto pugnare solitus, qui cùm ad maritimam expeditionem nauigasset, submersa fortè naui eidem clypeo innixus in tutum portum delatus est. De quo hunc in sensum Leonides Poëta scripsit:

Studia nusquam non opportuna.

Zenonis naufragium.

Myrtili clypeus.

Bina pericla vnis effugi Myrtilus armis,
Cùm premereque solo, cùm premereque salo.
Incolumem ex acie clypeus me præstitit idem
Naufragum apprensum lutus ad usque tulit.

Sic mihi hæc egregia professio omni in tempore, omni in fortuna auxilio fuit, quod ceu senectuti vestræ viaticum, vt & vos comparetis, hortor suadeoque. Hæc ille.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gratiæ. EMBLEMA CLXII.

TRES Charites Veneri aßistunt, dominamque sequuntur:
Hincque voluptates, atque alimenta parant:
Lætitiam Euphrosyne, speciosum Aglaia nitorem,
Suadela est Pithus, blandus & ore lepos.
Cur nudæ? mentis quoniam candore venustas
Constat, & eximia simplicitate placet.
An quia nil referunt ingrati, atque arcula inanis
Est Charitum? qui dat munera, nudus eget.
Addita cur nuper pedibus talaria? bis dat
Qui citò dat: minimi gratia tarda preti est.
Implicitis vlnis cur vertitur altera? gratus
Fenerat: huic remanent vna abeunte duæ.
Iuppiter iis genitor, cæli de semine diuas
Omnibus acceptas edidit Eurynome.

Descriptio Charitum ex adiunctis.

CONstituitur hîc Charitum prosopographia, qualẽ fermè & pictores & statuarij veteres expressérunt. Tres sunt æquè nudæ, virgines, iuuenes, hilares, & quæ inuicem sibi adhærcant: Nudæ quidem, quia beneficia non oportet esse fu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nudæ. Virgines. Iunctæ.

cata, in quibus simplicitas & puritas animi maximè requiritur: Virgines autem & iuuenes, quòd nusquam senescere debeat aut intermori accepti beneficij recordatio: Sibi connexæ & adhærentes, quia (vt ait Sophocles) ἡ χάρις χάριν φέρει, quodque debeat esse perpetuum, & quasi continuum beneuolentiæ fœdus. Adhæc pedibus habent alata talaria, quòd tardam gratiam esse non liceat. Postremò vnam auersam duæ aliæ conspiciunt, quod pro accepto beneficio duplicem, & quasi, cum fenore gratiam rependere debeamus. Has ex Eurynome Iouem suscepisse ferunt, vt affectum eiusmodi non tam humanum quàm diuinum esse intelligas. Huius picturæ Pausanias in Aeliacis diuersis locis meminit: & Seneca pluribus agit libro De beneficiis, cap. 3. Porrò huc non grauabor adscribere in Charitum eiconem Epigramma non illepidum, quod etiamnum extare Romæ, testis est Lilius Gyraldus Syntag. 8. ascripsitque Alciatus ipsemet cap. vndecimo libri primi Parergôn:

Talaria pedum. Vnã duæ aliæ conspiciunt.

Cur filia Iouis & Eurynomes.

Supt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Diua columna suis ædibus intus habet.
Par tribus est facies, qualem decet esse sororum:
Par tribus est ætas, par quoque forma tribus.
Grata Thalia tamen gemina conuersa sorori,
Implicat alternè brachia nexa modis.
Iuppiter est genitor, peperit de semine Cæli
Eunomia & Veneris turba ministra fuit.
Inde alitur nudus placida sub matre Cupido,
Inde voluptates, inde alimenta Dei.

Charites vnde dictæ.

Charites.] ἀπὸ τῆς χαρᾶς, à lætitia, vt Phornutus ait: sed & notissimum Græcorum adagio, πρὸς χάριτας σπένδειν, Gratiis sacrificare, ij iubentur, qui tristes & solliciti sunt.

Gratiæ iunctæ Veneri assistunt.

Veneri assistunt.] Testis est in Aeliacis posterioribus Pausanias, & Cælius lib. 28. ca. 18. vt significaretur, quæ voluntas ferret sine pugna, citraque contentionem vllam, & qui dat, & qui accipit, transigerent.

Euphrosyne.

Lætitiam Euphrosyne.] Notatio est nomine Euphrosyne lætitiam sonat, vel quæ hilaritatem facit, παρὰ τὸ εὐφραίνειν, lætum reddere.

Aglaia.

Aglaia.] Splendorem, dignitatem & honestatem sonat: hinc ἀγλαΐζομαι καὶ ἀγλαΐζω, honoro orno.

Thalia & Suadela.

Suadela est Pithus.] Thaliam intelligit, quæ Suada siue Suadela, persuasionis Dea, & à Græcis πειθὼ nominatur. Cicero

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in Bruto: Vt hominis decus est ingenium, sic ingenij ipsius lumen est eloquentia, qua virum excellentem præclarè tum illi homines florem populi esse dixerunt: Suadæque medulla, πειθὼ, quam vocant Græci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse vult, vt quam Deam in Periclis labris scripsit Eupolis sessitasse, huius hic medullam nostrum Oratorem fuisse dixerit: hæc ille. πειθὼ verò (ait Suidas) est ἡ πειστικὴ, cui sacrum nihil aliud quàm oratio, quam etiam Græci ψυχαγωγὸν appellabant: quòd animum ducat quò velit. Eo sensu eloquentia flexamina dicitur Ennio. πειθὼ,

atq; arcula inanis est Charitum.] Huc referendũ videtur quod de Simonide retulit Stobæus: Σιμωνίδης παρακαλοῦντος τινὸς ἐγκώμιον ποιῆσαι, καὶ χάριν ἔχειν λέγοντος, ἀργύριον δὲ μὴ διδόντος, δύο εἶπεν οὖσας ἔχειν κιβωτοὺς τὴν μὲν χαρίτων, τὴν δ' ἀργυρίου. καὶ σφὼς τὰς κενὰς χρήσας, τὴν μὲν τῶν χαρίτων κατὴν ἀνεῳγμένην ἔτι παρὰ σοὶ ἔχω, τὴν δὲ χρησίμην μόνην: Simonides rogante quodam vt sibi conscriberet encomium, & gratiam se relaturum dicente argentum autem non dante: Duas, inquit, arcas habeo, vnam Gratiarum, alteram argenti: & cùm necessitas exigit, Gratiarum quidem arcam aperiens, inanem ipsam reperio, alteram verò solam mihi commodam. Sed hoc videri posset illiberale: nam liberalis & vltronea debet esse gratia, non coacta, aut illiberalis. Adde, quòd pulchrius & magnificentius est beneficium conferre, quàm affici beneficio. Hinc enim illud Plutarchi: Ἐπίκουρος, τὸ εὖ πάσχειν, τὸ εὖ ποιεῖν οὐ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον ἔφη. χαίρειν, οὐ δεῖ πῶς γένηται θεῖον, ὡς χάρις οὐ μόνον σοφὸς ἦν ὁ τὰς χάριτα πὰ ὀνόματα θέμενος, ἀγλαΐαν, καὶ εὐφροσύνην, καὶ θαλίαν. τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαίρον ἐν τῷ διδόντι τῇ χάριτι, πλὴν ὅτι καὶ κεφαρώτερον. διὸ τὸ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις. ἀεὶ γὰρ ἀγαλλόνται, τῷ εὖ ποιεῖν. hoc est, Epicurus ait, non modò pulchrius esse beneficio afficere, quàm affici, sed & iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt beneficentia. Sapiebat antem qui indidit Gratiis nomina, Aglaïæ, Euphrosynæ, & Thaliæ: siquidem exultatio & lætitia in dante maior est & purior. Itaque multi pudore sæpè suffunduntur, cùm beneficium accipiunt: semper autem gaudent, cùm beneficium præstant. Non mihi temperare possum, quin addam Ciceronis illud è 2. Offic. Aut operâ fit benignè indigentibus, aut pecuniâ, &c, quamquam in vtroque inest

Arcula Gratiarum inanis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gratificandi liberalis voluntas, tamen altera ex arca, altera ex virtute depromitur: largitióque quæ fit ex re familiari, fontem ipsum benignitatis exhaurit.

Bis dat qui citò dat. *bis dat qui citò dat.*] Prouerbiale est ex Publij Mimis:

Bis est gratum, quod opus est vltrò si offeras. Itémque,

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

vulgatum est etiam in hanc sententiam Luciani distichon:

Ὡ κεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι· ἢν δὲ βραδύνῃ,

Πᾶσα χάρις κενὴ, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

id est, vt Ausonius reddidit:

Gratia quæ tarda est, ingrata est gratia: namque

Cum fieri properat gratia, grata magis.

Lege Prouerb. Bis dat qui citò dat.

vlnis.] brachiis. Vlna frequentiùs pro longitudine duorum brachiorum extensorum accipitur.

Gratia vt referenda. *remanent vna abeunte duæ.*] Siquidem referenda gratia nullum officium magis necessarium. Quòd si quædam acceperis vtenda maiore mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus, & imitari agros fertiles, qui multo plus reddũt quàm acceperint. Cic. 1. Officior. Grauissimè dictum à Valerio Max. dandi & accipiendi beneficij commercium (sine quo vix hominum vita constat) perdit & tollit, quisquis bene merito parem saltem referre gratiam negligit.

Eurynome. *Eurynome.*] Eurynomen dictam ait Seneca, quia latè patentis patrimonij sit beneficia diuidere. Alij Eurynomẽ quasi latis pascuam, à spatiosis pascuis interpretantur. Alio porrò nomine dicitur Eurydomene, ἀπὸ τοῦ εὐρὺ καὶ δίδωμι, abundanter do aliis Eurymedusa, à μέδω, quod rego significat. Hesiodus in Theogonia: τρεῖς δ' οἱ εὐρυόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήους. Huius meminit Homerus Iliad. 18.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In detractores. EMBLEMA CLXIII.

AVDENT *flagriferi matulæ, ſtupidique magiſtri*
Bilem in me impuri pectoris euomere.
Quid faciam? reddámne vices? ſed nonne cicadam
Ala vna obſtreperam corripuiſſe ferar?
Quid prodeſt muſcas operoſis pellere flabris?
Negligere eſt ſatius, perdere quod nequeas.

Epigrammatis id primum nominatim ſcriptum in Franciſcum Floridum.

VEram ſcribendi huius Epigrammatis occaſionem mutuatus ſum è libro, cui Iuriſperitorum nomenclatura nomen, auctore incerto. Is ergo cùm ſcripta Zazij enumerauit, hæc quæ ſequuntur ſubiicit: Sanè multum profuit Zazij prudentia Iuris atque eximia doctrina, à Franciſco Florido ſugillata: in quem nomine ipſius Zazij, Budæi, Alciati, & cæterorum titulo, *In Franciſcum Olidum accepimus apologeticum*, quod ſic habet:

Audent flagriferi matulæ, ſtupidique magiſtri
Bilem in nos alidi pectoris euomere?
Reddemúſue vicem opprobriis? ſed nónne cicadam
Ala vna obſtreperam corripere iſtud erit?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quid prodest muscas operosis pellere flagris?
Negligere est satius, quod nequeas regere.

Homines certè liberaliter instituti contumeliâ impotentius ferunt quæ sit illata à contempto quodam & inerti conuiciatore: cum quo congredi vel turpe sit, vel indignum putetur. vt apud Aelian. in 14. Var. hist. Aristides Locrensis morsus à mustella Tarteſia dixit ſe dolere vt quì maximè, quòd morererur à beſtiola tam contempta ictus: multóque honeſtiorem mortem fuiſſe, ſi id ſibi obtigiſſet ex morſu leonis vel pardalis. Itaque acerbiùs cauſam mortis, quàm mortem ipſam ferebat. Et quidem, vt facilè poſſum conijcere, vnà cũ Florido illo, alioqui docto homine, ſed certè parum verecundo, vt eius ſcripta reſtantur, malè feriati prædotribæ & inepti magiſtelli Alciato nonnihil detraxerant, adeò ſolet intabeſcere inuidia, ſucceſſus hominum videndo, vt cum Naſone loquar. Vix enim vt ſine fumo ignis emicat: ſic excellẽs quædam gloria comitem inuidiam vt plurimùm habet. Qui vir certè magnus, cum ægrè ferret ſe ab huiuſmodi literatoribus & magiſtellis importunè traduci, ſcripſit hoc Emblema, dictante indignationis affectu, quo, reddit rationem cur pluribus non reſpondeat: quippè cum exiſtimet cum iis concertare ſibi planè indecorum eſſe, quandoquidem minorem à maiori prouocari nec iuſtum nec ingenuum ſit. Quo in loco notanda eſt verborum energia vehemens, & Satyricæ comparationes, ſuccinctæ quidẽ ſed acres admodum, & quæ plurimum neruorum habeant.

Flagriferi

Flagriferi matulæ.] Per contumeliam flagriferos appellat eiuſmodi ſciolos & impudentes obtrectatores. Eodem modo Plautus in Pſeudolo dixit: Eo ingenio hi ſunt flagritribę, qui hæc habent conſilia. Matula porrò vas eſt, in quod vrina excipitur, & nonnumquam metaphoricòs vſurpatur pro homine fœtido & impuro, vt apud Plautum in Perſa:

matulæ.

Numquam ego te tam matulam eſſe credidi.

Bilem euomere.

Bilem euomere.] Allegoria ab his qui concoquere nequeunt certos quoſdã cibos præ ſtomachi debilitate, quod prouer. citatur ex Ariſtoxeno Muſico apud Plutarch. Sympoſ. 7. ca. 8.

Quid faciam? reddámne vices?] addubito, an par pari referam. Sic addubitare Ciceronem memini 13. ad Atticum, num ſibi contemnenda contumelia ſit à ſororis Attici filio illata, & diſſimulanter concoquenda: vel an ſit euomenda ſemel & aperte bilis omnis acerbitas. Verba eius hæc ſunt. Nunc me iuua,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mi Attice, consilio, πότερον δίκας τεῖχος ὕψιον, id est vtrum apertè hominem asperner & respuam, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. vt enim Pindaro, sic δίχα μοι νόος, ἀτρεκεῖαν εἰπεῖν. omninò moribus meis illud aptius: sed hoc fortasse temporibus. Tu autem quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum putato.

cicadam ala corripuisse.] Respexit ad Prouerb. Cicadam ala corripuisti. Animalculi hoc genus naturâ garrulum ala si corripueris, clarius obstrepet: ita si maledico præbeas occasionē odij, non modò non tacebit, sed & importuniùs effutiet, & omnem bilem euomet. *Cicadam ala corripere.*

muscas operosis pellere flabris.] Doctum virum dedecet cum imperitis & inertibus Grammaticulis concertare. Alludit autem ad Prouerb. Muscas depellere, cui & illud cōuenit: Aquila non captat muscas. Musca autem in Hieroglyph. impudētiam & improbitatem signat: quòd etsi crebriùs abigatur, nihilominus redeat. Lege Pierium lib. 6 & Orum lib. 1. *Muscas pellere.* *Musca quid allegorice.*

Negligere est satius, &c.] γνώμη. Non est quòd te tam excrucies in eo vel persequendo, vel fugiendo, quòd vitare nullo modo possis.

Inanis impetus. EMBLEMA CXLIIII.

LVNAREM *noctu, vt speculum, canis inspicit orbem.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Séque videns, alium credit inesse canem,
Et latrat: sed frustra agitur vox irrita ventis,
Et peragit cursus surda Diana suos.

Carpere facilius quam imitari.

CArpit æmulos quosdã imitatores, seu, vt dixerim verius, obtrectatores & maledicos, qui cùm doctrinæ vberem quandã gloriam in magno aliquo & excelso viro conspiciant, conuiciis eum proscindunt citius quàm imitantur. Est enim illud vulgo notum, πολλὰ μωμήσασθαι ῥᾷόν ἐστιν ἢ μιμήσασθαι, in multis Momum agere & reprehendere longè facilius quàm imitari: vt vero verius mihi Xenophon dixisse videatur 2. Commentar. οὐ πάνυ γε ῥᾴδιον ἐστὶ εὑρεῖν ἔργον, ἐφ' ᾧ οὐκ ἄντις αἰτίαν ἔχοι. χαλεπὸν γὰρ οὕτω τι ποιῆσαι, ὥστε μηδὲν ἁμαρτεῖν, χαλεπὸν δὲ καὶ ἀναμαρτήτως τε ποιήσοντας, μὴ ἀγνώμονι κριτῇ περιτυχεῖν. Non facile est, ait, vt reperiri aliquod opus possit, in quo nihil à quoquam reprehendatur. Est enim arduum ita quicquam perficere, vt non alicubi pecces. Quòd si etiam sine aliquo errore quidquam peragat aliquis, difficile est non pati, aut inuenire aliquem iniquum iudicem. Sumpta est ὁμοίωσις à cane in Lunam latrante, suámque ipsius vmbram temerè conspicante, sed qui eò plus ægrè ferat, quòd suo latratu Lunam non deterreri, neque inceptum cursum sistere videat. Eodem prorsus modo exercendi sunt importuni illi sycophãtæ, vt & alienæ famæ captatores, quos non modò animum despõdere, sed in rabiem agi deprehendes, cùm ab iis qui læsi sunt, habentur contemptui, & eos responso aliquo minimè dignentur. Cùm enim hoc vnum in primis expetant, vt eiusmodi aculeis afficiaris, danda tibi est opera, ne subitus iræ impetus animum à sua sede & statu dimoueat: sed dissimulandum, fingendáque vultus hilaritas, qua præ te feras, quàm minimi aut nullius planè momenti ea sint quæ falsò & temerè in te feruntur. Sic enim fiet, vt tua hac tolerantiâ, calumniarum artifices desinant, maledicta & noscant sua: vel impotenti quodam dolore perculsi rumpantur, quòd obesse tibi non potuerint. Qua de re pluribus apud Plutarchum in Commentario, Quomodo quis vtilitatem ex inimicis capere queat. Huc facit præclarum Senecæ monitum ex 2. De ira: Non vt in beneficiis honestũ est merita meritis repensare, ita iniurias iniuriis: illic vinci, turpe est: hîc vincere. Inhumanum verbum est, & quidem pro iusto receptum, Vltio: & à contumelia non differt, nisi ordine.

Nihil est quod reprehendi non possit.

Canis orbem Luna conspiciens quid.

Amuletum in obtrectationem.

Qui

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qui dolorem regerit, tantùm excusatius peccat. M. Catonem in balneo quidam percussit imprudens, quis enim illi sciens faceret iniuriam? Postea satis facienti Cato: Non memini, inquit, percussum me. Melius putauit nō agnoscere; quàm vindicare. Nihil, inquis, illi post tantam petulantiam mali factū est? Imò multū boni: cœpit Catonem nosse. Magni animi est iniurias despicere. Vltionis contumeliosissimū genus est, non esse visum dignū, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias altiùs sibi demisere, dum vindicāt. Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus obaudit. Audiamus tandem consultorem optimum in primis iuxtáque lepidissimum Comicum Philemonem:

Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ὅστ', ἢ δύνασθε, λοιδορούμενον φέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

quod ita Latinè sonat.

Iucundius nihil est, neque etiam concinnius
Est, quàm posse conuiciantem ferre:
Nam qui conuiciatur, eo in quem conuicium iacitur;
Dissimulante tacentéque, efficit vt sibi ipse conuicietur.

Censet nullam auribus iucundiorem musicam, quàm tacere alterum, altero conuiciante. cùm enim patienti animo, sed & forti pectore quis maledicta perferre ac pati potest, efficit ille quidem dissimulando, vt maledicus sibi maledicat, id est suū morbum prodat, vt sibi potiùs quàm alteri noceat. Cæterùm hîc perbellè Canē inuidum & obtrectatorē proposuit: canem enim pro inuidiæ typo ex veteribus quidam posuerunt, vt etiam pro adulatore & scurra. Pierius lib. 5. Annotat. *Canis pro inuido.*

Lunarem orbem.] Lunam. Puto allusum esse ad id quod in Pharmaceutria Theocrit. vbi ait canem terreri Hecate subterranea: compertum est autem canes vel ferociores terreri spectris nocturnis.

canis.] Canem accipi pro conuiciatore, impudenti & maledico obtrectatore notū est. Apud Homerum, ab Achille Agamemnon incessitur, vt κυνὸς ὄμματ' ἔχων, qui caninis sit oculis. Ea enim canis natura est, vt eum nihil pudeat. Itaque Iulius Pollux Oculum is habere caninum dicitur, ait, qui nimio plus impudens est. Plautus Menæchm. Hecubam ait ex eo appellatam canem, quòd in quoscumque intueretur, conuiciatrix & maledica esset. Itaque & M. Tullius Oratione pro Roscio *Canis quid in Hieroglyphicis.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Amerino, allos Oratores clamare ait, non etiam nocere; alios latrare, qui etiam mordere possint Cur verò canis Diogenes est nuncupatus, nisi quòd mordax esset & maledicus? Hinc Cynicorum fluxit appellatio, & vox Homerica κυνάμυια. Apud Terent. Eunucho, canis os durum, & impudentiam significat. Catullus in quandam: —— *rubotem*

Ferreo canis es primamus ore.

Sequę videns.] *suam vmbram.* *ventis.*] Catullus:

Idem nunc retrahis te, ac tua dicta omnia factáque
Ventos irrita ferre ad nebulas aëriæ sinis.

Idem Argonauticis:

Irrita ventosæ linquent promissa procellæ.

Et ibid. Ariadna de perfidia Thesei conquerens, ait se speraſſe

—— *optatos hymenæos,*
Quæ cuncta aerij dissipunt irrita venti.

Tibullus lib. 3 Eleg. 4. ad finem:

Hæc Deus in melius crudelia somnia vertat,
Et iubeat trepidos irrita ferre Notos.

surda Diana.] Epitheti μεταφορά. Diana pro Luna apud Poëtas

Aliquid mali propter vicinum malum.

EMBLEMA CLXV.

RAPTABAT *torrens ollas, quarum vna metallo,*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Altera erat figuli terrea facta manu.
Hanc igitur rogat illa, velit sibi proxima ferri,
Iuncta vt præcipites vtraque sistat aquas.
Cui lutea, Haud nobis tua sunt commercia curæ,
Ne mihi proximitas hæc mala multa ferat.
Nam seu te nobis, seu nos tibi conferat vnda:
Ipsa ego te fragilis sospite sola terar.

INsignis est apologus, quo admonemur cum potentioribus aut improbis societatem non esse ineundam: quia si quid infortunij damníue acciderit, in infirmiorem semper reclinari soléat, Apologus Aesopo ascribitur. Titulus Emblematis sumptus est ex Plauti Mercatore, ait enim Lysimachus: *Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus, Aliquid mali esse propter vicinum malum.* Pindar. Nem. εἰδ. 3. docet vtilitatem maximam adferre vicinum, si sit idem & amicus: contrà, si sit inimicus & malus, damnum iacturámque. Quod bellè expressit Hesiodus:

Cum quibus non sit ineunda societas.

Vicini boni summa commoditas.

Πῆμα κακὸς γείτων ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ,
Οὐδ' ἂν βοὺς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Demosthenes aduersus Calliclem de prædio, nihil molestius esse dicit, quàm incidere in vicinum auarum & improbum. τὸ χαλεπώτερον οὐδὲν, ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονέκτου τυχεῖν. Quò etiam illud Virgilianum spectat:

Mantua væ miseræ nimium vicina Cremonæ,

quo deplorat Mantuanorum infelicitatem, quibus obfuit sola Cremonensium vicinitas, ait Seruius. Itidem euenit Chalcedoniis & Byzantinis, itémque Aetolis & Acarnanibus, qui finitimi mutuis armis & dissensionibus sese confecerunt. Itaque apud nostros vulgò circumfertur, Ei optimè cedere qui bonum vicinum habeat. Cato senior eos qui prædia empturi essent, admonebat, vt præ cæteris aduerterent ne malum haberent vicinum. Celebratur & Themistoclis apophthegma. Cùm quis enim prædium venale haberet, iussit præconem adiicere, ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας, quasi longè vendibilius esset vicini commendatione. Apud Plautum pauper Euclio recusat affinitatem cum diuite Megadoro contrahere, his verbis:

Venit hoc in mentem mihi Megadore, te esse hominem diuitem,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Factiosum: me item esse hominem pauperum pauperrimum.
Nunc si filiam locasim meam tibi, in mentem venit
Te bouem esse, & me esse asellum, ubi tecum coniunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre, pariter iaceam ego asinus in luto,
Tu me bos magis haud respicias, notos quasi nunquam siem:
Et te vtar iniquiore & me meus ordo irrideat.
Neutrubi habeam stabile stabulum, si quid diuortij fuat:
Asini me mordicùs scindant, boues incursent cornibus..
Hoc magnum est periculum, ab asinis ad boues transcendere.

Torrès quid. Cæterùm hac ficta descriptione rapidus torrens repræsentat humanæ vitæ conditionem torrentis instar fluxam & celeri momento euanescentem. Etenim more fluentis aquæ labuntur tempora, vt cecinit Ouid. *Olla ænea* diuites opum congerie onustos & graues: terrea verò pauperes significat, eos quidē facilè in his vitæ huius turbulentis fluctibus enatantes, & pericula grauiora effugientes. Videtur sanè Apologus ex Ecclesiast. 13. expressus cùm ait Sapiens: Pondus super se tollet qui honestiori communicat. Et ditiori tu ne socius fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim se collisserint, confringetur. Diues iniustè egit & fremet: pauper autē læsus tacebit. Fabellam sic redditam à Faërno hue aſcribam, quòd videatur admodum lepida:

Olla ænea quid. Olla terrea.

Duas trahebat amnis ollas, æneam
Vnam, alteram autem fictilem.
Sed ahena proprio prægrauata pondere,
Sibique porrò præcauens,
Suadere cœpit anteeunti fictili,
Coniungi vti vellet sibi,
Quò rapidum aquarum sustinerent impetum
Iunctis vtrimque viribus.
Cui fictilis: Tua mihi, ait, vicinitas
Non admodum placet, soror.
Nam siue te mihi vnda, siue me tibi
Propè adnatantem illiserit,
Vt sospitem te dura præstabit cutis,
Fragilem meam sic conteret.
Sic, *Potentiorum semper est vicinitas*
Vitanda tenuioribus.

Magnates enim locupletiores vicinis pauperculis numquam cesserint, quippè qui eos non desinant exsugere, dum ad nihilum redegerint, naturam cardami referentes, qui herbarum in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

propinquo nascentium humorem attrahit, vnde illas arere postea sit necesse. Notandum id Nasonis monitum:

Et quamquam soli possint prodesse potentes,
Non prosunt: potius plurimum obesse solent.

Cardamus noxius vicinis herbis.

Altera erat figuli, &c.] id est, erat fictilis, περίφρασις.
tua commercia.] tua consuetudo. Metaphora à mercibus.

In eum qui truculentia suorum perierit.

EMBLEMA CLXVI.

DELPHINEM *inuitum me in littora compulit æstus,*
Exemplum infido quanta pericla mari.
Nam si nec propriis Neptunus parcit alumnis,
Quis tutos homines nauibus esse putet?

TOtũ hoc ἀλληγορικῶς accipe. Delphin enim marinis fluctibus eiectus consultorem quendam virũmque Principem, vel etiam nota aliqua probitatis insignem, à populari turba beneficij loco iniurias, ludibria, mortémque ipsam referentem arguit: quales fuisse legimus Socratem, Aristi-

Delphin in mari absorptus quid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dem, Phocionem, Demosthenem, M. Tullium, & alios quàplurimos, qui post præclarè facta innumeráſque difficultates, & pericula nomine patriæ exàrlata, honoris & præmiorũ vice iniuſtum exilium durámque morté perferre coactiſunt. Delphin φιλάνθρωπος, vt qui ſuis bene conſultũ velit: Pelagus ipſum, in quo piſces à piſcibus afficiantur & abſumantur, orbis huius anguſtias multiplices & dãna innumerabilia refert, nimirùm in quo nemo ſibi deterius quàm ab homine nocumẽtũ impendere videat. Hoc tetraſtichõ video petitũm ex 3. Epigram. nempe incerti cuiuſdam hexaſticho, quod tale eſt:

Κύματα καὶ πνοιαί με κλύδωνι ὅπι χέρσον ἔθεσαν
Δελφῖνα. ξείνης κοινὸν ὄφελμα τύχης.
Ἀλλ' ὅπι μὴν χαίρης, κλέος τόδε. (εἰ γὰρ ἰδόντες,
Εὐθὺς θεὸς τύμβου μ' ἔκφορα ἐκτελέες)
Νῦν δὲ, πεπόσται θάλασσα διώλεσε. τίς θεὸς πίστιν
Πίστις, ὃς δ' ἰδίης φείσατο σωτηρίης.

Id ita reddere ſum conatus:

Delphinem pelagi rapidus me ad littora fluctus
Ludibrium cunctis, ſorte volente, tulit.
Præſidium at pia terra dedit: me namque videntes
Ornarunt tumulo conueniente viri.
Me mare quod genuit, ſic ſuſtulit. ergo age ponto
Quanta fides? natos perdit & ipſe ſuos.

me in littora compulit.] id vno verbo deſtituere dicit, vt me admoneꝛ perſpicaciſſimi vir ingenij Fornerius: quin etiam adducit hoc Virgilianum:

Et freta deſtituent nudos in littore piſces.

Exemplum inſido.] Locus eſt huic accommodatus in 7. Controuerſ. Senecæ declamat. 1. O maria iuſtiora iudiciis, aitô mitiores procellæ patre, &c.

Nam ſi nec proprius, &c.] Collatio maioris ad minus. Porrò inter ſummas difficultates nauigationem poſuere veteres, vnde præcepta de fugiendo mari, & rorta incolenda. Dixitque Ariſtagoras, ὅτι πάσα θάλασσα θάλασσα, id eſt, ex æquo periculoſum eſſe mare, licet appellationes habeat varias: cui conuenit illud ex Hecyra Comici:

Maris periculo.

O fortunate, neſcis quid mali præterieris, qui numquam ingreſſus es mare!

Ouid. 2. Amor. eleg. vndecima:

Nauita ſollicitus & ventos horret iniquos,
Et propè tam lethum, quàm propè vernit aquam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quòd si concussas Triton exasperet undas,
Quàm tibi sit toto nullus in ore color.

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, EMBLEMA CLXVII.

BELLORVM cepisse ferunt monumenta vicissim
Scutiferum Aiacem, Hectoraq; Iliacum.
Baltea Priamides, rigidum Telamonius ensem;
Instrumenta suæ cepit vterque necis.
Ensis enim Aiacem confecit, at Hectora functum
Traxere Aemoniis cingula nexa rotis.
Sic titulo obsequij, quæ mittunt hostibus hostes
Munera, venturi præscia fata ferunt.

SVmptus est hic titulus ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, ex Sophoclis Aiace flagellifero, qui ait se, postquàm ab Hectore inimicissimo accepisset ensem muneris loco, nihil præter damnum atrocissimum à Græcis habuisse. Itaque postquàm multis est conquestus, sic postremò infert:

Ἀλλ' ἐς' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, δ' οὐκ ὀνήσιμα.

Ex hoc loco Scholiastes elicit, ab amicis dona quælibet vel etiam pretij minimi, boni esse cõfulenda: ab hostibus verò & inimicis ne pretiosissima quidem expetenda, vtporè pernicio-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sa & noxia. δῶρα enim ἄδωρα, sunt κακόδωρα, id est, infelicia dona, vt μήτηρ ἀμήτωρ. Plautus Milite:

In malæ vxore, atque inimico, si quid sumus, sumptus est:
In bono hospite atque amico quæstus est quod sumitur.

Emblematis character. Totum Emblema ex Græco tractum liquet:

Πικρὸν ἀλλήλοις ἔκτορ χόλον, ἠδὲ φέρεσθαι
Αἴαντ', ἀσπιδόεντε μάχῃ ἐπορε Φιλίῃ.
Ἔκτορ γὰρ ζωστῆρα λάβεν, ξίφος ἔμπαλι δῶκεν.
Τὴν δ' Αἴας δῶρον πέρσεσεν ἐς θανάτου.
Τὸ ξίφος αὖλ' αὐτὸς μεμνήσατο, καὶ πάλι ζωστῆρ
Ἔλκυσε φοιαμίδιον δ' ἔφθεα συρήμενον.
Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπτο δῶρα,
Εἰ χαλεπὸς φοφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Subiiciam & breuius Epigramma, eiusdē omninò argumenti:

Ἔκτορ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, ἔκτορι δ' Αἴας
Ζωστῆρ' ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατον.
Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπετο δῶρα,
Εἰ χαλεπὸς φοφάσει μοῖραν ἔχοντα μόρου.

Aiacis datur ensis ab Hectore, balteus Aiaci
Hectori, vtrique suum donum erat exitio.
Atque ita ab hoste hosti veniunt lethalia dona,
Quæ studij specie fata necémque ferunt.

Hectoris & Aiacis fatum. Narratio est apud Homerum Iliad. η. Hector & Aiax inito inter se fœdere vltro citroque missis donis, de amicitia firmanda statuere, atque Hector Aiaci gladium, Aiax Hectori cingulum militare misit; sed vtrique suum munus fuit exitio. Victus enim Aiax ab Vlysse (in contentione armorum Achillis) & cognitis iis quæ per insaniam dixerat & fecerat, eodem gladio seipsum interemit. Hector verò per occasionem cinguli iuxta Ilij muros ab Achille occisus, & ter circum mœnia tractus est. Ex quo perspicuum apparet verissimum esse quod ait Euripid.

Κακῶν μὲν ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει.
Nullam iucundam adferunt dona improbi.

Significat viri mali dona esse inutilia pernicioſaque, quod Laocoon apud Virgil. confirmat, cùm à Troianis equum dolo relictum nequaquam in vrbem recipiendum censet, his quidem verbis:

—— ô miseri, quæ tanta insania, ciues?
Creditis auectos hostes? aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaûm, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

& deinde, *Quicquid id est, timeo Danaos, & dona ferentes.*
Et alibi de Capi sic:

At, Capis, & quorum melior sententia menti,
Aut pelago Danaûm insidias suspectáque dona,
Præcipitare iubent, subiectisque vrere flammis.

Huic conuenit monostichon Græcum,

Κακόνγε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ.

Sæpe nihil interest, inquit Seneca, inter amicorum munera, & hostium vota. Quicquid illi optant accidere, in id horum intẽpestiua indulgentia impellit atque instruit. Bene Horatius:

Nil moror officium quod me grauat.

Scutiferum Aiacem.] φέρασπις ἄιας, vt φέρασπις ἀθηνὴ, à Poëtis dicitur. De nobili Aiacis scuto alibi iam satis.

Hectoraq; Iliacum.] Troianorum fortissimum.

Baltea Priamides.] Baltea, in accusandi casu, quasi à recto Balteus, nullo modo placet, vt neque tolerari in patria Romana potest, id in Alciato nostro peccatum, seu erratum potiùs, Grammatici nostræ ætatis doctissimi obseruarunt: sicuti & ab Vrsino Velio, erudito sanè vi[illegible], idem penè admissum notant versu quodam de laboribus Herculis ex Anthologia Græcorum Latinis numeris expresso, sic,

Balteon arripui, Thracisq; armenta cecidi.

Sed quid? in re tam vera manus dare cogimur, verumque fateri quod Fabius ait initio lib. 10. Institut. orat. doctos etiam viros labi aliquando, cùm & Ciceroni dormitare interdum Demosthenes, Horatio etiam Homerus ipse videatur; summi enim sunt, homines tamen.

Priamides.] Hector Priami filius, patronymic.

Telamonius.] à Telamone, ad differentiam Aiacis Oilei.

Instrumenta suæ, &c.] Hectoris enim cadauer balteo circa Patrocli tumulum Achillis iussu tractum est: Aiax gladio sibi ab Hectore donato seipsum confodit.

Aemoniis rotis.] id est, Thessalis, Græcis. Æmonia Thessalia est, ab Æmone filio Deucalionis. Æmonia interdum etiam pro Græcia, συνεκδοχικῶς.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

A minimis quoque timendum.

EMBLEMA CLXVIII.

BELLA gerit scarabeus, & hostem prouocat vltrò:
Robore & inferior, consilio superat.
Nam plumis aquilæ clam se neque cognitus abdit,
Hostilem vt nidum summa per astra petat,
Ouaq́ confodiens, prohibet spem crescere prolis:
Hocq́ modo illatum dedecus vltus abit.

Musca etiã splenem habet, & formica bilem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χόλος, vt est in Adagio vetere. Sed & Pindar. Isth. 4.

Ἔστι δ' ἀφάνεια τύχας
Καὶ μαρναμένων,
Πρὶν τέλος ἄκρον ἱκέσθαι.
Τῶνδε γὰρ διδοῖ τέλος,
Καὶ κρέσσον' ἀνδρῶν χειρόνων
Ἔσφαλλε, τέχνα καταμάρψαισε. id est,

Est tamen incertitudo fortunæ vel hominum strenuè pugnãtium donec ad summum finem perueniant: his enim qualemcumque vult finem dat fortuna: & meliora interdum deterioribus hominibus premuntur ac supplantantur. Sumptum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

autem id est ex apologo Aesopi, qui petitus apparet ex perpetua cōtrouersia, quæ naturæ vi quadam intercedit inter aquilam auium principem, & scarabeum vilissimum insecti genus. Ille enim vt illatam sibi ab aquila iniuriam vindicet, cùm se viribus haudquaquam parem esse norit, confugit ad dolos: clam enim se in plumis aquilæ recondit, vt eo tandem modo ad nidum aquilinum perueniat, eaque postmodùm absente oua eius omnia confodiat. Cuius fabulæ apud Aristophan. mentio est, sic enim:

Dissidium aquilæ & scarabei.

Ἐν τοῖσιν αἰσώπου λόγοις ἐξηυρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ, πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῶον ἦλθεν εἰς θεούς.
Ἦλθεν κατ' ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι πότε,
Ὃ ἐκκυλίνδων, κ' ἀντιτιμωρούμενος, hoc est,
In fabulis id est repertum Aesopicis,
Adiisse Diuos vnicum ex volucribus.
Haud credibilem ais fabulam, pater, pater,
Adiisse Diuos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam ob simultatem asperam,
Quæ illi fuit cum aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Hoc quidem admonemur, hostem, quamuis infimæ fortunæ, non esse contemnendum, nec quemquam vel omnium minimum & contemptissimum esse prouocandum, siquidem, vt in Mimis Publius ait,

Nullus est paruus hostis.

Inimicum quamuis humilem, docti est metuere.

Brasidæ illud memoratur, quem cùm ficus legētem sorex momordisset: O bone Iupiter, inquit, nullum est tam minutum animal, quod sui defendendi, aut periculum vitandi, cùm sit opus, occasiones non perquirat. Eôdem recidit quod vulgus nostrâs sæpè vsurpat: Cauendum ab iis quibus nihil est quod perdant, ab iis enim citiùs iniuriam & damnū acceperis, quàm ab aliis, quibus aliquid est in loculis. Timent enim vt plurimùm aliquē prouocare, ne quid vel famæ vel fortunis detrahatur. Homunculi verò illi sortis infimæ, sed dolis & fraude instructissimi, improbi non minùs quàm scarabei, neque minus putidi, neque abiecti min⁹, pertinacis ingenij malitia quadam, cùm nemini ferè prodesse queant, magnis tamē viris sæpenumerò facessunt negotium. Nam territant nigrore (quæ vna improbi animi nota;) obstrepunt stridore (qui

Descriptio improborum quorundam tenuis fortunæ hominū.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nemini non moleſtus eſt,) fœtore ſuo commaculant obuios quoſque, circumuolitant, hærent, inſidiantur, vt non paulò ſatius ſit cum præſtantibus aliquando viris ſimultatem ſuſcipere, quàm hos laceſſere turpiſſimos ſcarabeos, quos pudeat etiam viciſſe (quæ enim victoriæ rampudendæ moleſtæque ſpes? quod præmium? qui finis?) quóſque nec excutere poſſis, cùm maximè velis, neque conflictari cum illis queas, niſi diſcedas cõtaminatior. Huc prouerbium: Scarabeus aquilã quærit. Certè Alexander, quamquam potentiſſimus, dexteritatem Ptolemæi ſuſpectam habuit, Arrij turbulentiam, & Pythonis nouarum rerum ſtudium reformidabat. auctor Aelian. ſub finem 14. Var. hiſt.

ſumma per aſtra.] per aëra ſummum. Aquilam in editiſſimis locis nidificare, teſtis eſt Plinius, & alij nonnulli.

ſpem creſcere prolis.] ſpem creſcendæ prolis. Infinit. pro gerundiuo, locutio Græca.

dedecus.] iniuriam & damnum.

Obnoxia infirmitas. EMBLEMA CLXIX.

PISCICVLOS *Aurata rapit medio æquore ſarda,*
Ni fugiant pauidæ ſumma mariſque petant.
Aſt ibi ſunt mergis fulicisque voracibus eſca.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eheu intuta manens vndique debilitas!

VT nullo non loco ditiores, & qui sunt ampliori fortuna, tutum in præsidium se recipiunt: ita miseri & aliqua parte infirmi, præcipites in infortunium ruunt, quocumque fugiant, eque Scylla, quod dicitur, in Charybdim, decidunt: vt litigatoribus accidit iis, qui nullis opibus, nullisque amicis fautoribus adiuti, à iudice ad iudicem temerè frustraque prouocant, non minorem ab vno quàm ab alio gratiam inituri. Sic enim dum cadere caussa timent, in dispendium nocentius & grauius vt plurimùm veniunt, tametsi iure disceptent, & ex æquo bonoque, non dolo vel fraude aliqua, de sua in integrum restitutione agitent. Enimuerò, quod ait Comicus, pauper dum nihil habet quod offerat in iudicio, non solùm contemnitur, sed etiam aduersus veritatem opprimitur. Ad id illustrandum meo quidem iudicio huc reuocanda erit historia Hipperidis Oratoris, cuius exilium miserum Plutarch. in vita decem Rhetorum describit. M. Varro apud Nonium. *Diuitũ semper tuta statio, pauperũ non item.*

Natura humanis omnia sunt paria.
Qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos
Magnu' comest, vt aues enecat accipiter.

de piscium mutua laniena loquitur, idque torquet in intolerabilem potentiorum insolentiam in tenuis fortunæ homines, quos bonis omnibus deglubere solent, misereque spoliare. Sed huius Emblematis argumentum quodammodo cum Martialis hoc disticho conuenit:

Dente timetur aper, defendunt cornua ceruum:
Imbelles damæ quid nisi præda sumus?

Aurata.] marinus piscis ab auri colore dictus, quem aiunt omnium timidissimum in maris reflexu sub littoralium arborum radicibus sese occultare solitum, ibique frondium agitatione exterritum facilè capi, quadam velut deditione. Martial. 13. *Aurata.*

Non omnis pretium laudemque Aurata meretur,
Sed cui solus erit concha Lucrina cibus.

Lege Plin. lib. 32. ca. 5. & 11.

sardas.] Sarda, quæ & Sardinia, piscis exiguus, de quo Plin. eodem 32. cap. vltimo. *Sarda.*

mergis.] Mergus, auis à mergendo dicta, cibum enim in aquis captans se assiduè immergit: de qua Plin. lib. 11. cap. 37. Pro- *Mergus.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

uerb. Mergorum instar, de ingluuie inexplebili.

Fulica.

Fulica.] Fulica, siue fulix, auis marina, vel stagnensis, paulò supra columbæ magnitudinem: de qua lib. 18. cap. 37. Plinius.

Vel post mortem formidolosi.

EMBLEMA CLXX.

CÆTERA mutescent, coriumque silebit ouillum,
Si confecta lupi tympana pelle sonent.
Hanc membrana ouium sic exhorrescit, vt hostem
Examinis quamuis non ferat examinem.
Sic cute detracta Ziscas, in tympana versus,
Boemos potuit vincere pontifices.

Amabiles post mortem.

VT nonnulli ob virtutum splendorem, vel etiam morum facilitatem, post mortem sui memoriam acceptam posteris amabilem relinquunt: sic alij morum ferocitate, & insigni quadam crudelitate, quamquam pridem extincti sint, sui vnica memoria terrorem animis incutiunt: vt apud Turcas Ioannis Hunniadis ducis fortissimi superstitem famam

Terrifici post mortem.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

permultùm formidabilem extitisse, historiarum monumentis proditum. huius enim nomen vsque adeò terrificum fuisse dicitur, vt nutrices ad sistendum puerorum vagitum Hunniadē adesse simularent. Sanè exemplum Zisce Boëmi memorabile est ac stupendum, qui etiam post mortem suos hostes insolito planè modo terrefacere & fugare potuerit. Quod antequàm explicemus, quædam sunt à nobis prælibanda, vt Epigrammatis ipsa ἀφόπωσις apertior sit, est enim similitudo perelegans. Multa quidem in maiestate naturæ recondita latere concedendum est, quæ ingeniosi & sollertes homines nondum satis videntur excussisse. Quapropter Alexander Aphrodisæus in Præfat. Problem. quæstiones ait quasdam esse penitùs inexplicabiles, soli Deo cognitas, qui scilicet earū existentiæ auctor sit. Hę à Medicis occultę proprietates appellātur: de quibus cùm mentio fit in scholis Medicorum & Philosophorum, festiui quidam & iocosi homines vulgari scommate, Pontem asinorum appellant. Prauè autem nonnulli harū solutiones quasdam proponunt, quæ nec ratione nec probabilitate nitūtur. Earum enim cognitio excedit ingenij humani captumneque verò hactenus repertus est, qui causam teneat cur palea succino attrahatur, cur ferrum magnete: & neque satis est, si arcanam quādam vim tam vulgò tritam nobis obtrudat. Apponere possumus exempla in concordia vel discordia multorum animalium, vel etiam animantium, in quibus sentiēdi facultas non est: quibus tamen, quia longū esset, prætermissis, attingam tantùm quæ ad hunc locū propriè attinent, quæque auctores non pœnitendi scriptis mandarunt. Odium luporum & ouium tam naturale est, vt si lupina pelle tympanum conficiatur, oues non longè astātes sonum exhorrescant, ac si lupus prope gregem consistat. Sunt etiam qui asseuerent harmoniam nullam vnquam cotturam ex ouis lupisque tensis ad concentum visceribus. Adiiciunt præterea, si lupina pellis in ouili pendeat, oues pauore conterritas omninò pastum negligere: vtque leonina inficit aliorum animalium pelles, sic ouinam à lupina exedi & consumi. Quod sanè fit virtute quadam interna & nemini cognita. Quare qui rei tam abstrusæ & inuolutæ rationem conetur reddere, nihil certè adferet, sed, vt Sisyphus versans saxum, sudabit nitendo, neque tamen proficiet hilū. Ait itaque Alciatus: Tympanum ex lupino corio confectum si pulsetur, aliud ex ouillo corio adiacens exhorrescit, vt propemodum nullum sonitum

Ioan. Hunniades.

Multa rerū causse hominibus incognita.

Occultæ proprietates.

Diſſidium luporum & ouium.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

edat, tametsi ouis membrana lupum mortuũ non sentiat: Eodem modo Ziscas in tympanum versus, quibus in vita fuerat in bello formidolosus, post mortem etiam eisdem terrori fuit. Sed quid ad hæc? aut vnde iste terror ipsissima terroris sublata causa? id quidem in opinione positum nemo non videt. Seneca 9. Controuers. 5. Cùm Polyxene esset abducta, vt ad Achillis tumulum immolaretur, Hecuba dixit,

——— *cinis ipse sepulti*
In genus hoc pugnat.

poterat hoc contentus esse Scaurus auctor, adiecit tamen,

——— *tumulo quoque sensimus hostem.*

Idem est in declamationib. lib. 4. 5. Et apud Tragicum Senecam Troade, conqueritur Hecuba, quòd postuletur ad mortem tumulo Achillis immolanda:

Adhuc Achilles vivit in pœnas Phrygum:
Adhuc rebellat.

de Achille mortuo loquitur; sed qui tamen adhuc spirare videatur vltionem. Ad eum modum Cicero in Miloniana queritur de curia incensa Clodij busto, quam culpam omnem confert in Clodium quasi post mortem furentem & bacchantem, vt cùm in viuis esset: Excitate, excitate, inquit, eum si potestis ab inferis: frangetis impetum viui, cuius vix sustinetis furias insepulti? Et illud ex eadem oratione: Quid vultu extimuistis? quonam modo vos ille viuus affecerat, qui mortuus inani cogitatione percussit?

coriumque silebit.] Corium pro pelle abusiuè, quòd pelli corium adiaceat.

Membrana, *membrana.*] Superior pellis. Ea & charta pergamena dicitur, quòd eius primùm vsus Pergami, Eumene regnante, cœperit.

Exanimis quamuis, &c.] Licet ouis exanimata non sentiat exanimatum lupum.

Zisca vel Ziscas Bohemus. *Sic cute detracta Ziscas.*] Zisca, vel Ziscas, dux bellicosissimus, in Teutones & Boëmos diu satis acri Marte conflictatus est. Itaque Sigismundus Imperator cùm videret Ziscæ cuncta ex animi sententia prosperè succedere, & iam illum esse vnum, ex quo res Boëmiæ penderent, clam sibi eum conciliare tentauit. Ille opimis conditionibus ab Imperatore oblatis annuens dum se itineri accinxisset, peste tactus expirauit. Ferũt illum cùm ægrotaret, rogatum quo loco mortuus vellet sepeliri, iussisse cadaueri suo pellem adimi, carnes volucribus ac feris

feris obiectari, ex pelle tympanum fieri, eoque duce bella geri, indeque arrepturos fugam hostes, quum primùm eius tympani sonitum audirent. His adiecit Albertus Crantzius, fecisse amicos quod ille iusserat, & reperisse quod promiserat. Hoc vnũ præclarè aiunt ab eo factũ, quòd sectam Adamitarũ deleuerit. Notũ est, eum partibus Hussitarum prorsus fauisse: Pragæ loca sacra cẽplaque deleuisse: in Catholicos, potissimũ sacerdotes, crudelem & implacabilem animum gessisse, idque Catholicis, quod Assur Iudæis, fuisse. Insignis bellator, quãquam cæcus. Inter laudatissimos Principes, reiq; bellicæ gloria illustres haberi poterat, nisi quædã flagitia laudem obscurassent. Retulit Aeneas Syluius 3. Comment. De rebus gestis Alphonsi, & post eum Cochlæus lib. 5. historiæ Hussitarum.

Iusta vindicta. EMBLEMA CLXXI.

DVM *residet Cyclops sinuosi in faucibus antri,*
Hæc secum teneras concinit inter oues:
Pascite vos herbas, sociis ego pascar Achiuis,
Postremumque Vtin viscera nostra serent.
Audiit hæc Ithacus, Cyclopaque lumine cassum
Reddidit: en pœnas vt suus auctor habet.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Polyphemus. VLysses, Troia iam excisa, cùm domum repeteret, vi ventorum in Siciliam pulsus, ad Polyphemi sedes appulit. Hic Gigas fuit vnoculus, ingentis magnitudinis, ferítate implacabili, qui hospites soleret enecare, eorumq; carnibus pro cibo vesci. Vlysses itaque cum sociis captus, vbi aduerteret iam aliquot ex suis absumptos à Cyclope de vino Maronio ei dedit: & rogatus ab eodem quod ei nomen esset, Οὖτιν se vocari Vlysses asseruit Gigas naturæ vini nescius, alto iam somno pressus, suíque penitus immemor, ab Vlysse (cui pollicitus erat vnum se postremumque post socios omnes peremptum, & voratum iri) oleagino trunco, in oculo, quem vnicum in fronte habebat, acriter læsus est, eodem effosso consternatus: qui vulneris acerbitate vocem cœpit attollere, vt alios Cyclopas insolito rugitu conuocaret. Quærentibus ab eo, quis vulnus inflixisset, & Οὖτις (quæ vox Nullum, vel Neminẽ sonat) dixisset, riserunt, eumque velut furentem reliquerunt. Sic enim loquitur apud Euripidem:

Vlyssis astus.

Exoculatus ab Vlysse Polyphemus.

Οὖτίς μ' ἀπώλεσεν.

Chorus respondet,

Οὐκ ἄρ' ὑδείς ἐδίκα.

Deinde illud:

Οὖτις μὲ τυφλοῖ βλέφαρον. χο. οὐκ ἄρ' ἐς τυφλός.

Totum hoc fusiùs apud Homer. Odysseas 1. Ouid. 14. Metam. Virg. 3. Aeneid. Compara festiuum Luciani dialogum κύκλωπος ἢ ποσειδωνος. Qua fabula intelligi datur, quod vt breuiter, sic appositè scripsit Hesiodus:

Οἳ ἀυτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ, ἄλλῳ κακὰ πύχαι.

Qui alijs malũ fabricat, sibi arcessit.

Ipsum se ledit alium qui ledere querit.

&, quod est in prouerbio, Ruinã sibi fabricat, allis qui fabricat. Vel specialiùs in eos torqueri poterit δημοβόρους tyrannos, & Reipub. pestes infestissimas, qui diuina tandẽ ira vitali lumine priuantur, vel ad exitium morte grauius, aut infamiam, & maximam capitis diminutionem præcipites ruunt, cùm interea quibus potissimùm terrori fuerant, rideantur & cõuiciis proscindantur. Meminit, sed aliorsum, Brodæus Miscellan. 2. cap. 7. hoc tandem obiter. Seruius ad 3. Aeneid. aliò torsit fabulam de exoculato Cyclope. Cyclops, inquit, vir fuit sapientissimus, & ob hoc oculum in capite habuisse dicitur, id est, iuxta cerebrum, quia prudentia plus videbat. Verùm Vlysses eum prudentia superauit, & ob hoc fingitur eum excæcasse. Plutarchus Apophtegmatis refert Oratorem Demadem, Ale-

Cyclops quid sterno.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

xandro mortuo, dixisse, Macedonum exercitum Imperatore carentem similem sibi videri Cyclopi excæcato. Non percurram Græcorum scholiastum allegorica placita, sed Heraclidis Pontici dumtaxat explicationem ad Homericam Odysseam: qui ait Cyclopem nominati affectum ratione priuantem: κύκλωψ ὠνόμασται ὁ τοῦς λογισμοὺς ὑπολαβῶν.

sinuosi in faucibus antri.] Sic Virgil. dixit 6.

Vestibulum ante ipsum, primisque in faucibus Orci.

& hic noster in Emblemate primo:

— sinuosi è faucibus anguis.

Achiuis.] Achiui, ἀχαιοί, Græci & nonnumquam pro quolibet populo ciuili. Horatius: *Achiui.*

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui.

Catull. in Argonaut.

Nam simulac fessis dederit fors copiam Achiuis.

Postremumq; Vtin, &c.] Οὔτινα se postremò voraturum bellè prædixerat, & οὔτινα, id est neminem, vorauit: imò ab eo, qui quamquam esset οὔτις, aliquis erat, exoculatus est. *Vtis. οὔτις.*

lumine cassum.] cæcum. Virgil. 2. Aeneid.

— nunc cassum lumine lugent. *Cassus lumine.*

Idem:

Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

& Lucretius:

Nunc potis est cerni quod cassum lumine fertur.

Ausonius Parentalib.

Saucius extincto corpore cassus eras.

sic enim poëtæ interdum vsurpant lumine cassum, & luce carentem pro mortuo: vt & lumina lucemque relinquere. Virgil. in 4.

Quò magis inceptum peragat, lucemque relinquat.

Catullus: *Nobis cùm semel occidit breuis lux.* Lucretius:

Lumina sic etiam Solis bonus Ancu' reliquit.

en pœnas vt suus auctor habet!]

— non est lex iustior vlla,

Quàm necis artifices arte perire sua.

Alludit ad alia quæ sequenti Emblemate consultò adferemus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Iusta vitio. EMBLEMA CLXXII.

RAPTABAT *volucres captum pede corvus in auras*
Scorpion, audaci præmia parta gulæ.
At ille infuso sensim per membra veneno,
Raptorem in Stygias compulit vltor aquas.
O risures dignas! alijs qui fata parabat,
Ipse perit, propriis succubuitque dolis.

Coruus serpentem.

SImile est apud Aesopum de Coruo cibum quæritante, & serpentem in aprico dormientem corripiente, à quo lethiferum spiculum sentiens, iustam in se vltionem animalculi vilissimi sensit, quod idem accidit iis, qui re flagitio parta, suo demum magno malo discunt, malè parta malè disperire. Et ferè fit, vt, quod vulgò dici solet, captores ipsi capiantur, raptoréque ab aliis etiã vicissim correpti decidãt & illaqueentur: vt cùm à veneficis falsarij, calumniatores, adulteri, & id genus alij tolluntur è medio, vel cùm latrones à prædonibus prehenduntur, & spoliantur. Quò spectant adagia, Cornix scorpium: &, Suo ipsius laqueo captus: &, Coruus serpentem. Carmen ipsum ex Archiæ Græco petitum est, lib. 1. Græcor. Epigram.

Captores sæpe ipsi capiuntur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ἐν πότε παμφαίνοντι μελάντερος αἰθέρι νομῶν, *Emblematis typus.*
Σκορπίον ἐκ γαίης οἶδε θοροῦντα κόραξ.
Ὀνμάρψων ὤρουσεν. ὅδ' ἀΐξαντος ἐπ' οὖδας,
Οὐ βραδὺς, εὐκέντρῳ πέζαν ἔτυψε βέλει,
Καὶ ζωῆς μὲν ἄμερσεν. ἴδ' ὅσσον ἔτευχεν ἐπ' ἄλλῳ,
Ἐκ κείνου τλήμων αὐτὸς ἔδεκτο μόρον. id est:

Scorpius è terra prorepserat, idque videntè
Coruo, qui cælo victitat in liquido:
Corripuit visum, fugitque: sed hic vt humum ales
Contigerat, telo mox ferit atque necat.
Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,
Inde sibi acciuit ipsa necem misera,
aliis qui fata parabat.] Fuere qui semet eodem illo pugione, quo Cæsarem violauerant, interemerunt. Suetonius in Cæsare. Quod de Cæsare memoriæ traditum est, hoc etiam de Gordiano Cordus euenisse scribit. Nam omnes quicumque illum gladio appetiuerunt, qui nouem fuisse dicuntur, postea interemptis Philippis sua manu, suisque gladiis, & iisdem quibus illum percusserant, interiisse dicuntur. Iul. Capitolin. in Gordianis tribus, sub finem. Sallust. in fragment. histor. praua incepta consultoribus sunt noxæ. Lucretius lib. 5. *Memorabile fatum.*

Circumretit enim vis, atque iniuria quæque,
Atque vnde exorta est, ad eum plerunque reuertit.

Ouid. 1. De arte:

Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus, in laqueos quos posuere cadunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Parem delinquentis & suasoris culpam esse.

EMBLEMA CLXXIII.

PRÆCONEM lituo perflantem classica, victrix
Captiuum in tetro carcere turba tenet.
Quis ille excusat, quòd nec sit strenuus armis,
Vllius aut sopo laserit ense latus.
Huic illi: Quin ipse magis timidissime peccas,
Qui clangore alios aris in arma cies.

Tubicen in bello captus, cur se excusarit.

EX Aesopi apologo, de tubicine in bello capto, qui se insontem prædicabat quòd nullum occidisset, sed neque in quemquam gladium distrinxisset, qui mox audiuit: ἀλλὰ τῦτο μᾶλλον τεθνήξῃ, ὅτι σὺ μὴ δυνάμενος πολεμεῖν, τὺς πάντας θεὺς μαχεῖν ἐγείρεις. Sed ideò magis tibi moriendum est, qui cùm pugnandi sis expers, alios omnes ad pugnam concitas. Etenim (quod aiunt Iureconsulti) Qui agunt, & qui assensum præbent, pari supplicio afficiendi sunt, & satis ipse facit qui per alium facit. Hoc in eos torquetur potissimum, qui oratione & consilio Principes ad suscipienda bella inflammant,

Agentes & consentientes pari pœna puniendi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

cùm ipsi pugnam detrectent, nec vlli sese periculo patriæ aut Principis nomine committunt: quibus quidem certè nullus probabilis esse potest consilij tam nefarij prætextus, cùm ipsi reuera sint nocentiores, maiúsque detrimentũ eminus linguâ cæteris adferant, quàm qui cominus gladiis decertant. Nulla enim fortè irreperet Martis violentia, nisi antecederet eiusdẽ committẽdi persuasio. Vel de iis intelligitur, qui cruore quidem manus non tingunt, at nihilominus parricidij faciendi consilium suggerunt. Occurrit illud Demosthen. de patre cuiusdã sacerdotis, quem Brautoniam appellat. Is, cùm alterum quispiam occideret, impellebat & hortabatur ad id facinus. Palam erat hominẽ mortuum ne digito quidem ab eo tactũ, sed ab occisore duntaxat, ita vulgò iudicabatur nõ teneri cædis. Sed Areopagitarum aliud iudicium fuit, qui censuerunt eũ qui suadendo iuuisset, eodẽ obstrictum scelere. Nã constat homines audaciores fieri adhortatione: nec solùm manu, sed etiam voce & proclamatione opem & auxilium ferri. Itaque ille damnatus, & in exiliũ pulsus est. Aristot. 1. Rhetoric. argumentum citat quo vsus est orator Leodamas aduersus Callistratũ: dicebat enim eum qui consiliũ dedisset, magis in culpa esse, quàm qui scelus commisisset: quia scelus admissum nõ esset, nisi eius auctor & consultor aliquis extitisset. Ciceronis exemplum vnum proferam ex oratione in Pisonem. Quid interfuit inter Catilinam, & eum cui tu senatus auctoritatem, salutem ciuitatis, totam Remp. prouinciæ præmio vendidisti? Quæ enim L. Catilinam conantem consul prohibui, ea Pub. Clodium facientem consules adiuuerunt, voluit ille senatum interficere, vos sustulistis: leges incẽdere, vos abrogastis: interire patriã, vos adiuuistis. Quid est vobis Coss. gestũ sine armis? incendere illa coniuratorum manus voluit vrbem: vos eius domum, quẽ propter vrbs incensa non est. Ac pe illi quidem, si habuissent vestri similem consulem, de vrbis incendio cogitassent. Huc facit M. Quintilian. declamatione 270. Satis ostendit ipsa pœna, inquit, eum teneri qui idem commiserit, quod si occidisset. Neque enim grauius quicquã aduersus eũ, qui sua manu interfecerit, constituere potuit legum lator, quàm aduersus eũ qui causam præstitisset. Ergo & similitudine pœnæ etiam crimen par exigere debetis. Hęcille. Cæterùm cum hoc nostro Emblemate magis conuenit quod Leodamas, de quo proximè dicebat, eum in maiore culpa esse qui facinus commiserit, quàm qui consilium dederit. consilium enim

Bellorum fuasores.

Locus Demosthenes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nullius est momenti, nisi, sit qui illud sequatur. Et interitus causam, non interitum spectari oportere, dixit in Miloniana disertus orator. Vlpianus etiam, vt est in l. 11. de iniuriis: Non solùm is iniuriarum tenetur qui fecit iniuriam, hoc est qui percussit, verùm ille quoque cõtinetur qui dolo fecit, vel qui curauit vt cui mala pugno percuteretur. Eôdem recidit l. 15. ad l. Cornel. de sicariis, vbi idem Vlpian. ait, Nihil interesse, occidat quis, an causam mortis præbeat.

Lituus, *Istuo.*] Lituus, genus buccinæ incuruæ. Festus ex Ennio:

Inde loci lituus sonitus effudit acutos.

Et Ouid. 3. Fast.

Iam lituus pugnæ signa daturus erat.

Classicum belli. *perflantem classica,*] classicum canentem. Classicum canere, signum est dare quò milites pugnare incipiant. cui opponitur, Canere receptui. Virgil. ad finem 2. Georg.

Necdum etiam audierant inflare classica.

victrix turma.] victrices copiæ.

claugore æris.] tubæ sonitu. Metonym. in dictione, æris, pro tubæ.

Alius peccat, alius plectitur.

EMBLEMA CLXXIIII.

ARRIPIT vt lapidem catulus, morsuq; fatigat,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Nec percussori mutua damna facit?
Sic plerique sinunt viros elabier hosteis,
Et quos nulla grauat noxia, dente petunt.

PLærique sunt, qui cùm non possint iis noxam inferre à quibus se læsos putant, vt aceptam iniuriam vlciscantur, vel pueros, vel famulos, vel etiam, si fieri possit, suorum aduersariorum amicos adoriuntur, impotenti quidem & iniquo conatu, qui mos perinde est ac puerulorum, qui subita iracundia perculsi, virgas adurunt quibus plexi sunt. Eiusmodi sunt, qui caussas adiuuantes vel per se omninò ad agendum ineptas prò efficientibus imperitè vsurpãt, vt Medeæ nutrix, dum culpam conferret in trabes abigenas è nemore Pelio auectas, quibus Argo nauis facta esset, in qua Medea cum Iasone aufugisset. Sed vt ad nostros mores sermonem conuertã, omnibus in confesso est, quot quantáque infortunia in dies nobis impendeant, & interdum grauiter vrgeant: quorũ caussam inconsultò reiicimus in eos fortasse, qui nullo modo sunt in caussa, cùm potiùs errores & lapsus nostros agnoscere, & pia sinceráque μετανοίᾳ contractas vitiorum sordes eluere deberemus, nec vt canes in lapidem sæuientes, incusare iustissimã supremi & incorrupti iudicis Dei animaduersionẽ. Id si placet ad iræ iniustitiam conuertere, vnà etiã Senecam audiemus ita disputantem 1. De ira: Iam verò si affectus iræ damnáque velis intueri, nulla pestis humano generi pluris stetit. Et deinde: Id non est ira, sed quasi ira: sicut puerorum, qui si ceciderunt, terram verberari volunt, & sæpè nesciunt quidem cui irascantur, sed tantùm irascuntur sine caussa & sine iniuria, nõ tamen sine aliqua iniuriæ specie, nec sine aliqua pœnæ cupiditate. Deluduntur itaque imitatione plagarum, & simulatis deprecantium lacrymis placantur, & falsa vltione falsus dolor tollitur. Idem Seneca eodem lib. cap. 16. iram ostendit ita impotentem esse, vt sæpè infesta patrono, reum damnet: & si veritas oculis appareat, inquit, tamen errorem tuetur, & in malè cœptis honestior illi videtur pertinacia quàm pœnitẽtia. Apponit exemplum in Pisone quodam, qui cùm iratus duci eum iussisset, qui ex commeatu sine commilitone redierat, quasi interfecisset quem non exhibebat: roganti tempus aliquod ad conquirendum non dedit. Damnatus extra vallum deductus est, & iam cetuicem porrigebat, cùm subitò ille cõ-

Impotentum hominum affectus.

Insignes Senecæ loci.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

milito apparuit qui occisus videbatur. Tunc centurio supplicio præpositus, condere gladium speculatorem iubet, damnatum ad Pisonem reducit, redditurus Pisoni innocentiam: nam militi fortuna reddiderat. Ingenti concursu deducuntur, complexi alter alterum cum magno castrorum gaudio commilitones. Conscendit tribunal furens Piso, ac iubet duci vtrumque, & eum militem qui non occidit, & eum qui non perierat. Quid hoc indignius? Quia vnus innocens apparuerat, duo peribant. Piso adiecit & tertium. Nam illum centurionem, qui damnatum reduxit, duci iubet: constituti sunt in eodem loco perituri tres ob vnius innocentiam.

catulus.] canis.

morsu fatigat.] mordet.

mutuã damna.] talem iniuriam.

veros hostes.] ipsissimos aduersarios, à quib⁹ orta est iniuria.

Noxia. *noxia.*] Noxia de maleficio dicitur. Noxam dixere antiqui quod nocet: & est detrimentum, culpa, pœna. Lege ipsummet Alciatum Commentario in tit. De verb. & rer. signific. l. 237. quem locũ & nos suprà citauimus ad Emblema, cui⁹ titulus,

Remedia in arduo, mala in prono.

dente petunt.] iniuriis vel conuiciis proscindũt. quod vnum iniustitiæ non paruum facinus, quia iniquum est aliquem alieno odio prægrauari, ait Imperator Iustinianus in l. Si quis suo, §. legis autem, Cod. de inoffic. testam. Et Callistratus l. 26. D. de pœnis. Crimen, vel pœna paterna nullam maculã filio infligere potest, nam vnusquisque ex suo admisso sorti subiicitur, nec alieni criminis successor constituitur. Quod si ad vindictam publicam id protendere liceat, audiamus Arcadij & Honorij rescriptum, ex l. 22. Cod. de pœnis: Sancimus ibi esse pœnam, vbi & noxia est. Propinquos, notos familiares procul à calumnia submouemus, quos reos sceleris societas non facit. Nec enim societas vel amicitia nefarium crimen admittunt, Peccata igitur suos teneant auctores: nec vlterius progrediatur metus, quàm reperiatur delictum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Insani gladius. EMBLEMA CLXXV.

SETIGERI *medius stabat gregis ensifer Aiax,*
Cæde suum credens cædere Tantalidas.
Hostia sic tamquam sus succedanea pœnas
Pro Lærtiade, pro caneáque dabat.
Nescit obesse suis furor hostibus: errat ab ictu,
Consiliique impos in sua damna ruit.

Insaniæ pœna in eum ipsa vnde manauit.

HOc quidem arguitur temerarius furentum hominum impetus, qui non aduersariis, sed sibi maximè nocent, quòd iræ præcipiti omnia committant, omnémque viam rationi præcludant: vnde fit, vt, quod ait Horat.

Vis consilij expers mole ruat sua.

Is enim furentis animi affectus sic hominis animum è sua sede dimouet & exturbat, vt non secus atque Circe altera hominem in belluam ferociſſimam transformet: quo fit, vt qui talem hospitem excipiat, non aliter faciat, ac qui sese vnà cum ipsis ædibus incendio perdat: eóque deterior est, quòd ita tumultu, caligine, fumóque cuncta intus errore mentis compleat, vt nec cernere integrum sit, nec eos audire qui volunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aiacis insania.

opitulari. Id quidem ob oculos posuit Homerus Iliad. 6. & Odyss. a. sub persona tum Achillis, cuius iram facit implacabilem, tum Aiacis, quem tanta incessit rabies ob Achillis arma Vlyssi adiudicata, vt in porcorum gregem furibundus insilierit, eosque trucidarit, existimans se Græcorum copias prosternere. Ille itaque cùm duos quosdam maximos sues de trabe suspensos flagris cecidisset, hoc esse Agamēnonem & Vlyssem putans (quorum alteri vt iudici, alteri vt victori potissimùm erat infensus) suibus ita suspensis multo cum risu insultauit, addens cōuicia quæcumque bilis suggerebat. Postquam autem respuisset, facti pudore sibi mortem conscivit, qua de re pulcherrima est Sophoclis tragœdia, quæ inscribitur αἴας μαστιγοφόρος. Horatius 2. Sermonum:

— insanus quid etiam Aiax
Fecit, cùm stravit ferro pecus? abstinuit vim
Vxoré & gnato, mala multa precatus Atridis,

&,

— cur Aiax heros ab Achille secundus
Putrescit, toties servatis clarus Atridis,
Gaudeat vt populus Priami, Priamusq; inhumato,
Per quem tot iuvenes patrio caruere sepulchro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclytum Vlyssem,
Et Menelaum vnà mecum se occidere clamans.

Locus ex Cornelio Celso.

Et deinceps: *Aiax immeritos dum occidit, desipit, agnos.* Cornelius Celsus de re medica lib. 3. cap. 18. inter insaniæ genera illud longè maximum ponit, & longissimum, quod vitam ipsam non impediat, idque robusti corporis esse consuescat. Huius species duas: nam quidam imaginibus, non mente falluntur, qualem insanientem Aiacem vel Orestem fabulæ ferunt: quidam animo desipiunt, &c. Seneca 2. De ira, cap. 36. videndum illud quàm multis ira per se nocuerit. Alij nimio feruore rupere venas & sanguinem: supra vires elatus clamor egessit, & luminum suffudit aciem: in oculos vehementius humor egestus, & in morbos ægri recidere: nulla celeriore ad insaniam via est. Multi itaque continuauerunt iræ furorem: nec quam expulerant mentem, vnquā receperunt. Aiacem in mortem egit furor, in furorem ira. Mortem liberis, egestatem sibi, ruinam domui imprecantur, &c. Hæc Seneca. Ad illustrationem argumenti huius commodè referes, quæ de impatientia & vindictæ appetitione doctè Lactantius disputat libro 6. Diuin. institut. cap. 18. Historiam pete ex Ouid. Transform. 13. & lege Prouerb. Aiacis risus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Setigeri gregis.] porcorum:

ensifer Aiax.]in superioribus Aiacem scutiferum, hîc ensiferum vocat,ab affectu mortis vltroneæ,quæ est consecuta.

Cæde suum.]porcorum internecione.

Tantalidas.] Græcos,qui à Tantalo Iouis ex Plota Nympha filio traxerunt originem.Iupiter Tantalum genuit: Tantalus filium Pelopem habuit: Pelops pater Atrei: Atreus Agamemnonis.Itaque Iupiter fuit Agamemnonis abauus. Id epitheto vsurpat opportunè Ouid.oratione Aiacis, qua heros ille Vlyssis ortum genus à Tantalo, tãquam probrum,obiicit. *Gracitantalidæ.*

Hostia sic tamquam sus succedanea,&c.] Sues erãt tamquam victimæ, quæ pænas luebant pro Græcis iudicibus & Vlysse. Succedanea autem hostia olim dicebatur, quæ secundo loco fiebat. Si enim primis hostiis litatum non fuisse putassent sacrifici,aliæ hostiæ post primas eductæ cædebantur duæ, quæ prioribus iam cæsis luendi piaculi causſa subdebantur. Gell. lib. 4.c.6. succidaneas,non succedaneas esse dicendum ait, ob vocabuli compositionem. *Succedaneæ hostiæ.*

pro cauedque.] Cauea,polysemũ est.Hîc Iudicum cõsessum intellige.Est autem Metonymia, pro iudice Agamemnone. Olim Cauea pro subselliis equitum & populi.Virg.5.Aen. *Cauea quid.*

Hîc totum cauea consessum ingentis,& ora
Prima patrum magnis Salius clamoribus implet.

Cicero in Lælio:Qui clamores tota cauea nuper hospitis, & amici mei M.Pacuuij in noua fabula?

Nescit obesse,&c.] γνώμη. Iracundus & mente captus non iis quos odio prosequitur, sed sibi nocet:non inquã eos quos maximè velleret afficit iniuria,sed se ipse lędit &interdũ enecat.

Nescit obesse suis furor.] furor,mentis cæcitas definitur à M. Tullio 4. Tuscul.ea est μανία Græcis. In paradoxo contra Clodium,exagitatur is animi morbus, quo docet omnes stultos furere,id est cæco mentis impetu in omni scelere versari, quæ perturbatio sæpè à nimia ira proficiscitur.

in sua damna ruit.] Seneca Hercule furente:

— in se semper armatus furor.

ibidem, *— quodq; habet proprium furor*
In se ipse sæuit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pax. EMBLEMA CLXXVI.

TVRRIGERIS humeris, dentis quoque barrus eburni,
Qui superare ferox Martia bella solet,
Suppositi nunc colla iugo, stimuliq; subactus,
Cæsareos currus ad pia templa vehit.
Vel fera cognoscit concordes vndique gentes,
Proiectiq; armis munia pacis obit.

Vsus elephãtorum in bellis.

ELephantorum in bellis vsum olim fuisse celeberrimũ, notius est quàm vt confirmare opus habeam: vnde apud plerosque pro belli symbolo reperio, vt hîc etiã pro pace, diuersa tamen ratione & fine: Elephantus enim, qui equis in acie terrorem incutiebat, qui sui horrendo spectaculo milites ipsos conturbabat, quique eburneo dente pugnantum hominum equos corripiebat, pace parta, collum iugo supposuit, & Cęsaris currum triumphalem ad templum vehit, quasi agnoscens initam inter populos concordiam, ideoque ad pacis munia obeunda sese subiiciens. Quod sanè intelligi licet de ferocissimis quibusque, & fortissimis belli ducibus, qui truculentos ipsi mores, & ferociam bellicam redempta pace deponunt: eoque fit, vt sese postea conuertant ad ea quæ ad

Elephantus in triumpho.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

religionem, vel publicam ciuitatis administrationem pertinent: quæ quondam inter arma vel silebant, vel consopita penéque oppressa misero situ iacebant. Cassiodor. Variar. formul. lib. 3. epist. 1. populorum ferocia corda longa pace mollescunt. Hæc quidem ita enarrari velim, nisi malis Epigrammatis huius literam referri ad Iulij Cæsaris triumphum, de quo Suetonius agit. Ait enim eum ascendisse capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra atque sinistra lychnuchos gestantibus, idque in signum pacis bello partæ. Elephantis etiam Pompeium Magnum triumphasse testatur Plinius lib. 8. quod priùs India victa Libero patre factum memoratur. Seneca De vitæ breuitate cap. 14. ait, Metellum victis in Sicilia Pœnis triumphantem, vnum omnium Romanorum ante currum centum & viginti captiuos elephantos deduxisse: Et Capitolinus de Gordiano iuniore: Quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ sunt, vtpotè qui Persas vicisset, triumpho Persico triumpharet. Cæterùm non prætermisero Græcum hexastichon φιλίππου, quod hîc Alciatus Latio reddit, sed ἀδεφεοτιχῶς:

Iulij Cæsaris triumphus.

Seneca locus.

Ὁκτὼ πυργωθεὶς ὁ φαλαγγομάχης ἐπὶ δίφρου
Ἄρχιππος δρομαίοισι πυρεύδυς ἐλέφας,
Ἀλλὰ φόβῳ πίλας ἑαυτὸν αὐχένα πρὸς ζυγοδέσμους,
Ἄπτυξ διφρουλκῆι χείσατρος ἡνίοις.
Ἔγνω δ' ἐρήνης χρῆσθαι χέρειν, ὄργανα φίλους
Ἄρεος, εὐνομίης ἀντάλαγε πατρίδα.

Typus Emblematis.

Sed præclarus sese locus offert ex Panegyrico, qui Constantino Augusto Constantij filio dictus est, nobisque transmissus incerto nomine. Hunc enim locum quia puto grauem fore studiosis rerum antiquarum, totum ascribam, sic itaque: Quid egeras Imperator? in quæ nos fata proieceras? nisi te diuina virtus tua vindicasset, quæ hæc est impatientia? aut quò tibi manus nostras, si versa vice pugnas ipse pro nobis? Hæc ego non dicerem Imperator, neque ab aliis dicta memorarē, nisi beneficio tuæ lenitatis tutior esset nostra in verbis, quàm tua in armis audacia. Noua enim quadam varietate naturæ, confusoque virtutum temperamento, idem es in prœliis ferocissimus, & parta securitate mitissimus. Cùm enim dato obsessis tempore pœnitendi, Aquileiam quoque de legatis eorum ac supplicibus recepisses, cunctique se tibi dedissent, quod obsidendo seruaueras, ignouisti omnibus, & vitam quam desperauerant, reddidisti, & quidem

Locus è Panegyrico Constantini.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

iussisti arma deponere, vt multo tutiùs victoris pietate tegerentur. Vt tamen pertinaciæ suæ merita sentirent, corripi eos vincirique iussisti, non ad supplicium, sed vitam, ne conscientiæ timore diffugerent, grauiterque delinquerent, conseruarique iterum non mererentur, si seruati non fuissent. Sed vnde tanto hominum numero tot vincula, quæ continere militares, & paulò antè armatas manus possent? Stupere milites qui producendos susceperant, & custodiæ curam abnuere, & prorsus nescire quid facerent. Ipsi etiam, qui tibi in consilio erant, ipse etiam Præfectus hærere, cùm tu diuino monitus instinctu, de gladiis eorum gemina manibus aptari claustra iussisti, vt seruarent deditos gladij sui, quos non defenderant repugnantes. O pulcherrimum, & qui omnium oculis subiici debuisset, triumphum virtutis & clementiæ tuæ! Cuius enim potentiæ fuit hostibus arma diripere, eius humanitatis deditos ad impunitatem suis armis alligare, atque etiam vincere. Vt eos ferri illius, quod contra te gesserant, quotidie pœniteret, gladius ille quem in te distrinxerat hostis infestus, ipse domini sui manus tenuit, & paratus ad cædem custos factus est ad salutem. Magnus Poëta, dum bellorum toto orbe surgentium discursum apparatumque describit,

Et curuæ, inquit, *rigidum falces conflantur in ensem.*

Locus hic cũ Emblemato nostro mire consentiens.

Triste nimium tempus id, cùm instrumenta cultui pecudum præparata, in cædem hominum verterentur. At nunc rigidi illi mortiferique mucrones in salutaria vincla curuantur, & exarmatum hominem non interimunt, sed coërcent, deditosque hostes gladij sui collisi obtusique tutantur, qui nihil illis prodesse integri acutique potuerunt. Omnium ergo armorum ministeria ad diuersos effectus arbitrio tuo seruiũt Imp. tibi vincunt gladij, tibi seruiunt, te pugnante feriunt, te ignoscente custodiunt, vt Deus ille mundi creator & dominus eodem fulmine suo nunc tristes, nunc lætos nuncios mittit, ita eadem sub numine tuo tela inimicos, aut supplices tuos, pernicie aut conseruatione discernunt.

Turrigeris humeris.] Expressit epitheton πυργωθεὶς, turribus oneratus, id est, πυργοφόρος. Lege Plin. 8. Cur autem barrus dicatur, iam explicuimus Emblemate, cuius tit. *In illaudata laudantes.*

Qui superare ferox, &c.] Explicatius in Græco, ὁ φαλαγγομάχας ἐπὶ δῆριν ἄσχετος ὁρμαίνει, phalangibus pugnans indomitus impetuosè irruit ad pugnam cum phalangibus in acie stans.

Vel

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vel fera cognoscit.] de particula, vel, quædam Alciat. noster ad l. 96. de verb. sign. §. prædia.

Ex bello pax. EMBLEMA CLXXVII.

EN galea, intrepidus quam miles gesserat, & quæ
Sæpius hostili sparsa cruore fuit:
Parta pace apibus tenuis concessit in vsum
Alueoli, atque fauos, grataq; mella gerit.
Arma procul iaceant: fas sit tunc sumere bellum,
Quando aliter pacis non potes arte frui.

Signa redditæ pacis.

EIusdem materiæ diuersa & contraria possunt esse instrumenta, vt cùm ex galea, ense, vel ægide militari cõflantur falces aut ligones agricolis idonei, quibus etiam pacis tempus intelligitur: quod κατὰ μεταποίησιν de falce ex ense Martialis exprimit in Apophoretis:

Pax me certa ducis placidos curuauit in vsus:
Agricolæ nunc sum, militis ante fui.

At Virgil. bellum significans, ait Georg. 1.

Et curuæ rigidum falces conuertuntur in ensem.

Ouid. item Fastor. 2.

Plus erat in gladio, quàm curuo laudis aratro:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Idemque alio loco:

Bella diu tenuere viros: erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant, versique in pila ligones,
Factáque de rastri pondere cassis erat.

Et deinde pacem, his sequentibus:

Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque caussa triumphi:
Tum ducibus bello gloria maior erit.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat arma:
Cantetúrque fera nil nisi pompa tuba.

Claudianus de bello Getico huc respexit, signa partæ paci memorans:

Non iam delectus miseri, nec falce per agros
Deposita, iaculum vibrans ignobile messor:
Non tentat clypeum proiectis sumere rastris.

Bacchilidis Lyrici venustus locus.

Occurrit & illud Bacchylidis Lyrici Poëtæ, ex Stobæo & Plutarcho:

Τίκτει δὲ θνατοῖσι εἰρήνα μεγάλα
Πλοῦτον: Pax magna hominibus affert diuitias.

Et deinde sequitur:

Ἐν δὲ σιδαροδέτοισιν πόρπαξιν αἰθᾶν ἀράχναν
Ἐστοὶ πέλονται ἐγχεά τε λογχωτὰ,
Ξίφεά τ' ἀμφάκεα εὐρὼς δάμναται χαλκέων
Οὐκέτι σαλπίγγων κτύπος, οὐδὲ συλᾶται μελίφρων ὕπνος
Ἀπὸ βλεφάρων ἁμὸς, ὃς θάλπει κέαρ: id est,

At in reuinctis ferro clypeis nigrorum araneorum telæ sunt, hastasque cuspidatas, & enses ancipites ærugo consumit: ærearumque non amplius tubarum clangor, neque subripitur mellitus somnus à palpebris, nostrum qui cor fouet. Huc etiam referam Esaiæ vatis illud: Contundent, inquit, gladios suos in ligones aut vomeres, & lanceas hastasque suas in falces; neque vltrà aut bellum addiscent, aut prœlio assuescent. Sic Cassiodorus in quadam ad Valerianum præf. prætorio epistola lib. 12. Variar. Arripiant ferrum, inquit, sed vnde agros excolant: sumant cuspides, bouum stimulos, non furoris. Quæ ideò adduximus, vt non modò Emblematis ἐπιγραφὴν, sed & duo priora disticha per se alioqui clara, explicemus apertiùs, his enim ostendit temporis quandam conuersionem & vicissitudinem, cùm ex bello pacem arguit sub galeæ symbolo, quæ belli tempore sæpiùs hostium sanguine tincta, nunc de-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

mum pace, in apum aluearium commutaretur. Eodem fermè modo Marius Molsa de rostris naualibus, cuius carmen propter affinitatem ascribere non piget:

Marij Molsa lepidũ epigramma.

Ferrea rostra olim pressis erepta carinis,
Quæ Nili fractas testificantur opes,
Ecce apibus parcis pandas præpandimus aulas:
Congesta redolent, (quis putet?) æra thymo.
Cæsaris hæc ingens laus est, quo vindice, pacis
Iucundos fructus arma inimica ferunt.

Porrò ab armis dissuadet, nec ea omninò sumenda vult, nisi alia ratione in pace ac quiete viuere non possimus. Rectè Cicero dixit temerè in acie versari, & manu cum hoste confligere, immane quiddam, & belluarum simile: sed cùm tempus necessitasque postulat, decertãdum manu esse, & mortem seruituti turpitudinique anteponendam. Certè bellum non tam facilè suscipiendum, quàm putant quibus, inexpertis potissimùm, dulce: nec de vlla re alia magis deliberandum est, neque religiosiùs consultandum, aut maturiùs aliquid statuendum quàm de bello: cuius alea vt anceps & dubia, & in quo bis peccare non licet, sic damnosa maximè, & omni parte periculosa: quandoquidem & qui vicit, & qui victus est, suo damno de suo gradu decidit: ille quidem magno fortè sui suorumque dispendio victoriam est mercatus: hic, quòd spes irrita ceciderit, quàm ægrè ferat, quantoque dolore contabescat, omnibus coniectandum relinquo. Principes itaque, magnates, aut etiam magistratus, nunquam nisi tamquam ineuitabili necessitate pressi, aleam belli mouere vel minimùm debent: sed omnibus primùm tentatis remediis, sic se gerant, vt de suo iure quicquam decedat potius, quàm sua auctoritate tale aliquid committatur. Notum est illud Africani Scipionis, turpe esse in re militari dicere, Nõ putaram, quòd inemendabilis error sit, qui violentia Martis committitur. Facillimum est enim arma sumere, at eadem sumpta deponere, non æquè facile. Nec verò vt inficias iuerim belli principiũ penes Principes esse, sic exitus sanè à diuina prouidentia pendêre certò dixerim. Quòd si quisque, vt decet, per se coniiceret, quàm intersit leui de caussa bellum mouere, agnosceret quàm periculosus sit Principum ludus, quibus tam parui est momenti clades & strages populi multitudine innumerabilis, ruina, vastitasque: sed & indigna locorum permultorum vastitas, solitudo, conflagratio. Valeant itaque

Quanta debeat esse cautio in bellis suscipiendis.

Principum ludus periculosus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quibus tam placet belli fortuna, cuius etiam vel prosperè gesti euentus ipsum pœnitere Principem decet, si modò vel minimùm sapiat, aut nisi ab humanitate prorsus abhorreat. Addam etiam & illud (quòd intestina hæc & plus quàm ciuilia bella Gallica nobis tam sæpè tamque diu bilem moueant) nullum regnum, nec vllam Remp. diu manere incolumem potuisse, quæ arma crebrò mouerit. Meminerint quibus dulce bellum est, quoties in extremum discrimen venerint Athenienses quondam felicissimi & potentissimi, tot tantisque bellis attriti, & postmodùm deleti, quorum nempè ciuitas à Persis incèdio perdita, à Laconibus affecta sæpissimè, ac mœnibus ipsis exuta, à Philippo Alexandri patre fatigata, ab altero Philippo afflicta, à Rege Pōti Mithridate cædibus & eruore infecta, à Sylla propemodum concussa & diruta. Quid Lacedæmonij? quamquam diu satis floruisse visi sunt, idem tamen, quod aliæ florentissimæ monarchiæ, & oligarchiæ, sunt experti, quarum quidem exitium non ab externis, sed certè intestinis perniciosissimùm odiis atque dissidiis est profectum. Nihil illa inclyta Roma clarius aut admirabilius, vt quæ

Imperium terris, animos æquauit olympo.

cuius tamen quantò aliis gloria & præcellens dignitas eminentior fuit, tantò ruina casusque grauior & periculosior. Si verò tanti imperij labefactati causam inuestigemus, bellorum aleæ acceptum esse referendum citra negotium indicabimus. Ea enim Romana ciuitas primùm à Porsena obsessa, à Pyrrho territa, ab Annibale identidem concussa, à Tatio capta, à Brenno expugnata, & Gallis incensa: denique viribus ipsa suis miserè prostrata, & penitus fracta, quid posteris Gothis aut Vandalis reliqui habuit, quod labefactādum aut concutiendum daret? Porrò credibile est tantum imperium tam citò non fuisse lapsurum, si primores ipsi, quique Reipubl. clauum tenebant iis temporibus, in iis quæ parta erant, conseruandis citiùs elaborassent, quàm alienas tanto impetu & ardore animi prouincias inuasissent, vel in exteros, aut etiam seipsos ferrum strinxissent.

atque fauos grataq; mella gerit.] Sic ex pace vbertas, quod dicet in sequenti, vt colligas omnium fructuum prouentum ex pace, contrà ex bello vastitatem omnem & calamitatem. Quò pertinet etymologia Grammaticorum, qui πόλεμον, quasi ἀπὸ τοῦ πάς πόλεις, ἢ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς μειοῦν, ἢ ὀλλύειν, quod ciuitates, multosque homines concutiat, perdat, labefactet.

Athenienſium bella exitioſa.

Lacedæmoniorum bella inteſtina.

Romanorū bella.

Breuis catalogus bellorum Romanorum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fas sit tunc sumere bellum, &c.] Cicero 1. Offic. Suscipienda bella sunt, vt in pace sine iniuria viuatur, & Vegetius lib. 3. cap. 1. Qui desiderat pacem, præparat bellum: qui victoriam cupit, milites imbuat diligenter. Adhæc scripsit Arist. τὸ τῦ πολέμυ τέλος εἰρήνην εἶναι. Cicero 8. Philipp. Nec ego pacem nolo, sed pacis nomine bellum inuolutum reformido. Quare si pace frui volumus, bellum gerendum est: si bellum amittemus, pace nunquam fruemur. Cassiod. lib. 3. Variar. epist. 1. Tunc vtile solum est ad arma concurrere, cùm locum apud aduersarium iustitia non potest inuenire. D. Augustinus Epist. 1. ad Bonifac. in cap. Noli existimare, c. 23. q. 1. Pacem habere voluntatis est: bellum autem debet esse necessitatis, vt liberet Deus à necessitate, & conseruet in pace. Non enim pax quæritur vt bellum exerceatur, sed bellum geritur vt pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, vt eos quos expugnas, ad pacis vnitatem vincendo perducas. Idem can. Apud veros, cap. c. & q. Apud veros Dei cultores, inquit, etiam ipsa bella pacata sunt: quæ non cupiditate aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, vt mali coërceantur, & boni subleuentur. Aristot. Politic. 7. cap. 9. ait necesse esse arma domi necessariò posita in armentario iis qui Reipub. præsunt, tum propter eos qui detrectant imperium, tum propter exteros qui iniuriam conantur inferre. Reperio & apud Cornel. Tacitum, lætiorem fuisse Tiberium imperatorem, quia pacem sapientia firmauisset, quàm si bellum per acies confeciſſet. Addam hoc postremò, dignum certè memoria exemplum. Victruuius cap. 7. lib. 2. at veteres Hetruscos quò ciuibus suis persuaderent, arma inuenisse, vt iis aduersus hostes, non ad ciuilem discordiam vterentur; qui ædem Martis ad campum, & extra vrbem non, vt aliorum Deorum, intra mœnia consecrarunt. *Quando bella suscipienda.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ex pace vbertas. EMBLEMA CLXXVIII.

GRANDIBVS ex spicis tenues contexe corollas,
Quas circum alterno palmite vitis eat.
His comptæ Alcyones tranquilli in marmoris vnda
Nidificant, pullos inuolucresq́; fouent.
Lætus erit Cereri, Baccho quoque fertilis annus,
Aequorei si rex alitis instar erit.

Emblema è Basilio tractum.

HVius carminis fontem lubẽs repeto è Basilij Magni Hexaëmero, quamquam sciam idẽ apud alios certè veteres legi: sed mihi admodum placet viri huius sanctissimi doctrina & eloquentia. Sic enim ille Oratione 8. in Hexaëm. ἀλκυών ἐστι θαλάττιον ὄρνεον· αὕτη παρ' αὐτοὺς νοσσεύειν τοὺς αἰγιαλοὺς πέφυκεν, ἐπ' αὐτῆς τὰ ᾠὰ τῆς ψάμμου κατα θεμένη· καὶ νοσσεύει κατὰ μέσον που τὸν χειμῶνα, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἡ θάλασσα τῇ γῇ προσαράσσεται· ἀλλ' ὅμως κοιμίζονται μὲν πάντες ἄνεμοι· ἡσυχάζει δὲ κῦμα θαλάσσιον, ὅταν ἀλκυὼν ἐπωάζει τὰς ἑπτὰ ἡμέρας· ἐν τοσαύταις γὰρ μόναις ἐκλεπίζει τοὺς νεοττοὺς· ἐπεὶ δὲ καὶ τροφῆς αὐτοῖς χρεία, ἄλλας ἑπτὰ πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὔξησιν, ὁ μεγαλόδωρος θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζώῳ παρέσχετο, ὥστε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τοῦτο, καὶ ἀλκυονίδας τὰς ἡμέρας ἐκείνας προσαγορεύουσι. ταῦτα σοὶ εἰς προτροπὴν τοῦ αἰτεῖν παρὰ θεοῦ τὰ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ἀδεῖ τὰ ἄλογα τῆ θεῆ παροιάς. γενομθήτην. τὶ γὰρ ἂν γένοιτο τῆς φοβδέζων ἕνεκεν σῆ, ὡς κατὰ εἰκόνα γάγοιας τῆ θεῆ: ὅταν γὰρ ὄρνιθος ὑπὸ μικρᾶς, ἢ μεγάλη καὶ φοβερᾶς κατέχεται θάλασσα ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἄγειν ὅπτα χθόνιοι. Quorum verborum hæc est sententia: Alcyon auis est, quæ mare accolit: quæ cùm sit in maris littore parere solita, deponit oua in arena, & media hyeme nidum componit, quo maximè tempore ventorum impetu mare tempestuosum est. Sed tum venti se remittunt: compescitur ipsum mare, cùm Alcyon septem diebus incubat: excludit enim pullos totidem, qui cùm cibum appetunt, septem alios dies ad pullorum incrementum minutissimo animali liberalis Deus elargitur. Omnes itaque qui se mari committunt, id obseruant, eosque dies Alcyonios nominant. Quæ tibi concessa ac tradita sunt à diuina prouidentia, cuius etiam vis eluceſcit in iis animalibus quæ rationis expertia sunt, vt te commonefacerent ad ea petenda ab eo quæ tibi ad salutem conferrent. Quidnam etiam, quæso, vel quod fidem excedat alioqui, non est tua paratum causſa, qui ad Dei factus imaginem sis, cùm propter eam tam minutam auem vastum illud ac terrificum niare sedetur, & hyeme media Dei iussu coërceatur? hæc ille. Naturalem hanc historiam accommodat Alciatus ingeniosè ad pacis optimæ prouentum: cuius pacis laudes ex 53. capite Stobæi adiicerem, niſi putarem satis esse ea de re studioſos admonere. Significat enim optimi Principis officium in id incumbere penitùs debere, vt populum in suis regionibus & prouinciis necessario prouentu instructis foueat & tutetur, habita primùm ratione tempestatum, earumque calamitatum quæ solent in dies accidere: sinatque ventos remittere, & tandem procellas ebullientes hostium conquiescere, vt securiùs in pace postea viuatur: idque Alcyonum more, qui in medio mari nidum conficiunt admirabili quadam solertia, paulùm eminentiore, & perquàm angusto, grandium spongiarum similitudine, qui ferro non possit intercidi, nec vnde configatur inueniri, tradit Plinius. Quidam ex spinis aculeatis, alij ex spicis segetum & vitium pampinis, eum confectum esse nidum volunt. Fœtificant bruma, qui dies Alcyonides ideò vocantur, totidemque pòst diebus pariunt: quo tempore mare tranquillum creditur nauigantibus, qui eos dies obseruat accuratè. Varro De lingua Latina 6. Alcedo Græcè ἀλκυών hæc hyeme quòd pullos dicitur tranquillo mari facere, eos

Alcyonis solertia.

Officiū boni principis.

Alcyonum solertia in nidificando.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dies Halcyonios appellant. Vnde Pacuuius.

Halcyonis ritu littus peruolgans furor.

Lege Plin. 10. cap. 32. Plutarch. quo libro disputat, vtrum animalia prudentiora, terrestriáne an aquatilia.

Halcyones.] Halcyones Grammatici rectè deducunt ab ἅλς καὶ κύειν, quòd in mari pariant, id est, παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, & τὸ ἁλκυόνιον marina spuma qua nidum congerunt Halcyones, ait Dioscorides in 5. cap. 136. Theophrast. libro primo capite octauo περὶ αἰτίων φυτῶν. Dies sereni quibus Alcedo fœtificat, à re ipsa nomen inuenere ἁλκιονίδες καὶ ἁλκιονίτιδες. dicuntur & Aristoteli αἱ εὐδιεναὶ ἡμέραι, Hist. animal. 5. cap. 8.

comptæ.] ornatæ, suaues, gratæ: vel ad nidum, vel ad tranquillitatem refer. Plutarch. dixit alicubi bonam valetudinem idem esse voluptatibus, quod cæli tranquillitatem Halcyonibus, quoniam eis concedit vt tutò & securè incubent.

tranquilli marmoris.] id est, in marmoreo vel saxeo scopulo, quò aqua marina alluit: vel potiùs marmor pro mari pellucente & æqualiter strato accipitur.

inuolucres.] nondum apti ad volatum, impuberes.

Inuolucres.

Lætus erit Cereri, Baccho quoque.] Prouentus & vbertas erit annonæ maxima. Annona ponitur inter res eas quæ ciuitati maximè necessariæ sunt: cui diligēter esse prouidendū Principibus & Magistratibus sapientes monent, ne victus annuus ciuitati desit. Noti sunt populares Romæ tumultus ob annonæ caritatem: itaque frumentum sæpe aduehebatur ex Africa, Sardinia, Sicilia: quas tres prouincias, tria Rom. populi frumentaria subsidia Cicero appellat in ea quæ est pro lege Manilia. idem quarta Verrina, Siciliam nominat cellam penariam Reipubl. nutricem Romanæ plebis. Et præfectus annonæ creabatur, qui frumentum vndique coëmendum curaret, & in vrbem aduectum iusto pretio venire iuberet.

Aequorei si Rex alitis instar erit.] si sese habeat in suos Princeps quilibet ac Alcedo marina in pullos. Est enim Principis virtus maxima non modò nosse, sed & tutari suos. Quod quamquam perspicuum sit omnibus illustrandæ tamen huius pulcherrimæ sententiæ caussa, repetam grauem sanè & cordatam Dionis Chrysostomi disputationem de regno, qua Regum officium & conditionem ponit ob oculos. Sic ergo

Dionis Chrysostomi præclarus locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

primùm: Principem continuis laboribus & vigiliis intentum esse decet. Nam in naui licet vectoribus absque cura plerumque desidere, & ne aspicere quidem marinos fluctus, imò verò neque scire, quod aiunt, vbinam terrarum sint. Sic enim permulti hoc modo pontum securi traiiciunt, talis ludunt, canunt, conuiuantur totos dies, & tempestate ipsa vndique imminente inuoluti expectant euentum: alij oppressi altissimo somno non antè surgunt, quàm ad portum appulerunt. At gubernatori necesse est mare ipsum continuò obseruare, aërem cælumque intueri, ad terram aspicere: neque ignorare quæ in fundo sint, nisi velit allidere ad scopulos qui in aquis lateant. Neque verò ille vnus noctu dormit aliis altè stertentibus: interdiu autem si breuem somnum aliquando suffuretur, tamen dubius hæret, neque præsenti animo id facit, vt sæpè suos adhortetur aut contrahenda vela, aut clauum sistendum, aut quidpiam tentandum aliud, vt etiam inter dormiendum nihilo segniùs officium faciat, cùm aliis impunè omnium capere liceat. Eadem ratio est expeditionũ: militum quisque sui dumtaxat curam sustinet. At ducis munus longè maius est atque difficilius, nempè vt omnes & singuli bene armati sint, habeantque vestium satis: nec modò vt illis ciborum satis sit, sed & vt equi diligenter instructi sint. Quod si secus videat quàm par sit maiore tristitia ille afficitur, quàm si quibus ipsemet indigeret: quippè qui suorum salutem non minoris æstimet quàm suam ipsius. Et quidem reliqua pulchra reuera sunt: sed hæc hactenus satis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Doctos doctis obloqui nefas esse.

EMBLEMA CLXXIX.

QVID rapis heu Progne vocalem sæua cicadam,
Pignoribusque tuis fercula dira paras?
Stridula stridentem, vernam verna, hospita lædis
Hospitam, & aligeram penniger ales auem?
Ergo abice hanc prædam: nam musica pectora summum est
Alterum ab alterius dente perire nefas.

ET hoc ἄδηλον ex 1. Græcorum Epigrammatôn traxit. sic enim habet Græcus:

Ἀθὶ κόρα, μελίθρεπτε, λάλος λάλον ἁρπάξασα
Τέττιγα πτανοῖς δαῖτα φέρεις τέκεσιν,
Τὸν λάλον, ἁ λαλόεσσα, τὸν εὔπτερον, ἁ πτερόεσσα,
Τὸν ξένον, ἁ ξεῖνα, ἀρινὸν ἠαρινά.
Οὐχὶ τάλος ῥίψεις, οὐ γὰρ θέμις, οὐδὲ δίκαιον
Ὄλλυσθ' ὑμνοπόλους ὑμνοπόλοις στόμασιν.

Character Emblematis.

Increpat hirundinem, quæ cicadam ad pastum corriperet: quo orationis inuolucro doctos mutuò sese prouocantes arguit: his enim rixis & contentionibus ferè fit, vt nullum aliud per-

Rixæ & cõtentiones à studiosis alienæ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

niciosius malum suboriri possit. Si quo cõuicio docti ab ignaris & rerũ insciis impetantur, non debet haberi nouum aut insolẽs, cùm vt plurimùm audax esse soleat ignorãtia, qua nullũ aliud malũ aut intractibilius aut difficilius. At cũ doctus doctum, & Christianum Christianus iniuriis, contumeliis, clamosis disputationibus, vel etiam famosis libellis impetit, quod bonis literis & Reipubl. malum atrocius aut exitialius esse potest? quæ clades, imò quod naufragium præsentius, cùm in mediis fluctibus irato mari concertatio nascitur inter nauis ductores, aut etiam gubernatores ipsos, à quibus eorũ qui sunt in eadem naui, vel vita, vel mors pendeat? Nullum certè miserius accidere detrimentũ societati humanæ potest, quàm cùm eruditi eruditos (à quibus certè pendere debet popularis multitudo, vt eorum ductu sese in officio cõtineat) nigro dente conuellunt: quo fit interdum, vt diutiùs altercando veritatem opprimant. Num verò absurdum & odiosum maximè omnibus videri debet, eos, quos par est inter se se omninò conuenire, mutuisque officiis animos inuicẽ sibi deuincire, nimirùm quòd iisdem sacris initiati ad vtilitatem communem liberales disciplinas excolere ex officio decet, quas tamquam communi quodam vinculo, & quasi cognatione inter se contineri nemo nescit: nónne, inquam, prorsus ridiculum est, eos sese mutuis iniuriis proscindere, in vitam moresque debacchari, & falsis criminationibus æmulos onerare, qui alios coërcendi ius habent: quoties aliqua vel leui occasione rixantur & decertant? Quæ sanè contumeliæ eò nocentiores sunt, quo in plures deriuantur: ex iis enim non minimum famæ detrahitur eorum potissimum, qui, vt loquitur Horatius, hoc succo lolliginis, & ærugine mera tinguntur. Non inuitus quidem fatebor in concertationibus eiusmodi quædam certè, nec obscura ingeniorum videri specimina, id tamen generis eiusdem semper iudicaui non tam laboriosæ quàm periculosæ plenum opus aleæ, in quo sæpenumerò vbi quis commendationem nominis aucupatur, nescio quo fato famæ iacturam ruit. Certè vt hoc adiiciam, neminẽ vnquam fuisse credo, qui maledictis & conuiciis in alium iactis honestiorem famam mercari vnquam potuerit. Quæ porrò cæcitas in hisce decertationibus ad iudicem confugere omnium corruptissimum & iniquissimum, nempè turbam popularem? cùm dubium non sit, quàm non videat, quamque cæcutiat, vt aduertere nequeat.

Nullus è maledictu famã captat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Aedibus in propriis quæ recta aut praua gerantur?

Itaque quî fieri possit, vt sano mentis oculo quæ captum excedunt suum, intueatur? Id quidem (quod tamen grauatè dicam) temporibus nostris exulceratissimis sæpenumerò vidimus, non modò in iis disciplinis quæ ad humanitatem pertinet, sed & in diuinis omninò scriptis, atque pietatis Christianæ oraculis: quorum auctoritati apud quamplurimos non parum detractum est, quòd de iis importunè & intempestiuè doctores plerosque digladiari viderint. Ex quibus mutuis dissidiis nihil certè rei literariæ fructus, aut ornamenti accessit, sed de pietate & bonis moribus non minimum decessit, dũ non est qui velit ingenio cedere. Sit aliqua inter studiosos contentio, sed absit à maledictis, à contumeliis, à rixis: & vt sunt expertes inuidentiæ Musarum fores, quemadmodum ex veteribus plerique dixerunt, sic ne admittant quidem iurgia, vel animorum distractionem aliquam inducant. Scitè Chrysippus: Qui stadium currit, inquit, contendere & eniti debet quàm maximè possit, vt vincat; at eum cum quo certet, aut supplantare, aut manu depellere nulla ratione debet: sic tota animi contentione licet ex literis indefesso cursu splendorem, & nominis celebritatem aucupari, sed socij aut riualis cursum dolo quodam malo remorari, aut eius mores impetere, vel etiam doctrinam (nisi prorsus mala sit) mordaci aceto conspergere, quò vel desistat, vel habeatur contemptui, non modò hominis est dissoluti & inuidi, sed & animi pusilli & planè illiberalis.

Progne.] hirundo, de qua dictum est suprà.

vocalem.] canoram, λάλον.

pignoribus.] pullis.

Stridula stridentem, &c.] In Græco eædem sunt πολυπτώσεις. Nam τὸν λάλον ἁλαλόεσσα reddit, stridula stridentem; ἀρινὸν ἠαρινὰ, vernam verna, id est, vere cantillantẽ: τὸν ξένον ἁ ξεῖνα, hospitam hospita: vtraque enim non abhorret ab hominum hospitiis. altera enim prope lares patrios nidificat, altera vel in hortulis nostris exauditur. τὸν εὔπτερον ἀπτερόεσσα, aligeram aligera, aliger ales. Permultum illustrabit hoc Emblema quæstio 7. Sympos. 8. Plutarchi, quæ est de nota seu symbolo Pythagorico, quo hirundinem hospitam recipi vetabat Samius ille senex. Carnem depasci solet hirundo, inquit, venatúrque sacras illas Musis canoras cicadas: σαρκοφάγος γὰρ ἐστὶν ἡ χελιδὼν καὶ μάλιστα τοὺς τέττιγας ἱεροὺς καὶ μουσικοὺς

Hirundo carnivora.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ὄντας ἀποκτίννυσι καὶ σιτεῖται. vide reliqua.

abice.] abiice, Syncope.

nam musica pectora, &c.] Græcus dixit ὑμνοπόλους, id est, canentes stridorem emittentes cicadas, Musica autem pectora dixit interpres, quia plerique docent, omnes aues canoras dici Musarum volucres. Cicadas verò ob cantum Apollini sacras esse volunt, iuxta Aristophan. Scholiasten. ἐν νεφέλ. οἱ τέττιγες μουσικοὶ ὄντες ἀνάκεινται τῷ Ἀπόλλωνι. & Troianos oratores cicadis comparauit Homerus Iliad. γ. Cæterùm hîc γνώμη est, qua innuit absurdum esse, & fermè impium, eiusdem ordinis viros sese mutuò conficere, tum enim vel maximè periculosa esse tempora ferunt, quibus lupus lupinam est: & quamquam, vt loquitur Iustin. libro 16, assiduum inter pares discordia malum sit, tamen id locum habere non debet inter doctos, & studiosos Musarum cultores, inter quos vna & constans animorum consensio & concordia necessaria est. Huc facit Themistius, oratione quadam, quo loco ait Musas inter se numquam rixari, sed optimè illis cum Apolline conuenire: ita etiam poëtas minimè à poëtis debere dissidere. Græcè ita, καὶ αἱ Μοῦσαι ἔννεα συγχωρεύουσιν ἀλλήλαις καὶ τῷ Ἀπόλλωνι, καὶ οὐδεμία αὐτῶν ἀγανακτεῖ πρὸς τὰς ἄλλας ὅτι μὴ μόνη σοφία ἐστὶ, μηδὲ αὐτὴ μόνη προσεύχονται οἱ ποιηταὶ. Huc Prouerb. Canina victitans Cynocephalum oppugnas.

Musarum volucres.

Periculosa tẽpora quando maximè.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eloquentia fortitudine præstantior.

EMBLEMA CLXXX.

ARCVM læua tenet, rigidam fert dextera clauam,
Contegit & Nemees corpora nuda leo.
Herculis hæc igitur facies? non conuenit illud
Quòd vetus, & senio tempora cana gerit:
Quid quòd lingua illi leuibus traiecta catenis,
Queis fissa facileis allicit aure viros?
An ne quòd Alciden lingua, non robore Galli
Præstantem populis iura dedisse ferunt?
Cedunt arma togæ, & quamuis durissima corda
Eloquio pollens ad sua vota trahit.

Typus Emblematis ex Luciani Herculæ.

HÆC ἀνδριαντογραφία Herculis expressa est Luciani quadam præfatione, qua ostendit Celtas, id est Gallos, olim Herculem ὄγμιον nominasse, eúmque eloquentiæ sapientiæq; Deũ existimasse. apud quos ita effingebatur, vt senex, caluus & rugosus, inculto capite & glabro, cuiusmodi seniores nautas marinos videmus: adhæc leonino tergore indutus, dextera clauam tenens, arcũ sinistra, pharetram ex humero pendulam habens, confertissimam quandam hominum multitudinem

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

trahens catenulis ex auro & electro tenuissimis, linguæ suæ extremitate perforata insertis, eámque non inuitam, sed vltrò sequentem, imò etiam hilares omnes, nec vllo modo restantes, vt huic assentiri videas, ducentem se Deum laudibus efferentes. Id nihil aliud indicabat, quàm Herculem eloquẽtia & fortitudine præstantem, dissipatos olim Gallos & efferatos, ad iustitiam, & mitiorem vitam viuæ viribus eloquentiæ reduxisse: cuius facti tam insignis historiam mendax Græcia figmentis est persecuta, & ad armorum stupenda facinora postea conuertit, atque ad suum Herculem Iouis ex Alcmena filium retulit; quod Herculi Gallo diuinæ cuiusdam naturæ viro propter sagacitatem, prudentiam singularem, & admirabilem eloquentiã peculiare fuit. Putant nonnulli ex philologis, nec leuibus sanè coniecturis asserunt, Gallos veteres tum eloquentiæ, tum linguæ Græcæ fuisse perstudiosos. Ioan. Annius in Berosum (nisi me nomen Berosi fallit) de regibus Babyloniæ, tradit Græcos à Gallis literas habuisse: apud quos quàm domestica fuerit eloquentia, pluribus contẽdit Budæus noster 1. De asse, & maximè Commentariis in Pandectas ad l. 1. De seru. corrupt. §. Quod ait prætor. Quin audiamus ipsum Lucianum sua loquentem lingua: Τὸν Ἡρακλέα οἱ κελτοὶ ὀνομαζουσι φωνῇ τῇ ἑλληνίδι. τὸ δὲ ἄδος τῷ θεῷ τοῦτο ἀλλόκοτον γράφουσι. γέρων ἐστὶν αὐτοῖς ἐς τὸ ἔσχατον, πολιὸς ἀκριβῶς, ὁσοι λοιπαὶ τοῦ τείχους, ῥυσὸς τὸ δέρμα, καὶ δεδηγμένος ἐς τὸ μελάντατον, εἰ μὴ ἄρα εἰσὶν οἱ θαλαττεργοὶ γέροντες. ἀλλὰ γὰρ εἰσὶν ὧν, ἔχει ὅμως τινὰ σκευὴν τοῦ Ἡρακλέους, ᾗ γὰρ τινὶ διῴδεκεν ἐνίκησε τὸν λέοντα, ᾗ τὸ ῥόπαλον ἔχει ὃ τῷ δεξιᾷ, ᾗ τὸν γωρυτὸν περίκειται, ᾗ τὸ τόξον ἐστεπεμμένον ἀριστερῇ προδείκνυσι καὶ ὅλως ἡρακλῆν δεῖ. ἡ δὲ τὸ ἀκρόδρυον ἔπεται ἀδέπω ἔφλω τῆς εἰκόνος. ὁ γὰρ δὴ γέρων ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνθρώπων παμπάλαι πλῆθος ἕλκει, ὧν τοῖς ὦσιν ἄπαντες δεδεμένοι σμαὶ δ' εἰσὶν οἱ, σφραγῖδες λεπταὶ, χρυσοῦ ᾗ ἠλέκτρου εἰργάσμεθα, ὁμοίοις οἷα τοῖς κελτοῖσι, ᾗ ὅμοιος ἀφ' ὑπερ ἀθλητῶν ἀγώνισμα, ὑπὲρ ἐρασμίου ξυλεύσεως, δωρεάν τινα ὠμοφαγίας, ὑπὲρ ὅλης ἀνατεινόμενοι, ᾗ τοῖς ποσὶ ἀστραγάλοις, ἐφ' ὃ ἕκαστοι τὸ ἀγωνῆς ἐξυπτιάζοντες, ἀλλὰ φαιδροὶ ἐπὶ πᾶσι, ᾗ γεγηθότες, ᾗ τὸν ἄγοντα ἑπαγόμενοι ἅπαντες, ᾗ τῷ φθάνειν ἐθέλειν τὸ δεσμὸν ὑπαχλαῖνες, οἱ οἱ κότες ἀχθεσθῆναι σοὶ μοῖς, εἰ λυτήσοιμι. ὃ δὲ πάντων ἀλπιώδεστον εἶναι μοι, ἔδοξεν, ὑπὸ ἐκείνου ᾗ τῶν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ἔχων ὁ ζοχαίρφος, ὄπιθεν ἐξάψειας σφιγκτὸς τὰς χεῖρας, ἄπτει τῆς δεξιᾶς μὴ ἤδη τὸ ῥόπαλον, τῆς λαιᾶς δὲ τὸ τόξον ἐχούσης, πρυτανίσας τῷ θεῷ τινὶ γλῶτταν ἄκραν, ἕλκει ὀπίσω ἑλκομένους αὐτοὺς ἑπόμενοι, καὶ ἐπιστρεφόμενοί γε εἰς τοὺς ἀγομένους μειδιῶντι.

Quid Herculem illum Gallicum.

Galli veteres sapientia Græca periti.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ταῦτ' ἐγὼ μὴ ὅτι πολὺ εἰς ἀκμὴν ὁρῶν καὶ θαυμάζων, καὶ ἀποβλέπων ἐκ ἀγαπᾶν. κελτὸς δὲ τις παρεσκευάκει δεῦρο τὰ ἡμέτερα, ὡς ἔδειξεν, ἀκριβῶς ἑλλάδα φωνὴν ἀφιεὶς, φιλόσοφος, εἶμαι, τὰ θεῖα· ἐγώ σοι ἔφη, ὦ ξένε, λύσω τὸ γεγραφῆς τὸ αἴνιγμα, πάνυ γὰρ παρατεθημμένῳ ἔοικας πρὸς αὐτὸ. τὸν λόγον ἡμεῖς οἱ κελτοὶ, ἀκ ὥσπερ ὑμεῖς οἱ ἄλλοι, ἑρμῆν νομίζομεν διαι, ἀλλὰ ἡρακλῆ αὐτὸν εἰκάζομεν, ὅτι πολὺ τῆ ἑρμῆ ἰσχυρότερος οὗτος. εἰ δὲ γέρων πεποίηται, μὴ θαυμάσῃς. μόνος γὰρ ὁ λόγος ἐν γήρᾳ φίλει ἀστελῆ δεδείκνυσθ τὴν ἀχμὴν, εἴγε ἀληθῆ ὑμῖν οἱ ποιηταὶ λέγουσι, ὅτι αἱ μὲν τῆ πλουτέρων φρένες ἠερέθονται, τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῆ νέων σοφώτερον. ὑπογέροντι δὲ τῆ νέοτερος ὑμεῖς ἀπορρεῖ ἀκ ἐγλωττίης τὸ μέλι. καὶ οἱ ἀγορῆται τῆ πρώων τὴν ὄπα τὴν λειρόεσσαν ἀφιᾶσιν, ὠδὴ πνὰ, λείρια γὰρ κελεῖται, εἴγε μέμνημαι, τὰ ἄνθη. ὥστε εἰ τῶν ἀνθρώπων ἐκδεδεμένους τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν γλῶτταν ὁ γέρων ἦτος ἡρακλῆς, ὁ λόγος ἕλκει, μὴ δὲ τῆ θαυμάσῃς, εἰδὼς τὰ τῆ ὠτῶν καὶ γλώττης συγγένειαν. ὑδ' ὕσεος εἰς ἀδύτοι, εἰ ταυτῃ τετρύπηται. μέμνημαι γοῦν, ἔφη, καὶ κομικῶν πιῶν ἰαμβεῖον, παρ' ἡμῖν μαθών. τοῖς γὰρ λάλοις δῆ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ὀξὶ τετρυπημένη. τὸ δ' ὅλον, καὶ αὐτὸν ἡμεῖς τὸν ἡρακλέα λόγῳ τὰ πάντα ἡγούμεθα εἰργασθαι, σοφὸν γενόμενον, καὶ πειθοῖ καὶ πλείσταις θέλγητρα. καὶ τὰ γεγελασμένα αὖ, οἱ λόγοι εἰσὶν, οἶμαι, ὀξεῖς καὶ αὐστηροὶ, καὶ ταχεῖς καὶ τὰς ψυχὰς πτεροῦντες. πτερόεντα γοῦν τὰ ἔπη ὑμεῖς φατε εἶναι. hoc est: Herculem Galli Ogmion lingua propria nominant. eius autem Dei simulacrum monstrosum & absurdum repræsentant. Apud eos senex est, inculta glabráque canitie, obrugata cute, & nigro admodum colore, vt marinos nautas esse compertum habemus: atque eiusmodi cùm sit, tamen Herculis cultum gerit. Amictus enim est tergore leonis, dextera clauam tenet, pharetram humeris aptatam, sinistra protensum arcum prætendit, denique omni ex parte Hercules est. Verùm quod in imagine admirandum maximè mihi visum est, senex ille Hercules confertissimam quandam hominum multitudinem trahit, omnes auribus vinctos. Vincula sunt tenues quædam catenulæ auro electróve fabrefactæ, spirulis collaribus pulcherrimis similes. At hi certè tam exilibus vinculis ducti, ne de fuga quidem cogitat, tametsi facilè possint: nec omninò restitat aut pedibus in diuersum renituntur quasi resupinantes, sed hilares lætíque suum ductorem laudant, sponte festinantes omnes, vt studio præueniendi laxa etiam vincula relinquant, perinde ac tristes futuri, si eiusmodi vinculis eximantur. Quod autem absurdissimum mihi visum est, non pigebit referre. Cum enim

al. ὑμῖν.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

enim pictori reliquum iam nihil esset, vnde catenarum extremitates innecteret, dextera nempè claua ferenda occupata, sinistra verò arcu tenendo, summam Dei linguam perterebratam esse voluit, ex eáque religatis catenis eos trahi fecit, ipse nimirùm ad eos qui ducebantur, se conuertẽdo attidebat. Hęc ego quidem cùm diu consistendo essem contemplatus, admirabundus, hæsitans & indignans: Gallus quispiam qui tum fortè aderat, haud quidem ignarus rerum nostrarum; vt qui linguam Græcam exactè doctus esset. Philosophus, vt opinor, ex iis qui in Gallica sunt regione: Ego tibi. hospes inquit, pictutæ huius explicabo rationem: videris enim nonnihil hac in re conturbari. Nos itaque Galli sermonem & orationem, vt vos Græci, dicimus esse Mercuriũ, sed Herculi eã tribuimus, non quod hic Mercurio longè robustior fuerit. Quòd autem senex fingatur, non est quod mirere. Solet enim eloquentia in senectute demum suum omnem vigorem † ostendere; si modò vera sunt quæ Poëtæ vestri dixerunt: Iuniorum mẽtes instabiles & volucres esse, senectutem autem doctius scire dicere, quàm iuuentus ipsa possit. Hinc certè ex Nestoris lingua fluere mel à vobis dicitur, & Troianorum oratores floridam quandam vocem emittunt, id est, lirioessam: nam liria, quantũ commemini, vocantur flores. Proinde quod auribus homines ad linguam vinctos trahit senex ille Hercules, id est sermo; nõ est quod mireris, cùm scias linguæ auriúmque esse cognationem. Neque verò ad contumeliam illius hoc dicitur: memini enim, ait, iambos quosdam comicos è vestris didicisse: loquacibus extrema in parte omnibus lingua est pertusa. Cæterùm opinamur Herculem oratione omnia perfecisse, virum quidem sapientem, qui persuadendo facundia quamplurima subegerit: siquidem tela ipsius acutos, certos, celeres, & animas sauciantes sermones interpretamur: hinc enim pennata verba vos etiam dictitatis. Et hæc Lucian. Nolim equidẽ transilire quod Seruius 6. Æneid. annotat ad illud,

Tartareum ille manu custodem in vincla petiuit.

quo loco ait, Herculem à prudentioribus mente magis quàm corpore fortem habitum, adeò vt duodecim eius labores ad aliquod excellens virtutum opus referendi esse videantur. Huc pertinet quod de Porphyrio eloquenti homine dixit Eunapius Sardianus libro De vita sapientum, quo loco sumit catenam Mercurij, pro facundi & diserti hominis lingua, his planè verbis: ὁ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαυκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀν-

Gallus Hercules philosophus, linguâ Græca gnarus.

Hercules apud Gallos, orationis numen.

Senectus eloquentior. al. exerere.

Homines vincti auribus.

Herculis eloquentia.

Locus Seruij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ἡγούμενος ἐπιτεύσασθαι, ἀφ' ἧς ποικίλης παιδείας πάσαν ἐς τὸ ὠφέλιμον καὶ κατάρτιον ἐξήνεγκε. Porphyrius, vt catena quædam Mercurialis ad homines tracta, produxit omnia clarè puréque variæ doctrinæ arcana.

Arcum læua tenet, &c.] Idem omninò cultus eadémque figura ac Herculis illius, quem Poëtæ Græci leonis exuuio, clauaque & aliis armis instructum faciunt.

Leo Nemeæus ab Hercule occisus.

Contegit & Nemeæ.] In insula Nemea leonem occidit Hercules, cuius pellem aiunt vice thoracis induisse. eo autem indumento eum fuisse vsum, & talem fingi, vt homines antiqui cultus admonerentur, ait Festus lib. 14. Sed hæc parerga.

non conuenit illud, &c.] Huius absurdi & ἀπροσωπίας caussam ex Luciano repete.

tempora cana.] caput canum effecta senij.

Cedant arma togæ, &c.] Hemistichium Ciceronianum, quo se Orator ipse δημοτικὸς, pacis semper fuisse studiosum declarabat. Versus hic,

Versus Ciceronis à multis reprehensus. Locus ex oratione in Pisonem.

Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ.

à permultis obtrectatoribus reprehensus est, quo nomine Cicero laborauit inuidia. Sed apologia hæc fuit Oratoris ex oratione contra Pisonem: Non vlla tibi, inquit Piso, nocuit inuidia, sed versus tui. Nimis magna pœna, te Consule, constituta est, siue malo Poëtæ, siue libero. Scripsisti enim versus, *Cedant arma togæ.* Quid tum? hæc res tibi fluctus illos excitauit. At hoc nusquam opinor scriptum fuisse in illo elogio, quod, te Consule, in sepulchro Reipubl. incisum est, Velitis, iubeatis, vt, quòd M. Cicero versum fecerit: sed quòd vindicarit. Verumtamen quoniam te non Aristarchum, sed Phalarim Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed Poëtam armis prosequare: scire cupio, quid tandem isto in versu reprehendas, *Cedant arma togæ.* Tuæ dicis, inquit, togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine, literas doceamus, non opus est verbis, sed fustibus. Non dixi hanc togam, qua sum amictus: nec arma, scutū, & gladium vnius Imperatoris: sed, quod pacis est insigne & otij), toga: contrà autem arma, tumultus, atque belli: more Poëtarum locutus, hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atque otio concessurum. Quære ex familiari tuo, Græco illo Poëta: probabit genus ipsum, & agnoscet, neque te nihil sapere mirabitur. At in illo altero, inquit, hæres, *Concedat laurea laudi.* Imò herculè habeo tibi gratiam. Hærerem enim,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nisi tu me expedisses. Nam cùm tu timidus ac tremens tuis ipse furacissimis manibus detractam è cruentis fascibus lauream ad portam Esquilinam abiecisti, indicasti, non modò amplissimæ, sed etiam minimæ laudi lauream concessisse. Atque ista ratione hoc tamen intelligi, scelerate, vis, Pompeium inimicum mihi isto versu esse factum: vt, si versus mihi nocuerit, ab eo quem is versus offenderit, videatur mihi pernicies esse quæsita Omitto, nihil istum versum pertinuisse ad illum: non fuisse meum, quem, quantum potuissem, multis sæpè orationibus scriptisque decorassem, hunc vno violare versu. Sic Cicero. Hic autem γνώμη est, & ἐξήγησις τῆς προσωπογραφίας, nimirùm quòd Hercules hic noster (& Orator quisque insignis) non quidem viribus corporis, sed eloquentiæ laude auditores trahat quò velit. Id Cicero locis quamplurimis confirmat. Nam & Orpheum aiunt citharæ dulcisonæ modulo feras & saxa mouisse: quod est referendum ad vim eloquentiæ, quam Euripides reginam & Ennius flexanimam appellauit. Lege Valer. Max. 8. cap. 9. & 10.

Facundia difficilis. EMBLEMA CLXXXI.

ANTIDOTVM *Aeaea medicata in pocula Circes Mercurium hoc Ithaco fama dedisse fuit.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Moly vocant: id vix radice euellitur atra,
Purpureus sed flos, lactis & instar habet.
Eloquij candor facundiaque allicit omnes:
Sed multi res est tanta laboris opus.

Moly herba quid designet.

HOmerus Odyss. x. moly herbam à Mercurio Vlyssi datâ ait, tanquam amuletum præsentissimum aduersus omnia veneficia. plerique deflectunt παρὰ τὸ μολύειν τὰς νόσους, à sedandis morbis, quod tradit Apuleius, libello De viribus herbarum, cap. 48. Herbam hanc nigræ radicis, sed floris lactei, & inuentu difficillimam facit: cuius etiam mentio est apud Plin. lib. 25. cap. 4. Sic autem habet Homerus:

Ῥίζη μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δ' εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δὲ μὲν καλέουσι θεοὶ, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν,
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δὲ τε πάντα δύνανται.

Id figmentum non rarò intelligitur de virtute omnique eruditione, ad quam primus aditus arduus est ac sudoris plenus, sed suauissimus omnium fructus. τὰ γὰρ χαλεπὰ τὰ καλὰ, vt habet vetus adagium. Hîc autem eloquentiam primò quidē abstrusam & difficilem, deinde multo labore & diligentia partam, iucundissimos adferre fructus, hominésque sui candore allicere intelligitur.

Antidotum.] remedium, ex ἀντὶ καὶ δίδυμι. datur enim contra venenum.

Aeaea Circes.] Virgil. 3. Aeneid.

Infernique lacus, Aeaeaq; insula Circes.

Sed multi res est tanta laboris opus.] Cicero 1. de Orat. Hoc fusissimè & eloquentissimè docet. Quis non iure miretur, inquit, ex omni ætatum memoria, vt temporum, sic & ciuitatum tam exiguum oratorum numerum inueniri? Sed nimirum maius est hoc quiddam, quam homines opinantur, &c. Vult autem M. Tullius eloquentiam omnium difficillimam videri, quia constet rerum pulcherrimarum scientia? compositione apta verborum: motuum cognitione: iocorum & facetiarum eruditione: subtilitate respondendi & lacessendi: vrbanitate: historia: prudentia iuris, actione, memoria. Eandem difficultatem eloquentiæ ipsemet alis locis, sed in ea maximè pro Cælio: An vos aliam caussam esse vllam putatis, cur in tantis præmiis eloquentiæ tam pauci sint sempérque fuerint qui in hoc labore versentur? Omittendæ sunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

omnes voluptates: relinquenda ſtudia delectationis: ludus, iocus, conuiuium, ſermo etiam penè omnium familiarium deſerendus: quæ res in hoc genere homines à labore ſtudióque dicendi deterret.

Antiquiſſima quæque commenticia.

EMBLEMA CLXXXII.

PALLENÆE ſenex cui forma eſt hiſtrica, Proteu,
Qui modò membra viri fers, modo membra feri:
Dic age, quæ ſpecies ratio te vertit in omnes,
Nulla ſit vt vario certa figura tibi?
Signa vetuſtatis, primæui & præfero ſecli,
De quo quiſque ſuo ſomniat arbitrio.

CONuertit Prorei πολυμορφῶ fabulam in ſcriptores quoſdam rhapſodos, & rerum antiquiſſimarum, quæque extra omnium memoriam poſitæ ſunt, narrationem è variis & ſæpè pugnantibus inter ſe petitam concinnantes: qui cùm ſibi non conueniant, & pro arbitrio ſomnient de rebus à ſe remotiſſimis, & ingenij humani captum excedentibus, pro germana naturalíque rerum varietate tenebras quaſdam fabularum *Scriptores rhapſodi taxantur.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

offundunt, & portentosam historiæ formam è variis petitã, seu, vt dixeris veriùs, indigestam quandam mistámque, nullaque penè sibi parte cohærentem farraginẽ nobis obtrudunt, vt reuera Proteum quendam in eiusmodi scriptionibus ostendant. Quod antequàm doceã apertiùs, referam Arnobij verba ex lib. 1. contrà Gentes: Falsitatis, ait, arguitis res nostras: & nos vestras arguimus falsitatis. Sed antiquiora, inquitis, nostra sunt, ac per hoc fidei & veritatis plenissima: quasi verò errorũ non antiquitas plenissima mater sit, & non ipsa peperterit res eas quæ turpissimas Dei notas ignominiosis concinnauerunt in fabulis. Ante millia enim annorum decem non potuerunt falsa & audiri, & credi? aut non similimum veri est, fidem vicinis & finitimis, quàm spatiorũ inesse longinquitate distantibus? Testibus enim hæc, illa opinionibus asseruntur: & procliuius multò est, minus esse in recentibus fictionis, quàm in antiqua obscuritate submotis, &c Gentes enim pleræque & nationes ignaræ vetustatis, & verè perpetuæque seriei temporũ, fabulosas quasdã origines confinxerunt: vt Thessali, qui ex lapidibus ortũ suum repetebant: Arcades Luna se antiquiores existimabant? Athenienses αὐτόχθονας esse se cùm ostenderẽt, gloriabantur suũ genus, Ionica gente, quæ originem habuit à Iapheto Noëi filio, vetustius, ideóque celebrius. Fuit is Proteus marinus Deus, vaticinij peritissimus, in quãlibet formam se mirabiliter transmutans: nam fiebat

Arnobij locus.

—— aper, modò saxum, & cùm vellet, arbor:

inquit Horatius. Quin. & Virgil. 4. Georg.

—— fiet subitò sus horridus, atráque tigris,
Squamosúsque draco, & fulua ceruice leæna,
Aut acrem flammæ sonitum dabit: atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.

Talem describit Empusam Aristophan. in Ranis:

Aristophanes de Empusa.

Καὶ μὴν ὀρῶ νὴ τὸν Διόνυσον μάλα,
Ποῖόν τι, δεινὸν, παντόδαπον γοῦν γίγνεται.
Τότε μὲν βοῦς, γυνὴ δ' ὀρεὼς, τότε δ' αὖ γυνὴ
Ὡς ἐξιοπλάστη τὸν κύνα, φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω,
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.

Atqui profectò maximam video seram.
Qualem? nouam, quæ in cuncta mutatur statim.
Nunc mula, nunc bos, sitq; rursum fœmina
Valde venusta, vbi est? ad eam me confero.
Sed rursus illa haud mulier, at iam fit canis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Plato in Euthydemo Proteum ait Ægyptium fuisse sophistam, qui præstigiis quibusdam incautos falleret. Diodor. Siculus, in 2. ait consuetudinem regibus Ægypti traditam, Græcis causam huiusmodi transmutationis præbuisse, nam regibus Ægyptij mos erat leonis, tauri, vel draconis priorem partem ferre in capite, principatus insignia: quandoque verò arborem, aliquando ignem, nonnumquam redolentia supra caput vnguenta, & aquas: hæc enim spectabant ad ornatum, tum stuporem ac superstitionem quandam inspicientibus iniiciebant. Alij sunt qui hanc transformationem conuertant ad variarum disciplinarum peritiam. Interpres Arati Proteum φυσικῶς aërem esse dicit, ideoque apud Homerum, in ignem atque aquam conuerti. At Platonici exponentes illud Orphei de Proteo,

— Πόλου κλεῖδας ἔχοντα: volunt Proteum eam esse mentem, à qua formæ defluant. Claues enim ponti, generationem rerum esse volunt. Certe Pontieus Heraclides sub Protei fabula informem rerum materiam à Poëtis συμβολικῶς significari ait: cuius verba huc referam vel obiter. εἴτ' ἡ πολυμορφοποιὸς ἀπάντων ἀ ὕλη τὰς ἀπὸ τῶν ἀστέρων μεταμορφώσεις ποιητικοὶ ἀ θεσπέσιοι μῦθοι δοκοῦσιν, εἰ μὴ τις ὑρανίῳ ψυχῇ τὰς ὀλυμπίους ὁμήρου τελετὰς ἱεροφαντήσειεν· ἢν δ' ὑποτίθεται γένεσιν, ἀφ' ἧς τὸ πᾶν ῥιζῶθεν, εἰς ὃ τοῦ ὅλου φύσις, ἦκεν κατάστημα παλαιοὶ γὰρ ἦσαν πάντες χρόνοι, κεὐθὺς ἀτύποτον ἦν, ὑδάτων κεκαλυμμένων χαοκτήρσιν εἰς τέλειον ἥκουσι μορφῆς· ὕστε γὰρ γῆ τῆς ὅλου ἑστίας κέντρον ἐπεπήγει βεβαίως, ὕστε ὑρανὸς θεὸς τὸν ἄϊδιον φορὰν ἱδρυμένος ἐκυκλώσατο πάντα· δ' ἦν ἀπλοῦς ἠερέμα ἀ κατηφὲς στόμα, καὶ πλέον ὑδὲν ἦν ἀ κεκαλυμμένης ὕλης ἄμορφος ἀρχαία, πρὶν ἀ δημιουργὸς ἁπάντων ἀ κοσμοδόκος ἀρχὴ σωτήριον ἐλκύσασα τῷ εἴδει τὸν τόπον, τὸν κόσμον ἀπέδωκε τῷ κόσμῳ. διαζώγνυσι μὲν ὑρανὸν γῆς, ἐχάλασε δὲ τὸ ὕπερθεν θαλάσσης· τέτταρα δὲ τοιχεῖα τὸ ὅλου ῥίζα γίνεται, ὁ πάλαι τὸ ἰδέαν μορφῶν ἐκεμάζετο· τύπων δὲ θεσπεσίως κυκλουμένων ὁ θεὸς μεδεμίας ὕστε διαχείσεως θεὸς τὸ ἀμορφοτύλιν ἐρωτύος δὲ θυγατηρ εἰδοθέα δικαίως εἴδος ἐκάστου γνωμένη θέα. ἐξ οὗ τοῦ μία τοῦ κεῖ ὧν φύσις ὁ ἔρωτεύς, ἐς πολλὰς ἐμεμάζετο μορφὰς ἐκ τῆς θεσπεσίας διαπλαττόμενος.

Heraclidis locus.

Ἠ τοι μὲν πρώτιστα λεών γένετ' ἠυγένειος,
Αὖτὰρ ἔπειτα δρακαινα, καὶ παρθενὶς, ἠδὲ μέγας σῦς.
Γίνετο δ' ὑκτὸν ὕδωρ, καὶ δένδρεον ὑψιπέτηλον.

ἐξ οὗ μὲν δὴ τοῦ λέοντος ἐμπύρου ζώου, τὸν αἰθέρα δηλοῖ. δράκαινα δ' ὄφιν ἢ γῆν· τὸ γὰρ αὐτόχθων αὐτοῦ καὶ γηγενὲς, ὑδὲν ἄλλο πλὴν τοῦτο

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

σημαίνει δὲ ὁ μὲν γάμιλος ἅπαν αὐξανόμενον, ἡ δὲ ἐκ τῆς ἁρμονίας μεταβολὴ ἀεὶ λαμβάνει, συμβολικῶς εἶπε ἀέρα· τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ εἰς ἀσφάλειαν ἡ Θεομήτωρ δήλωσιν ὅτι τοῦ φωτοειδοῦς παρίστησι εἰκόνα, γίνεται δ' ὑγρὸν ὕδωρ· ὃν εὐλόγως τὴν μὲν ἀμορφον ὕλην ῥωστέα καλεῖσθαι, τὴν δ' εἰδωλοπλαστοῦσαν ἔχειν τὰ Θεόνοια, εἰδοποιεῖ ἀμφοῖν δὲ πᾶν ἥκειν δέον, εἰς τὸ συνεχὲς ἡ Θεοτάκτικὴ τῶν ὅλων οἰκοδόμησε πίστωσιν δὲ ἡ τὴν ἡσυχάζουσα ἡ ταῦτα διέπουσιν, φάσκουσι μόνασεν. ἐπειδήπερ ὅτι φέρεται, τὸ γεννῆσαν ἡ τὴν γῆν ἀφάρατον, ὃ ἀκέλιμα χος εἶπε τὴν ἄγονον, ἀφάρατος οἷον γενὴ· φυσικῶς οὖν τὸν ἅπαντων πατέρα χάος ὠνόμασε φάσκουσι, ὅτι τῆς γονίμου Θεσπιγονείας, ὃ μάλιστα ἐζήλωτο σημεῖον. Pontici Heraclidis locum ex interpretatione Gesneri apponam, ne studiosos nostra paraphrasi remoremur. Narratur multiformis in quascumque res voluisse, Protei mutatio: quae omnia Poëticae & monstrosae fabulae videntur, nisi quis diuina Homeri mysteria, veluti sacra, mente caelesti tractet. Etenim hac fabula primigeniã vniuersi originem constituit, qua omnes mundi partes confirmatae, illam quam nunc videmus, speciem effecerunt. Erat enim olim mundus informis & cœnosus, nondum discretis rerum notis integritatem suae formae adeptus. Nam neque dum tellus centrum suum pro fundamento rerum omnium stabilierat, neque caeli perpetuus motus certa sede voluebatur; sed omnia sine solis vsu immota, tristique silentio depressa languebant: aliud extabat nihil, quàm informis diffusae materiae segnities, antequam principium illud, à quo producta & constituta sunt omnia, salubrem vitae modum depromens, mundum mundo redderet, caelumque à terra, & pelagus à continente distingueret: quo tempore primùm elementa quatuor, ex quibus seu radice ac generis principio nihil non gignitur, ordinem suum & formam propriam acceperunt. Haec igitur cum diuina prouidentia disposita sint, numen illud quod informem prius indiscretamque materiam certis formis obsignauit, ab Homero Protei filia Eidothea nominatur, idque meritò, vt quae εἶδος ἐχούσης θέας, hoc est ideae seu formae cuiusuis inspectionem exhibuerit. Quocirca Proteus, qui vna prius natura fuerat, in multas deinde species à prouidentia formatus diuiditur.

Eidothea filia Protei.

Principio est visus speciem subiisse leonis,
Mox aper, inde draco fieri, fera pardalis inde.
In latices etiam se vertit, & arboris formam
Mutauit priscam, ramis ac frondibus alta.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Per leonē, animal igneum, ætherem indicat. Draco tellus est, ὑποχθὼν indigena & è terra natus. Arbor autem quæuis cùm augeatur, & à terra semper in sublime natiuo motu feratur, symbolum aëris est. Aquam verò vt clarius ænigmatis vim demonstraret, suo nomine manifestò vocat, inquiens,

Leo quid.
Draco quid.
Arbor quid.
Aqua.

In latices etiam se vertit.

Proinde conuenit informem materiam Proteum appellari, Eidotheam verò prouidentiam, quæ singulis formam effigiemque suā addidit, & vniuersam molē ab vtrisque discretā in continuas sibi & perficientes mundum partes diuisam esse. Probabiliter verò & insulam, in qua hæc facta sunt, Pharum appellauit. Nā φάρος generare significat: & Callimachus sterilem terram, ἀφάρωθρον dixit, ἀφάρωθρος γῆ, id est, ceu mulier sterilis. Itaque naturaliter locum parentem rerum omnium, nuncupauit Pharum, per vocis etymologiam à fecundare ductam, quid sibi vellet insinuans. Hæc Heracl. Ponticus. Clemens Alexand. Pædagog. 3. cap. 1. ferulit Proteum ad cupiditatem animi humani in varias sese mutantem formas, plus quàm olim Proteus, inquit, marinus dæmon, &c. Iulianus Epistola quadam ad Iamblicum de sapiente quodam, qui suam eruditionē tegeret, intelligi maluit. σοφὸν μὲν δὴ τὸν ἀνδρα φασὶ ποικίλως μεταβαίνειν ἐξαλλάττειν, ὥσπερ δὲ πάντας μὴ λάθῃ τοῖς δυμένοις, ὡς ἦν σοφός, ὁμοίως ἐγὼ δὲ εἴπερ ἦν οὗτος σοφὸς σοφιστὴς, καὶ ὅσος πολλὰ πρὸ ὅτου γενέσθαι, ὡς Ὁμηρος λέγει τοῖς μὴ φιλοσόφοις τὴν φύσιν αὐτὸν ἐπαινῶ, τοῖς γνησίοις δὲ ἐκ ἄγαμαι· διόπερ φίλον ἐστὶ φράσαι πρὸς ἀλλ' ἀπατεῶνος ἔργον ἐποίει, κρύπτων ἑαυτὸν, ἵνα μὴ χρήσιμος ἀνθρώποις ᾖ. id est, Aiunt Proteum illum Aegyptium se in varias formas commutasse, quasi qui vereretur ne per imprudentiam hominibus requirentibus sapientem se esse demonstraret. Si autem verum est eum fuisse sapientem, & vt qui multa animo perceperit (vt præter cæteros Homerus testatur) scientiæ quidem nomine laudari mihi potest, ob ingenium verò minimè. Non enim viri boni, & liberaliter instituti, sed impostoris improbi partes agebat, cùm ita se fingeret occultando, ne hominibus prodesse posset. Basilius Magnus oratione πρὸς νέους, ad inconstantiæ fugam conuertit. φωνήσει δέ, inquit, τῷ σωφρονοῦντι πρὸς ἕξιν ζῶν καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα σχολάζειν, καὶ μὴ παρὰ δόξαν ἅπαντα ποιεῖσθαι τοῦ βίου· ὥστε κἂν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀκλεὴς ᾖ, κἂν ἀδόξῃ, ἀλλὰ τοῦ καλοῦ δίκην, μηδὲν αἱρεῖσθαι παρὰ τὰς ἐγνωσμένας παρακελεύσεις. τὸν γὰρ μὴ οὕτως ἔχοντα τοῦ Αἰγυπτίου σοφιστοῦ φήσομεν ἀπολαύ-

Proteus, materia informis.

Clement. Alexand. locus.

Iamblici locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

πεν, ὡς φυτὸν ἐγένετο, καὶ θηρίον, ὁπότε βούλοιτο, καὶ πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ πάντα χρήματα. Quorũ verborum hic est sensus: cauendum igitur sapienti homini ne ad opinionem viuat, & ad ea quæ populo placent, sed rectam rationem, vitæ ducem, referat. Si ergo se omnibus opponere, si malè audire, si periclitari oportuerit pro honesto, nec vlla vnquam ratione abducatur à vera sententia. Quod ni ita fecerit, quid ni dicemus eum similem esse sophistæ illi Aegyptio, qui modò in arborem, modò in feram, aliquando in ignem & alium quempiam habitum sese transformabat? Sed iam satis; imò verò plus satis. Alij ad alia referunt, vt Isacius Commentariis in Lycophronem. Certè vt id postremò, quæ antiqua sunt, & extra hominum memoriam aut certè coniecturam posita, quæ inquam παλαιὰ, nou malè Proteum Pallenæum referunt: de quo varij varia καὶ παλαιὰ καὶ ποικίλα referunt. Plerique vatem faciunt, alij Oratorem, vel Sophistam, quidam saluatorem, alij marinum Deum: sunt & qui eum regem aut tyrannum fuisse velint. Sed hasce tam varias & prodigiosas opiniones recensere nihil hîc aliud mihi videretur, quam Proteum quendam hîc affingere. Si qui Proteum denique ad πρωτόγονα ὕλαν reuocant, sentiũt cum Heraclide: si qui probabilem historiam, cum Diodoro libro 2. Quò pertinet adagium: Pellenæa tunica: &, Proteo mutabilior.

Pallenæe senex.] Valer. Probus Proteum facit Aegyptium, quem propter insignem quandam crudelitatem Busirim nominatum ait; etsi Virgil. Pallenium faciat. Pallene autẽ vrbs est Thraciæ. Poëta sic:

Proteus Busiris.

Hic nunc Aemathiæ portus, patriamq; reuisit,
Pallenen.

ad eam enim reuersus fertur, ob scelera filiorum Telegoni & Polygoni ab Hercule posteà occisorum.

forma historica.] varia & multiplex, qualis histrionum, qui pro rei, quam fingunt, varietate varium cultum assumunt.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Insignia Poëtarum. EMBLEMA CLXXXIII.

GENTILES *clypeos sunt qui in Iouis alite gestant,*
Sunt quibus aut serpens, aut leo, signa ferunt:
Dira sed hæc vatum fugiant animalia ceras,
Doctaq; sustineat stemmata pulcher Olor.
Hic Phœbo sacer, & nostræ regionis alumnus:
Rex, olim, veteres seruat adhuc titulos.

Insignia varia quid notent.

Insignia Poëtarum cycnus.

CONfert insignia Poëtarum cum aliis stemmatis & symbolis gentilitiis, ceu κατ' ἀναπόδοσιν & ἀντίθεσιν. Sunt enim qui Aquilam circunferant, sunt qui Vulturem, alij Draconem, & alia eiusdem generis, quibus animorum diritas, immanitas, rapacitas apertè declaratur. At Poëtis Olor est candidus, Phœbo sacer, quique Regi quondam nomen dedit; animi puritatem præsentat, qualis in Poëta sacro debet esse, qui suos omnes labores ad Phœbum literarum Præsidem, &, vt loquuntur Græci, μουσηγετὴν referre debet, vt cantus dulcedine posteritatem sibi deuinciat, nec minus in admirationem rapiat, ac cycni paulò antè mortem cantio, de qua illud Martialis:

Dulcia defecta modulatur carmina lingua

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Locus Platonis de cygno ante mortem canente.

Cantator cycnus funeris ipse sui.

Nec minus hoc Socratis ex Platonis Phædone: ὡς ἴσως, φησὶ, κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῶν εἶναι τὴν μαντικήν. εἰ ἐπήδων ἀφῶνται, ὅτι δεῖ αὐτοὺς ἀποθανεῖν ἅδοντες, ἀλλὰ τῷ μὲν δοκεῖ χρήσιμα τὰ παρόντα κακὰ ἡγεῖσθαι μάλιστα ἅδουσιν γηθόσυνοι, ὅτι μέλλουσι πρὸς τὸν θεὸν ἀπιέναι, οὗπερ εἰσὶ θεράποντες: hoc est, Vt appareat, ad diuinandū videor vobis esse cycnis deterior: Illi quidem quādo se breui morituros agnoscunt, tum magis admodum, & quidem dulciùs modulātur quàm antea consueuerint, & quòd ad Deum, cuius erāt famuli, tunc sint migraturi congratulātur. Hîc non me mouet, quod Aelianus 1. ποικίλ. ἱστορ. & Plin. ca. 23. lib. 10. negant cycnum canere: id enim discutere nō est nostri instituti: sed certè obiter adnotabo Aegyptios, cùm musicum senem significarent, cycnum pinxisse: quòd, inquit Orus, senescens cōcentum edat suauissimum. Quin & Pierius hac aui Poëtam, animi cādorem, & Apollinem designari scribit: quem lege lib. 23. Artemidorus, vt postremò id aduotem, lib. 2. De somniis, Cycno virum ait musicum significari, atque adeò musicam ipsam: occulta is detegit, coloris ratione, &c.

Dub negent cycnum ante mortem canere.

Cycnus quid significet.

Gentiles clypeos, &c.] Videtur esse hypallage, pro, Alitem Iouis in clypeis, &c.

ceraa.] imagines cera expressas. Iuuenal. Satyr. 8.

Tota luce veteres exornent vndique ceraa
Atria, &c.

de maiorum imaginibus cereis memini me quædam scripsisse ad orationem Syllanam M. Tullij: itaque hîc nihil repetam.

Cycnus Phœbo sacer.

Hic Phœbo sacer.] Id testatur his verbis Plato: ἀλλ' ἐπεὶ οἶμαι τοῦ ἀπόλλωνος ὄντες, μαντικοί τε εἰσὶ καὶ τοῦδου ἀγαθὰ, ᾄδουσί τε πολλὰ καὶ τέρποντα ἐκείνου τοῦ ἡμέραν διαφερόντως, ἢ ὅτε τῷ ἕτερον ὄντα χείρω: Quia Phœbo sacri sunt, vt arbitror, diuinatione præditi præsagiunt alterius vitæ bona, adeoque cantant alacrius, gestiuntque ea die, quàm superiori tempore. Poëtæ μουσῶν ὄρνιθες dicuntur Theocrito: vt & Latini Poëtæ cycnos pro Poëtis accipere non rarò solent, vt in eclogis Virgil.

Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.

qua ratione Pindarum, Dircæum cycnum appellat Horatius, quo sensu luscíniam Musarum, ἀηδόνα μουσῶν Palamedem Euripides dixit: sed hæc obiter. Non verebor Octauij Cleophili, qui ad Ouidianam venam proximè accessit, lepidos ea de re versus apponere, è lib. De Poëtarum cœtu:

Interea niueos liquidum prope flumen olores

©Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Audio cœlestes edere voce sonos.
Hanc volucrem Phœbo fertur sacrasse vetustas;
Quòd referat cantus Delphice magne tuos.
Candida fama viget nullo violabilis ævo;
Nec mors huic nigras iniicit atra manus.
Tu famam vates candorem rere volucrum,
Atque ideò vates concinit inter avis.

Cycni virgilii historia.

Rex olim veteres, &c.] Cycnus Ligurum Rex, in Gallia transpadana, Musicæ laude clarus: qui cùm decessisset, ab Apolline in sui nominis auem mutatus creditur, ait Pausanias in Atticis. Aliam causam 2. Metamorph. Ouid. adfert. Cycnumque alterum Neptuni filium, in auem sui nominis mutatum facit, eius operis 12.

Musicam Diis cutæ esse.

EMBLEMA CLXXXIIII.

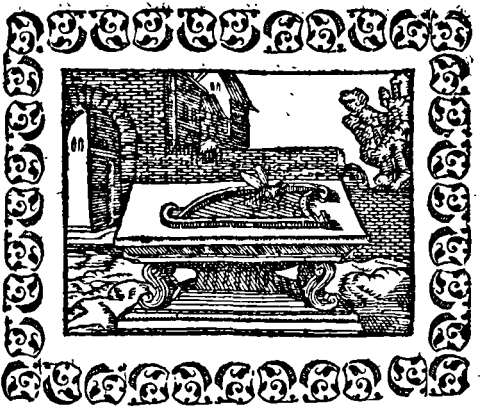

LOCRENSIS *posuit tibi Delphice Phœbe citadam*
Eunomus hanc, palmæ signa decora suæ.
Certabat plectro Spartyn commissus in hostem,
Et percussa sonum pollice fila dabant.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Trita fides rauco cœpit cùm stridere bombo,
Legitimum harmonias & vitiare melos:
Tum citharæ argutans suauis sese intulit ales,
Quæ fractam impleret voce cicada fidem:
Quæque allecta, soni ad legem descendit ab altis
Saltibus, vt nobis garrula ferret opem.
Ergo tuæ vt firmus stet honos, ô sancte, cicadæ,
Pro cithara hic fidicen æneus ipsa sedet.

Fons Emblemati.

ID Strabo Geograph. 6. pertractat, cuius huc verba referam: ἐδείκνυτο δ' ἀνδρίας ἐν τοῖς λοκροῖς εὐνόμου τοῦ κιθαρῳδοῦ, τέττιγα ἐπὶ τὴν κιθάραν καθήμενον ἔχων. φησὶ δὲ τίμαιος πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένοις τοῦτον τε καὶ ἀρίστωνα ῥηγῖνον ἐρίσαι περὶ τοῦ κλήρου, τὴν μὲν δὴ ἀρίστωνα δεῖσθαι τῶν δελφῶν ἑαυτῷ συμπράττειν. ἱεροὺς γὰρ ἔτι τοῦ θεοῦ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποικίαν ἐνθένδε ἐστάλθαι. τοῦ δ' εὐνόμου φήσαντος ἀρχὴν μηδὲ μετέτι ἐκείνοις αὐτοῖς τῶν περὶ φωνὴν ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἄφωνοι, τὰ εὐφθογγότατα τῶν ζώων ῥόμως εὐδοκιμεῖν, μηδὲν ἧττον τὸν ἀρίστωνα καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχειν. νικῆσαι μὲν τοι τὴν εὔνομον καὶ ἀναχθῆναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀγῶνα μιᾶς τῶν χορδῶν ῥαγείσης, ἐπιστὰς τέττιξ ἐκπληρώσειε τὴν φθόγγον. id est, Ostenditur apud Locros Eunomi citharœdi statua, quæ insidentem citharæ cicadam habet. Scribit autem Timæus, aliquando in Pythiorum certamine illum vnà cum Aristone Rhegino venisse in contentionem, vter præmium sortiretur. Aristonem fusis precibus Delphorum ciues rogasse, vt sibi adessent: maiores enim suos ipsi Deo Apollini consecratos, & à Delphis Rhegium missam coloniam norat. Eunomum autem dixisse illis numquam de musica ab eorum primordio certamina fuisse, cùm quidem apud eos cicadæ cunctorum animaliũ cantu suauissimæ omninò sonum non haberent. Nihilominus Aristonem spe victoriæ ad laudem assequendam strenuum: Eunomum tamen victorem declaratum, statuam, quam diximus, in patria collocasse. Cùm enim inter certandum chorda vna fracta defecisset, cicada superuolans adfuit, quæ supplementum vocis faceret. Hactenus Strabo. Certè hoc Epigramma Latio donatum & aliquot versibus ab Alciato coërcitum, legere est in sectione quarta Græcorum Epigram. titulo εἰς κιθαρῳδοὺς, quod huc ascribam.

Statua Eunomi.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Εὔνομιν, ὦ πολλὰ, σὺ μὲν οἶδά με πῶς ποτ' ἐλίσσειν
Σπείρειν ὁ λοιδὸς ἐγὼ, ψευδομύθοις δ' ἐρέφειν.
Ἀοιδοὶ δὲ κιθάρᾳ νόμιν ἔκρεκον. ἐν δὲ μεσεύσᾳ
Ὦδε μάλ', χορδαῖσι πάκτιδα κεκρέμασεν·
Καί μιν φόβος ἐσῆλθεν ὁπαυλίκα χερσὶ δ' ἀπ' ἦλε,
Εἰς ἀκοὰς ῥυθμὸν τὼ τρεκὲς ἐκ ἔμεναι.
Καὶ πὶς ἀπ' αὐθμαίου κιθάρας ὕθι πῆχυν ἀνασσας
Τέτρᾰξ ἐπλήρου τὼ τρεκὲς ἁρμονίης.
Νεῦσε γὰρ ἐξεπίασσον· ὅτ' ἑβδομάδας δὲ μελοίμαν
Χορδᾶς, καὶ τύλφ γῆρυν ἐκίχε μέλᾳ.
Πρὸς γὰρ ἐμὲ μολέτην ὁ μεσαμβρινὸς ὕρεσι φοῖβος
Τῆνο τὸ ποιμνικὸν φθέγμα μεθαρμόσατο.
Καὶ μὲν ὄκα φθονέοιλο, σεμὸν ἀφύσσοις τέκα νευσεῖς,
Τᾷ μεταβαλλομένῳ συμμετέπιπτε θρόᾳ.
Τὤνεκα συμφώνων μὲν ἐγὼ χάριν. ὃς δὲ τὰ κακὰ θεὸς
Κάλκεος, ἀμετέρας ἐζεῦ ἄτερ κιθάρας.

Typus Emblematis.

Meminit huius historiæ Clemens Alexandrinus initio statim orationis, qua Gentes hortatur ad pietatem. Eius narrationis ἐξήγησιν continet ὕμνος ἀφῆ, nimirum Musicam Diis esse curæ: quod & significat Homer. Iliad. 1. cùm induxit Deos citharam tentes post contentionē de Achille: quod & certè non modò paganorum scripta testantur, sed maximè libri sacri continēt, quanta fuerit lege diuina Musicæ commendatio, vt 1. Reg. 16. & apud regium Psaltem variis in locis. Consule & D. August. De ciuit. Dei 17. cap. 14. Scripsit Plutarch. elegans de Musica commentarium, cuius vires attingit posteriore de fortuna & virtute Alexandri, & de cohibenda iracundia. Athen. item 12. cap. 4. & 14. cap. 11. Sed & Musicæ pulchra laudatio est apud Cassiod. lib. Variar. 2. epist. 40. Quantum autem ad hunc locum attinet, repete Prouerb. Achantia cicadæ: &, Chordæ vice: &, Ad fractam canere, in Chiliad. Erasm. Sed si quis pluta volet, ad illustrationem huius Emblem. cōduxerit fortasse legere Plutarchi tractatum de animæ procreatione, ad finem. Sed vide num huc conciliare possis Strabonis illud ex lib. 10. εὖ μὲν γὰρ εὕρηται καὶ τοῦτο, τὸς ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι τὸς θεὸς, ὅλως εὐεργετοῦντι· ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅπως εὐδαιμονῶσι. δοῦλον δὲ τὸ χαίρειν, καὶ τὸ ἑορτάζειν, καὶ τὸ φιλοσοφεῖν, καὶ μουσικῆς ἅπτεσθαι: Rectè quidem dictum est, mortales tum maximè Deos imitari, quando benefici sunt: rectiùs verò quis dixerit, cùm beati fuerint: quod ipsum est gaudere, festos dies agere, & philosophari, & musicam attingere.

Musica magnum.

Locus Strabonis.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sed nimis fortassè verbosè hactenus. Nos ne otiosi omninò in hac explicatione simus, quatuor potissimùm ex hac historia certè nobili colligimus.

1. Primùm quidem apud veteres Musicam in magna laude habitam fuisse, & eius vsum in magnis quibusque conuentibus, conuiuiis, sacrificiis prosecutum.

2. Deinde veteres illos, quamquam veræ Dei cognitione destitutos, putasse tamen quædam esse numina, quorũ opem in rebus aduersis se sperabant impetraturos: vtque hominũ multæ variæque conditiones essent, sic peculiares esse Deos, credidisse.

3. Tertiò, iis qui temeraria quadam proteruia contenderent, & suis æqualibus debitam omnem laudem eripere conarẽtur, sæpenumero malè cedere: iis verò qui modestè de se sentirent, Deum vltrò frequenter occurrere, adeò vt præter omnium spem de fortioribus victores euadant.

4. Quartò & postremò, prodigia quædam & quasi arcanorum suorũm recessus, Deum in rebus pènè omninò desperatis ostendere: vnde memoria sempiterna transmeet ad posteros.

Phœbus Delphicus. *v Delphice Phœbe.*] à Delphis Phocidis ciuitate Phœbus Delphicus dictus est, in quâ nimirùm oraculum fuit toto orbe celebertimum.

plectro.] instrumento, quo fides plectuntur & percutiuntur. Martialis:

Exornent docilem garrula plectra lyram.

in hostem Spartyn.] in aduersarium Spartanum, id est, Aristonem. Spartyn, Græcus accusatiuus. Græcum epigramma, vt habent vulgati codices, secutus Alciatus, in errorẽ potuit impingere. Quod eo dico, quia vox, ἀσάρτη, videri suspecta, non temerè potest: sic legendum putat Nicolaus Gulonius, literarũ Græcarum professor Regius: πατρὶδ' ὁ λοκρὸς ἐγὼ, &c. pro eo quod diceremus, χ' ἡ πατρὶς ὁ λοκρός. sic enim recta erit carminis sententia. Ennomus enim Locrensis erat, non Spartanus, nisi fortè putet aliquis ἀσάρτη esse agnomen quoddam vel cognomen, quod nescio an probare debeam.

Tritus fides.] rupta.

stridere.] dissonare.

bombo.] sono.

argutans suauis ales.] cicada suauiter canens.

descendit ad legem soni.] aptauit sese ad instrumenti musici concentum.

ab aliis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ab altis saltibus.] à syluis, & relictis nemoribus, in quibus potissimùm frequentia est cicadarum.

ô sancte.] Phœbe.

tuæ cicadæ.] tibi sacræ: quo de suprà.

Pro cithara hic fidicen.] Ne tanti miraculi memoria temporis vetustate deleretur, citharam Apollini cum cicada ænea infidente consecrauit Eunomus. Ad finem huius Emblematis, Græci epigrammatis particulam postremam ita corrigit Gulonius meus, τοὔνεκα συμφώνων μὲν ἔχω χαρίν, quæ lectio, vt facilior, mihi probatur.

Litera occidit, spiritus viuificat.

EMBLEMA CLXXXV.

VIPEREOS Cadmus dentes vt credidit aruis,
Seuit & Aonio semina dira solo;
Terrigenûm clypeata cohors exorta virorum est,
Hostili inter se qui cecidere manu,
Euasere quibus monitu Tritonidos armis
Abiectis data pax, dextraque iuncta fuit.
Primus Agenorides elementa, notasque magistris

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tradidit, iis suauem iunxit & harmoniam.
Quorum discipulos contraria plurima vexant,
Non nisi Palladia qui dirimuntur ope.

EPimythion est elegantissimum, quo literatorum æmulationē, quæ sæpenumero rixarum plena esse solet permultas vnà secum aduehere difficultates, & contentionum tricas arguit. Id quia non minus varium quàm ingeniosum sit, haud ego quidem possum vel paucis verbis soluere, vel vno, quod aiunt, fasce cōplecti. Quia enim multa simul occurrunt, auspicandum esse video à Cadmi fabula. Is Agenoris Phœnicum regis filius, à patrè missus in remotas terras Europam sororē quæsiturus, iussusque Phœniciam non redire priùs, quàm illā vnà secū reduceret, Apollinis oraculū dicitur adiisse, vt quid sibi esset agendum, certò nosset, eumque responsum habuisse, vt indomitæ bouis ductum sequutus, ibi tandem sisteret, sedemque figeret, quo loco illa procumberet. Itaque oraculo paruit, Thebas Bœotias condidit, Harmoniam Martis ex Venere filiam duxit vxorem. Draconē Castalij fontis custodem Marti sacrum interfecit, cuius dētibus (suasu Palladis) humo, vt sāta quedā mandatis, armatorum militum legiones prodiere, quæ se mutuò confecerunt: demptis quinque reliquis, qui Palladis consilio fœdus & pacem inierunt: quibus ita tandem conciliatis, & quasi aliquo certo fœdere sociaris, auxiliū Cadmo tulerunt in Thebis instaurādis. Ex quo factū, vt post aliquantum temporis in numerosum populum excreuerint, totamque Græciam suo genere & præclarè gestis cōplerint. Sed de fabula plus satis. Historiam fusius 3. Transformationum Ouid. est persecutus. Sati dentes labore Cadmi, literæ sunt per totam Græciam primùm sparsæ, quas ille ingeniosus & industrius admodum artifex Græcis ipsis primus tradidit. Quod omninò vel de sermone literarum monumentis comprehenso, vel de contentionibus hominum literatorum est accipiendum. Draconem primùm παρὰ τοῦ δέρκεσθαι, id est, acutissimè videre nominatum aliàs admonuimus: quo sapientiam intelligimus, & disciplinarum circulum literarum contentum monumentis. Nemo enim est qui nesciat liberalem omnem doctrinam sermone vt plurimùm & scriptis quacunque lingua communicari. At ea liberalis cognitio sermone communicatur & scriptis. Sermonem quidem à serendis verbis esse

Cadmi historia.

Sati dentes quid.

Draco vnde dictus, & quid significet.

Sermo vnde dicatur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dictum Grammatici nos admonent; qui sermo qua parte literis continetur, sedecim primùm characterum notis constabat, tot enim Draconis esse dentes asseuerant, qui naturæ arcana inuestigarunt: & ij quidem characteres non modò parum inter se consentiunt, sed & seipsos mutuò quasi tollunt: id est, coalescere, aut significare quicquam non possunt; nisi quinque vocales adfuerint, quarum ope ac beneficio redeunt in gratiam, id est articulatam orationem faciunt. Armatorum hastas & gladios possumus transferre ad accentuum vel spirituum sedes siue notas: quæ non nisi Palladis, id est, intelligẽtiæ beneficio, bene inter se componi & conciliari queunt. Vel hæ armatorum copiæ ex iis dentibus ortæ, studiosorum quorundam factiones ostendunt, qui liuore quodam, & æmulatione grauiore moti, sibi mutuam inferunt internecionem, dum scriptis vltro citróque editis, vel etiam verborum cõcertationibus, id est, λογομαχίαις rixantur, suorum συνδρόμων & eorum qui versantur in eodem circo laboribus detrahunt, eorumque doctrinam importunius vellicant. Vidit plus quam satis est eius rei exempla nostra ætas, quæ vt politiore concinniorem-que non modò artium, sed totius philologiæ tradendæ viã ac rationem summo dei beneficio restituta habuit: sic certè plura, & quidem nocentiora eò monstra parturiit, sic vt verò verius dictum sit; Vbi mel, ibi fel: &, Vbi vber, ibi tuber succrescere. Porrò numerus perexiguus à Minerua sapientiæ Præside in gratiam redire iussus, & qui tandem in infinitum numerum excreuerit, studiosorũ conditione notat; qui cùm se mutuò iuuant, vberrimum doctrinæ prouentum referunt: sed quã pauci sint qui animi candore & ingenuè id faciant, non est meum hoc loco dicere. Hãc fabulam ingeniosè & lepidè trãducit Anulus in typographos Lugdunenses, refertque dentes serpentis ad sedecim literas, quæ tot primùm fuerunt Cadmi tempore: ex quibus consonas sese interficere ait, quòd nihil vitium habeant si singulæ spectentur: quinque vocales, quæ per se vocem faciunt, quæque aliis soni vim communicant, referre quinque milites, qui mutuò in pacem conspirarunt: postremò typographum elementorum typos, qua Cadmum serpentis dentes disseminare, quibus barbari ad vitæ cultum & humanitatem peruenerint. Carmen Anuli hoc est:

Hastæ gladij quid.

Inuidia literatorum.

Bartholomæus Anulus.

Cui saculum, iaculoque animus præstantior omni,
Atque leoninum vis erat exuuium:
Cadmus Agenorides præstans facundia, & armis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vt iaculum penetrans, vt leo magnanimus,
Vexit in Europam literas Phœnicibus ortas,
In quibus humanæ circulus est Sophiæ:
Quarum quinque (aliis se collidentibus vltrò)
Plena vocales integritate manent.
Ac terrestribus has animis inseuit, & artes:
Ciuiles homines fecit & ex rudibus.
Fictus ob hoc vigilis dentes sparsisse draconis,
Exque satis natos dentibus esse viros:
Qui se occiderunt per mutua vulnera, tantùm
Post reliquos casos, quinque superstitibus.
Ex quibus est hominum pòst multiplicata propago,
Qui primi Thebas incoluere nouas.
Huius ad archetypum, literas qui spargit in vrbe,
Quæ nomen, vires, stemma leonis habet,
Quique libris homines sapientes perficit: an non
Iure pari possit dicere chalcographus?
Semino serpentis dentes in pelle leonis,
Hoc est Lugduni, qui Leo Gallicus est.

Vipereos dentes, &c.] Totam hanc narrationem Ouid. retulit 3. Metamorph. Lege Plin. lib. 7. cap. 56. Solin. cap. 13. Vipereos autem dentes dixit, pro serpentinis, συνεκδοχικῶς, speciei pro genere. Meminit Corn. Tacit. lib. vndecimo Annal. Allusit Plutarch. ad fabulam Cadmi, qua dicitur serpentis dentes proseminasse, initio disputationis, Cur oracula dare Pythia desierit. Sed fortasse conduxerit studiosos euoluere Symposiacôn 9. eiusdem, quæst. 3. & 4. quo loco quærit cur A, literarum prima sit accepta. Aliò flexit hanc fabulam Dio Chrysost. orat. 23. quem consule, si vacat.

credidit aruis.] mandauit solo.

Aonio solo.] in Græcia. Aonia dicta Græcia, ab Aone Neptuni filio, rege Bœotiæ.

monitu Tritonidos.] suasu Palladis. Ouidius:

Et sua iecit humi monitu Tritonidos arma.

Agenorides] Cadmus Agenoris filius. Hinc fabulæ materiã sumpserunt Poëtæ, quòd Cadmus literas Græcas à Phœnicia acceptas in Græciam detulerit, vti iam à nobis dictum est.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Dicta septem sapientum.

EMBLEMA CLXXXVI.

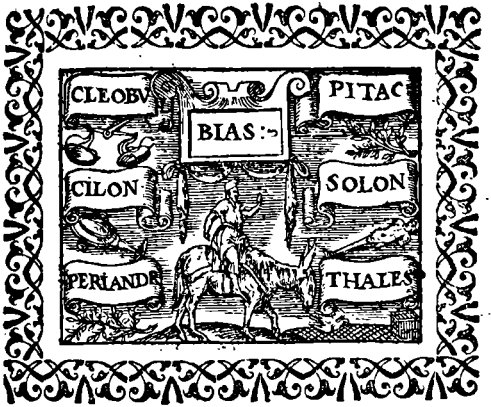

Hæc habeas, septem sapientum effingere dicta,
Atque ea picturis qui celebrare velis.
Optimus in rebus modus est, Cleobulus vt inquit:
Hoc trutinæ examen, siue libella docet.
Noscere se Chilon Spartanus quemque iubebat.
Hoc speculum in manibus, vitraque sumpta dabunt.
Quod Periander ait, frena adde, Corinthius, iræ:
Pulegium admotum naribus efficiet.
Pittacus, at ne quid, dixit, nimis: hæc eadem aiunt,
Contracto qui gith ore liquefaciunt.
Respexisse Solon finem iubet: vltimus agris
Terminus haud magno cesserit ipse Ioui.
Heu quàm vera Bias, Est copia magna malorum:
Mustmoni insidet effice Sardus eques.
Ne præsto, Thales dixit, sic illita visco
In laqueos socium parra, meropsque trahit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Septem Græciæ sapientes qui.

SEptem sapientum tāta fuit apud priscos auctoritas, vt propter vitæ integritatem & sententiarum quarundam paucis verbis comprehēsarum pondus & grauitatē, soli omniū σοφοὶ dicerētur. Vitæ quidē instituto & moribus ab aliis differebār, & seriis quibusdam sententiis & apophtegmatis aliorum mores informabār. D. Augustinus De ciuitate 8. & 18. eos ait claruisse post Poëtas Theologos, & vitæ genere laudabilia quędam hominibus præstitisse, nullumque monumentū, quod ad literas attinet, posteris reliquisse, nisi quòd Solon quasdā leges Atheniensibus dederit, Thales verò Physicus suorum dogmatum libros reliquerit. Horum apophthegmata permulti doctè copioseque sermonibus illustrarunt. In Græcorum Epigrammatôn collectaneis octostichon extat de septem horum sententiis insignioribus, & de cuiusque nomine & patria, quod hîc propter concinnitatē ascribere non grauabor. Adde quòd eædem ipsæ sint, quas Alciatus illustrat symbolis, vt Emblematis naturæ & decoro inseruiat:

Ἑπτὰ σοφῶν ἐρέω κατ' ἔπος πόλιν, οὔνομα, φωνὴν.
Μέτρον μὲν, κλειβοῦλος ὁ λίνδιος εἶπεν, ἄριστον.
Χίλων δ' ἐν κοίλῃ λακεδαίμονι, γνῶθι σεαυτὸν.
Ὃς δὲ κόρινθον ἔναιε, χόλου κρατέει, περίανδρος.
Πίττακος, οὐδὲν ἄγαν, ὃς ἔην γένος ἐκ μιτυλήνης.
Τέρμα δ' ὁρᾷν βιότοιο, σόλων ἱεραῖς ἐν ἀθήναις.
Τοὺς πλέονας κακίους δὲ βίας ἀπέφηνε πριήνευς.
Ἐγγύην φεύγειν δὲ θαλῆς μιλήσιος ἤυδα.
Nomina, dicta, vrbes septem canimus sapientum.
Optima mensura est, Cleobulus Linaius inquit.
Te cognosce ipsum, Lacedæmonis incola Chilon,
Quique Corinthius est, iram rege, ait Periander:
Pittacus at, ne quid nimis, effatur Mitylenis:
Atticus hinc Solon, vitæ, inquit, respice finem,
Non spondere, Thales Milesius vtile censet.
Plena malorum cuncta, Bias canit vrbe Priene,

Apud Ausonium pleniùs eadem apophthegmata Grecè & Latinè repetes, apud quem etiam ludum eorundem sapientum videre est. Cætera percurramus.

Cleobulus.

Cleobulus.] Hic ex Pindo vrbe Rhodi insulæ, patre Euagora, in Aegypto didicit. Dicebat, cauendas esse inimicorum insidias, & amicorum inuidiam. Eius vitam lege apud Laërt. lib. 1. Huius insigne dictum fuit ἄριστον μέτρον, Optima mensura, vel, Optimus modus. Ad quod συμβολικῶς designandum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

trutina siue lanx adhibetur. Eâ enim quæque ponderantur. Idem habet Hesiod. 1. ἔργων.

Chilon.] Lacedæmonius fuit Ephorus, qui magistratus à tribunatu plebis Romani non multum differebat. Fuit paucilo- quus, in sermone concisus, quod ei fuit patrium. Hinc enim Laconismus. Elogio proditum est, septem aliorum fuisse sapientissimum. Eius insigne apophthegma γνῶθι σεαυτὸν, quod per speculum intelligitur. Plura Laërt. lib. 1. Plin. lib. 7. ca. 32. & Erasm. in Adag. Nosce teipsum. Sententiam hanc tribuit Æsopo Plutarch. ad finem Symposij septē sapientum. Sed quid speculum cum sui cognitione? Ieuēta sunt specula, inquit Seneca 1. quæstionum naturalium, cap. 17. vt homo se ipse nosceret, Mulca ex hoc consecuta: primò, sui notitia, deinde & ad quædam consilium, formosus, vt vitaret infamiam: deformis, vt sciret redimēdum esse virtutibus quicquid corpori deesset: iuuenis, vt flore ætatis admoneretur, illud tempus esse discēdi, & fortia audendi: senex, vt indecora canis deponeret, & de morte aliquid cogitaret. At hoc rerum natura facultatem nobis dedit nosmetipsos videndi. Hæc ille. *Chilon.* *Chilon.*

Periander.] Hunc aiunt tyrannum fuisse immodica quadam itacundia, quique ciuitatem auro spoliarit, & incestus non nonnominandos perpetratit. vnde plerique negant hūc fuisse vnum è septem sapientibus, sed alterum quendam nomine Periandrum Ambraciæ natum. Dictum celebre *Iram cohibendam*: quod freno ori admoto intelligi datur apud quosdam scriptores. Sed hîc pulegium adhibetur, quod per inferiores partes bilem purgat, & admotum naribus medetur lipothymiæ. Vide Plin. 20. cap. 4. & lib. 26. cap. 9. *Periander.* *Periander.*

Pittacus.] Hiradio patre Thracē natus, vir amans libertatis, iustissimus & fortissimus. Huius egregium dictum, μηδὲν ἄγαν, & γνῶθι καιρὸν: quorum altero mediocritatem, altero tempus esse cognoscendum, id est, temporis habendam esse rationem admonebat. Symbolum autem prioris est gith, nigerrimum semen optimúmque, excitatissimi odoris, quo minimo sumpto in cibis dat saporis gratiam, largius autem, venenum exhibet. Plerique suspicantur esse minutulum piper, quod poyuretum nostri vocant, & pharmacopolæ Nigellam Romanam. Plin. lib. 20. cap. 17. Melanthion & melaspermon nominat, de cuius ibidem viribus satis, & lib. 19. cap. 8. *Pittacus.* *Pittacus.*

Solon.] In Salamine insula natus, quæ iuris erat Atheniensium, parentibus nobilissimis ortus, leges Draconis sanguine, *Solon.* *Solon.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non atramento scriptas mitigauit, aliis promulgatis certè mitioribus toto orbe celebratis. Nullum ante mortem beatum dicendum, sed expectandum vitæ finem dicebat. quod Ouid. 3. Transformat. retulit his verbis:

Scilicet vltima semper
Expectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Id Termini figura refert, cuius effigiei rationem suprà iam satis expressimus.

Bias. *Bias.*] Hic Prienis vrbe Ioniæ natus, cuius insigne dictum à plurimis celebratum: *Omnia mea mecum porto*: & illud nostrũ, οἱ πλείους κακοί, quo taxabat vitiorum inter homines omni parte scatentium multitudinem: quod figuratur per Sardum hominem musimoni insidẽtem. Musimones, asini, muli, aut equi breues, vt inquit Nonius. vnde Lucilius:

Sardi. *Musimones.*

Pretium emit qui vendit equum musimonem.

Sardi autem deprauati & nefarij sunt habiti. Notatur itaque rerum malarum copia sub duobus hisce, quibus abundat Sardinia. Lege Plinium 8. cap. 49. De Biante Laër. Valer. Max. lib. 7. & Gell. lib. 5.

Thales. *Thales.*] nobilissima ortus familia Mileti, Geometriæ & Astrologiæ peritissimus. Inter eiusdem graues sentẽtias est ea, quà monebat sponsionem non esse faciendam. ἐγγύα πάρα δ' ἄτη, qui enim se vadem statuit, sibi seruitutem, alteri libertatẽ parat. Clemens Alexandrinus 6. Stromatum, Sponsionem esse noxæ filiam dicit (ex Thalete) sponsionis verò mulctam: id est, ἐγγύα ἄτας θυγάτηρ, ἐγγύας δὲ ζαμία. Symbolum est parra vel merops, quæ pedibus aut visco captæ consocias attrahunt. Tales enim sunt debitores, qui vt sese explicent irretitos, alios quos possunt fide iussores aucupantur. Parra quidem auis inauspicata, quæ galarita vel alauda dicitur. Plin. 11. cap. 37. Merops, quòd apes comedat, apiastra, idem lib. 10.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Submouendam ignorantiam.

EMBLEMA CLXXXVII.

QVOD *monstrum id? Sphinx est. Cur candida virginis ora,*
Et volucrum pennas, crura leonis habet?
Hanc faciem assumpsit rerum ignorantia: tanti
Scilicet est triplex causa & origo mali.
Sunt quos ingenium leue, sunt quos blanda voluptas,
Sunt & quos faciunt corda superba rudes.
At quibus est notum, quid Delphica littera posit,
Præcipitis monstri guttura dira secant.
Namque vir ipse bipésque tripesq́, & quadrupes idem est,
Primáque prudentis laurea, nosse virum.

VT minùs prouectis aliquantisper consulam, paulò altiùs repetam carminis huius argumentum ex sententia Diodori Siculi, Sophoclis & Strabonis. Oedipus Colonæus, inquiunt, Agenoris ex Labdaco nepos & Iocastæ filius: quem pater cùm ex oraculo futurum cognouisset, vt à filio vita priuaretur, Oedipum recèns natum pastori dedit interficiendum. *Oedipi vita & fatum.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ille suspensum traiecta resti per verumque pedem reliquit in Cytherone. Sed Meliboeus pastor regius, tum forte misericordia motus, ad Regem suum Polybum detulit: qui cùm liberis careret, pro filio curauit educandum, & à tumore pedum Oedipum nominauit, ἀπὸ τῆς διδύσης τοὺς πόδας. Cùm adoleuisset iam corpore robustus & animo forti, sui generis ignarus, Apollinis oraculum de patre consuluit: à quo responsum habuit se parricidam futurum, & suæ matris maritum. Itaque Corinthum repetere noluit. viámque ingressus qua Thebas proficisceretur; obuium parentem (à quo, quòd non cessisset, sceptro fuerat percussus) interfecit. Regio Thebana tunc temporis infestata erat cladibus, & latrociniis Sphingis. Monstrũ id erat ore virgineo, quod captis & in præcipitium adductis ænigma solebat proponere, eósque qui id nescirent dissoluere, de saxis præcipites dabat. Hoc verò tale fuisse traditur ænigma: *Quod animal esset & quadrupes, & bipes, & tripes.* quòd Ausonius Eidyllio decimoquinto, vbi de ternario numero bellè complexus est his verbis:

Qui bipes & quadrupes foret, & tripes omnia solus,
Terruit Aoniam volucru, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Creon Thebanorum Imperator eam ob caussam edictum per vniuersam Græciam promulgari iussit, estque pollicitus, vt qui Shingis ænigma dissolueret, suam illi sororem daret vxorem. qua fama excitatus Oedipus, ad montem Spinthium profectus, ænigma soluit, déque humanæ vitæ partibus interpretatus est. Homo enim quadrupes infans, propter corporis imbecillitatem: ætate ineunte, bipes: senex autem tripes, quòd sæpiùs vtendum baculo sit ea ætate, quæ aliquid vietum habet & caducum. Soluto ergo problemate Sphinx doloris impatientia se ex edito monte præcipitem dedit. Hanc fabulam variis modis à scriptoribus traditam reperi. Sphingis ortum habet Hesiod. in Theogonia: suntque qui asserant Sphingem esse ex genere simiarum, vt Diodorus. At Albertus magnus 22. De animalib. & Solinus cap. 30. Polyhist, simias esse volunt. Alia Plin. scribit lib. 8. cap. 21. & 12. cap. 7. & 35. c. 12. ex quibus locis petẽdam esse veram Sphingis descriptionem plerique censent. Sabellic. principio Ennead. 7. lib. 1. credit Sphingem pernicioſum quendam hominẽ fuisse qui sua calliditate multos peremerit. Sed hæc missa faciamus, & ad mythologicam tractationẽ veniamus. Sphinx

Sphingis descriptio.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

triformis (vepotè quæ puellari forma sit, plumis tecta vt auis, & leoninis pedibus) ignorantiam arguit, in editissimo huius vitæ monte, & quasi theatro locatam, infinitam hominum multitudinem sua feritate opprimere non alia de caussa, nisi quòd sese non agnoscant, id est, se homines esse ignorēt. Triplex autem monstri forma refertur ad tres primarias caussas efficientes ignorantiæ. Nam virginea facies voluptatem repræsentat, fœdámque libidinem, quæ hominem ita excæcat & afficit, vt eum ab humanitate degenerem in belluinam fermè naturam commutet, quo fit vt ab omni vera disciplina rectáque institutione penitùs abhorreat. Plumæ volucres, quibus totum corpus occupatur, & quasi obsidetur, leuitatem & inconstantiam animi satis apertè declarant, quæ quidem cùm rationis principatum, vel naturæ vel cõsuetudinis vitio præripuit & occupauit, quid in homine reliqui est, quod firmum aut constans esse vel videri possit? Cæterùm pedes, quales sunt leonis, indicant superbiam arrogantiámque: quæ cùm falsam de rebus opinionem habeat, séque scire putet quod nescit, non mirum est si turpiter impingat, & longissimè absit à perfecta rerum cognitione. Prima itaque ignorationis caussa est ingenij leuitas, vel temeritas, quæ quid maximè se deceat, non videt. Altera est corporis voluptas, primo quidem aspectu blandiens, sed asperrima, tristísque, postquam gustaueris: De qua sic antè,

Virginis facies in Sphinge.

Plumæ Sphingis.

Leoninipedes.

Ingenij leuitas.

Voluptas corporis.

——— *meretricius ardor*
Egregiis iuuenes seuocat à studiis.

Tertia caussa omnium pernicioßissima, & ad nocendum imprimis efficax, est animi elatio & arrogantia: de qua, quia iam in superioribus, verbum non amplius addam.

Superbia.

Sphinx, ignorationis symbolum.

Hanc *faciem assumpsit rerum ignorantia.*] Quia hîc Sphinx adhibetur pro typo ignorationis, id certè primò videtur esse tractum ex tabula Gebetis Thebani: cuius ipsissima verba huc traduco ad maiorem fidem: ἔστιν ἡ ἐξηγήσις εἰκόνα τῷ τῆς σφιγγὸς αἰνίγματι, ὃ σκέπτῃ φασὶ θεμένῳ θαλῆτι τῆς ἀνθρώπινος. εἰ μὲν δὴ αὐτὸ σωμάτιον ἐστι, ἐσώζετο. εἰ δὲ μὴ σωτήριον, ἀπόλυτο ὑπὸ τῆς σφιγγὸς. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι τῆς ἐξηγήσεως ταύτης. ἡ γὰρ ἀφροσύνη τοῖς ἀνθρώποις σφίγγεται, αἰνίττεται δὲ καὶ τὰ δεινὰ, τὰ χαλεπὰ, τὰ κακὰ, τὰ δὲ ἀγαθὰ, ὅτε κεῖται ἐν τῷ βίῳ ταῦτ' ἂν εἰ μὴ τις σωθῇ, ἀπόλλυται ὑπ' αὐτῆς καὶ φθείρεται, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς σφιγγὸς καταβεβρωθεὶς ἀπέθνησκεν. ἀλλὰ καὶ μικρὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καθαφθείρεται, κατὰ τὴν παιδείαν ἀφορμὴν διδόμενον. ὅτε δέ τις γνῶ, ἀναπαλαίει ἡ μὴ

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ἀφροσύνη ἀπόλυται, αὐτὸς δὲ σώζεται, καὶ μανθάνειν τοῦ ἀδίκου μὴ ἕνεκεν ὁ περὶ τῶν ἐν. id est: Hæc expositio eius ænigmatis, quod à Sphinge proponebatur hominibus. Qui enim illud intellexerat, salutem quidem consequebatur; qui verò minimè, in exitium incidebat. Eo modo se habet ea explicatio. Sphinx enim est hominibus insipientia. Hæc autem proponit quid bonum, quid malum; quid neque bonum, quid neque malum sit in vita. Quæ si quis minus intellexerit, ab eo interimitur: neque id semel, sicut is qui depastus à Sphinge moriebatur, sed per omnem vitam paulatim absumetur, vt qui perpetuis suppliciis addicti sunt: contrà verò si quis agnouerit, occisa tandem insipientia, salutem ipse cõsequitur, & beatus & felix per totum vitæ curriculum euadit, hæc ille. Cæterùm (quod nolim prætermissum) Clemens Alexand. 5. Stromat. Sphingem retulit ad ingenij solertiam, & robur corporis, ob humanam faciem & leoninum corpus. Attrigit Aelian. de historia animal. lib. 2. cap. 7. Retulit ad iustitiã Dio Chrysostom. Orat. 10. sub finem, & torquet ad sophistarum genus.

Posse seipsum quam vim habet.

At quibus est notum, &c.] Plato in Charmide, & Plutarch. variis locis tradunt ascriptum fuisse pro foribus templi Apollinis Delphici, literis aureis, ΓΝΩΘΙ ΣΕΑΥΤΟΝ, id est, NOSCE TEIPSVM, in quo omnis sapientiæ neruos esse sitos permulti auctores tradiderunt: quod Alcibiadi apud Platonem Dialogo De natura hominis, omnium difficillimum viderur, cuiusque difficultatis rationem explicat Anton. Zimara lib. Problematõn. Hanc sententiam diuino beneficio in terram ad homines delapsam plerique existimarunt, vt Iuuen. Sat. 11. cuius quidem diuini præcepti vires, vt copiosè, sic & eruditè tractat M. Tullius De legibus 1. Qui seipsum nouit, inquit, primum se aliquid habere sentiet diuinum, tantoque munere Deorum semper dignum aliquid & faciet & sentiet: & cùm seipse perspexerit, totumque tentarit, intelliget quemadmodum natura subornatus in vitam venerit, quantaque instrumenta habeat ad obtinendam, adipiscendamque sapientiam: quemadmodum principio rerum omnium, quasi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, quibus illustratus, sapientia duce, bonum virum, & ob eam ipsam causam cernat se beatum fore. Nam cùm animus cognitis perceptisque virtutibus, à corporis obsequio indulgentiaque discesserit, voluptatemque, sicut labem aliquam dedecoris oppresserit, omnemque mortis dolorisque timo-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rem effugerit, societatemque carnis eiecerit, tum omnibus se naturâ coniunctum duxerit, cultumque Deorum & puram religionem susceperit, & exacuerit illam vt oculorum, sic ingenij aciem ad bona eligenda & reiicienda contraria: quæ virtus ex prouidendo est appellata prudentia: quid eo dici aut cogitari poterit beatius? Idemque cùm cælum, terras, maria, rerumque omnium naturam perspexerit, eaque vnde generata, quò recurrant, quando, quomodo obitura, quid in his mortale & caducum? quid diuinum æternumque sit, viderit, ipsumque ea moderantem & regentem penè prehenderit, seque non vnis circumdatum mœnibus popularem alicuius definiti loci, sed ciuem totius mundi, quasi vrbis vnius agnouerit, in hac ille magnificentia rerum, atque in hoc conspectu, & cognitione naturæ, Dij mortales, cùm se nosset (quod Apollo præcepit Pythius) quàm contemnet, quàm despiciet, quàm pro nihilo putabit ea quæ vulgò dicuntur ampliſſima! Atque hæc omnia quasi sepimento aliquo vallabit, disserendi ratione, veri & falsi iudicandi scientia, & arte quadam intelligendi, quid quamque rem sequatur, & quid sit cuique cõtrarium. Idem Cicero 1. Tuscul. Est illud vel maximum, ait, animo ipso animum videre: & nimirùm hanc habet vim præceptum Apollinis, quo monet, vt se quisque noscat: non enim, credo, id præcipit, vt membra nostra aut staturam, figurámve noscamus: neque nos corpora sumus: neque ego tibi hæc dicens, corpori tuo dico. Cùm igitur, Nosce te, dicit, hoc dicit, Nosce animum tuum. Nam corpus quidem quasi vas est, aut aliquod animi receptaculum: ab animo tuo quicquid agitur, id agitur à te. Hunc igitur nosse, nisi diuinum esset, non esset hoc artioris cuiusdam animi præceptum, sic vt tributum Deo sit, hoc est seipsum posse cognoscere: & hæc hactenus Cicero. Apollo apud Ouidium 2. artis de suo templo:

Est sibi diuersum fama celebrata per orbem
Littera, cognosci quæ sibi quemque iubet,

Ausonius eidyllio 4.

Quamquam difficile est se noscere, γνῶθι σεαυτόν,
Quàm properè legimus, tam citò negligimus.

Hanc porrò sententiam Thaleris esse vult Laërt. lib. 1. Chilonis verò Plinius lib. 7. cap. 32. Lege Platon. in Amatoribus, Stobæi sermonem περὶ τοῦ γνῶθι σαυτόν. Macrob. 1. Saturn. cap. 6. Adagium, Nosce te; multosque alios qui auream hanc cælestemque gnomen scriptis commendarunt, & quantum ha-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

beat in mortalium rebus momenti, explicuerunt.

Delphica littera.] Sententia Delphica perbellè declaratur à Xenophonte 4. Comment. sub persona Socratis. Platonis istud mihi occurrit è Philæbo: τῆς πάσης πονηρίας ἐστὶ τοὐναντίον πάθος ἔχον, ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἐν δελφοῖς γραμμάτων· τὸ γνῶναι σαυτὸν λέγεις, ὦ σώκρατες.

Præcipitis monstri.] ignorantię, quæ est reuera θηρίον ἄλκιμον, καὶ δυσπέλαστον κακὸν, vt loquitur Sophocles περὶ ἀμαθίας. Præcipitis monstri, id est deiecti, deturbati, ruentis. Vel mōstrum præceps, idem est atque periculosum, eo quòd in præcipitiis saxorum vel montium pericula maiora esse putentur.

Tres ætates. *Namque vir ipse bipesq́;, &c.*] Tres hîc notantur ætatis humanæ partes, infantia, virilis ætas, & senectus. Alij aliter distribuunt: sed non est instituti nostri cuncta persequi.

Primus ad sapientiam gradus. *Primáque prudentis laurea.*] Primus sapientiæ gradus à veteribus celebratissimus, SEIPSVM NOSSE, vltimus NOSSE DEVM; vt rectè pieq́ue monuerunt quidam Philosophi Christiani.

Laurea.] victoria, gloria. Martialis 7. lib. 4.

—— veniat laurea multa licet.

Idem in secundo dixerat, initiò ferè:

Quæ datur ex Dacis laurea, tota tua est.

Ausonius eidyllio 9.

Hæc profligati venit modò laurea belli.

nosse virum.] Oraculum id, γνῶθι σαυτὸν, præter cæteros explicat Plutarch. libello De discrimine adulatoris & amici: quo loco ait, Deum sequi, & seipsum nosse, salutis esse summam. Et Clemens Alexandr. statim initio 3. lib. cui Pædagogo nomen indidit, pulcherrimam & maximam disciplinarum omnium ait esse, seipsum nosse: quia qui seipsum norit, Deum cognoscit, &c. vide reliqua. Nemo insipientium (inquit Dio Chrysost. 4. Orat. de regno) seipsum nouit. Neque enim id Apollo præcepisset in primis, nisi cuique difficillimum visum esset. Nónne putas inter morbos nullum magis perniciosum insipientia? eumq́ue qui sit insipiens, sibi ipsi nocentissimum? an etiam plurimorum caussam malorum aliis esse?

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mentem, non formam, plus pollere.

EMBLEMA CLXXXVIII.

INGRESSA vulpes in Choragi pergulam,
Fabrè expolitum inuenit humanum caput,
Sic eleganter fabricatum, vt spiritus
Solùm deesset, cæteris viuisceret.
Id illa cùm sumpsisset in manus, ait,
O quale caput est! sed cerebrum non habet.

ID ex Aesopi apologo de vulpe & capitis humani simulacro, quod cùm offenderet, artem quidem & vultus efficti laudauit elegantiam, sed nihil esse duxit, quia cerebro careret, quod torquetur πρὸς ἄνδρας μεγαλοπρεπεῖς μὲν τῷ σώματι, κ̃ δὲ ψυχὴν ἀλωγίστους, vel in quosdam formosulos & elegantiore cultu adolescentes, cætera verò prorsus obtusos nulliusque frugis qui certè nihil aliud circumferunt, quàm quod dici solet, In aurea vagina gladium plumbeum, vnde conquestus est nescio quis Græcorum his quidem verbis:

Forma nihil si sola forma est.

Πολλοῖσι θνητῶν ἡ μὲν ὄψις εὐγενὴς,
Ὁ νοῦς δ' ἐν αὐτῇ δυσγενὴς εὑρίσκεται. id est.
Multis mortalium aspectus liberalis:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mens autem in se ignobilis deprehenditur.

Rectè admonuit Thales laborandum non esse in facie exornanda, sed potiùs in actionibus & studiis honestis pulchritudinem esse quærendam. Lubens apponerem exemplum Nirei ex Homero Iliad. γ. qui κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν, eorum qui ad Ilium venerunt formosissimus: sed, vt ille subiicit, ἀλαπαδνὸς ἔην, imbellis erat, & in cæteris inutilis: cuius semel dumtaxat Homerus meminit in nauium catalogo; vt perspicuè ostenderet eam corporis formam ad res excellentes, & quæ laude dignæ sunt, minimè idoneã. Est itaque operæ pretium, iuxta Socratis præclarũ monitum, quemque vittutis & honesti studiosum τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν ψυχὴν, ἄτοπον ἡγητάμενον ἐν καλῷ σώματι ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ' αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, id est: suam ipsius formam in speculo debere conspicere; vt si forma bona sibi videatur, exerceat eam vnà cum animo, & faciat quæ forma digna sunt: vt putet admodum absurdum esse in pulchro corpore animum deformem continere: quòd si deformis sit in iis quæ corporis sunt, eo magis curandum sibi nitendúmque, vt pulchritudinem animi consequatur. Cæterùm Philosophi permulti animæ sedem in cerebro, tamquam in arce summa posuere: vnde vecordes & insipidi vulgò dicuntur cerebro vacui. Iuuenal. Satyr. 14.

Nireus formosissimus.

Socratis dictum sapiẽs.

Cùm facies peiora senex, vacuúmque cerebro
Iampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?

Prouerb. Caput vacuum cerebro. Apologum ita scitè redditum huc apponam:

Mimi ingressa domum vulpes dum singula rerum
Visendi studio, scenæ instrumenta reuoluit,
Formosi laruam simulacrum repperit oris:
Inq; manu sumens, animóque & lumine lustrans,
O quàm insigne caput, specie quàm, dixit, honesta,
Sed rationis inops, cassóq; informe cerebro,
Sordet honos formæ, nisi cui sapientia iuncta est.

Fabrè.] id est, affabrè, ingeniosè, artificio quodam singulari, δαιδαλέως.

O quale caput est, sed cerebrum non habet. ὦ καλὴ κεφαλὴ, ἀλλ' ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει. Græcè lepidiùs.

Diues

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Diues indoctus. EMBLEMA CLXXXIX.

TRANAT aquas residens pretioso in vellere Phryxus;
Et flauam impauidus per mare scandit ouem.
Ecquid id est? vir sensus hebeti, sed diuite gaza,
Coniugis, aut serui quem regit arbitrium.

HVc pertinet Diogenis apopthegma, cùm diceret indoctum diuitem, arietem esse in aureo vellere; & Socratis, qui eius generis homines aurea mancipia, & equos argento circumtectos appellabat. Hîc verò notantur potissimùm locupletes illi, qui cùm sint hebeti & obtuso prorsus ingenio, ducuntur trahunturque pro vxorum arbitrio, vt eorum negotia è famulorum ductu regulaque pendeant; nec secus ac infantes anniculi è nutricis amplexu, illi quid loquantur, quidque statuant, non habent; quòd illos animus & rationis copia deficiat. In quos hoc Palladæ torqueri solet:

Aries in aureo vellere.

Πλοῦτον μὲν πλουτοῦντος ἔχεις, ψυχὴν δὲ πένητος,
Ὅτῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης.

Xenophontis locus 4. Comment. satis esse potest ad id Emblema illustrandum: nempè ὅτι ἄνθρωποι δοῦλοι δι' ἀγνοίαν, καὶ πλούσιοι. quæ Socratis disputatio est cum Euthydemo. Vt autem Phryxi fabulam attingam, ille nouercæ insidias vnà cum

Serui homines ob imperitiam.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Helle sorore fugiens visus est per mare vehi ab ariete velleris aurei. Aiunt autem ei nauem fuisse paratam fugienti, cuius insigne aries erat.

Aureũ vellus.

pretioso in vellere.] De aureo vellere Ouid. 7. Metamorph. & Iustinus in Trogum lib. 42. Sũt qui aurei velleris pellem interpretentur fuisse librum quendam vetetum more in pelle conscriptum, in quo auri conficiendi scientia traderetur: cuiusmodi libros cùm Diocletianus summa diligentia perquisiuisset apud Aegyptios (qui huius peritissimi censebantur) omnes flamma consumpsisse fertur, ne diuitiis ita comparatis Aegyptij Romanis inferre bellum auderent, atque ex eo tempore artem hanc publico Cæsaris edicto semper habitam fuisse flagitiosam. Sed dum alios plerosque auctores voluo, occurrit id quod de aureo vellere plurimi referunt, ex Suida potissimùm, explicantque, vti iam admonui de arte, quam χεμείαν Græci appellant. Alij verò malunt hoc intelligi magnam auri vim, quæ apud Colchos esset, à principibus quibusdam viris congestam. At verò Colchica regio propter vicinitatem Caucasi montis, auro abundabat, vel teste Strabone, qui scribit multos fontes ex Caucaso manare, scaturientes arena aurea, tam tenui, vt oculorum aciem effugiat, eamque colligi ab incolis, pellibus quibusdam lanosis in aquam iniectis. Hinc enim suspicari possumus locum esse fabulæ datum: pelles enim, subsidente in iis arena, speciem aurei velleris præ se ferunt. Locum Strabonis ex 10. lib. huc transferre non pigeat. παρὰ τούτοις δὲ λέγεται καὶ χρυσὸν καταφέρειν τοὺς χειμάῤῥους, ὑποδέχεσθαι δ' αὐτὸν τοὺς βαρβάρους φάτναις κατατετριμμέναις, καὶ μαλλωταῖς δωραῖς ἀφ' οὗ μεμυθεῦσθαι καὶ τὸ χρυσόμαλλον δέρας. Meminit Corn. Tacit. 6. Annalium.

sensu hebeti.] qualis est ouis, animalis stolidi & insipientis prorsus, vnde illud, προβατίου βίον ζῆν, & προβάτων ἦθος. Pierius libro 10.

Coniugis aut serui quem regit arbitrium.] is aptè dicitur à Græcis γυναικοκρατούμενος, καὶ δουλοκρατούμενος.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In fidem vxoriam. EMBLEMA CXC.

Ecce puella, viro quæ dextrâ iungitur: ecce
Vt sedet, vt catulus lusitat ante pedes!
Hæc fidei est species: Veneris quam si educat ardor,
Malorum in læua non malè ramus erit.
Poma etenim Veneris sunt, sic Scheneida vicit
Hippomenes, petiit sic Galatea virum.

DVo sunt quæ matrimonio iunctis maximè conueniunt, idque stabiliunt, & communi vinculo ligant, nimirùm fides & amor. Huius quidem symbolum, canis fidissimum animal: illius autem pomus vel malus frugifera. Coniugium siquidem copula, quæ fit mutua corporum coniunctione, fide constantiaque fouetur imprimis atque conseruatur. Porrò autem Veneri consecrata, cui nimirum aureum Hesperidum fuit adiudicatum; & earum beneficio Atalantam vicit Hippomenes, & Galatea suum amasium malo petiit. Huc pertinet Epigramma Platonis ex Laërtio: *Malum, Veneri sacrum.*

Τῷ μάλῳ βάλλω σε, σύ δ' εἰ μὲν ἔχοισα φιλῇς με, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Malo ego te ferio; cape, si me diligis, illud.

dextra iungitur.] Dextra, fidei symbolum, vti superiùs explicuimus.

catulus.] canis, catellus, qui etiam fidei notam repræsentat. Siquidem Socrates per canem iurat, cùm obsequium & fidem putat præstandam iis qui rerum habenas in ciuitatibus tenent. Etiam C. Mamilij numo, qui aliquando S. C. præfectus est limitibus metandis, est canis allatrans, qui notat fidem esse præstandam ei qui eiusmodi operæ præficitur. Pierius in Cane, vel lib. 5.

Canis, fidei nota.

in læua.] parte sinistra.

sic Scheneida vicit Hippomenes.] Atalanta Schenei filia suis procis certamen cursus proponebat, ea lege vt eum qui vinceretur confoderet. Hippomenes, qui eam deperibat, Veneris arte, cursum cum puella instituit, & primò in præcurrentem, pomum vnum aureum, deinde alterum, & tandem tertium iecit; quare capta pomorum tam rara pulchritudine, anteuertit cursum Hippomenes, & puellam vicit. Ouid. 10. Metamorph.

Hippomenes vicit Atalantam.

petit sic Galatea virum.] Galatea Nympha marina Polyphemo adamata, de qua 13. Metamorph. Ouid. Sed hoc intelligerem potiùs de ea quàm 3. Ecloga Maro celebrat:

Malome Galatea petit lasciua puella.

Galatea.

Lege Prouerb. Malis ferire.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Reuerentiam in matrimonio requiri.

EMBLEMA CXCL.

CVM furit in Venerem, pelagi se in littore sistit
Vipera, & ab stomacho dira venena vomit:
Murænam q́ ciens ingentia sibila tollit,
At simul amplexus appetit illa viri.
Maxima debetur thalamo reuerentia coniux
Alternum debet coniugi & obsequium.

HOc innuit, quanta in matrimonio requiratur puritas & reuerentia. Si enim eam obseruent instinctu aliquo naturæ animalia ratione carentia, pudeat homines in hoc esse deteriores. Basilius Magnus in Hexaëmeron Oratione 7. ita fermè ex anguis & murænæ congressu, quales coniugum mores esse debeãt, ostendit. Vipera, infestissimum animal eorum quæ serpunt, inquit, cum marina muræna congreditur, sibilo quo se adesse significans, ex profundo eam ad concubitum euocat: hæc autem morem gerit, & cum venenata bestia copulatur. Quousum hæc spectat oratio? vt intelligamus, si duris & feris moribus sit vir, eum esse vxori ferendum, nec coniugium vlla ex caussa dirimendum. Obiurgator est at vir: vi- *Fons Emblematis.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

nolentus, at naturæ lege coniunctus: durus & morosus, at iam membrum tuum est, atque omnium præstantissimum. Audiat etiam vir monitionem, quæ ad ipsum pertinet. Vipera virus euomit, reuerentia coniugij: tu animi inclementiã & inhumanitatem, coniugalem cõpulam reueritus, non depones? An aliam etiam nobis vtilitatem adfert viperæ exemplum, quòd adulterium quoddam est naturæ viperæ atque muræ næ concubitus? Discant igitur ij qui in aliena coniugia inuadunt, cuiusmodi bestiæ sint similes. Hæc ferè Basil. Græca si quis malit, propter viri tanti auctoritatẽ huc placet adijcere. ἐχίδνης τὸ χαλεπώτατον τῆς ἐρπετῶν φησὶ γένος ἀπαντᾶν τὸ θαλάσσιας μυραίνης, καὶ αὐτὸ γυμνῶν τὴν παρουσίαν σημήνασα, ἐκκλείεται αὐτὴν ὁ τῶν βυθῶν φησὶ χαμαικὴν συμπλοκήν· ἡ δὲ ὑπακούσασα καὶ εἰσιοῦσα τῷ ἰοβόλῳ πὶ θέλεσι μιᾶ ὁ λόγος ἐστὶ κεῖνα ἄχιστον τὸ θρόσος ὁ σύμβιος, ἀπάγκην φέρειν τὴν ὁμόζυγα, καὶ ὁκ μισθίας τοσῆδε ἔσεως καταδέχεσθαι τὴν ἑταίραν, ἀλλ' ἀνὴρ παρεγένετο ἀλλ' ἡμένος κατὰ τὴν φύσιν πράττειν καὶ δυσέρετος· ἀλλὰ μέλας ἤδη σὸν, καὶ μελῶν τὸ πεπονθὸς· ἀκούετο δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς τοσῆδε κύησις αὐτῷ παρεγένετο· ἡ ἐχίδνα τὸν ἰὸν ἐξεμεῖ, αἰδουμένη τὸν γάμον συνῶ τῆς ψυχῆς ἀσθενὲς κὶ ἀπέτρωτον ὑκ ὀπόθεσαι αἰδοῖ τῆς ἐρώσεως. ἡ πάχα τῆς ἐχίδνης ὑπόδειγμα καὶ ἑτέρᾳς ἡμῖν χρησιμεύῃ, ὅτι μισητέα τῆς θεῖ τῆς φύσεως ἡ τῆς ἐχίδνης καὶ μυραίνης ὑπόπλοκη· διὰ καὶ πωσοῦν οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὑπερηλεύοντες γάμοις, ποτὰ πῶ ἐσὶν ἑρπετῶ παραπλήσιοι. De matrimonij cultu D. Paulus 1. Corinth. 7. & Lactant. 6. Diuin. institut. 23.

Cùm furit in Venerem.] dum coitum appetit.

Viperæ partus & fetus qualis.

Vipera.] à vi pariendo dicta, vt Græcis Echidna, παρὰ τὴ μὴ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν γονὴν ἄχρι θανάτου. Refert enim Herodotus in Thalia, quòd in concubitu mas in os feminæ caput insetit: at illa post rem peractam illud præcidit, mox parituræ discumpitur: nec nisi effractis lateribus erumpunt nati quos paritura est. Nam non ova, vt plerique serpentes, sed catulos fermè viginti parere dicitur. Ergo non nisi parentum cæde fetus in lucem prodeunt. Ferunt autem ita cauisse naturam, ne tam noxij animalis species supra modum augesceret. Ait enim Solinus viperam insanabili esse morsu, eiusque venenum, vt vult Albertus, apprimè calidum est, ideoque magis noxium. Lege Plin. lib. 10. cap. 62.

Murænamq; ciens.] De Muræna Plinius lib. 9. quo nomine Lampetram intelligi pridem existimaram, secutus quorũdam opinionem: à qua me facilè reuocat Ioan. Frater, vir exacti iu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicij, amicus meus: siquidem Lampetra, murena fluuiatilis appellatur, sed propter similitudinem quam habet cum Pliniana muræna, non quòd eadem specie dici debeat: nemo enim vnquam in dubium reuocauit quin mas esset in Lampetrarũ genere & cum feminis non difficiliùs & rariùs capi. Is verò captus, numquam visus est dentes habere extra os. Itaque id intelligendum de murænis carniuoris, præsertim cùm Plinius cap. 29. lib. eiusdem 9. tradat in murænis documentum sæuitię Vedium Pollionem Romanum inuenisse, qui viuariis murænarum dampara mancipia immergeret, ac si ad id terrarũ ferę non sufficerent. Quod Lampetræ non potest accommodari. Cæterùm fabulam hanc seu historiam manis, de murænæ & serpentis concubitu, lepidè & copiosè retulit Oppianus 1. Halieuticôn, Aelian. 1. de animal. lib. ca. 50. & 9. vlt. Verba hæc Pliniana è 2. ca. 2. Licinius Macer murænas tantùm feminei sexus esse tradit, & concipere è serpentibus, ob id sibilo à piscatoribus tamquam serpentibus euocari & capi. Quam ipse sententiam refutarat antè lib. 9. his verbis: Muræna quocumque tempore parit, cùm cæteri pisces stato tẽpore pariant. In sicco littore elapsas vulgus coitu serpentium impleri putat. Aristoteles Myrinum marem appellat qui generat: discrimen esse quòd Muræna varia & infirma sit: Myrinus vnicolor & robustus, denteſque extra os habeat.

Maxima debetur thalamo reuerentia.] Imitatus est Iuuenal. illud è Satyr. 14.

Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras. ——

coniunx Alternum debet, &c.] Idipsum est quod ait D. Paulus: Vxori vir debitum reddat, & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: itemque vir sui corporis potestatem non habet, sed vxor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In fecunditatem sibiipsi damnosam.

EMBLEMA CXCII.

LVDIBRIVM pueris lapides iacientibus, hoc me
In trivio posuit rustica cura nucem:
Quae laceris ramis, perstrictoque ardua libro,
Certatim fundis perlatus omne petor.
Quid sterili posset contingere turpius? eheu,
Infelix, fructus in mea damna fero!

PRosopopœia est nucis arboris, de pueris & viatoribus cõquerẽtis, quòd vndique lapidibus obruatur, Propter vberem suarum nucum prouentum: vnde colligit noxæ & dispendio sibi fertilitatem esse. Quod certè transfertur in parentes, qui liberos habẽt vsque adeò perditos & profligatos vt damnum atrocissimum & infamiam iis arcessant, à quibus sunt molliter educati. Tales sunt quos vitæ improbitate, vel crimine aliquo insignes censura corripit, aut coërcet magistratus, non sine parentum dolore incredibili. Ea enim vox est sub persona matris apud Ouidium:

Mollius educati liberi damnum parentibus arcessunt.

Nunc vetus vitio est, quae vult formosa videri,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Raraque in hoc æuo est quæ velit esse parens.
Certe ego si numquam peperissem, tutior essem:
Ista Clytæmnestra digna querela fuit.

Locus è Nuce Ouidiana.

Itemque:

Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse feracem:
Quæq; fuit multis, hæc mihi præda malo.

Alciati Emblema tractum apparet è Græco Antipatri, aut, vt alij volunt, Stratonis, ex quo etiam pulcherrima Ouidij Elegia de Nuce videtur sumpta: sic enim habet Græcus:

Typus Emblematis.

Εἰνοδίην καρύην με παρερχομένοις ἐφύτευσαν
Παισὶ λιθοβλήτου παίγνιον εὐστοχίης.
Πάντας δ' ἀκρεμόνας τε, καὶ εὐθαλέας ὀροδάμνους,
Κέκλασμαι, πυκιναῖς χέρμασι βαλλομένη.
Δένδρεσιν εὐκάρποις οὐδὲν πλέον. ἦ γὰρ ἔγωγε
Δυσδαίμων ἐπ' ἐμὴν ὕβριν ἐκαρποφόρουν.

Præter Alciati versionem, hæc mihi quondam non pœnitenda occurrebat:

Quid me quisque petit, cur in me destinat ictum?
Hei mihi, quòd fuerim tam prope iuncta viæ.
Sunt mihi rami omnes, sunt & viridantia fracta
Germina, tam crebris obruta missilibus.
Quid mihi profuerit, quòd sim fecunda, parensq;?
Me miseram! fructus in mea damna tuli.

Quædam huc commodè transferri possunt è Collectan. Stobæi Sermon. 74.

rustica cura.] rusticus laboriosus, vt Horat. 2. Carm. dixit,
Iuuenumque prodis publica cura.

ardua.] altissima, ingens.

perstricto libro.] rupto & scisso cortice. Librum vsurpat in primaria significatione. Vide Cassiodorum lib. vndecimo, epist. 38. Variarum.

fundis.] instrumentis ad lapides eiaculandos.

petor.] dilapidor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Amor filiorum. EMBLEMA CXCIII.

ANTE diem vernam boreali cana palumbes
Frigore nidificat, præcoqua & oua fouet:
Mollius & pulli vt iaceant, sibi vellicat alas,
Queis nuda hiberno deficit ipsa gelu.
Ecquid Colchi pudet, vel te Progne improba? mortem
Cum volucris propriæ prolis amore subit?

Matrũ quarundam in fetus impietas.

HOc susceptum est in quasdam ferreas & abhorrentes ab omni humanitate matres, quæ fetus enecant, aut etiam incuria perire sinũt: quas certè tanti flagitij vel eò magis pudere deceret, cùm quę rationis expertia sunt, id numquam admittant: certumque sit ex iis aliqua, &, vt veriùs dixerim, præter admodum pauca, ferè omnia, tanta cura paruulos educare & tutari, vt se non foueant accuratiùs. Nemo est profectò qui nesciat tantã non esse belluarum feritatem, vt quorũdam hominum, qui sua pignora relinquere non verentur, aut etiam perdere non exhorrent, quæ communis omnium parentis instinctus & pietas seruare iubet, iisdemque curare quæ ad vitam sustentandam necessaria sunt. Quibus itaque verbis,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

aut quibus, quæso, diris deuouebimus eiusmodi flagitium, non dicam parentum, sed carnificum impiissimorum, qui naturæ ius vel etiam honesti repagulum præcipuum dissoluerunt, quibus in animum cadere potuit tam infandum scelus, tantumque flagitium, vt vitam innocentibus adimant, non dicam ignotis aut exteris, sed iis qui quasi sui corporis membra sint, imò reuera expressissima, non muta aut adumbrata, vt sic dixerim, simulachra? Id fortè fit, vt famæ consulatur, & ne ob hanc labem culpamque teterrimam apud eos, quibuscum viuunt, ruborem contrahant. Sed tamen

Summum credo nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere causſas.

Etenim quæ hæc vita esse potest, quæ assiduò sibi malè conscia nocte dieque suum portet in pectore testem? Tantùm verò abest vt immanitas ea in belluis deprehendatur, quæ etiam pueros à matribus aut relictos, aut eiectos, vberibus interdum aluerint; & pro viribus immunes à damno fecerint: cuius rei testes habemus historias tum Græcorum, tum Romanorum. Hic autem exemplum proponit palumbis, quæ sæuiente frigore nidificans, & partum emittens, sibi plumas haud grauatur auellere, vt paruuli molliùs incubent: quo fit vt ipsa sæpè mater gelu contabescat. Sulpicius Seuerus ait: lege diuina qui partum non deformatum mulieri exciderit, extremo supplicio puniendum. Quid igitur mulier, quæ audet partum elidere, quæ sua ipsius viscera (horrendum dictu factuque impium) euiscerat? Succurrit ad hanc rem grauissimum Tertulliani testimonium: Cùm nobis homicidium semel interdictum sit etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. Homicidij festinatio est, prohiberi nasci: nec refert naram quis animam eripiat, an nascentium disturbet. Homo est & qui est futurus: & fructus hominis iam in semine est. Qua ratione mulier quædam Milesia quòd medicamentis partum abegisset, damnata est capitis: quanquam enim eum qui nondum esset homo, expulisset, sustulerat tamen spem parentis memoriam nominis, subsidium generis, hæredem familiæ, destinatumque ciuem Reipub. vt Cicero in Cluentiana. Ouidius alicubi detestatur facinus idem matrum, quæ in suos fetus ita crudeles sunt, vt vel abortiuos, vel etiam recens editos vita priuent. Sic enim ait:

Palumbes fe ad fouendos fetus expluмat.

Sulpicij Seueri locus.

Tertulliani locus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Praclarus Ouidij locus in matres consultò abortiẽtes, aut fœtum enecantes.

Qua prima instituit teneros auellere fœtus,
Militia fuerat digna perire sua.
Si mos antiquis placuisset matribus idem,
Gens hominum vitio deperitura fuit.
Quid plenam fraudas vitem crescentibus vuis,
Pomáque crudeli vellis acerba manu?
Sponte fluent matura sua: sine crescere natas:
Est pretium paruæ non leue vitæ moræ.
Vestra quid effoditis subiectis viscera talis.
Et nondum natis diras venena datis?
Colchida dispersam puerorum sanguine culpant,
Atque sua cæsum matre queruntur Itym.
Dicite quis Tereus, quis vos irritet Iason
Figere sollicita corpora vestra manu?
Id nec apud Scythicas fecere latebrosa tigres,
Perdere nec fœtus ausa leæna suos.

Typus Emblematis.

Cæterùm ex Antipatri Græco tralatũ est Alc. hoc hexastich.

Χειμερίας νιφάδεσσι παλιωκέα πῶλος ὄρνις,
Τέκνοις ὠκυτάτας ἀμφίκλυτε πτέρυγας,
Μήτηρ μὴ τέρεος κρύος ὤλεσεν. ἦ γὰρ ἔμεργεν
Αἰθέρος ἐρχομένου αὐτὸ παλαι νεφέα.
Πρόφρων καὶ μάθετε κατ' ἄκρους αἰθέρα πωτᾶ
Μητέρες, ὀρνιθῶν ἔργα διδασκόμεναι.

Cæterùm quanta sit, eáque naturalis in liberos στοργὴ parentũ, doctè Xenophon disputat 2. Commenta. in colloquio Socratis cum filio Lamprocleo, & Plutarch. περὶ φιλοστοργίας. Euripidis citatur illud,

Ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα.
Cunctis hominibus liberi sunt, anima.

Philostratus sic: ζῴοισιν ἡ ψυχὴ, τέκνα: animalibus liberi sunt animæ instar. Is affectus à M. Tullio epistolis ad Attic. nominatur ἡ στοργὴ φυσικὴ πρὸς τὰ τέκνα.

Ante diem vernam.] Palumbes post solsticium parere Plin. docet lib. 10. cap. 35.

borealis frigore.] fœuiente Aquilone, qui frigidissimus est.

Colchi.] ἀποστροφὴ ad Medeam, quæ liberos, quos ex Iasone susceperat, interfecit, vt priùs annotauimus.

Progne.] Hæc Itym filium ex Tereo trucidauit, & patri comedendum apposuit. De vtraque Iuuenal. Satur. 6.

Credamus Tragicis quicquid de Colchide torua
Dicitur & Progne.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pietas filiorum in parentes.

EMBLEMA CXCIIII.

PER medios hosteis patriæ cùm ferret ab igne
Aeneas humeris dulce parentis onus:
Parcite, dicebat: vobis sene adorea rapto
Nulla erit, erepto sed patre summa mihi.

HOc etiã extulit è Græco auctoris innominari, quod tale est: Ἐκ πυρὸς ἰλιακοῦ, δοράτων, μέσον ἥρπασεν ἥρως
Αἰνείας, ὅσιον παιδὶ βάρος πατέρα.
Ἔκλαγε δ' ἀργείοις, μὴ ψαύετε, μικρὸν ἐς ἄρη
Κέρδος ὁ γηραλέος, τῷ δὲ φέροντι, μέγα.

Typus Emblematis.

Sic conatus sum aliquando reddere:

Sustulit Aeneas Graiûm per tela, per ignes
Inualidi sanctum quando parentis onus,
Parcite ei, dixit: nihil hoc è Marte lucelli,
At mihi, sublato gloria summa patre.

Cum quo Epigrammate non inuitus conferre velim lepidum Actij Sinceri, Itali Poëtæ reuera politi & elegantis carmen, quod in gemmam scripsit è Sinuissæ ruinis erutam: qua in gemma sculptus Aeneas Anchisen patrem & Ascanium

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

humeris sustollens conspiciebatur. Id est eiusmodi:

Epigramma Sannazarij.

Hæc mihi quæ roseos iussit sordere hyacinthos,
Et nitet articulis vnica gemma meis:
Cuius in exiguo ductor stat Troicus vrbe,
Anchisésque senex, Ascaniúsque puer.
Quis credat? veterés inter neglecta ruinas,
Et vili latuit semisepulta solo.
Tu tamen obrueras, nec te Sinuessa pudebat
Hoc decus, heu, terris occuluisse tuis.
Scilicet Aeneam, natúmque patrémque gerentem,
Ignibus ereptos obruerésque Deos?
Parcere debueras, cui iam pia flamma pepercit,
Nec te tam turpi dedecorare nota.
Et dubitem Belgásque feros, rigidósque Britannos
Hac comite ignotos & penetrare sinus?
Hæc est Iliacos pietas spectanda per ignes,
Cùm verita est profugos lædere flamma Deos.

Aeneæ pietas.

Aeneas potissimùm commendatur ob summam in patrem Anchisen pietatem. Ilio enim expugnato, & iamiam conflagrante, ille cunctis aliis facilè neglectis, Deos penates abduxit, & patrem humeris è media flamma sustulit: quod hostes Græci cùm vidissent moti pietate tam insigni, ei quod sibi dari postulabat, concessere, & abeundi quò vellet, facultatem non interclusere, fatētes illi quidem hostilitatis remitti iura, & mā suetudinem esse adhibēdam, aduersus eos potissimùm qui ita verecundè se in Deos & parentes gerant. Refert Aelian. 3. ποικίλ. ἱστορ. Hoc certè monemur, quanta obseruantia quantóque amore debeamus afficere parentes, à quibus secundum Deum vsuram vitæ cōmunis accepimus. Sunt enim parentes viuæ quædā veræque imagines communis omnium parentis Dei, ἀγάλματα τοῦ πάντων πατρὸς διὸς, teste Proclo: dixítq; Herocles τοὺς γονέας ἔτι τοὺς δευτέρους καὶ ἐπιγείους τίνας θεοὺς, Stobæus retulit serm. 77. neque vllus est, qui Deum rectè colere & obseruare potest, qui in parentes fuerit impius. Platonis nō malè quadrabit oraculum hoc loco. sic enim 11. Leg. Cuius pater matérve, aut horum parentes senio confecti, quasi thesaurus aliquis, domi iacent, is putet numquam aliud sibi tale simulacrum vel magis efficax domi affuturum, si rectè, vt decet, ab eo colatur. Id est, πατὴρ οὖν ὅτῳ καὶ μήτηρ, ἢ τούτων πατέρες ἢ μητέρες ἐν οἰκίᾳ κεῖνται κειμήλιοι, ἀπειρηκότες γήρᾳ, μηδεὶς διανοηθήτω ποτὲ ἄγαλμα αὐτῷ τοιοῦτον ἐφέστιον οἴκημα ἐν οἰκίᾳ ἔχων μᾶλλον κύ-

Locus Platonis, de pietate filiorum in parentes.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

ριον ἔσεσθαι, ἐὰν δὴ κτ̄ τρόπον γε ὀρθῶς αὐτὸ θεραπεύει ὁ κεκτημένος. Sed hæc etiam Senecæ addamus 3. De beneficiis, quòd ad argumentum faciant. Hoc agite, optimi iuuenes, proposita est inter parentes ac liberos honesta contentio. Sumite modò animum qualem decet, & deficere nolite, vt vincatis optãtes. Nec desunt tam pulchro certamini duces, qui ad similia vos cohortentur, ac per vestigia sua ire ad victoriam sæpè iam partam ex parentibus iubeant. Vicit Aeneas patrem ipse, cuius infantia leue tutúmque gestamen, grauem senio, per media hostium agmina, & per cadentis circa se vrbis ruinas ferens, cùm complexus sacra ac penates Deos religiosus senex nõ simplici vadentem sarcina premeret, tulit illum per ignes: & quid non pietas potest? Lege Val. Max. 5. cap. 4. *Pulcher Senecæ locus.*

Per medios hostes.] per medias Græcorum militum copias.

patriæ.] Ilij.

ab igne.] incendio. prouerbium sapit, quo vsus Aristides in Apelle genethliaco: ἐκ μέσου, φᾶσιν, πυρὸς τὸν ἄνδρα σώζειν: è medio quod dicitur, incendio seruare virum: pro eo quod est, è maximo periculo liberare.

dulce parentis onus] Sic ferè Ouid. 2. Fast.

Déque viri collo dulce pependit onus.

de Lucretia loquitur. Catullus ad Manlium:

Ingratum tremuli tolle parentis onus.

adoréa.] gloria, victoria bellica. Horat. 4. Carm. Ode 4.

Qui primus alma risit adorea.

Plinius cap. 3. lib. 18. Gloriam ipsam à farris honore adoream appellabant, quia gloriosum eum putabant veteres, qui farris copia abundaret, vt tradit Fest. Pompeius. Ammian. Marcel. 20. Laborum factorúmque vehens adoreas celsas: Sidonius Apollinar. Epist. 7. Posset triumphalibus adoreis familiæ tuæ defatigari? Apuleius Asini aurei 3. Iam & ipse possum mihi primam istam virtutis adoream numerare, & 7. Vt, quod aiũt, domi forísque fortibus factis adorea plenè gloriarer. Mamertinus Panegyrico: Cùm honorem meum adoreis militaribus cumularet. Claudian. de laudib. Stiliconis in fine:

Hæc omnes veterum reuocauit adorea laurus. *Adorea quid.*

rapto, erepto.] Obserua discrimen significationis inter simplex & compositum, vt illud est in superioribus:

Viris rapimur, piscibus eripimur.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Mulieris famam, non formam, vulgatam esse oportere.

EMBLEMA CXCV.

ALMA Venus, quænam hæc facies? quid denotat illa
Testudo, molli quam pede Diua premis?
Me sic effinxit Phidias, sexumq́ referri
Femineum nostra iussit ab effigie:
Quódque manere domi, & tacitas decet esse puellas,
Supposuit pedibus talia signa meis.

Fons Emblematis.

PLutarchi hæc sunt ex eo quem De mulierum virtutibus libello scripsit: Περὶ ἀρετῆς γυναικῶν, οὐ τὴν αὐτὴν τῷ Θουκυδίδῃ γνώμην ἔχομεν, ὁ μὲν γὰρ, ἧς ἂν ἐλάχιστος ᾖ παρὰ τοῖς ἐκτὸς ψόγου πέρι ἢ ἐπαίνου λόγος, ἀρίστην ἀποφαίνεται καθάπερ τὸ σῶμα καὶ τοὔνομα τῆς ἀγαθῆς γυναικὸς οἰόμενος δεῖν κατάκλειστον εἶναι καὶ ἀνένδοξον. ἡμῖν δὲ κομψότερος μὲν ὁ Γοργίας φαίνεται, κελεύων μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν εἶναι πολλοῖς γνώριμον τῆς γυναικός. Lōgè aliter ego de mulierum virtute sentio quàm Thucydides. Is enim eam in primis laudandam esse mulierem vult, de qua vel minimus aut in bonam aut in malam partem rumor: Etenim censes

censet optimè vt corpus, ita & famam sapientis feminæ domi esse inclusam, neque in publicum exire debere. At mihi hac in parte concinnior videtur Gorgias, qui mulieris non formam, sed famam vult multis esse notam. Hæc Plutarch. Aristotel. in Oeconomicis, nec vestium elegantiam nitoremque, nec auri pretium aut magnitudinem tantum habere momenti ad mulieris commendationem ait, quantum modestia valeat & probati mores. Hinc illud Propertij matronas veteres laudantis: *Locus Aristotelis.*

Non illis studium vulgò conquirere amantes:
Illis ampla satis forma, pudicitia.

Aegyptiis mulieribus calceis vti non fuit patrij moris, quò domi se continere quodammodò cogerentur. Et Valer. Maximus testis est quosdã suas vxores repudiasse, quò cum aliis fuissent collocutæ. Itaque Phidias Eliẽsibus Venerem finxit, quæ pedibus testudinem premeret: idque innuebat matrem familiãs à domesticis parietibus nusquam oportere discedere, vtpotè cuius omne munus intra domesticos parietes contineatur: eámque tacitam, vel certè pauciloquam esse debere. Quod rectè in Heraclidis admonuit Euripides:

Γυναικὶ γὰρ σιγή τε καὶ τὸ σωφρονεῖν
Κάλλιστον, ἔσω δ' ἥσυχον μένειν δόμων.

Id quidem & in connubialibus præceptis Plutarchus docuit, & alij permulti qui de œconomia & officio matris familiãs scripserunt. Sed illud Propertij subiùde occurrit:

Felix Admeti coniux, & lectus Vlyssis,
Et quecunque viri femina limen amat.

Sic Máro 2. Georg. *Casta pudicitiam seruat domus.* Olim putabant non satis dignum matris familiãs nomine, si in publico versaretur: quamobrem Constantinus l. Nemo, Cod. de off. diuer. iud. vetuit ne mater familiãs in publicum protraheretur, nempe ob verecundiã sexus, l. 2. §. 1. Cod. de his qui venerat. imp. Sed & mulieres virorum cœtibus immiscere non conuenit, ait Bonifacius, in c. mulieres, De iudicijs, in 6. Succurrit exemplum nobile & graue imprimis Sulpitij Galli, qui vxorẽ dimisit, quòd eam aperto capite foris versatam cognouerat. Lex enim, inquit, tibi meos tãtum prefinit oculos, quibus formã tuam approbes. His decoris instrumenta compara, his esto speciosa, horum te certiori crede notitiæ. Vlterior tui conspectus superuacua irritatione accersitus, in suspitionẽ & crimina subhæreat necesse est. Val. Max. lib. 6. cap. de seueri-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Silentium mulierem decere.

tare. Quantùm autē attinet ad mulieris silentiū, Epicharmus aiebat sermonis parcitatem in muliere probitatis esse argumentum: Nicostratus, castitatis pignus: Democritus, ornamentum pulcherrimum. Illúdque Sophoclis prouerbiale celebratur à doctis:

Γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Contrà verò, vt est apud Euripidem, quæ apud viros tacere non possunt, sese dedecore aspergunt. Silentium vxoris, ego neque suspectum habeo, neque timeo (ait declam. 280 Quintilian.) decet hoc matronalem pudorem: & si ducta fuerit ad magistratum, hoc illam maximè facturam arbitror, vt taceat. Hoc etiam agalma Phidiæ eodem penè modo Emblematē lepidè expressit Hadrian. Iunius, rarissimum Galliæ Belgicæ decus:

Testudo premitur pede, clauem dextra retentat,
Vacat obstruendo dentium septo altera.
Ne vaga discurset comitum, neu futilis esto,
Ipsámque cura opum tuendarum addecet.

Idem annotauit Pierius 28. lib. Hieroglyph. Multa sunt apud Plutarch. libello De præceptis quibus coniuges instituuntur.

Columellæ locus.

Interea tamen non transiliam id Columellæ è proœmio 12. De re rustica: Cùm & operam & diligentiam ea quæ proposuimus desiderarent, nec exigua cura foris acquirerentur, quæ domi custodiri oporteret, iure à natura comparata est mulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad exercitationem forensem & extraneam. Itaque viro calores & frigora perpetienda: tum etiam itinera & labores pacis ac belli, id est rusticationis & militarium stipendiorum distribuit. Mulieri deinceps, quòd omnibus his rebus eam fecerat inhabilem, domestica negotia curanda tradidit. Et quoniam hunc sexum custodiæ & diligentiæ assignauerat, ideirco timidiorem reddidit quàm virilem. Nam metus plurimum confert ad diligentiam custodiendi.

Testudo.

Testudo.] à tegendo, vel quòd testa tecta sit, ait Varro. Hanc Φερέοικον, id est, domiportam appellat Hesiodus 2. ἔργων. Cicero 2. De diuinatione, ex Pacuuio citat hoc ænigmaticum:

Ænigma de testudine.

Sanguine cassa, domiporta, terrigena, traditur,
Quadrupes, tardigrada, agrestis, humilis, aspera,
Capite breui, ceruice anguina, aspectu truci,
Euiscerata, inanima, cum animali sono.

& alius quispiam alludens ad nostrum Emblema:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tardigrada, herbigrada, domiporta, & sanguine cassa,
Sub pedibus Veneris Cous quam pinxit Apelles.

Phidias.] à Plinio nominatur artifex numquam satis laudatus, excellens statuarius, cuius opera præstantissima repete ex Plin. cap. 8. lib. 34. & cap. 5. lib. 36. *Phidias.*

sexúmque referri femineum.] Venus pro vxore, amica, & matrefamiliàs alicubi reperitur. Virgil. 3. Eclog. *Venus, vocabulum polysemum.*

Parta meæ Veneris sunt munera,

Macrob. etiam Satur. 1. pro generandi facultate accipit, vt apud Pompeium Festum. Cypris vel Cypria Venus, quia parientibus præsideat, quòd Græcè κύειν parere sit.

In Pudoris statuam. EMBLEMA CXCVI.

PENELOPE *desponsa sequi cupiebat Vlyssem,*
Ni secus Icarius mallet habere pater.
Ille Ithacam, hic offert Spartem, manet anxia virgo.
Hinc pater, inde viri mutuus vrget amor.
Ergo sedens velat vultus, obnubit ocellos:
Ista verecundi signa pudoris erant.
Cypris sibi prælatum Icarius cognouit Vlyssem,
Hoc q; pudori aram schemate constituit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Fons Emblematis

ID sumptum est ex Pausaniæ 3. qui Laconica inscribitur, vbi agit de Pudoris simulacro, quod Icarij patris Penelopes donum fuisse ferunt: Græciq́ue historiã de hac re huiusmodi conscripsere. Cùm Icarius ab Vlysse frustrà contendisset vt Lacedæmone habitare mallet, id demùm filiæ persuadere conatus est, cumq́ue acriùs instaret, ne se desereret, Vlysses iussit vt ea sponte sequeretur quem vellet, aut cum patre, si grauaretur, Lacedæmona rediret. Penelope obtecta facie, nihil quicquã respondebat. Quare pater, intellecta filiæ sententia, eam dimisit, & in facti monumẽtum eo loco Pudoris simulacrum erexit, quod in Laconia spectabatur. Cuius meminit Gyraldus Syntagm. 1. historiæ Deorum. Id quidem arguit, mulierem debere magnam parentibus gratiam & pietatem, sed maritum præ cæteris sequi & obseruare: quod & sacræ literæ præcipiunt; siquidem homo relinquat patrem & matrem, & vxori adhæreat est necesse, sintq́ue duo in carne vna. Videturq́ue huc referendum quadam ex parte, quod Ouidiana Penelope ad Vlyssem scribere fingitur his verbis:

Mulier parentis virum præferre debet.

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsque moras.
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar, oportet:
Penelope coniux semper Vlyssis ero.
Ille tamen pietate mea, precibusque pudicis
Frangitur, & vires temperat ipse suas.

Cui fortè dissimile non est quod scribit Eustathius interpres Homeri: ἄλλη γυναῖκα λέγεται ὁ ἀνὴρ, ἄλλο δὲ ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα. Sed huc maximè pertinent illa Quintil. declam. 259. Virgo ad patrem: nupta ad maritum pertinet. Eiusdem statuæ mẽtio est apud Lucianum in Imaginibus.

Ithaca.

Ithacam] Vlyssis patriam, insulam in mari Ionio, vnde ipse Ithacus & Ithacensis cognominatur à Poëtis.

Sparten.] id est, Lacedæmonem, ex qua fuit Icarius pater Penelopes.

Virgo pro muliere quam.

Virgo] Penelope. quod vocabulum non ita strictè accipitur, vt somniant plerique. Lege Vallam lib. 6. & apud Iurisconsultos, virgo pro fœmina viripotente accipitur, vt l. Mulieris, D. de verb. sign.

ob nubit ocellos] Hoc simpliciter referri posse videtur ad verecundiam pudicæ mulieris, quæ rectà viros non aspiciat, sed cùm loqui necesse habet, demittat: qualis apud poëtam Dido κατὰ τὸ πρέπον, lib. 1.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tum breuiter Dido vultum demissa profatur.

& in 3. de Andromache,

Deiecit vultum, & demissa voce locuta est.

vnde dictum olim, pudorem in oculis esse, ait Aristot. 2. De arte dicendi. Sed conciicio nostrum hunc non temerè verbo obnubit; vsum fuisse, vt alluderet ad veterem nuptiarum ritũ: dictæ enim nuptiæ sunt à nuptu, hoc est opertione: nubere est velo tegere: mulier enim nupta, id est obuoluta, & tectã velamine ducebatur in viri domum. Sic Neptunus, ait Varro, dictus est quòd terras & mare obnubat, vt cælum nubes. Id probant apud Festum Pomp. Cælius & Ciutius, quod nubentis caput flammeo obuolueretur.

Hoc schemate.] hac figura, hoc cultu vel habitu, hac imagine. σχῆμα, παρὰ τοῦ ἔχειν, ἔσχημαι. Schema, habitum, colorem, figuram Rhetoricam, & alia permulta significat.

Nupta contagiosa. EMBLEMA CXCVII.

DII meliora piis, Mezenti, cur age sic me
Compellas? emptus quòd tibi dote gener.
Gallica quem scabies, dira & mentagra perurit:
Hoc est quidnam aliud, dic mihi sæue pater,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Corpora corporibus quàm iungere mortua viuis,
Efferáque Etrusci facta nouare ducis?

Puellæ querela de patre inhumano.

CONqueritur hîc puella ingenua de patre perquàm difficili & inhumano, qui eam locauerat viro cuidam turpiter inquinato ac miserè fœtenti, mentagra, morbo Gallico & alia simili lue consumpto. Quod facinus illi simillimum esse dicit, quod fuit olim sollemne ac familiare μισανθρώπῳ Mezentio Tyrrhenorum Regi, Deorum & hominum contemptori: qui crudelitate omni & inaudita ferocitate solebat viua corpora mortuis colligare, vt fœtore & intolerabili tabe sensim animam infeliciter exhalarent. Perinde sese habent crudeles illi patres, qui suas filias egregia forma, integras, & bona valetudine, matrimonio (à quo dissolui postea nefas) copulare non horrent hominibus lepra & podagrâ confectis & sæpiùs Neapolitana scabie corruptis, iis quidem viuis cadaueribus, qui mortuis eo quidem peiores, quòd eorum fœtor & cruciatus ad vitæ vsque, & interdum etiam diuturnæ finem maneat: illorum verò celeriùs animum debilitãdo enecet. Eiusmodi coniugium tam impar vt erudítè ita & festiuè depinxit Erasmus in Dialogo, cui titulus est ἄγαμος γάμος: ex quo placet huc transferre quæ ad rem faciant. Sic autem primùm nobilem puellam describit. G A. Quid ego tibi depingam puellam non incognitam, quamquam plurimum gratiæ addidit ornatus natiuo decori? Mi Petroni, dixisses Deam quampiam esse: nihil illam non decebat. Interim nobis prodiit beatus ille sponsus, trunco naso, altera trahēs tibiam, sed minus feliciter quàm Suiseri solent, manibus scabris, habitu graui, oculis languidis, capite obuincto: sanies & è naribus & ex auribus fluebat. Alij digitos habent anulatos, ille etiam in femore gestat anulos. P E. Quid parētibus accidit vt talem filiam tali portento committerent? G A. Nescio, nisi quòd hodie plerisque videtur adempta mēs. P E. Fortasse prædiues est. G A. Est affatim, sed ære alieno. P E. Si puella veneno sustulisset ambos auos & auias, quod grauius supplicium de illa sumi poterat? Si minxisset in patrios cineres, satis pœnarum datura fuerat tali monstro vel oculum dare coacta. Mihi sanè factum hoc crudelius esse videtur, quàm si illam nudam obiecissent, Vrsis, aut Leonibus, aut Crocodilis. Nam aut feræ pepercissent tam insigni formæ, aut subita mors finisset cruciatum. mihi planè

Erasmi locus è dialogo, cuius titulus, Coniugium impar.

3. Aeneid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

videtur hoc factum Mezentio dignum, qui *mortua*, vt inquit Maro,

——iungebat corpora viuis,
Componens manibúsque manus, atque oribus ora.

quamquam nec Mezẽtius, ni fallor, tam immanis erat, vt tam amabilem puellam cadaueri iungeret. Nec vllum cadauer est, cui non iungi malis quàm tam putido cadaueri. Siquidem hoc *ipsum* quod spirat, *merum* venenum est: quod loquitur, est pestis: quod contingit, mors est, hæc ille. Huc refer etiam Proverb. Malè coniugari.

Dij meliora piis.] Optandi formula per apostopesin, sumptum id ex 3. Georg. Virgil.

Dũ meliora pii, errorémque hostibus illum.

Græci sic efferunt, ἔξω τὸν κακόν, Malum foras: & εὐφήμει ὦ ἄριες, *Dij meliora.* apud Lucianum. Cicero Antoniana 8. Dij meliora: id enim ipsum agimus, nequis posthac eiusmodi quicquam possit polliceri. Ouid. Epist. Helenes:

Dij melius: similis non fuit ille tui.

Idem 15. Metamorph.

—— procul, ô procul omina, dixit,
Talia dij pellant.

Et Epistola Laodameiæ Protesilao:

Dij, precor, à nobis omen remouete sinistrum.

Amorum 2. eleg. 10. idem:

Hostibus euentat vita seuera meis:
Hostibus eueniat vacuo dormire cubili,

Et 3. eiusd. operis:

Euentat nostris hostibus ille pudor.

Tibullus 3.

Dij meliora ferant, nec sint insomnia vera.

Liuius lib 9. Oratione Postumij (qui Consul sub iugum missus ad Caudinas furcas, dissuadebat fœdus à se ictum cum Samnitibus) Quid tandem? si spopondissemus vrbem hanc relicturum populum Romanum. si incensurum, si sub regibus futurum? Dij meliora. Quæ loquendi formula plena est affectus & energiæ, vt facilè apparet ex iis, quos modò citaui, locis.

emptus quòd tibi dote gener.] emptus gener, vt apud Virgil. 1. Georg. *Téque sibi generum Thetys emat omnibus vndis*: in quo allusum ad matrimonij speciem, quæ veteribus coëmptio dicebatur; de qua Cicero in Topic. & Seruius. Quintilian.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

declam. 237. Securus sis paterpetiti sumus; empti sumus.

Morbus Neapolitanus, & lues Hispanica.

Gallica quem scabies.] Morbus hic Neapoli allatus, nondum suum nomen vnicum est sortitus: nominatur interdum Indicus, quandoque Gallicus, quandoque Neapolitana aut Hispanica scabies: ea est superbissima, quæ nec lepræ, nec elephantiasi, nec lichenibus, nec podagræ, nec mentagræ cedat, si res veniat in certamen. Hanc luem ex Indis profectam tradunt auctores, cum qua in illa Hispanienſi India infantes nascuntur. Alij aliò referunt: sed certò constat in istas regiones inuectam non multo abhinc tempore; nimirùm ignota fuit ante gloriosam, sed parùm felicem expeditionem Neapolitanam sub Carolo 8. Gallorum Rege.

Mentagra.

mentagra.] Morbus est à mento sic dictus. Nam à mento per faciem, collum, pectus & manus, fœdo & insolito quodam furfure dilatatur. Plinius cap. 1. lib. 26. Grauissimum, inquit, ex his lichenas appellauere Græco nomine, Latinè quoniam à mento ferè oriebatur, ioculari primum lasciuia, vt est procax natura multorum in alienis miseriis, mox & vsurpato vocabulo, mentagram occupantem in multis totos vbique vultus, oculis tantùm immunibus, descendentem verò in colla pectusque ac manus fœdo cutis furfure.

Etruſci Ducis.] Mezentij Regis Etruriæ, quæ regio est Italiæ mari Tyrrheno adiacens.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cupreſſus.

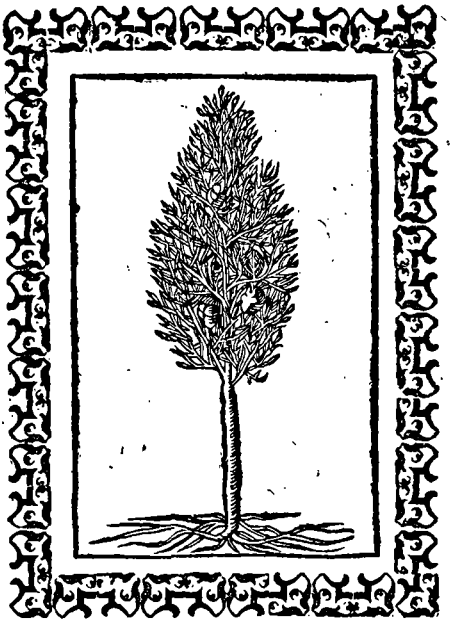

EMBLEMA CXCVIII.

INDICAT effigies metæ, nomenque cupreſſi
Tractandos parili conditione ſuos.

Aliud.

FVNESTA eſt arbor, procerum monumenta Cupreſſus,
Quale apium plebis, comere fronde ſolet.

Aliud.

PVLCHRA coma eſt, pulchro digeſtæq́, ordine frondes:
Sed fructus nullos hæc coma pulchra gerit.

Indicat.] Multi Cypariſſum vocatam aiunt ἀπὸ τὸ κύειν καὶ φέρειν παῖδας καλοὺς τε καὶ καρπούς, à fructuum æqualitate, pa- *Cupreſſus unde nomina-*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tum & eius natura.

riterque ramorum quos producit. Siquidem Cupressus ab radice ad summitatem recto stipite consurgit, suaque brachia, omnia pari æqualitate in coni figuram ad fastigium protēdit. Hoc quidem admoneri potest Magistratus & Princeps, vt in Repub. & prouinciis sibi subiectis æqualitatem seruent atque tueantur. Meminerit etiā optimus quisque patrfamilias suorum liberorum æquam habere procurationem, cùm sint omnes æquè legitimi, quod tamē in plerisque nostræ Gallię prouinciis iure patrio non obseruari palàm est. Cassius Dionys. lib. 11. cap. 5. Cupressi duplex nomen habet: & Charites, hoc est Gratiæ appellantur ad delectationem: Cupressi verò, siue (vt

Locus D. Ambrosij.

Græci rectiùs appellant) Cypariss, quòd ferè pariles gestēt & producant tum ramos, tum fructus. Ambrosius Sermon. 4. in Psal. 118. de Cupresso verba faciens: (quid enim me pudeat auctorē tam pium & doctum huc aduocare?) Genus hoc arboris, ait, numquam admittit viriditatem suam hyeme. Iuxtà ver & æstatem comam pascit, nec diuerso colore mutatur. Solā hanc arborem ventus suo numquam honore despoliat: sola numquam vetere exuitur amictu, aut nouo flore vestitur. Sic Apostolica quoque gratia nescit defectū, sed vetustate sui floret. Cæterum quod hîc scribit Alciatus de æqualitate, quæ patribus in libetos obseruanda sit, illustrari non minimum possunt his Ambrosij eiusdem verbis in Hexaëm. lib. 5. c. 18. Quis docuit nisi homo, filios abdicari? quis reperit tam immitia patrū iura? quis inter naturæ fraternæ consortia fratres impares fecit? Vnius diuitiis filij diuersa sorte ceduntur. Alius totius paternæ sortis adeptione inundatur, alius opulentiæ hæreditatis patriæ deplorat exhaustam atque inopem portionem. Nunquid natura diuisit merita filiorum? Ex pari omnibus tribuit, quod ad nascendi atque viuendi possint habere substantiam. Ista vos docent non discernere patrimonio, quos titulo germanitatis æquastis. Etenim quibus dedistis communiter esse quod nati sunt, non debetur his, vt id communiter habeant, quod à natura substituti sunt inuidere, &c.

Meta.

metæ.] Meta, strues in acutum tendens, Græcis κῶνος. Virg.

Hic viridem Æneas frondenti ex ilice metam
Constituit.

Idem alibi, Aërias quercus, & coniferas cypariss os appellat. Citat & istuc ex Ennio, Nonius:

Capitibus nutantes pinos, rectosq; cupressos.

Cupressum autem à Cypariss puero nomen habuisse, eo qui-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dem Telephi filio, ab Apolline adamato, & in arborem sui nominis commutato, fabulatur Ouidius in 10.

Funesta est.] Cupressus Diti sacra, ideoque pro signo funebri ad domos posita. Plin. lib. 6. cap. 33. Hæc enim procerum magnatumque, sicuti Apium plebeiorum, sepulchris imponebatur, quòd putredinem auertere crederetur; quorum vtrumque simili propemodum folio, colore, odore, facultate naturaque sit. Sunt autem qui ramos cupressinos ante defunctorum ædes poni solitos velint, ne quis per imprudentiam ingressurus polluereturIn funeribus autem adhibebatur quòd semel excisa nunquam renascatur: vel vt humanũ corpus ab anima & animo iam relictum diutiùs seruaretur, atque incorruptum remaneret. Varro putat hunc morem inductum, ne cadauerum odor nares offenderet, interea dum vererentur. Vide Cupressum Pierij, id est lib. 52. *Cupressus adhibita funeribus.*

Funesta.] funeribus destinata, vel pro mortis signo adhibita: Ideò enim Horatius Cupressos appellat funebres Ode 5, Epod. vt Virgil. in 6. ferales. sic enim ait:

——— *cui frondibus atris*
Intexunt latera, & ferales ante cupressos.

Idem 3. Aeneid.

——— *stant manibus aræ*
Cæruleis mæstæ vittis, atráque cupresso.
Et non plebeios luctus testata cupressus.

Ouid. 3. Tristium, elegia 13.

Funeris ara mihi ferali cincta cupressu
Conuenit.

Claudian. 2. de raptu Proserp.

Quercus amica Ioui, tumulos tectura cupressus.

comere.] ornare, hinc comptum dicimus ornatum.

comere fronde.] hoc μεταφορικῶς. Propriè Plautus: Dum poliuntur, dum comuntur, annus est. Claudian. in laude Serenæ:

Non illo nitidos vnquam bellante capillos
Comere.

Pulchra comas, &c.] Huc refer dictum Phocionis in Leosthenem. Oratorem multis & magnificis promissis Atheniensesad bellum concitantem: eius enim orationem cupressis esse similem aiebat, quæ cùm pulchræ sint & proceræ, nullum tamen fructum referant. Dicitur autem in eos, qui cùm membris sint elegantibus & apprimè comptis, nullius tamen frugis sunt, neque suis alicui commodo esse possunt. Refer huc adag. Cypariffi fructus. *Leosthenis in Atheniẽses dictum.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Quercus.

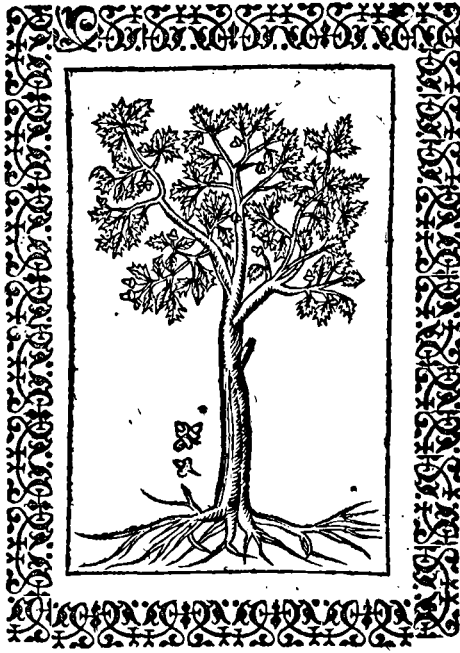

EMBLEMA CXCIX.

GRATA Ioui est quercus, qui nos seruatque fouetque:
Seruanti ciuem quèrna corona datur?

Aliud.

GLANDE aluit veteres, sola nunc proficit vmbra:
Sic quoque sic arbos officiosa Iouis.

Quercus, sacra Ioui.

Grata Ioui, &c.] Quercus Ioui sacra, qui Deus habebatur Opt. Max. in ea enim reddebat oracula in Dodona sylua. Virg. 2. Georgic. —— *nemorumque Ioui quæ maxima frondet.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Esculus, atque habitæ Graiis oracula quercus.

Claudian. 2. de raptu:

Quercus amica Ioui.

Huius autem glandibus prisci vescebãtur ante frumẽti vsum: fiebat etiam è fronde querna ciuica corona, quàm ciuis ciui, à quo seruatus esset in prœlio, tamquam vitæ testem, salutisq; perceptæ monimentum dabat. Fiebat etiam ex ilice: quod genus superiori non admodum dissimile est. Gellius ca. 6. lib. 5. & Plin. cap. 4. 16.

Seruanti ciuem. Lucan. in primo

Seruati ciuis referentem præmia quercum.

Glande aluit veteres. Veteribus quernæ glandes victum præbuere: nunc verò arbor ipsa sola vmbra prodest: quod cõuerti potest ad veterem illam legem populo Iudaico à Mose propositam, qua æterni patris filius & seruator noster CHRISTVS expectabatur: cuius quidem spei fidem certissimã cùm nobis Christianis dederit, possumus atque prisci illi subinde repetere, Δὶς δ' ἐπὶ τοῖς, reperta tandem, vel potius cuique nostrũ gratis concessa fruge omnium optima diuinissimaque, quam ab Euangelio decerpimus. In eam sententiam lusi aliquando Epigram. *Glande aluit veteres.*

Glande patres aluit quercus, fagusque vetustos:
Sed modò non cibus est, proficit vmbra tamen.
Glandibus antiquis tantùm fuit vsa vetustas:
Frugibus inuentis vtimur: at quid id est?
Tradidit in sacro quæcumque volumine Moses,
Clara erat, & veterum pabula prisca patrum.
At largitor opum fruges inuenit IESVS,
Et missa palea plurima grana dedit:
Vmbra licet nobis lex sit vetus atque Prophetæ:
Sed nouæ legis CHRISTI verior esto cibus.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Salix.

EMBLEMA CC.

QVOD frugisperdam salicem vocitarit Homerus, Clitorius homines moribus adsimilat.

Salix semen amittit.

HOmerus Odyss. κ. salicem ὠλεσίκαρπον, vt etiam Theophrastus 3. De plantis, ca. 2. & 2. cap. 13. De caussis, ὠλεσίκαρπον γένος appellat, quòd semen ocyssimè amittat, antequam omninò maturitatem sentiat, vt enarrat Plin. 16. cap. 29. ideóque hydropotarum potest esse symbolum, quò referes illud: Aquam bibēs nihil boni parias. Sic autem Homerus, μακραίτ' ἄιγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Retulit idem ex Homero Stobęus Serm. 100. ex Porphyrio, qui cum Plinio sentit, salicis fructū cum vino propinatum, sterilitatem inferre, genitale semen

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

extinguere, ac libidinis impetum marcore afficere. Pierius Hieroglyph. 52. idem omninò, & alia quædam de salice notauit: vt Aelianus de hist. animal. 4. ca. 22.

Clitoriis moribus.] qui vino non vtuntur. Plin. enim 31. cap 2. Clitorium lacum Arcadiæ aquam tali virtute imbutam habere dicit, vt qui ex ea biberint, vinum aspernentur. Ouid. 15. Metamorph.

Clitorius lacus abstemios reddit.

Clitorio quicunque sitim de fonte leuauit,
Vina fugit gaudetqu meris abstemius vndis.

Itaq; homines clitoriis moribus appellamus abstemios. Memineram quidem, κλειτοριάζειν, obscenum verbum, idem esse ac τὰ τῶν γυναικῶν αἰδοῖα ψηλαφίζεσθαι ἢ τούτων καθάπτεσθαι, muliebria contrectare: nam κλειτορὶς, vt traditur ab Hesychio, est τοῦ γυναικείου αἰδοίου ἡ ὑποδερμὶς (mendosè ὑποδορὶς, vt legitur in vulgatis Hesychij exemplaribus) καὶ νύμφη, καὶ μύρτος, καὶ κλειτορὶς, caruncula quædam musculosa in media parte τῶν αἰδοίων γυναικείων Itaque qui immoderatius muliebria contrectant, dicuntur κλειτοριάζειν, nempe non tam ὠλεσίκαρποι, vt salaces, quàm τὸ σπέρμα διαφθείραντες, qui venere licētius aburuntur, prouideque ad generandū inepti fiunt. Quem ego germanum puto huius distichi sensum: non vt accipit iactabundus nescio quis & impudens plagiarius, qui bonam partem huius meæ commentationis sibi ante annos aliquot audacter & impunè vindicarat. Is, vt sibi videretur ingeniosior, κλειτοριάζειν verbum ad venerem masculam retulit, Erasmi auctoritate ductus: sed in eo tamen dubius est Erasmus, neque id perspicuè asserit, vt qui dumtaxat suum coniectaneum afferat.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Abies.

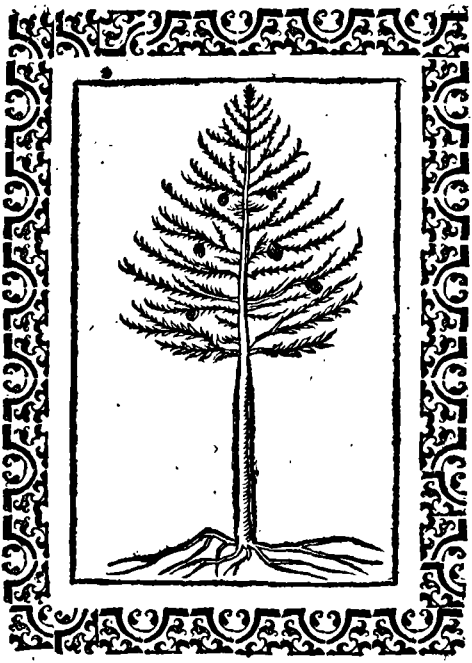

EMBLEMA CCI.

APTA fretis abies in montibus editur altis:
Est & in aduersis maxima commoditas.

Abies. PLinius cap. 10. lib. 16. In montibus editissimis nascitur abies, ceu maria fugerit: quod hîc transfertur in eos, qui vt ampliorem mercedem consequantur, pericula subire non refugiunt.

abies in montibus.] Sic Maro 7. Ecloga:

Fraxinus in syluis pulcherrima, pinus in hortis,
Populus in fluuiis, abies in montibus altis.

Idem 2. Aeneid.

etiam

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

etiam ardua palma.

Nascitur, & casus abies visura marinos. Et Claudianus:

Apta fretis abies, bellis accommoda cornus.

in aduersis.] locis contrariis: dum enim abiete fit nauis in aquis fluctuans, videtur locum habere sibi contrarium. Sic Plinius, Abies nauigiis experta: situs in excelso montium, ceu maria fugerit, nec forma alia: materies verò præcipua trabibus, & plurimis vitæ operibus. Non piget Ambrosij ea de re huc sententiam è 5. Hexaëmeron ca. 11. adiicere: Abies, inquit, non contenta terrenis radicibus atque aërio vertice, etiam casus maritimos turo subitura remigio: nec solùm ventis, sed etiam fluctibus certatura processit.

Picea.

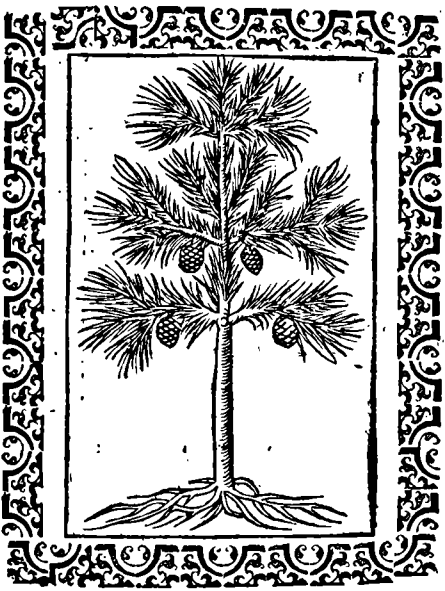

EMBLEMA CCII.

At picea emittat nullos quòd stirpe stolones,
Illius est index, qui sine prole perit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Picea. PIcea, quæ nullos emittit è sua stirpe stolones, homine arguit, qui sine liberis vitam agat. De hac arbore satis multa Plin. lib. 16. cap. 10.

Stolo. *stolones.*] Stolo, virgulta est ex arborum radicibus, aut trunco producta.

Cotonea.

EMBLEMA CCIII.

POMA *nouis tribui debere Cydonia nuptis*
Dicitur antiquus constituisse Solon.
Grata ori & stomacho cùm sint, vt & halitus illis
Sit suauis, blandus manet & ore lepos.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

PLutarch. in γαμικοῖς παραγγέλμασιν ita scribit: Ὁ σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μῆλον κυδωνίου κατατραγοῦσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν εὐκρινεστὸν ἔτι πρώτην καὶ ἡδεῖαν: Solon iubebat sponsam cum spōso concubituram, prius edere malum coroneum: innuens ea te, primam quæ ore & voce initur, gratiam concinnam debere esse & suauem. Idem in Problematis ferè tradit. De Cotoneis Plin. 15. cap. 11. & 17. de eorum sapore & odore eiusdem lib. cap. 28.

Cotonea cur nouis nuptis ederentur.

Hedera.

EMBLEMA CCIIII.

HAVDQVAQVAM *arescens hederæ est arbuscula, Cisso*
Quæ puero Bacchum dona dedisse ferunt:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Errabunda, procax, auratis fulua corymbis,
Exterius viridis, cætera pallor habet.
Hinc aptis vates cingunt sua tempora sertis:
Palleſcum ſtudijs, laus diuturna viret.

Baccho ſacra hedera.

PIndarus in Olympiis, Bacchum κισσοφόρον, id eſt hedereũ, vel hederaceum aut hederigeram appellat, quòd ei hedera dicata ſit. Tradunt autem nonnulli Ciſſum adoleſcentẽ Liberi patris hiſtrionẽ ſaltatoremque fuiſſe: qui cùm Deo præſente Thyaſos exerceret, in quendã terræ hiatum caſu lapſus interiit. Tellus autem cùm gratificari Baccho vellet, florem produxit adoleſcenti cognominem. Legitur quidem primo Epigrammatõn:

Ciſſus, hiſtrio Bacchi.

Κισσον μὲν Διόνυσος ἀγαλλεται, αἰγίδι δὲ Ζεὺς.
Bacchus amat hederas, & Iuppiter ægide gaudet.

Retulit autem in Atticis Pauſanias κισσὸν Διονύσου Bacchũ appellatum, quòd in ea Atticæ regionis parte, id eſt Acharnis, primũ hedera viſa ſit: quo loco ſtatuæ etiã ſunt hederæ. Sed & Homer. in hymnis κισσοκόμην Διόνυσον, id eſt, hedericoniã vocat. Probus Grammaticus ait, in Cytherone ſacta Liberi patris arcana tertio quoque anno celebrari ſolita. Liber autem cum Muſis & Apolline eſſe perhibebatur, idcircoque ex hederæ eius fronde Poëtas coronari. Porrò dicata eſt ei hedera, quòd vt ea ſemper viret, ſic ille ſemper iuuenis, vt diximus initio: quamquam plerique referant ad ea ſerta ſeu corollas, quas poſt expeditionem Indicam circumtuliſſe Bacchus dicitur, Plinio teſte lib. 16. ca. 4. vnde & Dionyſiaca hedera dicta eſt, & Bacchica Ouid. Faſtor. 6.

Bacche racemiferos hedera redimite capillos.

Lacus Plutarchi.

Idem alibi corymbiferum eum nominat. Plutarchus tamen Sympoſiac. 3. ſectione 2. Hederã dicit à Baccho ſumptam, non vt auxilium eſſet aduerſus ebrietatem, aut vt vino aduerſam, quippè qui Methymnæum, à methy, quod vinum ſonat, ſeſe appellari voluit: ſed vt vinoſi vino vero deſtituti, hordeaceo potu pro vino vtantur, & è malis aut palmulis quædam ſibi vina conficiũt: ita qui hyeme deſideraret coronã viteã, quòd tunc temporis vitem nudam vidit, & foliis carentem, ob ſimilitudinem quandam, hederam eſt amplexus. Non poſſum conniuentibus oculis ſubticere quod didici ex Poëtis Græcis, & eorundem ſcholiaſtis, nempè vates appellari δενδροφάγους, id eſt lauriuoros, vel lauro veſcentes, aut laurum edentes: quò

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

respexit Iuuenalis quadam Satyra, quo loco dixit,

— laurumque momordit.

Poëtis autē hederas decretas esse, cum Pierio, & aliis quibusdam doctioribus crediderim, vt vnà cum lauro permiscerētur, non tam vt perpetuus vtriusque viror, qui diuturna eorū scripta repræsentaret, in caussa fuit, quàm vt ostenderetur eos, qui digni hederis euasissent, laureamque meruissent, & arte & ingenio excelluisse. Siquidem per laurum intelligebant insitam quandam ingenij vim ac venæ fecunditatem, Apollinis radiis vberē atque locupletem per hederam verò artem & industriā peruigili labore partam. Huius quidem rei indicium est, quòd hedera suapte natura sit tam imbecilla, vt semper repere necesse haberet, nisi vel muro, vel plantæ, aut saxis hæreret, & pertinax conatu sese attolleret, vt tandem paulatim irrepens victrix euadat. Est autem operæpretium, vtroque (arte scilicet & ingenio) si quis velit aliis antecellere, quandoquidem mediocribus esse Poëtis, non homines, non dij, non concessere columnæ, vt habet ille. Sed & istuc aduertendum,

— ingenium cui sit, cui mens diuinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis huius honorem.

Et, *— ego quod studium sine diuite vena*
Nec rude quid possit video ingenium alterius sic
Altera poscit opem res, & coniurat amicè.

Poetæ & vates δαφνηφάγοι.

Digni hederis.

Lauro, quid intelligebant veteres. Hedera quid.

Procax.] Donat. ad Hecyram Terent. procax petacem significat, procari enim nihil aliud est quàm impudenter & importunè petere, ait Nonius. Hinc procacitas, seu procacia, vt in l. si traditio, C. de action. emp.

Hedera nigræ.

Exterius viridis.] Intelligit hederam nigram quę florem croceum habet, pulla folia. Id est hederæ nigræ folia parte altera virescunt, altera pallescunt. Ne quid ad hæc requiras, consule Plinium lib. 16. cap. 34.

Hinc aptis.] Horatius 1. Carminum:

Me doctarum hederæ præmia frontium
Diis miscent superis.

Hedera poetis sacra.

Idem in epistol.

Prima feres hederæ victricis præmia. —

Virgilius in Eclogis:

Pastores hedera crescentem ornate Poetam.

Quod ridet in Satyrarum vestibulo Persius: ait enim,

Heliconidasque pallidamque Pirenen
Illis relinquo, quorum imagines lambunt

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hedera sequaces.

Fama doctorum.

Pallescunt vndique.] Sicuti errabunda tenaxque hedera sensim altum conscendit, exteriùs virescens, in cæteris pallida, & aureos corymbos ex se producit: ita Poëtę suis laboribus humo pededétim sese efferũt: & quamquã assiduo studio pallidi sint, fama tamen ex scriptis & ingenio concitata semper virẽt: quippè qui aureos eruditionis & doctrinæ fructus pariuriant.

Ilex.

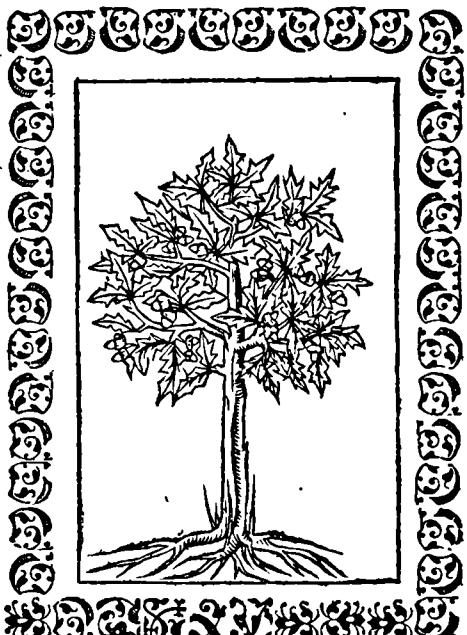

EMBLEMA CCV.

DVRITIE nimia quòd sese rumperet ilex,
Symbola ciuilis seditionis habet.

MVtuatus est huius distichi argumentũ ex Aristot. Rhetoric. lib. 3. Pericles, inquit ille, Bœotios ilicibus esse

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

similes dixit, vt enim ilices sese vicissim frangunt: ita Bœotios inter se prœliari. Græcè ita: χὴ εἰς Βοιωτοὺς ὅτι ὁμοίως πρὸς ἀλλήλους μαχομένους.

Seditiosi duræque ceruicis homines, quos citiùs frangas quàm flectas aut corrigas, suo magno mala efficiũt quod ilex, cuius tanta durities est, vt non nisi magna difficultate proscindi queat, nisi etiam per se fatiscat & diffindatur. Proterui enim, quibus seditio & turbatus Reipublicæ status cordi est, cùm numquam possint cum aliis conuenire, sæpenumero à reliquo ciuitatis corpore quasi agmine facto, discedunt: & tandem cùm nonnihil dissentiunt à sua factione, facillimè corripiuntur, suorúmque flagitiorum pœnas luunt. Naturam huius arboris repete ex Plinij 16. cap. 8. *Ilex, nota seditiosorum.*

Malus Medica.

EMBLEMA CCVI.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

AVREA sunt Veneris poma hæc: iucundus amaror
Indicat, est Græcis sic γλυκύπικρος amor.

MEdica malus, quæ & Citrus, & apud nostros ob aliquam cum auro similitudinem nomen reperit, non inconcinnè amoris potest esse nota. Est enim coloris aurei, dulcis quidem & austeri nonnihil saporis habet, sed amari corticis: ita turpis voluptas primò blandiens aspectu, tota videtur aurea, sed vbi gustu dulce dedit, amarum ad satietatem vsque aggerit, quod γλυκυπίκρυ nomen indicat. Plato itaque, vt scribit Marsilius in Symposium, amorem rem amaram vocat, nec certè iniuriâ, quia moritur quisquis amat. Hûc & Orpheus γλυκύπικρον, id est, dulce amarũ nominat: quippè cùm amor mors voluntaria sit. Vt mors est, amara res est: vt voluntaria, dulcis. moritur autem quisquis amat. Hæc Marsil. Ficinus.

Citrus, Amoris symbolum.

Amor γλυκύπικρος.

iucundus amaror.] Paronomasia elegans, quam lepidè vsurpauit aliquis è recentibus ita:

Non amor antiquo fuerat, sed amarõr ab auo
Dicendus, cùm sit semper amarus amor.

γλυκύπικρος amor.] sic Musæus:

Ἤδη καὶ γλυκύπικρον ἐδείξατο κέντρον ἔρωτος.
Iam & dulcem amarum acceperat aculeum amoris.

& apud Hephæstionem Sappho ait:

Ἔρως γλυκύπικρον ἀμήχανον ὄρπετον,
Amor dulciamara auis inexpugnabilis.

voluptas eadem ratione γλυκυθυμία dicitur. Huc Prouerbiũ, *Amaro dulce mistum.* De amore qui γλυκύπικρος appellatur, Plutarchus 5. Sympos. prob. γ.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Buxus.

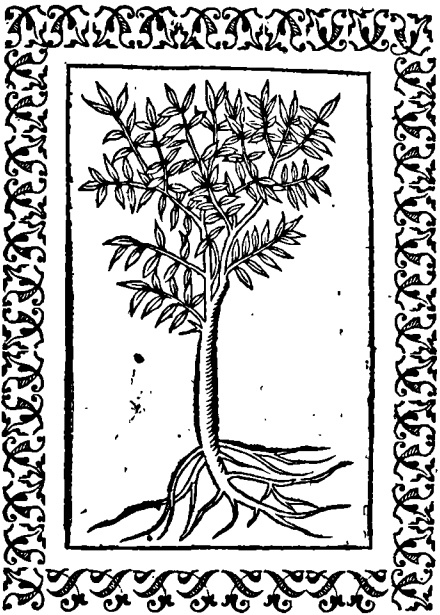

EMBLEMA CCVII.

PERPETVO *viridis, crispóſque cacumine buxus,*
Vnde eſt diſparibus fiſtula facta modis,
Deliciis apta eſt teneris & amantibus arbor;
Pallor ineſt illi, pallet & omnis amans.

BVxus quorundam amantium vitam & cõdicionem refert. Amantium conditio per buxum repræſentata. Vt enim eſt fronde ſemper viridi & pallida, ex cuius etiã ligno fiſtulæ optimæ cõficiuntur: ita interno quodam vigore & vernantis ætatis affectu vtuntur quicunque ſe amori dedũt,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

pallorē tamen contrahunt, huic affectui peculiarem, quòd singulis penè momentis reformident, ne spe concepta cadant, vel turpem quam sibi fingunt, repulsam patiantur. At quidē nihilominus hilarem præ se vultum ferunt, vt blandū & festiuū sermonem, sempérque aliquid cantuum, aut legunt taciti, aut meditantur studio, vel etiā scribunt aut recitant ad pellēdos ex animo mærores, aut exprimenda ea quæ ipsi concipiunt.

crispóque cacumine buxus.] Huic proximum illud Claudiani 2. de raptu.

— hîc denso crispata cacumine buxus,
disparibus fistula.] Virg. 2. Ecloga:
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula. —

Ouid. 8. Metamorph.

— sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit auenis.

Idem loco alio de tibia buxea:

Longáque multifori delectat tibia buxi.

Deliciis teneris.] amoribus blandis, & aliquando turpibus voluptatibus. Ouidius se tenerorum luforem amorum vocat.

pallor inest illi.] Martial. 12. lib. 32.

Et non recenti pallidus magis buxo.

Amantes pallidi dicūtur.

pallet & omnis amans] Cur amantes palleant, rationem aperit Ficin. Commentar. in Platonis Conuiuium. In Priapeiis,

Vuis aridior puella passis,
Buxo pallidior, nouáque cera.

Ouid. 2. Metamorph.

— cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxóque simillimus ora
Pallor obit. Et 4. Metamorph.
— oráque buxo
Pallidiora gerens exhorruit.

Idem in amatoriis:

Palleat omnis amans: color hic est aptus amanti.

Catullus de amasio quodam:

— inaurata pallidior statua.

Horat. 3. Carmin: 10.

Nec tinctus viola pallor amantium.

Locus D. Ambrosii.

D. Ambrosius lib. 3. in Hexaëmeron cap 13. hæc de Buxo: Buxus elementorum apicibus vtilis exprimendis: leui materia vsum manus puerilis informat, vnde ait Scriptura Scribe in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

buxo, simul vt admoneat te ipsa materia quæ semper viret, nec vnquam foliis exuitur suis: ne vnquam spei tuæ dissimulatione nuderis, sed semper tibi per fidē germinet spes salutis. Apul. 1. De Asino aur. Eúmque auidè esitantem aspiciens, aliquanto inferiore macie atque pallore buxeo deficientē video. Idē lib. 8. At ille modicū commoratus, refert sese buxantique pallore trepidus, mira super cōseruo suo renuntiat. Claudiani illud non est alienū à pallore amantum, qui de nuptiis Honorij & Margratus amantum pallor. Et Naso 4. Metam.

—— Palles: facit hunc amor ipse colorem.

Amygdalus.

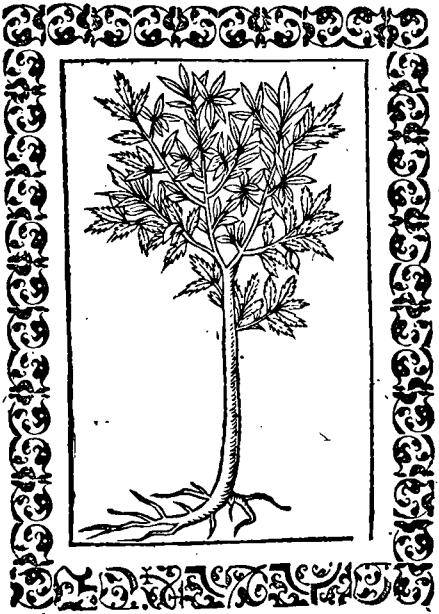

EMBLEMA CCVII.

CVR properans foliis præmittis amygdale flores?
Odi pupillos præcocis ingenij.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pueri præcoci ingenio.

FLoret prima omnium amygdala mense Ianuario, Martis verò pomum maturat. Plin. 25. cap. 16. quod torquetur in illud ingeniorum velut præcox genus, quod non temerè vnquam peruenit ad frugem, ait Fab. lib. 1. cap. 3. Sunt enim pueri, qui statim primoque omnia discant, memoriterque teneant, qui tamen quanto ætate fiunt prouectiores, tanto minus complectuntur, ita vt ad solidam eruditionem vix aliquando perueniant. Eam ob rem vulgò penè apud omnes creditum, eos, quibus sit ingenium tam præcox & præmaturum, aut insanos fore, aut non diu victuros. Proinde Actius apud Gell. lib. 13. c. 2. ait, in iuuenilibus ingeniis itidem sibi placere, vt in pomis immaturis acerbitas ipsa placet; ea enim demum maturescere (maturitas enim tempestiuam adfert suauitatem) reliqua ante tempus putrescere, Id quidem obseruatum maximè fuisse in Hermogene tradunt, cui vix dum pubescenti tam admirabilem ingenij & memoriæ vim fuisse dicunt, vt anno s natus octodecim artem Rhetoricam conscripserit, quæ ab omnibus admodum commendatur: quem etiam declamantem aliquando Musonius Philosophus grauissimus audire non refugit, quemadmodum nec M. Imperator. At cùm annum quartum & vicesimum attigisset, mēte lapsus dicitur: omniumque penè rerum oblitus nulla euidenti caussa. Præclara Lysiæ vox oratoris, cùm diceret se nolle cōscribere quæ festinatio præcipitasset, οὐ βούλομαι ἔγωγε συντάττειν ἐσπευμένα. quod tortum apparet in eos qui nimirum præcipitante stylo edunt, seu potiùs euomunt quæ nondum bellè concoxerunt. Non minùs lepidè Synesius cùm diceret eos qui sibi in stylo indulgerent, cæca & subuentanea parere: nec enim incubando fouere orationem eos quibus necesse est vomere, fieri namque stylum euanidum & ἐξίτηλον: qui non congrua temporis mora dictionem elimat: nam quod in fœtu immaturo solet accidere, abortit; eoque fieri solet, vt abortus eiusmodi nihil pariat quod sit vitale, integrum, diuturnum. Philostratus tradit in Sophistis, cùm M. Antonius fama excitus Aristidis Smyrnæi, audire ipsum differentem vellet, dixisset: Hodie proponito, & cras audito; neque enim sumus è numero vomentium, sed exacta cura elaborantium. id est, τήμερον πρόβαλε, καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γὰρ ἐσμὲν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. Huc spectant adagia, Ante barbam doces senes: &, Odi puerulos præcoci sapientia, cuius postremi meminit Apul. 2. orat. pro se, sed aliò torquet.

De Hermogene Rhetore mirum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cur properans.] Properare aliud est quàm festinare, ait Nonius: qui enim vnumquodque maturè transigit, is properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. Si omnino Catô, oratione De suis virtutibus, vt apud Gell. legimus, lib. 16. cap. 14.

præcocis.] De huius vocabuli inflexione Gell. 10. cap. 11.

Morus.

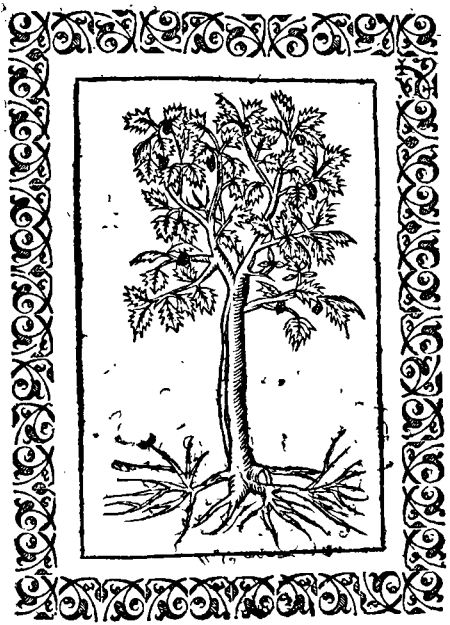

EMBLEMA CCIX.

SERIOR at morus numquam nisi frigore lapso
Germinat: & sapiens nomina falsa gerit.

MOrus quasi μόρος quibusdam dicitur, quòd nigra sit: alij à mora, id est, tarditate deriuant, quòd arborum *Morus unde dicta sit.*

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

postrema floreat. Nonnulli κατ' ἀντίφρασιν, Morum quasi μωρότητι appellatam existimant, id est, stultam, cùm præ cæteris prudentissima esse videatur. Sic enim Plin. lib. 16. cap. 25. Nouissima, inquit, vrbanarum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum: sed cùm cœpit, in tantùm vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte peragat etiam cum strepitu. Hæc Plinius. Ea itaque prudentiæ gerit symbolum, ait Pierius lib. 52. quòd, ne aëris iniuria lædatur, tempestiuam & commodam occasionem præstolari videatur. Nam vbi primùm leniores & mitiores aliquantùm auræ spirauere, erumpunt germina, & flores exsinuant magna interdum strage ob temporis inconstantiam. Ne autem prunna lædi possit, quem hostem sibi pernicioſum agnoscit, non antè germinat quàm frigus penitùs lapsum fuerit, atque ad amœnissima adulti veris tempora pernentum omnino sit. Ita vir prudens grauiora negotia, & consilia omnia consultò prorogat: neque ante tempus sese effert, sed maturam occasionem citra noxam & periculum expectat. Huc facit prouerbium, Maturior moro.

Prudentiæ symbolum, mora.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Laurus.

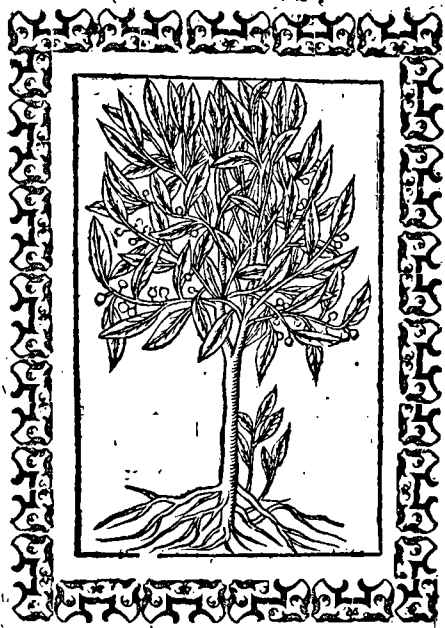

EMBLEMA CCX.

PRÆSCIA *venturæ laurus fert signa salutis:*
Subdita puluillo somnia vera facit.

APhthonius Rhetor Laurum vaticinij symbolũ esse prõdidit: iccircò veteres μαντικὸν φυτὸν Laurum dixere, & Apollini diuinationis Deo sacram putarunt. Si enim strepitu quodam in igne crepuisset, felicitatem portendebat. Adhæc puluillo supposita dormientium, somniorum veritatem conciliare putatur, vt libris magicis proditum accepimus. Et quidem olim in maleficiis amatorijs incendi laurus, & aliqua religione in ignem coniici solebat, tamquam amantium querimonias repræsentans, adag. Clamosior lauro ardente: quod

Laurus vaticinij nota.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

videtur significasse his verbis Tibullus, *Laurus vbi bona signa dedit, gaudete coloni, si verò tacita conflagrasset, habebatur inauspicatissimum, vt ipsemet ait:*

Et tacet extincto laurus adusta foco.

δαφνη. vnde dicta. Plerique hinc δάφνη dictam putant, à δα intensiua particula, & φωνέω, quod est cano & voco, quòd in igne sonitum & crepitum edat: vt Latini à la, particula, quam etiam dicunt habere vim intendèdi, & vro, vt significatione conueniat, non voce. Huc pertinet ex Lucilio illud à Macrobio citatum libro sexto Saturn. cap. 4.

Nec res vlla magis quàm Phœbi Delphica laurus
Terribili sonitu flamma crepitante crematur.

Præscia venturæ] sic videtur legendum potiùs,

Præscia venturi laurus, fert signa salutis;

Vt apud Claudian. 2. de raptu Proserp.

—— venturi præscia laurus
Fluctuat.

Aliud.

DEBETVR *Carlo superatis laurea Pœnis:*
Victrices ornent talia serta comas.

CArolo V. victoriam Thunis referenti laurea corona debebatur, quam triumphantes antiquitùs gestabant. Plinius 15. cap. vlt. idemque miras lauri virtutes lib. 23. cap. 8. Vrbem eam ab imperatore Carolo expugnatam anno 1535. ereptam Barbarossæ, suoque regi tandem restitutam à patribus non ita dudum accepimus, qua de victoria libri editi circunferuntur.

Pœni Thunis. Pœnis] Pœni fuere Carthaginenses: quo nomine Thunos intelligit, vel Thunenses, qui eam regionem incolunt, in qua olim Carthago fuit, vt scriptores quidam tradunt, quorum in numero est Pacchimerius: qui tamen erroris conuincitur ab aliis quibusdam studiosis antiquitatum. Ea enim vrbs Ptolemæo est πόλις: Straboni νῆσος, vt Tunienſe oppidum Plinio,

Populus

Populus alba.

EMBLEMA CCXIII.

HERCVLEOS crines bicolor quòd populus ornet,
Temporis alternat nox q; dies q; vices.

POpulum albam Herculi sacram Plinius tradit c. 1. lib. 12 & lib. 16. cap. 23. Hæc quòd sit solio semper tremulo, supernè candicanti, & inferiori parte viridi, temporis motum continuum in diem clarum, & obscuram noctem distributum repræsentat. Sic autem Plinius: Populus alia alba, alia nigra, alia quæ Libyca appellatur, minima folio, ac nigerrima, fungisque enascentibus laudatissima. Alba folio bicolor, supernè candicans, inferiori parte viridi. Hanc albam populum Herculi indigeni sacram, idè Plin. scribit, & Virgil. Ecloga 7.

Populus alba, Herculi sacra.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Populus Alcidæ gratissima, vitis Lyæo.

Adhæc Lilius Gyraldus Syntagm. 17. hist. Deorum, hos Virgiliana auctoritate reprehendit, qui tradunt eos sola lauro coronari solitos, qui ad aram maximam Herculi sacra facerent. Sic enim Virgil. in 8.

—— Herculea bicolor cùm populus umbra
Velauitque, comas foliisque innexa pependit.

Et paulò pòst:

Populeis ladsunt euincti temporaramis,

Populus arbor, temporis symbolum.

Hoc quidem vidit diligentissimè Pierius lib. 52. quipopulo arbore tempus significari ait, quòd sit bicoloribus foliis, quippè quæ diem ac noctem referre videatur. Quinetiam hæc habet populus commune cum tempore, quòd eius folia post solstitium circumaguntur, nec vllo argumento certiùs intelligitur sidus confectum. Sunt quidem pleræque arbores, quæ duorum colorum folia habeant, vt sunt oleæ, salices, citri: in illis tamen color penè idem, licet ab vna parte dilutior, altera densior atque coloratior habeatur. In populo verò alba præsertim, candor vna ex parte penè niuens ac cerussatus, ex altera porracei folij instar viridissimus. Eius arboris coronam gestasse Herculem narrant, cùm ad inferos descendit, eamque partem quæ foris esset conspicua, fuligine tetri chaûs obscuratam, quæ condebatur interiùs, sudore ablutam candidiorem euasisse. Secus habet Pausanias. Sed omnes hasce opiniones sigillatim recensere vt non est animus, sic nõ video quàm sit necesse.

FINIS.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EPIGRAMMA D. GVLONII, LINGVÆ GRÆCÆ REGII PROfessoris, ad verbum ferè.

NOVEM annos magni Iouis fuit Minos auditor
Gnosij rex, vt Homerus ait:
A quo prudentiam edoctus, & valdè prudens consilium
Subiectis sanctas Cretensibus sanxit leges.
Hunc verò nostrum Minoem Musa educarunt, & eadem
Dederunt ei sacrum ramum edere,
Atque potare santis Heliconij diuinam aquam,
Qua satiatis sortem diuinam retulit.
Ideóque siue oratorum enthymemata declarat,
Aureo ex ore latices limpidi manant:
Seu veterum monumenta sonat virorum (i. historias enarrat veteres)
Non iuuenilis, sed mens senilis sapit:
Siue explanat occultorum æuigmata verborum,
Vates veritatis Oedipum superat.
Emissa scripta in hæc Alciati artificiosa emblemata
Intrepidè meum testantur sermonem (i. fatentur esse vera quæ dico.)

Ad Emblema 23.

Εἰπέ σοὶ, ξυνὸν, καὶ Παλλάδι, &c.
Dic, quid tibi commune (est) cum Palladenam ei iacula,
Et bella; tibi verò placent compotationes.
Ne temerè, ô hospes de Diis talia scruteris,
Sed scito quibus [ego nominibus] similis Deæ huic sim.
Etenim mihi bellorum amica (est) gloria: hoc scit omnis mihi
Orientalis domitus Indus ab Oceano.
At certè hominum genus donis ornauimus, illa quidem oliua,
Ego autem dulcibus racemis vitis.
Quinetiam nec mater (mea) propter me dolores partus perpessa est;
Sed solui ego quidem femur paternum, illa verò caput.

Ad Emblema 24.

Παλλάδος ἐμὶ φυτὸν, &c.
Palladis ego planta: Bromij cur me affligitis ramis

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Tollite racemos: virgo ego non sum ebria.

Ad Embl. 25. in statuam Bacchi.

Α' Νύμφαι τὸν Βάκχον &c.

Nymphæ Bacchum, cùm ex igni prosiliit infans,
Abluerunt, in cinere nuper volutatum:
Ideò cum Nymphis Bromius suauis: si verò ipsum prehibeas
Miscere, capies ignem vtique ardentem.

Ad idem Embl.

Ο' γὰρ οἶνος, &c. Non enim vinum hoc, neque Bacchus facit, sed immoderatus potus, & vltrà quàm decet, & satis est. Cæterùm si quis immoderatè bibat, hilarior quidem & iucundior fieri solet.

Ad idem Embl.

Βάκχου μέτρον ἄριστον, &c.

Vini mensura optima quæ non nimia, neque minima:
Est enim vel doloris caussa vel insaniæ.
Gaudet admixtus tribus Nymphis quartus ipse,
Tunc enim thalamis [i. iugalibus amoribus] promptissimus.
At si multus spiret, euertet quidem amores,
Mergetúrque somno vicino morti.

Η' Νέμεσις σωλίγι, &c. Ad Embl. 27.

Nemesis præmonet & cubitò & freno,
Neque immoderatum quid agendum, neque effrenatè loquendũ.

Η' Νέμεσις πῆχυν, &c.

Nemesis [ego] cubitum contineo: cuius [rei] caussa? dices:
Omnibus mandatum annuncio, nihil præter modum agendum.

Ad Embl. 28.

Αἴαντ' Ἀχιλλῆος, &c.

Clypeum, qui Hectoris sanguinem biberat
Laertiades, Græcorum obtinuit iniquo iudicio:
Naufrago [Vlyssi] autem mare detraxit & ad tumulum
Aiacis natantem deiecit, non ad Ithacam.

Καλὰ Ποσειδάων, &c.

Rectè Neptunus iudicium tulit melius quàm Minerua,
Et iudicium Græcorum odiosum [iniquum] ostendit mare.
Scutum in littoribus clamat, & monumentum agitat
Ipsum te vocans [ô Aiax] dignum scuto bellatorem,
Exsurge ô fili Telamonis, habes scutum Aeacidæ.

Ad Embl. 33.

Ο'ρνι Διὸς κρηϊδαο, &c.

Auis Iouis Saturnij, nuncia quam ob caussam stas

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ferox, super magni tumulo Aristomenis?
Nuncio hominibus, quod quantùm præstantissima
Volucrum sum, tantùm hic semideorum (fuit.)
Pauidæ quidem pauidis assidebunt columbæ,
Nos autem interritis viris delectamur.

Ζεὺς κρονίδης, &c.
Iupiter Saturnius fecit iustius & melius,
Virorum Heroum, diuinum genus, qui appellantur
Semidei.

Ad Embl. 42.

Οὐδ' ἢν Ὠκεανὸς, &c.
Non si Oceanus omnem inundationem excitarit,
Non si Germania totum Rhenum biberit,
Romæ vel tantillum labefactabit robur, donec manebit
Cæsaris dextra ad imperandum strenua.
Sic & sacræ Iouis quercus firmiter radicibus
Stant, ex foliis autem ea quæ sunt arida decutiunt venti.

Ad Embl. 48.

Ἀλλ' ἐγὼ ἀ τλάμων, &c.
Illa ego misera virtus huic assideo
Aiacis tumulo, dilaceratis crinibus.
Animum dolore magno saucia quod Græcis
Fallaciarum machinatrix fraus, res præstantior me iudicata est.

Ad Emb. 51.

Σῆμα τόδε Ἀρχιλόχου, &c.
Sepulchrum hoc Archilochi littoreum, qui quondam amaram
Musam serpentinæ primus tinxit bile.
Qui cruentauit Helicona manufectum, nouit (id) Lycambes
Lugens trium nexus filiarum.
Sensim verò transi, viator, ne fortè huius
Moneris tumulo fucos insidentes.

Ad Embl. 54.

Αἶαν ὅλην νήσους, &c.
Terram omnem insulasq; peruolitans, tu hirundo,
Medeæ in picta tabula pullos alis.
Speras autem pullis implumibus fidem tuis hanc seruaturam
Colchidem, quæ neque propriis pepercit liberis?

Ad Embl. 64.

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων, &c.
Lupum propriis uberibus nutrio inuita,
Sed (ad id) me cogit pastoris imprudentia:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qui vbi creuerit ex me, contra me rursum fera erit:
Gratia mutare naturam non potest.

Ad Embl. 66.

Τῶν ἀμηχάνων, &c. Impossibilium cupido multos fecit re praesente frustrari.

Ad Embl. 67.

Ὁ τύμβος οὗτος, &c.

Sepulchrum hoc non habet intus mortuum,
Mortuus hic extra non habet tumulum,
Sed ipse sui mortuus est & tumulus.

Ad Embl. 70.

Τί σοὶ θέλεις ποιήσω, &c.

Quid tibi vis faciam
Quid tibi, loquax hirundo?
Pennas quas leues
Vis abreptus forfice resecem?
Aut potiùs internam hanc
Linguam, vt Tereus
Ille, demetam?
Quid mihi gratos somnos
Matutinis vocibus
Eripuisti Bathyllum?

Ad Embl. 71.

Ὁ φθόνος ἐστὶ, &c.

Inuidia est malum: habet autem aliquid boni in se:
Tabescit enim inuidorum oculos & cor.

Ad Embl. 76.

Τὴν Κίρκην δ' Ὁμηρὸς, &c.

Circem non dico, vt dixit Homerus,
Pro viris feciſſe aut ſues, aut lupos,
Ad ipſam diuertentes, meretrix cùm eſſet vafra,
Hamo ineſcatos pauperrimos effecit.
Et humanam vbi prædata eſſet rationem,
Dein (fecit) vt nihil haberent amplius.
Alebat intus habens inſtar animalium expertium rationis,
Prudens autem cùm eſſet Vlyſſes inuentutem vitans,
Non (tam) Mercurij (quàm) naturæ propriæ donum, rationem
Habebat, incantationis remedium contrarium.

Ad Embl. 85.

Πολλὰς μυριάδας, &c.

Multas myriadas computat Artemidorus,
Et nihil impendens viuit vitam mulorum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Qui sæpe auri pretiosum onus habentes,
Multum super dorso fenum edunt solum.

Ad Embl. 89.

Φῶρες ὅτ' εἰνάλιοι, &c.

Fures quando marini Tyrrhenum prope vorticem
Citharœdum de naui posuerunt gurgite mergendum,
Statim eum cum cithara arguta suscepit delphin
Sessorem: ex profundo autem enatauit emergens,
Vsque ad Isthmum appulit Corinthium: certè mare
Pisces hominibus tum habuit æquiores.

Ad Embl. 89.

Ὅστις γὰρ ἐπὶ τὸ, &c.

Quisquis ambitiosum & auarum ingenium habet,
Nihil sapit iustè neque vult,
Difficilisque amicis est & toti ciuitati.

Ad Embl. 94.

Παμφάγος ἑρπυστὴς, &c.

Omninorus, repensque per ædes heluo mus
Ostreum conspicatus labris patens,
Barba madida spurcam momordit carnem,
Statim vero testacea crepuit domus,
Aptata (i. clausa) cruciatibus: at mus in claustris ineuitalibus
Captus, sui interfectorem tumulum contraxit.

Ad Embl. 103.

Ἰκαρε, κηρὸς μὲν, &c.

Icare, cera quidem te perdidit, nunc vero te cera
Reuocat in formam rursum statuarius.
Sed agedum, ne pennas tolle per aerem, ne lauacrum
Ex aere cadens, Icarium faciat.

Ad Embl. 104.

Ὁ πρὶν ἐγὼ καὶ ψῆρα, &c.

Qui priùs ego et sturnum et rapacem arcens
A semine alteuolantem et Bistoniam gruem,
E corio fundæ tortilia brachia intendens
Alcimenes (ego) volucrum arcebam procul multitudinem.
Et me quædam vulneratrix iuxta talos dipsas vipera
Cuti (meæ) è mandibulis amaram immittens bilem,
Sole (me) priuauit (i. me interfecit) ecce vt ad æthera spectans
Pedibus non videbam malum obuolutum (i. proximum.)

Ad Embl. 105.

Αὐγάζω τὸν ἄφυκτον, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Contemplor ineuitabilem in sigillo celato Amorem,
Manibus leoninum qui moderetur robur.
Qui hac quidem manu flagellum ad ceruicem, illa verò frenos
Dirigit: multa autem circumfloret gratia.
Horresco homicidam: nam qui etiam feram domet
Atrocem, neque imbecillibus ignoscet hominibus.

Ad Embl. 106.

Γυμνὸς ἔρως διὰ τοῦτο, &c.
Nudus Amor obridet & placidus est,
Quia non habet arcum neque ignita tela.
Haud sane frustrà manibus tenet delphinum & florem,
Hac enim terræ, illa verò mari imperat.

Ad Embl. 107.

Ὁ πλανὸς τὸν πλανὸν, &c.
Alatus alatum intuitus perfringit fulmen,
Ostendens quòd fortior ignis fulmine sit Amor.

Ad Embl. 108.

Ἡ πρὶν ἀμαλθάκτοισι, &c.
Qui priùs duris in præcordiis iucundam in pubertate
Oestriferæ Paphiæ legem recusaui,
Membriuoris telis imperuius qui priùs eram amoribus
Collum tibi inclino, ô Venus (ego) semicanus.
Suscipe me lætabunda, sapientem quia Pallada vincis
Nunc magis, quàm olim pomo ex Hesperidum.

Ad Embl. 109.

Πῦ σοι τόξον, &c.
Vbi tibi arcus ille reflexus, vbi à te
Transfixæ medium in cor sagittæ?
Vbi pennæ? vbi fax tristis? ad quid tres
Coronas manibus tenes, in capite aliam fers?
Non (ego sum natus) à vulgari, hospes, Cypride, neque à terra
Sum maternali genitus voluptate:
Sed ego in puris hominum mentibus ignem accendo
Honestæ doctrinæ, mentem verò in cælum induco:
Ex virtutibus autem coronas quatuor necto, quarum ab vnaquaque
Easque ferens, primá quæ est sapientiæ coronor.

Ad Embl. 110.

Πτανῷ πτανὸν ἔρωτα, &c.
Pennato pennatum Amorem contrarium finxit Amori
Nemesis, arcu arcum vlciscens.
Vt quæ mala fecit, patiatur: audax verò qui priùs (&) intrepidus

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lacrymat, amara vbi sensit tela.
In imum ter sinum conspuit: quàm valde mirum,
Accendet quis igni ignem? attigit Amorem Amor.

Ad Embl. III.

Τὸ βρέφος ἐρμαίσκατε, &c.

Recens natum Hermonactem occidistis, apes,
(Ah canes) reptilem, fauos inquirentem.
Sæpe ex vestris punctum perimitis ah ah!
Aculeis, quæ serpentum latibula spernitis.
Dic Lysicidæ & Amyntori (parentibus tuis) neque apes
Laudare debas, etenim illis amarum inest mel.

Ad idem Embl.

Κῦρον νηπιάχιον, &c.

Puerum aberrantem (& adhuc lactantem Hermonactem
Ah, infantem, vt iniustè percussistis, ô bouigenæ (apes)
Ignorabat miser ad vos, sicuti ad apes
Cùm venisset: vos autem viperis eratis pèiores.
Proque comestione (mellis) impressistis rubros aculeos,
O (vos) diræ, dulci aduersariæ estis gratiæ (i. non minus amaræ
quàm mel dulce est.)

Ad Embl. 112.

Τὸν πάλαι ποτ' ἔρωτα, &c.

Furem olim Cupidinem noxia punxit Apis
Fauos ex alueatibus prædantem, extremos autem manuum
Digitos omnes confixit: at ille dolebat, manibusque tumebat,
Et terram percutiens exiliit, atque Veneri
Ostendit dolorem, & questus est quòd tam exilis
Bestiola [cùm] esset apis tanta vulnera infligeret.
Mater verò ridens: Quid, inquit, an non tu similis es apibus,
Et cùm tam paruus sis, tamen vulnera tanta facis?

Ad idem Embl.

Ἔρως ποτ' ἐν ῥόδοισι, &c.

Amor aliquando in rosis — *Perij & emorior.*
Iacentem apem — *Serpens me percussit*
Non vidit, & vulneratus est: — *Alatus, quem vocant*
Inque digitis morsus — *Apem rustici:*
Manus, eiulauit. — *Illa autem dixit, si aculeus*
Currens itaque & volitans — *(tam) ledit apiculæ,*
Ad pulcram Venerem, — *Quantùm putas dolent,*
Perij, mater, inquit, — *Amor, quos tu feris?*

Ad idem Embl.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Σὺν δ' ἅλατ' ὀδόντας, &c. simul autem excussit dentes calcitrans pede terram. Ad Embl. 113.

Δεινὸς ἔρως, δεινός, &c.

Sæuus Amor, sæuus: quid vero amplius? si rursus dixero,
Et rursum, plorans sæpe, sæuus Amor.
At enim puer his rides, & sæpe vituperatus
Gaudet, si autem dixero contumelias, inde insultat.
Mirum autem mihi, quomodo vtique, è glauco vbi apparuisti
Fluctu, ex humido, Cypri, tu ignem peperisti.

Ad Embl. 115.

Ἀ Κύπρις μύσταισι, &c.

Venus Musis (hæc ait) ô puellulæ Venerem
Honorate, aut Amorem in vos armabo.
At Musæ ad Cyprim: Marti stulta hæc blateramenta (i. iaciantur
hæc in Martem, qui sæpe ab Amore correptus est:)
In nos autem non volat iste hic puerulus.

Ad Embl. 121.

Τίς πόθεν ὁ πλάστης, &c.

Quis vnde plastes? Syrorius: nomen verò quod?
Lysippus: tu verò quis? Occasio omnia domans.
Cur verò summis pedum vnguibus incedis? semper totor: quid verò alas
Pedibus habes biformes? volito leuis.
Manu dextra quid fers nouaculam? hominibus documentum,
Quòd acie omni acutior sum.
Coma verò quid versus faciem; vt à præueniente capiar.
Per Iouem, posteriores partes (capitis) ad quid caluæ sunt?
Nam semel pennis currentem me pedibus
Nullus deinceps expetens prehendet à tergo.
Talem me artifex effinxit vestri gratia,
O hospes, & in vestibulis posuit adhortamentum.

Ad idem Embl.

Τὸν δὲ παρόντα καιρὸν, &c. Cùm autem videam hanc nunc esse occasionem, quæ si recta consilia caperetis, simul & salutem & libertatem possit comparare, non modò vobis, sed & aliis omnibus Græcis: sin errauerit is deceptiue fuerit is, non facilè eandem occasionem recuperari: existimaui quam de his haberem sententiam, in medium esse proferendam.

Ad Embl. 125.

Λέων μάχην ἔστησε, &c.

Leo pugnam aliquando instituit in aptum,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Vultures autem ex alto loco obseruabant certamen (vt) pabulum eum qui vinceretur facerent statim. (sibi)
Amicos autem cùm vidissent (eos esse factos) exciderunt spe.

Ad Embl. 128.

Βοὸς φαγὼν, &c.

Bouis puer cum edisset die festo viscera,
Hei mihi, gemebat, quia intestina mater emitto:
Illa autem ridens, ne time, fili, inquit,
Tuorum enim nihil, at vomis alienum.

Ad Embl. 129.

Αἱ τρίσσαι ποτέ, &c.

Tres quondam puellæ vnà ludebant
Sorte, quæ prima itura esset ad inferos,
Et tres quidem è manibus emiserunt talum: venit autem ex omnibus
Ad vnam: ridebat autem sortem debitam.
Et ecto verò inopinatus lubrico lapsu ruit casus,
Infortunata in Orcum descendit, vt erat sortita.
Non fallax (est) sors cui malum (imminet:) ad bonum autem
Neque preces mortalibus (sunt) peritæ iaculandi, neque manus.

Ad Embl. 130.

Καὶ γὰρ τε λιταὶ, &c.

Etenim Litæ (i. Preces) sunt Iouis filiæ magni,
Claudæque rugosæque strabæque oculis,
Hæ & post Noxam curant euntes:
Noxa verò robustaque & pedibus integris ideò omnes
Longè præcurrit: anteuertit autem omnem per terram
Lædens homines: hæque medentur tandem.
Qui certè venerabitur filias Iouis propiùs accedentes,
Hunc valdè iuuant, & exaudiunt precantem:
Qui autem æbnegarit & proteruè recusarit,
Precantur quidem hæ Iouem Saturnium euntes,
Hunc vt Noxa simul sequatur, quò læsus pœnas luat.

Ad Embl. 133.

Ἀντὶ τάφου λιθοῖο, &c.

Pro sepulchro lapideo pone Græciam, pone adhæc
Hastas barbarici symbola naufragij:
Et tumuli (in) apice circumscribe Persicum Martem,
Et Xerxem: in illis humo conde Themistoclem.
Columna verò Salamis superimponatur, gesta referens
Hæc mea: quid verò paruis magnum imponitis?

Ad Embl. 135.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ψήχει καὶ πέτρην, &c.

Cauat & petram longum tempus, neque ferro
Parcit, sed vnâ omnia perdit consumptione.
Sic etiam Laërtæ tumulus, qui prope littus
Paululum abest, frigidis liquitur à pluuiis:
Nomen quidem herois semper florens, non enim carmina
Obscurare æuum, etiamsi velit, potest.

Ad Embl. 137.

Ὤλεσα καὶ νεμέας, &c.

Peremi Nemeæ feram terribilem, peremi & Hydram,
Et taurum, apri circumcussi maxillam.
Cingulum detraxi, pullum equinum Diomedis sustuli,
Aurea mala postquam fregi, Geryonem cepi.
Augiam noui. [i. repurgaui] cerua non effugit: interfeci aues:
[Stymphalidas]
Cerberum extraxi, ipse Olympum habeo.

Ad Embl. 151.

Τὸν βίον, ἡράκλειτε, &c.

Vitam, Heraclite, multò plus quàm cùm viueres
Defle, nunc enim vita est miserabilior.
Vitam nunc ride Democrite, plus quàm anteà,
Nunc nunc vita est omnium maiore risu digna.
In vos autem & ego contemplans; interea cogito
Quomodo simul tecum lugeam, quomodo vnà tecum rideam.

Ad Embl. 153.

Ἄλλοι δὲ περίδραμον, &c.

—alij autem accurrerunt filij Achiuorum,
Qui & admirati sunt staturam & formam spectabilem
Hectoris, neque ei quis sine vulnere astitit.

Ad Embl. 159.

Ἄνθυ με πλατάνιστον, &c.

Aridam me platanum irrepens tegit
Vitis, externâ autem circumuirescens coma.
Quæ priùs meis virentibus alens ramis
Racemos, hac ipsa eram non minus frondosa.
Talem quidem certè posthac constituat [sibi] quisque amicam.
Quæ rependere mortuo norit sola.

Ad Embl. 160.

Τυφλὸς ἀλυτεύων, &c.

Cæcus errans claudum pede sustulit
Oculis alienis mutuum accipiens:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ambo quidem imperfecti ad vnius naturam aptati sunt,
Defectum inuicem retribuentes [i. accommodantes, seu præbentes operas mutuas.]

Ad idem Embl.

Ἄμφω μὲν πηροί, &c.

Ambo quidem mutili & errones, sed alter quidem oculis,
Alter verò ingressu: alterius autem alter subministratio (erat) i. alter alteri seruiebat.
Cæcus enim claudi superhumerale onus tollens
Viam alienis oculis summis pedibus ibat.
Vna verò vtrisque sufficiebat natura: in vnoquoque enim
Defectum inuicem ad totum mutuata est.

Ad idem.

Τυφλὸς ἄπους, &c.

Cæcus, pedibúsque mancus erant sibi inuicem ministrantes:
Cæcus per viam deducebatur (à claudo) dorso ferebatur pedib. mancus.

Ad Embl. 161.

Εἰν ἑνὶ κινδύνους, &c.

Vnis pericula duo effugi (ego) Myrtilus armis,
Vnum quidem fortissimè dimicando, alterum verò natando.
Argestes (ventus) quando subiit nauis carinam, clypeum habui
Seruatus destinatum aquis & pugnæ.

Ad Embl. 165.

Πῆμα κακὸς γείτων, &c.

Detrimentũ (est) malus vicinus, quantùm bonus est magnũ cõmodũ:
Neque bos perierit, nisi vicinus malus adsit.

Ad Embl. 166.

Κύματα καὶ τρηχὺς, &c.

Fluctus & aspera tempestas ad terram traxerunt
Delphinem externæ commune spectaculum fortunæ.
Sed in terra misericordiæ locus (repertus est) nam videntes
Statim ad tumulum me coronarunt pij (viri:)
Nunc verò quod (me) genuit mare perdidit, qua tandem ponto
Fides, qui neque propriis parcit alumnis!

Ad Embl. 167.

Πίκρην ἀλλήλοις, &c.

Acerbam inter se Hector graciam atque scutifer
Aiax ex bello pignus dederunt amicitiæ.
Hector enim cingulum cùm accepisset, ensemque vicissim de
Hanc quidem gratiam, donum experti sunt in morte.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Gladius interfecit Aiacem insania correptum, & rursum cingulum
Traxit Priamidem bigis raptatum.
Sic ab hostibus mortem vltrò afferentia mittuntur dona,
[quæ] sub gratiæ prætextu fatalem mortem contineant.

Ad idem.

Ἕκτωρ αἴαντι, &c.

Hector Aiaci ensem obtulit: Hectori autem Aiax
Cingulum, ambobus donum [fuit] vna mors.

Ad Embl. 172.

Ἐν ποτὲ παμφαίνοντι, &c.

Aliquando conspicuo in æthere, nigrior se vibrans
Scorpium è terra vidit exilientem coruus.
Quem correpturus irruit: at ille [scorpius] eius qui irruisset ad solum,
Non tardus multum aculeata pedem percussit sagitta,
Et vita eum priuauit. ecce quantùm [quisque] fecerit in alium,
Ex illo miser ipse accepit necem.

Ad Embl. 176.

Οὐκ ἔτι πυργωθεὶς, &c.

Non iam turritus, phalangibus pugnans in certamine
Indomitus irruit candentes habens dentes elephas:
Sed metu contrahens humilem ceruicem ad lora subiugia
Currum trahit Cæsaris diuini.
Nouit autem pacis etiam fera gratiam, instrumentis deiectis
Martis, æquitatis vicissim vehit patrem.

Ad Embl. 179.

Ἀτθὶ κόρα, &c.

O Attica, detenti forma, cantu nutrita [cur] vocalis vocalem diripiens
Cicadam, pennatis in prædam fers pullis?
Garrulam garrula, & volucrem plumis prædita,
Hospitam hospita, vernam verna?
Non cita conflicteris. non enim fas, neque iustum [est]
Perdere canoros canoro ore (i. vt animalia canora deglutiant & absumant ea quæ sunt ore vocali & canoro.)

Ad Embl. 181.

Τυφλὲς ἀλητεύων, &c.

Radix quidem nigra erat: lacti similis flos:
Moly autem ipsum vocant Dij. difficile verò (est) effodere
Viris mortalibus: Dij autem omnia possunt.

Ad Embl. 184.

Εὔνομον ὦ πολλοὶ, &c.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Eunomum, ô Apollo, tu quidem nosti me, quando vincebam
Patria Locrensis ego, interrogantibus autem dicam.
Æolium in cithara modum resonabam: at in medio
Cantu, mihi chordam plectrum suspendit (i. fregit)
Et mihi sonum verum (i. paratum) quando occasio postulabat,
Ad aures numerorum non vere reddebat.
Atque (tunc) quædam vltrò citharæ ad cubitũ (siue, iugum) exurgẽs
Cicada complebat veram harmoniam.
Nervos enim pulsabam, quando septimæ curam haberem
Chordæ, huius vote vtebamur.
Ad meum enim cantum meridiana è montibus cantatrix
Illum pastoricium sonum accommodauit.
Et quidem cùm sonaret, vnà tum inanimatis nervis
Mutato simul congruebat sono.
Huius rei caussa congruam habeo gratiam: sic autem formata (i. expressa cicada)
Aere, nostra sedet super cithara.

Ad Embl. 191.

Εἰσόκλιν κρύπλν, &c.

Vie iunctam nusem me præteruntibus fenerunt
Pueri ludibrium, lapidum iaculatricis peritiæ (qua nempe petitur scopus, id enim sonat εὐστοχία)
Omnes autem ramos & virentes surculos
Fracta sum, crebris lapidibus dum petor.
Plantarum frugiferarum nihilo melior est condicio: nam ego quidem
Misera, in mei nexum, fructum retuli.

Ad Embl. 193.

Χιμερίαις νηφάδεσι, &c.

Hibernis ninibus conspersa, cicur auis,
Pullis cubitoria circumfundit plumis.
Donec ipsam aerium frigus peremerit: siquidem permansit
Aeris reluctatrix cælestium imbrium.
Procne & Medea, cum pudore pudeat vos,
Matres, auium affectus addiscentes.

Ad Embl. 194.

Ἐκ πυρὸς ἰλιακῦ, &c.

Ex incendio Iliaco, telorum per medium eripuit heros
Æneas, pium filio pondus, patrem.
Acclamabat autem Argiuis: Ne tangite, exiguum ad Martem
Lucrum senem: at (mihi) ferenti, magnum.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

AD calcem huius Commentarij, admonitum esse volui philologum me de industria priore illa editione, quam tamquam fetum abortiuum parturieram superioribus anteactis annis, transiliisse vnum Emblema, cuius argumentū mihi displiceret, ipsáque sententia tum quòd mihi non faceret ad stomachum, tum etiam quia non videbatur castis auribus cōmittenda, censebatur indigna quæ mea explicatione illustraretur. Ne tamen studiosos omninò defraudem qui me vrgent & certè cogunt, vt si nolim enarrare pluribus, quod ingenuè ac liberè me fateor ignorare, saltem ipsum fontem detegam Emblematis, id quidem certè ea velim cautione factum, ne quis offendatur. Epigrapha seu titulus carminis sic habet, *Aduersus naturam peccantes*: carmen verò ita:

Turpe quidem dictu, sed & est res improba factu,
Excipiat si quis chœnice ventris onus.
Mensuram legisque modum hoc excedere sanctæ est,
Quale sit incesto pollui adulterio.

Video alludsum fuisse ad Pythagoræ dictum, audio id torqueri in nefandum aliquod flagitium, idque comparatione ostendit sed hæc satis. Cæterùm id apparet esse tractum ex Heliodor. 5. De insomniis eius hæc verba: ἔδοξέ τις εἰς χοίνικα χέζειν, ἐάλω ἀδελφῇ ἑαυτῦ μιγνύμενος. μέτρον γὰρ ἡ χοίνιξ, τὸ δὲ μέτρον, νόμῳ ἔοικε, τρόπον τινὰ παρενόμει, καθὸ τὰ νενομισμένα κοινῇ τοῖς ἕλλησι παρέβαινεν. Hæc Latinè ita sonant: Quispiam sibi visus est in chœnicem aluum exonerare, conuictus de eo quòd cum sorore cubitasset, damnatus est: mensura enim est chœnix: at quidem mensura legi similis est. quodam itaque modo legem transgressus erat, qui nimirum admisisset aliquid præter leges toti Græciæ communes.

FINIS.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

EMBLEMATVM INDEX IN LOCOS COMMVNES AD STVDIOsorum commoditatem digestorum.

Numerus ad Emblematis cuiusque refertur ordinem.

INsignia ducatus Mediolanensis. *Emblema* 1.
Mediolanum. 2
Numquam procrastinandũ. 3

DEVS, siue RELIGIO.

In Deo lætandum. 4
Sapiẽtia humana, stultitia est apud Deum. 5
Ficta religio. 6
Non tibi, sed religioni. 7
Quà Dij vocant eundum. 8

VIRTVTES.

FIDES.

Fidei symbolum. 9
Fœdera. 10
Silentium. 11
Non vulganda consilia. 12
Nec quæstioni quidem cedendum. 13

PRVDENTIA.

Consilio & virtute Chimæram superati, hoc est, fortiores & deceptores. 14
Vigilantia & custodia. 15
Νῆφε, καὶ μέμνησ' ἀπιστεῖν, ἄρθρα, &c. 16
Πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη; 17
Prudentes. 18
Prudẽs magis quã loquax. 19
Maturandum. 20
In deprehensum. 21
Custodiendas virgines. 22
Vino prudentiam augeri. 23
Prudentes vino abstinent. 24
In statuam Bacchi. 25
Gramen. 26

IVSTITIA.

Nec verbo, nec facto quemquam lædendum. 27
Tandem, tandem iustitia obtinet. 28
Etiã ferocissimos domari. 29
Gratiam referendam. 30
Abstinentia à muneribus capiundis. 31
Bonis à diuitibus nihil timendum. 32

FORTITVDO.

Signa fortium. 33
Ἀνέχου καὶ ἀπέχου. 34
In adulari nescientem. 35
Obdurandum aduersus vrgentia. 36
Omnia mea mecum porto. 37

CONCORDIA.

Concordiæ symbolum. 38
Concordia. 39
Concordia insuperabilis. 40
Vnum nihil, duos plurimùm posse. 41
Firmissima conuelli non posse. 42

SPES.

Spes proxima. 43
In simulacrum Spei. 44
In dies meliora. 45
Illicitum nihil sperandum. 46

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pudicitia. 47

VITIA.

PERFIDIA.

In victoriam dolo partam. 48
In fraudulentos. 49
Dolus in suos. 50
Maledicentia. 51
In receptatores sicariorum. 52
In adulatores. 53
Ei qui semel sua prodegerit, aliena credi non oportere. 54

STVLTITIA.

Temeritas. 55
In temerarios. 56
Furor & rabies. 57
In eos qui supra vires quidquam audent. 58
Impossibile. 59
Cuculi. 60
Vespertilio. 61
Aliud. 62
Ira. 63
In eum qui sibi ipsi damnum apparat. 64
Fatuitas. 65
Obliuio, paupertatis parēs. 66

SVPERBIA.

Superbia. 67
Impudentia. 68
Φιλαυτία. 69
Garrulitas. 70
Inuidia. 71

LVXVRIA.

Luxuria. 72
Luxuriosorum opes. 73
Tumulus meretricis. 74
In amatores meretricum. 75
Cauendum à meretricibus. 76
Amuletum Veneris. 77
Inuiolabiles telo Cupidinis. 78
Lasciuia. 79

DESIDIA.

Desidia. 80
Desidiam abiciendam. 81
In facilè à virtute desciscentes. 82
Ignani. 83

AVARITIA.

Auaritia. 84
In auaros. 85
In aulicos. 86
In sordidos. 87
In diuites publico malo. 88
In auaros, vel quibus melior condicio ab extraneis offertur. 89

GVLA.

Gula. 90
Ocni effigies. 91
In parasitos. 92
Paruam culinam duobus ganeonibus non sufficere. 93
Captiuus ob gulam. 94
In garrulum & gulosum. 95
Doctorum agnomina. 96

NATVRA.

Natura. 97
Ars naturam adiuuans. 98
In iuuentam. 99
In quatuor anni tempora. 100

ASTROLOGIA.

Scyphus Nestoris. 101
Quæ supra nos nihil ad nos. 102
In astrologos. 103
Qui alta contemplantur, cadere. 104

AMOR.

Potentissimus affectus, amor. 105
Potentia Amoris. 106
Vis Amoris. 107

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

In studiosũ captũ amore. 108
Ἀντέρως, id est amor virtutis. 109
Ἀντέρως, amor virtutis alium Cupidinem superans. 110
Dulcia quandoque amara fieri. 111
Ferè simile ex Theocrito. 112
In statuam Amoris. 113
In obliuionem patriæ. 114
Sirenes. 115
Senex puellam amans. 116
In colores. 117
FORTVNA.
Virtuti fortuna comes. 118
Fortuna virtutẽ superans. 119
Paupertatẽ summis ingeniis obesse ne prouehantur. 120
In Occasionem. 121
In subitum terrorem. 122
In illaudata laudantes. 123
In momẽtaneam felicitatem. 124
Ex damno alterius, alterius vtilitas. 125
Bonis auspiciis incipiẽdũ. 126
Nihil reliqui. 127
Malè parta, malè dilabuntur. 128
Semper præsto esse infortunia. 129
Remedia in arduo, mala in prono esse. 130
HONOR.
Ex arduis perpetuũ nomẽ. 131
Ex literarum studijs immortalitatem acquiri. 132
Tumulus Io. Galeacij. 133
Optimus ciuis. 134
Strenuorum immortale nomen. 135
Nobiles & generosi. 136
Duodecim certamina Herculis. 137
In nothos. 138
Imparilitas. 139
In desciscentes. 140
Aemulatio impar. 141
Albutij ad Alciatum, &c. 142
PRINCEPS.
Princeps subditorum incolumitatem procurans. 143
In senatũ boni principis. 144
Consiliarij principum. 145
Opulentia tyranni, paupertas subiectorum. 146
Quod non capit CHRISTVS, rapit fiscus. 147
Principis clementia. 148
RESPVBLICA.
Salus publica. 149
Respublica liberata. 150
VITA.
In vitam humanam. 151
Ære quandoque salutem redimendam. 152
MORS.
Cum laruis nõ luctandũ. 153
De morte & amore. 154
In formosam fato præreptã. 155
In mortem præproperam. 156
Terminus. 157
Opulenti hæreditas. 158
AMICITIA.
Amicitia etiam post mortem ducans. 159
Mutuum auxilium. 160
Auxiliũ numquã deficies. 161
Gratiæ. 162
HOSTILITAS.
In detractores. 163

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Inanis impetus. 104
Aliquid mali propter vicinũ malum. 165
In eum qui truculentia suorum perierit. 166
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. 167
A minimis quoque timendum. 168
Obnoxia infirmitas. 169
Vel post mortẽ formidolosi. 170

VINDICTA.

Iusta vindicta. 171
Iusta vltio. 173
Parem delinquentis & suasoris culpam esse. 173
Alius peccat, alius plectitur. 174
Insani gladius. 175

PAX.

Pax. 176
Ex bello pax. 177
Ex pace vbertas. 178

SCIENTIA.

Doctos doctis obloqui nefas esse. 179
Eloquentia fortitudine præstantior. 180
Facundia difficilis. 181
Antiquissima quæque commenticia. 182
Insignia poëtarum. 183
Musicam Diis curæ esse. 184
Litera occidit, spiritus viuificat. 185
Dicta septem sapientum. 186

IGNORANTIA.

Submouendâ ignorantiã. 187
Mentem non formã plus pollere 188
Diues indoctus. 189

MATRIMONIVM.

In fidem vxoriam. 190
Reuerentiam in matrimonio requiri. 191
In fecunditatem sibi ipsi dam nosam. 194
Amor filiorum. 193
Pietas filiorũ in parentes. 194
Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere. 195
In Pudoris statuam. 196
Nupta contagioso. 197

ARBORES.

Cupressus. 198
Quercus. 199
Salix. 200
Abies. 201
Picea. 202
Coronea. 203
Hedera. 204
Ilex. 205
Malus medica. 206
Buxus. 207
Amygdalus. 208
Morus. 209
Laurus. 210
Populus alba. 211

FINIS INDICIS EMBLEMATVM.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

AD ALCIATI EMBLEMATA LAVDATIO, VICE PRÆFATIONIS ad Emblematum explanationem.

Habita Lutetiæ in regia Burgundionum schola, 9. Kalend. Maias, 1576.

TSTI, auditores optimi, non est meæ consuetudinis, quo tempore ad aliquem egregiū scriptorem explicandum aggredior, initio meæ professionis tam anxiè rationem reddere, cui hunc potius quam illum sumam in manus, propterea quòd studiosis omnibus meam industriam & consilium in officio meo persoluendo, reque literaria iuuanda probatum iri confidam: tamen in hoc auctore certè nobili & acuto, sed recenti nimis fortasse, vt mihi obiicitur, causa proponenda est, cur hunc enarrandum publicè, meisque cōmentariis illustrandum instituerim, ne quid à me temerè & inconsultò factum esse videatur. Sunt enim nonnulli, non quidem mali & improbi, neque alieni à literarū meliorū vsu & dignitate, qui dicant me non facere satis constáter, qui nescio quo animo intermissis antiquis auctoribus, & iis à quibus solida puraq; doctrina petitur, mutato priore consilio, ad recentiorē istum diuertā: ac si prisci illi sapientes, & iam longa seculorū diuturnitate probati mihi non satis arridérent. Ego, Auditores, de me nihil possum excellēs aut magnificum polliceri: sed ausim tamen dicere me non ita esse plumbeum, vt pulchrā & vtilem veterum hominū doctrinā tam parui faciam, qui nullis vnquā laboribus & vigiliis pepérci, vt ex eorum quasi pomœriis & fertilibus agris, studiorū aliquem fructū tandem aliquando demeterem. Quia tamē ab ineunte ætate cognitionem rerum & antiquitatis (nedū verborum flosculos, in quibus alij permulti ætatem exigunt) mihi primùm comparandam esse duxi, operæpretium me factuum putaui, si per varias melioris notæ scriptorum areas, libeto & quieto animo exspatiaret: nulloque auctore insalutato, qui aliquid selectioris doctrinæ habere videretur, copiā quandā vberem rerum, quæ cognitione dignissimæ sunt, mihi comparārem, & è meliorum maximeque locupletum, primæque dignitatis hominum Græcorum & Latinorum fonti-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

bus meos hortos irrigarem. In quo negotio conficiendo numquam in animum induxi meum, vt veteres potiùs quàm vetera consectarer, atque ita quorundam religioni me addicerem, vt nullo iudicio in cuiusdam magistri verba iurarem. E multis tamen quosdam delibandos, non omninò deuorandos esse iudicaui, & ex iis ea sublegenda vidi, quæ ad studiorum liberiorem progressum facerent: non modò vt qui lacunas ædium complent, quibus vnum studium est vt ea quæ sunt hiuscula obturent, sed vt locupletes lautique homines, qui cùm habeant quod est satis, & quibus vita ipsa carere tam facilè non potest, abundant etiã innumerabili eaque varia rerũ copia, quippè qui ex magno aceruo quidpiã sumere putẽt esse multò iucundius. Quod cũ dicere apud vos instituo, sciocertè quã facilius sit ea de re initiũ reperire quã exitũ: tamen ne videamur in immensum tela iaculari, & de rebus quæ ad institutum hoc nostrum studium non pertineant, longum & odiosum proœmiũ texere, meam omnem orationem in duo capita conferam: quorum primo, de Alciato quæ dicenda hoc tempore arbitror: altero verò de meo ipsius studio atque consilio pauca dicturus, quæso diligenter attendite. STATIM vbi primùm ex pueris excessit Andreas Alciatus, atque eas disciplinas cœpit imbibere, quibus tenella ætas ad humanitatem solet informari, ad ius ciuile animum applicauit, primùm quidem Mediolani (nam ibi natus est loco nobili, & celebri vrbe & copiosa, doctisque hominibus affluenti) naturæ bonitate celeriter omnibus antecellere ingenij gloria visus est. Erat Italia his temporibus plena liberalium artium, in qua nempè studia omnia, quibus ingenij cultus capitur, mirificè tum colebantur. Itaque cùm Alciati iam fama in aperto esset, ad quamcumque se Academiam nobilem conferre vellet, sic eius aduentus celebrabatur, vt famam ingenij expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus admiratioque superaret. Qua propter hunc magna laude & summa omnium oblectatione apud se doctorem habuere Bononienses, Ferrarienses, Ticinij, eunique amplissimis præmiis donauerunt: & omnes quotquot in Europa de ingeniis aliquid iudicare poterant, cognitione atque hospitio dignum existimarunt. Hac tanta nominis celebritate cum esset etiam exteris notus, patriam primùm sibi charissimam armis & factionibus oppressam ad tempus deserere cogitauit, & Auenione moras trahere maluit: quo loco profitendi munus sibi

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

demandatum, stipendio sexcentorum ornatus, magna sua laude sustinuit. Deinde à Biturigum magistratibus accitus, ipso etiam Rege Christianissimo procurante, secundo quàm eò venerat anno, duplicatum habuit honorarium, & mille ducentis est donatus. Fuit illis temporibus iucundus Antonio à Prato Galliarum Nomophylaci, Ioanni Seluæ principi Senatus amplissimo, multísque legationibus in primis illustri ac nobili: cultus tum à Budæo, tum ab Erasmo, quorum alterum rarissimum Franciæ lumen non iniuriâ possumus appellare: alterũ, literatorum huius temporis in Germania primum adamatus à Bembo, Cardinale doctrinæ laude commendatissimo: cultus denique ab omnibus iis qui virtutem & literarum gloriam adamabant: quos omnes, quamdiu vixit, deuinctos sibi consuetudine tenuit, Sed confecto tam longo itinere à suo tandem Principe reuocatus, (ferè sit enim vt ipsa virtus in proprio & natali solo non nisi serò admodum cognita, ad extremum excipiatur, exceptareficiatur, refecta præmiis exornetur) à suo, inquam, Principe in patriam reuocatus, post ancipites varioſque casus & labores nomine publico exantlatos, in ordinem Senatorum honorificè cooptatus est: quam accessionem, vt ipse affirmabat, ne quidem cogitans, honore omni maximo dignus, impetrauit. Eam verò præstantis ingenij & eruditionis famam permultùm auxit libris editis, quibus & suæ ætatis hominibus & posteris consulere sibi proposuerat. Et quidem intelligebat eos qui verè docti essent, non solùm cùm viui sunt ac præsentes, studiosos discèdi erudire atque docere, sed hoc idem etiam post mortem monumẽtis literarum assequi. In quo suam fidem & studium tam mirificè probauit, vt nullus hodie sit eleganti & polita cognitione tinctus, quin huius ingenium suspiciat. Neque profectò hac parte video, quàm sit æquum opinionem sequi vel M. Antonij Oratoris, aut C. Lucilij, tametsi doctus & vrbanus à M. Tullio nominetur: Alter enim cur suas orationes edi nollet, probabilem rationem reddere solitus, id à se ita fieri dicebat, vt si fortassè quædam minimè aliis placerent, infitiari posset: alter verò, quæ scriberet, neque à doctis, neque ab imperitis legi velle: quod illi melius quàm se, hi autem nihil intelligerent. At qua fronte aliquis nostrum artifici huic tam laborioso succensere ausit, quis candido animo scripta non exceperit, quæ & doctis iucunda, & indoctis profutura sunt? Neque enim existimandum nobis est veriora illa & simpliciora cen-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

senda, quæ viua voce dicuntur, quæque simulari, fingique possunt, quàm quæ omnium subiecta oculis, quasi ad publicum quoddam examen proponuntur. Et hæc quidem, Auditores humaniss. necessariò primùm dicenda videbantur, ne quis fortè putaret, me illotis, quod dicitur, manibus aggredi auctorem velle tam lepidum tàmque tersum & egregiè doctum, eumq; studiosis adolescentibus proponere, nisi iustam aut certè probabilē consilij mei rationem primùm redderem. Occurrunt enim viri non imperiti quidem & ignari rerū, satisne constanter facere videar, qui relictis, aut certè sepositis iis auctoribus, qui prisco & meliore seculo floruerunt, vnum è recentioribus assumam potiùs, & ad eùm explanandū aggrediar, cùm alios penè innumerabiles, eósque maximè quos posteritas communi consensu approbauit, explicare hoc tempore, pro mea consuetudine & ex officio, debeam. Ego verò, AVD. non sum is, qui veteres, vti iam dixi potiùs quàm vetera eáque præclara vnquam probarim: ac si antiquā & recoctā doctrinam, temporum ratione citiùs, quā dignitate & vsu æstimarē. Quis enim tam alienus est à recta ratione & iudicio, qui hominum ætatibus, non autem suo pretio aliquid æstimandū, magníq; ducendum putet? Sed eò prolapsa est hominū inuidentia & cæca opinio, vt noua penè omnia, quamquā sapientum iudicio præstantissima, non modò fastidiant, sed etiam apertè damnent. quod idem suo seculo non temerè videtur ille conquestus:

Esse quid hoc dicam (inquit,) *viuis quòd fama negatur,*
Et sua quòd rarus secula lector amat?
Hi sunt inuidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis.

Quæ quamquam nos interdum moueant, retinenda tamen est cum rectè sentientibus perpetua consensio, vt numquam iniquis imperitorum quorundam opinionibus nos abduci patiamur. Quis enim Ennium vel Pacuuium Virgilio, quis Lucano Andronicum Liuium, quis M. Tullij orationibus omni dicendi lepore ac copia tinctis forenses & horridas actiones M. Catonis senioris anteponat? Equidem scio quàm non facilè se nouitas apud quosdam insinuet, vt honorificum aliquem locum obtineat adeò:

—nos nostráque liuidus odit,
— & nisi quæ terris semota, suísque
Temporibus defuncta videt, fastidit & odit:

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

non quòd rectius in ea re iudicium adhibeat, neque quòd eo modo literarum dignitatem augeri velit, sed quia non nisi æ grè patiatur se vltimo haberi loco, si res in certamen veniat: & industriã excitare se nihilo plus posse speret. At id quàm ab æquo & bono, quàm à recta ratione alienum!

Si enim tam Græcis nouitas inuisa fuisset
Quàm nobis, quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret, tereretque viritim publicus vsus?

Quàm multi multa possint obiicere, vltrò mihi in mentem venit: ex iis enim morosi quidam & tetrici castigatores, quæcumque se vetustate commendant ea penè sola & in primis omni honore habenda putant: nouis auctoritatem omnem fidémque detrahunt. In quo vt sibi mirè placent, ita Plautinam cautionem in pergulis, in conuiuiis, in balneis, penéque dixerim in medio ipso foro personant:

Qui vtuntur, inquiunt illi, *vino vetere, sapientes puto,*
Et qui libenter veteres spectant fabulas:
Antiqua enim opera & verba cum vobis placent,
Aequum placere est antiquas fabulas:
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multò sunt nequiores quàm numi noui.

Agnosco inquam ego Comici verba, teneó mentem, ni fallor: non tamen boni illi viri mihi vnquam persuaserint id in omne scripti genus esse torquendum, quod de solis fabulis Poëta ille perspicuè & apertè pronunciauit. Quibus nimium seueris iudicibus vt non minus grauem quàm argutum opponam testem, Lyricorũ Principẽ Pindarũ, quæso, audiant: αἰνέω παλαιὸν μὲν οἶνον, ἀνθέα δ' ὑμνῶν νεοτέρων. Vinum vetus laudãdũ esse vult, at etiam recentiorũ flores hymnorum suam etiã laudem mereri gratiùm ac verè testatur. Ita quidem doctrinã veterem ac eruditam nullus non laudat: quis tamen floridas, vt ita dicã, recentium quorundam hominũ scriptiones, & quasi tenellas nouásque Musarum corollas labore ac studio concinnatas non aliquo putabit honore dignas, non etiam debita sua laude ornandas existimabit? Vultis itaque vno verbo dicã quid sentio, Auditores, non possum faciliùs quàm Plinij iunioris arguta sanè & opportuna sententia: Cum ex iis qui mirer antiquos, inquit ille; non tamen ita vt ingenia nostrorũ temporum despiciam, neque enim in gignẽdis optimis lassa est & quasi effeta natura. Sit ergo recẽs Alciatus, dũ tamen antiquã eius doctrinam esse constet. Quid enim excellentem illam,

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

& eruditorum omnium calculis probatam prudentiam Iuris, quid eloquentiam, qua aliis præstitit, in medium adducam? Sic enim iam olim nō temerè didicimus hanc pulcherrimam Iuris dicundi facultatem reuera πολυμαθίαν esse, & multiplicem atque vberem rerum optimarum pæneque innumerabilium cognitionem, veram profectò, & in actione positam, nō vmbratilem quandam & in puluere latentem decertationem, sed in omnium oculis ac luce positam sapientiam. Quid loquar de Alciati admirabili dicendi peritia, déque literariis monumētis ab eo editis, quæ omnia non augeri verbis, nedum illustrari posse certò scio? Quanquam enim quidā è veteribus eleganter & acutè dixerit, facillimum esse laudare solē, cùm vbique præsto & semper esse possint laudationum argumenta pēne innumerabilia: Ita cùm difficile non sit hominem commendare, in quo tot egregiæ animi dotes eluceāt: mihi tamen verendū est, ne quis obiiciat illud olim à Phauorino nobili philosopho vsurpatum, Vituperari satius esse, quàm remissè laudari. Adde quòd si mihi aliquando statuendū esset, vt Alciatum quadam insigni meritáque laudatione exornarem, putarem equidem non alio eloquendi genere mihi opus esse, quàm eo quo celebritatem nominis Alciatus est cōsecutus: vt qui olim ad laudandum commodè Pindarū, non alia quàm Pindari lyra sibi opus esse cēsebat. Quamobrē si certò teneam, numquam, aut raro admodū, parem gloriam esse in dicente vel scribente, atque in eo cuius laudes oratione celebrantur: tamen rei difficultate nullo modo deterritus, non possum quin pro ingenij mei tenuitate Alciatum commendem: quod ipsum tamē cùm pro tantilla mea facultate vix consequor, vt certè cuperem, huius meæ vocis testes aduocabo potentissimas & nobilissimas in Europa gentes, à quibus raram & exactam Doctoris huius ornatissimi eruditionem probatam fuisse à patribus accepimus. Primùm, testis est Italia, bonorum ingeniorū parens, quæ hunc Ferrariæ, Bononiæ, Ticini, summa omnium admiratione de suggestu fulminantem, ius ciuile magno applausu parique auditorum concursu & frequentia docentem audiuit: Testis Gallia, quæ cum Biturigibus per quinquennium aluit regiis allectum stipendiis: Testis Germania, quæ præ cæteris semper industrios & sollertes homines habuit: quorum opera factū, vt literarum cultus & exercitatio, prīdē extincta Gothorum incursionibus, cœperit hac tandem mundi senectute reuiuiscere. Testes exteræ nationes omnes, in

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

quibus tamen est aliqua humanitas atque institutio liberalis: quæ omnes vno ore, vnoque consensu Alciatum excipiunt: ambabus, quod aiunt vlnis amplexantur, adamant, exornant. Et certè ea fuit egregij hominis suadela, vt etiam populos immanitate barbaros, multitudine innumerabiles, sic etiam exteros absentes demulserit, vt mirer hoc penè vno Italo iuris studium fuisse diuinitùs excitatũ. Quæ cùm dico, non est quod vestrum quispiam expectet à me, vt nobiles huius postræ ætatis Iuris doctores inter se conferam: neque enim id meum est: & quamquam mihi permissum ac concessum esse videretur, tamen scio in primis id & permolestum & odiosum illis, qui sese postponi aliis non tam facilè ferunt, quique vel ingenio, quod ait ille, cedere nolunt. in quo si putarem eos ne verbo quidem mihi fore molestos tamen vt verè & ingenuè fatear,

non meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.

Sed quid immoror in iis quæ omnibus eruditis hominibus probata esse confido? Enimuerò, Auditores, non est mihi animus calculum adiicere meũ ad eas disputationes, quas magna sua laude scripsit Alciatus ad Ius illustrandum: de Emblematum libello nunc tẽporis habeo dicere: de eo inquam libello, qui, vt vident omnes, perexiguus est, si molem scripti consideremus: at magnus certè & locuples & ornatus, si pretium, si dignitatem, si officinã rerum omnium selectissimarum, quæque studio & cognitione omninò dignæ sunt, egregiè instructam, si vt vno dicam verbo, bonorũ mare aduertamus. Ausim equidem affirmare, nihil omninò esse quod Philologi alioqui morosi in eo desiderent sunt enim non pauci, qui longiores verborum ambitus, qui prodigiosas, vt sic dicam, foliorũ & paginarum amplitudines, qui prolixam in doctrina farraginem non temerè fastidiant. Quis enim tam patienti animo tam librorum molem euoluerit? an tantum nobis relictum est temporis, an otij, an vitæ denique, quam tamen breuissimã esse datam nemo non conqueritur, vt ad alia etiam præclara, & in quibus plus vtilitatis esse intelligimus, non primo quoque tempore properemus? Rectè Callimachus ille Grammaticus & iure quidem dicebat, magnum librum, magnũ esse malum: vt intelligamus homines insigni reuera magnoque damno mulctari, quibus libri tã multi atque ampli euoluendi proponuntur. At vt permulti sunt qui prolixitatẽ aucu-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

sentur, sic profectò alij quidam nominari hoc loco possunt non illiterati, non inertes, neque postremo in numero ponendi, qui similitudinem, satietatis matrem, vt cramben bis malè recoctam planè refugiant. Quid enim de iis loquar, qui ægrè admodum ferunt sibi quasi onus quoddam grauissimum impositum humeris, vt è multis multa conquirant, & non nisi labore indefesso molestoque studia persequantur? Sunt etiam permulti auctores qui manibus teruntur, in quibus singulis non nisi fortasse singulas virtutes reperire est: adeò nihil ab omni parte beatum, aut omnibus absolutum perfectumque numeris reperiri à nobis potest. Scio alios quosdam doctos & vtiles esse libros, è quibus res memoria dignas exprimimus: alios qui verborum puritatem & elegantiam doceant: alios denique qui nonnumquam vtile dulci permisceant. Nihil dico de iis qui nihil nisi spinas habēt, aut iis qui propter obscurum dicendi genus, aut inspersas opiniones erroneas pium & cordatum lectorem sæpenumerò à legēdo reuocant. Quis verò in hac Emblematū officina, & quasi locuplete rerum optimarum penū breuitatem non laudet? quis varietatē rerum iucundissimam, & exactam pulcramque copiam nō amplexetur? quis multiplicem vnius libelluli thesaurum exigua mole cōprehensum non putabit excolendum, & nocturna diurnaque manu versandū? Vt enim de prima illa virtute, qua breuis est, primo loco: certè Homerus ingeniorū vertex, quos egregios & sapientes viros effingit, eosdem etiam in dicendo parcos esse dicit: quantumque mea mens diuturna lectione repetere potest, & veterem historiam recordari, non ægrè reperio, quādiu manserunt incorrupti hominum mores, sermonem fuisse parcissimum & breuissimum. Quod iis perspicere facillimum erit, qui priorum temporum auctores cum iis qui posteri successerunt, vnà conferre volent: vt Orpheum, Linum, & alios cum Homero, cum Hesiodo: Socratem, Platonem cum Chrysippo: cum Galeno Hippocratem. Veterum enim sapientum fuere sententiæ perbreues, quasi decreta quædam & placita, vt illa celebrata omnibus Pythagoræ symbola, Socratis, & aliorum quorundam sapienter & argutè, doctè grauiterque responsa quæ hodie circumferuntur, quibus quid eruditius, quid neruosius, quid admirabilius? Nihil dico de Solonis legibus Athenienſium, Lycurgi Spartanorum: nihil de duodecim Tabulis, quibus mira breuitate contractis tam diu Romani vsi sunt, vt non videam quid amplius posteris accesse-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

rit, cum Philosophia primùm loquax esse cœpit: vt adrem Poëtæ illud hoc loco exclamare lubeat,

laudato ingentia rura, Exiguum colito,

Prætermiseram Epictetum, in quem permulta confertur laus, quòd duobus verbis ἀνέχου καὶ ἀπέχου vniuersam Philosophiam complexus est. Quod tamen ita nolim seuerè accipi, vt omninò exulare velim dicendi copiam, non vtilem modò, sed etiam necessariam: at vt vestrûm quisque intelligat Alciatum sua illa breuitate concinnum & gratum omnibus non iniuria videri. Iam verò quis breuem illam & argutam priscæ doctrinæ syluam non pluris habendam ducet, quàm immanes scriptorum quorundam paginas, quæ mihi perinde videntur ac cibi nescio qui, ex quibus alimenti minimum, reliquiarum multò plus, vt in cochleis & testudinum genere capitur? Sed pergamus quæso ad varietatem illam qua se commendat, qua in deliciis habetur, qua studiosos pascit animos, qua eruditam cogitationem suspensam tenet. Quod cùm meditor vnà mecum, existimo eos ineptos esse minimeque diligentes, qui semper idem aut legunt, idemque semper canunt, neque varietate rerum, quam nobis natura ipsa commendauit, ingenium perpoliunt. Quid enim moret Senecæ, acuti hominis, vitæ tamen instituto planè Stoici, monitum consiliumque grauissimum, quo non obscurè variam lectionem, vt alienam à studiis insectatur? Reuera hic magni nominis Philosophus non sine iudicio videtur suam ea de re sententiam dixisse: sed nos naturæ certissimum quoddam præscriptum sequimur, eique paremus: quo nomine nullus est, opinor, qui nobis molestus esse debeat. Nam quocumque oculorũ aciem flectamus, quamcunque in partem, sese mens humana recipiat, multiplex & varium non tam numero, quàm infinitate distinctum deprehendemus. Plantarum enim, florum, herbarũm magna eaque admirabilis est in omni genere varietas: tam diuersa animalium facies, ea colorum certè innumerabilium distinctio, imò verò terram ipsam videmus hac parte montibus eminentem, illa vallibus lacunosam, fontium quadam perennitate, fluminum, lacuum, vastoque Oceano irriguam: & certè à terra secretam, vt ipsa sui maximum omnibus vbique spectaculum præbere videatur. Cuius naturæ tam sapientis & prouidæ solertiam, homines ingenio maximè, & arte feliciter æmulati sunt, iis præcipuè rebus quæ literarum monumentis continentur, etenim rectissimè putarũt ingenium humanum non

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

esse ita sterilé & infecundum, & quasi cancellis circumclusum, vt sua vi non continere posset ea omnia, quæ abundans & opulenta natura educere voluisset. Ne tamen vos morer pluribus, Auditores, si conferre libeat hunc tantillum libellum cum aliis longè plurimis: & si maturè iudicium adhibere par sit; quis non capietur admiratione, vbi obseruarit in eo vno innumerabiles opes contineri, quæ non nisi magna difficultate summoque studio in permultis aliis commodè obseruari possint? Vt enim id aliqua parte reuocem quasi ad calculos, in Alciato puram, tersam, & antiquam dictionem nullus, vt opinor, desiderabit: acumen logicum non abest à præclara illa fabrica & inuentione rerum tam multarum: non iudicium & ordo, quo res tam variæ colligerentur: non historia rerum permultarum: non philosophia morum & naturæ, quæ tota in omnibus Emblematis occupatur: vt quemadmodum in Homero plerique veterum dixerunt esse disciplinarum omnium officinam quandam locupletem: ita in Alciatum liberrimè concurrunt, quæ hominis eruditi & ingenioſi laudatam aliquam ideam possint effingere. Quæ certè omnia non ideò à me dicuntur, vt aliquis vestrûm putet me tam libera & aperta laudatione meos quaslescunque in hunc authorem labores venditare cupere: quod profectò quàm alienũ sit à meo sensu, facilè quiuis intelliget, si verecundũ animum meum, si meę vitæ rationẽ, si minimum peneque nullum studiorũ progressum viderit, neque verò issum qui Alciari, viri certè maximi, dignitatem raramque doctrinam cum mea tenuitate conferre audeam. Ille enim vir πολύϊστωρ καὶ πολυμαθὴς iocando liberè, relaxandoque animum, Emblemata omni sale & lepore Attico tincta effudit: nos industria, studio, cogitatione, sensu denique omni nullum non lapidem mouemus, vt si pro dignitate non possumus ad vmbilicum perducere quæ cogitamus, saltem tamen admiratione quadam capti, coniectanea nostra qualiacumque potiùs, quàm seriæ doctrinæ fructum aliquem proponamus. Ille, vti se res offerebat (quando maximè à Iuris professione honestam & liberam cessationem impetrabat) in medio suo otio negotium literarium consectatus, rem quidẽ pulcerrimam, dignamque omni regiò apparatu, eruditorum hominum oculis spectãdam proposuit: ego verò, vt libelli huius gustum aliquem meo arbitratu perciperem, innumerabiles penè auctores Græcos & Latinos aliqua, quod certè audeo

©Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

dicere, diligentia & voluptate animi deuoraui, eamque continuam operam in perquirendo fixi atque locaui, vt qui Sisyphus versat saxum, sudans nitendo, sed nescio tamen an hilum profecerim. Et hæc mea certè mens, ea cogitatio, id iudicium, Auditores, vt cùm ea de re apud vos tam liberè verba faciam, possim adolescentiæ lapsum deprecari, fareor enim nescio quo ætatis feruore ante annos septem contulisse & sublegisse me in libelli quandam formam aliquas minutias; quas cùm amicis aliquot meis ostendissem, mihi auctores fuerunt, vt de iis edendis tum primùm cogitarem, & in publicam edi lucem paterer. Id certè, ne quid ego dissimulem, mihi tum valde placuit, vt qui meorum studiorum aliquod vel minimum specimen non ægrè ferrem studiosis esse consecratum: ad eamque rem citiùs quàm licebat, neque tam maturè, vt oportebat, ad Christophorum Plantinum, ciuem Antuerpiensem; regium typographum, scripserunt amici meo nomine, vt quemadmodum is ipse mihi coràm pro sua facilitate primùm hîc Lutetiæ pollicitus erat: deinde per literas idem non inuitus confirmarat, libellus prelo committeretur: quod ramen, vbi exemplar ad eum misissem, penè omninò αὐτόχειρον, & reuera κακόχειρον, diuturna & molesta negotiorum mole auocatus, tam citò præstare non potuit, vt ipse constituerat. Sed ea tandem edita scholia, immatura penè omninò, neque digna satis quæ hoc tempore, tam eruditis hominibus abundanti, lucem ferrent: tamen excepta cum applausu à studiosis, mihi animos admouerunt, vt quæ inculta parumque terſa esse scirem, sumpto quodam otio libero corrigerem. Meæ itaque partes sunt, vt cùm mihi tam gratos eruditorum hominum animos expertus sim, qui pro eo labore, alioqui tenui, gratias mihi non semel habuerunt, de castiganda illa editione cogitem: tum vt respondeam hominum de me bene meritorum expectationi, tum vt adolescentum studia quacumque tandem ratione iuuare pergam. Quod negotium citiùs confeciſſem, & alacri studio maturaſſem, niſi professionis meæ continua cura & laboriosa contentio, in qua cessatori esse non licet, me penè omninò à subsecciuis studiis abstraxisset: niſi inquam me totò iam sexennio exercuisset. Neque verò tam facile est ei qui nostræ huius professionis munus sustineat, animum ad res tam varias & multiplices applicare, quem certè magnum & arduum

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

laborem si qui tam facilem esse putant, ve hementer admodum errant. Nullius enim planè animus est vel adeò rectè à natura informatus, vt hoc quicquid est quod facere debemus ex officio, qui non modò agendo, verùm etiam cogitando possit sustinere. An vos aliam caussam esse vllam putatis, cur in tanto honore quo maximè artes aluntur, tam pauci reperti sunt hactenus, qui in hac profitendi laboriosa contentione pro dignitate versati sint? Non est longè repetenda ratio: sunt enim omittendæ voluptates, prætermittenda studia delectationis: ludus, iocus, conuiuia, cõfabulationes omnium penè familiarium deserendæ, quæ res vt plurimùm ardua & difficilis, in hoc genere homines à labore honestoque conatu studiorum humanitatis auocat, & interdũ omninò abstrahit. Non longè abiero, dicamque hoc tempore quod tacitus nullo modo prætermittere possum: nostra hæc professio longè grauior est, magisque seria, quàm suspicari vnquam aut percipere possunt qui dolium hoc numquam volurarunt. Nulla siquidem ars est digna hominis liberaliter educati studio, cuius nõ aliqua cognitione opporteat tinctũ eum esse, qui munus hoc aliqua laude & hominum approbatione sustinere meditetur. In quo ego docendi munere obeundo quantò magis in dies prouehor, tantò etiam magis intelligo quàm absim à perfectione summorum operum, huiusq; professionis dignitate: ve quamquam videar pleriſque nunc extra laboris aleam positus aliqua mea industria & exercitatione, imò verò hominũ eruditorum approbatione; tamẽ haud dubiè fateri cogar, me fundamenta quæ cogito, nondum bene iecisse. Et hæc quidem quamquam verissima esse constet, scio tamen quàm imperitis & parùm cautis adolescentibus arrideant exoterica potiùs quàm acroamatica: quàm placeant, non sollertes & industrij, non laborioſi & ingenui doctores, sed clamoſi quidam & importuni ardeliones, vt etiam sumorum venditores, qui audacia quadam impudenti & intolerabili, iuuentutem sibi deuinciunt, eoque nomine literarum gloriam insigni quodam fastu complere non verentur. Quid enim nos, nos inquam laborioſi & industrij, non vbicumque fæci scholasticæ probamur? quia fastum omnem præcludimus: quia malumus studere vtilitati audientium quàm voluntati: non pendemus ab aura populari: huic multorum capitum belluæ non obsequimur, & hinc illæ lacrymæ, Auditores, vt nemini mirum sit, cùm etiam Iupiter ipse, vt est in adagio vetere, ne quidem placere omnibus possit.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

possit. Sed vna tamen optimè factorum conscientia, & doctorum quorundam hominum de nostris studiis grauissimo iudicio sustentamur atque animum colligimus: quamquam nihil sit quod me pœnitere debeat, vt eorum hominum qui ab euētu metiuntur omnia, fortunam incusare velim. Licet enim minimè gloriari possim, vt ille cui mille Siculis errabāt in montibus agnæ: neque cantare audeam quæ

— solstus si quando armenta vocaret
Amphion Dircæus in Actæo Aracinthoi

tamen mea ipse sorte contentus, si fas est, si licet, Auditores, dicam ingenuè:

Non sum adeò informis: nuper me in littore vidi,
Cùm placidum ventis staret mare, numquam ego Daphnim
Cantando metuam, si numquam fallit imago.

Sed iam nimis multa de me: in qua nimirum commemoratione vereor ne quis existimet me meas merces alienis nominibus velle carius vendere, quod si facio, mei planè sum immemor, vt qui nasutis hominibus me ridendum propinem. At ne patiar vos hinc non satiatos discedere, néve aberrem à scopo, quem mihi primùm proposueram, vtque vno quasi fasce complectar quæ hactenus à me dicta sunt, quæso, studiosi Adolescentes (vos enim iam alloquor, in quorum gratiam nostri hi labores instituti sunt) quæso inquam, nostri huius auctoris antiquam doctrinam diligenter obseruemus & exosculemur: peritiam iuris admiremur: eloquentiam consectemur: succinctum dicendi genus eodem cum doctis hominibus consensu approbemus: varietatem certè gratissimam iucundissimámque venemur: cuius singulas easque admirabiles virtutes si penitius intuemur, thesaurum habemus nullo auro nulliſque gēmis conferendū: multóque magis admirabilem, si eius vnius selectissimas doctrinæ gemmas cum aliorum vel certè permultorum flosculis comparemus. In quo Emblematum libello mea qualicumque commentatione illustrando, non puto me o mutinò malè bonas horas collocasse: quamquam id dictum nolim, vt cornicibus, quod aiunt, configam oculos, aut me apud vos efferam impensiùs, quod neque vestra de me expectatio, neque meus pudor vnquā pateretur: Sed hoc vnum contendo: excusetur quæso (id enim mihi non semel deprecandum) excusetur inquam nimius adolescentiæ meæ feruor, qui libellum quasi è nido implumem; vt ita loquar, & vt immaturum fetum emitti permiserim: excusetur denique nimia

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

fortasse tarditas, quæ effecit vt nondum satis mihi facere potuerim, neque supremam admouere manum in eo diligenter emendando, eò quòd continuum mearum prælectionum pensum ab eo quod tamdiu mihi proposueram, me diutius auocarit. Sic enim mihi firmo quodam animi proposito statui, vt quamdiu mihi liberè ac quietè versari hac in Academia licuerit, efficiam vt qui eruditis hominibus rationem mei otij constare velim. Quid enim verear apud vos meas hîc fateri delicias? ADOLESCENTES optimi,

Musæ nostræ amor Permessides.

in quarum stadio quamquam molesto & ærumnarum pleno, honesto tamen & laudabili, sic me contineo, singulari Dei beneficio, vt nullus vnquam fuerit adolescens, qui me toto iam sexennio profitentem de suggestu audierit, cui tamen modestia commendata sit, cui honesti cultus, cui denique humanitatis literæ, qui idem mihi ex animo non fuerit obsecutus. Nihil moror aliorum studia & labores certè multos sollicitudinum plenos, per me licet, oblectentur alij cæcis quibusdam cupiditatibus: alij fori iurgia consectentur: hi rei militari, aut mercaturæ faciundæ totos sese dedant: alij lucris inhient, & opima sacerdotia vel prece vel pretio, si possint, aucupari non desinant:

Me verò primùm dulces ante omnia Musæ,
Quarum sacra fero ardenti perculsus amore,
Accipiant, calique vias & sidera monstrent.

DIXI.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

INDEX RERVM ET VERBORVM QVÆ HIS COMMENTARIIS CONTINENTVR.

Abdomen 308
Abies apta fretis 641
Abstemius 105
Abstinentia. 148. amuneribus capiendis 138
Abstinentiæ officia 148
Achelöi cornu 398
Achillis scutum ad sepulchrum Aiacis delatum 126
de Achillis armis contentio 127
Achillis arma malè Vlyssi adiudicata 556
Achilles vt tractaris Hectora cadauer 603
Achillis sepulcrum 449
Achiui 547
Acteon in cerumn mutatus 199
Actæones venatores 199
Adonis ab apro interemptus 268
Adonis lactucæ foliis occultatus 267
Adorea quid 623
Aduersas res statim accedere, tardè recedere 436
Adulator vt Chamæleon 203
Adulatorum mores. 268. & seq.
Ægyptiorum ἱερογλυφικὸς 29
Ægyptij quid per leonē designabant 77. quid per serpentem 22
Aello harpyia 142.
Ælurifeminæ sálacitas 273.
Æneæ pietas 622.
Ænigmatum lex 5. & 68
Ænigma de testudine 625.
Æschylus bibax 104
Æsculapius cur Deus habitus 493
sub formâ serpentis cultus ibid.
Ætates tres 606
Æthiops non albescit 217
Æthiopem dealbare ibid.
Affectus moderandi 207
Affectus sedati in iudicibus 481
A fronte & à tergo 90
Agamemnon 189
Ambitiosus 214
eius clypei symbolum 216
Agathocles peripateticus arrogans 244
Agentes & consentientes pari pœna puniendi 550
Agesilai cordatum consilium 61
Aglaia 522
Aiacis & Vlyssis contentio 126
Aidcis insania 555
Aiacis tumulus 188
Aiax qualis apud Homerū 424
Aiax se interfecit 556
Alauda in gramine nidificat 119.
Alboris significationes 392
Albutius iuris consultus 474
Albutij ad Aciatum ibid.
Alcæa, cauda leonis 227.
Alce fera septentrionalis 30
Alciati symbolum. 398. Epigramma in detractorem 470. in pedotribas 525
Alciati laus in aliena patria 474.
eius Emblemata philologis omnibus probata *13.
Alciatæ gentis insignia 30.
Alciatus i° ciuile professus in Gallia. 28. quid responderit sciscitanti

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

tantibus quæ methodo in studiorum cursu esset vtendum 85
Alcibiades assentator 203
Alcimenes auceps 340
Alcyonis solertia 567. in nidificando ibid.
Aleæ ludo vita hominis comparata 433
Aleuadæ Thessali 151
ALEXAND. Magno acceptum emblema 31. pellæus iuuenis 31
eius præclarus ortus 24
mater Olympias 22
filius Iouis Ammonis ibid.
eius apohpthegma 33
summa celeritas in bellis 31
Pyratæ ad Alex. responsũ 162
insatiabilis 210
iræ deditus: nam ira percitus amicum interfecit 226
Alius peccat, alius plectitur 516
Amabiles post mortem 542
Amaltheæ cornu 398
historia ibid.
quid per Amaltheæ cornu intelligendum 396
Amantes buxo similes 649
Amantes cur palleant ibid.
Amaranthus 450
tumulis appositus ibid.
Amasidis fatum 163
Amator, vt aries stolidum animal 258
Amatores meretricum 258
Amatores nullum periculum detrectant 347
Ambages 133
Amens 65
Amicorum duo genera 378
Amici qui deligendi 515
Amici veri typus 520
Ἀμνηστίας lex 448
Amor affectus potentissimus 342
Amor in gemma sculptus 343
Amor leonum domitor ibid.
Amor, rosæ similis 346
Amor nudus, ridens, nullis armis instructus 347
Amori fax tributa 347
Amoris potentia 346
Amoris vis 349
Amor πανδαμάτωρ omnia domat 347
fulmine superior 348
Amor ignis ibid.
Amore captus studiosus 350
Amore non capi Musas quid 315
Amor sine arcu & telis 355
Amores duo ibid.
Amor duplex quid aliis sign. 355
Amoris honesti agalma 355
Amoris cælestis effecta 356
Amor turpis vt pellatur 358
Amoris natura 363
Amoris mel & fel ibid.
Amor γλυκύπικρος 364
Amoris statua 367
Amor aliger 350
Amor cur nudus 370
puer, ibid. inconstans 372
pharetratus & sagittifer, alatus, 374. pennatus. 373. cæcus 368
Τυφλὸς καὶ τυφλοποιὸς, igneus ibidem.
Amoris scutum & symbolum ibidem.
Amorem tribus rebus induci 383
Amoris vulnera ex oculis ibid.
ad Amorem inflammant verba & cantus 385
Amoris antidotum ibid.
Amor castus & pudicus 56
Amor laqueos vndique tendit ib.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Amor sui pessimus 240
in Amãdo delectus et cõsiliũ 260
in Amorem turpem amuletum siue remedium efficax 270
Amor vt inhiberi et sopiri possit, 270. quomodo ab amore superetur 358
ab Amore turpi quomodo cauendum 260
plus amore quàm vi effici 349
Amphisbænæ serpentes 25
Amuletum in obtrectationẽ 528
Amygdalus 651
Ἀναισθησία & sensuum vacuitas 258
Anas prodit anates 196
Anchora quid 477
Anchora delphino iuncta ibid.
Anchora Thalassiarchi Gallici ib.
Ἀνέχου καὶ ἀπέχου 147
Angerona, silentij Dea 66
Angli diuinatoris vana prædictio 338
Anguilla lubrica 98
Anguillas qui dicãtur captare 297
in aqua turbida piscari ibid.
Anguis quid significabat 23
sinuosus 24
Anguis Ambrosianus Mediolani 494
Animalium genera 319
quorundam solertia 119
Animi contemplatio quæ 36
Animi amor Diis gratus ibid.
Animi puritas Deo gratissima 38
Anim' an ĩ cerebro an in corde 318
Animus ab externis minimè pendens 158
Animus vt auriga 207
Animi sedes 318
Anni quatuor tempora 326
Ἀντέρως, amor virtutis 355
Anteuorta et Postuorta 91
Ἀντιάνειρα, virago 72
Antiochi Soteris in Galatas stratagema 413
Ἀντιπελαργία 135
Antiquissima quæque commenticia 581
M. Antonij facinus 228
Antonius tyrannus et pestis suæ patriæ 131
Aper Erymantheus 461
Apes citiùs pungũt nefanda pollutos libidine 364
Apirius gulosus 304
Apollo & Bacchus cur iisdem aris iuncti 324
Apum natura 490
Aqua 585
Aquæ vitreæ 298
Aqualis & malluuium 138
Aquilæ cognomen habuit Pyrrhus 146
Aquila, auium regina et Iouis ministra 38
Aquila in nubibus 468
fortitudinis nota 146
pro stemmate Imperatoris 144
insigne Romanorum 146
Aquilæ omen 147
præstantia 146
Aquilæ sacræ aues quibus 146
Aquilæ & scarabei dissidium 539
Aquilino naso homines 146
Arabum assentatio 203
Arbor quid 585
Arbustum vnum non alit duos erithacos 310
Arcades lunam primi obseruarunt 453
Archilochus poëta maledicus 197
Arcula Gratiarum inanis 523
Ardea 287

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Ardeliones 285
Ardelionum studia taxantur ib. & 286
Ardeola stellaris 287
Ariadne à Theseo relicta, à Bacchо rapta 110
Aries vir gregis 259
Aries in aureo vellere 609
Arion citharœdus à delphino seruatus 301
Aristides iustus 223
Aristippi cautio 499
Aristomenes Messenius 145
Aristotelis φιλαυτία 245
ingratus in Platonem 229
Arrogantes 244
Ars naturam adiuuans 320
Ars sua cuique pro viatico ibid. & 321
Arum genitale 268
Asini encomium per Cornelium Agrippam 50
Asinus portans mysteria 48
Asinus quid in Hieroglyph. 49
Assentationis malum 243
Astrologi iudiciarij 340
in Astrologos 338
Astrologorũ error & cæcitas 337
Astydamas histro 244
de Ata & Litis Ponti Heraclidis allegoria 437
Ate Homerica 436
Athenarum laus 43
Athenæ doctæ 42
Athenæ sub Minervæ tutela 94
Athenæ vnde nomiñatæ 93
Athenienses αὐτόχθονες 453
Athenienſium insigne, cicada ib.
bella periculosa 564
Athei 41
Ἀθέων hominum vituperatio ib.
Atyla 428
Auaritia summum malum 301
Auaritiæ quanta pernicies 301
Auarus Tantalus ibid.
Auari conditio 289
Auari asino comparati 291
in Auaros 291. 298
Auarorum principum commentum 488
Audentes quid supra vires 214
Augiæ purgatio 462
Augustinus Niphus senex philosophus 352
Augusti Cæsaris dictum 96
Augusti mater Actia quid somniarit 24
Auium industria naturalis 118
Aulicorũ seruitus miserrima 294
Aurata piscis 341
Auxilium mutuum 516
Auxilium numquam deficiens 519

B

de BACCHI ortu fabula ad quid 114
Bacchi statua 109
Bacchi nuda simulacra cur 113
Bacchi nutrices Nymphæ ibid.
Bacchi mater Semele ib.
Bacchus & Pallas cur Ioue patre nati. 103. cur eadem ara locantur 103
Bacchus pater vnde dictus 105
Bacchus Bromius dictus 107
Bacchus cur iuuenis 110
cur ei adiunctũ tympanum ib.
nudus, cornutus, rubeus, igneus 111. 112
Bacchus insutus femori patris quid ibid.
Bacchus liber pater 109
Bacchus Lyæus. 159

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Bacchus λυσοφόρος 644
Bacchus Nymphis temperandus 113
Bacchylides lyricus 562
Baculus quid 398
Barbam vellere 504
Barrus & barrire 415
Bartholomæus Aanius, vir eruditus picta poëseos auctor 595
Battiades Callimachus 295
Bella Principium Christianorum quam peruersa 420
Bellaria 156
Bellerophon 74
vnde dictus 75
Belli comes festinatio 31
Belli Troiani augurium 439
Bellorum suasores 551
Ex bello pax 561
Bellum ciuile 165
nihil exitiosius 421
Bellum non facilè suscipiendum 564
quando bellum suscipiendũ 565
in Bellis suscipiendis quanta debeat esse cautio 564
Beneuolentia ciuium firmissima custodia 60. & 61
Biantis apophthegma 158
Bias 600
Bilem euomere 526
Bilis duplex 227
Bis dat qui cìtò dat 524
Bis pueri senes 387
Biturigum insigne verues 29
in Biturigum Academia professus est Alciatus 29
Biturix Galliæ ciuitas 29
Boni euentus simulachrum 182
Boni piiq; Imperatores 492
Bonis auspiciis incipiendum 423
Bos, animal ad laborem natũ 396
Botrus, βοτρυς 107
Βουκέφων & δικέφως Bacchus 111
Boues Lucæ 415
Bromius Bacchus 107
M. Bruti numisma 495
Brutus & Cassius 399
Brutus seipsum occidit 400
Bustum 146
Buxus 649
Byrrhus giluus 394

C

CACHINNVS 497
Cadmi historia 594
Cadmus dentes draconis vt seminarit ibid.
Caduceus 396
Caduceus Mercurij 397
Caduceo implicati serpentes 398
Cæcus claudum humeris gestat 517
Cæcitas animi maxima 242
Cæsaris interfectores 127
Cæsar occisus à Bruto ibid.
Cæsar imitatus Alexandrum 31
Cæsar occisus in senatu 130
Cæsaris Borgiæ insolentia 185
Καίσης recaluaster 409
Calais & Zetes Argonautæ 134
Calchas augur præstãtissimus 439
Callimachus poëta 296
Cancri fluuiales 308
Canis quid in Hieroglyph. 529
Canis fidei nota 612
Canis ad lunam allatrans 527
Canis orbem lunæ conspiciẽs quid 528
Canis pro inuido 529
Capra lupri oatulum lactans 228
Capra meretricem significat 284
Capra Scyria 469
Captatores sæpe ipsi capiũtur 548

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Caput egregium, sed cerebrum non habens 607
Cardamus noxius vicinis herbis 515
Carneadis apophthegma 152
Caroli Burgundiæ ducis factũ 211
Caroli Quinti Imper. symbolum, VLTERIVS 183
Carolus magnus vt factus Augustus 162
Carpere facilius quã imitari 528
Carnaialus in Erasmum 511
Cassius lumine 547
Castor & Pollux 177
Castor & Pol. quid allegorice 176
Castor siue fiber sibi testes abscindit 499
Castoris seu fibri solertia 499
Catonis pertinax animus improbatur 402
Canea quid 557
Caussa occulta 187
Causse rerum multæ hominibus incognitæ 543
Cecrops Διφυὴς *cur dictus biformis* 40 ibid.
Cecrops idolatriæ inuentor 42
Cecrops rex Atticæ 42
Celæno harpyia 142
Celeritas nimia fugienda 95
Celeritatis & diligentiæ laus 32
Centauri qui 485
Cerberus triceps 462
Cerua æripes 461
Ceuere verbum obscenum 287
Chærephon appellatus Vespertilio & Noctua cur 220
Chamæleon 203
Chamæleontis natura ibid.
Charites vnde dictæ 522
nudæ, virgines, iunctæ pedibus habent alata talaria, vnam
duæ aliæ conspiciunt 522
cur filiæ Iouis & Eurinomes ib.
Chilon 413. 599
Chimæra victa à Bellerophõte 75
Chimæra quale monstrum & quid 75
Chimæra cur triformis 75
Chiron Centaurus Achillis institutor 483
Chironis natura ferina quid 484
Chœnices non infidendũ quid 279
CHONRADVS *Peutinger Augustanus, eiusque laus* 16
Christianorum Principũ vitiis auctum est Turcicum imperiũ 421
Cicadæ nobilitatis Atheniensium insigne 453
Cicada garrula 526
Cicadam ala corripere 527
Cicero ab amicis ad secundas nuptias sollicitatus philosophiæ & amori simul operam se dare non posse dixit 352
Cicero sua emendare veritus non * *est* 12. *si qui dies ad rusticandum darẽtur, ad eorũ numerum accõmodabat quæ scribebat* 45
Cicero à M. Antonio interfectus 131
Princeps eloquentiæ 131
Φίλαυτος ibid.
Ciceronis versus à multis reprehensus 578
Ciceronis infelix cõtentio in Antonium 482
Ciceronis dissimulatio post ciuile bellũ Pompeianũ laudatur 401
Ciconiæ nidus, eius pietas 134
effigies in sceptris 136
Circe venefica & meretrix 264
Circe filia Solis 265
eius fabulæ quid significẽt ibid.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cissus, bistrio Bacchi 644
Cuncti bello nihil exitiosius 421
Classicum belli 552
Clauum clauo pellere 359
Clemētia nera principis virt⁹ 491
Cleobulus 598
Cleomenis verba grauissima 400
Clitorius moribus homines 639
Clitorius lacus abstemios reddit 639
Clypeus Myrtilo 519
Clytum interfecit Alexander iratus 226
Κόκκυξ, cuculus 218
Color viridis 180
albus 204
Color niger, albus, viridis, flauus, rubeus, purpureus, caeruleus, etc. 204. 391
in Colores 390
Colorum significatianes 391
Coloribus exprimuntur affectus animi 391
Columba signum timidorum 145
Commentaria in Alciati emblemata scribēdi, quod fuerit institutum & consilium Minoi. * & 12 &c.
Comparatio Reip. cum naui ventis agitata 175
Compedes aureae aulicorum 294
Concordia vnde dicta 60
Concordiae vis 168
Concordiae symbolum 161
Concordia per lyrā designatur 61
Cōcordiā vt suasit Heraclitus 83
Concordiam ciuium principes curare debent 161
Concordia insuperabilis 168
Conscientiae malae tormenta 332
Consilia non vulganda 67
cur occultanda in bellis ibid.
Consilij & fortitudinis vis 74
Consilij sui conscium nolebat esse aliquem Metellus 68
Consilio & virtute superari fortiores & deceptores 74
Consilium cum viribus coniunctum 169
Consultores sacri 68
Corne edito 254
Corinthij χοιρικομᾶται 280
Cornicum concordia 161
Cornicum & vlularum dissidium 94
Cornicis vox, cras, cras 181
Cornix quid 163
Cornix inauspicata 256
Cornua Amaltheae 395
Cornua audaciam significant 111
Cornutus Bacchus 112
Corona ciuica 636
de coronis quae statuis deorum appendebantur 53
Corous à scorpione ictus 548
Cotonea iussa comedi, à Solone, nouis nuptis 643
Credulitas fugienda 81
Crepido 256
Cuculi 218
Cuculi nomen quibus tribuendum ibidem
Cucurbita quid allegoricè 417
Cucurbita audacior ad pini ramos ibid.
Cui non credendum 207
Culina parua duobus ganeonibus non sufficit 309
Culpa reiecta in insontes 561
Cupido cur Veneri adiungatur 364
Cupidinis fax 347
Cupidines duo & totidem Veneres 355 & de Amor.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Cupressus vnde nominatur 634
Cupressus symbolum funerum 635
eius natura 634
Curculio 304
Curia 473
Cyclops quid Seruio 546
quid Heraclidi ibid.
Cycnus Phœbo sacer 588
quid significet 588
de Cycno ante mortem canente Platonis locus 588
qui negent cycnum ante mortem canere 588
Cycni regis historia 589
ad Cynosarges quid 465
Cypria Venus 268

D.

DAEDALVS faber ingeniosissimus 76
Damnum præferendum turpi lucro 413
ex Damno alterius, alterius vtilitas 426
Δάφνη vnde dicta 655
Defraudare genium 293
Dei arcana non opus est scrutari 334
Dei oraculum nemo fallit 138
In Deo lætandum 33
Delphinus remoræ adiunctus quid 283
anchoræ alligatus 476
Delphinus hominum amasius, φιλάνθρωπος 476
Delphinus in mari absorptus quid 533
Demarati sapiens responsum, 64
Democritus risor humanæ stultitiæ 498
Deprehensus interceptus est 98
Descriptio improborum quorundã tenuis fortunæ hominũ 539
Desidere 277
Desidere in medio ibid.
Desidiam abiiciendam 279
Desperantis opinio quæ 400
Despondere animum 187
Deucalion seruatus grumi beneficio 89
Deus omnia vel teclissima nouit 122
Dextra fidei symbolum 57. & 165
Dextram iungere ibid.
Dialecticæ symbolum, serpentes 398
Dicta septem sapientum 597
Digni hederis 645
Dij meliora 629
Dij quã vocant eundum 51
qui Dij veteribus habiti 103
Dij multi iisdem aris positi ib.
Diligentia omnia perficit 31
Diomedes 191
Diomedes victus 462
Diomedis & Vlyssis effigies iuncta quid 170
Dione Veneris mater 58
Dionysius nepos & guloſus 304
Dipsas serpens 341
Discordia Dea 163
Dissidium aquilæ & scarabei 539
luporum & ouium 543
Dium indoctus 609
Dium aut iniquus aut iniqui hæres 430
Diuites publico malo 297
Diuitum semper tuta statio, pauperum non item 541
Diuinatoris Anglivana prædictio 337
Doctorum virorum dissidia 572

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Doctorum agnomina 315
certamen 596
fama 646
Doctos doctis obloqui nefas 570
Dolus an virtus quis in hoste requirat? 413
Dolus in suos 195
Dolus, malus quid 193
Dona hostium non dona 535
Draco quid 585
vnde dictus 100. & 594
Draco peruigil 100
Dracones & Vlulæ Palladi consecrantur 101
Dulcia quandoque amara fieri 363
Δύσκολα πρὸς καλὰ 440

E

E CHENEIS 283
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα 535
Eidothea filia Prote 584
Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνὴρ 169
Elementa quatuor totidem Deorum nominibus intellecta 34
Elephanti, Lucæ boues dicti 414
Elephãti, ad vsum bellorum 414
Elephantus in triumpho ibid.
Elephas pictus in trophæo ab Antiocho 413
Eloquentia fortitudine præstantior 574
Elpidius 180
Emblema quid & vnde dicatur 13
quid differat agnome, parabola, & enigmate 14
Ἐμβλημα potest esse ἄφωνον 14
Emblemata cur inuenta ibid.
Emblemata quamquã varia, tamen ad tres ordines reuocari possunt ibid.
Emblemata qui scripserint p. 13
Emblematon Alciati laus ibid.
Emblematon dignitas pa. seq.
Emblematum quorundam primi interpretes pag. seq.
in Emblematis quid requiratur 14
Eniti 29
Epaminondæ laus 64
Ephyre 258
Epicharmus poëta & philosophus 84
Epictetus 149
eius doctrina & lucerna 145
Epicuræi, vitæ futuræ contemptores 40
Epidaurius serpens 25
Epigramma Augeriani de amore 399. Sannazarij 353
Episcopi duo munera & officia 78
Equi solis 210
Equitandi petitia qua ratione in principibus esse debet 151
Equus nescit adulari 154
Erasmi Terminus 511
Erasmi responsio ad Caruaialum 511
Erithacus auis 310
Errores eorum qui literas addiscunt 85
Erudæ 254
Esses Iudæi 277
Euentus bonus 185
Eunomi Locrensis & Aristonis certamen 590
Euphrosyne 522
Eurynome mater Cratiarũ 522
Excursus in fœderum & fidei violatores principes 414
Excursus in miseram adolescentum felicissimi ingenij conditionem 405

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Exempla eorum qui desciuerunt a virtute. 469

F.

FAB. *Max. corona cinica donatus* 118
cunctator appellatus ibid.
Fab. Quintil. sua ipse correxit errata 15
Facè accensam tegere quid 277
Facundia difficilis 589
Fama doctorum 646
Fama nũquã intermoritura 449
Fatuitas 230
Fatum memorabile 542
Fauces 24
Felices qui 37
Felicitas momentanea 417
Femina iners animal 181
Ferocissimos etiam domari 129
Ferocitatis signa 214
Fibri solertia 492
an Fiber silij testes excindat, cõtrouersum ibid.
Ficedula 310
Fidendum quatenus vel diffidẽdum 81
Fides non habenda eis qui fidem violarit 206
Fides vxoria 611
Fides in dext. 80. Fides quid 56
Fidei ancipitis homines 224
Fidei fallacis homines vt retinendi 98
Fidei symbolum dextra 164
Fidicula vel fides 72
Fidij simulacrum 56
Fidius qui & Pistius Deus 56
Firmissima cõuelli non posse 172
Fiscus quid 487
Fiscus rapit quod Christus non capit 488
Flagriferi 525
Flauus color, quorum sit 393
Fœdera 58
Forfex 308
Forma nihil, si sola forma est 607
Forma deflorescit senectute 258
Formosa fato prærepta 507
Fortis non est qui se necat 400
Fortium symbolum 144
Fortuna comes Virtutis 396
Fortuna tyrannisideat orbi 328
Fortuna momentanea 321
Fortuna virtutem superans 399
Fortunæ descriptio 323
imago 322
rota 211
Fraudulenti 189
Frigilla 327
Fruendum præsentibus 236
Fugax tandem deprehensus 98
Fulica piscis 548
Fulmen aligerum 349
Fuluio male cessit ob detectum principis arcanum 68
in Furaces & raptores 430
Furor & rabies 214
in Futurorum coniectores 333

C.

GALATÆ *qui* 413
Galatæ vt victi ab Antiocho 413
Galatea 612
Galea in vsum aluearis 561
Galeatii tumulus & gesta 444
Galli veteres sapientiæ Græcæ periti 575
Gallica scabies 631
Gallica lingua vetus 29
Gallus Hercules philosophus, linguæ Græcæ peritus 577
Gallus cur sacris turribus statuatur 77
Gallus vigilantiæ symbolum 76. & 77
Ganeones & decoctores 39

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Γανυσθαι πάθος quid 38
Ganymedes cur raptus à Ioue 37
Ganymed. fabula variè accepta 36
Ganymedis nomẽ vnde 38 & 39
quid per Ganymedem intelligimus 36
Garrire 196
Garrulitas 246
Garruli odiosa importunitas 247
in Garrulum & gulosum 313
Γαστρόμηλος 308
Γαστρίμαργος 313
Generosi & nobiles qui 452
Γενικὴ μέλεα 367
Germaniæ septem Primates seu Electores 162
Germanorum Principum victoriæ de Turcis 173
Geryon vnde dictus 167
cur triceps & tricorpor ibid.
Geryon tricorpor superatus 462
Gestus boni viri æquè magnam vim habet ac oratio 82
Gigantes qui, & vnde dicti 43
Gladiatorũ prima institutio 392
Glandes, veterum cibi 637
Glaucus Deus factus comesso gramine 118
Γλαῦξ ἵπταται 92
Gloriam nullam sine labore parari 439
Γλωσσοκόμος 313
Γλυκὺ πικρὸς Amor 364. 648.
Gnosia seu Gnosis Ariadne 110
Gnossus 70
Γνῶθι σεαυτὸν 604
Gorgoneum Medusæ caput 509
Gorgonis caput in clypeo 100
Graci Tantalidæ 517
Gramen tutelæ, præsidij, & salutis symbolum 117
Gramen cur Saturno & Marti sacrum 120
in Gramine nidificat alauda 118
Gramineæ coronæ & obsidionalis 119
Gratia referenda 524
Gratiæ earumque descriptio 521
cur Veneri iunctæ 522
Gratiarum arcula inanis 523
Grex simus 262
Grus cum lapillo depictus prudentiæ symbolum 87
Gruum sagacitas ibid.
Gruum beneficio Deucalion seruatus 85
Gula 303
Gula in seruitutem pertrahi 311
Gulosi insigniores 304
ob gulam capti 311
Gulosorum imago 303

H.

HALCYON, vide Alcyon.
Hannibal 118
Halieutica lyræ forma 61
Harmonia vnde dicta 62
Harmonia in Repub. ibid.
Harpa 471
Harpagare 133
Harpocrates silentij Deus 66
Harpocrates Serapidi præpositus 66
Harpocratẽ reddere & facere quid 66
Harpyia quid 142
Harpyiæ quot et vnde dictæ 142
cur plumis præditæ & volucres 142
nomina Harpyiarum quem sensum habeant 142
Hastæ, gladij quid 644
Hector ab Achille cæsus 502
Hectoris & Aiacis fœdus 536
Hedera quid 645
Hedera nigra 645

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Hedera Baccho sacra & poëtis 645
Hedui & Augustodunēses, olim Romanorū fratres appellati 129
Heduorum schema 28
Hēricus septimus Angliæ rex 363
Heraclitus deflevit hominū stultitiam 496. 497
Heraclitus concordiam vt suaserit 83
Herculis labores 457
Hercules vt vicit Geryonem 463
Hercules maximus animo & corpore 216
Hercules nothus 463
Herculis Olympij statua 575
Hercules vir Gallus 459
quid Hercules ille Gallicus 460 575
Hercules apud Gallos orationis & eloquentiæ numen 577
Herculem Pygmæi adorāntur 215
Hercules multi 457
Hereditas opulenti 512
Hermæ Mercurij figuræ 52
Hesiodus Ascræus 181
Hieroglyphica Ægyptiorum 29
Hieronymus Paduanus vir eruditus amore captus 352
Hippocomon 154
Hippocrates sua emendare non erubuit * p.15
Hippomene vicit Atalantā 612
Hircus libidinis symbolum 319
Hirundo 327
Hirundo quid 248
Hirundo cicadam corripiens 572
Hirundo carnivora 572
Hirundo ædificans ad statuam Medeæ 206
Hirundinem sub eodem tecto non habeas. 248
Historiarū scriptores rapsodi 581
Hodius & Hegemonius cur dicti Mercurius 51
Homerus Mæonius cur taciturnos prudentes facit 64
Hominis descriptio, eiusque natura triplex. 318
Hominis partes duæ ibid.
Homines vincti auribus 577
Homines συβαριτικοὶ cur appellati 517
Homines soli minimè viuere possunt ibid.
Homines impuri & sordidi 203
Hominum lapsus triplex 86
Homo, Dei imago 371
Homo quā maximè ve à mutis animalibus differt ibid.
Honoris imago 55
ex Honoris & Reverentiæ conjugio Maiestas nata 57
Honos 56
Honos, Deus 56
Horatij scholiastæ, Acron & Porphyrio *p.14
Hostia succedanea 557
Hostium dona, non dona, sed noxæ potius 535
Hugo Capetus 162
Humi serpere 557
Humum pedibus quatere 366
Hunniadis ducis fortissimi apud Turcas terrificum nomen 543
Hunnorum descriptio 158
Hydra Lernæa 461
Hydra sophistica ibid.

I.

Ianvs biceps & cur 90
Ianus idem qui Notius Sol 90 ibid.
Iason Pagasæus 271
Ibis avis 296

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Icari fabula 336
Ἰχναίη Nemesis 124
Ἱερογλυφικὰ Ægyptiorum 29
Ἱερογλυφικὰ Pierij Valeria. 32
Ignaui 279
Ignaui & otiosi è ciuitatibus eiecti 280
Ignorãtia δυσπέλαστον κακὸν 244
Ignorantia submouenda 601
Ignorantiæ caussæ primariæ 603
Ilex nota seditiosorum 646
Imperatores ipsiq; principes sæpe honesto vtile præserunt 413
Imperatoriæ virtutes 31
Imperiti φίλαυτοι 241
Impossibile 321
Impotentium hominum affectus 553
Improbi non flectuntur obsequiis 229
Impudentia 238
Incestus 187
Inconstantes 282
Indigena 455
In eos qui ob prosperos successus intumescunt 417
In eum qui sibi ipsi damnum apparat 228
In eum qui truculentia suorum perierit 535
Inferiæ 392
Infirmitas obnoxia periculis 541
Infortunia semper præsto 432
Ingenij leuitas 603
Ingeniorum inæqualitas 467
Ingrati 229
Ingratitudo summum vitium 229
Innocentia mentis Deo gratissima 38
Insaniæ pœna in eum lapsa vnde manauit 555
Insigne Biturigum veruex 27
Insigne Eduorum sus ibid.
Insigne Medionali ibid.
Insignia ducat⁹ Mediol. 20. et 21
Insignia varia quid notent 587
Insignia gentilitia 24
Insignia poëtarum cycnus 587
Inuestis 144
Inuidia 250
eius effecta, & adiuncta 251
Inuidia literatorum 595
Inuidi maledicentia 252
pallor ibid.
Inuolucres 558
Ioachimus Bellaius 505
Ioan. Hunniades 543
Ioan. Marius Belga 505
Iocus intempestiuus 64
Iphicrates 73
Ira 226
Iro cohibenda ibid.
Ita percitus Alexander amicum interfecit 226
Irati descriptio ibid.
Isis Dea 50
Isocratis in compositione nimia diligentia improbata *8
Ithaca 628
Iudeorum ritus in manibus abluendis 139
Iudices abstineãt à munerib⁹ 481
Iudices cur sedent 480
Iudicis æquissimi symbolum 137
officium ibid.
virtutes 138
Iudicium in ratione 122
Iugum quid 133
Iulij Cæsaris celeritas 31
clementia 491
triumphus 559
Iupiter quid 37
Iupiter Pistius, Sãctus, Sagus 56
cur amnon ab arena dictus 25

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Saturnius 145
Iurisperiti veteres artem suam vulgarem esse noluerunt 34
Ius dicere 34
Iusti qui 256
Iustitia tandem obtinet 126
Iustitia in voluntate 122
Iustitia premitur, non opprimitur 117
Iustitiæ imago 123
Iustitiæ nomine quid Plato intelligat 256
Iynx, qui & motacilla 270

L.

LABRA vnde dicta 66
Labyrinthus Minotauri 68. & 69
Lacedæmoniorum bella intestina 421
Lactucæ folia 267
vis ibid.
Lactucarum vsus 267
Lais formosissima 257
Laidis meretricis sepulcrum 257
Lanugo 110
Lapides insulæ Cicladicæ integri natant 166
Lapis in Hieroglyphicis quid 259
Lapis paupertatis symbolū 404
Larus 303
tum Laruis non lucrandum 502
Lascivia 273
Lares 47
Latrones magni à laqueo immunes 298
in Laudantes illaudata 412
Laurus & hedera poëtis tribuendæ 645
Laurus vaticinis apta 656
Laurus victoriæ signum ibid.
Lauro quid intelligebant veteres 645
Leæna meretricem significat 258
Leænæ meretricis patientia in tormentis 258
Legum inuentio ad Deos relata 245
Legumlatores primi 245
Lembus 61
Lentigo 194
Leodegarius Agathochronius vir pius & doctus 14
Leo quid 77. & 79. 133. & 685
Leo custodiæ symbolum & vigilantiæ 77
terroris symbolum 215
Leo flagellans cauda catulos quid 225
Leo Nemeæus ab Hercule occisus 625 eius cædes quid 460
Leones qui 343
Leones amore furere ibid.
Leonis imago ad sacra claustra cur 79
Leonis irati signa 226
Leonis pedes 603
Leosthenis in Athenienses dicta 635
Lex cur primùm lata 299
Lex ἀμνηστίας 448
Lex in mente 122
Libellio 353
Liberales quàm illiberales artes sequi satius 320
Liberi, pignora 44
Liberi molliùs educati damnum parentibus arcessunt 618
Liberorum amor ibid.
Libidinis symbola 253
Libidine nefanda pollutos ab apibus citius pungi 364
Libidinosi Satyri 253
Lien quid & eius officium 486
Lignipedes 394
Ligna effrenata stultitiæ sym. 64

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Lita Homericæ 435
claudæ et luscæ cur 436
Litera occidit, spiritꝰ viuificat 593
ex Literarum studiis immortalitas 442
Lituus 552
Locustæ in Insubriam lapsæ 426
Laquaciores qui 248
Lotus & Lotophagi quid 379
Lucæ boues elephanti 415
Lucifer è cælo deturbatus 436
Lucro turpi damnum præferendum 426
Lunulæ in calceis Romanorũ 453
Lupata 154
Lupi ceruarij obliuio 232
Luscinia 249
Lusorum tria genera 45
Luxuria 253
Luxuriosorum opes 364
Lydi mollitie insignes 364
Lydius infans Amor 364
Lyra seu testudo 61
Lyræ inuentio ibid.
Lyra quid in Hieroglyphicis 60
Lysandri astus 413
Lysippus statuarius 409

M

MACCIAVELLVS Italus 484
Magni cognomen quibus tributum 484
Meander 316
Maiestas ex Honoris & Reuerentiæ coniugio 57
Male dicentia 197
Malignitatis notæ quibusdam animalibus 192
Malluuium 139
Malè parta, malè dilabũtur 429
Mala vel non vocata veniũt 435
Mala in equis accedere, pedibus vero et lento gradu recedere 437
Mala nomina 222
Malum Veneri sacrum 611
Malus medica 648
Mancipare 231
Manus oculata quid 81
Manus abluere quid olim 138
Marci Bruti mors 400
Marcor 246
Maris pericula 534
Matrimonio reuerentia requiritur 613
Matrum quarundam in fetus impietas 618
in Matres consultò abortiẽtes aut fetum enecantes 620
Matronarum ornatus nimius 273
Matronæ Rom. vinum non attingebant 106
Matulæ 525
Maturandum, et maturitas quæ virtus 96
Maximinus Iunior 24
Medea Colchica 205
Μηδὲν ἄγαν, celebrata sententia * 12
Μηδὲν ἀναβαλλομενὸς 31
Medicata 501
Mediolanensis ducatus insignia 47. et 48
Mediolanũ vt extructũ et à quibus, & vnde nominatum 28
Megabizus reprehensus à Zeuxide 64
Melãthius poëta eiusq; votũ 304
Membrana 544
Menelaj breuiloquentia et oratio cordata 64
Mentagra 632
Mentem non formam plus pollere 607

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in Mente lex 122
Mercurij caduceus 397
efficacia 52
Mercurius interpres Deorum, sermonis Deus 51
viatorum numen 51 & 52
ideò Hodius & Hegemonius dictus 51
Mercurij imago 323
Mercurij in manibus quid lyra staueretur 61
Mercurij inuentum lyra ibid.
Mercurius geminus, eiusq; simulachrum 170
Mercurij descriptio 320
Mercurius qualiter efficius 322
Meretricis tumulus 257
Meretricum amatores 258
à Meretricibus cauendum 263
Mergus piscis 541
Messalina libidinosissima 273
Metelli Macedonici sapiens dictu 67
Mezentius crudelissi. 630
Michaëlus Imperator 213
suamet sponte throno imperiali cessit 500
Milus 471
Mineides 221
Minerua armifera 92
virgo 101
Minerua cur armata è Iouis cerebro prosilisit 93
Minerua & Pallas vnde dicuntur 26
Minerua inuita nil suscipiendum 52
Minerua cur sacra Noctua 92
Minerua Dea panoplia 100
Minerua rami implicati viti 106
Minerua sacra cur olea 105
Minerua statua draco cur appositus 100
à Minimis quoque timendum 538
Minoides sorores ibid.
Minois consilium in his commentariis *14
Minotaurus 71
Minotauri effigies signis militaribus 68
Modestia decet vel maximè fortunatos 433
Moly herba quid designet data Mercurio 580
Monstra hominum sycophantæ 76
Monstri descriptio prodigiosa 40
Morbus Neapolitanus & lues Hispanica 632
Mores vel animum mutare difficile 217
Morus 651
Mors nemini parcit nec vitatur 258.510
Mors & Amor mutant tela 506
Mortis tela fracta 180
ossea 506
in Mortem præproperam 508
post Mortem formidolosi 542
Mortuis non maledicendum 503
Motacilla quæ auis 271
Motacilla à Venere Iasoni tradita 271
ex Motacilla fieri amuletum ad Venerem inhibendam 271
Mulctrale 470
Mulier parenti virum præferre debet 228
Mulier illicium 382
Mulieris famam non formam vul-

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

gatam esse debere 614
Mulieres suffitu vtentes 274
Mulieres superbæ 237
Mulierum mollities in cultu 273
Mullus 472
Mundus muliebris 306
Munera opportunè personis mittenda 46
Munera non debent capi à Iudicibus 481
Mus albus 273
Muris salacitas ibid.
Muscas pellere 527
Musca quid allegoricè 527
Musca etiam splenem habet & formica bilem 538
Muscus Arabicus 273
Musæ Sirenas explumant 384
Musarum volucres 573
Musicam Dis curæ esse 591
Musica magna vis ibid.
Musimones 600
Mustela occursus 425
Myrtili clypeus 520
Mysteria vnde appellata 50

N

NAIADES aquarum Dea 376
Narce herba 240
Narcissi metamorphosis ibid.
Natura 317
Naturam ducem optimam sequendam 52
Nemesis seu Rhamnusia Dea vltionis 122. 123. & eius imago ibid.
Nemesis in imaginatione 123
Nestor eloquens, eiusque oratio qualis 64
eius sapientia 329
Nestoris crater 329
Nicæi colloquij tempus 175
Nigroris symbolum 391
Nihil est quod reprehendi non possit 528
Nihil procrastinandum 30
Nihil tam durum quod frangi non possit 130
Nihil reliqui 425
Niobe 236
eius fabula, metamorphosis & sepulchrum 234
Nireus formosissimus 608
Νῖρεὺς μάλιστα ἀπὸ τῶν 79
Nobilitatis armorum iactator otho 230
in Nobilitatem ementitam 454
Noctua prudentiæ symbolum 92
cur Athenarum symbolum 92
Minervæ cur sacra, reiecta cornice 93
Noctua tumulo 389
Nola seu tintinnabulum 79
Non es Deus aselle, sed Deum fers 48
Nosse seipsum quam vim habeat 599
Nothi & spurij quidam & celebres 464
Noui doctores reprehensi 241
Noxia 554
Nullus est paruus hostis 539
Nullus è maledictis famam captat 571
de Numine bene sentiendum 236
Nupta contagioso 629

O

OBLITI sui & suorum 377
Obliuio paupertatis parens 233
Obscura obscuris descripta 42
Obsidionalis corona 118
Obstruere luminibus quid 141

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Occasio calua à tergo 409
volatica ibid.
Occasionis vis 408
nouaculæ 409
Oceanus pater quid allegoricè 174
Ocni effigies 305
Ocni funiculum torquere ibid.
Ὄκνος καὶ ὀκνηρὸς quid ibid.
Oculata manus 80
Oculi ad amorem conciliandum illices 383
Oculo vti lippo 472
Oculus in Hieroglyph. quid 480
Ocypete Harpyia 142
Oedipi vita & fatum 601
Oenocrates 471
Οἶνος vnde dicatur 111
Olea quid Mineruæ sacra 105
Olla ænea quid 532
Olla terrea quid ibid.
Ollæ amicitiæ 213
Omnia mea mecum porto 157
Onocrotalus 313
quid referat 314
Ὄνος ἄγων μυστήρια 48. & 49
Opulenti hereditas 511
Ornatus matronarum nimius 273
Oscen 194
Ossea tela mortis 507
Otho ab Otide 231
Otis auis ibid.
Ὠτοὶ qui ibid.
Otium fugiendum virginibus 99
Otus fatuus 231
Ouidius in Ibin 296
Οὖτις 547

P

ex PACE vbertas 565
Pacis redemptæ signa 561
Pædagogi miseri 405
Pagasa & Pagasæus Iason 271
Paleutrio 196
Παλεύτριαι ibid.
Palla 180
cur Palladis simulachrum draconem premeret 90
Palladi consecrantur dracones & vlulæ 114
cur Pallas cũ Marte dissideat 34
quære reliqua in Minerua
Pallium 100
Pallor inuidi 252
Palma 165
Palmæ natura 155
victoriæ signum ibid.
vnde Prouerb. Palmã ferre ib.
Palmula 298
Palpum obtrudere 154
Palumbes se ad fouendos fœtus explumat 619
Pan seu Faunus 411
Pan, Deus 317
homo ibid.
Pan dux Bacchi, & eius inuentum 411
Panici tumultus ac terrores 411
Pandoræ pyxis 181
in Parasitos 307
Parasiti licentia nimia 308
Parentibus quantum debeamus 134
Parentibus damnũ arcessunt mollius educati liberi 616
in Parisiensi Academia multæ scholæ 406
Parmæ quid 46
Παρθήνος vnde 101
Passeris pullos deglutiit serpens ante bellum Troianum 439
Pastoris eccles. duo munera 76
Patientia 14

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Patientia quorundam in tormentis 71.72.
Patientia quid doceat 149.156
Patres Senatores 118
Patriæ obliuio 377
Patria est vbicumq; est bene 378
Patroclus occisus, eiusque exuuiæ 512
Patroclus quid allegoricè ibid.
Pauli Iouij Dialogus de symbolis armorum & amoris 46
Paupertas vbiq; tuta 158
Paupertas grauissimũ onus 405
Paupertatẽ obesse ingeniosis 404
Pausanias insolens rebus secundis 415
Pax 564
Pedere et eructare obscena verba 42
Pegasus equus alatus 75
Pegasus quid allegoricè ibid.
Πειθὼ 523
Pellæus Alexander 24
Pellex 194
Πέμματα, bellaria 156
Penelope sequi Vlyssem maluit quàm patrem 628
Peniculus vel penicillus 179
Penus 312
Peplum 47
Peregrinatio confert ad amorem declinandum 385
Periander 399
Periculosa tempora quando maximè 573
Persica arbor Isidi consecrata 475
Persicum pomum in Perside virulentum ibid.
est nota eius qui in alio cælo fit melior ibid.
Pestis patriæ 132
Petasus quid 46
Phaëthon decidens è plaustro paterno 216 209
Φαντασία, phantasia 246
Pharisæi 47
Phidiæ statua 627
Φιλαυτία morbus maximus 241
et quanta inde pernicies ibid.
quæ sequantur φιλαυτίαν 244
Philippus Macedo ex insolenti moderatus 418
eius scrinium ibid.
Philippides comicus 68
Φιλομείδης Venus 367
Philomela vt mutata in auẽ 248
Philosophia vetus qualis 35. et 36
Philosophia Epicteti duobus cõprehensa verbis 148
Philosophi 40
Philosophi veteres quæ mõstra ib. eorum nugacitas ibid.
Philosophi cæci 222
Φίλαυτοι 245
Philosophorum cum poëtis comparatio 35.
Philoxenus gulosus 303
Phineus ab Harpyiis infestat⁹ 142
Phœbus Delphicus 592
Phryxi aureum vellus 609
Picea 641
nullos stolones emittit ibid.
Picus in auem mutatus 265
Pierij Valeriani opus ἱερογλυφικῶν 32
Pietas in Parentes 117.
Pietas ciconiæ ibid.
Pignora carissima liberi 138
Pilatus iudex iniquissimus 138
Pileus libertatis insigne 495

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Pandarus imitationi inaccessus 468
Pipinus vt creatus rex Francorum 162
Piscari in aqua turbida 298
Pisces allegoricè mollitiem & voluptatem signat 383
Πίσιος ὁ πίστος Iupiter 56.
Psittacus 599
Πῆ παρέβην, πῆ ἔρεξα, &c. 84
Platonis modestia 245
Plebis concordia principi necessaria 161
Pleiades 330
Pœni 118
Poësis tota ænigmatis plena 34
Poëtæ quem ad finem figmenta vsi sunt 34
Poëta & vates διαφάγοι 645
an Poëtæ philosophis posteriores 34
Poëtæ nomine, & philosophi 34
Poëtæ se vulgo facilius accommodant 34
Poëtarum insignia 588
Poëtas qui spernunt, imperiti & ἄμουσοι 35
Poëtica figmenta tribus explicari modis 34
Poëtica eadem ac philosophia 36
Poëticæ laus & vis 35
Poëticæ allegoriæ ratio 34
Pollux & Castor 177
Polybides vnde dictus Glaucus 120
Polyphemus 545
ab Vlysse excæcatus 546
Poma Hesperidum 462
Pomum aureum 46
Popilius Lænas Ciceronis occisor 130
Popularis rebellio vnde sæpe 151
Populus lenitate retinendus 152
Popularis consensus, regum stabilitas 162
Populi consensu Reges primi ibidem
Populus alba, arbor, symbolum temporis 655
Porci natura 183
Porphyrionis auis natura mira 186
Præcidere 180
Prapes auis 335
Præstigium amoris præstigio non pellitur 270
Praxiteles 110
Princeps ignarus iniquo equisoni comparatus 151
Princeps iustus ex philosophia 362
Principem decet clementia 154
Principes fatui & temerarij 210
ab assentoribus perditi 153
Principia optima quid præstent 424
Principis incolumitas subditorũ procuratio 476
Principis boni senatus 478
Principis clementia 154
Principis boni signum 487
Principis optimi officium 567
Principis optima custodia quæ 61
Principum ludus persculosus 563
Principum consiliarij quales 478
Principum præfecti ac ministri
Principum quorundam rapina 298
Proboscis seu promuscis 413
Prodiga mulier 275
Prodigi 201

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Proditorum mores & fraudes 195
Proditores ancipitis fidei 223
Prognes fabula 620
Prometheus 332
Promethei fatum 331
quid per Prometheum Caucaso alligatum ibid.
Proprietates occultæ 543
Protens materia informis 585
Proteus Busiris 586
Proteus multiformis 581
Protogenis nimium studium 78
Prudens magis quam loquax 92
Prudentes pauciloqui 64
Prudentes vino abstinent 106
Prudentia nota 90
Prudentis officium 90
Pseudochristiani 47
Pseudosophi 46
Pudoris statua 627
Puellarum mors præpropera 507
Puellæ querela de patre inhumano 630
Pulegium sobrietatis nota 83
Pure manus 139
Purpura vnde 47
Purpureus color, symbolum verecundiæ 394
Pusio 348
Pygmæi qui 214
Pygmæi Herculem adoriuntur 214
Pyrrhus Epirota 233
Pyrrhus Aquila dictus 146
Pyrrhus comparatur inepto lusori 233
Pythagoras 89
Pythagoræ aurea carmina 81
symbola 281
Pythagoreorum silentium 64

Q.

QVÆDAM nulla arte corrigi possunt 217
Quæ sequantur Φιλαυτίαν 244
Quæ supra nos, nihil ad nos 332
Quercus annosa ventis non excutitur 174
Quercus quid in Hieroglyphicis 174
Quercus grata & sacra Iovi 636
vetus veterum cibus ibid.
Quæstioni ne quidem cedendum 71
Qui aliis malum fabricat, sibi arcessit 546
Qui alta contemplatur, cadere 339
Quid vivendo cogitandum 510
Quod tibi fieri nolles, alteri ne feceris 361

R.

RABVLA 314
Rapto & fraude viventes 430
in Rationes iudicium 122
è Rebus minimis parum lucri 310
Reges primi philosophorum consensu 162
Regis optimi typus 90
Regna magna, magna latrocinia 162
Regum in sceptris ciconiæ effigies & cur 162
Reip. cum lyra comparatio 59
Reipub. Romanæ concordia 82
Religio homini propria 44
Religio falsa & ficta 45. & 46
Religionis expertes philosophi 40
in Religione summum hominis bonum 48
Religionem cum sapientia coniungendam 40

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Religioni debetur honos 48
Respubl. Christiana cum naui cõparatur 175
Ramnusia vindex 179
Rhea vitam præfert 34
Remedia in arduo, mala in prono 409
Remedium efficax in amorẽ 271
Rhemnius Palæmon 244
Remora seu Echeneis quid 283
Rex seu princeps iustus ex consensu populi 161
aut Regem aut fatuum nasci 215
Rhœteum 450
Rixæ & contentiones à studiosis aliena 571
Roma suis ipsa viribus ruit 378
Roma terra Martia 165
Roma vrbs per excellentiam 378
æterna ibid.
Roma vt excisa ibid.
Romam semper duraturam credebant veteres 378
Romanæ vrbis elogia 378
Romanæ mulieres in luctu quo habitu vsæ 392
Romanorũ lunulæ in calceis 426
Romanorum bellorum breuis catalogus 564
Romulus vino semper vsus parcissimo 106
Roscius adhuc infans serpentis amplexu circumplicatus 23
Ruboris nota 393

S.

SABINI præfigurarunt sacrosanctam τρίαδα 56
Sacerdotes honorè afficiendi 48
Sacrum carmen precationis 424
Salix frugiperda 639
Salus publica 493
Salus ære redimenda 498
Sanctus Fidius & Semipater 56
Sanna 91
Sapiens an amaturus sit 352
ditescere potest si velit 396
Sapientes pauciloqui 93
septem Sapientes Græciæ qui 598
Sapientum septem Græciæ auctoritas ibid.
Sapientia humana cur stultitia dicatur 39. & 44
ad Sapiẽtiam primus gradus 608
Sapientiæ imago, Vlysses 381
Sarda piscis 541
Sardi 600
Sargus piscis 471
Sargus quid 260
vt decipiatur 260
caprarum amasius ibid.
Sartaginum pernicies, parasiti 309 & 310
Sati dentes quid 43
Saturnus 54
mentem diuinam præfert ibid.
Satyrus seu Faunus 253
Satyri libidinosi ibid.
Scarabeus aquilam quærit 538
Sceptrum regni Hieroglyphicum 161
Sciluri factum 167
Scipionis cordata vox 152
Scriptor maledicus 197
Scriptores rapsodi taxantur 581
Scurra Philippi Macedonis 203
Scurræ descriptio 308
Scutica 345
Scutum 100
Scylla quid 260. et 287. biformis
Scylla in monstrum marinum mutata 238
Scyllæ duæ 239

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Sedere 47
quid habeat mysterij 480
cur Iudices sedeant ibid.
Sedere in dolio vel modio 182 & 277
Semidei, qui 145
Senatores patres 118
Senectus eloquentior 577
Senenses bello Italico, &c. 224
Senes, bis pueri 387
Senes procul à voluptatibus corporis ibid.
Senex puellam amans ibid.
Senex Acheronticus 506
Senum amor vehemens 388
Serapidis simulacro prepositus Harpocrates 66
sermo vnde dicatur 594
Serpens seu draco in saxum mutatus 442
Serpens cultus olim quid 493
Salutis symbolum ibid.
quid per Serpentem Ægyptij designabant 22
quid per Serpentem qui caudam mordicus teneat ibid.
Serpentes quosdam ore parere 25
Serpentes dialecticæ symbolum 398
Serta 52
Serui homines ob imperitiã 609
Seruitia ibid.
Seruius Grammaticus non omnibus satis fecit suis in Virgilium commentariis 26
Seuerus Imp. 23
Sicariorum receptatores 199
à Signatis cauẽdum, prouerb. 192
Silentium, eius vis, &c. 63. et 64
commendatissimum 92
Silentium mulierem decere 626
Simonidis cordatum responsum 334
Simplicitas puerilis Deo grata 38
Simus grex 262
Sirenes quæ, & quid iis significetur 381
Sirenas à Musis explumari quid 384
Sirenum trium nomina vnde imposita ibid.
Sistrum Isidis sacris adhibitum 112
Sobrietas animi robur 84
Sobrietatis præceptum & laus 16
Societas cum quibus sit ineunda 532
Socrates sapientissimus 243
eius modestia ibid.
eius dictum sapiens 608
Solis equi 210
Solimanus Turcus 173
Solon 599
Solonis lex de non admittendis neutris in seditione 223
Sonipes 154
Sophistæ 244
Sophocles, senex amasius 389
Spartani Musis cur ante bella sacrificarent 443
Spectare sidera quid 179
Speculum Veneri dicare 258
Spes effecta & descriptio 179
Spes Dea, eiusque simulacrum ibid.
Spes viridi veste induta 180
Spes vigilantium somnium 182
Spes & Nemesis eodem in altari 184
Σπεῦδε βραδέως Augusti Cæsaris dictum 96
Sphingis descriptio 603

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

in Sphinge virginis facies ibid.
Sphingis pluma ibid.
Sphinx ignorationis symbolū ibi.
Splen quid 487
Splen seu lien vbi augetur, tabida alia membra facit 486
Spuere in sinum 362
Statua Eunomi 590
Stellio 191
è Stellionibus malum medicamentum fieri ibid.
Stellionatus crimen 192
Stemma quid 24
Stemmata gentilitia ibid.
Stragula 159
Studia nusquam non opportuna 520
Studiosus amore captus 351
Studiosos amore non capi 385
Studiosi deterrentur laborum difficultatibus 155
Stulti principes 130
Stymphalides aues 461
Styx 433
Suada siue Suadela quæ & Thalia 522
Superbia 603
Succedanea hostia 557
Sui & suorum obliti 378
Sycophantæ, hominum monstra 76
Συμβόλοις ἱεροῖς χρῆσθαι 69
Σύντε δὺ' ἐρχομένω 170
de Symbolis & notis, earúmque vsu 1
Symbola ἄφωνα 83
Symbola scutorum & armorū 46

T.

TÆNIA 365
Tantalus vnde dictus 290
auari imago ibid.
Tarditas nimia vitanda 95
Taurus patientissimum & abstinentissimum animal 148
Tauri symbolum 148
Tauri symbolo quid significetur cum Tauro luctа 462 (149
Techna 71
Telum velocitatis nota 96
Temeritas 214
in Temerarios ibid.
Tempestiua 306
Temperantiæ symbola 124
Temporum vicissitudo 306
Tereus, Thraciæ rex 249
Terminus Deus 510
& Terminus Erasmi symbolum 510
Terminus mors ibid.
Terrificipost mortem 542
Terror subitus 410
Terroris symbolum, leo 213
Testamentorum captatores vultures dicti 513
Testudo 626
Φαρέοικος, *domiporta* ibid.
de Testudine ænigma ibi.
Thales 600
Thales irrisus ab ancilla 340
Thalia quæ & Suada siue Suadela 522
à Thebanis quomodo iustitia representata 479
Thecla D. Pauli discipula martyr 29
Therſites Homericus 64
Therſitis oratio qualis ibid.
Thetis 450
Tiberius Cæsar 24
Thomas Morus Anglus eiúsque mors 130
Thrasybulifactum prudens 447

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Thrasybulus tyrannorum expulsor ibid.
Thrasylaus insanus vt ad se redierit 245
Timendum à minimis 538
Titanes 477
Torrens quid 532
Torulus quid 46
Traiani dictum 486
Trames 54
Τρίας sancta Sabinis præfigurata 56
Tritogenia dicta Pallas 100
Triton Deus marinus, Neptuni tubicen 442
Tritonij imagines ibid.
Troiani belli augurium 439
Trophæum vnde 415
Tubicē in bello captus cur se exM. Tullij laus 132 (tusarit 550
Tumulus 53
Tumulus meretricis 257
Turcarum exercitus ad Viennam Austriæ fusus 173
Tardus 341
Turpia verba decent vem turpē 42
Tympanum cur adiunctū Baccho 110
luxuriæ instrumentum ibid.
Tyrannus quis 153
Tyranni Thrysi clades & mors insignis 162
Tyranni opulentia, paupertas subditorum 485

V.

VAFER 44
ad Valetudinem duo conducentia 324
Vaticinium Tiresiæ de Narcisso 240
Vellus aureum 610
Venandi studium multos opibus spoliauit 201
Venatores Alcæones 200
Venatores otiosi 201
Veneres duæ 355
Veneri poma consecrata 611
Veneri speculum dicare 258
Veneris amuletum 267
Venus, vocabulū polysemum 627
Venus vulgaris 357
Venus cum Amori iuncta 364
amica risus 367
nata mari ibid.
Phidiæ testudinē premens 624
Veneficia & incantationes nihil possunt 269
Vento viuere, prouerb. 203
Verba inflāmant ad amorem 384
Veritas, mater fidei 56
Veritas Dea quomodo picta 57
nuda cur 57, & 58
Veritas, & ius, premitur, non opprimitur 127
Veritatis magna vis ibid.
Versipelles 223
Vespa Archilochi tumulo 198
Vespæ pro apibus abusiuè 490
Vespæ obtrectatores 198
Vespasiani fastus & auaritia 489
Vespertilio 220
Vespertilio qui vocatus ibid.
Vespertilionis descriptio 222
Vespertilionis nomen in quos quadret 223
Veterum industria 209
Viatorum numen Mercurius 51. 716
Viatores homines hac in vita 52
Vicinus malus 510
Vicini boni summa cōmoditas 531

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours.

Victoria dolo parta 188
Victus ratio moderata quid conferat 268
Vindicta iusta 545
Vini incommoda 110
vsus 111
Vini diluendi prima institutio 112 & 120
Vini modicè sumpti vtilitas 111
Vini temperans Romulus 106
Vino prudentia augetur 102
eius vires 103
Vino prudentes abstinent 106
Vino sapientiam obumbrari, ibid.
quomodo vtendum 115
Vino vsi apud Locros, nisi medico iubente, morte affecti 107
Vinum acuit ingenium 103
Vinum non attingebant Romanæ matronæ 107
quibus vinū interdicebatur ib.
Vinum insanire facit sanos 120
Vinum cur οἶνος Græcè 111
Vinū quatenus Plato laudet 103
Violaceus color 394
Viperæ partus & fetus qualis 614
Viperæ cū murena congressus ib.
Virago, ἀνδρεία 72
Vir gregis 260
Virgines custodiendæ 99
Virginum custodia 100
Virgo pro mulsere quauis 628
Viror spei nota 393
Virtus ad Aiacis tumulum deflens 188
Virtus difficulter paratur 439
Virtus solis prouida verbis 436
Virtus, verba & voces 403
à Virtute facilè desciscere 281
Virtutem vitia imitantur 46
Virtutem lugere quid 189
Virtuti fortuna comes 395
Virtutis efficacia 400
Virtutes quatuor amoris honesti obiecta 355
Viscera, diuitiæ 431
Visus, amoris initium 383
Vita humana peregrinatio 51
Vita humana miserrima 497
aleæ comparata 433
Vitæ humanæ lapsus in tribus 85
Vites vlmis adiunctæ 515
Vitia potius quàm virtutes obseruati 315
quæ Vitia maximè pernicioſa 47
Vltio iusta 548
Vlulæ & Dracones Palladi consecrantur 100
Vlularū & cornicum diſsidiū 94
Vlysses 170
Vlysses quid ibid.
Vlysses Polyphemum Cyclopem vt excæcarit 546
moly herbam accepit à Mercurio 679
cum Aiace contendit de armis Achillis 126
restitit poculis Circæ 263
sapientiæ imago 381
Vlyssis oratio vehemens 64
æstus 546
Vlyssis & Diomedis effigies iunctæ quid 170
Vlyssis socij qui 264
à Circe in belluas transformati 263
Vngaria occupata à Turcis 171
Vnum nihil, duos plurimum posse 168
Vnus vir nullus vir 170
in Voluntate iustitia 122
Voluptas corporis 603

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

Voluptas malorum esca 260
ad Voluptatem tres, illecebræ 388
Vpupa 249
in Vpupam Tereus trãsformatus, ibidem
Vrceolus & malluuium in tumulo Iudicis quid 139
Vrceus ibid.
Vrere 159
Vrsa maior & minor 336
Vtis ens 546
Vultures qui 513
Vxoria fides 611

Z.

Zelotypvs 193
Zenalis 171
Zeno senex inter pocula taciturnus 65
Zenonis naufragium 520
Zethes & Calais Argonautæ 143
ad quid relata nomina ibid.
Zibellus 274
Zisca seu Ziscus, Boëmus 544

FINIS.

C.E.S. RENAISSANCE TOURS

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

PARISIIS,

EXCVDEBAT CAROLVS ROGERIVS ANNO DOMINI 1583. OCTAVO CAL. FEBRVARII.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours

VIRTVTIS ET GLORIÆ

COMES INVIDIA.

© Centre d'Études Supérieures de la Renaissance - Tours